

Jakintza-arloa: Filologia

Felipe Agustin Otaegui Beizamako erretorearen eskuizkribuak (1767-1840)

Egilea: BEATRIZ OTAEGI IMAZ

Urtea: 1992

Zuzendaria: PATXI ALTUNA

Unibertsitatea: UPV/EHU

ISBN: 978-84-8438-486-1

Hitzaurrea

Antzineko zenbait biografori sinetsi behar badiegu, haien liburuetan biografiaturiko pertsonaiak bi eratakoak izen ohi ziren: batzuk etorki gorengoak, jauregi ederrean sortuak; besteak, berriz, gizarteko maila apalenetako lohi artetik atereak. Haiek sehaskatik bertatik ziren handikiak eta ospetsuak, eta hala izaten jarraitzen ziren bizi osoan; hauek ezerezetik abiatuak, beren bizitzako sendagailei esker iristen ziren famaren erpinera. Ia inor ez zen izaten, ordea, gehienok garen bezala, erdi neurrikoak, alegia ez erraldoia eta ez ñañoa.

Neure tesigaiari neurri bat eman beharko banio, esango nuke erraldoia izatera inondik ere iritsi gabe, ez dela arrunta ere; erdi-neurrikoa dela, alegia, gorantz gehiago jotzen duena beherantz baino. Neure tesigaiari ari naiz, noski, gaiari beraz, ez nik tesiari erantsi diodan itxuraz eta eiteaz; azken honetaz besteri bait dagokio iritzi ematea, ez niri, eta hori egiten ariko banintz, arrazoi osoaz esan bait lezake norbaitek artabero usaia dariodala alde guztietatik, eta ez nuke hori nahi.

Hori ez, baina tesigai bera ene ustez baliotsua dela bai, aitor dezakedala uste dut, ez bait da egunoro lan egin ahal izaten inoiz argitaratu gabeko obraz, inork ezagutzen ez duen idazleaz, eta gainera ez bait arratsekoaz ez eta herenehungoaz, baizik duela ia berrehun eta berrogeitamar urte jaiotakoaz, beraz klasiko dei dezakegunaz, Asteasuko Agirre eta Gerriko eta gainerako idazle gipuzkoarren kidekoaz.

Balio horietaz gainera badu niretzat tesigai honek beste bat, hemen ezin isil dezakedana, niri begiak pixka bat agian lausotu dizkidana gure idazle honi gehiegixko ederrestean: haren herri berean sortua naiz, alegia, eta haren deitura berbera daramat. Ez jakin ez ote naizen ere haren odoleko. Hori horrela izanik, nola ez nuen hartaz egingo tesia? Ezagutu nuen bezain laster erantsi nizkion eskuak lanari eta ez zait damutu. Hona nola ezagutu nuen.

Orain dela urte batzuk Hezkuntz Sailak deituriko oposaketak prestatzen arin nintzelarik, nire eskuetan nerabilen Fr. Luis Villasanten Historia de la Literatura Vasca. Liburu honetan aurkitu nuen lehendabiziko aldiz zioen aipamena: "Al publicarse los sermonarios clásicos de Juan Bautista Aguirre y de Juan Ignacio de Guerrico, también aparece que se hicieron gestiones para la publicación de la obra de tipo similar del Párroco de Beizama (Guipúzcoa) Don Felipe Agustín de Otaegui, muerto en 1840; pero sea por una causa, sea por otra, esta extensa obra no se publicó; y aún hoy permanece inédita. Son cuatro grandes fajos de sermones con sus correspondientes títulos: Sermones morales y panegíricos; Pláticas Doctrinales; Explicación de la Doctrina Cristiana; Homilías."¹

Instant hartan sorturiko jakinminari jarraitu natzaio orain arte. Oposaketak bukatu eta berehala hasi nintzen esku-izkribu hauen azterna bilatu nahian.

Ez zen erraza izan aurkitzea. Lehendabizi Beizamako erretoretzera joan nintzen, baina zoritxarrez hutsik zegoen aspalditik eta bertako elizako liburuak Donostiako Elizbarrutiko Artxiboan zeuden. Gainera esku-izkribuak ez zeuden han, baizik eta beste leku batean. Etsi nuen ez nituela sekulan aurkituko.

Alabaina, Felipe Agustin Otaeguren esku-izkribuak kasualitatez aurkitu nituen,

1 Villasante, Fray Luis: *Historia de la Literatura Vasca*, 226. orr. Editorial Aranzazu, 1979.

gutxiena uste nuen garaian: Lazkaoko Benediktinoen Konbentuan zeuden.

Legajoak, paper xortak jadanik askatuak zeuden eta zortzi aletan azaleztatuta. Benetan lan oparoa iruditzen zitzaidan Beizamako erretorearena eta neure iritzi apalean kontutan hartzekoa bere obra guzia.

Halaz guztiz, neure iritzian gehiegizko konfidantzarik ez nuenez gero, gure irakasle izandakoen aburuen bila hasi nintzen.

Alde batetik, Deustuko eta Donostiako EUTG-etako Euskal Filologiako Katedradun Patxi Altunarena eskatu nuen. Bere iritzi ona jaso ondoren, Gasteizko Unibertsitateko Katedradun izandako Koldo Mitxelena Jaun agurgarriarengana jo nuen. Bere erantzuna izan zen gipuzkera ez zela gehiegi ezagutzen zen euskalki horietakoa. Honezaz gainera, XVIII eta XIX. gizaldietan zehar Gipuzkoan ez genituela idazle asko esan zuen.

Ez zuen bestelako aipurik egin idazle hau ezagutzean, baina interesgarritzat jo zuen haren ezagutza.

Horrela bada, Aita Altunaren gidaritzapean ekin nion Felipe Agustinen esku-izkribuen ikerketari.

Filosofia eta Letrak karrera bukatu ondoren Lizentziaturako tesina egin nuen. Orduan aukeratu nuen gaia Beizamako euskararen ikerketa fonetikoa izan zen bereziki. Zer esanik ez, Beizamako hizketaren azterketa sinkronikoa izan zen. “Korpus” bat analizatuz egin nuen lana. Herriko zahar eta ez hain zahar zirenen hizketa jaso nuen zuzenean magnetofoni zinta batean eta hizkera honen ikerketa fonetikoa, morfosintaktikoa eta azentoari zegokiona egin nuen. Ez nekien orduan urte batzuen buruan herri bereko seme euskal idazle batez egingo nuela doktore-lana.

Gaur honelako lan bati hasera ematean dudak xedea hauxe jakin araztea da: Felipe Agustin Otaeguiaren obra bere garaian argitaratu ez baldin bazen ere, ez zela izan, gure uste apalean, bere kalitate edo maila eskasagatik. Tesian adieraziko dudak bezala, Beizamako erretorearen euskara bere garaiko eta inguruko idazlerik onenena bezain ona da, dotorea haren idazkera. Edozein idazle klasikorekin erkatzeko modukoa dela deritzogu. Bere obraren hedadura handia da, ez zuen txolarte galduetan idatzi horrelako obra. Garbi ikusten da Felipe Agustinen helburua obra argitaratzea zela, horregatik eman zion batasuna, osotasuna bere lanari.

Otaeguiaren lana zortzi tomotan bildua dago. Guztira 2.500 orrialde inguru idatzi zituen lumaz, letra txiki eta txukunaz. Esku-izkribu hauek oso egoera onean iraun dute eta ez dago inolako eragozpenik irakurtzeko momentuan. Nik aurkitu nituenean, guziak fotokopiatzeko eta jasotzeko asmoa izan nuen, eta horrela hasi nintzen noizean behin Lazkaora joaten, xortaka fotokopiatzen eta Donostiara ekartzen. Aurrena lehen tomoa fotokopiatu nuen eta gero seigarrena. Hori egiteko ez nuen arrazoi berezirik izan, ustekabean gertatu zen: Artxibategiko liburu zaintzaileak horiek eskuratu zizkidan eta horiexek kopiatu nituen.

Baina egun haietan Euskal Elkarte Autonomoko Artxibategietako Arduradunek aurrerantzean esku-izkribuak fotokopiatzen ez uzteko erabakia hartu zuten. Eta

hala, esku artean bi tomo bakarrik nituela geratu nintzen. Dena den, Felipe Agustinen obraren erakusgarri gisa nahikoa zela iruditu zitzaidan eta lanean hastea erabaki nuen.

Esku-izkribuen gaia edo muina didaktikoa da. Aldi berean kristau doktrina dute irakasgai: Kredoaren edo fedearen artikulua, Jaungoikoaren Legeko Mandamenduak, Eliza Ama Donearenak eta Sakramentuak. Egileak berak deritze “doktrinak”, 6. tomoan, 113. orrian ikus daitekeenez.

Baina ez hori bakarrik, sermoiak edo platikak ere agertzen zaizkigu, abenduko, Garizumako, e.a.-eko ospakizunetarako. Baita sermoi panegiriko edo handiespenezkoak ere, hau da Ama Birjinaren edo Santu berezien egunak ospatzeko egin zituen sermoiak.

Kristau ikasbide edo doktrinari atal luzea eskaintzen dio. Doktrina igande edo jai egun arratsaldeetan, “bezperak” zeritzen elizkizunetan erakusten zuen. Haietarako prestatuak zeuzkala deritzogu.

Sermoiak, berriz, igande eta jai egunetako Meza Santuko hitzaldietan aditzera ematen zituela dirudi. Sermoi gehienak Beizamako erretoretzetik ekarriak omen dira, baina beste batzuk Tolosako Dona Maria Elizatik. Beraz, inguruko herrietan sermoiak azaltzen ibiltzen zela edo agian beste apaizek haren sermoiak erabiltzen zituztela pentsa dezakegu.

Landu dudan lehendabiziko aleak 200 orrialde ditu. Abenduko lehen igandetik hasi eta Garizuma bitarteko gertakizun liturgikoei dagozkien sermoiak biltzen ditu 35 hitzalditan.

Aipagarria da tomo honetako 159 eta 160. orrialdeak ez zirela Otaeguiarenak, beste norbaitenak baizik. Deskuidoaz josi zituzten bestearen orriak eta Otaeguiarenak eta berehala antzematen da ez direla bereak. Gainera, 194 orri arte agertzen den “Dominica in Albis” sermoiari bukaera falta zaio; nonbait galdua edo beste libururen batean josia egongo da beharbada.

Beste tomoak, aldiz, 168 orrialde ditu, 134garrena haserarik gabe dagoelarik.

Metodologiari dagokionez, testua hondoraino ikertu eta hustu dugula esan behar dugu. Autorearen hizkuntza ahalik eta zorroztasun eta zehaztasun handienaz aztertu dugu. Ez bait dago egina, nik dakidanez, ez XVII-XIX. mendeetako idazle gipuzkoarren baten hizketaren azalpen osorik, ez eta -are gutxiago- orduko gipuzkeraren -gipuzkeren, hobeki esan- deskribapen zehatzik. Eta merezi duela uste dugu batena bederen egina egon dadin, besteeenak honetatik zertan bereizten diren gero jakiteko.

Azken batean gure tesiak ikerketa filologiko eta linguistikoa izan nahi du. Felipe Agustin Otaeguiaren mintzaeraren berezitasunak azpimarratzen saiatuko gara. Hizkuntzalaritzaren eta Filologiaren arteko harremanak edo interrelazioak estuak direla kontuan hartuz, lehenik oinarri filologiko finkoak jartzen ahalaeginduko gara, ondoren linguistiko batzuetara iristeko.

Gure lanean ukitzen diren arazoen irtenbidearen ikuspegi orokor baten gabezia

edo eza da beronen akatsa. Hau da, informazio eta dokumentazio urriaren erabilpenak ekar ditzakeen eragozpenak jasan ditugula esan nahi dugu. Aurrerago ikusiko dugun legez, Beizamako gaur egungo euskara ez da Felipe Agustinek erabili bezalakoa. Aldaketa asko aurkitzen ditugu, baina arrazoi linguistikoak ematerakoan hipotesi gehiegi eraikitzeke arriskuan gaude. Informaziorik eza dela eta, egokiago deritzogu eskuetan dugun testuaren ikerketa zehatz eta larderiatsua egiteari. Hauxe da behintzat gure asmoa lan honi ekitean.

Halaz ere, autorearen obra zuzenean ezagutzen hasi baino lehen, bere garaiko gertakizun eta xehetasun jakingarri batzuren berri ematea bidezko iruditu zaigu.

Idazlea hobeto ezagutzearren, alde batetik Beizamako elizaren sorrera eta bilakaera ikusiko ditugu; aldi berean XVI. gizalditik aurrera eliza honetan erretore izandako apaizen historia labur bat egiten saiatuko gara.

Gizarte mailan, ekonomi mailan, e.a.-etan herrian ertatu ziren aldaketak ere aditzera emango ditugu.

Halaber, urte haietan izandako gerrateak ezagutaraztea interesgarria delakoan gaude, 1767. urtetik 1840. urte arte Euskal Herrian gerrate ugari eta gogorrak izan bait ziren eta Beizamako herritarrek jasan behar izan bait zituzten. Neure jaioterriaren historia koxkor hau hein handi batean inoiz argitara gabeko agiriz hornitua dator. Horien bila ibili izan naiz Donostiako eta Iruñeko Artxiboetan. Hemengoan ezin esan nolako laguntza eskaini didan Jose Goñi Gaztanbide jaunak, Iruñeko Katedraleko Artxibari eta Bibliotekari denak. Bereborondatez lagundu dit, beste inolako arrazoirik gabe. Iruñeko Agiritegian ez nuen eragozpenik izan dokumentuak fotokopiatzean. Erraztasun guziak eman zizkidaten nire lana burutzeko eta hori beti eskertuko diet. Gainera, esku-izkribuetako idazkera zaila zenean eta hura transkribatuko zidan paleograforik aurkitzen ez nuenean, Goñi Gaztanbideren bihotz onak eta jakinduriak izugarri lagundu ninduten.

Aita Altunari gure eskerrik beroenak luzatu nahi dizkiogu bere laguntza eta aholkuengatik. Berari zor diogu Otaeguiaren esku-izkribuen balorazio eta oneritiza. Zer esanik ez, Aita Altunarenak dira tesiaren zuzendaritza eta gidatze lana eta berari esker burutu ahal izan dut behar bezala.

Donostiako Agiritegiko zuzendari den Jose Luis Garrori ere nire eskerrona eraskutsi nahi diot eskaini dizkidan erraztasunengatik, batez ere Elizbarrutiko Artxiboan Beizamako dokumentu guziak sailkatu gabe zeudela kontuan izanik.

Horrela bada, lehen kapituluetan Felipe Agustin Otaegui bere garai eta giroan kokatzen ahalegunduko gara, gero bera eta bere obra hobeto ezagutzearren.

Beatriz Otaegi Imaz
1992

FELIPE AGUSTIN OTAEGUI
BEIZAMAKO ERRETOREAREN
ESKUIZKRIBUAK (1767-1840)

BEATRIZ OTAEGI IMAZ

Beizama-Donostia, 1993

*Nere guraso maite Madalena eta Manueli,
nere anai gazte Andres zenari
eta Beizamako herri guztiari*

ATARIKOA

Bonapartek eta Urkixok, besteak beste, bidea erakutsi zigutenetik hona, liburutegietako hautspear erdi izkutuan zentan euskal eskuizkribu pilo bat atera da argitara. Ez zen harritzekoa, egia esan, haietako batzuk lehenago ez ateratzea, ban zeutzala ere inork ez baitzekien, harik eta norbaitek idoro zituen arte. Beste asko ordea, bazirela eta non ziren jakinik ere, urte handietan egona argitara gabe barkagaitzago da. Halaz eta guztiz, zerrenda ez da oraindik agortu. Azken urteotan argitaratuak pilo bat izanagatik, gelditzen dira oraindik ban- hemengo zokoetan argia ikusi gabeak.

Azken hauetakoak ziren Beatriz Otaegik argitara dakartzanak gaur, gaineko hautsa kenduko zien eskuren baten zain ehun eta berrogei urte egon ondoren; eta egon, lehenik Beizamako sakristiako zoko batean, hango semea baitzen Felipe Agustín Otaegui (1767-1840) euskal idazlea eta hango parrokian izan baitzen urte asko erretoze; gero Lazkaoko Benditarren liburutegian, hara aldatu baitzituen esku errukiorren batek, hauts gutxiago bilduko zutelakoan. Haien berri emana zuen laburki aita Villasantek bere Literatura liburuan. Hari eskerrak ikasi zuen Beatriz Otaegik bere herrikoa omen zen eta bere deitura bera zuen euskal idazle Felipe Agustín Otaeguren eskuizkribuen berri.

Haietaz tesia egiteko eta ni zuzendari hartzeko asmoa agertu zidanean, bi bider pentsatu gabe eman nion baiezkoa, batez ere jakinik Mitxelena berak txalotu ziola asmoa, esanez Agustín Zubikarainen aurrean, gipuzkeraz gipuzkeraren gainean, alegia asko hitzegin izan zela beti eta oraindik ere hitzegiten zela, baina ez zela behar bezala ezagutzen, zehazki aztertuturiko euskal idazle gipuzkoarren liburuak gutxi zirelako, edota ia batere ez. Otaeguren eskuizkribuen jatoritasunaren alde ezagutzen genuen, gainera, lekukotasun bat: Gerrikoren Saiakera argitara zenean (1858), hitzaurregileak, J. J. I. k nor ote zen? gogoia egertzen du Otaegiren obrari ere argia eman dakion: *su impresión es deseada también por cuantos tienen conocimiento de ella.*

Beraz pena merezi zuela zirudien, inoiz argitaragabeak ziren idazle giputz honen eskuizkribuak aztertzea eta haien radiografia zehatza egitea, hartara gipuzkeraren hobeki esan, leku bateko gipuzkera baten: Beizamakoaren, mila eta zortzirehun ingurukoaren, ez besteren bereizgarriak finkatzeko, gero bestek, honen eredura edo bestela, Gipuzkoako beste idazleen liburutako bizkerarekin gauza bera eginik, izan genitzan azkenik gipuzkera deitzen den euskalkiaren zinetako errainua eta hazbegiak.

Horixe nahi du izan liburu honen edukiak: aspaldi samarreko hizkera baten deskribapena, taxonomia soila, eta ez inondik ere hizkuntzalaritzaren ikuspegitik begiraturik deskribapen horretako arrasto bakoitzaren ikerketa eta eztabaida. Zer esanik ez, morfologia bain izenarena zein aditzarena, sintaxia eta biztegia izan ditu begien aurrean liburu honen egileak. Ez ordea Felipe Agustin Otaegui utzitako sermoi guziak aztergai harturik, orrialde asko baitira, ez eta laurdenik ere. Laurdena baino gutxiago hau ere, tesiaren biru tomoetatik bat osatzen zuen arren, ezin izan du osorik argitara eman, inprimatzen nabitaez bakarria izan behar omen zuen liburuaren lodi-meheagatik.

Artistak harria landuz egin duken oroitarria egingabea bezala da, harik eta norbaitek artistaren lantegitik atera eta herriko plazaren erdian koka dezaino. Halaber da liburu hau ere: Beizamako herriaren oroitarria aere perennius, tupikia baino iraunkorrago, bertako seme argi batek bere jaioterriari egina; damurik ordea jende gehienentzat ez ezaguna, harik eta herri bereko alaba batek orain argia eman dion arte.

PATXI ALTUNA

AURKIBIDEA

Atarikoa	7
Tesiaren aurkezpena	13
1. ATALA. 1. JAIO TERRIA	19
1.1. BEIZAMA: KRISTAU HERRIA	19
1.1.1. Lehen arrastoak	19
1.2. IRUÑEKO ELIZBARRUTIA	20
1.2.1. Joaquín Xavier Uriz (1815-1829)	23
1.2.2. Herriko erretoregoaren etorkia	26
1.3. F. A. OTAEGUIREN AURREKO ETA ONDORENGO ERRETOREAK	30
1.3.1. Erretore guzien auziak	33
1.4. BEIZAMA: EUSKAL HERRIA	36
1.4.1. Beizama Unibertsitatea	36
1.4.2. Herriaren etorkia	37
1.4.3. Udalaren gobernuak	43
1.4.4. Udaletxearen eraikitzea	47
1.4.5. Herriko bizitza	48
1.5. BEIZAMA: BORROKA HERRIA	51
1.5.1. Otaeguiaren garaiko gerrateen oihartzuna Beizaman	51
1.5.2. Napoleonen gerla eta lehen karlistada	56
1.5.3. Konstituzioaren arauzko jaurpide delakoaren kontrako gerra	64
2. ATALA. 2. IDAZLEA	79
2.1. IDAZLEA BERA NOR DEN	79
2.2. HAREN GURASO, SENIDE ETA ASABAK	82
2.3. HAREN BIZITZA	86
2.4. OTAEGUI OSABA-ILOBAK	93
2.5. LAGUNTZAILEAK ETA IBERO ETXEGILEAK	101
3. ATALA. 3. IDAZLANAK	107
3.1. EUSKAL LITERATURAN DAGOKION LEKUA	107
3.2. HAREN ESKU IZKRIBUAK	108
3.3. HAZIBIDEA	114
3.4. GRAFIARI DAGOZKION OHARRAK	120
4. ATALA. 4. HIZKERAREN BEREIZGARRIEN LABURPENAK	125
4.1. MORFOLOGIA	125
4.1.1. Deklinabidea	125

4.1.2. Aditza	130
4.2. SINTAXIA	168
4.2.1. Harridurazko esapideak	168
4.2.2. Lokailuak	169
4.2.3. Juntagailuak (aurkaritzakoak)	175
4.2.4. Mendeko perpausak	177
4.3. HIZTEGIA	193
4.4. ONDORIOAK	205
Bibliografia	207

KORPUSA

I. ALEA

Dominica primera de Adviento. Del juicio universal.	213
Dominica segunda del Adviento. Del ángel de guarda.	216
Sermón para el tercer domingo de Adviento. Sobre la humildad.	220
Sermón para el tercer domingo de Adviento. Sobre los remordimientos de la conciencia.	225
Dominica tercera de Adviento. Remordimientos de la conciencia.	229
Dominica cuarta de Adviento. Condiciones de la penitencia como virtud.	233
Dominica cuarta de Adviento. Necesidad de la penitencia como virtud.	236
Dominica cuarta de Adviento. Condiciones de la Penitencia como virtud.	240
Dominica infraoctava de Navidad. Domeca ta jaietan meza osoa enzutea.	243
Dominica infraoctava de la Navidad. Del santo nombre de María.	246
Dominica después de la circuncisión. Urte ona izateko eguin bear dana.	250
Dominica primera después de la epifanía. Nola aurac aci bear diran.	252
Dominica segunda después de la epifanía. Sobre el matrimonio.	255
Segundo domingo después de la Epifanía. Del dulce nombre de Jesús y la doctrina del viático.	259
Dominica tercera después de la epifanía. Cuidado que debemos tener de conservar la santidad de nuestra alma.	262
Dominica cuarta después de la Epifanía. Observancia de la ley de Dios.	265
Dominica quinta después de la epifanía. Sobre el estado funesto en que cae el pecador.	268
Dominica sexta después de la epifanía. Se deben evitar los pecados veniales.	271
Domingo de septuagésima. Sobre la misericordia de Dios.	274
Domingo de sexagésima. Sobre la palabra de Dios y modo de oirla.	277
Domingo de quincuagésima. Jesu Cristoren pasioaren oroipena.	280
Dominica tercera de cuaresma. No se han de callar los pecados en la confesión.	283
Domingo tercero de cuaresma. Reincidencia.	286
Dominica cuarta de cuaresma. La conformidad que hemos de tener con la voluntad de Dios y que para ello debemos llevar con resignación los trabajos que nos envía	289
Domingo de Pasión. Del estado del pecado mortal.	291
Dominica de Pasión. De los motivos por que se hacen confesiones infructuosas o malas.	294
Jesu Cristoren Pasio santuaren gañeco lenengo eracutsaldia. Saltzen du Judasec Jesus.	300
Jesusen Pasio santuaren gañeco bigarren eracutsaldia. Getsemanico baratzen icerdi-tzen du odola.	302

Jesusen Pasio santuaren gañeco irugarren eracutsaldia. Getsemanin preso artu ta Jerusalem encondenatzen due Jesus eriotzara.	305
Jesusen Pasio santuaren gañeco laugarren eracutsaldia. Eramaten dioe Jesus Pilatosi ta onec areguin eguiten duana.	308
Jesusen Pasio santuaren gañeco bostgarren eracutsaldia.	312
Jesusen Pasio santuaren gañeco seigarren eracutsaldia.	315
Dominica in Albis. Sobre la paz con Dios, con el prógimo y consigo.	318
Dominica in Albis. De la perseverancia.	321

VI. ALEA

Doctrina. Cer dan cristaua ta gurutze santuaren ganean.	327
Doctrina 1ª del Padre nuestro. Sobre el proemio y las dos primeras peticiones.	330
Doctrina 2ª del Padre nuestro. Sobre la tercera y cuarta petición.	333
Doctrina 3ª del Padre nuestro. Sobre la quinta petición.	336
Doctrina 4ª del Padre nuestro. Sobre la sexta petición.	339
Doctrina 5ª del Padre nuestro. Sobre la séptima petición.	342
Doctrina sobre la oración del Ave María.	344
Doctrina 2ª del Credo. Sobre el segundo artículo.	347
Doctrina 3ª del Credo. Sobre el tercer artículo.	351
Doctrina 4ª del Credo. Sobre la vida de Jesu Cristo hasta su pasión.	354
Doctrina 10ª del Credo. Sobre el artículo sexto.	358
Doctrina 11ª del Credo. 1ª sobre el 7º artículo.	361
Doctrina 12ª del Credo. 2ª sobre el 7º artículo.	365
Doctrina 13ª del Credo. 3ª sobre el 7º artículo.	369
Doctrina 14ª del Credo. Sobre el artículo octavo.	372
Doctrina 15ª del Credo. Sobre el artículo nono.	375
Doctrina 16ª del Credo. Sobre el artículo décimo.	379
Doctrina 17ª del Credo. Sobre el artículo undécimo.	382
Doctrina 18ª del credo. Sobre el artículo duodécimo.	385
Doctrina 19ª del Credo. Sobre el artículo duodécimo. De la pena perdurable.	389
Doctrina 1ª sobre las ocho bienaventuranzas.	392
Doctrina 2ª sobre las ocho bienaventuranzas.	394
Doctrina 3ª de las ocho bienaventuranzas.	397
Doctrina 4ª.	400
Doctrina 5ª sobre las ocho bienaventuranzas.	402
Doctrina 6ª de las ocho bienaventuranzas.	405
Doctrina 7ª sobre las ocho bienaventuranzas.	408
Doctrina 8ª sobre las ocho bienaventuranzas.	411
Doctrina ur bedecatu, candela ta ezquilla edo campaan gañean.	414
ERASKINAK.	419

TESIAREN AURKEZPENA

Aintzineko zenbait biografori sinetsi behar badiegu, haien liburuetan biografia-uriko pertsonaiak bi eratakoak izan ohi ziren: batzuk etorki gorengoak, jauregi ederrean sortuak; besteak, berriz, gizarteko maila apalenetako lohi artetik atereak. Haiek sehaskatik bertatik ziren handikiak eta ospetsuak, eta hala izatean jarraitzen ziren bizi osoan; hauek ezerezetik abiatuak, beren bizitzako sendagailei esker iristen ziren famaren erpinera. Ia inor ez zen izaten, ordea, gehienok garen bezala, erdi neurrikoa, alegia ez erraldoia eta ez ñañoa.

Neure tesigaiari neurri bat eman beharko banio, esango nuke erraldoia izatera inondik ere iritsi gabe, ez dela arrunta ere; erdi-neurrikoa dela, alegia, gorantz gehiago jotzen duena beherantz baino. Neure tesigaiaz ari naiz, noski, gaiaz beraz, ez nik tesiai erantsi diodan itxuraz eta eiteaz; azken honetan besteri bait dagokio iritzi ematea, ez niri, eta hori egiten ariko banintz, arrazoi osoaz esan bai lezake norbaitek atarbero usaia dariodala alde guztietatik, eta ez nuke hori nahi.

Hori ez, baina tesigai bera ene ustez baliotsua dela bai, aitor dezakedala uste dut, ez bait da egunoro lan egin ahal izaten inoiz argitaratu gabeko obrak, inork ezagutzen ez duen idazleaz, eta gainera ez berriz arratsekoaz ez eta herenehungoaz, baizik duela ia berrehun eta berreoitamar urte jaiorakoaz, beraz klasiko dei dezakegunaz, Asteasuko Agirre eta Gerriko eta gainerako idazle gipuzkoarren kidekoaz.

Balio horietaz gainera badu niretzat tesigai honek beste bat, hemen ezin isil dezakedana, niri begiak pixka bat agian lausotu dizkidana gure idazle honi gehiegixko ederrestean: haren herri berean sortua naiz, alegia, eta haren deitura berbera daramat. Ez jakin ez ote naizen ere haren odoleko. Hori horrela izanik, nola ez nuen hartaz egingo tesia? Ezagutu nuen bezain laster erantsi nizkion eskuak lanari eta ez zait damutu. Hona nola ezagutu nuen.

Orain dela urte batzuk Hezkuntz Sailak deituriko oposaketak prestatzen ari nintzelarik, nire eskuetan nerabilen Fr. Luis Villasanteren *Historia de la Literatura Vasca*. Liburu honetan aurkitu nuen lehendabiziko aldiz hauxe zioen aipamena: Al publicarse los sermonarios clásicos de Juan Bautista Aguirre y de Juan Ignacio de Guerrico, también parece que se hicieron gestiones para la publicación de la obra de tipo similar del Párroco de Beizama (Guipúzcoa) Don Felipe Agustín de Oraegui, muerto en 1840; pero sea por una causa, sea por otra, esta extensa obra no se publicó;

y aún hoy permanece inédita. Son cuatro grandes fajos de sermones con sus correspondientes títulos: Sermones morales y panegíricos; Pláticas Doctrinales; Explicación de la Doctrina Cristina; Homilías¹.

Instant hartan sorturiko jakinminari jarraitu natzaio orain arte. Oposaketak bukatu eta berehala hasi nintzen esku-izkribu hauen azterna bilatu nahian.

Ez zen erraza izan aurkitzea. Lehendabizi Beizamaren erretoretxera joan nintzen, baina zoritxarrez hutsik zegoen aspalditik eta bertako elizako liburuak Donostiako Elizbarrutiko Artxiboan zeuden. Gainera esku-izkribuak ez zeuden han, baizik beste

leku batean. Etsi nuen ez nituela sekulan aurkituko. Alabaina, Felipe Agustín Otaeguiaren eskuizkribuak kasualitatez aurkitu nituen, gutxiena uste nuen garaian: Lazkaoako Benediktinoen Konbentuan zeuden.

Legajoak, paper xortak jadanik askatuak zeuden eta zortzi aletan azaleztatuta. Benetan lan oparoa iruditu zitzaidan Beizamako erretorearena eta neure iritziz apa-lean kontutan hartzekoa bere obra guzia.

Halaz guztiz, neure iritzian gehiegizko konfidantzarik ez nuenez gero, gure irakasle izandakoen aburuen bila hasi nintzen.

Alde batetik, Deustuko eta Donostiako E.U.T.G.-etako Euskal Filologiako Kate-dradun Patxi Altunarena eskatu nuen. Bere iritziz ona jaso ondoren, Gasteizko Uni-bertsitateko Katedradun izandako Koldo Mitxelena Juan agurgarriarengana jo nuen. Bere erantzuna izan zen gipuzkera ez zela gehiegi ezagutzen zen euskalki horietakoa. Honezaz gainera, XVIII eta XIX. gizaldietan zehar Gipuzkoan ez genituela idazle asko esan zuen.

Ez zuen bestelako aipurik egin idazle hau ezagutzean, baina interesgarritzat jo zuen haren ezagutza.

Horrela bada, Aita Altunaren gidaritzapean ekin nion Felipe Agustiniaren eskuizkribuen ikerketari.

Filosofia eta Letrak karrera bukatu ondoren Lizentziaturako tesina egin nuen. Orduan aukeratu nuen gaia Beizamako euskararen ikerketa fonetikoa izan zen berezi-ki. Zer esanik ez, Beizamako hizketaren azterketa sinkronikoa izan zela. Korpus bat analizatuz egin nuen lana. Herriko zahar eta ez hain zahar zirenen hizketa jaso nuen zuzenean magnetofoi zinta batean eta hizkera honen ikerketa fonetikoa, morfosin-taktikoa eta azentoari zegokiona egin nuen. Ez nekien orduan urte batzuen buruan herri bereko seme euskal idazle batez egingo nuela doktorelana.

Gaur honelako lan bati hasera ematean dudan xedea hauxe jakin eraztea da: Felipe Agustín Otaeguiaren obra bere garaian argitaratu ez baldin bazen ere, ez zela izan, gure uste apaelan, bere kalitate edo maila eskasagatik. Tesian adieraziko dudan bezala, Beizamako erretorearen euskara bere garaiko eta inguruko idazlerik onenena bezain ona da, dotorea haren idazkera. Edozein idazle klasikorekin erkatzeko modu-koa dela deritzogu. Bere obraren hedadura handia da, ez zuen txolarie galduetan idatzi horrelako obra. Garbi ikusten da Felipe Agustiniaren helburua obra argitaratzea zela; horregatik eman zion batasuna, osotasuna bere lanari.

(1) VILLASANTE, Fray Luis: *Historia de la Literatura Vasca*, 226 orr. Editorial Aránzazu, 1979.

Otaeguiaren lana zortzi tomotan bildua dago. Guztira 2.500 orrialde inguru idatzi zituen lumaz, letra txiki eta txukunaz. Eskuizkribu hauek oso egoera onean iraun dute eta ez dago inolako eragozpenik irakurtzeko momentuan. Nik aurkitu nituen, guziak fotokopiatzeko eta jasotzeko asmoa izan nuen, eta horrela hasi nintzen noizean behin Lazkaora joaten, xortaka fotokopiatzen eta Donostiara ekartzen. Aurrena lehen tomoa fotokopiatu nuen eta gero seigarrena. Hori egiteko ez nuen arrazoi berezirik izan, ustekabean gertatu zen: Artxibategiko liburu zaintzaileak horiek eskuratu zizkidan eta horietan kopiatu nituen.

Baina egun haictan Euskal Elkarte Autonomoko Artxibategietako Arduradunek aurretentzen eskuizkribuak fotokopiatzen ez uzteko erabakia hartu zuten. Eta hala, eskuartean bi tomo bakarrik nituela geratu nintzen. Dena den, Felipe Agustinen obraren erakusgarri gisa nabikoa zela iruditu zitzaidan eta lanean hastea erabaki nuen.

Eskuizkribuen gaia edo muina didaktikoa da. Aldi berean kristau doktrina dute irakasgai: Kredoaren edo fedearen artikulua, Jaungoikoaren Legeko Mandamentuak, Eliza Ama Donearenak eta Sakramentuak. Egileak berak deritze doktrinak, 6. tomoan, ikus daitekeenez.

Baina ez hori bakarrik, sermoiak edo platikak ere agertzen zaizkigu, abenduko, Garizumako, e.a.-eko ospakizunetarako. Baita sermoi panegiriko edo handiespenezkoak ere, hau da, Ama Birjinaren edo Santu berezien egunak ospatzeko egin zituen sermoiak.

Kristau ikasbide edo doktrinari atal luzea eskaintzen dio. Doktrina igande jai egun arratsaldeetan, bezperak zeritzen elizkizunetan erakusten zuen. Haietarako prestatuak zeuzkala deritzogu.

Sermoiak, berriz, igande eta jai egunetako Meza Santuko hirtzaldietan aditzera ematen zituela dirudi. Sermoi gehienak Beizamako erretoresetatik ekarriak omen dira, baina beste batzuk Tolosako Dona Maria Elizatik. Beraz, inguruko herrietan sermoiak azaltzen ibiltzen zela edo agian beste apaizek haren sermoiak erabiltzen zituztela pentsa dezakegu.

Landu dudan lehendabiziko aleak 33 sermoi ditu, Abenduko lehen igandetik hasi eta Garizuma bitarteko gertakizun liturgikoei dagozkien sermoiak biltzen ditu.

Aipagarria da tomo honetako 26garren sermoiaren azkeneko parrafoa (299 orr.) ez da Otaeguiarena, beste norbaitena baizik. Deskuido z josi zituzten bestearen orriak eta Otaeguiarenak eta berehala antzematen da ez direla bereak. Gainera, 32garren sermoiari «Dominica in Albis» sermoiari bukaera falta zaio; nonbait galdua edo beste libururen batean josia egongo da beharbada (321).

Beste tomoak, hau da Vigarren tomoak, 29 sermoi ditu eta 24garren sermoiari hasera falta zaio, (400 orr.).

Metodologiari dagokionez, testua hondoraino ikertu eta hustu dugula esan behar dugu. Autorearen hizkuntza ahalik eta zorrotzasun eta zehaztasun handienaz aztertu dugu. Ez bait dago egina, nik dakidanez, ez XVII-XIX garren mendeetako idazle gipuzkoarren baten hizketaren azalpen osorik, ez eta are gutxiago orduko gipuzkoarren gipuzkeren, obeki esan deskribapen zehatzik. Eta merezi duela uste dugu batena bederen egina egon dadin, besteenak honetatik zertan bereizten diren gero jakiteko.

Azken batean gure tesiak ikerketa filologiko eta linguistikoa izan nahi du. Felipe Agustín Otaeguiaren mintzaeraren berezitasunak azpimarratzen saiatuko gara. Hizkuntzalaritzaren eta filologiaren arteko harremanak edo interrelazioak estuak direla kontutan hartuz, lehenik oinarri filologiko finkoak jartzen ahaleginduko gara, ondoren linguistikoko batzuetara iristeko.

Gure lanean ukitzen diren arazoen irtenbidearen ikuspegi orokor baten gabezia edo eza da beronen akatsa. Hau da, informazio eta dokumentazio urriaren erabilpenak ekar ditzakeen eragozpenak jasan ditugula esan nahi dugu. Aurrerago ikusiko dugun legez, Beizamako gaur egungo euskara ez da Felipe Agustinek erabili zuena bezalakoa. Aldaketa asko aurkitzen ditugu, baina arrazoi linguistikokoak ematerakoan hipotesi gehiegi eraikitzeko arriskuan gaude. Informaziorik eza dela eta, egokiago deritzogu eskuetan dugun testuaren ikerketa zehatz eta larderiatsua egiteari. Hauxe da behintzat gure asmoa lan honi ekitean.

Halaz ere, autorearen obra zuzenean ezagutzen hasi baino lehen, bere garaiko gertakizun eta xehetasun jakingarri batzuren berri ematea bidezko iruditu zaigu.

Idazlea hobeto ezagutzearren, alde batetik Beizamako elizaren sorrera eta bilakara ikusiko ditugu; aldi berean XVI. gizaalditik aurrera eliza honetan erretore izandako apaizen historia labur bat egiten saiatuko gara.

Gizarte mailan, ekonomi mailan, e.a.-etan herrian gertatu ziren aldaketak ere aditzera emango ditugu.

Halaber, urte haietan izandako gerrateak ezagutaraztea interesgarria delakoan gaude, 1767. urtetik 1840. urte arte Euskal Herrian gerrate ugari eta gogorrak izan bait ziren eta Beizamako herritarrek jasan behar izan bait zituzten. Neure jaioterriaren historia koxkor hau hein handi batean inoiz argitara gabeko agiritz hornitua dator. Horien bila ibili izan naiz Donostiako eta Iruñeko Artxiboetan. Hemengoan ezin esan nolako laguntza eskaini didan Jose Goñi Gaztanbide jaunak, Iruñeko Kadetraleko Artxibari eta Bibliotekari denak. Bere borondatez lagundu dit, beste inolako arrazoirik gabe. Iruñeko Agiritegian ez nuen eragozpenik izan dokumentuak fotokopiatzean. Erraztasun guziak eman zizkidaten nire lana burutzeko eta hori beti eskertuko diet. Gainera, esku-izkribuetako idazkera zaila zenean eta hura transkribatuko zidan paleograforik aurkitzen ez nuenean, Goñi Gaztanbideren bihotz onak eta jakinduriak izugarri lagundu ninduten.

Aita Altunari gure eskerrik beroenak luzatu nahi dizkiogu bere laguntza eta aholkuengatik. Berari zor diogu Otaeguiaren eskuizkribuen balorazio eta oneritzia. Zer esanik ez, Aita Altunarenak dira tesiaren zuzendaritza eta gidatze lana eta berari esker burutu ahal izan dut behar bezala.

Donostiako Agiritegiko zuzendari den Jose Luis Garrori ere nire eskerrona erakutsi nahi diot eskaini dizkidan erraztasunengatik, batez ere Elizbarrutiko Artxiboan Beizamako dokumentu guziak sailkatu gabe zeudela kontutan izanik.

Horrela bada, lehen kapituluetan Felipe Agustín Otaegui bere garai eta giroan kokatzen ahaleginduko gara, gero bera eta bere obra hobeto ezgutzearren.

1. ATALA
1. JAIOTERRIA

1.1. BEIZAMA: KRISTAU HERRIA

1.1.1. Lehen arrastoak

Historigileen ustetan, Euskal Herrian Kristautasunaren hedakuntza Hego alde-tik hasi eta Iparrerantz gauzatu zen. Beizamak, gure herri honetako beste herritxo askok bezala, XI. mende arte ez du inolako dokumentu edo agiririk.

1007. urteko agiri bat, eta ez 1027. ekoa, Carmelo Echegaray-k¹ dioen bezala, har dezakegu abiapuntutzat. Eskuz landua da, Santxo Handiak Iruñeko Eliza berriz-tatu zuela aipatzen duten diru agirietan onena, eta "Libro Redondo" delakoan (51-52 orr.) agertzen da oso egoera txarrean. Zorionez, "Libro Redondo" hori hondatu aurretik Fr. Prudencio Sandoval-ek argitaratu zuen, nahiz "Seiaz" irakurri beharrean "Seiar" irakurri zuen (52. orr., azkenhirugarren lerroan).

Andres Mañaricua-k² zehatz-mehatz aztertu du Kristautasuna Euskalerrrian. Berak dioenez, X. mendean artean fedegabetasun aztarnak zeuden Euskalerrrian eta ezinbestekoa zen Kristautasunak pausoz-pauso, astiro aurrera egitea, jendeak beste erlijio-sineste sendo batzuk bai zituen. Gainera, erlijio-sineste hauek bazuten eragoz-penik: hizkuntza arrotzez jantzirik zetozen Iparraldetik nahiz Hegoaldetik.

Historialari honen esanetan, Calahorra eta Iruñea izan ziren hedadura-guneak, azken honek bisigodoen garairako apezpikua zuelarik³.

Baionari dagokionez, zenbait historialarik aho batez aitortzen dute 587. urtean apezpikua zuela, ordurako "civitas" bait zen.

Kristau-erromatar garaian Penintsula honako eliz-probintziotan banaturik ze-goen: Galiziarra, Lusitaniarra, Betikoa, Karthagotarra eta euskaldunok bere barne hartzen gintuena: Tarragonatarra.

Tarragonatar Probintzia Atlantikotik Mediterraneora hedatzen zen, Bizkaia eta Gipuzkoa barne, eta bertan gotzaindegi hauek sarten ziren: Tarraco (259. urtea), Caesaragusta (258), Calagurris (457), Barcino (347), Rosas, Ampurias, Tarrasa (450), Lerida (516), Vich (516), Gerona (516), Urgel (527), Osca (527), Tarazona (549), Pampilona (589).

Euskal Apezpikutegirik zaharrarena Iruñekoa da. XI eta XII. mendeetan "Iru-inea" zeritzan, haxe bait da jatorrizko izena, euskaraz hiria esan nahi duena.

Iruñeko Apezpikutegia agirietan VI. mendetik (589) aurrera bakarrik agertzen delarik ere, Pampilonako lehen gotzaina Jondone Fermin izan bide zen, Amiensen martiri hil zena, batzuren ustez I. menden, III.lean beste batzuren eritziz. Dena den, gaur egun Jondone Fermin historiari at geratzen da eta legenda bilakatu da.

(1) ECHEGARAY, Carmelo: *Compendio de las Instituciones Forales de Guipúzcoa*, San Sebastián, 1924, 6.orr.

(2) MAÑARICUA, Andrés de: *La cristianización del País Vasco*. San Sebastián, 1978. 7.orr.

(3) Id. Op. cit. 72.orr.

Iruñeko elizbarrutia onik irten zen musulmanen erasoalditik eta gotzainik elkarren ondozka, etengabe, jarraian etorri ziren: Jondone Ferminen ondoren (III. mend.), Juan, Atilano, Marciano, Opilano, Wilensindo (849-860), Ximeno (876-914), Basiliano (918- 922), Galindo (922-947), Blasco (971), Bibas (979), Julian (983- 985), Sisebuta (985-997), Eximeno (1000-1005), Santxo Handia (1015-1024), Santxo Txikia (1025-1051), e.a. ditugu.

Nekez ezagut ditzakegu Iruñeko elizbarrutiaren jatorrizko mugak. Dirudienez, aintzinako Vasconia-ko zatirik handiena hartzen zuen. Gaur egun historialari guztiek Bizkaia eta Gipuzkoaren ebangelizatzea Iruñetik heldu zela uste dute.

Arabiar inbasioak urteen buruan alda erazi egin zituen elizbarrutiaren mugak. XI. mendetik aurrera Gipuzkoa ia oso-osorik Iruñeko elizbarrutiaren barnean agertzen da eta seguraski inoiz ez zen Iruñetik bereizi.

XII. mende bukaeran Iruñeko apezpikuak Gipuzkoako zati txiki bat behin behingoz eman zion Bernardo Lacarra Baionako apezpiku zenari. Iruñeak ez zuen Hondarribiko artzapezategia 1567. urte arte berreskuratu; urte horretan, Done Pio V. aren erabakiz, Iruñeari atxiki zitzaizkion artzapeztegi hauek: Doneztebe, Baztan, Hondarribia eta Naparroako mendiko Bost Hiribilduak.

Bestalde, 1378tik aurrera Mendebalean bereizketa gertatu zenean Elizan sortu zen eztabaidak ere eragin zигun. Garai honetan Aita Saindu bat baino gehiago izan ziren aldi berean, bata Erroman bizi zela eta bestea Avignon-en. Orduan Inglaterrak Erromako Aita Saindu zen Urbano VI.aren alde egin zuen, Frantzia, Espainia eta Naparroa, aldiz, Avignon-eko Clemente VII. arengana lerratu ziren bitartean.

Iruñeko apezpikuek ontzat hartu zuten Avignon-eko Aita Saindua.

1.2. IRUÑEKO ELIZBARRUTIA

Gorago adierazi dugun legez, latinez Pampilona eta XI eta XII. mendeetan Iruñea zeritzan apezpikutegia onik irten zen musulmanen erasoalditik eta apezpikuak erreskadan etorri ziren.

XII. mende bukaeran Iruñea Zaragozaren menpe geratu zen. Pedro París Iruñeko gotzainak Gipuzkoako zati txiki bat eman zion behin behingoan Bernardo Lacarra Baionako apezpikuari.

Alabaina, uste baino denbora luzeagoan geratu zen bertan Celestino III. aren bulda baten bidez baimena eskuraturik, eta 1567. urte arte Hondarribiko artzapezategia ez zen Iruñera bihurtu. Urte horretan, lehen esan bezala, Baztan, Doneztebe, Hondarribia eta Naparroko mendiko Bost Hiribilduak zeritzen artzapeztegiak Iruñeari eratxiki zitzaizkion Done Pio V. aren aginduz.

Geroago, 1577 an Gregorio XIII. ak Pio V.a ordezkatu zuenean, Sosiondo Txit Argiak Baionako elizbarrutirari kendutako zatia berreskuratzeko ahaleginak egin zituen, baina gogor saiatu arren, ez zuen egoera aldatzerik izan.

Ondoren, Antonio Zapata Mendoza euskalduna (1596-1600) Iruñeko elizbarrutiko apezpiku zenean, gotzain-ikustaldia eginez Gipuzkoara etorri zen eta bertakoekin oso harreman onak izan zituen. Baina Burgosa bidali zuten artzapezpiku. Gipuzkoarek hara igorri zuten Pedro García Albisu mandataria.

Insaustik bere *Obispos en Alava, Guipúzcoa y Vizcaya hasta la erección de la Diócesis de Vitoria* liburuan⁴ eginbide horren ondorioak jasotzen ditu, oso interesgarritzat jotzen bait ditu.

Apezpikuak Gipuzkoan egin zioten harreragatik txit pozik zegoela eta Burgosen zein beste edozein lekutan zegoela era, gipuzkoarrak gogoan izango zituela adierazi zion arartekoari; halaber, hemengo agintariaren nahia, hots, Gipuzkoar bere gotzaina izatea, aintzakotzat hartu zuela eta Erregeri hartaz mintzatu zitzaiola jakinerazi zuen, Iruñea maiz joan behar zuten apaiz gipuzkoarren gastuak gutxitu egin behar bait ziren, apaiz guziak Probintziatik ateratzen zuten diruari esker bizi ziren eta.

Hamar urte beranduago, Probintziako Batzar Nagusiaren ustez, pribilegio edo bereiz-lege zaharrak baieztatzea eskumen berriak ematea baino errazagoa izango litzateke agian, aspaldidanik Donostian Bikari-etxe bat zegoelako. Gai hau aztertu zuen. 1614. urtetan Hernanin egin zen Batzar Nagusiak. Orduan bezalaxe, Bikario Nagusia donostiarra izan zedin eta maila egokia zuten gipuzkoar guzien kargua erdiesteko aukera berberak izan zitzairen eskatzen zuten.

Luzaroan hinki-hanka ibili ziren. Apezpiku izateko asmorik ez duen Larramendik herriaren pentsakera jakin erazten du, noski, honako hau dioenean: “Siempre me ha parecido grande el inconveniente que de muchos modos proviene a Guipúzcoa de no tener un Obispo aparte de estar sujeta a dos obispos, y ambos distantes. Esta distancia, y el ser montuoso y áspero el terreno, hace que pocas veces bajen los obispos a visita, y teniendo cerca y dentro de Guipúzcoa de asiento el obispo, cesaban estos inconvenientes y con la ventaja de que se quedaría en Guipúzcoa todo el dinero de los gastos precisos y es causa de mucha pobreza en Guipúzcoa⁵.”

Bada, hauxe da 1754. urtean bere *Corografía* idaztean Larramendik uste duena.

107 urte beranduago, 1851 an lortu zuen euskal probintziak bikarietxea.

Azkenik, gauzak erabat konpontzen dira 1861 ean: Gasteizeko, hots, Arabako elizbarrutia eraikitzen da, Gipuzkoa eta Bizkaia bere barne dituela. Euskal Eliza osatzeko aurrerapauso handia da.

Lan honetan interesgarria iruditu zaigu Otaeguirekin harremanak izan zituzten Iruñeko elizbarrutiko gotzainak aipatzea.

Felipe Agustín Otaegui 1783. urteko irailaren 19 an hartu zuen lehen ordena Iruñeko Apezpiku zen Agustín Lezo Palomeque jaunaren eskuetatik eta mende erdi batean, gutxi gora behera, beste bost gotzain izan ziren:

Agustín Lezo Palomeque 1779-1783

Esteban Antonio Aguado Rojas 1785-1795

Lorenzo Igual Soria 1795-1803

Veremundo Arias Teixeira 1804-1814

Miguel Marco Mateo (Probisore eta Bikario Nagusia eta Eliz-Gobernaria) 1804-1815

Javier Joaquín Uriz Lasaga 1815-1829

(4) INSAUSTI: *Obispos en Alava, Guipúzcoa y Vizcaya hasta la erección de la Diócesis de Vitoria*. Op. cit. 256.orr.

(5) LARRAMENDI, Manuel: *Corografía o descripción general de la Muy Noble y Muy Leal Provincia de Guipúzcoa*. Barcelona, 1882.

Miguel José Irigoyen (Eliz-Gobernaria) 1822 ko irailaren 8tik 1823 ko maiatzaren 4 ra bitartean.

Severo Leonardo Andriani Escofet 1830-1861

Felipe Agustín Otaeguik Iruñeko Katedraleko apaiz kalonjea eta gobernari eta bikario nagusia zen Miguel Marco doktorearen eskuetatik jaso zuen Erretore titulua. Egia esan, Veremundo Arias Teixeira jaunak eman behar zion, berau bait zen orduan Iruñeko Apezpiku, baina jarraian aipatuko ditugun gertakari batzuk zirela eta, elizbarrutitik kanpo zegoen.

Jose Goñi Gaztanbide jaunak, Iruñeko Elizbarrutiko Agiritegiko egungo ardura-dun nagusiak, *Historia de los Obispos de Pamplona* obra argitaratu zuen, VII eta VIII. tomoak oraintsu atera direlarik. Gainera, ezagunak dira *Hispania Sacra*, *Príncipe de Viana*, e.a. aldizkarietan argitaraturiko bere hainbat eta hainbat lan. Garai hau zehazkien aztertu duen historialaria dela deritzagunez gero, gure iruzkinetan behin eta berriz baliatuko gara idazle honetaz.

Fray Veremundo Arias Teixeira Orensen jaio zen eta Corias-eko monastegian (Asturias-en) hartu zuen beneditar abitoa. Santiago de Compostela-n latina eta filosofia ikasi, eta Valladolid, Salamanka eta Iratxeko unibertsitateen hezi ondoren, arteetan, teologia sakratuan eta eliz-araudian batxiler, lizentziadun eta doktore tituluak eskuratu zituen⁶.

1804. urteko uztailaren goratu zuten gotzain-aulkira eta lau urtez eraendu zuen bere elizbarrutia.

Egiteko hau frantziar inbasioak eten zuen, apezpikuari elizbarruti osoan barrena ibiltzeko astirik eman gabe. Gotzaindegiak 900 parroki baino gehiago zituen; horietatik erdiak, gutxi gora behera, Pirineoetan eta beste basoz betetako mendi malkartsu batzuetan zeuden, euri eta elurrengatik urteko sasoi gehienetan erdiestezinak zirelarik.

Horietako bat zen Beizamako eliza, *Corriedo de la Sierra* delakoaren barnean zegoena.

Bertan gorde zen 1806. eko uztailaren 26 an Azpeitian egin zen azken batzarreko aktaren kopia bat. Agiri honek dioenez, Gipuzkoako apaizak oro Frai Veremundo Iruñeko Apezpikuaren menpean ezarri ziren, frantsesei aurre egiten lagunduko ziote-la esanez.

Felipe Agustinek beste gotzain batzuren eskuetatik jaso zituen bere titulu guztiak, gehienak Esteban Antonio Aguado Rojas apezpikuagandik, eta Erretore kargua, berriz, Miguel Marco Mateo Bikario Nagusiagandik. Azken honek ordezkatu zuen Frai Veremundo Arias Teixeira, berau frantziar gudalosteak txuliatuz ihesi joan zenean.

1808. go otsailaren 9an gudaloste frantziarrak Iruñean sartu eta herriaz jabetu ziren. Hillabete bat beranduago, Godoy-ri agintea kendu zion eta Karlos IV. aren erregetza-uztea eragin zuen Aranjuez-eko matxinada gertatu zen. Martxoaren 24 ean Fernando VII.a erregetzat hartu zuten, baina bere agintaldiak oso gutxi iraun zuen,

(6) GOÑI GAZTANBIDE, José: "La Diócesis de Pamplona en 1814, vista por un Obispo." *Príncipe de Viana*. 33 (1972). 293-422.orr. Op. cit. 301.orr.

maiatzaren 5 ean Espainiako erregetzari uko egin bait zion. 1808. eko ekainaren 6 an Bonapartek Jose I. a, bere anaia, izendatu zuen Espainiako errege.

Frantsesek apaizen egoitza gehienak hartu zituzten, bai gotzain-etxea ere. Indarrez eta mehatxupcan, frantziar gudalosteentzat hiru mila erregu gari eman ziezazkieten agindu zieten apaizei.

Monastegiei ere era guzietako eskakizunak egin zizkieten; La Oliva-ko monastegiari, 3.000 erregu gari, 1.500 erregu garagar, 75 erregu barazki eta 3.000 pegar ardo kendu zizkieten.

1809. go abustuaren 18 an Mariano Luis Urquijo Ministro frantsez- zaleak Espainiako prailego, eske-anaidi eta apaiz-taldeak oro ezereztaz zitezten agindu zuen. Gainera, biraoka eta irainka ziharduten. Ondorioz, apezpikuak ihes egin zuen eta apaiz eta praile askok gerriletan esku hartu zuten.

Frai Veremundori Madriletik deitu zioten, apaiz guziek Jose I.a sasi-erregeari zor zizkieten fidelitasun eta menpekotasunezko aktak ematera joan zedin.

Agindu hau ez betetzeagatik, bere beneditar abito apala jantzi eta Zaragozaruntz ihesi joan zen; handik Leridara eta hemendik Mallorca-ra. Gero Alicante-ko Huertaseran aldatu zen eta beranduxeago Naparroako diputadu izendatu zuten Madrileko Gorteetarako. Hemen era guzietako irainak pairatu zituen eta 1814. go ekainean Iruñera itzuli zen.

1814. eko azaroaren 13 an Frai Veremundo Arias Teixerok Iruñeko elizbarrutia- ren egoerari buruzko ikuska-txostena "ad limina" idazten du. Bertan, Independentziako Gerratearen amaieran elizbarrutia zein egoera tamalgarrian zegoen adizera ematen du.

Gerrate honetan 300 apaiz baino gehiago Frantziara eraman edo gartzelaratu egin zituzten eta haietako batzuk tiroz hil zituzten.

Götzain honek apaizen ezagupen-maila igo arazi zuen, eliza batzutan parroku laguntzailea jarri zuen, e.a.

Berak atera zituen Naparroako mendietako zenbait herritan bizi ziren agoteak beren gizarte-isolamendutik, berezgotik.

1814 urtean Valentziako gotzain-hiriko apezpiku izendatu zuten.

1.2.1. Joaquín Xavier Uriz (1815-1829)

Jose Goñi Gaztanbide jaunak honela diosku bere lanean⁷: "D. Miguel Marco, provisor y vicario general de la diócesis de Pamplona, escribía confidencialmente a su obispo Fray Veremundo Arias y Teixeira, que el prior de Roncesvalles no tenía, o al menos él no le conocía, el don de acierto y de consejo y sí disposición para meter y comprometer al obispo en asuntos y proyectos difíciles sin reparar en los medios..."

Haatik, pixka bat beranduago Orreagako apaiz-burua Iruñeko Elizbarrutiko apezpiku aulkira igo zuten bere merezimendu eta ongi-nahiagatik; azken hau da bere birtuterik nabarmenena, karitatea, alegia.

Xavier Uriz Lasaga Zangozako Sadan sortu zen 1747 urteko maiatzaren 25 ean.

(7) Id. Op. cit. 353.orr.

Legegizon izan zen, baina apaiz egin zen. Hamazazpi egunen buruan hartu zituen ordena guziak. Dirudienez ez zuen teologiarik ikasi, zuzenbidezko ikasketak bakarrik burutu zituen. Anima-zain ere ez zen izan.

1777 an Iruñeko kalonje eta 1815 etik 1829 bitartean gotzain izan zen apezpiku honi "Obispo de la Caridad" deritzo Jose Gofi Gaztanbideak.

Txirotasunean eta behar gorrian bizi ziren umezurtzek edo kaxako haurrek kezkatzen zuten apaiz hau. Asko eta asko oso gazterik hiltzen ikusi zituen eta haien biziak salbatu eta haiek hezteko egitamu orokor bat eratu zuen. Egitamu honetaz mintzo da ezkuz idatzi zuen 598 orrialdeko lan batean.

Causas prácticas de la muerte de los niños expósitos en sus primeros años: Remedios en su origen de un tan grave mal y modo de formarlos útiles a la Religión y al Estado con notable aumento de la población, fuerzas y riqueza de España izenburupean argitaratu zuen, azpian Joaquín Xavier Uriz Katedraleko artzadiakonoak idatzia dela adieraziz.

Haur-etxea 1805 eko ekainaren 11n ireki zuten, Hospital Nagusian zeuden umezurtzak hara aldatu zirelarik.

Apezpiku egin zutenean lehen-lehenik erlijio-klaustro bilakatu zuen gotzain-etxea. Bere elizbarrutian barrera ibili zen, apaizekin buruz-buruko harrenak izaten saiatu zen eta seguraski halakoxeak izan zituen aztergai dugun Felipe Agustín Otaegirekin ere.

Otaeguik Joaquín Xavier Uriz jaunari 1829 an bidali zion gutun bakar bat aurkitu ahal izan dugu. Dena den, bere "ad limina" azterketa-txostenean haxe jakin erazi zion Erromako Aita Sainduari 1821 eko azaroaren 23 an⁸:

Tomé especial noción del carácter, conducta y desempeño de las esenciales obligaciones de los párrocos, beneficiados o racioneros y de todos los eclesiásticos, examinando, menos a los primeros, a quienes no se hace desde que sinodalmente son aprobados para curas, a los demás en las materias morales. Debo afirmar por verdad y con singular consuelo, que en lo general los he hallado instruidos, morigerados, aplicados a sus ministerios y a no pocos de una vida ejemplar, con que producen un copioso fruto. Y si, como no puede menos de suceder en tanto número, resultaron algunos negligentes en el estudio o descaminados por efecto de la miseria humana, quedaron sin licencia hasta habilitarse los unos y corregir a los otros como pareció lo merecían inclinando....

Gure ustez, Uriz Lasaga apezpikuak adierazten duen bizitza jarraigarri edo erduzkoa zuten apaiz horietako bat izan zen Felipe Agustín.

"Colegio de la Anunciada" zeritzan eskola zaharra berriztatu zuen, Gotzain Elizbarruti bihurtu zuelarik. Batzar-Elizbarrutia ere berritu zuen, hura handitzearen eta bi Elizbarrutiak batzearen ondoko etxe batzuk erosi zituela.

Jesuitak Iruñera itzul zitezen eta Gotzain-Elizbarrutiaren zuzendaritzat ardura

(8) URIZ LASAGA, Joaquín: "Causas prácticas de la muerte de los niños expósitos en sus primeros años: Remedios en su origen de un tal grave mal y modo de formarlos útiles a la Religión y al Estado con notable aumento de la población, fuerzas y riqueza de España". Op. cit. 376.orr.

zitezen nahi zuen, baina jesuitak 1767. urteko otsailaren 27 an egotziak izan ziren Karlos III. aren aginduz.

1820ko urriaren 11n etxaguntza edo maiorazgo eta elkarteak deuseztatzeko legea argitaratu zenean, patronatu eta kaperautzak desagertu egin ziren.

Alabaina, apaizeriari kalterik handiena egin zion legea 1820. eko urriaren 25 ekoa izan zen: lege honek praile edo monje elkarteak ezereztatu zituen eta Iratxe (bere unibertsitatea barne), Leire, La Oliva, Fitero, Iranzu, Marcilla (Cister-eko Ordenakoa), Urdax, e.a.-eko monastegiei jasan zituzten ondorioak.

1820-1823 Konstituzio hirurtealdian Gobernu liberalak Elizari aurka egin ondoren, apezpiku, apaiz eta praileek Konstituzioa zein bikaina zen aditzera eman zezaten nahi zuen, baina hauek eskakizunari uko egin zioten.

1822ko abuztuaren 12an, elizbarrutian egoteak ekar diezaiokeen edozein lipizta itzurtzearren, Burgosa joan zedila esan zion Barkamen eta Zuzentza Idazguko idazkariak Iruñeko apezkikuari. Egia esan, gotzaina erbesteratzeko aitzakia besterik ez zen, haien aburuz nahastaila zen eta.

Apezpikua 1822. go irailaren 8 an abiatu zen erbestera, baina Burgosa zihoala, egun erdiko bidea egin ostean, gudari boluntario talde batek hartu eta Frantziara eramane zuten; han Baionan, Los Cien Mil Hijos de San Luis zeritzenen zai geratu zen.

Apezpikua kanpoan zela, elizbarrutiko gobernari zen Miguel Jose Irigoyenek berariak kendu zizkien hamabost apaizi meza eman, konfesatu eta prediku egiteko betebeharrak.

Irigoyenek haien berri izan balu, gauza bera gertatuko zitzaiekeen gero beste kapitulu batean aipatuko ditugun gerrileroei: Francisco Gorostidi Anoetako beneficiatu edo eliz-otseinari, Francisco Eceiza beizamarrari eta Francisco Zulaica Azpeitiko erreitor-laguntzaileari.

1823 ko maiatzaren 4 ean bere elizbarrutira bihurtu zen eta Orreagatik gutun bat bidali zuen elizbarrutira liberalentzat barkamena eskatuz.

1823 ko ekainaren 11n Espainiako erregeak Konstituzioa ezarri aurretik zeuden egoera berean birrezarri zituen erlijio-ordenak eta anaidiak oro.

1824 eko urtarrilaren 11 n Felipe Agustín Otaegui gutun bat idazten dio Beizamatik, biziki kezkatzen duen iskanbila baten berri emateko. Gainera zorionak ematen dizkio Fernando VII. ak gotzainari eman bide zion "Gran Cruz de Carlos III" zeritzanagatik. 1822 an Tolosan argitaratu zen Aita Echeverriaren katexismari egin zizkion zuzenketak eta oharrak ere adierazten ditu bertan.

Jose Goñi Gaztanbide artxibariak honela diost 1989. urteko azaroaren 2 an igorri zidan gutunean: "Hoy he presentado sus deseos en el Archivo Diocesano y Don Isidoro Ursua ha encontrado en el fichero la siguiente papeleta: Beizama, 1823. Anotaciones y Corrigenda del Catecismo en vascuence del P. Echeverria. Se transcriben frases en vasco y sus reparos. (Caja 421-n. 31)."

Baina 421 zenbakidun kutxa oraingoz ez da azaldu. Jose Luis Sales Artzapezpiku Artxibategiko Jaunaren ardura eta laguntzaz noizpait aurkituko ahal dugu!

Oraingoz ez dugu adierazitako gutunaz besterik topatu, baina baziren eskutitz

gehiago, antza. Bada, ez dugu gure lana osotzeko agiri gehiago erideiteko itxaropenik galdu.

Halaz guztiz, Uriz Lasaga Apezpiku jaunari bidalitako beste dokumentu batzuk ditugu eskuartean.

Horietako bat, Francisco Eceiza gerrileroak gudu- merezimenduengatik jaso zuen kalonigutza eskertu asmoz, Apezpikuari idatzi zion gutuna da.

Beste eskutitz batean Felipe Agustin Otaeguik gotzainari aipaturiko iskanbila hura nola konpondu zen aipatzen da. Gai honetan Gipuzkoako Korregidoreak, Joaquín Uriz Lasaga Apezpikuak eta Francisco María Gorostidik esku hartu zuten.

1.2.2. Herriko erretoregoaren etorkia

Gorago esan dugunez, XVI. mende arte Beizaman ez zegoen eliz- libururik. Topatu dugun lehen kuadernotxoak 27 orrialde ditu eta 1585garrengo ekainaren 12koa da.

Halere, Iruñeko eliz-agiritegian badago urte hori baino lehenagoko auzi bat: Pedro Abaurrea prokuradore fiskalak 1519. urtean Beizamako Pedro Legarregui erretorea auzitara eraman zueneko agiria⁹. Hauxe da herri txiki honen historiaz orain arte jakin dugun lehen berria. Auzia eskribau batek idatzi zuen paleografo askok ezin transkribatu izan duten hizkiaz.

Lehen aipaturiko hogeitazazpi orrialdeko kuadernotxo horretan ederki kostata irakur daiteke lehen data, oso egoera txarrean bait dago, 1585.go ekainaren 12a da, eta azkena, berriz, 1601eko abenduaren 7a.

Hemen hasten da Beizamako erretoregoaren historia: kuadernotxo zahar honetan bataiatuen izen-abizenak eta bataio egunak agertzen dira. Pedro Otaegui da lehenbizi bataiatu zutena, Yñigo Otaegui eta María Ignacia Arreguiaren semea, Juan Ignacio Garagarza batxilerra aitabitxi zela.

1585 urteko urtarrilaren 14ean Catalina Olozaga bataiatu zuten, Maria Olozagaren alaba, Rodrigo Olozaga aitabitxi izanik, e.a.

Bigarren liburua 1600. urtean hasten da; idatziz jasotako lehen oharra Iñigo Velamendiarena da. Liburuak 1614 urteaz geroztik izandako hildakoen berri ematen du.

Ezkonduei eta beilatuei buruzkoa 1614ean hasten da. Badira beste liburuki batzuk: Martin Otaeguik utzi zuen Miserikordiako Kutzari buruzkoa; Errosarioko elkargoaren liburua; Elizako fabrika-liburua; Laguntza-liburua, eta abar.

Donostiako elizbarrutiko agiritegian jarraian aipatuko ditugun eliz-liburuak daude:

Beizama:

Bataiatuak (Kuader.)	1585-1601
Bataiatuak	1600-1716

(9) Ikus 1. eranskina. I.E.A., 437. kartoia, 31. zenbakia.

Hildakoak	1614-1717
Konfirmatuak	1633-1714
Bataiatuak	1717-1752
	1752-1790
	1790-1841
	1841-1876
Ezkonduek	1614-1718
	1717-1819
Beilatuak	1746-1819
	1819-1864
Hildakoak	1717-1809
	1809-1886
Bataiatuen zerrenda	1585-1841
Ezkonduen zerrenda	1614-1915
Bataiatuen zerrenda	1841-1903
Hildakoen zerrenda	1809-1908
Fabrika kontuak	1598-1683
	1681-1762
	1764-1886 (gurutzeria eta sakristiako obra, 166. orr.)

Aditzera eman ditugun eliz-liburuez gainera, *Corriedo de la Sierra* zeritzan Elkar-goaren liburu bat ere badago: "Libro de las Constituciones asientos y decretos de la Cofradía de los Señores del Corriedo entero de la Sierra."

Dirudienez, aztergai dugun garaian Iruñeko elizbarrutia haran edo "corriedo"tan banaturik zegoen. *Corriedo de la Sierra* delakoa Goiatz, Bidania, Albiztur, Errexil eta Beizamako parrokiek osatzen zuten.

Konstituzioak 1676. go apirilaren 14 ean dekretoz onartu zituen. Beraz, egun horrez gero, herri horietako parrokoak urtero herrialde ezberdin batean elkartzen ziren.

Felipe Agustin Otaegui jauna zen Elkargoko diruen gordairuzaina. 1793, 1810, 1823 eta 1836. urteetan Beizaman bildu ziren beharrezko ziren erabakiak hartzearren.

Agidanean, azken bilera 1838. urteko ekainaren 11n Bidanian egin zuten, egun horretan sinatzen bait du Felipe Agustinek azkenekoz bere hizki garbiaz idatzizko ohar bat.

Liburu honetan zehar, behin baino gehiagotan aipatzen da Jose Manuel Guerrico jauna, Apezpikuregiko Probisore eta Bikario Nagusia.

Felipe Agustin Otaegui jaunak idatzitako gutun asko eta asko galdu egin dira, eta galdu ezean, erroldatu gabe egongo dira agiritegiren batean, hau tamalez maiz samar gertatzen bait da gure herrian.

Ez dugu Beizamako elizaren jatorri iluna argituko zukeen dokumenturik aurkitu. Egunen batean horri buruzko jakingarriak adierazteko aukera izango ahal dugu!

Oraingoz, bere gaur egungo egoeraren eta eliza zaharrean egin ziren berrikuntzen

nahiz bigarren zatiaren, gurutzaduraren, aldare-aurre edo presbiterioaren, sakristia-
ren, e.a.-en eraikuntzaren berri eman dezakegu, soil-soilik,

Herri-tradizioaren arauera, Beizamako eliza inguru horretako zaharrenetako bat
dela dio Gorosabelek. Eta herritarren sineste honek arrazoibide sendoak ditu segui-
raski.

Done Laurentiren baseliza izan omen zen jatorrizko herri-eliza. Beizamako eliza
zahar-zaharra denez gero, hori argitzea arraz zaila da.

Elizan zati hauek nabarmentzen dira: eliz-aurrea, elizaren gerria, sakristia eta
arkupeak.

Eliz-aurrea edo portada, klasikoa da, goikaldean hiruki erako frontoia edo eliz-
goietza duela, beronen aldeak angelua osatu gabe moztuak geratzen direlarik.

Elizaren gerria, gurutzadura eta aldare-aurrea dituen angelu zuzeneko nabe bakar
batek osatzen du. Nabea gurutze-ganga batek estaltzen du, eliza gotikoen antzera,
ganga eusteko hormen goikaldetik abiatu eta alde guzietara barra-barra banatzen
diren nerbio sortak dituela.

Honek ez du esan nahi gotikoa denik, hormen apainduretan antzematen diren
Pizkundeko elementuek, eraiketa beranduagokoa dela adierazten bait dute.

Ez dute egitura bera gurutzadura estaltzen duen gangaren arkuek, hemen, nabe-
ko parrastada alde batera utziz, zeharrezko bi arku ximple bakarrik agertzen bait dira,
igeltsuzkoak diruditen eta apaindu besterik egiten ez duten bi arku ximple.

Aldare-aurre edo presbiterioa oboerdikoa da, sapaizat maskor-ganga duela, Piz-
kunde garaiko elizetan ohizko den bezala. Gurutzearen ezker aldean zoko zuzenezko
sakristia dago, uxtaiez hornituriko oboerdiko gangaz.

Beizamako eliza Pizkunde estilokoa da, nahiz aro gotikoaren ostean egindako
hainbat elementu gotiko dituen.

Pizkunde estiloaren barnean, mendeetan zehar estiloak izan dituen aldaera edo
modalitate anitzen ispilu da; ondorioz, esan daiteke eliza ez zela garai jakin batean
oso-osorik eraikia izan, XVI. eta XVII. mendeen bitarteko aro ezberdinetan baizik.

Hala ere, eskubido arkupearen ertzean barrunbe bat dago, erpin moduko bi arku
formero zabalen barnean sarturik.

Barrunbearen lau angeluek oraindik bertan dauzkate gangatxo baten euskarri
diren gurutze-arkuen abiaguneak.

Barrunbeak aintzinean kapera izan zela dirudi edo bestela, nabe batean ertza ere
izan daiteke.

XIV edo XV. mendekoa izan liteke. Orobat esan dezakegu elizan sartu eta
eskubitara, elizaren atalondoan dagoen zizkuaz.

Dorrea karratua da eta kupula erdiesferiko batean amaitzen da. 1928 an egin zen.
Eraikuntza osoa, eliz-burua ezik, egurrezko sapaia duen arkupe batek inguratzen
du; hau eliza osoa estaltzen duen sapaia luze luze da.

Beizamako elizako fabrika-liburuak ikuskatuz, 1598 eta 1886 urteen bitartean
parrokian eta baselizetan aldaketak izan zirela ikusten dugu. Baita protokoloak
arakatuz ere. Baina xehetasun guztiak jakin eraztea luze ezezik alperrikakoa ere

izango litzatekeenez, gertakari garrantzitsuenen azaleko deskribapen bat egin nahi izan dugu.

Beizamako elizan eginiko obrei buruzko lehen berria 1601. urtekoa da. Iruñeko Katedraleko Artxibategian Pedro Marichalar notariak urte horretan egin tasazio baten egiaztagiria aurkitu dugu.

Tasazioa Domingo Bidarte arkitektoak eta Jeronimo Larrea eskultoreak, biak tolosarrak, egindako erretaulari eta sagrarioari dagokie.

Obra hauek 886 dukatu balio dituzte eta Apezpikutegiko Bikario eta Prokuradore Nagusiaren, hots, Dionisio Fernández-en onespenez egina da tasazioa.

1614. urteko urriaren 5 ean Pedro Otaegui Beizamako erretoreak, Pedro Otaegui Garagartza alkateak, e.a.-ek sakristia eta klaustroa birreraikitzeke baimena eskatu zioten Iruñeko Apezpikuari.

1625. go abuztuan Beizamako apaiz eta zinegotziak Iruñeko Apezpikutegira joan ziren kaperagabeko sagrarioa eta erretaula nagusia urrezatu, estofatu eta margotzeko baimen eske, premiazko egoera larrian bait zegoen. Gotzaindegi osoko gobernadore nagusiak, Nebraja doktoreak, baimena eman zien 1626. go otsailaren 22 an.

1676. eko martxoaren 12 an obra berri batzuk egin zituzten, aurrekoak baino garrantzitsuagoak.

Teknikariek obra hauek jo zituzten beharrezkotzat: elizaren sarrerako atea, estalgune baten azpian, txoko itzaltsu eta ilun batean zegoena, handik kendu eta ate nagusia beste leku batean egitea, herriko enparantzara jotzen zuen erretaula nagusiko atea irekiz; orobat, orduan korua zegoen tokira leku-aldatzea, hari zegokion horma zati osoa desaginez eta eliza zaharrari ongi egokituko zitzaion gurutze zabal bat erantsiz. Sakristia berri bat ere ezinbestekotzat jo zuten teknikariek.

Enkantea 1679. go uztailaren 2 an egin zen eta obrak 10 urtez luzatu ziren.

1807. urtean Beizamako elizako Zaingo Batzordea elizan berrikuntza batzuk egitea erabaki zuen, besteren artean, aldare-aurrean eta aldare nagusiko erretaulan.

Erretaula neoklasiko berria moduzkoa eta dotorea da. Alboetako aldareak ere estilo berekoak dira, elementu barroko batzuk dituztela.

Organu berriak 35.375 erreal balio zituen. Hilerri edo kanposantu berria elizatik kanpo eraiki zen 1809. urtean.

Beren luze-zabalera eta sendotasunagatik aipagarriak dira bi erretoretxe edo bikarri-etxeak: bata, berriena, 1836 urtean eraiki zuen Felipe Agustín Otaegui bertako parrokoak eta besteari "Erretore-etxe zaharra deritzo." Biek lorategi edo baratze hesitu bana dute; beroietan paseatzen eta erreztatzen zuten otoitz-liburua aipaizek.

Baina Beizamako elizaz gainera, herrian baziren gutxienez laburki aipatzea merezi duten hiru basilizak: Done Laurenti, La Soledad eta Santa Agueda. Lehenbiziko biek oraindik zutik dira, baina Santa Agueda basiliza Felipe Agustín Otaeguiaren erretore aldiaren desagertu zen, Independentziako gerratean frantsesek narriotu edo profanatu egin bait zuten.

Protokoloetan eskuarki aipatzen dira sapai eta ateen konponketak, berriztazeak, e.a.

Seroren eta Santa Aguedako basiliz-zainaren kargu-hartzeak, haltzarien, apainga-

rien eta edalontzi sakratuen zerrendak, serorek berekin zekartzaten doteak, e.a. ere agertzen dira agirietan.

XVIII. mende arte ez zen aldaketarik jazo. Haatik, 1723, 1725 eta 1740 eko Batzarrek agindutako dekretoen ondorioz, pader edo bazeliz-zainak eta serorek ezin zezaketen beren auzunetik kanpo abitorik jantzi, ez eskean ibili bere.

Debeku horiek babeste zituztenek, 1769. go uztailaren haserako Prokuradoreek, Tolosan egitera zihoazen Batzar Nagusietara eramán zuten beren eskea; eskabide honetan ziotenez, Probintzia osoan sakabanaturik zeuden baseliza ugariak Jainkozaletasun zintzoak eraginda eraiki zituzten guren arbasoek, baina urteen buruan ermitetan gehiegikeria nagusitu zen; horregatik, baselizak desagertzearen eta haien ondasunak eritete eta erruki-etxeetara bidal zitezen eskatzen zuten.

Prokuradoreen nahia beteaz, Tolosan 1769. eko uztailaren 5 ean egindako Batzar Nagusiek haxe erabaki zuten: ermita barzuk desagertaraztea komeni zela eta herri bakoitzak adierazpen-gutun baten bidez jakin eraz ziezaiola Diputazioari zenbat baseliza kendu nahi zituen. Beizamak ez zuen erantzunik igorri. Dirudienek, ez zuen ermita bakar bat ere desagertzetik nahi.

1769 ko urriaren 13 an Erregeren Batzordeak serorak, baseliz- zainak eta ezinbes-tekoak ez ziren baselizak ezereztat zitezen agindu zuen.

1.3. F. A. OTAEGUIREN AURREKO ETA ONDORENGO ERRETOREAK

Beizamako elizaz mintzatzean, agian XIV. edo XV. mendeen inguruan eraiki zutela eta beizamarrek diotenez, aintzina ermita izan zela jakin erazi dugu. Behar bada azterketa toponimiko batek ikerketa historikoak baino errazago ikustaraziko liguke hala gertatu zena.

Baselizaren alboan "Eleizalde" izeneko baserria dago, hain zuzen ere "elizaren ondoan" esan nahi duena. Hizkuntzan oinarrituz, haxe ondoriozta genezake: beran izan zela herrigunea edo biztanle-lekunea eta Done Laurenti bere aintzinako eliza.

Beizamako erretoreen historiari dagokionez, XVI. mende haserakoak dira lehen berriak. Iruñeko Elizbarrutiko Agiritegian 36 orrialde inguru dituen paper-sorta aurkitu dugu; agiririk zaharren 1518. go urtarrilaren 13 koa da: bertan, fiskalak eskatuta, Juan Pablo Oliveriok, Amaneo Labrit Kardenalaren bikario nagusiak, Pedro Legarregui Beizamako erretorea eskomikatzen du argibideak ematera ez azalzteagatik. Auziak 1520 arte iraun zuen¹⁰.

Hala ere, Beizamako eliz-liburuetan ez da Pedro Legarreguirik aipatzen.

1519 ko uztailaren 15 ean Pedro Amezuak aurkezten du bere burua hautagai. Geroago, Martin Zabala jauna izan zen Beizamako erretore, hau hiltzean erretoregoa hutsik geratu zelarik. Familiek Juan Mendizabal jauna (1559-1565) erretore izenda zezaten eskatu zuten. Mendizabal aldi berean Alegiako erretore zen. Guk eskuratu dugun auzi batean ikus daitekeenez, Beizamako herritarrek bietatik bat utz zezala eskatu zioten. Baina berak, bi elizak elkarrengatik oso gertu zeudela eta biei bere

(10) Id. Op. cit. 9.orr.

arreta osoa eskain ziezaikeela zioen. Halere, galdu egin zuen auzia eta amore eman behar izan zuen.

Herritarrek aukeraturiko Pedro Belamendia izendatu zuten Beizamako erretoare (1565-1584).

Geroago, 1584. urtean Martin Otaegui jauna egin zuten erretoare. Apaiz hau, Pedro Legarreguirekin batera, apaizik interesgarrienetako bat dugu, ez bakarrik Beizamako etxalar batzuetako kideekin izan zituzten liskar luze eta zakarregatik, baita beren garaiko gizarte eta erlijio egoera nolakoa zen antzematen laguntzen digutelako ere.

Ohi ez bezala, Beizaman bertako biztanleek proposatzen zuten erretoarea, hau da, beraiek aukeratzen zuten eta gogo onez ordaintzen zituzten hamarrenak eta hautatuenak.

Haatik, auziek argi eta garbi aditzera ematen diguten legeaz, apaizek ez zituzten beti herriaren eskakizunak betetzen edo asetzen eta herritarrek beren etsairik gogorren bilakatzen ziren.

Auzietan, alde batetik salatzaile eta lekukoen taldea egon ohi da, luzaroan hausnartu gabe erretoareari gezurti eta iruzurti izatea egozten diotenak, eta bestetik, galdeketa apaizaren alde hitzegiten duten lekuko gutxi batzuk; honen arauera, auziperaturiko apaizak apika babes gabe zeudela soma daiteke.

Batzutan, herria bere parrokuagatik bitan banaturik dagoela eta hari egiten dizkioten salakuntzak bildurgarriak, ikaragarriak direla iruditzen zaigu. Harri eta zurutzen gaituzte eskomikatuak izan eta gero, Eliza Katolikotik kanpo hil ziren bi apaiz hauei leporatzen dizkieten karguek eta nekez sinets ditzakegu. Gehienek beren eliztarren gogoko ez izateko zoritxarra izan zutela eta itzuri ezinezko iskanbiletan ibili ondoren, seguraski egoera behar bezala neurtzeko urrunegi zeuden agintariek epaitu zituztela esatera ausartuko ginateke.

Beizamako eliz-liburuetan agertzen den lehen sinadura Martin Otaeguiarena da. Bataiatuen lehen idatz-oharrak izenpetzen dituen parroku honen sinadura bitxia da benetan, txit apaindua. Bera erretoare zela, Beizamako elizako erretoaula eta sagrarioa eraiki zituzten.

Martin Otaegui Garagarza jaunak ordezkatzeko du (1608-1621), sinatzean "Minor" ezartzen duenak.

Ondoren bataio-oharretako batzuk Andres Almizqui benefiziari edo eliz-otseinak izenpetzen ditu (1616-1617). Apaiz honek ere kaleko borrokak zirela eta, hainbat liskar izan zituen bertako biztanleekin.

Garai honetan azaltzen dira aurreneko aldiz "legezko seme" eta "legezko emazte" esapideak bataio-agiritan.

Haren ondotik Pedro Otaegui dator. Apaiz hau, Pedro Otaegui Garagarza alkaterearen laguntzaz, gogor saiatu zen eliza berriztatzen. Badirudi Pedro Otaegui Erretoare kargua izan zuela Martin Otaegui Garagarza eta Andres Almizki, eliz-otseina, auziperaturik zeudela.

Jarraian Bartolome Ibarzabal dugu eta geroago Juan Martínez Elizalde jauna, "Tolosako Lizentziatua" erantsiz sinatzen duena.

1681 eta 1717 urteen bitartean Eugenio Garagarza Batxilerraren sinadura daku-

sagu: eliz liburuen arauera, berau urte askotan izan zen Beizamako parroku. Tesian jaso dugun auzi batean esku hartu zuen, bere iloba Magdalena Otaegui Juan Elustondo senargaiarekiko zuen hirugarren edo laugarren mailako odolkidetasunagatik Aita Sainduak emandako baimenari dagokion auzian, hain zuzen.

1677. urteko ezkontz agirietan ere agertzen da. Felipe Agustin Otaeguiaren zeharabai da apaiz hau.

Donostiako Elizbarrutiko Agiritegian Eugenio Garagarzaren lau orrialdeko dokumetu bat aurkitu dugu: "Memoria de las loables costumbres que tienen los vecinos de la H.Y.L. Universidad de Beizama en el dezmar, otorgada y reconocida por los dos Cabildos Ecc.^{co} y Secular ante Francisco Ibañez de Herquicia el año 1681."

Agiri hau Juan Francisco Hormaechea Olozaga jaunak jaso zuen 1751. urten, 70 urte beranduago, batzar-lagunen eskakizunari erantzun nahian.

1751. urtean Beizamako Done Pedro elizako lurrean antolaturik zeuden hilobiak, agertzen zaizkigu, bertako parroku Francisco Hormaechea Olozaga zelarik. Bidezkoa iruditu zaigu kapitulu honetan aipatzea. Hilobi hauek baserrien izenak daramazkite.

Eugenio Garagarzaren lekua Antonio Otaegui Garagarza bere ilobak hartu zuen.

Hauexek ditugu hurrenez-hurren Beizamako Done Pedro elizako erretoreak:

Pedro Legarregui	? - 1518
Pedro Amezua	1518 - ?
Martin Zabala	? - 1559
Juan Mendizabal	1559 - 1565
Pedro Belamendia	1565 - 1584
Martin Otaegui	1584 - 1608
Martin Otaegui Garagarza Minor	1608 - 1641
Pedro Otaegui	1614 - 1641
Bartolome Ibarzabal	1641 - 1661
Juan Martínez Elizalde	1661 - 1680
Eugenio Garagarza	1681 - 1717
Antonio Otaegui	1715 - 1718
Felipe Belamendia	1718 - 1724
Juan Francisco Hormaechea Olozaga	1726 - 1761
Manuel de Larraar	1761 - 1783
Felipe Otaegui	1783 - 1808
Felipe Agustín Otaegui	1809 - 1840
Juan Jose Iriarte	1841 - 1855
Manuel Ignacio Odria	1855 - 1888
Juan Miguel Orolaga eta Venancio Arrue	1889 - 1899
Luis Maria Ostolaza eta Daniel Irizar	1899 - 1894
Angel Plazaola	1905 - 1907
Diego Muñagorri	1909 - 1916
Francisco Otaño eta Martin Irizar	1916 - 1942
Roque Urdapilleta	1942 - 1958
Juan Jose Garmendia	1958 - 1963?
Jose Maria Landa	1969 - 1974

Goian aipaturiko parrokuak zein urtetatik zein urtetara izan ziren erretore ziur

jakiterik ez dago, kasu batzuetan izan ezik (izendapenaren agiriak aurkitu ditugunetan). Data gehienak gutxi gora beherakoak dira, bataiatuen liburuetan agertzen diren sinaduren arauerakoak. Hortaz, okerre bat edo beste egon daiteke.

1.3.1. Erretore guzien auziak

Beizamako elizaren historia egitean, ezin ditugu alde batera utzi bertan erretore eta benefiziari edo eliz-otsein izan ziren gizonak.

Ez da nahikoa izenak ezagutzera ematea; ahal dugun neurrian, agiriari esker erretoreez jakin duguna irakurtzeko aukera eman nahi genioke irakurleari.

Hasera batean, erretoreek beren eliztarrekin izan zituzten eztabaidak jakin araztea ez genuen beharrezkotzat jo. Baina erretoreen historia laburra ez litzateke zientifikoa izango agiri batzuk erabili eta beste batzuk alde batera utziko bagenitu. Gure aburuz, Oñatiko Protokolo Agiritegian aurkitutako dokumentuez gainera, Iruñeko artxibategikoak ere ezinbestekoak ditugu erretoreei buruzko historia diren arazoak objektiboki epaitzeko ikuspegia badugulakoan gaudenez gero, garaian garaiko arazoak zeintzu ziren ezagut araziz garatuko dugu puntu hau.

Beizama herri txikia izan arren, bertako elizaren eta erretoreen historia konplexu samarra da. XVI eta XVII mendeetan Beizamako erretoreen aurkako hainbat eta hainbat auzi izan ziren; badiñudi herritarrek erretoreei aurka egiten zietela behin eta berriz, Iruñeko Apezpikutegiko fiskalei lan handia emanez.

Agiririk zaharrena Iruñeko Elizbarrutiko Agiritegian topatu dugu (437 Kartoia, 31 zenbakia). Iruñeko Apezpikutegiko prokuradore zen Pedro Legarregui auzitara eramán zuen urtekoa da dokumentua, 1519koa, alegia.

Auziak normalki eskribau gaztelarrek idatziak dira eta paleografoen laguntzaz transkribatu izan ditugu; gaztelar eskribauen idazkiak Simanca-ko Agiritegian ikerketa lanean ari ziren paleografoek transkribatu zizkiguten.

Beste dokumentu batzutan E.U.T.G.-ko irakasleen laguntza izan dut: paleografiako irakasle den Rosa Ayerberena eta latineko irakasle den Basabe jaunarena.

1519 ko Legarreguiaren aurkako auzi hau, ordea, aragoitar eskribauak egina da. Idazkera zaila, berezia darabil, paleografo askok ezin transkriba zezaketena. Eragozpen handien ondoren, azkenean Jose Gofñi Gaztanbidek, Iruñeko Katedraleko artxibari eta bibliotekariak, egin zidan transkribaketa gaitz hau. Beraz, transkribatzailehoberik ezin aurki nezakeelakoan nago.

Auzian elizaren eta herriaren historia osatzeko zenbait datu jakingarri agertzen dira: herriko eta herriaz kanpoko apaiz ugari, beizamarrak, aurka egiten zuen Kontzejua, notaria, erretorea, eliz-otsein edo benefiziariak, burdin-oletako lana, e.a. Meza nagusia, eske-otoitzak, koruan erabiltzen ziren liturji-liburuak, elizaren ondasunen administrazioa, Legarreguik gaisoei elizakoak ematea, e.a. ere aipatzen dira.

Auzia ez dago oso-osorik. Akusatuaren artikulatua eta Legarreguiaren aldeko lekukoen aitormen edo deklarazioak falta dira. Epailak ez zuen azken epaia eman, erretoreak bere kargua urzi eta apelatu egin bait zuen, antza. Auziaren 10. puntuan ikus daitekeenez, berau 1518 urtean hasi zen. Gofñi Gaztanbidek pixka bat laburtzen ditu auziak dituen 36 orrialdeak, garrantzitsuena azalduz. Hemen bertan azaltzeko luzeegia denez gero, eranskin bezala tartekatu dugu laburpena.

Martin Zabala erretorea hil zenean, Beizamako erretoregoa hutsik geratu zen. Herritarrek Iruñeko Apezpikuaren aurrean Juan Mendizabal proposatu zuten erretore berri izateko, baina kargua eskuratzeko beste bi lehiatzaile zituen eta auzitan ibili ziren.

Beizamako elizak herritar ugazabak zituen ("patronos legos") zenbait gaiz arduratzeko; hauek, elizaren onerako iharduteaz gain, apaizak aukeratzeko eskubidea zuten, "el más suficiente y el más sano", beraiek ziotenez.

Herriak proposaturiko Juan Mendizabal, aldi berean Alegiako elizako erretore zen eta hori eragozpen handi samarra zen bi parrokien arteko urruntasunagatik eta beste hainbat arazorengatik. Ondorioz, beste bi apaizak gogor aritu ziren lehian erretoregoa bereganatzeko.

Eskuartearen dugun honetan, Mendizabal erretore izendatzearen aldekoek galdesorta bati emandako erantzunak jasotzen dira. 792 orrialde dituenez gero, garrantzitsuena iruditu zaiguna baino ez dugu adieraziko.

Juan Mendizabal eta bere lekukoek Johannes Lazcaibar Aita Sainduaren notariaren aurrean deklaratu ondoren, Mendizabalek irabazi zuen auzia eta Beizamako erretore izendatu zuten. Bada, Beizamako eta Alegiako erretore izan zen 1565. urte arte.

Urte horretan Iruñeko Katedralak, Trentoko Kontzilioan erabaki zena bete araziz, manu-agiri bat argitaratu zuen, bi erretorego zituzten apaiz orok hogeitaz egun barru bietako bat utz zezatela aginduz.

Mendizabalek, aginduari aurka eginez, bi parrokiak batera zitezen eskatu zion Apezpikuari.

Hala ere, Beizamako elizako ugazabek Oñatiko Done Mikel elizako epaile eta abate zen Andres Hortiz Ydigoias jaunarengana jo zuten eta honek Pedro Belamendiari eman zion erretore kargua. Apezpikuak erabakia baieztatu zuen.

Interesgarria deritzogu auzi honen berri emateari, bertan Beizamako elizako buruzagiek lehenbizi Mendizabalen alde egin bait zuten eta gero haren aurka.

Pedro Belamendia hogeitaz urtez Beizamako erretore izan zen; hil zenean, herriko zaindari edo buruzagiek Martin Otaegui aukeratu zuten haren ordeko. Otaegui, hogeitalau urtez erretore izan arren (1583-1608), ez zuen herritarren maitasunik lortu. Auzi larriak izan zituen batzuekin eta besteekin.

Dirudienez, auziak galdu egin zituen eta erretore karguari uko egin zion edo uko egin arazi zioten. Ez daukagu hori jakiterik; bere ondotik datorren erretoreak kargua hartzerakoan dioena besterik ez dakigu: Nombramiento de Martín Otaegui Garagarza por óbito o muerte natural de Martín Otaegui fuera de la curia romana.

Hauxe da, gorago esan dugun legez, eliz-liburuetan agertzen den lehendabiziko erretorea, bataiatuen zerrendetan bere sinadura dotorea ipintzen duena.

Berak sortu zuen "Arcón de cien fanegas" zeritzana. Honen bidez herriko jende behartsuenari laguntzen zitzaion, hazitarako behar zutena emanaz. Ez da ahaztu behar garai hartan diruaz baino gehiago trukeaz baliatzen zirela, trukaketarako batipat garia erabiltzen zutelarik.

Herriko agintariek era elizako zaindari edo buruzagiek zorrotz jokatzeko zuten beraiek hautaturiko apaizekin. Salaketa gogorrak egiten zizkieten ez erretoreei bakarrik, baita eliz-otsein edo benefiziatuei ere.

Martin Otaegui izan zituen bi auzi aurkitu ditugu: bara, elizako kanpaia berria ez ordaintzeagatik Juan Villanueva eta Andres Carredano kanpaigileek jarritakoa, eta bestea, fiskalak zenbait arrazoiengatik ipini ziona.

Kanpaiari dagokion auzia 57 orrialdetan biltzen da. Erretoreak, kanpaia gaizki egina zegoela argudiatuz, ez omen zien ordaindu nahi egileei aurrez esandakoa. Kanpaigileak lekukoen bidez kanpaia ongi eta materiale onez egina zegoela frogatzen saiatu ziren. Epaiketako salaketa eta lekukoen adierazpenak agertzen direla ere, auzia osatu gabe dago eta ez dakigu zein izan zen azken epaia.

Bigarren auzian fiskalak honako hauek leporatu zizkion Otaegui:

- Eliztar batzuk sendatzeko, deabrukeriak eta aztikeriak erabiltzen zituela.
- Hilzorian zeuden gaisoei ez ziela arretarik eskaintzen.
- Apezpikuari bere agintea kentzen ziola, behar ez zituen erabakiak hartuz.
- Eliztarrei ez ziela begirunez hirtzegen.

Noski, XVI eta XVII. mendeetan Inkisizioa punturik gorenean zegoela kontutan harturik, salaketarik gogorrena lehenengoa da. Irudimen handirik gabe, Beizamako erretoreek Euskal Herriko Inkisizioarekin edo fede-auzietarako sortu zen erakundearekin zerikusirik izan zutela pentsa dezakegu. Auziak 60 orrialde ditu.

Martin Otaegui Elizbarrutitik kanpo hil eta gero, bere iloba, Martin Otaegui Garagarza hauatatu zuten Beizamako erretore.

Hau ere behin baino gehiagotan auziperatu zuten: gobernuko fiskalak 1630 eta 1637. urteetan auzitara eraman zuen.

1630 eko auzian, herriko alkate, eskribau, e.a.-ekin izan zituen liskarrak, mozkortuta ibiltzea eta bere bizitza pribatuari loturiko zenbait salaketa egozten zaizkio.

Zazpi urte beranduago, gudaoste baten buruzagiak salatu zuen, Frantzian gudan ibili zen buruzagiak, erretoreak ezpataz eraso egin ziolako. 41 orrialde ditu auzi honek. Ikusten denez apaiz hau gerlari trebea eta jeinu bizikoa zen.

1677. urtean fiskalak Juan Martínez Elizalde Beizamako erretorea auzitaratu zuen.

Aurreko auzietan ez bezala, oraingo honetan apaizari bere zereginetan murgildurik bizitzea egozten diote, elizako arazoak alde batera utzirik. Nolako bizimodua zuten orduko apaizek? Ez dakigu. Auzi batean agertzen diren salakuntzak ez dira seguraski XVII. mendeko apaizen ohiturak ezagutzeko informazio-iturriarik zuzen eta fidagarrienak.

Dena den, auzian apaizaren jokabidea, emakumeekin harremanak izateak eta morroi lanetan ihardutea dira eztabaidagai eta istilu sortzaile.

Trentoko Kontzilioaren ostean apaizak ezin ziren ezkondu eta lege hau errespetatzea zail egiten zitzairen apaiz batzuri.

Gainera, Juan Martínez Elizalde Jauna txerriak hiltzen, erremintari lanetan, e.a. ibiltzen zen, antza. Diru-arazoak eta buruhaustea ere ba omen zituen.

Guzti horiengatik auziperatu zuten.

1677. urtean bertan, herriko eskribauak salatu zuen Juan Martínez Elizalde. Dirudienez, Juan Lopez Aguinaga eskribau beizamarra eta Martínez Elizalde erreto-

rea bata bestearekin haserretu ziren, lehen aldiz taberna batean jokuan zebiltzala eta bigarren aldian elizan Ostegun Santu egunean. Ondorioz, lehenak bigarrena auzitara eramane zuen.

Auzi hauek eta gehiago aurki ditzakegu Iruñako artxibategian. Material aberatsa benetan ikerlari barentzat, han dagoena.

1.4. BEIZAMA: EUSKAL HERRIA

1.4.1. Beizama Unibertsitatea

Pablo Gorosabel historialariak honela deskribatzen du Beizama 1862. urtean¹¹:

Beizama: universidad del partido judicial de Azpeitia, union de Sayaz, arciprestazgo mayor, antiguo obispado de Pamplona. Se halla situada en paraje montuoso en la falda meridional del monte de Mauvía; y confina por oriente con Vidania, por poniente con Azpeitia, por sur con Beasain, por norte con Rexil. Su posición geográfica es á los 1 gr. 29 min. 35 seg. de longitud oriental, 43 gr. 9 min. de latitud septentrional. El pueblo se reduce á un grupo de unas pocas casas aisladas y sin orden de calle con una plaza y la iglesia parroquial: el resto se halla esparramado por su término en caseríos de labranza. En todo él hay ochenta y seis casas con 756 habitantes, segun el censo de poblacion formado en el año 1860. La expresada iglesia es de la advocacion de San Pedro apóstol, una de las mas antiguas del contorno, segun la tradicion vulgar; la cual se halla servida por un rector y dos beneficiados. La presentacion de la rectoría corresponde al ayuntamiento con un voto y á los propietarios de casas de la misma universidad con el suyo respectivo en votacion singular. La de los dos beneficios antes del último concordato se hacía por la corona en las vacantes de los meses de enero, febrero, abril, mayo, julio, agosto, octubre y noviembre, y por el rector en los otros cuatro. En la actualidad existen en su territorio las ermitas denominadas San Lorenzo y Nuestra Señora de la Soledad; y hubo otra de la advocación de Santa Agueda.

Algunos escritores de historia, entre los cuales se encuentran Esteban de Garibay y el P. Juan de Mariana, suponen que Beizama es el antiguo pueblo de Segisama, donde el emperador romano Cesar Augusto asentó sus reales y su ejército con el fin de cercar la Cantabria. Semejante opinión en mi concepto es una equivocación demostrada cumplidamente por la crítica sana é imparcial, y que hoy día no puede sostenerse sin incurrir en el ridículo. Ninguna circunstancia de localidad, que los historiadores de las cosas romanas señalan respecto de Segisama, convienen en efecto á Beizama, ni á ningun otro pueblo de esta provincia. Así que es una pura ilusion el creer que la guerra cantábrica ocurrió en las inmediaciones del monte Hernio; ilusion, no obstante, que ha sido transmitida entre los habitantes de este pais de uno en otro sin ningun exámen, alhagados del deseo de realzar su concepto.

(11) GOROSABEL: *Diccionario Histórico-Geográfico-Descriptivo de los Pueblos, Valle, Partidos, Alcaldías y Uniones de Guipúzcoa con un Apéndice de las Cartas Pueblas y otros Documentos Importantes*. 1862. 103 orr.

Esta universidad pertenece desde tiempo inmemorial á la alcaldía mayor, hoy union, de Sayaz; y por consiguiente careció de jurisdiccion civil y criminal hasta el año de 1563 en que el rey hizo merced de esta prerogativa á los pueblos de aquella. En virtud de ella su ayuntamiento se componía de un alcalde ordinario, dos regidores y un síndico procurador; pero en la actualidad, con arreglo á la ley general del reino tiene un alcalde, un teniente del alcalde y cuatro regidores. Beizama se titula NOBLE Y LEAL UNIVERSIDAD; y en su escudo de armas figura un árbol frondoso con una estrella á cada lado y una corona real encima. Sus naturales se emplean generalmente en la agricultura y en la crianza del ganado vacuno y lanar. El terreno produce buenas cosechas de granos, particularmente de trigo, y la de castaña es también abundante: sus montes se hallan bastante bien poblados de robles, hayas, fresnos, y otros árboles, y tienen buenos pastos. Esta universidad se halla encabezada para los repartimientos foguerales de la provincia en diez fuegos; y tiene un escuela elemental de niños de ambos sexos, dotada con 2000 reales anuales.

1.4.2. Herriaren etorkia

Udalelerrietan eta beste erakunde batzutan hiri-bizitzan, administrazio mailan, gaizkileak zigortzean, e.a.-etan erabateko jokabiderik ezarri zeneko, urte asko igaro zen Gipuzkoan.

Herritarrek osatzen zituzten egitura edo eraketa ezberdinak, hots, haranak, alkatetza nagusiak, lurraldeak, udalerriak... izendatzerakoan ere ez zegoen erakidetasunik.

Bailarak ez ziren geografiari begira banatzen, herrilegezko, politikazko edo administraziotzko ikuspuntuen arauera baizik. esate baterako, Iraurgiko Ibarrak Azpeitia eta Azkoitia zituen bere barne. Oiartzungo Ibarren barruan sartzen ziren Errenteria, Oiartzun, Hondarribia, Irun, Lezo eta Pasaia herriak. Hiru Alkatetza nagusi zeuden: Areria, Aiztondo eta Saiaz. Areriak bere barne zituen Lazkao, Itxaso eta Olaberria. Aiztondok, berriz, Asteasu, Sorabila eta Larraul. Eta Saiazeko Alkatetzak Cinco aldeas de la Sierra izena hartu zuten "Unibertsitateak" deituriko herrialdeak zekartzen bere barne. Elizaz, Bidania, Goiaz, Errezil eta Albizturrekin batera, Beizamak "El Corriedo de la Sierra" delakoa osatzen zuen, aipatu Unibertsitateak Hernio mendiranzko zati menditsuan bait zeuden.

1007. urteko Iruñeko Apezpikuteagiko muga-zehaztapenezko agiri batean, Saiazeko Alkatetza "Seyaz" edo "Seaz" izenez eta bizit-haran bezala aipaturik agertzen da.

Erregeak izendatzen zituen alkate nagusiak eta ez ziren beren barrutietan bizi. Esan beharrik ez dago herriak ez zuela gogoko hautabide hori.

Alkateek alkateordeak izendatu ohi zituzten, baina neurri honek ez zituen herriarren nahiak asebetetzen. Foruliburu (11 Ag., 37. orr.) Juana Erregiñaren erregezedula batek hauxe dio: "la merced de la Alcaldía Mayor era contra derecho y leyes pragmáticas de nuestros reinos y gran daño y perjuicio de la Provincia de sus privilegios y libertades."

Zestoako Barzarretan eskatutakoari on eritziz, 1563. go abenduaren 23 an Saiazeko Alkatetza nagusia osatzen zuten herri guztiei kontzejua bereiz, kutxa eta zigilua edukitzeko eskubidea eta gainera beren alkateak "con mero y mixto imperio" urtero

haurartzeko eskubidea aitortu edo eman zitzaien. Orduz geroztik eta, batez ere, 1651. urteko urtarrilaren 24 eko eskribau- agiriaren bitartez Albiztur atxiki zitzaizenez geroztik, Saiazeko Alkatezta nagusia deiturak hauxe besterik ez zuen adierazten: zenbait herriren bategitea Gipuzkoako Batzar Nagusi nahiz Bereziatan denen ordezkari izango zen ahalduen bat izendatzearren.

Honela dio 1563 ko abenduaren 23 ko "Privilegio de la vara de la alcaldía"ri buruzko errege-zedulak¹²:

Don Felipe segundo de este nombre por la gracia de Dios, rey de Castilla, etc. Por cuanto por parte de vos la junta, procuradores, caballeros, homes hijosdalgo de la muy noble y muy leal provincia de Guípuzcoa, nos ha sido hecha relacion que la católica reina Doña Juana y emperador y rey mis señores abuela y padre, que hayan gloria, por una su carta dada en Valladolid á 2 dias del mes de mayo del año pasado de 1545, hicieron merced á D. Francisco Perez de Idiaquez, vecino de la villa de Azcoitia para en toda su vida de la alcaldía de Sayaz, y sus cinco aldeas en esa dicha provincia, el cual ha puesto y nombrado personas que sirvan las dichas alcaldías en los dichos lugares, como al presente lo hacen, á cuya causa la nuestra justicia no es tan bien administrada en ellos, como en las otras villas y lugares donde se proveen los dichos oficios por eleccion, y que siendo la alcaldía de los lugares de Areria en la dicha provincia de otro particular, á suplicacion de la dicha provincia el rey D. Enrique IV mandó por una su carta que de allí adelante se proveyese aquella por eleccion, como se hizo y se hace al presente, donde se administra justicia y viven en paz y quietud; y que el dicho D. Francisco, viendo lo susodicho, y los inconvenientes que suceden en los dichos lugares y sucederían adelante, si se proveyese como hasta aquí, ha renunciado en los concejos de los dichos lugares la dicha alcaldía, para que la provean segun y de la manera que se provee en los otros pueblos de esa dicha provincia, suplicándonos y pidiéndonos por merced que aprobando la dicha renunciacion y traspasacion tuviésemos por bien de dar licencia y facultad á los vecinos y moradores de esa dicha alcaldía de Sayaz, para que de aquí adelante para siempre jamás tengan y puedan tener por sí y sobre sí cabeza, y concejo, y arca común, y selló ó sellos de concejo tales cuales quisieren, los cuales hagan fé en todo tiempo y luar, y pusiesen y puedan poner alcalde ó alcaldes cadañeros en la dicha alcaldía en cada un año el día de San Miguel de setiembre ó otro cualquier día que ellos quisiesen, por los cuales y no por otra persona pública ni privada todos ellos y sus bienes y causas fuesen y sean juzgadas, ó como la nuestra merced fuese. Y nos acatando lo susodicho, y los muchos y buenos servicios que la dicha provincia y los vecinos y moradores de ella y de la dicha alcaldía de Sayaz nos han hecho y esperamos que nos harán, y porque así cumple á nuestro servicio y á la buena administracion de la justicia y paz y quietud de la dicha alcaldía, lo habemos tenido y tenemos por bien; y por la presente de nuestro propio motu y poderío real absoluto de que en esta parte queremos usar y usamos, como rey y señor natural no reconociente superior en lo temporal, es mi merced y voluntad y

(12) Id., 717. orr.

mandamos que ahora y de aquí adelante la dicha alcaldía de Sayaz y todos los vecinos y moradores de ella sean y tengan por sí y sobre sí cabeza y concejo apartado, y puedan tener y tengan arca comun y sello ó sellos de concejo, que hagan fé y probanza en todo y cualquier tiempo y lugar, para lo cual les doy licencia y facultad. Y advocando á mi la dicha alcaldía y mero mixto imperio y jurisdiccion de ella, quiero y es mi merced que el dicho concejo de la dicha alcaldía y vecinos y moradores de él de aquí adelante para siempre jamás pongan y puedan poner en cada un año el dia de San Miguel de setiembre ó otro dia cual ellos quisieren alcalde ó alcaldes cadañeros, los cuales tengan mero mixto imperio, y jurisdiccion alta y baja civil y criminal, y que por ellos ó por cualquier de ellos sean todos los vecinos y moradores que ahora son ó serán de aquí adelante de la dicha alcaldía y sus bienes y pleitos y causas cualesquiera librados y juzgados, y no por el dicho D. Francisco de Idiaquez, ni por otros alcaldes ni justicias ni otra persona alguna pública ni privada, salvo en grado de apelacion ó suplicacion, la cual apelacion ó suplicacion es nuestra voluntad se haga para ante nos ó ante nuestro presidente y oidores de la nuestra audiencia y chancillería ó ante el nuestro corregidor ó juez de residencia de la dicha provincia y no ante otro lugar alguno ni persona. Otrosí es nuestra merced, y mando que el dicho concejo de la dicha alcaldía, homes hijosdalgo y vecinos de el puedan el dicho dia en que así pusieren alcalde ó alcaldes, poner preboste, jurados, regidores y otros oficiales cualesquier cadañeros y en cada un año; por los cuales dichos prebostes y jurados que así eligieren, quiero y es nuestra voluntad que se hagan todos los emplazamientos, y por los dichos prebostes todas las entregas y ejecuciones que se oviesen de hacer y ejecutar por mandamientos de los dichos alcalde ó alcaldes en la dicha alcaldía y sus términos y no por otra persona alguna; y asimismo es nuestra voluntad que el dicho concejo ya alcaldía y todos los vecinos y moradores de ella sean aforados y vivan y se rijan por el fuero de la villa de San Sebastián en la dicha provincia. Y por esta nuestra carta ó su traslado signado de escribano público encargamos al serenísimo príncipe D. Cárlos nuestro muy caro y muy amado hijo, y mandamos á los infantes, prelados, duques, marqueses, condes ricoshomes, priores de las órdenes, comendadores y subcomendadores, alcaides de los castillos y casas fuertes y llanas y á los del nuestro consejo, presidentes y oidores de las nuestras audiencias, alcaldes y alguaciles de la nuestra casa y córte y chancillerías, y á todos los corregidores, asistente, gobernadores y otras justicias y jueces cualesquiera de los nuestros reinos y señoríos, así á los que agora son como á los que serán de aquí adelante, y á cada uno y cualesquier de ellos, que guarden y hagan guardar y cumplir esta nuestra carta y lo en ella contenido, y contra ella no vayan ni pasen, ni consientan ir ni pasar en tiempo alguno ni por alguna manera, so pena de la nuestra merced y de diez mill maravedís para la nuestra camara á cada uno que lo contrario hiciere, de lo cual mandamos dar y dimos esta nuestra carta firmada de nuestra mano y sellada con el nuestro sello, y que tome la razon de ella Antonio de Arriola nuestro criado. Dada en Monzon de Aragon á 23 dias de diciembre de 1563 años. Yo el rey. Yo Francisco Eraso, secretario de su magestad, la fice escribir por su mandado. Hay un sello. Registrada Antonio

Arriola. Por chanciller Antonio de Arriola. El doctor Velasco. El licenciado Hernando Menchaca. Tomé la razon Antonio de Arriola.

Lege berezi honen indarrez, agizko alkateak ezarri zituzten bost Unibertsitateetan. Inoiz ez ziren hiribildu bilakatu, unibertsitateak zeritzen soil-soilik.

Aditzera eman dugun burujabetasuna gorabehera, Batzar Nagusietan Prokuradore edo Eskuordeko batenpean elkaturik edo bareginik jarraitu zuten Ubibertsitateek.

Gipuzkoako herri guziek, kontzejuak aukeraturiko Prokuradore bat zela bide, Batzarretara joateko eskubidea eta betebeharra zuten. Aberastasun urriko udalerririkikientzat astunegiak, gehiegizkoak ziren eguneko ordainak eta gastuak.

Egoera hau batipat 1615 urteaz gero gaizkitu zen, herri txiki anitzek eskukotasuna eta burujabetasuna iritsi zituztenean. Eta orduantxe erabaki zuten hainbat udalerririk bat egitea, elkartzea, eta denen artean ordezkari bakarra aukartzea.

Bost Unibertsitateen baterarze-agiria 1651 ko urtarrilaren 23 an burutu zen Jeronimo Goyenetaren aurrean. Unibertsitate hauei Albiztur atxiki zitzairen urte bereko apirilaren 11 n¹³.

Bost Unibertsitateen eta Albizturten elkargoak jatorrizko "Saiazeko Alkatetza" izenari eutsi zion.

Erraz antzeman daitekeenez, zenbait herrialdek elkar harturik Gipuzkoako Batzar Nagusietan eta Berezietan beren ordezkari izan zedin ahaldun bakar bat izendatzea erabaki zutela besterik ez du adierazten bategite honek. Elkartu ezean, herri bakoitzak bere buruz bidali beharko zituzkeen egunsariak edo dietak gutxitzea zen beren helburu nagusia. Bestalde, bat eginagatik, beren eskumenak ez ziren inolaz ere gutxitu, aurrerago ikusiko dugun legez, Foru-biltzarretako erabakiak ez bait ziren norbanakoen botuen arauera hartzen, Prokuradore bakoitzak ordezkatzan zuen foru kopuruaren arauera baizik.

Batzar Nagusietara joan behar zuen Prokuradore edo Eskuordekoa hautatu asmoz, Unibertsitateak Iturriotzeko Done Jon Bataiatzeilearen baselizan biltzen ziren aurrez ezarritako egun batean.

Prokuradorearen aukeraketaz mintzatzeaz gain, era askotako beste gai batzuri ere arreta egiten zitzairen bilkura hauetan. Beizamako Agiri-Liburuan hauxe idatzia dago 1772. go maiatzaren 2an: gotorlekuak zaintzeko Iturriotzen egin zen gudaribanaketarako zozketan, Beizamari egokitu zitzaiola Juan Otaegui kapitainari lau gudari ematea. Eta kartutxoak, polbora, balak eta baionetak eman ziezazkiela eta gudariak herrira itzultzean armak hondamen eta kalterik gabe bihur zitzaizela agintzen da agiri berean.

Prokuradoreak derrigorrez joan behar zuen, Batzarretara joateke geratzen zenari bost mila maravediko isuna ezartzen zitzaiozlarik eta ehun maravedikoa bidezko arrazoi barik bilkura huts egiten zuenari.

Bilerak Iturriotzeko Done Jon Bataiatzailearen baselizan egiten ziren. Honelako esapideez baliatzen ziren agiriak egitean:

(13) Tolosako Probintzi-Agiritegia, 1 Atala, 18 saila, 39 paper- sorta.

Dentro de la ermita de San Juan Bautista de Iturriotz, jurisdicción común de la Alcaldía de Sayaz y villa de Albiztur por medio de sus diputados y regidores y jurados y procuradores según tienen uso y costumbre de juntar de tiempo inmemorial a esta parte....

Dirudienez, aginte-eremu eta nagusigoei zegokienean arras punttalakurloak ziren, adibide honek erakutsiko digun bezala: Jaunaren Zeruratzearen aurreko egunetan Gipuzkoako herri askotan prozesioa edo erregu-elizkizunak antolatzeak ohitura zegoen. Aipatu Unibertsitateetako apaiz-taldeak eta udal-batzordeetako partaideak elkartu ohi ziren Iturriotzen. Albiztur agintari- zartaz sartu zen baselizaren barruan. Jokabide honek elkarteko beste ordezkariak haserrera ziuten eta liskarra sor erazi zuen, bertan Juan Atodo hilik eta Juan Gaiztarro bere herkidea behatza mozturik gertatu zirela. Eztabaidan luzaro ihardun ondoren, hitzarmen baten bidez elkar hartu zuten, berorren txataletako batek hauxe zioelarik:

Que cada alcalde tuviese jurisdicción sobre los vecinos de su respectivo pueblo, y no sobre los demás para conocer de los delitos que se cometiesen en dichos términos.

1817. urtean beste istilu bat jazo zen: Saiazeko elkarteak osatzen zuten herrien arteko bakeak eta adiskidetasunak iraun zezaten, 1651 ko urtarrilaren 24 ean Itune-Agiria izenpetu zuten; agiri honen bidez, Probintziako Batzar Nagusi edo Bereziatar Alkatetza osoaren izenean herri bakoitzak bere Prokuradorea zein txandatan bidali behar zuen erabaki zen. Itunea zela eta, sei herriak Iturriotzeko Done Jon Bataiatzailearen baselizan bildu ziren 1817. go maiatzaren 26 an, Beizamari zegokion agiria izenpetu zelarik. Eta Beizamak Juan Martin Otaegui hautatu zuen Prokuradore uztaillean Zestoan egin behar ziren Batzar Nagusietarako. Alabaina, Beizamaren arerioek ziotenez, hark aukeratu zuen ordezkariak ez zituen beharrezko baldintzak betetzen eta ez zuen Batzarretan puntu garrantzitsuak ebazteko adinako buru-argitasunik. Saiazeko Elkarrekin uztailaren 7 an Batzar Berezia egiteko deia zabaldu zien sei herriei, Beizamako Kontzejuari beste eskuordeko bat hautatu eta bidali behar zuela oharterazi nahian. Deia jasorik ere, Beizama ez zen esandako egunean Batzarrean azaldu. Horren ondorioz, gainerako herriek, Itune-Agiriaren gorderako aginteskumenaz baliatuz, bere buruz eta Alkatetzaren gehiengo osatzen zutenenez, Gracian Mario Urteaga jauna aukeratu zuten bigarren Prokuradore, Beizamari lehen emandako eskua kenduz. Neurri honen bitartez ezer gutxi lortu zuten, Beizamako Kontzejuak aurkezturiko azalpen bati esker Zestoako Batzar Nagusiek Gracian jaunari berauetan esku hartzeko eskubidea ukatu bait zioten. Kalapitan aritu ondoren, arazoa Probintziako auzi-gizonen esku utzi zuten, hauek Beizamaren aurka egin zutelarik.

Gaur egun behar-beharrezkotzat daukagun herritarren hezkuntza edo gaikuntza, gure arbasoen garaian ez zuten ezinbestekotzat jotzen. 1682. urteko Hernaniko Batzar Nagusietan onartu zenez, ezin zitekeen irakurtzen eta idazten ez zekien inor Probintzia honetako udalerrietako agizko alkate aukeratu izan, dekretu berean adierazitako zigorrarekin. Hurrengo biltzarretan Saiazeko ordezkari batzuek (Juan Alonso Estensorok, Alejandro Albizuk, e.a.-ek) ohar-agiri bat aurkeztu zuten, dekretua beranduago jar zedin indarrean eskatuz eta herri askotan zuzenbidea eragiteko irakurtzen eta idazten zekien lagun gutxi zegoela adieraziz. Hauek eta beste arrazoi

batzuk zirela bide, dekretua zuzen zezan eskatu eta erregutzen zitoten Probintziari. Halere, Probintziak ez zituen aintzakotzat hartu haien eskariak eta guztiek bere osotasunean Hernaniko Batzar Nagusian erabaki bezala gorde eta bete zezatela agindu zuen.

Egun hori baino lehenago, Beizamako alkateek batzutan argi ta garbi jakin erazten zuten idazten ez zekitena.

1955 eko urtarrilaren 2 an, zenbait xedapenen azpian Martín Eceizak idazten ez jakiteagatik ez zuela sinatzen aitortu zuen "Auto de Buen Gobierno batean"¹⁴. Halaz guztiz, Saiazeko Elkarteko herri bakoitzak, Beizama barne zela, txandaka aukeratu behar zuen Prokuradorea izateko, derrigorrezko baldintza zen irakurtzen eta idazten jakitea. Izan ere, 1651. go apirilaren 11 ko Elkartearen itun-atalak hauxe zitoten:

Hasta aquí ha estilado, usado, acostumbrado y guardado en esta Alcaldía de Sayaz... que se elegirá y nombrará al procurador Juntero entre sus vecinos, persona o personas que sepan leer y escribir¹⁵.

Batzar Nagusiak urtero uztailearen 2 an egiten ziren, sasoi horretako eguraldiari ziurragoa eta lehorragoa bait zeritzoten. Egun hori hautatu zuten 1745. urtean Ordizian bildu ziren Batzar Nagusietan bilkurak egiteko.

Lehen-lehenik Batzarrak hamarzortzi lekutan egiten ziren; hauek dira tokiak, Foru-liburuan agertzen diren hurrenkeran: Segura, Azpeitia, Zarautz, Ordizia, Azkoitia, Zumaia, Hondarribia, Bergara, Mutriku, Tolosa, Arrasate, Donostia, Hernani, Elgoibar, Deba, Errenteria, Getaria eta Zestoa. XIX. mende arte ez zen kopuru hau ugartu, ezta Batzarrak egiteko ezarritako hurrenkera ere.

Dena den, noizean behin lehenbait lehen ebatzi beharreko arazoak sortzen ziren urtean zehar, ezinbestean Batzar Bereziak egin behar izaten zirelarik.

Batzar Berezieta hizpidea eta hautespidea zuten herrialde, alkatez nahiz haran denei, salbuespenik gabe, egin behar zitzairen berauetara etortzeko deia, Batzar Nagusiak bailiren. Hala ere, Batzar Bereziak bereziki eta zehazki berehalako konponbidea behar zuten arazoak ebazteko egiten zirenez gero, hauetan ezin zitekeen aipatu arazoez landako beste gairik azter. Guztien onari zegozkion arazo guztiez iharduteko egiten ziren bilkurak eta Batzar Bereziak puntu horretan ziren bestelako.

Behiala Batzar Bereziak Usarraga eta Basarten biltzen ziren; biak bazter soilak ziren; lehenengoa Bidaniako Unibertsitatean zegoen, Saiazeko Alkatez batzarreratzen zen ohizko lekutik, hots, Iturriotzeko Done Jon Bataiatzailearen ermitatik oso gertu; bigarrena, berriz, Azkoitiko aginte-barrutian. 1457 urteko Elkartearen Agintarauen koadernoko 36. atalburuak dioenez, garai hartako jadanik hautatuak zeuden Usarraga eta Basarte berrietan Batzar Bereziak egiteko, "por quanto algunos Concejos e personas de la dicha provincia suelen facer llamamientos a la dicha provincia desordenadamente, e a ciertos lugares de la dicha provincia, de lo qual se sigue e seguiría en adelante gran daño a la dicha provincia, etc..."

Guztiei ez bide zitzairen hautaketa ongi irudituz, 1461. urtean Donostian bildu ziren Batzar Nagusietan edozein herritan elkar zitezkeela erabaki zuten eta.

(14) Oñatiko Protokolo Agiritegia. 1482.zenb.

(15) Tolosako Probintzi-Agiritegia. 1. Atala, 98 saila, 39 paper- sorta.

Alabaina, erabaki honek oso epe laburrean eragin zuen, bi urtez bakarrik egon bait zen indarrean; 1463 an ontzat eman ziren Agintarauen edo Ordenantzen eragitez, antzinako ohitura berreskuratu zuten eta Batzar Bereziak derrigor beti Usarragan edo Basarten egin zitezela agindu zuten. Honela dio Agintarauak 63. atalburuan:

Item esos llamamientos se fagan para Usarraga o Basarte, e non para otro lugar alguno, e si los ficieren para otra parte, que sean ninguno.

Aztura honek aldaketarik gabe iraun zuen XVIII. mende bukaera arte, Bidaniako azken Batzar Berezia 1700. urteko otsailaren 9 an egin bait zen eta Olaseko Dona Mariako azkena, oster, 1700 eko urriaren 31 n.

1.4.3. Udalaren gobernu

Erromatarrek Erresumako beste toki guzietan sartu zuten kuriatan oinarrituriko beren gobernu modua, dekurioi, edil, kuestore, e.a.-ez.

Herritarren biltzar nagusian alkateak egiten zuen buru, bere aginduak bete erazten zituen Prebostearen laguntzaz. Ez zegoen erregidorerik, ez zergazain edo fielik, ez artadun edo sindikurik.

XV. mende arte ez zen herri-batzar itxirik izan. Beren herri-ordenantzak antolatu eta Erregeren onespeneren zai geratzen ziren.

Zinegotziak aberats edo milaristen artean hautatzen ziren iraileko Mikel Donearen egunean.

Herri-biltzar zabala izan zen, zalantzarik gabe, Beizamako udal-bizitzaren lehen bereizgarrietako bat. "Unibertsitatea" deitu bide zitzaion, eta horren ondorioz, oraindik izen hori gorde dute Bidania, Errezil, Goiaz, Beizama, Aia eta Lezok.

Horri buruz hauxe dio Carmelo Echegaray-k¹⁶:

Hemos identificado la Universidad con el Concejo abierto, porque en un libro que hemos citado antes de ahora, el de Castillo de Boradilla, intitulado *Política para corregidores y señores de vasallos en tiempos de paz y de guerra* se lee que en la Congregación y Universidad de todo el pueblo (que se llama Concejo Abierto) residía la mayoría y superioridad; pero ya por costumbre reside en los Ayuntamientos, los cuales solos pueden lo que todo el pueblo junto.

Biltzar zabala zer zen Espainiako Erret Akademiaren Autoritate- Hiztegiak azaltzen du:

La Junta que se hace en alguna villa o lugar a son de campana tañida para que entren todos los que quisieran del pueblo, por haberse de tratar alguna cosa de importancia, u de que puede resultar algún gravamen que comprehenda a todos, lo cual se ejecuta a fin de que ninguno pueda reclamar después.

Horrela bada, biltzar zabal hauek herritarren antzinako batzarrak ziren: behiala, herritarrak aire zabalean edo eliz- hilerrietan biltzen ziren, eta hortik dator elizaurre edo anteiglesia izena.

(16) ECHEGARAY, Carmelo: *Compendio de las Instituciones de Guipúzcoa*. 118.orr.

Udal bakoitzak bere Ordenantzaren arauera ziharduen, bai bertako kideak hautatzerakoan, bai haien egitekoei zegokienean ere.

Alderdi honetatik begiratuta, Udalek askatasun handia zuten. Beren beharrak ezagututakoan, beraiek erabakitzen zuten nola ase, esperientziari esker.

Gipuzkoako beste herri anitzek ez bezala, Beizamak ez zuen Errege-zedulen bidez onarturiko Udal-Ordenantzarik. Egoera hau behin baino gehiagotan aditzera ematen du Beizamak agirietan. 1756. go otsailaren 4 ean Gipuzkoako Korregidoreak zenbait gairi buruzko galde-sorta egin zuen. Udal-Agintarai edo Ordenantzarik ba al zuen zioen galderari, Beizamak haxe erantzun zion: ez zuela ekonomi eta politika mailatan eraentzeko edo gobernatzeko Udal-Ordenantzarik, eta zuhaitzak landatu, suztatu eta zaintzeari zegokionean, Gipuzkoako legeen arauera eta Errepublikaren mesedetan jokatzeko zuela.

Gipuzkoako legeetan eskribau aukeraketari buruzko agindu eta arauak bakarrik aurkitu ditugu. Hauteskunde-aktetan beizamarrek “según costumbre usada en esta república de inmemorial tiempo a esta parte” dihardutela jakin erazten dute.

Kontzejua osatzeko beharrezkoak ziren agizko alkatea, alkateordea, bi zergazain edo erregidore, sindiko prokuradorea, bulda-biltzailea, mendi-ikuskaria eta hiru mendizain edo igurain. Ez da polizi “juradurik” aipatzen.

Hauteskundeak Urteberri egunean izaten ziren. Hautesle eta hautagai izateko, baldintza bereziak zeuden. Hautagaiek aitorren semeak, euskal etxalarren batean sortuak eta milaredunak izan behar zuten.

“Milare”ak zer ziren erabakitzerakoan, eritzi ezberdinak zituzten Gipuzkoako udalerriek. Lege mailan, “milarea”ren barnean “casa de derrama entera” sartzen zela zioten Beizaman, hau da, herriko zerga-banaketan etxe baten jabegoari zegokion zerga ordain zezatela.

Era honetan egiten ziren hauteskundeak Beizaman: bertan zeuden hautagaiek paperak behar bezala beteak zeuzkatela ikustatu ondoren, eskribauak bere bototxartelak ematen zizkien. Hautesleek txartelak bete eta tolestatu ostean, pitxer batean sartzen zituzten. Hiru umek ateratzen zituzten. Diputadu hautatuak elizara joaten ziren eta han alkatea, alkateordea eta bulda-biltzailea aukeratzen zituzten. Eta hiru hauek, Kontzejura itzuliz, Udaleko beste kideak hautatzen zituzten: erregidoreak, ikuskaria, hiru igurainak eta sindiko prokuradorea. Jarraian, kargua uzten zuen alkateak Agintari-zarta ematen zion alkate berriari.

Euskaldunak oro, lege, aitorren semeak ziren, baina ohorezko karguak bete ahal izateko ezinbestekoak ziren “milare”ak, ondasunak. Eta bi puntu hauetan oso zuhur jokatzeko zuten, anitz kasutan ikus daitekeenez. Hona hemen adibide bat: 1653. urtean Fermin Oruezabalek hautagai izan nahi zuen hauteskundeetan. Beasaingo Kontzejua hala eskaturik, bertako Auzitegian buruturiko auzian Fermin jatorriz aitorren seme zela erabaki zen eta Probintziak erabakia egiaztatu zuen. Hortaz, odol garbikoa zela frogatu ahal izan zuen. María Pérez Leundarekin ezkondu zenean, honen gurasoek dotertzat Leunda etxea, auzotasun eta zaindari-eskubideez, eman ziotela esan zuen Oruezabalek; horren lekuko zen Andres Segura, ezkon-agiria idatzi zuen Saiazeko Alkatetzako eskribaua. Bada, Fermin Oruezabalek alkate, erregidore edo Beizamako Kontzejuko gainerako karguetarako hautagai onar zezaten eskatu zuen.

Fermin jatorriz aitoren seme zela ikusirik, Eceiza alkateak onartu egin zuen. Baina eragozpen bat sortu zen: Martin Leundak, María Pérez Leundaren aitak, suhiari eman zion etxea, eta horregatik, ez zuen "milare"rik. Ondorioz, alkateak hautesleen zerrendatik kendu eta bazter zezatela agindu zuen.

Martinek erabakiari aurka egin zion, etxea alabari eman ziola eta Beizaman zeukan "Elormizpiraga" izeneko beste etxean bizi zen bitartean auzotasun-eskubidea beretzat gorde zuela adieraziz. Halaz guztiz alkateak ez zuen amore eman eta alabari emandako etxean ezin zuela auzotasun-eskubidea beretzat gorde esan zuen. Eta eskribauari haren izena zerrendatik ken zezala agindu zion.

Horren antzeko zerbait gertatu zen 1724. urteko haueskundeetan. Beizamako Udaletxean ordenatzeke eta erroldatzeke dauden balio handiko agiri ugariren artean, aktaliburu bat aurkitu dugu. Hara zer dioen 1724 ko huteskundeez:

En la Universidad de Beizama y en la sala del aiuntamiento de ella aprimero de Henero del año demil setezintos yveinte yquatro por testimonio de mi Antonio del Goenaga escribano de numero de dicha Universidad, se juntaron en Concejo, Justicia, Regimiento y Vecinos Nobles Hijos dalgo de la dicha Universidad seguntienen de uso y costumbre de se juntar en dicho puesto para tratar conferenciar y determinar las cosas y materias tocantes al servicio de dios nuestro Señor y de su Magestad y conservación y aumento de la Republica, esperamos del Señor Martin de Oruezabal Alcalde Ordinario de la dicha Universidad, Miguel de Barrena y Joan Ignacio de Leunda Dexidores y Francisco de Arregui sindico Personero general del Consejo de dicha Universidad, Marcos de Barrena, Miguel de Eceiza, Domingo Miguel de Eceiza Arreta, Pedro de Otaegui Elustondo, Pedro de Otaegui Garagarza, Francisco de Goenaga, Señor Ignacio de Vitoria, etc... (sigue doc.) gozar durante su vida sin gravamen de vinculo y que despues quedase agregada al dicho vinculo y que los dichos Marcos y sumuger non diesen gravar con Censos ni otras obligaciones y para ser admitido por elector y electo, de denotener casapropia que corresponda amillares que aycostumbre por hordenanza a que el dicho Marcos respondio que aunque heravedad haver donado las dichas casas al dicho Miguel de Barrena su hijo podía ser elector y electo por haber reserva de la dicha Casa de Aguinalalde durante sus dias sin gravamen del () con el daño de Vecindad y demás () la qual era de millares correspondientes a diez y seis ducados según costumbre () de dicha Universidad y en el caso de no ser admitido por elector y electo protestaría y protesto la unidad de la elección de este día y pedía testimonia para acudir adonde le convenía, y sin embargo los dichos carteles de todos los dichos Vecinos el nombre del dicho Marcos de Barrena los resolvieron muy bien habiendo metido en dos xarras los nombres de los dichos vecinos en una y los en blancos y una electores en laotra y así echaron Pedro de Otaegui Joseph de Olazabal y por sindico Personero al dicho Miguel de Eceiza, Arreta por Colector de la Bula al dicho Francisco de Otaegui por veedor de montes al dicho Juan de Elustondo Beroaran, por maiordomo del Rosario al dicho Joan Ignacio de Vitoria, por Guardamontes a los dichos Miguel de Barrena y Joan Ignacio de Leunda alos quales huvieron por elexidos nombrados para los dichos cargos y oficios, menos al dicho

Marcos de Barrena que estaba presente y protesto la nulidad de esta elección por haver sido sin admision suia. El dicho Alcalde nuevo y Regidores juraron en forma debida de que dicho año administrarían Justicia directamente a todos los que ante ellos vinieran a pedirla. Sin pasión alguna y en todo guardarán el Servicio de Dios nuestro Señor y de su Magestad y bien comun de la Republica y alcalvo de dicho año () en Residencia conforme a dicho y pagorando Juzgado y Sentenciado. Y luego el dicho Señor Alcalde Martin de Ourezabal entregó en nombre de su Magestad la bara Leal que tenia en sus manos al dicho Eugenio de Iturriza Alcalde nuevo y el tomó posesión en forma de su oficio con la Contratación y protesta de la nulidad de esta nueva eleccion que hizo el dicho Marcos de Barrena pidiendo su traslado. La dicha elección de oficio y cargos dijeron harian por tiempo y espacio de un año cumplido...

Agiri hauetan ikus dezakegunez, alkateak aginte osoa zuen eta bere erabakiak eztabaidaezinak ziren.

Garai ezberdinetako dokumentuak aztertuz gero, urteak joan ahala pixkanaka pixkanaka hautagarritasuna murriztuz zihoala antzeman daiteke. Horren adibide bat, Kontzeju zabalaren ordezkari Kontzeju itxia ezartzea litzateke.

Zenbat eta lagun gutxiago arduratu herriaren administrazio eta gobernuaz, orduan eta berme edo gaudimen handiagoak eskaini ziezakieten beren auzokideei.

Kontzejuan erroldatuak zeuden, Udal-Ordenantzek agindu bezala milaredunak ziren eta Foruarekin bat zerozen herritarrek zuten hautatzeko eskubidea.

Aitorren seme izan gabe, ez zegoen hautatzaile izaterik; horregatik, aitorren seme zirela frogatu nahi zutenen agiriak izugarritzko garrantzia zuten udal-batzorde guztietan.

Odol-garbitasunarekin zerikusirik zuten kontuei hain garrantzi handia emanaz, gure arbosek endaren garbitasunari, jatorriari begiratzen zioten eta selekzio edo bereizkuntza egiten zuten.

Aitorren seme eta odolgarbiko izateak sasoi hartan zuen garrantzia kontutan hartzen badugu, ez gaitu harritu behar gipuzkoarrek gai horiei hain arreta handia eskaini izanak, nahiz gaur egun zenbaiti erdeinuzko irribarrea eragiten dion.

Odolgarbitasuna frogatua izatea, egun lege alortean esan ohi den bezala, "antezedeñte penalik" edo zigorpidealtzinik ez izatearen antzeko zerbait zen.

Aitorren semeak edonon ateak zabalik zituen eta kargurik goren eta garrantzitsuenak erdiets zitzaizkien; nagusigoak oro eskuratzeko aukera zuen; ez zitzaion ohore eta izen onik ukatzen.

Beizamako Udaletxeko Agiritegian "Hidalguías de diferentes años. Escribano Segura. 1761" deritzan XVIII. mendeko orri-sorta bat aurkitu dugu, aurrez esandakoaren erakusgarri gisa. Bertan, Miguel Ottaegui eta Pedro Ottaegui anaiak aitorren seme direla aitortzen du Juan Joseph Irureta Prokuradoreak, haien amaren eta aita-ren aldetikako arbasoak aipatuz eta Ottaegui, Irisarri, Eceiza eta Urquiza etxalartetan sortuak direla jakin eraziz.

1.4.4. Udaletxearen eraikitzea

Gorago esan dugun bezala, Beizaman kontzeju-biltzarrak urte askotan eliza inguratzen duen egurrezko arkupe zabalaren azpian egiten ziren.

Badirudi XVII. mende aurretik bilkurak egiteko beste leku bat zutela; 1628. urteko agiri batek dioenez, Elizondo etxeko areto nagusian biltzen ziren, artean udaletxea eraikitzeke bait zegoen.

Oñatiko Protokolo Agiritegian¹⁷ aurkituriko datu fidagarri batzuk bakarrik ditugu eskuartean.

1673 ko uztailaren 23 an Beizamako Kontzejua osatzen zutenek herri-etxea erortzeaz zegoela eta ezin zitezkeela bertan egon aditzera eman zuten.

Eraikitze-lanak inguruko herrietan ipinitako manu-agirien bitartez iragarri zituzten. Enkantea 1673 ko uztailaren 23 an egin zen, 2.982 dukatetan. Eraikitzaileek 1674 urteko irailaren 30 ean eskuratu zieten udaletxea eta ordain-agirira urte bereko azaroaren 16 an onartu zuten.

Garai hartako diru-urritasuna zela eta, udaletxe berria egiteak diru-urritasuna zela eta, udaletxe berria egiteak estualdian, premia gorrian utzi zuen Kontzejua.

1846 zenbakidun protokoloan aipatzen denez, idazkariak agintari eta herritarrek bildu zituen eta zenbait gauza adierazi zizkien: udaletxea eraiki zuten hargin eta zurginei diru asko zor zietela zilarretan; Batzar Nagusien dekretu eta aginduak betetzeagatik, obra ugari egin behar izan zituztela; Azpeitian erreale anitz zituztenez gero, mailegu haiek ordaintzeko adina diru bazegoela, baina Azpeitiak ez zuela zilarretan zorraren erdia baino ordaindu nahi; horregatik zebilela Kontzejua Azpeitiaren aurka auzitan probintziako korregidorrearen aurrean; zor guziak kitzatzeko ezinbestekoa zela Beizamaerrotatik Oyanzabalerainoko eta Olazarragako mendietako haritzmoxak saltzea eta salmenta enkante bidez egitea, enkantegileek ordainketa urrezuritan, eta ez beste dirutan, egin zezatela eskatuz Kontzejua zilarretan pagatu behar zuelako.

Geroago berriztatze-lan gehiago egin bide zituzten, 1783 ko akta-liburuak udaletxea egoera txarrean zegoela eta lehenbait lehen konpondu behar zela zioen eta.

Dena den, gaur egungo Udaletxea 1674. urtean bukatu zutena da; beraz, ez dugu besteren berririk.

Herri-etxean eskola, batzar-tokia, taberna, e.a. zeuden, eta baita bertan bizi ziren bi familia ere.

Gainera, pisu eta neurri guzietako eredu edo patroiak erabili eta gordetzeko "artxiboa" zegoen, hala nola, pisu erromatarrek ardoa eta beste hainbat gauza neurtzeko, 100, 50, 25, 12, 10, 4 eta 2 liberako neurriak eta burdinezko balantzak edo "gurutzeak". Aipaturiko gauzen zerrenda bat ematen zitzaion urtero errendatzaileari¹⁸. Garai hartan hamarka-neurkera artean indarrean ez zegoen ez gero, udal-agintariak ereduak neurri hauek erkatzen zituzten.

Azaroaren 11 n, Done Martin egunean, hartzen zuten alogeran Udaletxea. Alogere-

(17) Oñatiko Protokolo Agiritegia, 1485. zenb.

(18) Id, 1522. zenb. 72.orr.

ran hartu zuenak udaletxeaz, bere baratzeaz eta gaztainadiaz urtebetez goza zeza-keen. Urte horretan ardoa ematera beharrua zegoen: “vino navarro bueno y vendible, no haciendo falta alguna.”

XVIII. mendeko idaz-agiriei esapide hau erabili ohi zuten:

vinos navarros que tengan buen color y buen picante y buen sabor y que sean de buena bondad.

Baserri, baso eta errotak ziren Beizamako Udalaren ogasun eta errenta guztiak.

Beizamako Udalaren baserriak Etxeberria, Aguinaga Aundia, Oyanzabal, Agui-naondo, Beizama-errotak eta Venta-berria ziren, beren errotak eta guzti; orobat, uda-larenak ziren Olazarrako eta bere aginte-eremuan zeuden beste tokietako mendi, xaradi eta haritz-motxak.

Ez zuen zergarik, ez zizarik biltzen, Sei baserriak alogeran emanez, bataz beste 5.000 erreale jasotzen zituen.

Errotekin ez zuen sos handirik irabaziko, haiek zaindu eta konpontzeak garesti jotzen zuen eta.

XX. mende haseran honako errota hauek zebiltzan Beizaman: Beizama-errotak, Venta-berri, Igaratxo, Etxenagusia, Osinalde eta Olaetxe. Egun isil-isilik daude bolu eder hauek, huntz eta sastrakaz josirik. Olaetxeko errota Fernandez de Olazabal eskribauarena zen.

Irabazkin handienak seguraski basoetan ikatz egiteko moztzen ziren zuhaitzen bidez eskuratuko zituen. Izan ere, harizti, pagadi eta xaradi zabalak zituen.

Hala bada, Beizamako Udala inguruko udaletatik aberatsenetakotzat zeukaten denek.

Udaletxeak aurrekaldean Beizamako armaria dauka. Armariaren erdian zuhaitz hostotsu bat, alboetan izar bana eta gainean koroea dituela. Bertan haxe irakur daiteke: “Be-” = “abajo”; “-iz-” = “cima”; “-ama” = “madre”. Hala ere, herriaren izenaren etimologiak ez dugu uste hitz horiekin zerikusirik duenik, ezta hurrik eman ere. Dirudienez, Beizama, Ultzama eta Zegamak jatorri keltarra dute.

1.4.5. Herriko bizitza

Izenburu honen bidez, aztergai dugun garaian Beizamako herritarrak oro bat eginik, elkarri nola laguntzen zioten azaldu nahiko genuke.

Jaiotza, ezkontza, gaisotasun, heriotza, e.a.-etan ezezik, tartean diru-kontuak dauden arazoetan ere adibide ugari aurki genezake.

Ekintza horietako batzuk agirietan jasoak daude, geroxeago ikusiko dugun legez, baina nekez topatuko ditugu geure arbasoen ahotan entzun ditugun aspaldiko giza-ekintza anitzi buruzko dokumentuak, bazirela badakigun arren.

Esate baterako, “marto-opila” zeritzana¹⁹ aipa dezakegu: haur bat jaiotzean, Bei-

(19) MITXELENA, Koldo: *Fonética Histórica Vasca*, 269. orr.

zamako etxeoandreek oilo, txokolate eta beste jangai batzuk oparitzen zizkioten haurren amari aurrez erabakitako egun batean.

Etxekoandreen bilera hauek festa giroan ospatzen omen ziren, euskal jaiak bailiren, eta emakumeek beren ume ederrak, etxeak, e.a. ezagutarazten omen zizkioten elkarri.

Ziur gaude agiri zaharretan ez dugula ekintza honen jatorri eta bilakaerari buruzko aztarnarik aurkituko, oso zaharra bait da. Gizabidezko sorospen-ekintza asko izan ziren, zalantzarik gabe, eta, agiriaren bidez frogatzerik ez badaukagu ere, gaur egun oraindik somatzen dugu haien eragina.

Hala da; jarraian aditzera emango dugun bezalako aztura miresgarriak zituzten beizamarrek.

Hainbat familiatan, zoritxarrez, etxeko jauna elbarri geratzen zen ala hil egiten zen istripu edo gaisotasunen baten ondorioz. Orduan, egoera hartan zegoen familiari beren auzotarrek laguntzen zioten, batez ere uzta erein eta biltzeko garaian. Hutsaren truke egiten zuten.

Norbait gaiso egon ondoren hiltzen bazen, Beizamako herritarrek gaztigatzen zioten apaizari, hots, hildakoaren etxetik gertuen bizi zen auzotarrak gogo onez eramaten zuen apaiza haren etxera eta hildakoa jatzten, gorpua eramaten, hileta prestatzen... laguntzen zuen.

Hilotza eramateko ere arau bereziak zituzten. Hildakoa aitoren seme milareduna baldin bazen, haren giza-maila berekoek eraman ohi zuten bizkarrean. Maizterra izanez gero, gauza bera egiten zuten, hau da, beste maizter batzuek bizkarrean elizara eramaten zuten eta gero elizatik kanposantura.

Lan gogorrak izateagatik edo beste zerbaitegatik denen lankidetzeta eta partaidetzeta eskatzen zuten eginbeharrak burutzeko, herri-ekintzak antolatzen ziren. Adibidez, garia erein eta ebakitzeko. Garai hartan garia ereiteko lurra laiez prestatu behar zen eta lan hori ezin zitekeen egin zenbait gizon eta emakume indartsuren laguntzaz baizik.

Gauza bera gertatzen zen garia biltzerakoan, ez bait zen lur zati guzietan berdin espaltzen. Iratze eta orbelak biltzeko eta artazuriketarako ere elkarren laguntza behar izaten zuten.

Orobat, lankidetasuna ezinbestekoa zen emakumeek egin ohi zituzten beste era bateko lanetan: linugintzan,...

Parrokuek ez zituzten gogoko neguan gau berandu arte luzatzen ziren bilera haiek.

Herritarrek elkarri lagunduz batean egiten zituzten ekintzak baino askoz garrantzitsuagotzat jotzen zituzten auzolanak. Sistema horretaz maiz baliatzen ziren beizamarrak beraiek erabiliko zituzten eraikuntzak eta herri-lanak egiteko: eliza, eskolak,...

Ezkontzek bizitzen eta alaitzen zuten herrixketako eguneroko bizitza arrunt aspergarria eta ezkontzetan herri osoa elkartzten zen. Herri-agiri askok ezkongaien doteen eta beren ahaide eta lagunek egindako oparien berri ematen digute.

Hara hemen bitxikeria bat: arrio-egunean, arrioko jantzi eta gauza guzien zerren-

da argiara ematen zen herritar ororen aurtean. Gero egiten zen bazkarira ia beizamar guztiak joaten ziren.

Ezkontz-itune horietan ezkonberrien bizitzan zerikusirik izango zuten gauzak azaltzen dira: baserria, lurrak, gizonetzkoek egiten zituzten lanetarako tresnak, e.a.

Emakumezkoen bizimoduari loturik zeuden lanabesak ere aipatzen dira: kutxatarrak, kaizak, irule-ardatzak, goruak, arradak, itxoroskiak...

Felipe Agustin Otaeguik, azaletik bada ere, erxeko jaun eta etxeko andreen eguneroko hainbat zereginen berri ematen digu bere sermoi batzutan.

Honela dio "Dominica in Albis. De la perseverancia" deritzanean:

Bostortzari escua ezartzen dionak soron bearra eguitemo ez du atzera beguira ibilli bear, baña bai equin bere lanari. Au bera equin bear da birtuteco lanean....

Eta geroxego:

Andre batec ariac zuritu nai dituanean, matazac sartzen ditu lisiban sarritan, ta ez da aspertzen lisibatzeaz zuri zuri equin artean; ez gaitecen bada gu ere aspertu....

Zenbaitetan neska-mutilak gurasoen baimenik gabe ezkondu ohi ziren. Ondorioz, gurasoek Apezpikutegira jotzen zuten beren seme- alabek ematen zizkieten buruhaustek konpontzearen.

Horrela, Sebastian Elustondo beizamarrak Joan Elustondo bere semea eta Magdalena Otaegui honen emaztegaia auziperatu zituen, bien odolkidetasuna zela eta. Semeak gertuko ahaide barekin ezkondu nahi zuen eta aitak ezkontza galerazi nahi zuen. Auziaren dokumentua Iruñeko Elizbarrutiko Agiritegian dago eta 1676. urteko ekainaren 11koa da.

Semeak Aita Sainduari ezkontzeko baimena eskatu zion, herrian bere gizamailako neska gutxi zegoela eta bere lehengusina txikiarekin ezkontzera behartua zegoela adieraziz. Aitak, ordea, Beizaman ezkontzeko prest zeuden beste neska batzuk bazirela zioen eta hori frogatzeko lekukoak aurkeztu zituen. Alabaina, Aita Sainduak ezkontzeko baimena eman zien. Gure ustez izugarritzko garrantzia du agiri honek, garai hartako gizarte eta ekonomi egoera nolakoa zen agerian jartzen bait digu.

Ondoren ezkontz-hitzarmena gertatu zen. Ezkongaien guraso eta senideek eman zizkieten ondasun zerrendak agertzen dira: baserria, lurraldeak, soroak, gaztainadiak, zaindari-eskubideak, sagardo upela, garia gordetzeko kutxatza bat, lanerako tresna, sukaldeko trasteak, abereak... Hitzarmena garaiko ohituren arauera egin zen, legeak errespetatuz.

Urte batzuk beranduago, agiri osagabe batean ikus dezakegunez, Joan Elustondok auzitegira jo zuen berritro, ezkontz-itunean hitz emandako gauzak ez zirelako esan bezala bete.

Herritarrek xumeak eta apalak zirela kontutan harturik, ezkontz-hitzarmenak guztiz gogoangarriak eta hots handikoak zirela iruditzen zaigu. Ondasunak oinordekoari eskuratzerakoan zehaztasun handiz ziharduten.

Ez dakigu orduko emakumeek zein eskubide zituzten, ez eta "Las leyes del

Belziano Senarus Consulto, Nueva y Vieja Constitucion de Leyes de Toro y Lapartida y las demas que son y hablan en favor de las mujeres” delako legeek zer dioten ere. Halere, agiriak irakurtzean antzeman daitekeenez, emakumeek ez zuten norbait salatu edo babesteko eskumenik, ez lekuko izateko eskubiderik ere, beren senarren baimenik gabe: “con la licencia pedida y avida de los dichos sus maridos”.

Beraz, gizabidezko ohitura miresgarriekin batera, era horretako ekintzak eta auziak aurkitzen ditugu, nahiz ez ohizkoak izan. Hala bada, gure aburuz, gizarte zorrotza zen, bere azturak legetzat jotzen zituena eta ohituraren bat hausten zuen edonor berehala auziperatzen zuena, gurasoek seme-alabak salatzen bait zituzten, hauek beren gurasoak, eliztarrek parrokoa, e.a.

1.5. BEIZAMA: BORROKA HERRIA

1.5.1. Otaeguiaren garaiko gerrateen oihartzuna Beizaman

Beizamako aurreneko biztanleak zeintzu izan ziren eta noiz kokatu ziren bertan ez badakigu ere, herritar dexente izango zirela iruditzen zaigu, mendi eta larre ugariz inguratua bait zegoen.

Zenbait historialari (Zaldivia Batxilerra, Garibay, Baltasar Echave, Aita Mariana, Lope Martínez Isasti...) Kantauriko Gerrateez minzto dira, haietako batzuk Beizaman gertatu zirela esanez.

Tuy-ko Apezpikutegiko Nigran-eko abate, Tolosa eta Otaduy Gorzainen etxee-tako konfessore eta Lezoko itsas-untzitegiaren jabe zen Lope Martínez Isasti historialariak *Compendio Historial de Guipúzcoa* liburu interesgarria idatzi zuen 1625 ean. Barojak argitaratu zuen 1850. urtean eta, nahiz erromantiko samarra izan, Gipuzkoako historia ezagutzeko funtsezkoa da. Honela azaltzen dizkigu Isastik gudugertakariak:

Siendo tan grande la ambición y potencia de los Emperadores romanos que querían ser señores del mundo, había tenido noticia Augusto César de esta Provincia que nunca había sido conquistada por nadie, y la gente de ella belicosa, fortísima, de sobrado alto y pertinaz ánimo, al tiempo que para corona de su gloria y remate de sus triunfos daba orden de empadronar....

Enperadorea Aldaba inguruetara iritsi omen zen, oso harro eta handiputz. Bere indar izugarrian uste osoa zuelarik, Kantanbria erabat menperatuko zuelakoan omen zegoen.

Y entrando en la Provincia llegó hasta la jurisdicción de Beizama (llamada por los escritores “Bagasama”), a donde cercaron la montaña “Menduria” que significa lloviosa por los continuos aguaceros que se arman allí, o “Mendioria” por estar cubierta de argomales, cuya flor es perpétua y en todo tiempo amarilla, que es lo que quiere decir “oria”. Muchos de nuestros cántabros y los demás estaban recogidos y hechos fuertes en esta montaña, donde resistieron a los romanos con todo ánimo y valor, que los hicieron perder mucho el brío la persona del mismo Emperador, no fueron ponderosos para subir a la montaña, juzgando ser imposible. Y así se ordenó un foso muy hondo de quince millas

por las partes de su circunferencia, para que no les entrase socorro, ni bastimento, que hasta hoy permanece por la parte de Aldaba²⁰.

1635. urtean Espainiako Erregeak Frantziari gudu egitea erabaki zuen. Gipuzkoako gudariak indarrez hartu zuten Lapurdi, Ziburu ingurua, aidanez. Gudari haien aintzindari Zaldun-Elkargoko eta Calatrava-ko Errege zen Diego Isasi izan zen (30 urteko Europako Erlijio-Gudua).

Ekintza hau benetan zorigaiztokoa izan zen, alde guzietatik begiratuta, Gipuzkoak ordurarte harreman onak izan bait zituen Lapurdirekin eta eraso ez bait zen inolaz ere egokia. Gainera, izurriteak harrapatu zituen gudariak, asko eta asko hil egin zirelarik.

Beizamarrek ez zuten garai hartako ezbeharretatik ihes egiterik izan. Herriko gazteek gerrate honetan parte hartu zuten.

Orduan Juan Arregi Obiaga zen Beizamako Udaletxeko sindiku edo diruzain, eta Kontzejuaren izenean mailegu bat eskatu zuen Frantziaren aurkako guduan esku hartzearen²¹.

1719 an Bervick Dukeak Gipuzkoa indarrez hartu zuen. Gerra-laguntza gisa, Beizama zilarrezko 1.000 dukat emateko prest zegoen²². Baina berehala bukatu zen gudua, 1721 eko abuztuaren 12 an pakea sinatu zutelarik.

1793. urteko urtarrilean Luis XVI.a erregetzatik bota zuten eta gilotinan lepoa moztu zioten frantsesek.

Europako Erresuma guziak Frantziako Errepublikaren kontra jarri ziren. Espainiak ere gerla egin zion.

Espainiako Errege Karlos IV.ak hiru gudaoste bidali zituen Nafarroa eta Gipuzkoa defendatzera Caro Ventura buruzagiaren agindupean.

Aldi berean Gipuzkoak eta Nafarroak hiru gudari talde igorri zituzten mugak babestera.

1794 ko abuztuaren lehen egunean Frantziako armada Gipuzkoan sartu zen. Euskal Herriak Espainiaren areriotzat hartu zituen, baina ez bere etsaitzat.

Donostiako alkateak pakea eskaini zien. Baldintza hauek ipini zizkien:

- Erlijio Katolikoa errespetatzea.
- Gipuzkoan 1200 urte aurretik zegoen egoerara itzultzea frantziarren laguntzaz.
- Gipuzkoa armak hartzea ez behartzea.

Akordio hauek Batzar Nagusiak onartu zituen. Diputazioa Donostiatik Getariara aldatu zen eta frantziar armadari bake-unea eskatzea erabaki zuen bertan eginiko biltzarrean.

Korregidoreak aurka egin zion proposamenari, baina Foruan babesturik, Gipuzkoak bere eritzia nagusitzea lortu zuen, honako erabakiak hartuz:

- Frantziako aginte-batzordea onartzea.

(20) MARTINEZ ISASTI, Lope: *Compendio Historial de Guipúzcoa*, 1625.

(21) Oñatiko Protokolo Agiritegia. 1481. 9. orr.

(22) Id. 1493. 65. orr.

- Frantziarrei bake-unea eskatzea.
- Espainiatik bereiz, Gipuzkoako Errepublika sortzeko laguntza eskatzea Frantziako batzordeari.

Frantsesek ez zuten bakea onartu eta euskaldunak oso gaizki hartu zituzten, herri zapaldua bailitzen. Donostiako alkatea eta zinegotziak preso hartu zituzten. Ondoren frantsesei aurka egiteko batzorde bat hautatu eta diputazioa osatu zen Deba ibaiatz bestaldean.

1795 ean Madrilgo Gobernuak eta Frantziako Errepublikak hitzarmen bat sinatu zuten Basilean. Hauek ziren bakearen baldintzak:

- Karlos IV.ak bere aurka jaiki ziren euskaldunei zigorrak ez ipintzea.
- Espainiak Karibe itsasoan zuen Santo Domingo uhartea Frantziari ematea.
- Frantziak Penintsulan indarrez hartutako lurralde eta herriak Espainiari itzultzea.

Zergatik jokatu zuten horrela euskaldunek? Alde batetik, Karlos IV.ak ez zuen behar bezala eraendu Euskal Herria. Bere erruz galdu zen "Compañía Guipuzcoana de Caracas" zeritzana. Errege honen agintealdian Euskal Herriko ekonomiak izugarrizko beherakada izan zuen. 1793-1794 urteetan erabaki oker askotxo hartu zuen euskaldunen kaltetan, hala nola, merkatal bideak eragozte eta ixtea.

Bestalde, "Azkoitiko Zalduntxoek" frantses ideiak zabaldu zituztenez gero, euskal jendeak ez zituen frantziarrak arbuiatzen.

Gainera, euskaldunek ez zuten gerrate hau beren gerratzat hartzen, Espainia eta Frantziaren arteko gudutzat baizik. Bi estatuak ziren euskaldunentzat foruen etsai eta aurkakoak.

Hala ere, Beizamak gerran parte hartu behar izan zuen. Garai hartan Felipe Agustín Oraegui Beizamako elizako eliz-otsein edo benefiziari izango zen. 1791. urtean egin zuten apaiz, eta bere osaba Felipe Oraegui erretoze zela, hari laguntzen egon zela aldi batean.

Frantziaren aurkako gudua hasi zenean 1793 an, Gipuzkoak Batzar Berezi bat ospatu zuen, bertan Espainiako flotari laguntzeko 4.600 gizon bidaltzea erabaki zelarik. Beizamak 40 gizon bidali behar zituen eta zozketa bidez aukeratu zituzten. Herriko zinegotzien erabakiz, 40 gizon hauei egunero hamar laurdeneko soldata eman zitzaion, erregeak ordaintzen zienaz gain.

Udaletxeko akta-liburuan argi eta garbi ikus daiteke gudari beizamarrek gerran zenbat egun eman zituzten eta zenbat diru xahutu zuten.

Berehala sortu zen diru premia Herriko Etxean, Elizari hamar mila erreale eskatu behar izan zizkiolarik.

Espainiako Karlos IV.ak Aita Sianduari, Pio VI.ari, diru-laguntza eskatu zion frantziarren aurkako gerraterako gudariak prestatzearentzat.

Horrela bada, lehenbiziko aldiz Aita Sainduaren baimenarekin erregeak elizaren ondasunak saltzeko eskubidea izan zuen.

Gipuzkoako Artzapeztegi Nagusiak gutun bat bidali zion Beizamako Kabilarioi, hauxe esanez: Para subvenir a los crecidos gastos de la inevitable guerra con la Francia, y contener el furor con que persigue nuestra sagrada Religión,

lexmas potestades, vidas y haciendas, acudio el Rey Nro Señor a la Santa Sede pidiendo a Su Santidad se sirviese ororgar los subsidios necesarios para emplearlos en tan justos fines. Penetrado N.M.S.P. Pio 6º de las justas con las que en nombre de S.M. se le expusieron, ha venido su B. en conceder y dar facultad a S.M. en virtud de un Breve para que pueda imponer sobre todos los bienes Eccos del Clero Secular y Regular, fundaciones y obras pias de estos Reynos, la cantidad de siete millones de R.^s y exigirlos todos los años hasta tanto que se verifique la entera extincion de los vales reales y por otro Breve le concede asi mismo la facultad de exigir por una vez de los mismos bnes Eccos la cantidad de treinta y seis millones de R.^s con que cuenta S.M. para los gastos de dcha Guerra en el presente año.

Dirudienez, Elizak larrialdi asko pairatu behar izan zituen Napoleonen garaian ere. Huaxe diosku Felipe Agustin Otaegui:

Muy Ilustrisimo Señor. La Universidad de Beizama congegada en Ayuntamiento general de su justicia Capitulares y Vecindario Concejal a V.S.I. con la mas profunda veneracion expone: que con previo expreso consentimiento que presto a su instancia en el año de mil setecientos noventa y cuatro el Illmo. Señor Don Esteban Antonio Aguado y Roxas predecesor en la silla que hoy dignamente ocupa V.S.I. se valia la exponente con calidad de reintegro de la cantidad de once mil setecientos cuarenta y dos reales vellon y diez y siete maravedies vellon que varios remanentes de Primicias de su Parroquia estaban debiendo a esta para el desempeño de las ingencias que la rodeaban en aquella actualidad con el motivo de la Guerra entre nro Soberano y la Francia... las turbaciones causadas en esta peninsula por el monstruo sin igual Napoleon con la invasion de sus ejercitos y las contribuciones que como a todas las Republicas de esta provincia se exigieron a la exponente con este motivo en los largos años de la duracion de una guerra tan injusta, le han arruinado hasta el extremo de haber enagenado todas sus cuantiosas propiedades y dejado en la deplorable situacion de no tener con que pagar a sus asalariados dependientes y mucho menos a los asentistas.

Hortaz, estutasunean bizi ziren eta herritarrek nahiz Elizak zerga ikaragarriak ordaindu behar izan zituzten. Askotan ondasunak baino garrantzitsuagoak ziren semeak galtzen zituzten beizamarrek, gerrara joan beharrean aurkitu ziren seme gazteak, alegia. Egoera errukarri honetan, arazoak gero eta larriagoak ziren.

Elizak, dirua ezezik, bere bitxiak ere eman zituen. Horrela, 1794 ean gudulaguntzarako eman zuen zilarrezko kriseilu bat eskatu zuen Felipe Agustin Otaegik Udaletxean 1797 an egindako bilera batean. Hala dio dokumentuak:

En la Universidad de Veizama a primero de octubre 1797 ante mi el Exmo Real y Numeral de la villa de Tolosa y testigos infraescritos fueron presentes los sres Don Felipe de Oraegui Presbitero Rector propio de la Parroquia... en el año de 1794 con la correspondiente venia del Illmo Obispo de este Obispado de Pamplona se franqueo a esta M.N. y M.L. Provincia de Guipuzcoa la lampara de plata de la referida iglesia para recurrir con su valor a los exorbitantes gastos de la guerra contra los franceses... pide autorizacion al Obispado para hacerla executar de los mismos fondos presentando para este fin diseño...

del Sr. Lavayen artifice platero... dicha lampara llevara 352 onzas de plata que a veinte reales vellon la onza importa 7040 reales vellon...

Beste agiri batzuek ere eliz-ondasunekin zerikusirik dute, dokumentua 1799-1800 bitartekoa da:

Por mandato de los Sres Patronos de la Iglesia Parroquial de la Universidad de Beizama, yo Juan Ascensio Lavayen artifice platero vecino en la villa de Azpeitia e executado una cruz de plata... cuyo valor es de 5.588 reales vellon.

Jakina, erretore bakoitzak iagoletzari eta herriari elizako ondasunen berri eman behar zien. Erretore kargua hartzearekin batera egiten zuten beren ondasunen zerrenda eta kontuak zuzen eramaten saiatzen ziren. Otaegui kontuak txukun eta garbi egiten zituen; elizako liburuak ere kontu handiz sailkatu zituen.

Elizak Gotzainaren baimenarekin zilarrezko kriseilu hura eman zuen arren, beti ez zituen bere ondasunak eman. Batzutan lapurreten ondorioz galdu zituen balio handiko zenbait gauza. Urte haietan Beizamako elizatik gurutze bat eta kriseilu bat ebatsi zituzten. Artean Felipe Otaegui erretore bazen ere, Felipe Agustin haren ilobak hartu behar izan zuen bere gain erantzukizun osoa.

1819 an Iruñera bidali zuen eskutitz batean zera dio:

Obedece tambien con respeto los encargos que se le dan y en su cumplimiento dice, ha practicado las diligencias que se ordenaron por el digno predecesor de V.I. Don Gabriel Blasquez Prieto en carta siete de Enero de 1801 acerca de la Cruz y Lampara que fueron robadas y lo unico que se ha podido averiguar es que uno de los ladrones declaro al tiempo que le llevaban a Justicia en Oloron de Francia que las dichas alajas se hallaban sepultadas en un monte entre Navarra y Guipuzcoa...

Bai, ia hogeit urte beranduago oraindik ez zekiten gerratutakoaren berri zehatzik. Felipe Agustinek auzian esandakoa jakin erazi eta gero, Iruñetik zuzenean erantzun zioten, auzi bukatutzat emanez. Antza denez, gurutzea eta kriseilua betiko galdutzat jo zituzten.

Era askotako salmentak egin ziren gerra-garaian. Batzutan Elizaren ondasun baliotsuak saldu ziren, hots, etxaldeak, soroak, mendiak, e.a. Bestetan, aldiz, gauza hutsalagoak: adibidez, 1777. urtean kaperautza bat sortu zen doktrina irakasteko eta garai hartan deuseztatu zuten edo dirua kendu zieten. Honela dio 1816 ko abuztuaren 9an:

Deficit de Capellánias. Don Felipe Agustin de Otaegui ... por orden del gobierno se enagenaron las fincas de la Capellania... que en cada año reeditaban 898 reales vellon....

Guk dakigunez, Euskal Herrian Pio VI. aren garaian hasi ziren desamortizazioak egiten, hau da, Karlos IV. aren agintaldian.

Beranduago, 1835-1837 bitartean, Juan Alvarez Méndez (Mendizabal)-ek inposatu zuen Espainian desamortizaziorik gogorrena. Honek eman zuen apaizgoak eta praile-anaidiak desagiteko eta haien ondasunak saltzeko agindua.

Beizamako Udaletxeko akta-liburuan agertzen dira horrelako salmentak Acuerdos y Enajenaciones. Veizama 1800 a 18... (irakurtezina) izenburupean.

1.5.2. Napoleonen gerla eta lehen karlistada

1807. urtean urriaren 18 an sartu ziren Napoleonen gudarosteak Irunen barrena. Agidanean ez zetozen soil-soilik Gipuzkoa eta Euskal Herria menperatzera, Espainiaz jabetzera baizik.

Beren egiteko bakarra "Errege bidean" pasatzea zen, Oiartzun, Hernani, Andoain, Tolosa, Ordizia, Zumarraga, Bergara, Arrasate, Gasteiz eta Miranda zeharkatuz.

1808 an soldadu batzuk Donostian, Tolosan, Eibarren... geratzen hasi ziren. Hauxe izan zen Gipuzkoa indarrez hartzeko lehen pausoa.

Urte bereko apirilean Fernando VII.ak Baionan agintea utzi zuen eta Jose Bonaparte I.a egin zuten Espainiako errege.

Gertaera honen aurrean bi jokabide ezberdin zeuden: gehienek ez zuten Fernando VII.aren erregetza uztea onartu eta Napoleonen aurka asaldatu ziren, Jose I.a sasi-erregetzat bai zeukaten; beste batzuek, aldiz, aberats eta handikiek batez ere, beldurak eraginda ontzat hartu zuten Jose I.a.

1808 an Napoleonek Konstituzio berri bat ezarri zuen, baina hala eta guztiz ere euskal diputazioek lanean jarraitzen zuten. Bi urte beranduago desegin zituen erakunde hauek, "Bizkaiko Gobernua" sortuz. Honek euskal askatasunaren hondamendia ekarri zuen.

"Bizkaiko Gobernua"ren buru Gobernu-batzordea zen eta batzordean probintzia bakoitzeko diputatu batek esku hartzen zuen.

Hala ere, guztien gaintetik eta aginte osoa bere esku zuela, bai gizarte arloan, bai gerrate arloan, Thouvenot frantses buruzagia jarri zuen.

Beraz, euskal diputatuen aginte eta eskumenak zeharo murriztuta geratu ziren, frantziar agintariaren menpe zeuden eta.

Francisco Elías de Tejadak²³ oso zorrotz kritikatzten du garai hartako euskal politikoen jokaera, "entreguismo vasco" deritzolarik:

El primer acto de su constitución el 24 de septiembre de 1810 es ya la negación del estilo político de las Españas verdaderas: Diego Muñoz Torrero hizo leer a su amigo Manuel Luján sus proposiciones, por las cuales quedaba definida la nación española como un todo uniforme sin estima de las variedades históricas tradicionales... ellos se declaraban representantes de la nación española y depositarios de la soberanía nacional. Honek euskaldunen eta Euskal Herriaren bereizgarri guziak apurtu zituen.

1811 ko irailaren 2 an honako erabaki hau hartu zuten politiko euskaldunen izenean:

Se hará una división más conveniente del territorio español, a la que se oponen Cataluña y Valencia (Ayer y Borrull) pero sin la menor protesta vasca, pese a que quedaba aniquilada la realidad del cuerpo especial político que era el Señorío.

(23) TEJADA, Francisco Elías: *La provincia de Guipúzcoa*. Editorial Minotauro, Madrid, 1965. 236-237.orrr.

Hurrengo egunean Konstituzioaren 13. artikulua onartu zen:

La potestad de hacer las leyes reside en las Cortes con el Rey, destruyendo la entera maquinaria legal de las Juntas de Guernica.

Gezurra badirudi ere, hala gertatu zen. Euskal Herrian jaiotakoek, euskal semeek lagundu zieten Espainiako Gorteei beren eskubideak deuseztatzen.

Horren aurka euskaldunek ezer gutxi egin zezaketen; halere, gerrilari edo basagerrilariak sortu ziren. Ospetsuenak Espoz eta Mina izan ziren Nafarroan, Longa Bizkaian eta Jauregi Artzaia Urretxun.

Gerrate honek bost urte inguru iraun zuen. Gasteiz galdu zutenean, 1813ko urrilaren 13 an hasi ziren amore ematen frantziar gudariak.

Kontuan izan behar dugu ez zela Espainiako arazoa bakarrik izan, European ere gorabeherak izan bait ziren nagusi.

Leipzig-en galera handiak izan zituen Napoleonek eta batipat horrek behartu zuen buruzagi frantziarra Espainiatik bere gudalosteak ateratzera.

Aldi berean, Konstituzioak zioena beteko zuela zin egin araziz, Espainiara bidali zuen Fernando VII.a.

Alabaina, iritsi bezain laster alde batera utzi zituen Konstituzioa eta antzeko erabakiak, ejerzitoa, Eliza eta Euskal Herria absolutismoaren alde jarri bait ziren. Berriro foruak bereganatu zituzten; epe laburrerako, ordea.

Eta urte horietan zer gertatu zen Beizaman? Ez dugu, tamalez, argibiderik eman liezaguketen agiritik aurkitu. Horrek ez du esan nahi zutenean ezer jazo ez zenik, alderantziz ere interpreta daitekeelako. Dena den, badira hainbat aztarna eta horietaz mintzatuko gara jarraian.

Independentziako gerratea hasi eta berehala aukeratu zuten Beizamako erretore Felipe Agustin Otaegui, hau da, 1809ko azaroaren 8an. Gorago aipatu dugunez, ez zuen gotzainak izendatu, erbesteratua bait zegoen, baizik Miguel Marco Gobernadore eta Bikario Nagusiak.

Espainia frantsesen eskuetan zegoenez gero, beraiek jartzen zituzten Iruñeko Apezpikuaren ordekoak. Hortaz, garai honetako eskutitzak guztiz interesgarriak dira.

Alde batetik, Frantziako brigadierrak, Thouvenot-ek, eta Gipuzkoako Intendentek, Dubouzet-ek, bahituran hartzen zituzten garagar, gari, arto, e.a.-en berri ematen diguten dokumentuak ditugu.

Agiri asko aurkitu ditugu garai hartako Elizako erretorearen egoera larria eta arriskutsua adierazten digutenak.

Dirudienez, Felipe Agustin Otaegui herrian gizon talde bat osatu zuen bertako biztanleak defendatzeko.

Beizamako kanposantu berrian ehortzi zuten lehen gorpua kanpotar batena zen, Euskal Herriaz haraindiko hemeretzi urteko mutil gazte batena zen. 1810 eko urtarrilaren 3 an lurperatu zuten. Antonio Gómez zeritzan eta Trujillo-koa zen, ez Beizamakoa. Independentziako gerrateko gudari bat izanik, garai hartan Beizaman zegoelako susmoa daukagu.

Datu hauen arauera, Beizama ez zen hain herri paketsua izan.

Felipe Agustinen osabaren helburu nagusia frantses iraultzaileak menperatzea zen eta eginbehar horretan ez zuen etsitzen. Beizamarrek diotenez, frantziar soldaduak herrian zeudela, hauei jaramonik egin gabe elizan bere errezoak egin eta prozesioan ateratzen omen zen Felipe Otaegui erretorea hango benefiziaru, akolito eta herritarrekin batera. Eta denek errezoak egin eta abestiak kantatu ahala, soldaduek Marsellesa abesten omen zuten. Bada, benetako adorea zuen apaiz honek.

Felipe Agustin Otaegui erretore kargua bereganatu bezain sarri, Beizamako erretoregoak zituen ondasunen zerrenda egin arazi zion eskribauari. 1809 an izendatu zuten erretore eta hurrengo urtean onartu zuen izendapena. Honela dio ondasunen zerrenda horrek:

El infraescrito Ess^{mo} R¹ y Num.¹ de la villa de Tolosa ha recibido de D.ⁿ Felipe Agustin de Ottaegui Pro. Rector Yntterino de la Parroquial de esta Univ. de Beyzama quattrocientos sesemta y ocho r^s de vⁿ por derechos de lo por mi ttravaxado en los auttos de Ynventario de los bienes que quedaron por fallecimiento de don Felipe de Ottaegui ttambien Pro ulttimo Recctor de dicha Parroquia, a saver: ciento y veimte por la confeccion del dicho Ynventario; sesenta por un copia suya;... 1809ko abenduaren 10 ean sinatua dago agiri hau.

Aldi berean tabernariaren gastuak ere agertzen diara.

Hau horrela izanik, Felipe Agustin urte hauetan Beizaman egon zela egiazta dezakegu, nahiz artean arazo ugari izan bertan. Arazoak diogu, agiritan aurkituriko datuek horixe iradokitzen bait dígute. esate baterako, honela dio erreziho batek:

Maria Cathalina de Elustondo comfieso haver recibido tres cientos y tres r^s de vⁿ de manos de d.ⁿ Felipe Agustin de Otaegui para final pago de los R^s q^e d.ⁿ Felipe de Otaegui estaba deviendo a mi difunto Hijo d.ⁿ Manuel Ign.^o de Aranguren por los servicios q^e le presto sirviendole de teniente y para q^e conste ami ruego firmo Juan de Echeverria en Beizama a 25 de Maio de 1809. Juan de Echeverria. Son 313 r^s vⁿ.

Bestalde, urte hauetan Arrasateko kuarteletik zenbait gutun bidaltzen zituzten, bahiturak egiteko aginduz.

1813. urteko martxoaren 13 an A. Dubouzet-ek zerga gehigarria ezarri zien Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabari: 17.000 anega gari, 20.600 anega arto eta 25.750 anega garagar. Jakina, zerga honek erabat gutxituko zituen Beizamako aberastasun urriak.

Urte berean Felipe Agustin Otaegui Gobernuari adierazpen-agiri bat bidali zion, baserri bakoitzean zenbat arto egon zitekeen jakin eraziz. Baserririk aberatse-nak 130 anega euki zitzakeen eta txiroenak, berriz, 9 anega. Tarte horretan zebiltzan beste baserri guztiak.

1812 eta 1813. urteetan Beizaman zegoen biztanle kopuruaren taula konparatzaileak ere agertzen zaizkigu beste dokumentu batean: 1812 an 683 lagun bizi ziren bertan eta hurrengo urtean 678.

1812 an 17 pertsona heldu eta 12 haur hil ziren eta 1813 an, aldiz, 11 pertsona

heldu eta 11 haur; baliteke 1812 an hildako 17 pertsona horietatik barzuk mutil gazteak izatea, gerratean hildako gazteak, alegia.

Garai hartan zer nolako harremanak izan ote zituen Corriedo de la Sierra dela-koak orduko agintariekin?

“Instruccion para contestar al segundo alegato de Azpeitia” izenburupean Otaeguik idatzitako agiri batean, Beizama inguruan 1810 eta 1815 urteen bitartean izandako arazorik garratzintsuenak aditzera ematen dizkigu.

1813 ko ekainaren 23 an Independentziako gerratean gudaloste aliatuek Beizamako eta inguruko herrietako garia ebaki zutela eta zuhaitzak bota zituztela gudariei laguntzearen eta Bidania bakarrik utzi zutela zegoen bezala diosku Otaeguik.

Horrela lortu zituzten behar zituzten janariak. Datu hauei esker dakigu Beizaman ere zerbait gertatu zela gerra garaian eta seguraski inoiz jakingo ez ditugun beste hainbat gauza gertatuko ziren.

1813. urtean Asteasuko Aguirrek diputadu kargua uzteko nahia adierazi zien gutun baten bidez parroku guziei. Kargua adinagatik eta beste zenbait arrazoirengaitik utzi nahi zuela zioen, baina “Corriedo de la Sierra” osatzen zutenek ez zuten inola ere onartu nahi Aguirreren erabakia. Azkenean, Donostiako Dona Maria Elizako Bikarioa, Jose Bernardo Echague, aukeratu zuten aldi baterako haren ordeko. Juan Bautista Aguirrek 1813 ko maiatzaren 4 ean utzi zion diputadu izateari.

Gobernuak “Behin-behingo egitamua” sortu zuen, Felipe Agustinek “Gobierno intruso”tzat zeukana.

Egitamu horretan zerga-bilketan egingo ziren aldaketa eta berrikuntzak adierazten ziren. Diputadu nagusiak bere zereginak jakin erazi zituen, Donostian bizitzeko asmoa zuela esanez. Gainera, zortzi diputadu gehiago izendatu zituen: Donostiakoa, Hernanikoa, Tolosakoa, Getariakoa, Ordiziakoa, Villa Real-ekoa, Irungoa eta Arrasatekoa.

“Corriedo de la Sierra” Tolosako barrutian kokaturik geratu zen eta Jose Francisco Saralegui zen bertako arduradun. Honekin harremanak izan zituen Felipe Agustin Otaeguik, eta gutunetan ikus daitekenez, behin baino gehiagotan haserretu ziren bata bestearekin.

Plangintza horren barruan, Agustin Iturriaga zen Hernaniko arduraduna. Agian elkar ezagutu zuten Otaeguik eta Iturriagak.

Behin-behingo egitamuari Felipe Agustinek bere eskuez idatziriko agiri bat eransten dio, Corriedoek eta barruti berriek zenbateko zergak ordaindu behar zituzten aditzera emanez.

Napoleonon gerlari eta honek Euskal Herrian eta zehazki Beizaman sortu zituen buruhausteei leku egin ondoren, jarraian lehen karlistadaz zer edo zer esan nahi dugu.

Jakin badakigu gerla hauek anaiartekoak izanik, izugarrizko kalteak ekarri zizkiotela Euskal Herriari. Orohar, euskaldunen ondasunak zeharo murriztu, txirotu eta beren haziendak suntsitu zituzten.

“Sendoa” argitaletxeak atera berri duen “Bailarak” bilduman haxe aipatzen da:

Las guerras civiles de finales de los siglos XVIII y XIX afectaron sobre todo a

las haciendas de la Universidad. Así durante las llamadas de las Convencionales y las Carlistas²⁴.

Hala gertatu zela egiaztatzeko, Udaletxeko liburu eta aktak irakurri besterik ez dago.

Hamarrenez gain, gudaosteak mantendu ahal izateko beste zerga batzuk ordaindu behar ziren. Honela dio Felipe Agustin Otaegui 1837 urteko eskutitz batean:

Mui Señor mio: Acompañan los mil cuatrocientos diez y nueve reales y dos mrs vellon que a esta Iglesia han correspondido en la contribucion pedida por el Excmo Señor Capitan general de esta provincia para atender a la subsistencia de las tropas de su mando en las monedas siguientes...

Baserritarrek ordaintzen zituzten zergak, eta gari, arto edo garagarrik ez bazuten, Elizak baserria bahitzen zien.

Orain burura datorkigu Fernando amezketarrari (1764-1823) herriko erretoreak bere "Ixpille-saletxe" baserriari ezarritako zentso edo hipotekak gogora arazi zizkioneko hura.

Hamaika Fernando Amezketa izango zen Beizaman urte horietan!

Orduan Felipe Agustin Otaegui "Corriedo de la Sierra" elkartearen buru zen eta berak eraman behar zituen zerga horien kontuak. Argi eta garbi jasotzen zituen baserritar bakoitzak ordaindu behar zituen hamarrenak. Kontuak erdaraz egiten zituen, baita bere gutun guziak ere.

Lehen karlistada baino lehenagotik ere euskaldunak biziki haserre zebiltzan Cádizen 1812. urtean hartu ziren erabakiengatik. Haserreak 1875 urte arte iraun zuen.

Hauexek izan ziren Cádiz-eko Konstituzio berrian hartu zituzten erabaki nagusiak:

Erregearekin batera, Gorteak ziren aurrerantzean legeak egingo zituen erakunde bakarra. Erabaki honek Batzar Nagusien egitekorik garrantzitsuenak, hots, legegintza, desuseztatu zuen.

Aduanak itsas-bazterrera eta Pirineoetara aldatu ziren. Beraz, Ebroko aduanak kendu egin zituzten, euskaldunek ekonomi mailan zuten burujabetasuna deseginez.

Zerga mota berdinak jarri zituzten Espainia eta Euskal Herrirako, hau da, Erre-suma osorako, eta handik aurrera Gorteen ezarritako zituzten bai zergak, bai petxak. Honekin Euskal Herriko zerga-sistema porrokatu zen.

Denentzat justizi lege berak ezarri zituzten, Euskal Herriko zuzengintza edo zuzenzaingoa pikutara bidaliz.

Udal-jaurpidetza ezereztatu zuten; euskal foruen oinarria udala izanik, erabaki honen bidez foruak sustrai-sustraitik erasotu zituzten.

Diputazio Probintzialak ipiniz, buruzagi politiko bat jarri zuten diputazio bakoitzean. Lege honen ondorioz, Foru-diputazioaren jatorriasuna eta bere eraentzeko modua galdu ziren.

(24) SENDOA: Bailarak, 5. alea, 296.orr.

1814 ean etorri zen Fernando VII. a Frantziatik. Absolutista porrokatua zen eta ez zituen bereak ez Konstituzioa, ez Lege Zaharra.

1820. urtean Riego matxinatu zen eta Euskal Herrian hiru urteko gerratea izan zen. Konstituzio-hirurtealdia igaro ondoren, absolutismoa nagusituko da hurrengo hamar urteetan. Guda honetaz hurrengo atalean mintzatuko gara.

1833 an, Fernando VII.a hil eta gero, piztuko da berriz gerra Euskal Herrian.

Beizamatik gertu indarrez sortu zen gudua, antza. Honela dio "Bailarak" bildumak²⁵:

La primera guerra carlista se inició casualmente con un tiroteo acaecido en la villa el 22 de octubre de 1833.

Herri hori, Tolosa, betidanik "puerto seco" izan da, Donostiako portuaren babeskoa, alegia.

1442. urtetik 1841 urte arte aduana lanak egiten zituen. Hamarren zaharra, erregearen zerga, e.a. Tolosatik igaro eta ordaintzen ziren. Horrela bada, inguruko herrixkek bazuten zeresanik aldakuntza hauen aurrean.

Euskaldunak egoera larrian bizi ziren garai hartan batez ere nekazari, artzain eta herritar behartsuak. Zama guziei herri xeheak egin behar zien aurre, burgesia bere irabazpideez bakarrik arduratzen zen bitartean.

Guduak 1833 ko urritik 1839 ko abuztu arte iraun zuen; "Zazpi urteko gerratea" deritzo. Katalunian urtebete gehiago iraun zuen.

Fernando VII.a hil zenean, Gorteek Isabel II.a hautatu zuten erregin, baina Zegamako Santos Ladron Buruzagi ospetsua Nafarroaz jabetu zen eta bertan Euskal Herri osorako gudaletxea eraiki zuen. Nafarroako erregeordearen aginduz, Santos Ladron karlista arxilotu eta tiroz hil zuten.

Gipuzkoan Diputazio, Udal eta hiri handietako alkateek Isabel II.a ontzat hartu zuten; aitizitik, buruzagi batzuek eta herri xehearen gehiengoak hura gaitzetsi eta Karlosen alde asaldatu ziren. Bada agintari gehienak Isabelen aldekoak ziren eta jende xehea Carlosen aldekoa.

Euskal Herriak bazituen arrazoi ekonomiko, ideologiko eta erlijiozkoak liberalismoaren aurka egoteko.

Alde batetik, kanpoko produktuei zerga ezartzea ez zuten atsegin, ezta errentak altxatzea edo herrilurrak saltzea ere.

Bestalde, herritarrak kontserbatzaileak ziren, ez zuten liberalismorik, ez zentralismorik onartzen, eta guzien gaintetik, foruzale sutsuak ziren. Foruzale izanik, bai erregezale ere, erregea foruen defendatzailetzat bait zeukaten.

Arrazoi erlijiosek zerikusi handia izan zuten. Azkoitiko Zalduntxoan garaia amaitu ostean, haien ideiak zirela eta, erlijioa larrialdian zegoen, krisi gogorrean. Liberalek, frantses ideiak bereganatu zituzten eta erlijioa ez zuten apaiz askok bezala ulertzen. Erlijio gaietan ere liberalismoaz kutsatuak zeuden.

Apaizek, berriz, oso irizpide eta jokabide estuak, aldakaitzak zituzten.

(25) SENDOA: Bailarak, 5. alea, 277.orr.

Estutasun morala politika arlori aldatu zen eta "integrista" sortu zen.

Apaizak, apaiz arruntak behintzat, integrista eta tradiziozale porrokatuak ziren. Agintariak eta haien pentsakera ezin eraman zituztelarik, apaizek herri xehea beren alde jartzea lortu zuten eta herritarrekin lanean hasi ziren. Herriaren buruzagi bilakatu ziren apaizak.

Euskal Herriak erlijio sen eta fede izugarria zuenez gero, erlijiozko istiluak sortu ziren karlisten eta liberalen artean.

Gerrate luze honek iraun zuen bitartean, Felipe Agustin Otaegui Beizamako erretore zen eta bere eliz-lanetan aritu zen. Dirudienez, bere bizitzako azken urteetan gaitzen batek jo zuen, apaiz lagun bati urak hartzen ari zela idatzi zion eta. Ez dakigu, ordea, zein gaitz zuen. 1839 ko ekainean sinatu zuen agiri bat azken aldiz.

Azken urte hauetan eraiki bide zuen erretoretxe berria.

Dokumentuen bitartez egiaztatu dugunez, erretoretxe berriaren idatz-agiri edo eskritura 1836. urtean egin zuen eta testamentua ere bai.

Bere kontu-liburuan xehetasun garrantzitsuak agertzen direnez gero, berau erabiliko dugu gerra-garaian Otaegui nola bizi zen eta zer egin zuen argitzeko. Liburuak honela dio sarreran:

Libro de Caja de Don Felipe Agustin de Otaegui. Este Libro de Caja de mi Don Felipe Agustin de Otaegui, Rector de Beizama tiene 276 hojas con exclusión del Abecedario y firmo²⁶.

Antza denez, garai hartan Beizamako guraso batek norbait bere semearen ordezkerrara joan zedin ordaindu nahi izan zion, Otaegui bien bitarteko izan zelarik:

El día diez y nueve de Febrero de mil ochocientos treinta y cinco Tiburcio de Azpeitia se obligó a ir por sustituto de Juan Francisco de Eceiza y Querejeta entregándole de presente ciento y veinte reales vellón, otros seiscientos reales vellón y dos camisas a la conclusión de la Guerra presente; Martín de Eceiza padre de dicho Juan Francisco y Juan Ignacio Querejeta tío de dicho Juan Francisco se obligaron a pagar todo lo relacionado y en su falta obligan al citado Juan Francisco y que la paga relizarán por mis manos. Este convenio no tuvo efecto por no haver sido admitido Tiburcio para sustituto.

Saralegui jaunari bidaltzen zizkion eskutitz luze eta zehatzak ere jaso ditugu. Lehen esan bezala, Independentziako guduan erabaki zen "Corriedo de la Sierra" barrutiko erretoreek Tolosako Diputadu edo haren ordeko zen Saralegui jaunari, kontu eman behar ziotena. Beraz, 1835. urteko kaperautzek eta zentsoek ematen zituzten errentak hartu ditugu erredutzat, horien berri zehatza ematen bait dugu Beizamako erretoreak. Hala dio agiriak:

Capitales y reditos de la Capellania de Don Martin, Juan y Iñigo de Otaegui y agregaciones para el año de 1835 y siguientes. Capital 1.210 ducados. Reditos 378 reales vellon. Misas que se deben celebrar en cada año.

Kaperautzak XIV. mendean sortu ziren Gaztelan, baina arrakastarik handiena XV. mendetik XVIII. mende arte izan zuten.

(26) OTAEGUI, Felipe Agustin: Libro de Caja, 125.orr.

Beizaman XVI. mendean sortu zen lehenbiziko kaperautza. Ynigo eta Joan Otaegui anaiek 300 dukat eman zituzten beren alde mezak eman zitzaizten Beizamako Done Pedro elizan eta Done Laurenti basilizan. Gero, ugarituz joan ziren kaperautzak. Batzutan, dirurik ezean, baserritarrek bahiturapean jartzen zuten baserria, beren animen alde mezak eta errezoak egin zitzaizten. Honi eliz-errola edo zentsoa zeritzon. Hortaz, hauxe zen kaperautza: diru kopuru bat kapital modura elizari ematea horren errentak bere animaren alde erreztatzeko izatea.

Kontutan izan behar dugu XVI, XVII eta XVIII. mendeetan erroldak batik bat gari, arto eta garagarretan ordaintzen zirela, baina XIX. mendean lehen karlistadan hiru txanpon mota ezberdin agertu ziren zergak ordaintzeko.

Felipe Agustin Otaegui gutun batean aipatzen duenez, Baionan izan zen dirua eskuratzen edo produktuen truke txanponak aldatzen. Bada, arazoak zituzten dirua lortzerakoan. Hiru diru edo txanpon motak, maravediak, dukatuak eta errealak ziren. Baina geroago, beste txanpon mota ugari iritsi zitzaizkigun atzeritik: libera esterlina, frankoa, Espainiako zilarrezko pisua, dobloia, urrezko duro zaharra, urrezko duro berria, eskutuak, zilar-dukak portugesa, taia, lauzurikoa, ontzako urrea, e.a.

Herritarrek eliz-errola, zentso et hamarrenekin nahikoa eta gehiegi baldin bazuten ere, "subsidio guerrillero" zeritzana ere ordaindu behar izaten zuten basagerlariei laguntzeko. Hona adibide gisa gerrilariei emandako diru-laguntza baten agiria:

Comision de la Muy Noble y Muy Leal Diputacion de Guipuzcoa.

Hemos recibido del Il. Cavildo de la Universidad de Beizama 772 reales vellon pertenecientes a los ramos del subsidio guerrillero y primer plazo de la contribucion de (reintegro) que se cumplio el treinta de Noviembre ultimo con rebaja de lo que toca al Sr. Don Juan Manuel Ezama Beneficiado de la misma y se halla en el Real Servicio.

Cuerpo de Honor a 26 de Diciembre de 1834.

Juan Francisco de Iriarte.

Jose Antonio Urrozola.

Otro recibo en Azpeitia el día 21 de Febrero de 1834. Son 665 reales vellon.

XVIII eta XIX. mendeetan baserritarrek tamiak edo hamarrenak ordaintzen zituzten. Gainera, gerrateak piztu ahala gudu-bahikuntza edo zerga berriak ipini zituzten. Gorago esan dugun legez, zergak ordaintzeko adina diru ez zutenei, bahiturapean jartzen zuten baserria elizak. Horrela, jabeak lehen zituen eskubide batzuk galrzen zituen: adibidez, ezin zuen baserria saldu elizaren baimenik gabe, e.a.

Akura guzti hauen ordainketa zehatz-mehatz bildu zituen urte hauetan Felipe Agustin Otaegui agiri ofizialetan.

Beste errolda batzuk ere egin behar izan zituen: Cádiz-eko Konstituzioan hartu zen erabaki baten ondorioz, Gobernu berriak zerga bakarra ezarri nahi izan zuen, probintzia bakoitzari bere kupoa ipiniz. Horretarako, 1813. urtean onartu zen legearen arauera, Otaegui behin eta berriz egin zituen prebizioak, agirietan ikus daitekenez.

1.5.3. Konstituzioaren arauzko jaurpide delakoaren kontrako gerra

Badirudi Independentziako gerrateak ez zuela Beizaman eragin handirik izan, baina konstituzioaren arauzko jaurpideak iraun zuen bitartean, jende guziak Beizaman ipini zituen buru- belarriak.

Guduan Francisco Eceiza Pagadi Beizamako eliz-otseina eta Francisco Ignacio Gorostegui bertako zirujaua nabarmendu ziren.

Elkar hartutako liberal eta masoiek 1820 ko urtarrilaren 1 a aukeratu zuen Quiroga koronelak zuzenduriko matxinada hasteko, eta egun horretan Asturias-eko batailoien gudaiburu edo komandante zen Rafael del Riego-k 1812 ko Konstituzioa aldarrikatu zuen Cabezas de San Juan herrian. Mugimendua beste herri batzutarra hedatu zen eta erregeak zin eginez arau-bilduma onartu behar izan zuen 1820 ko martxoaren 9 an.

1820 ko urriaren 1 eko Gorteetan praile-anaidiak deuseztatzea erabaki zen. Erregeak ez zuen deuseztatze-agindua sinatu nahi izan.

Istiluak areagotuz joan ziren eta Frantziako Luis XVIII.aren harremanetan zeuden absolutistek bere gain hartu zuten Espainiaren gobernua: "Regencia Suprema de España durante la cautividad de Fernando VII".

Euskal Herrian, jakina, euskaldunen minberatasuna suztatu zuten,

Naparroan oldarrez piztu ziren mugimendu absolutistak, liberalen eta absolutisten arteko borrokak hasi zirelarik. Absolutista ertzekoen edo porrokatuenen ustez, Fernando VII.ak jadanik ez zuen behar bezala iharduteko askatasunik eta Behinbehineko Gobernu bat ezarri zuten Seo de Urgel-en.

1820 eta 1823 urteen arteko etenaldia, "Los Cien Mil hijos de San Luis" zeritzena iristean eta Fernando VII. ak erregetza berreskuratzean amaitu zen.

Baina zer gertatu zen hemen 1823 an Riego urkatzean bukatu zen hirurtealdi liberean?

Garai hartako idatz-agiri batean, Gorostidik matxinada egiteko hiru arrazoi ematen ditu, hurrenez-hurren, garrantziaren arauera: "defender la Religión católica, conseguir la plena libertad del Rey y conservar los Fueros y privilegios de esta Provincia".

Tolosako Agiritegian, Serapio Mujikaren Bildumaren 48-49 kuxan, egunkarian argitara emandako hemeretzi artikulua daude, nork eta noiz eginak diren adierazten ez delarik. "Relación histórica de las operaciones militares del cuerpo de guipuzcoanos realistas, acaudillados por el Prebistero Don Francisco María de Gorostidi, desde su formación en defensa de su Religión y de su Rey, hasta la suspirada libertad de S.M. y su Real familia; escrita por una comisión del primer Batallón de Guipúzcoa" izenburupean agertzen den liburuxkan oinarriturik, Gorostidiren gerrate-egitasariak kondatzen dira artikulua horietan.

Honela dio liburuxkak:

Desde principios de 1821 se empezó en Guipúzcoa a obrar contra el sistema constitucional. D. Juan Ignacio Aizquibel, teniente retirado, natural de Villarreal de Guipúzcoa, intentó levantar una partida en esta Provincia y la de Alava, en cuyo pueblo de Manurga formó su plan; pero la noche del 24 de

Febrero de dicho año fue preso de Marulanda con algunos otros compañeros desbaratándose de esta manera su plan; mas no por eso se sosegaron los ánimos, y a poco tiempo, en 19 de Abril del mismo año, se verificó en Salvatierra un levantamiento numeroso y de grandes ramificaciones, con el cual estaba combinado el de esta Provincia. Desde muy a los principios, D. Francisco José de ECEIZA Y PAGADI, Presbítero Bfdo. de San Pedro de Beizama y D. Francisco Ignacio Gorostegui, cirujano titular del mismo pueblo, comenzaron a principios de Mayo de 1822 a llevar a cabo sus planes, conociendo que se acercaba ya el tiempo de poder sostener un levantamiento en Guipúzcoa, y al efecto conferenciaron entre sí varias veces.

Como caudillo de esta empresa nadie les pareció más idóneo que D. Francisco María de GOROSTIDI, hijo de la casa noble de Igarán, sita en la villa de Albístur, primo del mismo ECEIZA, y a la sazón Bfdo. de ANOETA.

... Dotado de una suma robustez, era sobrio y frugal, al mismo tiempo capaz de soportar las mayores fatigas; su trato franco e igual con todos le conciliaron mucha popularidad en toda la comarca. Había servido en toda la guerra de la Independencia, desde el principio hasta el fin, en la división de Navarra y en la sección guipuzcoana, con lo que había adquirido un conocimiento práctico de la topografía de las tres provincias bascongadas y Navarra. Un valor indómito, y sosegado en medio de los mayores riesgos; una imaginación fecunda en recursos, un ingenio que parecía cobrar nueva fuerza a cada revés, el talento de sojuzgar los corazones y conservar su ascendiente sobre ellos, aun en las circunstancias más delicadas y tristes, eran propiedades que sobresalían en GOROSTIDI. Hubo una entrevista entre Eceiza y Gorostegui y Juan José Iriarte con el dicho Gorostidi, en el punto denominado BERONDIAGA a donde le habían citado para una conferencia. Gorostidi afirmó en ella, que hacía muchos días revolvía en su imaginación el mismo proyecto.

Se concertó el modo de arrestar el mismo día (del levantamiento) al Jefe Político y demás empleados del sistema constitucional, y conducirlos a un monte con seguridad, pero sin vejear sus personas, siendo el fin de esta operación el dejar sin guía ni dirección al gobierno constitucional en esta Provincia por algunos días, para que, aprovechándose de la confusión, se pudiera ejecutar nuestro plan en todas sus partes, con toda celeridad y sin estorbo.

El arresto del Jefe político y demás era muy fácil de ejecución, puesto que todas las tardes solían pasearse juntos, a bastante distancia de Tolosa, sin ningún recelo.

Pero uno de los principales agentes de la ejecución de este arresto... reveló al Jefe Político cuanto sabía, bien que ignoraba aún los jefes principales de este levantamiento.

Se efectuó una conexión estrecha con el general Eguía, residente a la sazón en Bayona y conspirador contra el régimen desde el extranjero. Surge en estos momentos un incidente que no se había previsto. Llegaron a saber los de Gorostidi, que en la villa de Azpeitia se intentaba formar otra partida por el Presbítero ZULAICA y el teniente coronel retirado Jerónimo Aguirre; y se creyó muy del caso, ponerse en comunicación con ellos.

A este fin, se tuvo una conferencia en el caserío de ORZELAYETA, en que GOROSTIDI pidió la espera de diez días para presentarse en persona al General Eguía y proporcionarse armas y municiones; pero antes que esto pudiera ponerse en práctica, precipitó ZULAICA su salida, no pudiendo ya tener en oculto su proyecto, y así la noche del 16 al 17 de Junio de 1822, se puso a la cabeza de unos sesenta jóvenes del mismo pueblo y otros de la comarca, e hizo su alzamiento en la villa de Azpeitia al amanecer del 17, dirigiéndose por Cestona a Iciar. Gorostidi por su parte, sin calcular en esta repentina salida de Zulaica, había dispuesto que sus jóvenes que pasaban de cuatrocientos se reuniesen el 19 en el punto de MURUMENDI, jurisdicción de Beizama. Este mismo día y al propio tiempo, se había de verificar la prisión del Jefe Político; y aunque no se recelaban en lo más mínimo, que las autoridades constitucionales fuesen sabedoras del negocio, ellos por una precaución natural, pernoctaban fuera de sus casas.

La misma noche del 17 de Junio se pusieron en movimiento tres columnas constitucionales; dos de ellas las que salieron de San Sebastián y Tolosa, se dirigieron por diferentes puntos a Azpeitia; la tercera que se reunió en Villafranca, marchó la misma noche por sitios y caminos desusados sobre Beizama y Albístur, donde rodearon las casas de Gorostidi, de Eceiza, y Gorostegui, que hacía poco las habían abandonado, y que no tardaron los tres en reunirse a la mañana siguiente en Murumendi, avisando desde allí que concurrieran los alistados; pero era tal la consternación que se había difundido entre la gente, que sólo seis individuos de entre tantos, tuvieron la intrepidez de concurrir a dicho sitio de Murumendi. De este modo se vieron aislados y solos nueve individuos, perseguidos y acosados por todas partes.

Zulaica, por su parte, la mañana del 18 de Junio, se había dirigido desde Iciar hacia Vizcaya, queriendo tomar de paso algún armamento que había en Deva; y al bajar con este fin el camino real, tropezó casualmente con un convoy de armas, que desde Plasencia iba a este puerto, con escolta de algunos soldados, quienes al avistar a Zulaica empezaron a hacer fuego a su gente, que nueva aún y no bien armada, se dispersó, retirándose hacia Cestona, a donde a poco llegó la columna enemiga que había salido de San Sebastián, y que no la dejó de perseguir durante dos días por los montes de Etumeta, Urrestilla; con lo que Zulaica, perdidas todas las esperanzas de poder sostenerse, embarcó en Zumaya para Francia, con unos quince compañeros, habiéndose el resto acogido a la amnistía o agregándose a Gorostidi.

En plena campaña el 20 de Junio tenía Gorostidi 18 compañeros y con ellos se batió en el punto de Anzósil, del lugar de Urrestilla, contra una columna enemiga de más de cien hombres al mando del capitán Llorente de Valencey, retirándose sin bajas al Murumendi. Al día siguiente pasa al monte Descarga, ataca a un correo. Es alcanzado por Llorente cerca de Mallorca, donde tenía Gorostidi doscientos treinta hombres, y con ellos hizo fuego tan sostenido, que Llorente se vio obligado a retirarse a Azpeitia con la pérdida de dos muertos, y cinco heridos. El 25, Gorostidi es atacado en el barrio de Errazti-baso de Urrestilla, y en las inmediaciones de Régil, por cuatro columnas que

se proponían envolverlo, frustrando Gorostidi la intentona y retirándose sin municiones al barrio de Otós en Beasain.

Tras algunos días de descanso en los montes de Cegama, Gorostidi aprovecha estos días para procurarse por la fuerza armas y municiones; y al efecto la noche del 2 de Julio destacó una partida de 16 hombres, que con gran sigilo se presentaron en los pueblos de Ataun y Abalcisqueta, donde se apoderaron de 26 fusiles y municiones. Cuando se les hostigó se refugiaron en Aralar, donde fueron atacados por el coronel Jáuregui, huyendo por los picos de Pikoeta hacia Olazagotia e Iturmendi en la Burunda, donde se reúnen con el General Quesada, quien, a su vez perseguido por López Baños, vino también a refugiarse en estos lugares. Pasan luego a la venta de Urbasa, y de allí a las inmediaciones de Estella.

El 17 de Julio llegan a Oñate, efectuando en este pueblo la conjunción con el coronel Uringa, comandante de una partida de alaveses.

Formación de la Junta, el 24 de Agosto de 1822, se celebró una JUNTA GENERAL entre los guerrilleros realistas, URANGA, por Alava, ZABALA por Vizcaya, y GOROSTIDI por Guipúzcoa. Acordaron la unificación de fuerzas reconociendo por General en Jefe de este Ejército Real de las tres Provincias vascas al Excmo. Sr. D. Vicente de Quesada, y por segundo suyo a D. Fernando ZABALA. Se nombraron tres vocales, en nombre de las tres Provincias. Por la de Vizcaya, al Presbítero D. Juan Miguel Echevarría, por la de Guipúzcoa, a D. Francisco M.ª de Gorostidi, y por la de Alava al Presbítero D. Miguel Basabe, cura de Oyardo, y teniente vicario castrense para la dirección y asistencia espiritual de estas tropas, a D. Francisco Jose de Eceiza. Todo ello en mejor servicio de Dios y del Rey.

Esta Junta se tuvo en VILLANUEVA de Navarra. El día 26 de Agosto.

Egunkariaren VII. atalak honela laburtzen du Batzar horretan erabakitakoa:

Primero. Unión de las tres Provincias (Alava, Guipúzcoa y Vizcaya) en un mismo cuerpo de defensa, de la causa de su Rey y Religión.

Segundo. Creación de una Junta Gubernativa superior, para el gobierno de las mismas Provincias, en todo lo militar, civil y gubernativo, político, administrativo y económico.

Tercero. Que se levantasen hasta nueve batallones a razón de tres por cada Provincia.

Idazki honetan Eceiza "el primer promovedor de todo el movimiento" zela adierazten da.

Beste zenbait gertakari ere aipatzen dira. Esate baterako, Naparroata, Deikaztelura, iritsi, eta Fernández konstituziozalea eliz barruan atxiloru zuela, elizari su eman eta hari amore eman eraziz.

Gertakari garrantzitsu hau modu askotan kondatu izan da.

Dena den, Pio Montoya-k bere *La intervención del clero vasco en las contiendas civiles*

liburuan gogor salatzen du Gorostidi, honek, fede katolikoaren alde borrokatzen zela esan arren, Durangoko Dona Ana elizari su eman ziezaioten agindu bait zuen.

Miresgarria da Gorostidiren gerlari-taldearen mugikortasuna: Nafarroako mendi eta ibarrak zeharkatu, eta Frai Antonio Marañón-ekin harremanetan egon ondoren, Bilbora itzuli zen. Araban eta Gipuzkoan tai gabe borrokan ibili zen Donostiara iritsi eta sei hilabetez hiriburu hau hesiturik edo inguraturik eduki zuen arte.

Gerra amaitu zenean, Probintziako Agintari Gorenak Gorostidik apaiz koronela bertako gudalosteen buruzagi nagusi izendatzea erabaki zuen batzar Nagusian.

Gero Santiago Elizako Kalonigu aukeratu zuten:

Habiéndome el rey N.S.Q.D.G. agraciado, con una de las Canonjías Cardenalcias de la Sta. Iglesia de Santiago, tengo la satisfacción de ponerla, con mi persona y demás facultades, a la disposición de V.S., a cuyo esfuerzo y buenas recomendaciones se debe, como lo conozco, en mayor parte esta gracia, y al mismo tiempo que rindo el más profundo reconocimiento por tan singulares favores de V.S. recibidos, no puedo por menos recordarle, se digne igualmente hacer presente esto, a la Oficialidad y demás Clases, que he tenido el honor de mandar, en defensa de los imprescriptibles derechos del Altar y del Trono y de V.S.

Dios guarde a V.S. Es de Madrid y Mayo 31 de 1824.

Francisco de Gorostidi.

M.N. y M.L. Provincia de Guipúzcoa.

Aldi berean, Beizamako eliz-otsein edo benefiziatu eta Felipe Agustin Otaegui-ren garaikide zen Francisco Jose Eceiza Pagadi Burgoseko Katedraleko kalonje egin zuten.

Alabaina, beren ideien alde hainbeste urtez borroka egin ondoren, Beizama eta Albizturreko bi heroi hauek odol-heriotza izan zuten. Halaxe dio Pirala kazetariak:

El canónigo de Burgos, D. Francisco de Eceiza, murió la noche del 30 de mayo de 1834 en Orozco (Vizcaya) en defensa de Don Carlos, como su primo Gorostidi en Galicia el día 16 de Mayo de 1835, que fue fusilado por los isabelinos en la plaza de Santiago a los 48 años de edad.

Felipe Agustin Otaegui-ren kontu-liburuan Francisco Jose Eceiza eta Francisco Ignacio Gorostegui buruzko oharra aurkitu ditugu. Diru-kontuekin zerikusirik duten oharra dira, "Libro de Caja" delakoa kontabilitate liburua bait da. Dena den, bi gerrilari hauen biografia osatzeko baliagarriak gera dakizkiguke. Hauxe dio lehen idatz-oharrak:

Francisco Ignacio de Gorostegui Maestro Cirujano de ésta. 1822. Don Francisco Jose de Eceiza Beneficiado de esta Iglesia. 31 de Julio de 1815.

El día 16 de Julio de 1824 Don Francisco Jose de Eceiza tomó posesión de Canoncato de Burgos. El día 16 de Julio de este año de 1824 dicho Don Francisco Jose de Eceiza tomó posesión de la Canonjía de Burgos y quedó vacante el Beneficio que obtiene en ésta. Le toca cuatrimestre en el Beneficio por haver pagado a su entrada.

Corriedo de la Sierra delakoaren kontu-liburuaz Felipe Agustin Otaegui ardura-

tzen zen. Bertan, 235 errealean gordairuzain dela eta Elkarte hori 21 apaizek, besteak beste, Francisco M.ª Gorostidik eta Francisco Jose Eceizak osatzen dutela dio.

Liburu berean irakur daitekeenez, Eceiza Burgoseko Kalonigua 1834 ko maiatzaren 30 ean hil zen eta bere hileta gastuak urte bereko uztailaren 10 ean ordaindu zituzten.

Beizamako mendi-haranetan (Murumendin, Berondiagan) eta inguruko herrietan (Albzturren, Urrestillan, Azpeitian...) jazo ziren gertakari guzi hauek oso jakingarriak direlakoan gaude.

Harrigarria da Konstituzio-hirurtealdi hain gora handikoak izan ziren eta Sorterriaren nahiz Elizaren alde hain sutsuki borrokatu ziren apaizak beizamarrak izatea.

Beizamako eta Anoetako eliz-otseinak ziren, lehengusuak biak. Pio Montoya seguraski oker dabil apaiz txartzat jotzen dituenen; aberasteagatik edo beren egoera hobetzeagatik bakarrik borrokan egin zutela nekez onar dezakegu, haien zoritxarreko heriotzak ez bait datoz bar eritzi horrekin.

Karlistadetan ere aurreko guduan zituzten ideia berberen edo antzekoen alde aritu ziren borrokan. Gutxienez, bere pentsaerari atxikitzen eta jarraitzen zitzaizkiola eta ez zirela egoeraz baliatuz onura atera nahi zuten gerrilari ziztrinak aitortu beharko dugu.

Gure ustez, beren ideiak defendatzearren bizia emateko gertu zeuden eta eliztarren ona bilatzen zuten apaiz bikainak ziren.

Lehen karlistada 1833-1839 urteen bitartean gertatu zen, bi apaizak hil ziren garaian.

Vicente Garmendiak²⁷ Pio Montoyak baino zehazkiago adierazten du garai hartako herri-erretoreak nolakoak ziren.

Herriko eliza jadanik herri-batzarrak egiteko erabiltzen ez bazen ere, era guzietako ekintza eta jokuak burutzeko toki nagusia zen; esate baterako, elizaren gerizpean ibiltzen ziren bola-jokuan, e.a.

Baserrian bakar-bakarrik bizi zen baserritarrak eliza zuen beste herritarrekin elkartzeko toki bakarra, bertan ospatzen ziren meza edo elizkizunak zirela bide. Beraz, Emmanuel Le Roy Ladurie-ren esapide batez baliatuz, eliza baserritarren mundu txikiaren "zilbor-hestea" zela esan dezakegu.

Mundutxo horretan apaiza eta eliztarrak elkarrengandik oso hurbil zeuden, harreman estuan bizi ziren.

Alde batetik, erretorea gehienetan herritarrek hautatzen zuten; bestetik, apaiza eta herritarrak euskaldunak izanik, hizkuntzak ere elkartzen zituen eta euskaraz aitor zitezkeen.

Gainera, euskal diputazioentzat ezinbesteko baldintza zen euskaraz jakitea probintzia horietan hautatua izateko.

Azkenik, apaiz euskaldunak bertan sortuak ziren, Euskal Herrian jaioak, eskuarki apaiz zeuden herrialdekoak. Apaiza gaztea baldin bazen, Gasteizko elizbarrutira

(27) GARMENDIA, Vicente: *La ideología carlista*, El clero vasco y el carlismo atalburua.

ikasketak egitera joateko bakarrik uzten zuen jaioterria eta haiek bukatzean itzultzen zen.

Rodney Gallop-ek deskribatzen duen apaiza lehen karlistadaren garaikoaren oso antzekoa izan daiteke, egiaz. Hauxe idazten du 1848 an:

Aun desempeña el sacerdote un papel de gran intimidad en la vida de su rebaño, ya que es su verdadero amigo y consejero. Siendo a su vez del mismo linaje campesino vasco y habiendo adquirido la visión más amplia que proporciona la educación, se encuentra lleno de simpatía y comprensión hacia todas las aflicciones y dificultades, y puede darles aun más sabios consejos que puedan ellos encontrar en sus corazones. Se preocupa sobre todo de que no haya ningún abismo entre ellos y él. Aunque tranquilo y natural en sus maneras, siempre está dispuesto, en cualquier momento, para ir de caza, o para, ciñéndose la sotana, tomar parte en algún partido de pelota.

Dokumentazio aldetik balio handikoa den *Paz en la Guerra* eleberri bikainean, Unamunok nekazal giroko apaiz euskaldunaren laburpenik osoen eta zehatzena egiten du lerro hauetan:

Todos los aldeanos pensaban lo mismo, oyéndolo de boca del cura. Empezaban éstos a atizar el fuego. El cura de aldea, aldeano letrado, segundón de casería pasado de la laya al libro, recibe en su cabeza el depósito del dogma, y se encuentra, al volver al pueblo, saludado con respeto por sus antiguos compañeros de bolos. Es un hermano y a la par el ministro de su Dios, hijo del pueblo y padre de las almas; ha salido de entre ellos, de aquella casería del valle o de la montaña, y les trae la verdad eterna. Es el nudo del árbol aldeano, donde se concentra la savia de éste, el órgano de la conciencia común, que no impone la idea, sino que despierta la dormida en todos. Cuando les hablaba, bajaba del púlpito la palabra divina como una ducha de chorro fuerte sobre aquellas cabezas recias y consolidadas, recitábales en su lengua archisecular el dogma secular, y aquellas exhortaciones en el silencio de la concurrencia, eco vivo que las redoblaba, eran de efecto formidable.

Igandetako sermoiei esker, apaiza baserritar euskaldunen informazio-iturri bakarra izan ohi zen genienetan, haiek baserrietan isolaturik bizi zirelako, Frantziako mendebaleko oihanetan nekazariak beren bordetan bizi ziren bezalaxe. Frantziar laborari hauei buruz Paul Boisek dioena bera esan genezake euskal nekazariez ere:

(el cura) constituía para los campesinos confinados en grupos minúsculos, absorbidos toda la semana en tareas materiales, el único centro, el único medio de vida espiritual. Era irremplazable. Sin él, la población hubiera derivado hacia la barbarie. Poco importa que la fe fuera ardiente o no, se trataba de una necesidad social que por el momento el sacerdote era el único que podía satisfacer. Es probable que su papel desbordara el ámbito religioso y que el cura haya constituido un elemento indispensable y primordial en la toma de conciencia social del campesinado.

Batean eta bestean funtsezkoa da nekazaria bakartasunetik ateratzen duen apaiza. Paul Bois-ek erakutsi duenez, basoetan bizi ziren nekazariak ez zuten Erreboluzioan esku hartu; bai, ordea, basoa inguratzen zuten hesiez kanpo, Ekialde eta Heogaldeko

ordeka zabaletan sortu ziren burguetako jendeak. Badakigu Euskal Herriko hiriak eta Nafarroako Erribera bezalako eskualdeak ez zirela karlistak izan. Lurralde mugatuan bizi zen nekazal gizarte honen psikologia aztertu eta gero, Bois-en iritziz, burujabetasuna eta bakartasuna ziren berorren bereizgarririk nabarmenenak.

Valentín Almirral-ek Kataluniako Iparraldeko nekazari karlistei buruz dioena bera esan genezake guk euskal baserritarrez. Hara nola mintzo den "aristocracia de alpargata" deituriko gizarteaz:

Esos pequeños autócratas en su casa que no han tenido necesidad de separarse de ella ni diez leguas, que por lo mismo nada han visto, que por su falta de ilustración y sus hábitos tradicionales no respetan más autoridad que la de una religión que practican automáticamente ni acatan otros mandatos que los del cura, en cuanto no se opongan a su autoridad familiar...

Hau horrela izanik, Konstituzio-hirurtealdian (1820-1823) Felipe Agustín Otaegui zen Beizamako parroku. Guduan parte hartu zuten apaizak garaikideak zituen eta, gainera, Francisco Eceiza, lehen esan bezala, Beizamako Done Pedro elizako elizotsekin zen. Francisco Ignacio Gorostegui, berriz, bertako zirujau.

Ez dakigu Otaegui gerratean esku hartu zuen ala ez; bere idazkietan ere ez dugu parroku izendatu zutenetik, 1810-etik, 1840 arte bere inguruan jazotako gertakarien berririk aurkitu.

Bere erretore-aldian Independentziako Gerratea (1808-1814) ezezik, Lehen Karlistada (1833-1839) eta Mendizabalen desamortizazioa (1835-1837) ere gertatu ziren.

Hortaz, Felipe Agustín Otaegui eta Francisco Eceiza eliz-otseinak era ezberdinean bizi izan zituzten gertakari historiko haiek.

Lan honetan behin baino gehiagotan adierazi dugu Otaegui erretoreak ez zuela bere garaiko gerrateetan parte hartu.

Egia esan, tesi-lanari ekin nionean eta datu bilketan hasi nintzenean, orduko apaiz gerrilarietako bat zelakoan nengoen. Baina gero, piskanaka nire iritzia aldatuz joan zen.

Oñatiko Protokolo Agiritegian aurkituriko agiri batek dioskunez, Felipe Agustinek testamentua edo hilburukoa egin zuen 1836. urteko ekainaren 7an, Bidaniako Martín Nicolas Unsain eskribauaren aurrean. Halaber, eskuz idatzitako testamentu bat ere utzi zuen. Bertan, bere ondasunekin zer egin aditzera ematen du. Haseran, ondasunen artean armak egoteak zur eta lur utzi gintuen. Hala dio;

realizará las cobranzas, venderá en pública almoneda o fuera de ella todo lo que hallare vendible, reservando para sí la escopeta, fusil, pistolas, la escribanía de latón,...²⁸.

Nekez sinets dezakegu Otaegui armak erabili zituenik; beharbada, bere burua eta herritarrek babesteko zituen eskuarteak.

1809 ean Beizamako erretore aukeratu zutenek geroztik, inoiz ez zituen beizamarrek beste gabe utzi. Unerik latzenetan ere eliztarren ondoan egon zen, bataioen, beilatuen eta hildakoen liburuek egiazta dezaketenez legez.

(28) Oñatiko Protokolo Agiritegia, Sig. II, 2977, 489-483.orr. Ikus 47. eranskina.

Haatik, apaizek agian oldarkeria eta erasoak jasan behar izan zituzten, Cádizeko Konstituzioaren ondoren eta apaizeria sekulartzen edo herritartzen saiatu ostean, apaizek izen txarra bait zuten.

Otaegüiren gutunen artean Juan Antonio Gilisagasti Apezpikuaren ordezkoiari bidali zion eskutitzaren zirriborroa aurkitu dugu. 1837 ko ekainaren 24 koa da eta hauxe dio:

El Patronato de Fábrica de la Iglesia Parroquial de esta universidad de Beizama acude a V.S. con respeto y expone, que la casa habitación del Señor Rector es acaso la más infeliz y desdichada de todas las del País. Es pequeña, vieja y desplomada en sus paredes, y está apuntalada por necesidad; además está distante de la Iglesia, en paraje solitario sin amparo de vecinos y expuesta a ser asaltada por ladrones como sucedió en el año 1809 y últimamente en Junio del próximo pasado.

Beraz, erretoretxe zaharrak lehen-lehenik Independentziako Gerrateko gudarien erasoak pairatu zituen eta gero Lehen Karlistadako liberalenak.

Agiriak bildu ahala, argiago eta hobeto ezagutu ahal izan dugu egilea. Bizi zen garaiko gertakariak zirrela eta, beste zeregin batzutan ziharduen arren, Felipe Agustín Otaegui batik bat arimazain zen. Halere, ezin esan dezakegu gerra-girotik at bizi zenik, guduagatik estutasunean bizi ziren eliztarrei askotan lagundu bait zien.

Horren erakusgarri dugu "Libro de Caja" delakoa; bertan zehatz-mehatz idatziak daude bere ondasunak, zenbait lagunen kontuak, erretoretxearen gastuak, e.a.

Baina baita larrialdietan eliztarrei laguntzeko egiten zizkien maileguak ere. Adibide ugari dagoela ere, Konstituzio-hirurtealdiko gerratearekin zerikusirik duen bat hautatu dugu:

Bartolomé Francisco de Otaegui dueño de Leunda Berria me debe doscientos reales vellón por otros tantos que acabo de darle hoy día veinte y cuatro de Septiembre de mil ochocientos veinte y dos para redimir la vejación de doce ladrones que bajo la capa de realistas han exigido a él, José Martín Otaegui y Manuel Ignacio de Olazabal doscientos ducados de vellón.

Devolvió los doscientos reales de vellón y quedamos solventes.

24 de Septiembre de 1822.

Aldi honetan bezala, gudariek edo lapurrek eliztarrei sor erazi zizkieten anitz arazo eta buruhauste konpondu zituelako ustean gaude, 1793 eta 1840 urteen bitartean, Otaegui erretore zela, ezbehar asko gertatu bait ziren Beizaman eta inguruko herrialdeetan.

Otaegui fedeko gizona zen, elizaren alde lan egiteko Jainkoari bere bizia eskaini ziona, arimazaina, eta, bere gutunetan antzeman daitekeenez, sinisbetea, apaiz duina eta bidegabekeriei gogor aurka egiten zekiena.

Hortaz, Beizamako erretorea aldi berean *Corriedo de la Sierra* delakoaren diruzaina zen, eta bi karguek berekin zituzten erantzukizunak ezagutuz, badirudi guzien gainetik eliztarrek bertan behera zapuzturik ez uzten eta apaiz-duintasuna gordetzen saiatu zela.

Hitz horien bidez zera adierazi nahi nuke: haren aurka egiteko, jazartzeko era

benetakoa, sendoa, kementsua dela, baina horregatik ez dituela bere zereginak alde batera uzten.

1821 eko Gorteetan ontzat eman zen hamarren erdia ordaintzea; hori zela eta, Otaeguik Iruñeko Elizbarrutiko Batzordeari igorri zion gaitzespen-gutuna ausarta bezain zuhurra da.

Jakin bazekien urte latzak bizi zituztela, bertako herritarrek babestu eta haiei laguntzeko erantzukizuna bere gain hartu zuela, arerioak mendi artean babesgabe zeuden aurka erasoka hasi zirenean.

Felipe Agustin Otaegui apaizen nahiz herritarren kontrako gehiegikeria eta bidegabekeria guziei jarki zitzaiea azpimarratu nahi dugu gure lanean. Neurrigabeke-riak Konbentzioko Gerratean (1793-1795), Independentziakoan (1808-1813) eta Lehen Karlistadan (1833-1839) jazo ziren. Guduak oso garrantzi handikoak ziren, herria bere euskal nortasuna eta foruak galtzeko arriskuan zegoen eta.

Otaeguik Konstituzio-hirurtealdian bidalitako gutunetatik, Iruñeko Elizbarrutiko Batzordeari igorri asmoz idatzi zuenaren zirriborroa hautatu dugu. Ez dakigu Batzordeak eskutitza jaso zuenentz, baina beronek agerian uzten du erretoreak Gorteetan eta Elizbarrutiko Batzordearen eskakizunen aurrean zuen jarrera.

1821 eko maiatzeren 28 an Gorteek erdira gutxitu zuten ale eta zituen hamarrena. Hurrengo egunean dekretu hori bete arazteko premia aditzera eman zuten Errege-Agindu baten bidez.

Elizbarruti bakoitzean apaiz-buruaz, bi kaloniguez eta sei parrokoz osaturiko batzorde bat eratuko zen, apaizen errenten egitamu berri bat egituratzearen.

Apaizek zitutan nahiz dirutan jasotzen zituzten ondasunen hamarren bat Elizbarrutiko Batzordeari eman ziezaioten erabaki zuen Gobernuak urte bereko abuztuaren 12 an.

Herri-kredituaren Batzorde Nazionalaren aginduz, Victoriano Ensain bere ordezkariak herriko eta hiriko eliz-ondasun guzien zerrenda eskatu zion Iruñeko apaizbiltzarrari. Elizbarrutiko batzordeak parroku guztiei agindua jakin erazi zien idatz-agiri baten bidez. Aginduari erantzunez, Felipe Agustin Otaeguik honako eskutitz hau bidali zuen:

Iglesia de Beizama en el Arciprestazgo mayor de Guipuzcoa.

Los unicos individuos del cabildo Ecco de la expresada Iglesia de San Pedro Apostol son el infraescrito Rector, y D.ⁿ Fran.^{co} Jose de Eceiza y D. Juan Jose de Iriarte, Beneficiados con residencia, asistencia al confesonario, y enfermos que los llamaren.

Los frutos decimales de dicha Iglesia se distribuien en cuatro porciones, de los cuales el Rector lleva la mitad, y la otra mitad la reparten los dos Beneficiados en iguales partes.

Dichos frutos decimales en el ultimo año de mil ochocientos veinte y uno han sido los siguientes.

Trigo ochenta y ocho fanegas.

Maiz ochenta fanegas.

Hava tres fanegas.

Avena dos y media fanegas.

Castaña veinte y cuatro fanegas.

Diezmo menos cuatrocientos cuarenta y cuatro *rs* y quince *mrs* v.ⁿ.

Lino cuatrocientos setenta y dos manojos de a ocho *mrs* v.ⁿ cada uno.

El noveno ha tenido once fanegas de trigo.

It. Diez de maiz.

It. seis celemines de Hava.

It. cinco celemines de Avena.

It. tres fanegas de castaña.

It. cincuenta y cinco reales y diez y nueve *mrs* v.ⁿ en metalico.

It. cincuenta y nueve manojos o haces de lino.

La casa Dezmera ha tenido tres fanegas de trigo, tres de maiz, y dos fanegas de castaña.

Por la seca continua que ha reinado el verano ultimo ha sido fatal la cosecha de maiz, y el labrador ha dezmado mal todos los articulos, diciendo que si ahora no deben sino el medio diezmo, tampoco han debido en los anteriores, y que es preciso recompensarse de lo que antes ha satisfecho de mas.

Los Beneficiados de esta Iglesia se eximieron del pago del Noveno decimal el año de 1804, aunque esta esencion no tubo efecto por aquella faltal resolucion Real de 6 de Noviembre de dicho año de 1804, por la facilidad con que fue admitida en el tribunal de Pamplona, y por que dichos Beneficiados no quisieren exponer mas su dinero en un tribunal que sus decretos y declaraciones no sostubo, pero teniendo por legitima la citada esencion no se les debe molestar con nuevas pretensiones de Noveno.

La renta del Parroco no solo ha de ser lo suficiente al preciso alimento de este, sino tambien para una dotacion competente que sea remuneracion de la magstad de su ministerio, y en que puedan tener algun recurso en sus indigencias los Parroquianos pobres. Segun el decreto de la Junta Diocesana de 15 de Setiembre ultimo, la del Rector de Beizama se halla reducida a dos mil ochocientos cincuenta y cinco reales y veinte y cinco y medio *mrs* vellon dando a los granos el precio supremo a que corren en el dia que son, treinta y dos reales vellon la fanega de trigo, veinte y cuatro reales vellon la fanega de maiz, treinta y dos reales vellon la fanega de Hava, doce reales vellon la fanega de Avena, otros doce cada fanega de castaña y ocho *mrs* vellon a cada haz o manajo de lino. Todo ello sin descuento del diez por ciento de los gastos decoleccion, beneficio, y venta.

Vease ahora si hay motivo fundado para exigir al Rector el Noveno y casa dezmera, y mucho mas si ha habido motivo para enviarle un Ministro Executor sin haver antes acudido nadie a levantar los frutos, y sin haverle siquiera dado aviso de que los tenga a la orden de Zutano, o vengano,

Como Parroco de una de las Feligresias mas esparramadas, montuosas y escabrosas del Obispado, constituido en la edad de cincuenta y cinco años, despues de haver trabajado veinte y cuatro años largos en el sagrado ministerio, por la reducion del Diezmo a su mitad, se ve el Rector sin auxilio de caballeria, sin medios para socorrer a los pobres, encomendados por los sagrados

canones a su cuidado paternal, y ¿no es una Crueldad la que se quiere exercitar arrancandole una porcion de la miserable renta, que acaba de percibir con la que no podia existir sin recurrir a una mendicidad publica?

¿Que necesidad ha tenido la Junta Diocesana para permanecer en la capital; de erigir oficinas; de nombrar comisionados; de despachar execuciones; de moler con circulares, y de agravar por estos medios la miseria, y amarguras del clero? ¿Un solo individuo, si tiene capacidad, no era suficiente para representar, que el clero pereciera si no se le provee luego del preciso alimento? No pudiendo el clero del Obispado de Pamplona pagar la contribucion de millones, no vastava repartir al clero las dietas del que se ocupava en defenderle? Las Cortes han tratado de deprimir al clero, y la malhadada Junta Diocesana de Pamplona le ha reducido a la ultima miseria.

Por las consideraciones antecedentes se vendra en conocimiento de cuan angustiado se halla el corazon del Rector, y si ellas no tienen la eficacia necesaria para que la Junta Diocesana le dexe en paz, digasele con anticipacion que cantidad de frutos ha de entregar, a quien, y que dia, y lo verificara en su propia casa, sin exemplar para lo sucesivo, redimiendo asi la vejacion que se le hace, y dexando, como debe, al cargo de la Junta los recursos necesarios a la superioridad.

1821 ean, bada, Beizamako etxe guziek hamarren erdia eta primizia erdia ordaindu behar zituzten. Adibide gisa, baserri bakoitzeko herritarrek ordaintzen zituztenen agiriak eskuratzea komenigarria iruditu zaigu.

Hamarren erdia zela eta, 1822. urtean Felipe Agustin Otaegui mehatxu erako hainbat gutun bidali zizkioten. Iruñeko Elizbarrutiko Batzordeak (Victoriano Esain eta Francisco Maria Arangurenek osatzen zuten) igorritako eskutitzei berehala erantzun zien Beizamako apaiz-biltzarrak, hots, Francisco Jose Eceiza, Juan Iriarte eta Felipe Agustin Otaeguik. Eskatzen zituzten zituak ziren eztabaidagai apaizen eta Iruñeko Elizbarrutiko Batzordearen gutun hauetan.

2. ATALA

2. IDAZLEA

2.1. IDAZLEA BERA NOR DEN

Zoritxarrez ez da asko Felipe Agustin Otaegui dakiguna, argitaragabeko idazle izanik, ez bait dago abiapuntutzat har genezakeen berari buruzko ikerlanik.

Beizamarrek ez zekiten XVIII. mende buakaeran eta XIX. aren haseran bizi izan zen erretore barek, hots, Felipe Agustin Otaegui literatur mailan kontutan har zitekeen lanik idatzi zuenik. Herriko zaharrek badute erretoretxe berria egin zuen apaiz ospetsu baten aditzea, baina gazteek ez dute ezagutzen.

Obra idatzi zuen garaian ingurukoek ezaguna zuten haren lana, eta, Villasantek dionez, hura argitara zedin saiari zen, baina nonbait ez zuen Gotzainaren baimenik lortu edo ez zuen inprentara eramateko dirurik. Ez dakigu zergatik geratu zen argitara eman gabe. Tamalez ez dugu hori argi liezagukeen dokumenturik topatu. Beharbada Iruñeko Artzapeztegiko Agiritegian ager daiteke gauza interesgarri ugari oraindik sailkatu gabe dauden agirien artean. Artxibategi honetan izugarrizko lana burutzen ari dira dokumentu historiko guziak taxutzen eta interpretatzen, historia-lari, paleografo eta espezialista iaioen laguntzaz; halere, nik dakidanez, oraindik ez dira XVIII. mendera iritsi.

Horregatik, hemendik urte batzutara norbaitek nik baino agiri eta datu gehiagorekin lantxo hau hobetuko duelako itxaropena daukat, Felipe Agustin Otaeguiaren obra zehazkiago eta sakonago ezagutu dezan jendeak.

Egilearen biografia egiteko agiri gutxi erabili ditugu eskuartean, ez bait da batere etraza XVIII. mendeko apaiz baten aztarnak ikertzea.

Herri txikietako agiritegiak sakabanatuak eta sailkatu gabe egon ohi dira; Beizamakoa ez da salbuespena.

Dokumenturik garrantzitsuenak Donostiako Elizbarrutiko Artxiboan aurkitu ditugu, hango zuzendariaren borondate onari esker; bestela ez genukeen ezer asko jakingo.

Felipe Agustinek idatziriko lan osoa irakurri eta bere ingurunea ezagutu ondoren, maisulana egin zuela esan dezakegu.

Beizamako eleizako agiriak eskuetan hartzeak sekulako bihotz-zirrara eragin zidan, eskuak dardarka nituen, hainbeste urtetako historia jasotzen zuten dokumentuak miresgarriak bait ziren niretzat. Seguraski gauza bera sentituko zuketean beizamar guziek, nire tokian egon izan balira. Agiri asko eta asko xortatan bilduak zeuden, gehienak Felipe Agustinek berak taxutuak, eskuarki agertzen bait zen bere idazkera garbia, xorta bakoitzean zegoena adieraziz. Hortaz, obra literarioaz gain zer idatzi zuen ikusi ahal izan genuen.

Dirudienez, erretoretxe zaharrean ordu asko igarotzen zituen idazten. Lanaren kalitatea ikusirik, idazkera aski dotorea zuela esan dezakegu. Bere xedea, lehen esan bezala, obra argitaratzea zen, hori erdiesten biziki ahalegindu zelarik.

Beizamako elizako beste erretoreek utzitako dokumentazioa oso urria da. Behar-

beharrezkoak ziren idaztiak bakarrik izkiriatu zituzten, antza, Gotzainaren aginduek beteaz edo.

Felipe Agustín Otaegui Beizamako elizako erretore izan zen 1809. urtetik 1840 arte. Bada, 31 urtez egon zen erretoregoan eta zortzi egin zituen eliz-otsein. Bizi osoa Beizamako herritar eta eliztarrei eskaini zien.

Urte luze horietan eliza berritu zuen, gaur egun ezagutzen ditugun aldarea eta giza-irudi nahiz apaingarri gehienak garai hartakoak direlarik.

Beizamako erretorerik bikainena izan zen, bere ardurapean izan bait zuen bertako elizak loraldirik nabarmenena, nahiz politika arazo ugari zegoen¹.

Eliz-barruan berriztatze-lanak egiteaz gain, kanposantu berria egin arazi zuen 1809 an. Hilerria lehen-lehenik elizaren barnean zegoen; familia bakoitzak bere hilobia zuen. Gero elizatik atera eta eliz-arkupeatan jarri zuten kanposantua. Azkenik, elizatik kilometro batera eraiki zen.

Eliz-barruan eta hilobietan berriztatze-lanak egin behar izan ziren, 1802 an euri jasa izugarri batzuren ostean eliza hondatu egin zelako.

Erretoretxe berria ere eraiki arazi zuen. Lehengoa zeharo zaharkitua zegoen, goitik behera erortzen zela.

Felipe Agustinek berak dioenez, 1809. urtean, Independentziako guduan frantziar gudariek eraso egin zuten. Lehen Karlistadan ere ezustean sartu ziren kanpotarrak eta lapurrak. Horregatik, Felipe Agustinek eskutitz bat idatzi zion Iruñeko Apezpikuaren ordekoari, erretoretxe berri bat eraikitzeko baimena eskatuz.

1836 ko azaroaren 14 ean egin zuten erretoretxearen eskritura:

En esta villa de Tolosa a 14 de Noviembre de 1836, ante mi el Essmo. Real y del Numero de ella y testigos fueron presentes por la una parte los señores D. Francisco Antonio de Oruezabal Alcalde, D. Felipe Agustín de Otaegui Presv. Rector y D. Francisco Ignacio de Abarizqueta Mayordomo de fabrica, y como tales unicos Patronos de la Iglesia Parroquial de la Universidad de Beizama en su voz nombre y representacion, y por la otra D. Martin de Arrillaga, y D. Manuel de Ilardia vecinos de esta villa, y de la de Asteasu. Digeron, que haviendo ideado los primeros la construccion de una nueva casa Rectoral, deshaciendo la antigua existente, con su huerta, en otro terreno equivalente frente la casa de Torrea...

Beraz, Jose Ignacio Lasak² Beizamako erretoretxe berria 1828 an eraiki zutela dionean deskuidoren bat izango zuen.

1836 an Felipe Agustín Otaegui testamentua edo hilburuko egin zuen. Lau urte beranduago, berriz, testamentu olografoa, bere eskuzkoa.

Lehen testamentuan, Martin Nicolas Unsainen aurrean egingakoan, hauxe dio:

...instituto y nombro por mi unibersal heredera a mi alma, en cuyo sufragio

(1) Oñatiko Protokolo Agiritregia, 630, 206.orr. eta 730, 306.orr.

(2) LASA, José Ignacio: *La comarca de Ibai-Eder*, Donostia, 1975, 154.orr.

quiero y ordeno se imbiertan todos ellos a discrecion de mi albacea, a quien confiero ilimitadas facultades...³.

Bigarrenean, bere eskuz idatzitakoan, honela mintzo zaigu apaiz beizamarra:

...y les encargo encarecidamente tengan a bien de imponer a censo sucesivamente cuantas cantidades llegasen a cobrar sobre fincas seguras hasta completar veinte mil reales vellon de capital que ha de servir para que el mismo cabildo y sus individuos existentes a la sazón y sus inmediatos sucesores celebren en cada año en sufragio de mi alma, y de las de mi cargo, de las de mis feligreses y demas del purgatorio con su redito misas rezadas con el estipendio de seis reales vellon por cada una⁴.

Horrek Felipe Agustin fede handiko gizona zela erakusten digu, ondasun guziak bere animaren alde mezak emateko utzi zituen eta.

Ondasunak hoguei mila errealetik gorakoak baldin baziren, kantitate horretatik gorako errealak behartsuen artean banatzeko agindua eman zuen:

Si ademas de los veinte mil reales relacionados resultasen algunos reales a mi favor, distribuira entre mis sobrinos y sobrinas verdaderamente pobres, y otros pobres de la feligresia.

Eta bere nahia bete zuten ondorengo apaizek.

Otaeguiaren testamentuan aipatzen diren diruekin zer gertatu zen jakin ahal izan dugu.

Donostiako Elizbarrutiko Agiriregian aurkitu dugun liburu batek hala dio:

Libro de Memorias piadosas. Cláusulas del Testamento y del Memorial de Don Felipe Agustin de Otaegui. Prólogo; Libro nuevo en virtud del mandamiento del Ecmo. Señor Don Estevan Antonio de Aguado y Roxas Obispo de esta Diocesis en la Visita a Azpeitia, 4 de Septiembre de 1786, para asentar con distinción las mandas piadosas que se hicieron en testamento o de cualquiera otra manera.

Liburu horretan ez da argibide jakingarririk aditzera ematen, Felipe Agustinen testamentua alde batera utziz gero.

Hasteko, Beizamako Pedro Ignacio Elustondok Elizari Artsuaga-erreka zeritzan gatzainadi bat utzi ziola dio, bere animaren alde mezak esan zitzaizen.

Ondoren Felipe Agustin Otaeguiaren testamentuko klausula agertzen da:

Cláusula del Testamento del Memorial de Don Felipe Agustin de Otaegui, protocolizada en Beizama en 15 de Junio de 1840 ante Don Martin Nicolas Unsain, Escribano de S.M. Real y Numeral de Vitoria y sus anejas.

1883. urtean Manuel Ignacio Odria jaunak, Beizamako erretoreak, ematen digu F.A. Otaeguiaren berri azkeneko aldiz. Odria 1853 an egin zuten erretore, eta handiz aurrera Otaeguiaren diruarekin zer egin zuten argi eta garbi adierazten du. Alde baterik, Tituloak erosi omen zituzten; bestetik, diru kopuru bat txiroen artean

(3) Oñatiko Protokolo Agiritegia, Sig. II, 2.977, 489-493.orr. Ikus 47. eranskina.

(4) Id.

banatu omen zuten. Beraz, Beizaman bere ondoren izan ziren apaizak saiatu ziren idazlearen azkeneko borondatea betetzen.

2.2. HAREN GURASO, SENIDE ETA ASABAK

Luzaroan ibili gara gure idazlearen arbasoak eta ondorengoak zeintzu ziren jakin nahian.

Elizako liburuetan irakur eta azter genitzakeen agiri guziak aztertu ditugulakoan gaude, baina hala eta guztiz ere ustekabeen Felipe Agustin Otaeguiaren familiako norbait aipatzeko utzi badugu, barkamena eskatzen dugu alde zurretik.

Beizamako liburuen artean zaharrena aspaldiko kuadernotxo bat da, arras honda-tua eta irakurgaitza. Honela dio lehenbiziko bataiatuaren oharra:

a 12 de Junio de 1585 se bautizo a Pedro de Otaegui hijo de Ynigo de Otaegui y Mariainaci de Arregui siendo padrino el bachiller Juan Ygnacio de Garagarza.

Liburutxo berean 1600. urtean agertzen da lehen aldiz konfirmatu zirenen zerrenda. Antonio Zapata Apezpikua Tolosara joan omen zen eta Beizamatik bertara heldu zirenei sendotza eman omen zien. Pedro Otaegui 14 urtekoa, Fernando Otaegui 2 urtekoa eta Pedro Otaegui Garagarza hamazazpi hilabetekoa konfirmatu ziren. Ikusten dugunez Pedro Otaegui eta Pedro Otaegui Garagarza 1614ko dokumentu batean erretore eta alkate karguekin aurkitzen ditugunak dira. Beizaman kristautasuna lehenago sartu zela pentsa genezake, baina ezin dezakegu frogatu.

Eliz-liburuetan izenpetzen duen lehena Martin Otaegui "Maior" da (1584-1608) eta bigarrena, Martin Otaegui "Minor", haren iloba (1608-1641).

Hala ere, auziek erakusten diguten bezala, badakigu haien aurretik Pedro Legarregui erretorea zela Beizamako erretoregoaren arduradun. Horrela bada, XVI. mendean hasten da Beizamako benetako historia.

Bertako erretore eta batxiler izan zen Eugenio Garagarzak haxe idatzi zuen 1701 ean:

Capellania fundada por Don Martin Otaegui el mas anuario que fue de dicha parroquia el año de 1585.

Otaeguitarrak "Otaegui" baserrian bizi ziren XVIII garren gizaldira arte. Beizamarren abizen gehienak baserri izenak dira, hau da, baserrien izenetatik sortu dira pertsonen deiturak. Esate baterako, hortxe ditugu Oyartzabal edo Oihan-zabal, Iturriza, Oyarbide edo Oihan-bide, Olazabal, Urquia, Leunda, Legarregui, Elustondo, Garagarza, Arregui, Belamendia, Oruezabala, Urkitza, e.a.

Felipe Agustinen garaian artean bizirik zirauen Otaegui abizenak baserrian, gero aldatu egin bazen ere.

Otaeguiaren lehen arrastoa, bataiatuen liburuxkan ezezik, beste liburu batean ere aurkitu dugu, "Fundaciones de Capellanias de esta Parroquial y sus hermitas. Don Juan Francisco Hormaechea y Olozaga Rector" izenburupean. Bertan Kaperautzak sortzen zituzten familien deiturak agertzen dira; horien artean daude Juan eta Iñigo Otaegui anaia:

Juan de Otaegui su hermano legitimo vecino de Palomeras aldea de Cuenca y

natural de esta (Beizama) mando crear una Capellania por su hermano Yñigo de Otaegui. 100 ducados. 17 de Septiembre de 1626.

Horixe dugu apaizgoa ez den lehen Kaperautza.

Lehen Kaperautza, ordean, Martin Otaegui erretoreak sortu zuen:

Fundacion de Capellanias. Creacion en Capellania de 500 ducados que al presente son 600 que Martin de Otaegui maior Rector que fue de la Iglesia Parroquial de Beizama dijo para memoria y otro de Martin de Otaegui sobriño de aquel y tambien Rector de dicha Iglesia hizo la dicha execucion. Beizama 12 de Henero de 1613⁵.

Horren ondoren erreskadan sortu ziren Kaperautzak, adibidez, hauxe:

Pedro Otaegui Garagarza en 1652 y Eugenio Garagarza Rector y Bachiller de Beizama en el año 1701. 840 ducados. 14 de Febrero de 1717.

Felipe Agustin Otaegui antolaturiko eliz-liburu batek haren abaideak ezagutzen lagun diezaguke; horregatik jasoko ditugu "Beizama. Capellanias. Otaegui. Contiene papeles curiosos y muy necesarios para los parrocos, rectores de Beizama y su Cabildo Ecmo". deritzan liburu horretako aipamen batzuk:

Domingo de Otaegui dueño de la casa de Urquiza Aundia 1.º de Mayo de 1679. Testamento ante Juan Fernandez de Olazabal. Fundo una memoria.

Beste orrialde batean ere izen berbera agertzen da alkate bezala, sinadura ipiniz; gure iritziz; Domingo Otaegui, idazlearen aitona zen.

Garai berean, beste izen batzuk agertzen dira, Felipe Agustinen familiakoak, aidanez:

Agregaciones a la Capellania de Otaegui; Domingo de Otaegui, Xeronimo de Otaegui, Pedro Otaegui de Garagarza, Don Martin de Otaegui, Marina de Otaegui, Francisca de Otaegui, Martin de Oruezabala, Maria Ignacia de Oruezabala, Magdalena de Oruezabala.

Xeronimo Otaegui; Garagartza eta Garagartza Salatxearen jabea izanik, baserri berri bat eraiki zuen, Orue izenarekin eta bertara ezkondu zen 1717an, Marina Oruezabalakin.

Aldi berean esan behar dugu, Xeronimo Otaegui Urkiza bera, Joannes Otaegui-
ren seme bezela aurkitzen dugula Eleizako liburuetan. Honela dio:

Beizama. Libro de Bautizados 1600-1716 liburuak. Xeronimo Otaegui Urquiza hijo de Joannes Otaegui Urquiza, dueño de las caserías de Urquiza.

Ikus dezagun bataio agiriek zer dioten: Beizama. Libro de Bautizados (1717-1752):

Felipe Otaegui, Rector que fue de la misma Iglesia Parroquial nacio el 5 de noviembre de 1742. Sus padres son Domingo de Otaegui Urquiza y Josefa Antonia de Uranga. Sus abuelos paternos son Tomas de Otaegui Urquiza y Maria de Artola de Mendaro.... Rector hau dugu Felipe Agustin Otaegui-
ren

(5) Libro de Capellanías que fundó Urrutia (viejo). Enero de 1721. Libro de Capellanías de 1864. Odría (añadido).

osaba, bertako erretore izango dena (1783-1808). Honela bada Xeronimo Otaeguiaren iloba baten aitapunteko bezela ikusten dugu. Libro de Bautizados (1752-1790):

Felipe de Otaegui nació el 1.º de Mayo de 1768. Sus padres son Martin de Otaegui y Maria Magdalena de Mendizabal (dueños de Leunda-Berri); sus padrinos, Felipe de Otaegui (presbitero) y Mariana de Leunda. Sus abuelos paternos, Xeronimo de Otaegui y Marina de Oruezabal...

Hortaz, badirudi Domingo Otaegui Urquiza "Urkitza"ko nagusia eta Xeronimo Otaegui Urquiza Orue-zabal baserrira ezkondu zena anaiaak zirela.

Lehen aipatu liburuan⁶ idazle beizamarraren familiako beste batzuk ere agertzen dira:

Don Fernando Otaegui Presbitero hijo de la casa de Garagarza cuyo cuerpo esta enterrado en la Sepulturas de los Sacerdotes fundo...

Iruñeko Artzapeztegi Agiritegian dauden agiritan Otaeguitarrak patroio edo zaindari bezela agertzen dira 1807 urtean:

...por los mencionados Rector y Alcalde de Beizama y Dueño de la Casa de Otaegui sita en ella Patronos unico y legitimos...

Otaeguitarren sorburura jotzeko, orain arte elizako bataiatuen liburuak, Kape-rautzak eta elizako eraikuntzen kontabilidade- liburuak erabili ditugu.

Horietaz gain, Oñatiko Protokolo Agiritegian eta Udaletxeko batzar-agiritan datu interesgarriak aurkitzeko aukera izan dugu.

XVIII. mendeko batzar-agiri batek dioenez, Kontzejua diru premian zegoen eta herriko baserri-jabeek izenpea eskatu zien diru-mailegu bat eskatzearen. Hala jakin ditugu baserri-jabeen abizenak: Domingo Otaegui Urquiza, "Urkitza" baserriaren jabea, Xeronimo Otaegui Urquiza, "Oruezabal" baserrikoa,...

Baserri izenak eta jabeenak batera azaltzen dira XVIII. mendeko dokumentuetan:

Miguel de Barrena dueño de la caseria de Echenagusia, Goicoa y la de Aguinagalde; Francisco de Otaegui la de Puzuaga Goicoa; Jose de Oyarzabal la de Oyarbide y su borda; Eugenio de Iturriza la de Iturriza y Urquiegui; Martin de Oruezabal la de Leunda; Andres de Leunda la de Arriaran e Iturburu; Juan de Elustondo Beroaran la de Beroaran; Domingo de Otaegui la de Urquiza Aundia; Pedro de Otaegui, Elustondo; Juan Ignacio de Vitoria la de Sarasola con su molino; Pedro de Eceiza la de Arreta; Francisco de Arregui la de Ayerza y otra nueva casa fabricada en su jurisdiccion; Diego de Abarizketa la de Ansosoro; Juan Ignacio de Leunda la de Elormizpiraga; Eugenio de Belamendia la de Eleizalde y Xeronimo de Otaegui poseia trescientos ducados de plata que llevo en dote a la casa de Oruezabal a tiempo que casaba con Mariana de Oruezabal.

Orain arte aztertu ditugun datuen arauera, Otaegui idazlea senitartekoa dugula baieztatzeko. Baina garai hartan baziren beste baserrietan ere deitura bera zera-matenak.

(6) Id.

Badaiteke denek iturburu beretik sortutakoak izatea eta denen artean ahaidetasun bat egotea.

Horrela bada, Donostiako Artxibategian aurkitu dugun dokumentu batean jaso ditugu Otaegui idazlearen garaian, hau da, 1821. urtean, abizen hau zeramaten baserrien izenak.

Dokumentuaren izenburua hau da: "Razón del medio diezmo y primicia de la Parroquial de Beizama en este año de 1821...". Agiri honetan agertzen dira Leundaberri, Donperu, Echeverria, Aaierzabajo, Orue, Chapartegui, Iturburu, Elustondo eta Urquiza. Baina 1779 ko agiri batean 16 baserrik zeramaten abizen hau. Ikus 92-93. orriak.

Kontabilitate liburuetan aipatzen dira Otaeguitar batzuren izenak:

Comision del Senor Visitador para Licenciado Celayaran. Para hacer Larevista y Verificacion de las Cuentas de este libro.

Presbitero Comissario del Santo Oficio.

Beneficiado de La Parroquial de San Sebastian de Soreasu de la villa de Azpeitia.

Primera visita. 1618. Folio 62.

Segunda visita. 1647. Folio 170⁷.

Ordezkarriak urte guzietako kontuak ikuskatzen zituen eta urte horietan (1628 inguruan) Xeronimo Otaeguik sinatzen zuen alkate gisa.

Aurrerago zera irakur daiteke:

Quentas del año 1662 siendo Mayordomo Miguel de Otaegui hijo de Xeronimo de Otaegui (1662-1663). Cuenta de los frutos primiciales...

Quentas de Iñigo de Otaegui Mayordomo del año 1666. Arreglos de la Casa Rectoral; tres puertas y cinco ventanas, una celosia, bisagras y picaporte. Bajo pena de excomunion pagar.

Jakina, Beizamako biztanleen eta beraien guraso eta familien berri eman diezaguketen liburuak, XVI, XVII eta XVIII. mendeetan batez ere, elizako liburuak dira.

Beraz, ezkonduen, jaioberrien, bataiatuen, hildakoen liburuak arakatu ostean, hainbat xehetasun jakin ahal izan ditugu.

Geronimo Otaegui Urquizaren ezkontz-ziurtagiriak honela dio:

Año de 1718. En 24 de Septiembre del año de 1718 se casaron con palabras y de presente Geronimo de Otaegui Urquiza y Marina de Oruezabala Leunda en mi presencia y se velaron el mismo día. Y en fe de lo dicho firmo dicho día mes y año habiendo hecho las proclamas como manda el Santo Concilio Rector Felipe de Belamendia⁸.

Goiago esan dugun bezala, Felipe Agustín Otaeguik hogeita mila errealeko urte zituen bere alde meza eman zitzaten diru horrek ematen zituen errentekin.

Bera hil ondoren, jarraian etorri ziren erretoreak arduratu ziren idazlearen nahia

(7) Libro de Primicias, 1647.

(8) Libro de casados 1614-1718. Velados 1640-1726.

betetzcan. "Capellanías de los Otaegui. Estado de Cuentas 1864. Manuel Ignacio de Odria" dioen agirian izen hauek agertzen dira:

Don Martin Otaegui, Juan e Yñigo Otaegui. Capellania de Don Eugenio de Garagarza y cinco Capellanías mas que van recogidas en una; Urdapilleta Abajo, Urdapilleta Arriba, Aguiñondo, Iturburu, Echenagusia.

"Libro de Primicias. Cuentas de Fabrica. 1598-1683" izenburua duen liburuan, berriz, elizako eraikuntzei buruz erabakiak hartu ondoren, sinadura hauek azaltzen dira: Domingo de Eceiza. Yñigo de Otaegui. Pedro Fernandez de Olazabal.

Yñigo de Otaegui askotan agertzen denez gero, kontutan hartzekoa da. Fernandez Olazabal lizentziatua eta Beizamako eskribaua zen; urte askotan sinatu zituen garai hartako agiriak. Nuarbeko errotaren jabea zen. 1640. urtean alkate gisa Juan Fernandez de Olazabal zegoen, Martin Otaegui erretorearekin batera. Inkisizioaren bisitaldiak ere izan zituzten, zenbait erretore auzitara eraman zituztelarik.

Otaegui abizena "Otaegui" baserritik hartua da. Gaur egun ote landarez inguratuturik dago, eta, ikus daitekeenez, izenak badu zerikusirik ingurunearekin: mendi-hegian dago eta bertan otea ugari izaten da. Alde batetik Garrintza mendi harkaitzua dauka eta bestetik, Ilau mendi gailurra.

Aguinagalde bailaran dago baserria; dirudienez, garai hartan hagin asko zegoelako hartu zuen izen hori, nahiz gaur egun honelako zuhaitz mota bakan aurkitzen den.

Otaeguitarrak ugalduz joan ziren toki ezberdinetara aldatzen ziren heinean: XVII. mendean "Urkitza" eta "Urkitza- Aundi" baserrietan zeuden; baserri hauen jabe eta oinordeko Juannes Otaegui Urkitza eta Domingo Otaegui Urkitza ziren, agiritan ikus daitekeen legez. Hemendik "Etxeberri- Eleizazpiko" baserrira joan zen seme bat (bertan jaio zen Felipe Agustin Otaegui) eta bestea, Geronimo, "Oruezabal" baserrira ezkondu zen. Horietaz gainera, beste seme bat "Garagartza" baserrian aurkitzen dugu; Otaegui Garagarza deiturari ospe handia eman zion Eugenio Otaegui Garagarza bertan jaioetako batxilerrak.

Datu horiek bataio-liburuetan egiazta daitezke.

2.3. HAREN BIZITZA

Beizaman aspaldidanik ezaguna da Otaegui abizena. Elizako liburuak ikuskatu bezain laster konturatu gara hedadura handiko deitura dena. Beizamako erretore bat baino gehiago, horietan batzuk antzinakoak, Otaeguitarrak ziren.

Begiratu batean badirudi familia honetako kideak apaiz edo batxiler izateko ohitura edo tradizioa zegoela herrian. Otaegui familiakoek Kaperautzak ere sortu zituzten.

Otaegui deritzan baserri etxaldeak babestu zituen deitura hau zeramaten Felipe Agustin Otaeguiaren arbasoak.

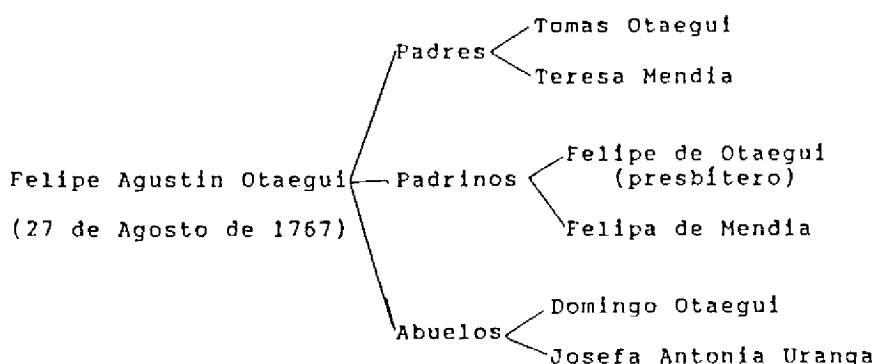
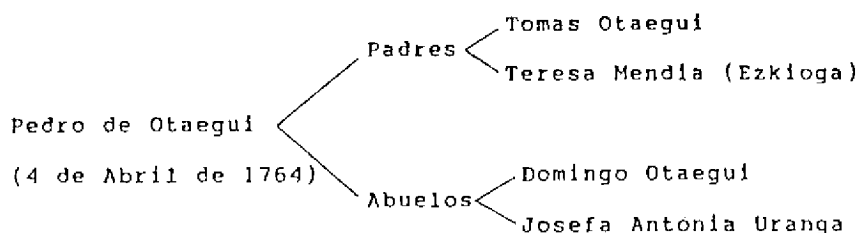
Donostiako Elizbarrutiko Agiritegian aurkitu dugun bataiatuen 3.º liburuak hauxe dio:

A veinte y siete del mes de Agosto del Año de mil settecientos y sessenta y siete, a las seis horas de la tarde nació y el día primero siguiente le bautpice

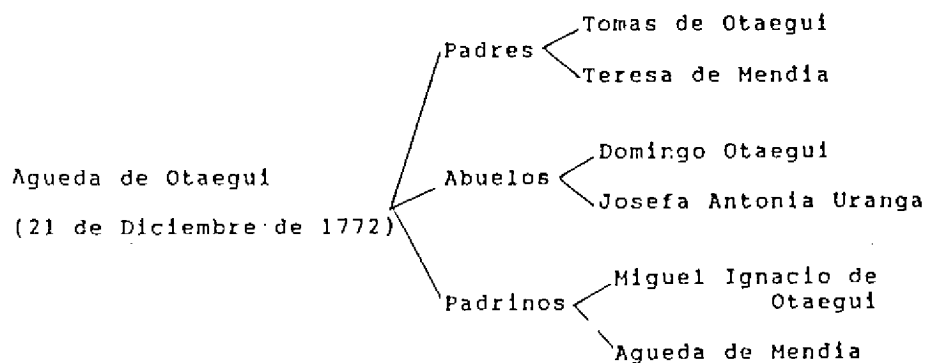
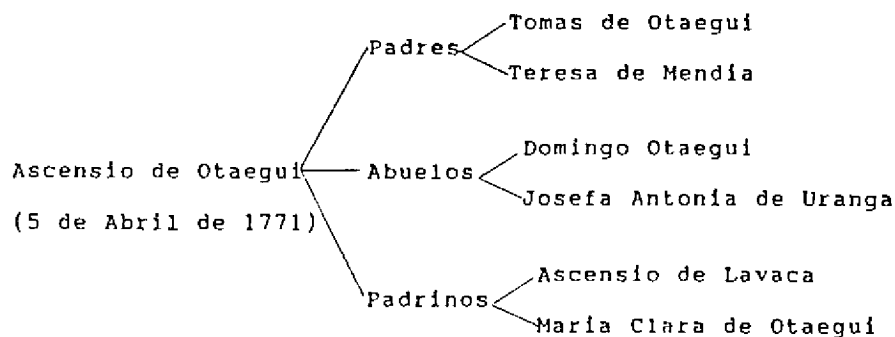
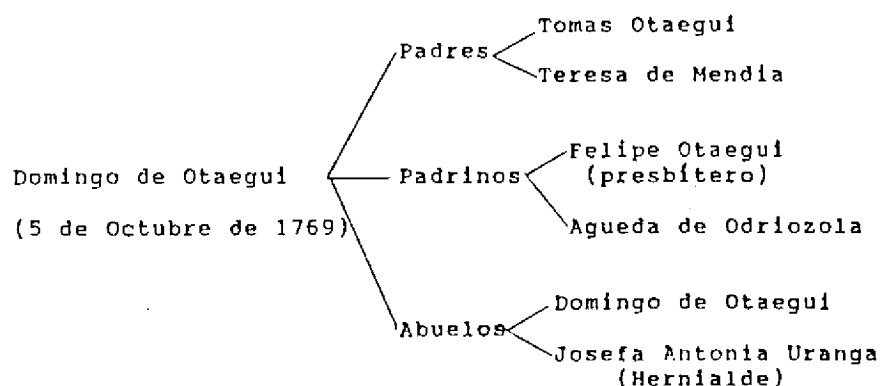
yo Don Manuel de Larraar Rector de la Iglesia Parrochial de esta Universidad de Beizama a Fhelipe Agustin hijo legitimo de Thomas de Ottaegui y Theresa de Mendia siendo Padrinos Fhelipe de Ottaegui y Fhelipa de Mendia tia del dicho Bauprizado a quienes adverti el Parentesco Espiritual que contrageron y la obligacion de instruirle en la Doctrina Christiana y para mas expresion declaro que los abuelos Paternos del dicho Bauprizado son Domingo de Ottaegui Urquiza ya difuntto y Yossepha Ana de Uranga su legitima muger esta natural del lugar de Hernialde y vecinos de esta dicha Universidad; los maternos Domingo de Mendia y Maria Juana de Odriozola su legitima muger vecinos de la villa de Ezquioga. En cuya certificacion firmo yo el sobredicho Recttor Don Manuel de Larraar⁹.

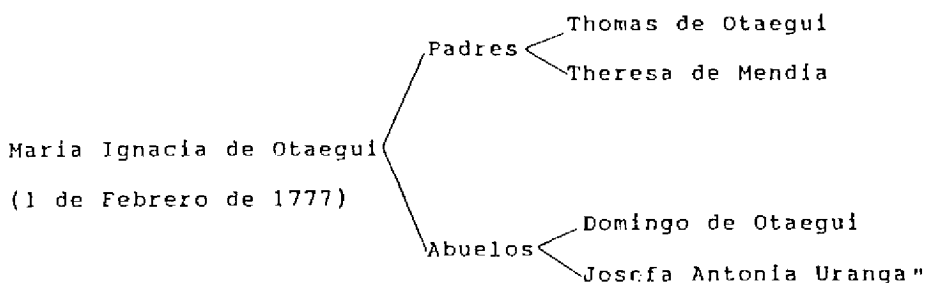
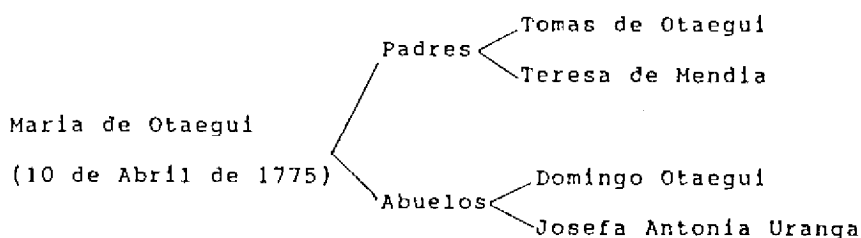
Hortaz, abuztuaren 28 an bataiatu zuten, Agustin Donearen egunean, Felipe Agustin izena ipini ziotelarik. Agiri eta idazlan orotan izen osoaz sinatu zuen beti, seguraski Beizamako erretore izan zen bere osaba Felipeekin ez nahasteko.

Senjdeetan bigarrena zen, bere anaia Pedro baino hiru urte gazteago, eta Domingo, Ascensio, Agueda, Maria eta Maria Ignacia baino bi, lau, bost, zortzi eta hamar urte zaharrago, hurrenez hurren. Honela dio bataio liburuak: "3.º Libro de Bautizados. 16 de Diciembre 1752 hasta 9 de Septiembre de 1790.

(9) Donostiako Elizbarrutiko Agiritegia. Libro 3.º de Bautizados (1752-1790), 78.orr.

Felipe Agustinen testamentuan agertzen dira bere anai-arreba batzuren izenak, baina beste batzurenak ez; baliteke ordurako hilak izatea:

Yt. Se daran de mis bienes a cada mil y cien reales vellon en metalico a Pascuala, y Lorenza de Muñoa y Otaegui mis sobrinas, pero si se casasen o tomasen su estado viviendo yo se vera mi libro de caja y se hara lo que alli dijese.

Yt. Juan Jose de Muñoa y Maria Ignacia de Otaegui su muger, y mi hermana me deben cuatromil ciento y tres reales que constan del folio treinta y seis de mi libro de caja; Pedro de Otaegui mi hermano y su hijo Jose Domingo los dos mil novecientos y ocho reales segun aparece del folio cincuenta y uno de dicho libro; mi hermana Agueda, y algunos de mis sobrinos me deben varios reales, y no se cobraran, pues se los lego a los deudores.

Ez ditu Domingo, Ascensio eta Maria aipatzen, ez eta bere gurasoak ere. Bai, ordea, iloba batzuren izenak. Maria Tomasa zeritzanari arreoan oparitu eta ezkontzeko baimena lortu zion, kontu-liburuan agertzen denez, ikus dezagun interes historikoa badu eta.

El dia 13 de Mayo de mil ochocientos veinte entregue a Don Benito de Echeverria ochocientos y diez reales vellon entregandolos al Licenciado Saralegui por la dispensa matrimonial de mi sobrina Maria Tomasa de Otaegui con

Manuel Ignacio de Arregui su segundo primo 0810

Item Partes de costas y propios de Tolosa doce reales vellon 0012

Item la informacion de preces 30

Item En tres de octubre de mil ochocientos y veinte dicha Maria Tomasa caso con el dicho Manuel Ignacio y les entregue en dinero efectivo cuatromil y cuatrocientos reales vellon, en una cama y arca nuevas novecientos y sesenta reales de vellon y otros doscientos y ochenta reales en catorce fanegas de maiz que el año de mil ochocientos diez y nueve entregue a dicho Manuel Ignacio, suman todas estas partidas cinco mil seiscientos cuarenta reales vellon 5.640¹⁰

Con los seismil cuatrocientos noventa y dos reales vellon escluido a dicha Maria Tomasa de Otaegui de todo derecho a mis bienes y para que conste firmo de a tres de octubre de mil ochocientos y veinte.

Felipe Agustin Otaegui.

Hil ondoren jasotako diruaren berri ematean ere azaltzen dira beste iloba barzuren izenak: Juan Jose Otaegui, Juan Domingo Ezama, Juan Miguel Vitoria, Juan-Francisco Maria Ugarte, Juan Francisco Maria Barrena. Gaur egun haietako zenbait eta beraien ondorengoak ezagunak dira Beizaman. Alabaina, jo dezagun atzera.

Felipe Agustinen aitona Domingo Otaegui Urquiza zen, "Urkitza Aundi"ko nagusia; beraz, Tomas Otaegui, Felipe Agustinen aita, Urkitza baserrian sortu zen Etxeberri baserrian bizi zen maizter bezala. Azken hau Udalarena zen, baina baserriaren jabe bihurtu ziren, gerohago.

Beizamako Udalak gutxi gora behera 5.000 erreal jasotzen zituen errentan zituen baserrietatik, hots, Echeverria, Aguinaga Aundia, Oyanzabal, Aguinando, Beizama-erota eta Venta-berri-tik.

Felipe Agustinek hamabi urte zituelarik Beizaman zeuden baserriei buruzko argibideak eman diezazkigukete "El Arca de Piedad de las cien fanegas de trigo" delako erakundearen agiriek. Eskribau baten aurrean, elizainak zenbat ipin edo "quartal" gari ematen zituen bakoitzak adierazten zien alkateari, herriari eta erreto-reari:

En la Universidad de Veyzama a seis de Henero de mil settecientos settenta y nueve ante mi el infraescrito escribano Real y del numero de la villa de Tolosa y testigo que de los mismos Felipe de Oruezabala vecino y Altmo del arca de la Piedad de la Universidad dijo que los sres Don Manuel Larrar Rector de la Parroquia della, Miguel de Otaegui Alcalde y Juez ordinario y Bartolome Francisco de Eceiza ultimo mayordomo de la dicha Arca, le tiene hecho entrega forma y sugetos siguientes:

En trigo; Pedro de Otaegui de Aguitre quarto y quartales	0004
Pedro de Abarizqueta de Ansosoro	0004
Juan Bautista de Oyarzabal digo Olazabal	0006
Juan de Cincunegui de Ansosoro berri	0004
Ignacio Sarasua de Igaran	0004
Miguel Ignacio de Mendia de Zumiztain	0003
Miguel de Otaegui de Elustondo	0008
Martin de Olaso de Arizaldea	0010
Thomas de Otaegui de Echeverria-eleizazpicoa	0006

(10) Libro de Caja, 54.orr. Ikus 51. eranskina.

Juan de Altuna de Sorachiqui	0004
Juan Martin de Arregui de Aierza-abajo	0003
Juan Ignacio de Belamendia de Eleizaldea	0005
Batista de Labaca de Urdapilleta avajo	0007
Eugenio de Otaegui Mesonero	0008
Pedro de Labaca de Urdapilleta arriba	<u>0005</u>
	0085

Felipe de Otaegui de Urquizazarra	0005
Thomas de Urdapilleta de Otaegui	0004
Miguel Tiburcio de Barrena Echenagusia de arriba	0005
Befiat de Olazabal de Oyarbide	0006
Juan Ignacio de Beloqui de Aguinagachoa	0003
Josefa Antonia de Iriarte de Muñochoa	0001
Antonio de Orbegoza de Arbeldi	0002
Maria Josefa de Pontesta de Meson	0002
Jose Ugarte de Arbeldi	0008
Felipe de Oruezabala de Leunda avajo	0007
Jose Ignacio Balzusqueta de Torrea	0005
Jose de Olazabal de Arizaga	0005
Manuel de Mendia de Zumiztain	0002
Domingo de Zuloaga jurado	0008
Los inquilinos de Echeverria de Nuarbe	0006
Francisco de Mugica de Osinalde (Bidaurre)	0006
Inquilinos de Echeverria de Nuarbe	0005
Martin de Labaca de Verdilleza	0006
Juan Ignacio de Iturralde de Olaechea	0004
Anastasia de Otaegui de Puxuaga avajo	0002
Juan Bautista de Elustondo de Aguinondo	0007
Ignacio de Iturriza de Urquiegui	0005
Pedro de Orbegoza de Beruamberri	0006
Felipe de Otaegui de Aierza arriba	0004
Maria Ignacia de Otaegui de Guirbiztain	<u>0004</u>
	0301?

Bartolome Francisco de Vitoria de Igaracho	0003
Martin de Otaegui de Leundaberri	0005
Jose de Olazabal de Oiarbideborda	0005
Juan de Leunda de Elormizpillaga	0004
Juan de Odriozola de Beizama errota	0004
Bernardo de Otaegui o digo de Garagarzaborda	0004
Juan Francisco de Otaegui de Garagarza	0004
Ignacio de Otaegui de Letechea	0003
Juan Francisco de Leunda de Arriaran	0006
Fermina y Catalina de la Casa Cale Goian	0003
Eugenio de Otaegui de Orue	0005

Miguel de Otaegui de Echeverrichoa	0004
Maria Ignacia de Urdapillera de Idoyaga	0003
Maria Josefa de Barrena de Serora se apelatur	0004
Martin de Beloqui de Amenabar arriba	0003
Maria de Querejeta de Pozuaga avajo	0001
Maria Josefa de Urcola de Muñochoa	0002
Juan de Cincunegui de Ansosoro berri	0004
Francisco de Pagadizabal de Belamendia	0004
Marcos de Ezama de Echenagusia avajo	0006
Miguel de Eceiza de Arreta	0004
Ignacio de Aroztegui de Legarregui	0004
Miguel de Otaegui de Urquiza maior	0003
Miguel de Iturriza de Aguinaga	<u>0006</u>
	0179

Maria y Ana Maria de Segura	0002
Juan Miguel de Altuna de Bentaberri	0004
Martin de Mendia de Irusaga	0006
Martin de Eceiza de Chapartegui	0006
El sacristan Jose de Iriarte	0003
Ramon de Rezola de Larrañagachoa	0004
Ursula de Otaegui de Inchaustiabajo	0006
Eugenio de Urbiztondo de Goicoecheberria	0005
Juan Jose de Goenaga de Lete	0004
Ignacio de Elustondo de Beruaran	0004
Don Jose Antonio de Aranguren	0004
Rodrigo Juan de Aranguren	0004
Juan Antonio de Otaegui de Urquiza andia	0003
Maria Magdalena de Haranburu de Leunda?	0001
Idoiaga ()	0005
Marina de Oruezabala	0001
Jacinto (de borta?) de Olasgarrieta	0006
Juan de Mendizabal de Amenabar arriba	0009
Juan Martin de Ansonaegui de Aierza avajo	0006
Ignacio de Mendizabal de Lete	0005
Juan Antonio de Otaegui de Otaegui	0005
Jose de Letamendia de Iturburu	0004
Felipe de Ugarte de Puzuaga arriba	0004
Bartolome Francisco de Eceyza	<u>0003</u>
	0400

Fhelipe Oruezabala

Las cuales otras partidas suman en una quatro cientos quatro las que hacen cien fanegas de trigo juntas: Y por si quanto por falta de eso no pueda formalizarse la seguridad correspondiente de otra entrega confesandola como confiesa por cierta con Renunciacion de las leyes de la entrega que va de Recivo cosa no vista y demas con ellas concordante otorga dicho Oruezabala

que conformando se da por entregado de las cien mencionadas fanegas de trigo en la Arca de la piedad y sugetos que van expresados en forma y conforme dicho. Y firmo siendo testigo del Jose de Leunda Alcalde y Juez ordinario a esta Universidad y Domingo de Iturriza sindico de ella y el mayordomo Felipe de Oruezabala.

1791. urtean Felipe Agustin Otaegui Beizamako elizako benefiziatu edo eliz-otsein zen, bere osaba Felipe erretore zela. Hau hiltzean Felipe Agustinek bereganatu zuen kargua, 1809 ko azaroaren 8 an. Titulua Miguel Marco Bikario Nagusiak eman zion, Fray Veremundo Arias Teigeiro Gotzaina erbestean bait zegoen Napoleonen gudalosteetatik ihes egin ostean, arastian esan dugun bezala.

2.4. OTAEGUI OSABA-ILOBAK

Aztergai dugun autorea zein ingurugirotan hezi zen eta Beizamako elizako eliz-otsein eta erretore izan zen urteetan nola bizi izan zen hobeto ulertzearren, haren famili-aztarnak arakatu ditugu.

Felipe Otaegui Uranga "maior" eta Felipe Agustin Otaegui Mendia "minor" agertzen dira agirietan. "Maior" eta "minor" deiturak bi pertsonaren artean ahaidetasun erlaziorik zegoenean erabiltzen ziren; kasu honetan, "osaba" eta "iloba"ren arteko erlazioa adierazten zuten.

XVI. mendean horren antzeko adibide bat ikus dezakegu: Martin Otaegui "maior" eta Martin Otaegui Garagarza "minor" osaba-ilobak ziren, biak apaizak eta erretoregoan bata bestearen ondotik egonak.

Bataiatu eta hildakoei buruzko oharren azpian jartzen ziren deitura horiek izenabizenekin batera.

Felipe Otaegui Beizamako erretore izan zenaren bataio-oharrean 1742 ko azaroaren 5 ean bataiatu zutela irakur daiteke. Guarasoak Domingo Otaegui Urquiza eta Josefa Antonia Uranga zituen, eta aiton-amonak aitaren aldetik, Tomas Otaegui Urquiza eta Mariana Artola.

Beizamako elizan Manuel Larraar baino lehen apaiz izan zen Juan Francisco Hormaetxea Olozaga jaunak bataiatu zuen.

Apaiz honek 1733. urtean txosten bat igorri zion Melchor Angel Gutiérrez Vallejo Apezpikuari eliza eta ermita zein egoeratan zeuden eta beste hainbat gauza adieraziz.

Eliz-liburuek diotenez, Felipe Otaegui 1783 ko otsailaren 29 tik 1809 urte arte izan zen Beizamako erretore.

Agustin Leroy Palomeque Iruñeko Gotzainak izendatu zuen erretore, Manuel Larraar hil zenean.

Luzaroan izan zuen erretore kargua, 27 urtez, hain zuzen ere. Urte horietan berritatzeko-lan ugari burutu zuen elizan eta biziro babestu zituen eliztarrak.

Behin baino gehiagotan lagundu zien gerra-garaian, ez aholkuak emanez baka-rik, baita dirua aurreratuz ere, Udaletxeko akta-liburuek agerian uzten duten legez.

1793 ko martxoaren 7 an Frantziako Konbentzioak Espainiari gerra egitea erabaki zuen. Urte bereko otsailaren 12an Probintziak Batzar Berezi bat antolatu zuen,

erregeak muga babes zezan eman zizkion ixilpeko aginduak jakin eraztearren. Barzarrara otsailean egin zen Azkoitian; bertan, Probintziak eta herrialdeek erdi bana 200.000 pisu ematea erabaki zuten.

Gerrara joan zitezkeen 18 eta 60 urte bitarteko gizon guztien zerrenda egin zezaten agindu zuten, Probintziak 4.600 gizon bidal zitzaizkien. 1793 ko apirilaren 19 ko Beizamako akta-liburuak dienez, Diputazioak igorritako bi ofizio irakurri zituzten, juxtu-juxtu apirilaren 3 eta 16 koak.

Gudu-arazoei buruzko ofizioak ziren; muga babestuko zuten 4.600 gizonak hautatzeko zozketan, Gipuzkoako herrialde orok bete behar zituen arauak aditzera eman zituzten. Beizamak berrogei gizon gerraratu behar zituen gero, zozketa egin zuten eta Udaletxeak berehala aldarrikatu zituen hautatuen izen-abizenak.

Beizamako udala eskuzabala izan zen soldaduekin. Zinegotziek gudari bakoitzari egunero hamar lauzuriko ematea erabaki zuten; esku-sari honetaz gain, gudariak "prest del rey" zeritzana jasotzen zuten (erregeak ematen zien eguneroko diru kopurua) eta Diputazioak ere ordaindu egiten zien bere alde borrokatzen ziren soldaduei, baina gerran zuzen-zuzenean ziharduten bitartean soil-soilik.

Udala ezezik, Beizamako mutil gazte ezkongabeak ere oso eskuzabalak izan ziren: zozketan sartu ziren beizamar ezkongabeek "motu propio" erabaki zuten bakoitzak 24 erreale ematea, gerlari joateke geratzen baziren muga defendatzen eta Udalak zenbat esku-sari ordaindu zizkien herri-diruez baliatuz. Lehen tertzioan alferitz izandakoarek eguneko hogeireal eskura eman zizkioten, sarjentuari sei, kabuari lau eta alkateari hogeitamar, gerlari zegozkion arazoak konpontzen harat-honat ibili zen egun bakoitzeko (guztira, hogeitamabi egun).

Laster nabaritu ziren herri-kutxan guduaren ondorioak. 1794 ko ekainaren 10 ean Beizamako batzarkideek gerlak eraginiko diru-eralketa izugarriei aurre egiteko gai ez zirela jakin erazi zuten. Diru premia larria konpontzeko elizari 10.000 erreale eskatzea erabaki zuten.

Elizak primiziei esker erdietsi zuen gaineratiko irabazi hori eta dirua birreskuratzeke aukera izango zuen.

Diru horretaz eta elizak handik aurrera primizien bitartez lor zitzaizkien diru kopuruez jabetzeko baimena eskatu zioten Iruñeko Gotzainari. Beren xedea lortu asmoz, eskeidazki hau helarazi zioten Apezpikuari:

Informada de que esta mi iglesia parroquial tiene a su favor hasta diez mil reales sobrantes del producto de sus efectos primiciales; de que por ahora no se halla necesitada de valerse de esta cantidad para obras de ninguna de sus subsistencias y culto divino; y de que mi rector en ella, el señor don Felipe de Otaegui, deseando con su notoria generosidad aliviarme en mis actuales ahogos, originados de los extraordinarios gastos que me ocasiona la actual guerra contra los franceses, se ofrece a suplir de su propio bolsillo los alimentos precisos anuales de la obrería de dicha parroquia, sin que se toque en el expuesto sobrante ni en lo que rindan las primicias sucesivas, interin duren las calamidades de tan justa guerra, recurro a la piedad de V.S.I. con la suplica mas atenta de que se digne prestar su consentimiento, para que pueda valerse de los insinuados diez mil reales, y de los valores de Almoneda de las Primicias, a fin de ocurrir a los referidos gastos.

Gotzainak 1794 ko uztailaren 2 an erantzun zuen, baimena emanaz. Eskakizun harran parrokuaren eskuzabaltasunak atentzioa ematen zuen, soldadu eliztarren mantenu-gastuak bere poltsikutik ordaintzeko hitza eman bait zion Apezpikuari. Erretoreak gogor egin bide zuen borrokan frantziar errebofuziozaleen aurka. Herritarrek diotenez, gorago esan bezala, soinen apaiz jantziak zituela eliz-kantak abestuz prozesioan ibili ohi zen eliztarrekin batera, frantziarrek "Marsellesa" kantatuz erantzuten zietelarik.

Udalak ez zuen dirua bakartik eskatu; baliozko gauzak ere eskuratu nahi zituen: kriseilua eta gurutze urreztatua (393 ontza eta zilarrezko lau lauzuriko balio zituzten), esate baterako, Objetuak birreskuratzeko baldintzapean eta Elizbarrutiko Gotzainaren baimenaz eman zizkion elizak eskatutako kriseilu-gurutzeak Udalari.

Urte batzuk beranduago, Apezpikuak bisitaldian Beizamara joaten zirenean, Udalak ez zuela objektuen balioa itzuli eta kontu hori garbitzeke zegoela esaten zuten.

Felipe Otaegui berbera arduratu zen eliztarren hezketaz eta haiei irakasteaz, Udaletxeko agiriak erakusten digutenez.

1784 ko otsailaren 1 ean Udaletxean egin zen biltzarrean, Felipe Otaegui erreto-reak haxe adierazi zuen: irakaste-lanari utzi egin ziola; ez zela irakaste izan urtero, herri-diruez baliatuz, ordaintzen zioten 60 dukateko errentagatik, haurren hobebeharrez baizik; umeen hezketa oso garrantzitsua zela, baina inor ez zegoela lan hura burutzeko gertu; bere ordezeko izan behar zuenak arzera egin zuela, irakasle-soldatak bizitzeko adina diru ematen ez zuela esanez.

Herritarrentzat hain arreta handikoa zen arazoari irtenbidea aurkitu behar zitzaiola eta haien seme-alabei oinarrizko ikasketak eta kristau doktrina irakatsiko zien maisu on bat behar zutela erabaki zuen Kontzejuak.

Horretarako, irakaslearen urteko soldata 60 tik 100 dukatetara igotzeko baimena eskatu zioten Gaztelako Erret Kontseilu Gorenari. Gainera, Kontzejuak Unibertsitatearena zen Torrea etxean logela bat eskaini zion maisuari; baita umeentzat ikasgela ere Udaletxeko aretoetako batean.

Diru-laguntza lortzeko ahaleginak egin zituzten, bai eta lortu ere. 1784 ko apirilaren 10 ean jakin zuten beizamarrek berri ona. Maisuak 1771 ko uztailaren 11 ko Erret-Aginduak eskatzen zituen baldintzak bete behar zituen. Dohain irakatsiko zien herritar behartsuen seme-alabei.

Urte batzuk lahenago irakasle izan zirenen artean, Juan Antonio Aizpeurrutia nabarmendu zen; berau ile motzeko apaiza zen, Gaztelako Erret Kontseilu Gorenak onarturiko eskol-emailea. Maisu trebea zela frogatzearen, berak egindako hizkiere-
duak aurkeztu zituen, gero ikasleei irakasteko asmotan. Behiala, idazmakinak agertu baino lehen, kaligrafi-eredu onak oso garrantzitsuak ziren, irakaslearen alde egiteko baldintza nagusia zen eta.

Maisu izan zen garaian, Aizpeurrutiak hainbat oharpide aditzera eman zizkion Udalari. Hurrei gaztelera ikas zezaten zenbait alditan "anillo" a jarri ziela dioen oharra da azpimarragarriena. Ikasle batzuren gurasoek, umeak gaztetxoegiak zirela eta ez ziezaiela eraztunik jar eskatu omen zioten maisuari, eraztun-emailea zigortu egiten bait zuten. Kontua da ez ziotela irakasleari eraztunik bihurtzen, galdu egiten

zituztelako edo gurasoek kentzen zizkietelako. Luzaroan hitzegin genezake “anillo” horretaz, baina gure aztergaiaz landa dagoenez gero, ez gara gehiago luzatuko.

Aizpeurrutiak Beizamako maisu postua utzi zuen Ormaiztegira aldatzeko, han diru gehiago ordaintzen zioten eta. Francisco Iturriza beizamarrak ordezkatu zuen, soldata berbera jasoaz. Irailaren 24 ean Iturriza kexu zen, Kontzejuak soldataren zati bezala eman zion gaztainadian pagoak landatu zituztelako, gaztainondoentzat lekurik utzi gabe. Beste lur-zati bat eskatu zuen eta eman egin zioten.

Lansari urria zuenez gero, maisuak aldi berean irakaskuntzaz kanpoko beste hainbat lan egin behar izaten zituen. 1744 an 50 dukat ordaintzen zizkioten irakasleari bere lanagatik, eta 30 eskribaurai laguntzeagatik (hauteskundeetara joanez, kontuak ordenaruz, esku-emateak burutuz...).

1838 ko abuztuaren 15 ean Juan Jose Iriartek zioenez, Joaquín Samperena maisuak Udalarentzat lan egin nahi zuen “Fiel de Pechos” eta eskolako irakasle gisa; 80 dukat, Torrea etxeko bigarren logela eta ikasle bakoitzak ordaintzen zizkion egurgurdi bat edo 6 errealek ordez, auzo bakoitzak zortzi egurgurdi ordain ziezazkion eskatzen zuen, Garizuman baserri guzietako haurrak joaten bait ziren eskolara. Zergatik Garizuman denak? Zalantzarik gabe, “txartela” zeritzana lortzeko egin behar zen azterketa prestatzeko. Beraz, garrantzi handia ematen zitzairen erlijio-ikasketei. Udalak onartu egin zituen Joaquín Samperenaren eskakizunak.

Felipe Otaegui erretore zela, irakaskuntza herritartu edo sekulartu egin zuten.

Felipe jaunak hauxe eskatu zion Kontzejuari ohar-idazki batean:

En la Sala Concejil de la Universidad de Beizama a veiate y dos de Junio de mil y ochocientos por fe y testimonio de mi el infraescrito...

Don Felipe de Otaegui con el debido respeto expone a V.S. que aunque es cierto, que en su nombre se pidio en el Plan Beneficial pendiente de la Capp.^a del Maestro de Escuela fundada por V.S. aplicar en propiedad al Maestro de escuela que desea nombrar sesenta ducados con que le contribuye de sus propios y los salarios que deven pagar los que acuden a la escuela por estar expresamente espiritualizados.

Al mismo tiempo expone que la dicha otra Capp.^a esta cargada con una Misa rezada celebradera el día de la Octava de Corpus de cada año y deve tambien diez y seis y dos mil a los siete millones con que el clero y Capellanias contribuyen a S.M.....

Iruñeko Apezpikuak bidalitako agiri bat ere irakurri zuten batzar berean; agiriak Santa Agueda baseliza profanatu edo narriotu zutela zioen:

Se leyó también un despacho librado por el Obispado de Pamplona a instancia de la Universidad dado en dos Abril proximo pasado, declarando por profanada la Ermita de Santa Agueda. De ella y aplicando ala Parroquia las efigies delos Santos, los Ornamentos y efectos semejantes que huviese en dicha Ermita, formalizando inventario de ellos, como de qualesquiera fincas Capitales y hacienda que perteneciesen ala insinuada Ermita; todo lo qual se aplica ala dicha Parroquia, manda que se anote en el Libro de su fabrica y demas que fuese conveniente y concede finalmente licencia para que se destinen los Materiales de la Fabrica de la Ermita a la disposicion de la Universidad segun

se solicita por ella al qual se encarga, que no haviendose de construir nuevo edificio en el sitio que ocupa la Ermita y no resultando otro inconveniente, haga colocarse en el una Cruz para memoria. Y en su vista acordaron a si bien que conste por mi el infraescrito.

Es.s.mo R L y Num.¹ de la V. de Tolosa

Alcalde:

Juan Josef de Beloqui.

Geroago, Felipe Agustín Otaegui Beizamako elizako behin-behineko erretoze zela, Felipe jaunak 1808 eta 1809 urteetan frantziar gudaosteak mantentzeko Kontzejuari mailegatu zion ditua itzul zezan eskatu zion Udalari.

Beizamako Udaletxeko agiriek gertakari hori egiaztatzen dute:

En la sala concejil de la Universidad de Beizama a 18 de Junio de 1809 por fe y testimonio de mi el infraescrito Exmo. Señor Num. Escribano de Tolosa se juntaron y congregaron en Ayuntamiento General segun tienen costumbre a tratar conferir y resolver cosas tocantes al servicio de Dios Nuestro Señor para el bien y vitalidad de dicha Universidad especial y nombradamente los Sr. Alcalde Iñigo de Belamendia, Juez Juan Martín de Otaegui Concejal Ignacio de Arregui Regidores Juan Francisco de Elustondo Manuel María de Iriarte. Diputados del... Juan Francisco de Vitoria, Sindico Provincial General, Jose Ignacio de de Iturriza, Juan Jose de Beloqui, Jose de Leunda, Miguel Ascensio de Olazabal, Miguel Antonio de Leunda, Miguel de Eceiza, Bartolome de Oruezabala, Juan de Arregui, Miguel Antonio de Ottaegui, Andres Ezama y Miguel de Ottaegui, vecinos concejantes de la misma Universidad mayor y mas sana parte de los que componene su actual vecindario concejal, prestando voz y cancion de... en forma... los no asistentes. Y estando asi juntos procedieron al nombramiento del Mayordomo obrero de la Parroquia de dicha Universidad para un año contado desde el dia 24 del corriente mes entrando en quarta suerte todos los concurrentes menos los otros Juan Bautista de Beloqui, Joseph de Leunda y Bartolome de Oruezabala por haber pasado todos tres la suya respectiva y otro empleo en los años en que les toco. Y salio en dicha suerte el Señor Alcalde Belamendia. Y se escuso de hacer el sorteo para Mayordomo de la Arca de la Misericordia a causa de haberse empleado las cien fanegas de trigo para la Universidad en ocurrir el pagamento de las requisiciones de dicha especie que se le han exigido para subsistencia de las tropas francesas y no haberse todavia reintegrado a la Arca el referido trigo.

Leyose como consecuencia un memorial dado por Don Jose Joaquin de Etxenagusí cuyo tenor a la letra es el siguiente.

Noble y Leal Universidad de Beizama Bautista Joaquin de Echaiz vecino de la villa de Tolosa y administrador de los bienes que... de Aranguren reside en la ciudad de Barcelona posee en esta M.N. y M.L. Provincia de Guipuzcoa con la debida atencion expone a uste que entre los referidos bienes es comprendida la casa llamada Zavala sita en jurisdiccion...

Leyose tambien otro memorial presentado por Don Felipe Agustín de Otaegui Pro. Rector Interino de la Parroquia de esta Universidad del que por copia se inserta aqui y en memorial letra es el siguiente:

Noble y Leal Universidad de Beizama Don Felipe Agustin de Ottaegui Pro. Rector Interino de la Parroquia de Beizama y encargado del expediente a los negocios pendientes del Inventario judicial de los bienes y herencia por fallecimiento de Don Felipe de Otaegui ultimo rector que ha sido de esta parroquia es por lo que con la debida atencion: Que en el verificado Inventario se halla una partida de creditos activos del indicado Don Felipe cuyo tenor es el siguiente.

En esta dicha Universidad y sus propios dos mil novecientos dos reales, imponente de veinte fanegas de trigo de precio de mil cincuenta y tres cada fanega y cuarenta fanegas de maiz y cuatro cientos de Avena de precio de quarenta y dos reales cada una de dicho Maiz y abena franqueado todo por el dicho Prbo. Don Felipe a la Universidad para atender y pagar las requisas de otras especies sela han exigido por la Provincia para ocurrir al servicio de las tropas francesas.

El exponente y los demas coherederos de Don Felipe para dar cumplimiento a una de las declaraciones manifestadas en un papel escrito de su puño y letra tienen que fundar a censo redimible mil quinientos y diez reales y veinte tres... al tres por ciento anual de redito; y si Ustedes se conformasen con ello pudiera fundarlos en efectivo contra sus propios y rentas a favor de otros herederos confesando haverlos recibido de Don Felipe en el trigo, Maiz y Abena que franqueo para los fines que expresa la inserta partida pues de ese modo los insinuados herederos cederian la Ecma. gl. asi se otorgare al ineresado de la indicada Universidad de los mil quinientos diez reales y veinte y tres... y cumplirian con la voluntad declarada del finado Don Felipe y tendrian el beneficio de no tener que pagar esa Corriente en metalico a lo menos por ahora. Y para que este asunto quede claro pudieran acordar Ustedes que su Tesorero de un recibo de dos mil trescientas noventa y un real y once... resto de los dos mil novecientos y dos reales de su deuda para resguardo de los mencionados herederos, sobre el que expresa el esponente la resolucio de los Ustedes para su gobierno.

Entre los papeles del insinuado Don Felipe se halla una partida de lo siguiente.

Declaro que existen en mi poder trescientos reales pertenecientes a la Ermita de Santa Agueda los que Don Manuel de Larrar declaró que existian en su poder y quanto no consta si el significado Don Felipe dio o no el destino debido a los trescientos reales que constan de su..., desean tratamiento los interesados en esta su herencia que Ustedes se sirva manifestarles la inversion que quiera dar a esa cantidad sobre que tratamiento espera el exponente su resolucio. Con las... que sean de su mayor agrado para emplearse en su obsequio como sus mas afectuoso hijo y Capellan que besa sus manos.

Beizama 18 de junio de 1809 Felipe Agustin de Ottaegui.

Y hecha la lectura del referido memorial enterados de su contenido los expresados Señores acordaron que mediante es cierto su contenido enquanto al credito y haver de los herederos de don Felipe De Ottaegui Prbo. ultimo y rector de la Parroquia de esta Universidad ya que el usufructo ponente, el

imponente y montante de las veinte fanegas de trigo de las quarenta de Maiz y de las quatro de Abena y a los precios que se insinuan en el otro memorial franqueo a esta Universidad el nominado Recttor Don Felipe para poder ocurrir a la paga de las requisiciones que en mayor celeridad se la exigieron en el año proximo pasado y aun en el corriente para esta Noble y Leal Provincia de Guipuzcoa para la manutencion de las tropas francesas que han tramitado para su territorio se considera censo redimible y al quitar... propios de la Universidad y a favor de otros herederos del ya difunto Don Felipe al correspondiente tanto por ciento anual y dos mil quinientos y diez reales y veinte y tres maravedies de % parte dos mil novecientos y dos reales de la total, importancia de otras fanegas de trigo, maiz y Abena hipotecando para la devida seguridad gradualmente todos los propios haver y ventas de la misma Universidad y especial y expresamente las Casas de Aguinaga, Aguinondo, Ventaberria y su molino, Beizamaerota y *el suyo Echeberria* y la Concejil sin perjuicio de la general hipoteca. Y para poder formalizar la correspondiente Extraccion de imposicion de la indicada cantidad indicando su naturaleza, confesando en ella el recivo de las explicadas fanegas de trigo, maiz y abena a los precios puntualizados confirieron los mismos señores su expresa comunion en terminos de que en ese caso necesario valga en especial poder a los sobre otros Señores Alcaldes y dos Regidores, o a la mayor parte de sus moradores usando el congreso para el fin de otra imposicion de la habilitacion y facultades que estan concedidas por la Provincia a sus republicas para valerse de los medios de enagenacion de sus propios y cargos dineros a interés contra ellos para facilitar para el desempeño de las significadas requisiciones y otros servicios que se han escogido por la imposibilidad de poder verificar de otro modo. Acordaron asi bien que los enunciados herederos del sobre otro ultimo Rector retengan para parte de pegamiento de los dos mil novecientos y dos reales del total imponentes de otras fanegas de trigo, maiz y abena los trescientos reales que el mismo ultimo Rector declaro existian en su poder pertenecientes a la Hermita de Santa Agueda de esta Universidad que hace años que se profano y de la qual era Patrona unica la misma Universidad. Y que el tesorero actual de los propios haver y ventas de ella entregue a los herederos del propio ultimo Recttor el competente recivo o resguardo de mil noventa y un reales y once maravedies que queda averseles para final parte de los dos mil novecientos y dos reales su total haver el descuento o revaja de los mil quinientos diez reales y ciento y tres maravedis de la imposicion censal y de los trescientos reales consignados para parte de dicha satisfaccion.

Y con tanto dieron final al Ayuntamiento proponiendo firmarlo dicho Alcalde por si y por todos los demas concurrentes para evitar proligidad conforme a la practica que hay de ello, de que doy fe yo el Excmo. Escribano.

Francisco Ygnacio de Belamendia.

Antemi

Juan Antonio de Soroeta.

Ikus dairekeenez, Felipe jaunak dirua ezezik, arto, olo...anegak ere mailegatu zituen eta ez zizkioren itzuli.

Dena den, gure hitza baino adierazgarriagoa da Felipe Agustin Otaegui Beizamako Kontzejuari bidali zion txostena, osabaren herentzi-ondarea beretzat eta gainetarako oinordekoentzat eskatuz.

Guzti horregatik, apaiz hau gizon eskuzabala eta onbera zelakoan gaude. Euskal Herriak urte latzak bizi zituen garaian, beti gogotik arduratu zen herritarren beharrez, gogozkoez zein materialazkoez.

Otaegui osaba-ilobak eliza berriztaten eta erretoretxe berria nahiz hilerria eraikitzen bizi-oro lagundu zuten.

1807. urtean, Felipe Otaegui parroku zela, Beizamako elizako Zaingo-batzordeak elizan hainbat berrikuntza egitea erabaki zuen, besteak beste, presbiterio edo aldre aurrea eta aldre nagusiko erretaula berria eraikitzea. Lan horietan aditua zen San Fernandoko Erret-Akademiko arkitektoari, Pedro Ugartemendia tolosarrari, presbiterioa egin zezan eskatu zion. Ugartemendiak aurrekontu hau egin zuen: aldre aurreak, 3.078 erreale; erretaulak, 19.419 erreale, erretaulako eskulturek, 3.600 erreale. Guztira: 26.098 erreale. Gainera, arkitekto ospetsuak alboetako bi ateak lekuz aldatzea proposatu zuen eta beste leihotxo bat egitea, lehengo berdin-berdina, elizaren eskubialdean, kanpotik argi gehiago sar zedin; 5.077 errealeko kostua izango zuen. Erretaulak, zaindariaren irudiaz gain, bi aingeru izango zituen errematean eta irudi bat alde bakoitzean. Done Pedro bertako zaindariaren estatuaz beste guztiak berriz egingo zituzten.

Erretaularen baldintza-eskritura 1807ko ekainaren 21ean eman zen Tolosako Juan Antonio Soroa eskribauaren aurrean¹¹.

Lana Andres Landak (Urrestilakoa) eta Ignacio Inchaurrendiagak (Zumarragako) egin zuten erdibana.

Hurrengo urtean Independentziako Gerratea piztu zenez gero, ez zituzten obrak aurretik esandako egunerako bukatu. 1815ean, Felipe Agustin Otaegui parroku zela, Andres Landa hil egin zen; arazori irtenbideren bat aurkitzeko eta aurrerantzean antzeko egoerak itzurtzeko, Landaren iloba zen Jose Luis Larragoyenek baldintza-eskritura berri bat egin zuen Ignacio Maria Inchaurrendiagarekin batera: erretaula egin eta jartzeari zegokionean, hildakoaren iloba eta oinordekoak, Jose Luisek, Inchaurrendiagaren esku utzi zituen eskubide eta egiteko guztiak. Haatik, agiri berean beste baldintza bat jartzen zuen Jose Luisek: berak osabarekin batean lan egin, eta artean sositik pagatu ez ziotenez gero, Inchaurrendiagak eskatutakoa ordain ziezaiola irabaziak eskura zitzanean¹².

Erretaula neoklasikoa da, moduzkoa eta dotorea. Alboetako aldreak zaharragoak dira eta estilo berekoak, zenbait elementu barroko dituzten arren.

Organu berria egiteagatik Pedro Roques-ek 35.375 erreale kendu zitzion elizari, 1872ko urriaren 26an Errexileko Eizmendi eskribauaren aurrean sinaturiko ordainagirian ikus daitekeenez.

Felipe Agustinek erretoretxe berria eraikitzeko agindua eman zuen 1836an.

Kanposantu berria, aldiz, 1809an egin zuten, Felipe Agustin Otaegui parroku

(11) Oñatiko Protokolo Agiritegia, 630, 206. orr.

(12) Id., 730, 306. orr.

zen garaian. Elizako hilobietan ehortzi zuten azkena Antonia Odriozola izan zen 1809 ko uztailaren 4 ean. Hilerri bertian, berriz, Trujillo-ko (Extremaduran) Antonio Gómez 19 urteko gaztea izan zen lehen lurperatu zuten gizona. Seguraski Independentziako Gerratean esku hartu zuen eta aldi baterako zegoen Beizaman. 1810 eko urtarilaren 3 an ehortzi zuten.

2.5. LAGUNTZAILEAK ETA IBERO ETXEGILEAK

Ignacio Ibero etxegilea Azpeitian jaio zen 1684 an eta 1766 an hil zen. Francisco bere semea ere arkitektoa zen, biek zerikusi handia izan zutelarik Beizamako eraikuntzetan.

Hori hala izanik, aipamen berezia merezi dutela iruditu zaigu. XVII eta XVIII. mendeetan aita-semeek eraikuntza asko eta asko egin zituzten Gipuzkoan: Elgoibarreko elizako dorrea, Donostiako Dona Maria elizako farxada, Azpeitiko parrokiako ataria; Loiolako eliza eta kolegioa ere jaso zituzten Italiako Fontan etxegilearen gidaritzapean (aitari "Loiolako maisua" deitzen zioten, hango eraikuntzak hirurogei urtean iraun bait zuen).

1791. urtean Beizamako elizako zorua harlauz berriez lauzatu zuten, Donostiako Elizbarrutiko Agiritegiko dokumentu honek egiaztatzen duen legez:

Por encargo de los Patronos de la Iglesia Parroquial de la Universidad de Beizama por una parte y de la otra de Jose Joaquín de Urquia rematante de las obras de enlosados de dicha Iglesia Parroquial hevisto y reconocido las obras de enlosados y demas que ha executado dicho asentista rematante en esta Iglesia y en parages adherentes a ella teniendo presente la Escritura otorgada en su razon el dia diez y nueve del mes de Junio del año pasado de mil setecientos noventa y uno; y declaro que dicho Jose Joaquín de Urquia obligado ha executado vien y perfectamente todos los enlosados de su obligacion con arreglo a las condiciones de su razon como tambien todos los anadimientos o mejores que ha executado con consentimiento de los referidos Patronos y por consiguiente se allan en estado de entrega y recivo unas y otras y las mexoras asi executadas son las siguientes partidas con regulacion de su coste.

Primeramente por ttrescientas trece varas y tercio de losadura de piedra arenisca del suelo de la Sacristia y otras partes correspondientes a dicha Parroquia importan ttres mil ciento y veinte y tres rreales y tercio 3.123 rv

It. Por haverse executado los marcos de las tres sepulturas de sacerdotes en lugar de piedra arenisca que hera la obligacion del rematante de piedra Jaspe negra de las canteras de Amasavillabona raspadas por la superficie regulo por esta mejora seiscientos veinte y siete reales 627 rv

It. Por haver igualado cosa de quatro varas de losas de piedra calera de la puerta y una ventana importan ambas partidas onze mil trescientos treinta y quatro rreales y onze maravedies de vellon.

Y declarando como declaro haverme haviendo fielmente en este cargo sin pasion alguna a ninguna de las partes firmo en esta Villa de Azpeiria a quatro

días del mes de septiembre del año de mil setecientos noventa y dos.

Francisco de Ibero.

Urte hartako obrak Francisco Iberok egin bazituen ere, beizamarrek lehenagotik ezagutzen zuten haren aita Ignacio, berak egin bait zituen plaza eta plazatik elizara bitarteko eskailera eta eliz inguruko zimitaioa.

Kontutan izanik elizan askotan ura sartzen zela eurijasa handien ondoren, arkitetoak aldapan behera zihoazen urak erretentetan bildu behar zirela erabaki zuen elizan sar ez zitezen.

1751 ko apirilaren 13 an Udaletxearen atarian bildu ziren alkatea, sindiko edo diruzaina eta eskribaua. Oraindik bertan ikus daitezke harrizko mahai handi bat eta harrizko aulkia haren inguruan. Han egiten ote ziren bilerak? Agian bai. Hala dio agiriak:

El día 13 de Abril de 1751 se reunieron debajo de los portales de la Casa Concejil el alcalde ordinario Ignacio de Elustondo, el sindico tesorero y el escribano Miguel Segura y otros vecinos y dijeron que la plaza publica de Beizama tenia mucha necesidad de componer y nivelar por hallarse muy empinada; que por causa de ello se introducian las aguas en el cementerio de la Iglesia Parroquial cuando llovía. Para su asesoramiento llamaron al Maestro de las Obras de Loyola Ignacio de Ibero...¹³.

Aipaturiko etxegileek euriteei aurre egiteko obrak burutu bazituzten ere, 1802 ko ekainaren 19 an beizamarrek gaur egun oraindik gogoan duten euri-zapar izugarria egin zuen. Euri-jasak kalte ugari eragin zuen. Horren berri ematen digu Donostiako Elizbarrutiko Artxiboan, fabrika liburuan jasotako agiri batek. Dirudienez, eliza eta kanposantua, zorua eta sapaia konpontzeko eta berriztatzeko baimena lortu zuten Felipe Otaegui erretoreak, Jose Ignacio Iturriza alkateak eta Beizamako zaindari edo patronoek:

dicen que el día diez y nueve de Junio de ultimo del presente año fue tan copiosa y extraordinaria la lluvia que causo crecidos daños y perjuicios y tanto que la cosecha de trigo se ha reducido a la tercera parte y la de maíz a una mitad entre las cuales fue la que padecio el cimiterio de su Iglesia que al no haberse desahogado el agua por el mismo se hubiera llevado lo material de toda ella.

Nos el Don Gabriel Rafael Blazquez Prieto Presvitero Abogado de los Reales Concejos Provisor y Vicario General de este Obispado por el Illmo Señor Don Lorenzo Ygual de Jara obispo de el consejo de S.M.

28 de septiembre de 1802.

Eliza agintarien eta eliztarren laguntzaz berriztatu eta gero, elizaren ondasunak, baliozko gauzak, bitxiak konpontzeko baimena eskatu zuten. 1792. urteko agiri batean ondasun guzti hoeriek zehatz-mehatz agertzen dira. Ordurako Felipe Agustín Otaegui Beizamako elizako eliz-otsein zen eta seguraski erabiliko zituen bitxi haiek batzuk. Hauxe dio agiriak:

(13) Registro de Miguel de Segura, 81.orr.

En la sacristia de la Iglesia Parroquial San Pedro Apostol de esta Universidad de Beizama a veinte y tres de Julio de mil seiscientos noventa y dos. Ante mi el Essmo. Real y vecino de la Villa de Azpeitia mediante ano haver Issmo. Numerario en esta dicha Universidad, y testigos infraescriptos parecieron presentes...

Primeramente un terno de terciopelo carmesi bordado de oro de color rojo.

Itt. otro terno blanco de seda con galon de oro con frontal y sobrepulpito.

Itt. Otro terno negro de Damasgo con frontal de lo mismo.

Itt. dos casullas negras de Barragan y paño de Segobia.

Itt. otra casulla berde de Damasgo.

Itt. otras dos moradas de Damasgo...

Itt. dos cruces de plata, la mayor sobredorada...

Itt. un Insensario de plata con naveta de metal...

Itt. quatro calices de plata con sus patenas y cucharas...

Objetuen zerrenda amaitzean, Felipe Agustin Otaegui izena agertzen da, besteren artean, lekuko gisa: Y asi lo otorgaron ante el presente Ilmo. siendo testigos Don Felipe Agustin de Otaegui, Jose Ignacio de Balzuzqueta y Manuel Maria de Iriarte vecinos de esta dicha Universidad de Beizama. Dichos otorgantes a quienes doy fe conozco y firmaron y doy fe de ello yo el Escribano...

Beste dokumentu batek 1796 an Beizamako elizaren bitxiak edo ondasunak zein egoeratan zeuden jakin erazten digu. Garai hartan gogor saiatu behar izango zuten dokumentuan aipatzen diren 4.400 errealak lortzeko, ondasunak zaindu eta berri-tzearren.

Ascensio Labayen zilarginak ikuskatu zituen kalizak, ontziak, goilareak, e.a. Gaur egun ere ezaguna da Beizaman gizon ospetsu honen oihartzuna.

Horretaz gainera, ez dugu ahaztu behar Konbentzioko Gerran objektu horietako batzuk saldu egin zituztela gudu-gastuak ordaintzeko, eta beste ondasun batzuk lapurtu egin zituztela.

3. ATALA

3. IDAZLANAK

3.1. EUSKAL LITERATURAN DAGOKION LEKUA

Felipe Agustin Otaeguiaren idazlanak literatur jeneroen arauera sailkatzekotan, Katekesi eta Erlijio sailean sartuko genituzke. Kronologiari begiratuz, berriz, XIX. mende haserako hainbat idazleren artean koka dezakegulakoan gaude.

Gure eritziz, Otaeguik merezi du leku bat Larramendiren ondorengo idazleen artean. Doktrina eta Morala homilia edo sermoietan erabili dituzten autoreen zerrenda luzean Felipe Agustinek badu zeresanik eta garrantzirik.

Garai hartako idazle askok Mendiburu izan zuten maisu, idazle nahiz sermolari bezala ospe handia lortu bait zuen. Otaeguik aitortzen duenez, Mendibururen *Meditationeac* hiru tomotan ondo irakurriak eta hausnartuak zituen.

Jesuitak 1767. urtean erbesteratu zituzten. Urte berean jaio zen Felipe Agustin Otaegui; beraz, ez zuen Mendiburu ezagutzerik izango. Jesuitak 1815 aldera itzultzen hasi ziren Euskal Herrira, baina Aita Mendiburu Bolonian hil zen 1782. urtean.

Beizamarren siniste eta erlijio zaletasunak ezagutuaz, jesuitek hutsune nabarmena utziko zutela iruditzen zaigu. Aldi berean, Beizama inguruan herritarrek betidanik itzal eta begirune handia erakutsi diete frantziskotarrei.

Aita Larramendik bere *Corografia*-n esaten zuenez, Zarauzko Konbentuko sermolari edo eliz-hizlariak ziren euskara onargarria zerabilten bakarrak.

Jesuitek alde egin zutenean frantziskotarrak bertan geratu zirenez gero, Otaeguik haien babesa izango zuen seguraski.

Garai hartan Añibarrok, Frai Juan Mateo Zabalak eta Frai Jose Cruz Echeverriak jasan zituzten eragozpenak pairatu behar izango zituen Felipe Agustin Otaeguik bere elizan.

Konbentzioko Guduan, Independentziakoan eta Karlistadetan, bai Arantzazuko Konbentuak, bai Zarauzkoak tinko defendatu zuten Erregea. Baina Cádiz-eko Riegoren matxinada, 1820. urtean, Konstituzioa onartu zenean, anaidi edo ordena guztiak desegin zituzten eta frantziskotarak sakabanatuak geratu ziren. Gorabehera hauek denek bat eginda eraman behar izan zituzten.

Hortaz, gure idazlearen aintzindariak Mendiburu, Mogel eta Asteasuko Agirre badira ere, Zarauzko frantziskotarrak ere kontutan hartu beharko ditugu Otaegui aztertzerakoan.

Frai Pedro Astarloa ere ezin ahaz dezakegu, beizamarrak ezagutzen bait zituen haren Doktrinak eta behin baino gehiagotan aipatzen bait du eskuizkribuetan. Astarloaren obra 1816 an argitaratu zen Bilbon. Lanak bi tomo ditu, bigarrenean Francisco Longa Anchiari hitz batzuk eskaintzen dizkiolarik, beronen laguntzaz argitaratu bait zuen lana.

Kempis liburua ere ezaguna zuen Otaeguik, agian Aita Mendibururen bitartez.

Azkenik, 1858 an Tolosan Jose Ignacio Guerricoren obra argitara eman zenean, liburuari sarrera egin zionak aipatu zuen lehenbiziko aldiz Felipe Agustin Otaegui.

Oraingoz ez dakigu nork idatzi zuen Guerricoren *Sayaguera*-ren sarrera hori; J.J.I. labur-hizkiez sinatzen du. Bertan dioenez, 1805 ean Guerricok Artzapeztegi Nagusiko apaizei aurkeztu zien bere lana, haiek onar zezaten. Lana Feliz Amundarain eta Jose Javier Ayerbek ikuskatu zuten. 1806. urtean Azpeitian egin zen bilera-ko aktak honela dio:

Se leyó igualmente la censura dela obra bascongada doctrinal de Don Jose Ignacio de Guerrico Beneficiado dela Villa de Mutiloa dada por los Señores d.^o Don Jose Feliz de Amundarain, y Liz.^{do} Don Jose Xavier de Ayerbe, vicarios de Mutiloa, e Idiazabal. Y reflexionando la utilidad, que de su impresion puede resultar, desea el M.I. Clero, que quanto antes se proceda asu impresion; pero por quanto enla actualidad se ve el M.I. Clero agoviado con mil gravámenes, se dió comision alos Señores Larreandi, y Sosoaga Prores. congregantes de San Sebastian, y Tolosa, paraque hablen con los impresores de dichos pueblos, y vean si quieren hacer dicha impresion asu costa, y riesgo, y en el caso deque no se arrienguen, se espere a tiempo mas oportuno....

1847, 1848 eta 1849. urteetan Artzapeztegi Nagusiko apaizek berririo eztabaidan aritu ziren Guerricoren eta Asteasuko Agirreren lanak argitaratu ala ez.

Agirreren harpide edo suskripzio bidez argitara eman zuten; ez, ordea, Guerricorena. Haatik, azkenean hau ere inprima arazi zuten, hitzaurrea idatzi zuenak dioenez, "por el desprendimiento de una respetable Señora".

Otaeguien obra beranduagokoa izan arren, agidanean 1847 inguruan egin ziren bilkuretan Gipuzkoako Apaizeriak kontutan hartuko zuen; halere, ezin dezakegu hori frogatu.

Tamalez, Felipe Agustinen lanak ez zuen Agirrerenak bezalako zorte onik izan. Beizamako elizako elizainak edo maiordomoak erosi zituen Juan Bautista Agirreren *Platikak* 1851 ko maiatzaren 30 ean. Hiru tomoen truke 97 erreale eta 2 maravedi ordaindu zituen. Ordain-txartela edo errezeiboa Albizturreko eliz-otseinak, Juan Esteban Zelayak, sinatu zuen, Beizamako elizako elizainari saldu zizkiola adieraziz.

Garai hartan Juan Bautista Agirre Gipuzkoako Apaizeri edo Klero guziaren Diputadu Nagusia zen. Gipuzkoako Artzapeztegia, Artzapeztegi Nagusiak, bigarren mailako Artzapeztegiak, Lenizekoak, Oñatiko Bikarietxeak eta Elgoibarekoak osatzen zuten. Azken bilera 1806 ko uztailaren 26 an egin zuten Azpeitian, orduan zituzten arazoak eztabaidatzeko, J.B. Aguirre Diputadu Nagusia zelarik.

Felipe Agustin Otaeguik bazuen Agirreren berri eta bere bultzadaz idatzi zituela bere sermoiak esango genuke.

1813. urtean Juan Bautista Agirrek gutun bat idatzi zien Gipuzkoako erretore guztiei, Diputadu kargua uzteko asmoa adieraziz eta eskaria Gipuzkoako Intendente jaunari luzatuz.

"Corriedo de la Sierra" osatzen zuten herriek ez zutela kargu uztea onartzen erantzun zioten. Azkenean, ordea, Agirrek lortu zuen bere kargua uztea.

3.2. HAREN ESKU IZKRIBUAK

Herritarrek ez badakite ere, Beizama eta bertako eliza dira Felipe Agustin Otaeguien eskuizkribuen oinordeko, idazleak hala erabaki bait zuen bere testamentuan.

Gorago aipatu dugunez, Otaeguik 1836 ko ekainaren 7 an egin zuen testamentua Azpeitian Martin Nicolas Unsain eskribauaren aurrean, eta handik lau urtera eskuz idatziriko testamentu olografoan aditzera eman zuen bere azken nahia. Hauxe dio bertan:

It. Quedaran para uso de mis sucesores todos los libros grandes y pequeños que se hallen en mi poder en el idioma bascongado, el trilingue de Larramendi en dos tomos, su arte, los sermones, platicas, y doctrinas que tengo compuestos en dicho idioma¹.

Bere oinordekoak ere aukeratzen ditu:

Nombro por mi Albacea y testamentario a Don Juan Jose de Iriarte Presbítero Beneficiado de esta Parroquial de Beizama, quien a luego que yo fallezca tomara las llaves de mi comoda, estantes, y demas que le parezcan, pagara todas mis deudas, realizara las cobranzas, vendera en publica almoneda o fuera de ella todo lo que hallare vendible, reservando para si la escopeta, fusil, pistolas, la escribania de laton conforme se halla, el belon de laton, la novisima recopilacion de leyes, y los diez tomos de Febrero reformado que se hallan en poder de mi hermano....

Hortxe dugu beizamar erretorea latoizko idaz-mahaiaren aurrean eserita, krisailuaren argiaz bere obra idazten.

Otaeguik berak dioskunez, inguruko apaletan liburu handi eta txikiak zituen, haietako batzuk euskaraz idatziak. Bazuen garai hartako euskal idazleen berri, berak egindako zerrenda batean jakin erazten bait dizkigu haien izenak eta haien obrak. Agiriak "Rolde y nomina de los libros Parroquiales y otros de Beizama hoy dia cinco de Junio de mil ochocientos treinta y dos" izenburua darama eta honela dio:

Obras Bascongadas. Tres tomos de la obra del P. Mendiburu para Meditaciones. Ademas de las obras hasta aqui relacionadas el infraescrito deja para la Iglesia y uso de sus sucesores un tomo que contiene las doctrinas de Don Juan Antonio Moguel sobre Confesion y Comunión en Bascuence. Otro tomo, que contiene Confesio ta Comunioco Sacramentuen eracusal diac por Don Juan Bautista de Aguirre. Dos tomos de las doctrinas del Padre Astarloa. Tres tomos de las doctrinas del Padre Fr. Bartolome Santa Teresa, y todos los demas libros que se hallen en su libreria en idioma Bascongado, con mas los dos tomos del trilingue del P. Larramendi.

Horrela bada, euskarari dagokionez, liburutegia aski ongi hornitua zegoen, garai hartako apaiz arrunt batena zela kontutan hartzen badugu. Maisutzat idazle haiek hartu zituela eta haien antzera idatzi nahiko zuela pentsa dezakegu.

Erabili ditugun dokumentuei esker dakigu Asteasuko Agirre ezagutzen zuena, beharbada bere gidari eta laguna ere izan zela suposa dezakegu. Aldian behin bere sermoiei "eracusal diac" deitzen die.

Gainera, zerrenda horretan agertzen ez den arren, Axular ezagutzen eta miresten zuen. Izan ere, Otaeguiaren Garizumako hirugarren iganderako deritzan sermoiak

(1) Oñatiko Protokolo Agiritegia. Sig. II, 2.977, 489-493.orr. Ikus 47. eranskina.

(287-289. orrialdeetan) zerikusi handia du Axularren *Gero* liburuko 4. kapituluarekin, hots, Nola eztugun geroko segurantzarik atalburuarekin (102-103 orr.)².

Gaur egun liburu bezala ezagutzen ditugunak, garai batean esku izkribuak izango ziren eta apika horregatik, argitaratu gabe zeudelako, edo beste arrazoi batzurengatik ez zituen aipatuko Felipe Agustinek.

Gauza bera esan dezakegu Pedro eta Pablo Astarloa anaiez. Seguraski bazekien bien berri eta Astarloatarrek bere lanean eraginik izango zuten. Pedro Astarloa Filosofia eta Teologiako Katedradun izan zen Probintzia osoan. Felipe Agustinen irakasle izan ote zen? Hori ezin dezakegu froga baina daitekena da.

Eskuzkribuetako zitak edo aipamenak nondik aterak diren jakin erazten digu. Gehienetan Liburu Santuetatik hartzen ditu aipamenak: Testamendu Zaharretik eta Berritik, Jatorri-liburu edo Genesitik, Apaiz-liburutik...

Baina aldian behin P. Astarloaren esanak ere jasotzen ditu, ezaguna bait zuen Bilbon 1816 eta 1818 an bi tomotan argitaraturiko *Urteco Domeca guistijetarako verbaldi icasbidecuac, ceinzubetan azalduten dan Erromaco Catecismo* liburua.

Fr. Jose Cruz Echeverria frantziskotarra, Pedro Astarloa, Añibarro eta Zabalaren garaikide zen. Zalantzarik gabe, idazle guzti horiek elkar ezagutzen zuten. Aita Jose Cruz Echeverria gipuzkoarra izanik, eta herriz-herri sermoiak esaten ibiltzen zenez gero, agian beste idazleak baino hobeto ezagutuko zuen hau Otaeguik. Felipe Agustinek bazuen Echeverriaren lan joriaren berri eta bereziki *Cristau Doctrina Euscaraz* zeritzon lanaz arduratu zen³. Dirudienez, Beizamako erretoreak ez zuen oso gogoko kristau ikasbide hori, hainbat akats aurkitzen zizkion; ondorioz, Apezpikuari gutun bat egin zion haxe esanaz: En veinte y nueve de Julio del año ultimo V.S.I. tubo la bondad de acusarme el recibo de la mia sobre reparos al catecismo bascongado el P. Echeverria, y aguardo su resultado para mi govierno, y el de mis feligreses.

Zuzenketa horiek aurkitzeko ahaleginak egin genituen, baina alperrik; lehen esan dugunez Iruñeko Elizbarrutiko Agiritegiaren arduradunak haxe adierazi zigun: En el fichero aparece una papeleta que dice lo siguiente: Beizama 1823. Anotaciones y corrigenda del Catecismo en vascuence del P. Echeverria. Se transcriben frases en vasco y sus reparos. Caja 421, n.º 31. Zoritxarrez kaxa hori ez da azaldu oraindik, guk dakigula, behintzat.

Itzulpenari zegozkion oharrak edo zuzenketak egingo zizkiola iruditzen zaigu, euskarari zegokionean Echeverria ez bait zen Añibarro eta Zabala bezain arduratsua. Garai hartan garbizalekerian erortzea ala jatortasunari eustea eztabaidatzen zuten idazleak.

Echeverriak hizkuntza, gauzak aiderazteko tresnatzat jotzen zuen. mamiari begiratzen zion, euskal esakera jatorrei arreata handirik egin gabe. Bere garaiko kritikalariei honela erantzuten zien Sales-eko Prantzisko Donearen bizitzaren kontaktari egin zion sarreran: Utzi bada aurqueriari; Eta begiratu sustanciari.

Lehen esan dugunez, Jose Ignacio Guerrioren *Cristau Doctrina Guztiaren Esplica-*

(2) AXULAR, Pedro: *Gero*. E. Espirituales. Barcelona, 1964, pp. 102-113.

(3) ECHEVERRIA, Jose Cruz: *Cristau Doctrina Euscaraz*, Tolosa, 1822.

cioaren Sayaquera liburuan agertzen da lehendabiziko aldiz Felipe Agustín Otaegui-ren izena.

Guerrico eta Felipe Agustín Otaeguik elkar ezagutzen zuten eta beren gurasoek senitartekoak ziren. Felipe Agustinen kontu-liburuan 1825 eko azaroan agertzen da Jose Manuel Guerricoren izena (1781-1849). Apaiz hau Corriedo General delakoaren arduraduna izan bide zen eta Beizamako erretorearekin harremanak izan zituen, liburuak erakusten digun legez. Bere iloba baten berri ematen dio, Jose Ignacio Guerricoren berri, hain zuzen ere, baina ezin daiteke idazlea izan, hau 1824 ean hil zen eta. Iloba hori Beizamako elizako eliz-otsein izan zen 1827 eta 1831 urteen bitartean⁴.

Jose Ignacio Guerricoren berri zehatzagoak lortu nahian, Segurako Dona Maria elizako bataio-liburuak arakatzeari ekin genion. Bien arteko ahaidetasun erlazioaren egiaztagiri gisa hauetxeak aurkitu genituen: Juan Angel Otaegui Goya hijo de Francisco de Otaegui Urquiza y Maria Francisca de Goia. Nacido el 1.º Marzo de 1738. Padrinos: Don Juan Antonio Goia, Rector de la Parroquia de Gaviria y Maria Cruz de Olazaran. Abuelos paternos: Domingo de Otaegui Urquiza y Maria Luisa de Goicoechea. Abuelos maternos: Juan de Goia y maria Antonia de Oñativia, vecinos de Mutiloa⁵.

Jose Ignacio de Guerrico y Berasategui. Nacido en 26 de Abril de 1796, bautice yo el *infraescrito* Vicario a un hijo de Francisco Antonio de Guerrico y Maria Rosa de Berasategui su legitima mujer. Nieto lejítimo de Martin de Guerrico ya difunto y Ana Cruz de Goya y de Jose Ignacio de Berastegui y Juana de Luzuriaga. Poniendole por nombre Jose Ignacio. Tubo por padrinos a dichos Jose Ignacio de Berastegui y Ana Cruz de Goya vecinos de esta villa quienes quedaron advertidos de sus obligaciones y por verdad final. Firmo: Jose Francisco Galdos⁶.

Hortaz, Francisco Otaegui Urquiza Felipe Agustín Otaegui-ren osaba zen, bere aita zenaren Tomas Otaegui-ren anaia.

Joseph Ygnacio de Guerrico y Enatarriaga. Día martes a 5 de Enero 1740 bautice a un hijo nacido la noche antes de Marcos de Guerrico y Anastasia Enatarriaga su legitima mujer, tuvo como padrinos a Jose Ignacio Enatarriaga y Josefa Ateguia y se les advirtio de los impedimentos de consanguinidad espiritual y compadrazgo...

Firmado Don Francisco Xabier de Mendiola Vicario Perpetuo de la Parroquia de Santa Maria de la M. y L. Villa de Segura⁷.

Hauxe dio Felipe Agustín Otaeguik Jose Manuel Guerricori egin zion gutun batean: Señor Don Jose Manuel de Guerrico. Beizama 15 de Enero de 1827.

Mui Señor mío: La concordia de esta dice, que así el Rector en sus seis meses, como los Beneficiados en los seis restantes respective hayan de dar Misa

(4) Libro de Caja de Don Felipe Agustín de Otaegui.

(5) Libro de Bautizados de Beizama. Desde el día 7 de Marzo de 1717 hasta el 22 de Diciembre de 1752.

(6) Parroquia de Santa Maria de Segura. Libro de Baucizados 1787- 1829.

(7) Parroquia de Santa Maria de Segura. Libro 5.º de Baurizados 1723-1768.

quotidiana popular; por lo que en la mía de 12 de Nobiembre de 1825 decia a V.S. que Don Jose Ygnacio quedaria con todos los frutos con pagar los cuatro reales diarios al Prior.

Por este correo escribo al Señor fiscal y Procurador para que activen el expediente de la Misa popular.

Me es muí sensible la determinacio de su sobrino con quien contava para mi vejez.

Jose Antonio de Olazabal natural de esta, de edad de quince años ha regresado a su casa despues de haver concluido la gramatica latina. Sus padres tratan de enviarle a Santiago de Galicia a la Compañia de un Señor Canonigo a continuar su Carrera literaria. Deseo que vaya tonsurado, y vea si V.S. y el Señor Labayru C.M.B. pueden conseguir el que sea admitido para las primeras con examen para Tolosa, o para esa siendo el examen pocos días antes de Ordenes por evitar el gasto de dos viajes.

Disponga V.S. de este S.S.S. Amigo y Capp.ⁿ Q.S.M.B.

Felipe Agustin de Otaegui.

Garbi dago Jose Ignacio Guerrico Jose Manuel Guerricoren iloba zela. Gure aburuz, Felipe Agustinek Guerricorekin harreman estuak zituen, bien arteko ahaidetasuna zela medio; gero erlazioak literatur arlora ere hedatuko zituzten.

Eskutitz honetan agertzen zaigun Canonigoa, Fc. M. Gorostidi dugu seguraski.

Felipe Agustin Otaeguiaren kontu-liburuan jarraian aipatuko ditugun datuak agertzen dira:

Su antecesor en el Beneficio Don Francisco Jose de Eceiza habia abandonado Beizama durante las guerras del Trienio Constitucional.

3700. Por carta orden del dicho Señor Provisor Don Jose Manuel de Guerrico, los frutos del beneficio de su sobrino Don Jose Ignacio de Guerrico tocantes al presente año de 1827 ha cedido al dicho Don Jose de Vitoria Sarasola en la cantidad de 3.700 reales vellon.

3.622-08. En vista de la carta de Don Jose Ignacio de Guerrico del 6 de este presente mes de Agosto y de conformidad de lo que en 14 de otro mes me dijo su hermano Don Jose Maria los frutos del beneficio del dicho Don Jose Ignacio tocantes al presente año de 1828 he cedido al dicho Jose de Vitoria⁸.

Baina bere garaiko idazleekin zituen harremanak alde batera utziz, demagun orain Beizamako erretorearen literatur lanaren berri ematera.

1817. urtean hasi zen sermoiak idazten, 50 urte zituela, eta hogeitabi urte egin zituen lan horretan, 1839 urte arte.

Otaegui 2.500 orrialdeko lana idatzi zuen bere hizki txukun eta garbiaz. Esku izkribuak oso egoera onean daude eta erraz irakur daitezke. Lazkaoko Beneditarren

(8) Libro de Caja de Felipe Agustin de Otaegui. 145.orr.

liburutegian daude esku-idazki originalak. Aita Villasantek aurkitu zituenean legajo edo xortetan bilduak bazeuden ere, gaur egun zortzi liburuxkatan josiak daude.

Tesiaren aurkpezpenean esan bezala, Villasantek honela izendatu zituen Otaegui-
ren idazkiak: *Sermones morales y Panegíricos. Pláticas Doctrinales. Explicación de la Doctrina Cristiana. Homilías.*

Liturgiako pasarteak eta ospakizunak aintzakotzat hartuz, hala nola, Abendualdia, Eguberrialdia, Garizumaldia, Aste Santua, Pazkoaldia, Pentekostes garaia..., eratzen ditu Beizamako erretoreak sermoi eta doktrinak.

I.alean Abendualditik hasi eta "Dominica in Albis" bitarteko sermoiak daude, guztira 35 sermoi. Haatik, 299. orrialdea ez da Otaegui idatzia, beste norbaitek baizik. Agian beste norbaiten idazkiekin nahasi zituzten Lazkaoako Beneditarrek. Felipe Agustinen eta beste ezezagun horren hizki nahiz grafia-ezaugarriak arras bestelakoak dira.

II. alean Liturgiako ospakizunekin jarraitzen du. Pazko igandetik Gorputz Eguna arteko igandeak sartzen ditu bertan.

III. alean Jaungoikoaren legeko Hamar Mandamentu edo Aginduen gaineko Doktrinak irakur daitezke.

IV. alean Elizako Ama Santuari buruzko doktrina adierazten du. Gainera, ale honi josirik daude eskandaloei dagokien sermoi bat eta erruki-ekintzazko beste batzuk.

V. alean Elizako Sakramentuez ari da.

VI. alean Gurutze Santua, Aita gurea, Ave Maria eta Kredoaren 19 artikuluen gainean idazten du doktrina. Azkeneko orrialdeetan zorionbideei buruzko 8 sermoi egiten ditu. Amaierako sermoian ur bedeinkatua, kandela eta ezkilak zertarako diren jakin erazten du.

VII. alean santuren baten eguna ospatzeko idatzi zituen sermoiak agertzen dira, "sermones penegíricos" deritzenak, gehienetan santua goraipatzen dutelarik. Done Pedro egunerako hiru sermoi ezberdin ditu (apaizei zor zaien errespetoa azpimarratzeko...).

VIII. alea motzena da, 64 orrialde besterik ez bait ditu. Bertan, izenburu batenpean ezin bil daitezkeen sermoi sakabanatu batzuk azaltzen dira, gehienak Garizumari buruzkoak.

Garai hartako beste hainbat idazlek egiten zuten bezala, Felipe Agustin Otaegui ere erdaraz ipintzen zituen sermoien izenburuak. Eskuarki latinezko esaldi bidez hasten zituen, gero euskaraz jarraitzeko. Esate baterako: "Dominica primera de Adviento. Del juicio universal. Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate. Luc. C. 21. V. 27. Eliza Ama Santac gaurco mezan gure beguien aurrean...".

Hala ere, noizean behin euskaraz ere idazten zituen izenburuak; adibidez, honela hasten da I. aleko amaierako sermoi bat: Jesu Cristoren Pasio Santuaren gañeco lenengo eracusaldia.

3.3. HAZIBIDEA

Argibiderik eza dela eta, gure tesian osagabe geratu da atalburu hau.

Ez dakigu Felipe Agustín Otaegui bere garaiko apaiz-eskola edo unibertsitatearen batean ikasi zuen ala ez. Zenbait unibertsitatetako ikasle zerrendak aztertu ditugun arren, oraingoz ezer gutxi aurreratu dugu.

1779 eta 1845 urteen bitartean Bergarako Erret-Seminarioa maila gorenean egon zela gogoan hartuz, bertako ikasketa agiriak aurkitzen saiatu gara.

Seminarioa Azkoitiko Zalduntxoek sortu zuten 1776-1777 urte inguruan. XVIII mendeko azken hogeitaz urteetan irakaskuntzaren hedagune nagusi izan zen, batez ere natur zientzien eta teknikazko ikasketen alorrean.

1794. urtean frantsesek hartu zuten, bi urte beranduago handik aldegin zutelarik.

Lehen Karlistadan Karlos M.ª Isidro erregegaiaren bizileku izan ondoren, 1845 ean Bigarren Mailako Irakaskuntzazko Instituto bilakatu zen. Unibertsitate honetako ikasagiriak oro Donostiako Urdaneta kalera eramane zituzten 1873. urtean. Gaur egun Bergarako Erret-Seminarioko dokumentuak Donostiako Jose Maria Usandizaga Institutoan daude. Zergatik? Ezin jakin.

Anitz idazti ezezik, hainbat aldizkari ere badaude, hauetako batzuk, artxibari adituen ustez, Espainia osoan ezin aurki daitezkeenak, ale bakarrak. Erabat nahaspilatuta, lardaskatuta daude matrikula liburuak, tituluak, e.a. Beraz, Informazio bila dabilenak nekez aurki dezake argibiderik.

Usandizaga Institutoko zuzendari nintzela, utzikeria horren zergatia jakin nahian, gai hau zegokien agintariengana jo nuen erantzun eske. Ez zuten, ordea, erantzunik eman.

Bergarako Erret-Seminarioa egin U.N.E.D. delakoaren egoitza da, Estaduaren menpe dagoen elkarte bidezko ikastetxea, alegia.

Felipe Agustinek agian Oñatiko Unibertsitatean burutuko zituen ikasketak, bertan ikasi bait zuten bere garaikide askok.

"Universidad de Sancti Spiritus" zeritzan unibertsitate hau 1542 an jaso zuen Rodrigo Sáez de Mercado de Zuazola jaunak.

1807 an Toledo, Oñati, Orihuela, Avila, Iratxe, Baeza, e.a.-eko unibertsitateak desager arazi zituzten.

Karlos IV.a Napoleon Bonaparteri omenaldia egitera Baionarantz zihoanean, hiru probintziek ordezkariak bidali zizkieten unibertsitatea berriz irekitzeko ahaleginean. Karlosek haien nahia beteko zuela agindu zuen. Baina Independentziako Gerrateak hankaz gora bota zuen egitasmo hura.

Gerra ostean, 1814. urtean, berreskuratu genuen Oñatiko Unibertsitatea; epe laburrerako, alabaina. 1822 ko abenduaren 1 ean, Erregearen Erret-Agindu bat bete eraziz, behin betirako itxi zuten unibertsitatea, bertako agiriak Valladolid-eko Unibertsitaera aldatu zituztelarik.

Lehen Karlistadan frantziar gudalosteek Unibertsitateko zenbait egongela hondatu zituzten.

1842 tik 1850 urte arte Bigarren Mailako Irakaskuntzazko Instituto izan zen; 1850-1869 urteen bitartean, aldiz, Nekazal- eskola.

Serapio Mugica jaunak agiritegi katalogatua eman zion Oñatiko Udalari idazki baten bidez. Hala dio idazkiak:

... de accidentes de la guerra, en los que soldados desbandados han penetrado en ocasiones en la Secretaría y destruido por consecuencia varios libros y papeles. En efecto, está el Archivo bastante diezmado, pero no tanto como era de temer. A continuación vamos a dar un recuento sumario del estado en que queda después de catalogado.

La Sección A o fundación de la Universidad se conserva casi totalmente íntegra hasta la época de la primera guerra civil del siglo pasado. Podemos asegurarlo con toda verdad, porque se infiere del inventario de papeles que el Rector saliente solía entregar al Rector sucesor, y del inventario hecho aparte en el siglo XVIII, cuyo contenido corresponde aproximadamente a lo que hemos anotado en la dicha Sección A de nuestra catalogación. Mas se encuentra poco menos que desierta en la época referente al Instituto de Segunda Enseñanza, que fue durante los años 1842-50; en la Escuela Agrícola que fue en los años 1850-69, en la de la Universidad abierta por la Diputación foral y de la Universidad Carlista durante la última guerra civil; en la del Seminario Menor regentado por los Padres Agustinos. Completándose nuevamente desde el último restablecimiento de la Universidad el año de 1895 hasta 1903, en que se volvió a suprimir.

La Sección B o Conservaduría es la más íntegra y completa. Se conservan las noticias de los censos, hacienda y rentas de que gozó la Universidad, los informes de la vida y pureza de costumbres de los opositores a las cátedras, los procedimientos civiles y criminales. Notándose la falta de bastantes libros de capilla o actas del claustro de profesores.

Y, por último, la Sección C o Cancelaría ha sido la más desdichada en su suerte. Apenas contiene sino los expedientes académicos de los estudiantes del último restablecimiento de la Universidad, y un libro de pergamino del siglo XVII, titulado libro de los graduados. Esta sección, pues, la más numerosa de todas, ha desaparecido casi completamente, lo cual no quiere decir que haya perecido, no hemos de lamentar tamaña pérdida. Afortunadamente se conservan todavía las listas de matrículas, los expedientes académicos, las actas de los graduados en licenciatura y doctorado; se conservan en el Archivo de la Universidad de Valladolid a donde se remitieron en virtud de una Real Orden que, suprimiendo la nuestra, la dejaban agregada a la dicha de Valladolid.

Este es, pues, el estado actual del Archivo, éste el fondo de papeles que, catalogados como quedan, se transmiten a la posteridad con garantías de su perfecta conservación.

Tal vez con el tiempo aparezcan algunos papeles más, como han ido apareciendo mientras se estaba procediendo a la catalogación de los existentes. El método arriba expuesto servirá para inventariarlos en el índice y colocarlos en sus respectivas carpetas. Para este menester como también para atender a la guarda del Archivo, nos permitimos suplicar a S.S. tenga a bien designar a algún auxiliar de la Secretaría del Ayuntamiento para el oficio de archivero. A

nadie se debe franquear la puerta del Archivo, y menos permitir el manejo de las carpetas; sino que el archivero mismo facilitará el índice del Archivo al investigador que lo pidiere, lo mismo que cualquier expediente solicitado, encargándose el propio archivero de restituir los expedientes extraídos a sus correspondientes carpetas. De lo contrario, corre el riesgo lamentable de que en el espacio de poco tiempo quede trastornado el orden de la catalogación, de que vayan mermándose el número de los expedientes; como la experiencia enseña haber ocurrido con harta frecuencia en semejantes casos.

Por último, tenemos especial satisfacción en ver que nuestra labor haya merecido el dictamen favorable del Sr. Inspector de los archivos municipales de la provincia, como S.S. podrá observar en el adjunto escrito que va firmado por D. Serapio Múgica.

En esta acta de entrega del Archivo catalogado queremos igualmente testimoniar a S.S. nuestros sentimientos de la más distinguida consideración y repetir los plácemes de que es acreedor por la iniciativa tomada de honrar a la memoria de la Universidad de Sancti Spiritus con la ordenación de su Archivo y la redacción de su monografía histórica de la misma.

Dios guarde a S.S. por muchos años.

Muy Ilustre Ayuntamiento de la villa de Oñate.

Valladolid-eko Unibertsitatean ere izan ginen idazle beizamarraren aztarnaren bat topatu asmoz. Bertako Agiritegian, "Índice de los Papeles de Oñate en Valladolid" delakoa miatu genuen, argibiderik eman liezaguketen paper sorta guziak aztertuz:

—Certificaciones de Estudios (1774-78) y (1781-83).

Filosofía; Grados, Matrículas y Pruebas (1804-1832). 12 libros.

Leyes: Academias (1836-39), Grados (1628-1842, incompleto), Matrículas (1640-1836) y Pruebas (1786-1840) 20 libros.

Cursos privados de la Universidad de Oñate (1803, 1815 y 1828). Leg. 111.

Expedientes de Lics. y Docts. en Leyes (s. XVII y XVIII). Leg. 102 bis.

Grados de Bachiller en general (Certificaciones): 1783-84 (Leg. 1153); 1785-86 (Leg. 1191).

Hala eta guztiz ere, ez genuen ezer lortu, alperrik ahalegindu ginen.

Gauza bera gertatu zitzaigun Simancas-eko Agiritegian, non ez dagoen pertsona zein, herri izenen arauerako sailkapenik.

Artxibo honetan Felipe Agustín Otaegui bezalako gizon bati buruzko daturik aurkitu ahal izateko, Gorteak auziperatu egin behar izango zukeen erretorea; aida-nez, hori ez zen jazo.

Beizamako erretoreek Iruñeko Apezpikutegiarekin hainbat eta hainbat auzi izan zituztela kontutan hartuz, Felipe Agustín ere noizpait auzitara eramango zutela pentsa genezake; haatik, Otaegui oso gizon paketsua izan bide zen, herritarrekin ongi konpontzen zena. Bide honetatik ez dirudi ezer erdiets daitekeenik.

Nahiz bere garaikide gehienek Oñatiko Unibertsitatean ikasi, ez dugu Felipe Agustínek han ikasi zuen ala ez jakiterik izan.

Beharbada apaiz-eskolaren batean egin zituen ikasketak, Iruñeko Kontzilioapaiz-etxean, esate baterako. Jaso zituen ikas-agiri edo tituluek aukera hori aintzakotzat hartzera bultzatzen gaituzte.

Trentoko Kontzilioak sortu zituen apaiz-eskola hauek (hortik datorkie "kontzilio" deitura): 1563 an, XXIII. batzarrean, Gotzainek bereziki apaizgaiak hezteko ikastetxeak eraiki zitatzela beren elizbarrutietan erabaki zuen Kontzilioak.

Juan Lorenzo Irigoyen Dutari (1768-1778) Apezpiku zela, Kontzilioko apaizetxea eta Gotzainetxea eraiki zituzten Iruñean; Joaquin Javier Uriz Lasagak (1815-1829) berriztatu eta zabaldu zituen bi etxe horiek.

Ordurarte Naparroan ez zegoen apaiz-ikastetxerik; lehen-lehenik, Asuncion (1576) eta San Juan Bautista (1734) apaiz-eskola edo seminario pribatuak sortu ziren Iruñean. Kontzilioko edo Elizbarrutiko seminarioa 1777. urtean jaso zuten.

Felipe Agustin Otaeguiaren hezibideaz zerbait gehiago jakitearren, Iruñeko Elizbarrutiko artxibari arduratsuari bertako Kontzilio-apaizetxean idazleari buruzko xehetasunik ba ote zegoen adieraz ziezadan erregutu nion; hauxe zioen 1989 ko maiatzaren 24 an igorri zidan gutunean:

sobre los estudios de Felipe Agustin espero la respuesta de un amigo mío que está catalogando los documentos del Seminario. Me la dará en el mes de junio. Desde luego no estudió como interno. Queda por aclarar si cursó como externo, al igual que la inmensa mayoría de los seminaristas, ya que la capacidad del edificio era muy reducida.

Baliteke Felipe Agustin Beizamako erretore izandakoak Ignacio Hernández jaunak 1879 ko gutun batean aipatzen duen "Aguirre" apaiz-eskolan ikasia izatea. Baina non zegoen Seminario hori?

Gasteizko Probisorgotik bidaliriko eskutitz honetan, Hernández-ek seminario horretan ikasten ari zen Jose M.ª Ezama apaizgaiari buruzko argibideak eskatzen dizkio Manuel Ignacio Odria jaunari. Geroxeago erantzuten dio Odriak.

"Aguirre" seminarioari dagozkion agiriak arakatu ditugu, apika Asteasuko Aguirrerekin zerikusirik izan zuelako eta Gipuzkoan kokatua egon zitekeelako. Halere, ez dago hori ziurtatzerik.

Bestalde, Andoainen bazen apaiz-eskola bat, bigarren mailakoa; bertan Gipuzkoako apaiz ugari ikasten zuen Gasteizko Elizbarrutira joan aurretik. Hemen burutu ote zituen ikasketak Felipe Agustinek?

Beste aukera bat, Otaeguik Frantzian ikasi izana izan daiteke. Gaurko eta XVIII. mendeko egoera erlijioso eta politikoa guztiz bestelakoak dira. Historialariak aspaldidanik dabilatza eztabaidan, Baionako Apezpikutegiak Gipuzkoan eragin handia izan zuen ala ez; baina, egiaz, Erdi-Aroan Gipuzkoako zati bat (geroago "Hondarribiko Artzapezpegia" deituko dutena, hots, Hondarribia, Oiartzun, Errenteria, Lezo, Pasaia eta Iruñe osaturakoa) Baionaren menpe zegoen.

XI. mendean Euskal Herrian eliz-erreforma eta erlijioaren egiazko berpiztea gertatu ziren, Charritton-ek dioskunez.

Gainera, 1378. urteaz geroztik Mendebaleko Zisma edo Bereizteagatik Elizan jazo ziren erlijio-liskarrek ere gudan eragin zuten.

Ipar Euskal Herriko Gotzainek zein Aita Sainduri men egiten zioten azaltzera-koan, Roland Moreau⁹ eta P. Charritton¹⁰ ez datoz bat.

Charritton-en eritziz, Iruñeko Apezpikuak Avignon-eko Aita Sainduaren alde zeuden eta apaiz-buru batzuk Donibane Garazin bizi izan ziren, Baionako Elizbarrutiko napar aldean agintea zutelarik.

Dena den, XVI. mende haseran Gipuzkoa hiru Apezpikutegitan banatua zegoen: Baiona, Calahorra eta Iruñea. Baina Fernando Katolikoa hil ondoren bere iloba Karlos V.ak 1516 an erregetza bereganatu zuenean, berriro aldatu egin zen euskaldunen egoera. 1525 ean, Iruñeko Apezpikutegiaren aginte-eremuan sarturik zeuden herri guztiak, aurrerantzean bertan jarrai zitezen erabaki zuten.

XVIII. mendera jauzi eginaz, mende honetan sortu zen Larressore seminariora jo genuen beizamar erretoreari buruzko argibide bila. Felipe Agustinen zenbait garai-kideak Larressoren ikasi zutenez gero, hark ere beharbada ikastetxe hori hautatu zuela otu zitzaigun.

Seminario hau D. Daguerrek sortu zuen 1770. urtean, apaiz euskaldunak hobeto eskolatu eta heztearren.

Martin Duhalde apaiz eta idazle uztariztarrak Toulousen ikasi eta bertan erdietsi zuen doktoradutza. Larressoren irakasle izan zen 1781. urtetik Frantziar Erreboluziorarte. Hizlari eta sermolari bikaina zen eta autore klasikoak oso ondo ezagutzen zituen. Seminarioko beste irakasleen antzera, Duhaldek ere uko egin zion Zismari zin egiteari eta Espainiara ihes egin behar izan zuen. Hernanin eta Oiartzunen bizi izan zen. Felipe Agustin Otaeguiaren irakasle izan ote zen?

Jean Duvoisin idazlearen anaia zen C. Duvoisin abateak, Baionako Katedraleko kalonje eta Larressore seminarioko zuzendari-ohiak, *Vie de M. Daguerre, fondateur du Séminaire de Larressore avec l'histoire du Diocèse de Bayonne* liburua idatzi zuen 1865 ean Baionan. Bertan dioen bezala, M. Daguerre Larressore Seminarioko nagusia zen, Juan Lorenzo Irigoyen Iruñeko Gotzainaren lagun eta aholku-emailea. Besteak beste, zera dio Duvoisinek: M. Daguerre y envoya même quelques écoliers comme l'Evêque de Pampelune lui en avait envoyé plusieurs à Larressore. Eta aurreraxeago: ces deux saints hommes conviennent ensemble de se réunir de temps en temps dans un village de la vallée de Baztan, situé à peu près à égale distance de Pampelune et de Larressore. C'est là qu'ils traitaient, dans l'intimité, de divers points d'administration et de matières de spiritualité¹¹.

C. Duvoisinen adierazpen hauek kontutan hartuz, baliteke Felipe Agustin Otaegui urteren bat Frantzian ikasten eman izana. Hipotesi honi eustea artiskutsua bada ere, egia dela frogatzerik belego, eskuzkribuetan agertzen diren puntu ilunak argitu ahal izango genituzke.

Azken posibilitate hau aintzakotzat hartuz, Pabeko Liburutegiko Agiritegia aztergu dugu P. Charrittonen laguntzaz.

(9) MOREAU, Roland: *Histoire de l'âme basque*. Burdeos, 1970.

(10) CHARRITTON, P.: *Petite histoire religieuse du Pays Basque*. Bayonne, 1946.

(11) DUVOISIN, C.: *Vie de M. Daguerre, fondateur du Séminaire de Larressore avec l'histoire du Diocèse de Bayonne*. Bayonne, 1865, 334-335.orr.

Napoleonen gudaosteek Larressore seminarioa larrutu ondoren, berran geratu ziren agiriak "Catalogue des Archives Départementales a Pau" deritzanean jasoak daude. Katalogoan ez dugu Otaeguiaren arrastorik aurkitu. 1772-1790 urteen bitarteko agiriak ikuskatu genituen, Larressore seminarioan egin ziren matrikulen edo eman zituzten tituloen berri emango zigutelakoan, baina haxe bakarrik aurkitu genuen:

Titres de rentes sur Bretagne, sur les États de Languedoc, sur la (), sur les Aides et Gabelles, sur le clergé de E() au séminaire de Larressore; état du séminaire, dressé par Duhalde, supérieur, etc....

Oloron eta Lescar-eko apaiz-eskoletan ere ez genuen Felipe Agustini buruzko daturik topatu.

Halaz guztiz, Frantziako Hegoaldeko jesuita-etxe edo seminarioren batean ikasketak egin zituelako hipotesia ez dugu erabat baztertzen. Frantziar Erreboluzioa piztean Euskal Herriko alde honetan bizi izan ziren Pascal Darganaratz, Andre Baratciar edo Duhalde idazleak ezagutuko zituen, beharbada.

Hortaz, xehetasun berriak argitara atera arte ezin dezakegu ziurta Felipe Agustini Otaeguik non eta zer ikasi zuen.

Iruñeko Elizbarrutiko Agiritegian agertzen den legez, ordena edo eliz-mail hauek hartu zituen apaiz beizamarrak:

FELIPE AGUSTIN DE OTAEGUI.

Su recepción de órdenes sagradas.

PRIMA

En la ciudad de Pamplona, a 19 de septiembre de 1783 don Agustín de Lezo y Palomeque, obispo de Pamplona, confirió la prima clerical tonsura en el oratorio de su palacio episcopal a "Don Felipe Agustín de Otaegui, natural de Beizama, bautizado y confirmado, hijo legítimo de Tomás y Teresa de Mendía, Cónyuges".

(Arch.-Dioc. Pamplona, Libro de matrículas del obispo Lezo, f. 106v)

GRADOS

Don Felipe Agustín de Otaegui, tonsurado, natural y beneficiado de Beizama, se ordenó de grados en el oratorio del palacio episcopal de Pamplona el 2 de abril de 1790 de manos del obispo Esteban Antonio Aguado y Rojas.

(Arch. Dioc. Pamplona, Libro de matrículas del obispo Aguado, f. 126r).

EPISTOLA

Don Felipe Agustín de Otaegui, acólito, natural y beneficiado de Beizama, se ordenó de epístola el 18 de septiembre de 1790 en la iglesia parroquial de la Asunción de la villa de Los Arcos, de manos del obispo Aguado que se hallaba de visita pastoral (Ib., f. 142).

EVANGELIO

Don Felipe Agustín de Otaegui, subdiácono, natural y beneficiado de Beizama, se ordenó de evangelio en el oratorio del palacio episcopal de Pamplona

de manos del obispo Aguado el 23 de abril de 1791, sábado de la Semana Santa (Ib., f. 159).

MISA

Don Felipe Agustín de Otaegui, diácono, natural de la villa de Beizama, beneficiado de su iglesia, se ordenó de misa en el oratorio del palacio episcopal de Pamplona de manos del obispo Aguado el 24 de septiembre de 1791 (Ib., f. 171).

Erretore titulua eskuratu zuenean, 1810 eko martxoaren 6 an, hauxe jakin erazten zen:

examinado y aprobado ad curam animarum por los examinadores sinodales de este Obispado....

Oraingoz horixe besterik ez dugu eskuartean eta ez dezakegu beste ezer aditzera eman.

3.4. GRAFIARI DAGOZKION OHARRAK

Gure korpusa osatzen duten I. era VI. aleetako doktrinak irakurtzeari ekin bezain laster, egileak grafia guztiz irregularra, era anitzekoa eta gaur egungoaz bestelakoa darabilela antzeman dezakegu. Otaeguiaren garaian artean grafia finkatzeko zegoela eta hizkiak nork bere gogara iruditaratzen zituela kontutan hartuz gero, erraz uler daiteke erabatasunik eta berdintasunik eza.

Zenbait adibide ikusi aurretik, esku idazkiak bere horretan ezagutzera ematen eta, grafia gaurkotzeko edo euskara batura aldatzeko ahaleginik egin gabe, beizamarren idazkera ahalik eta zorrozkien gordetzen saiatu garela adierazi nahi dugu. Ondorioz, aldaketa askotxo egiten diruela ere, Otaeguiaren erizpideari jarraiki gatzazkio ia beti, kasu bakan batzuetan gureari leku egin diogularik.

Aipa ditzagun lehenik hark bezala idatzi ditugun eta egungo grafiaz aldentzen diren hizkiak:

1. Leherkarietara begira, *k* belare gorra bitara iruditaratzen du:

— *c*, ondotik *a*, *o*, *u* bokalak edo kontsonanteren bat duenean nahiz hitz amaieran:

escua	cristaua
asco	encarnacioa
onac	gurutzetik

— *qu*, ondoren *i* edo *e* bokalak agertzen badira:

iduiqui	quendu	quezca
---------	--------	--------

Gauza bera dagi *q* hersakari belare ozenarekin:

— *g* idazten du *a*, *o*, *u* bokalen aurrean:

gu	gabiltza	gozatzeke
----	----------	-----------

— *gu*, ordea, *e*, *i* bokalen aurrean:

guizon	guezur
aragui	ainguetu

2. Txistukariak eskuarki gure antzera izkiriartzen dituen arren (*tz, ts, s*), *z* frikaria bi modutan ematen du:

— *z, a, o, u* bokalen eta kontsonanteen aurrean, bai hitz amaieran ere:

lezaque	ez
guizon	guztia

— *c, i, e* bokalen aurrean:

ciran	icen
ceñac	gucia

Baina:

zer	zituán
izen	zuzen

Tx afrikatu sabaikaria aditzera emateko, berriz, *ch* idazkeraz baliatzen da gehienetan:

char	echetic
jechi	mancha

Baina:

nescatcha

3. *J* frikaria ere bitara agertzen da: *j* eta *g*. Bata ala bestea erabili, oraingoan ez dute ondorengo bokal-kontsonanteek erabakitzen, baizik eta, *g*-ez idazten direnak ia beti maileguzko hitzak diren neurrian, hizkuntza emailan duten idazkerak:

<i>g</i> :	generacio	gende	progimoa
<i>j</i> :	juicio	jan	jatorri

Baina:

egercicio	egemplo
-----------	---------

4. Sudurkariet dagokienez, *p* eta *b* herskariet aurrean *m* azaltzen da ia beti, ez *n*:

barrumbe	combeni
amparo	cumplitu

Baina:

illunpe
conbeni
ezconberri

Sarri hitz berbera anitz modutan idazten du:

bialdu	bidaldu	biraldu
hacienda	acienda	
alava	alaba	
erabili	erabilli	
egemplo	ejemplo	
jechi	jachi	

Modu berean idazten duela ere, batzutan elkaturik, bestetan marratxo batez loturik eta beste zenbaitetan banaturik edo bereiz iruditaratzen du hitz berbera:

ecereza	ecer-eza	ecer eza
itzeguin	itz-eguintz	eguin
zorion		zori on

Jarraian, bidezko izango direlakoan burutu ditugun aldaketen berri ematera goaz:

1. Puntuazioari begira, orduko eta gaurko erizpideak edo ohiturak berdinak ez direnez gero, pixka bat aldatu eta gaurkotu egin dugu irakurleari ulerterrazago gerta dakion eta mamia behar bezala jasotzeko zailtasunik izan ez dezan.

2. Galderazko eta harridurazko esaldietan Otaeguik galdera eta harridura ikurrak haseran nahiz bukaeran ezartzen baditu ere, guk kendu egin ditugu haserakoak.

3. Ezinbestekoa ez delarik hizki larriak edo maiuskulak darabiltzanean, hizki txikiak, arruntak ipini ditugu haien ordeztu: *cristau*, *ceru*, *demonio*...

4. Hainbat hitzetako *i* eta *u* bokalei gainean bi puntutxo jartzen dizkie idazle beizamarrek. Puntutxo horiek kentzea erabaki dugu bi arrazoi nagusirengatik:

4.1. Ikusi batera *u*-ren gainea bi puntuek *gue* (aingueru) eta *güe* (ezagüera) bereizten dituztela dirudien arren, egiaz ez dutelako bereizte funtzio hori betetzen:

—*ezagüera*-ren ondoan, punturik gabe agertzen dira:

ezaguera	di(zqui)gue
erreguen	baligue

—inolako bereizte arrazoirik ezean, *gau* hitza inoiz *gai* idatzirik aurkitu dugu.

4.2. Bi puntutxo dituen *ɣ*-rekin batera, *y* soila ere erabiltzen dituelako hitz bera iruditaratzeko, bi lehenak azkenaren aldaeratzat har ditzakegula eta, hiruretatik edozein erabilia ere, hitzaren esanahia aldatzen ez dela:

doai	doai	doay
etsai	etsai	etsay

4. ATALA

4. HIZKERAREN BEREIZGARRIEN LABURPENA

Tesilanaren laugarren zatian Otaeguiaren hizkeraren deskribapen labur bat eskainiko dugu. Aurkezpen lerroetan esan bezala, ez dugu uste inoiz idazle giputz baten hizkera zehatz-mehatz aztertu denik. Hala izan balitz eta guk jakin bagenu, lagungarri izango zatekeen guretzat. Geure kabuz aritu behar izan dugu, ez bait dugu Larramendiren ondorengo idazle gipuzkoarren euskararen ikerketa zehatzik jaso ahal izan, eta hori gabe ezin jakin zehazki zeintzu diren gipuzkeraren berezitasunak. Erreferentzia gabe mugitu behar izan dugu tesilanean zehar eta arazo horrek dituen eragozpenak denok dakigu zein diren.

Diogun, bada, gipuzkera konkretu baten berezitasunak eta zertzeladak deskribatzen saiatuko garela. Gipuzkera konkretu baten, diogu, eta ez erabat gipuzkeraren, ez bait dugu uste Larramendiren eta Otaeguiaren gipuzkeren bereizgarriak berdinak direnik.

Lan hau egiterakoan kontuan izan ditugu lauhun orrialde inguru horietan aurkitu ditugun ezaugarriak nagusienak. Agian ñabarduraren bat edo beste itzuri zaigu. Agian gabe, zeharo gipuzkera edo gipuzkera soila ez den bat baino gehiago bildu dugu, jakina denez, gipuzkerak eta bizkaierak zertzelada bat baino gehiago baitute erkide. Zernahi gisaz, nahiago genuke gehiegiaz huts egin urriegiaz baino.

Halaz ere garbi utzi nahi dugu gauza bat: ezin genezakeela inondik ere berezitasun bakoitzaren zergatia argitu, edo nahiago bada, bakoitzaren arrazoi linguistikoa eman eta geure iritzia agertu.

Aski da gure ustez taxonomia bat eskain dezagun, hizkeraren radiografia, alegia. Bestea bera bakarrik izango litzateke tesia.

Tesilan honek eta egunen batean egin daitezkeen hau bezalakoek euskalki bakoitzaren idazleak zertan diren berdin eta zertan desberdin, areago, euskalkien arteko adostasunak eta berezitasunak zein diren hobeki jakiten lagunduko digu.

Deskribapen honek morfologia, sintaxia eta hiztegia edukiko ditu kontuan. Aise ikusten da zergatik morfologiazkoak, hala izenarenak nola izenordainarenak, eta batez ere aditzarenak aukeratu ditugun.

Beharbada ez hain aise, zergatik sintaxiazkoak, eta arrazoia laburki aurreratuko dugu: ez baitira hain ezagunak gure aburuz, duela berrehun urtetik hona sintaxiaren arloan gipuzkerak erabat galdu dituen edo okertu dituen zenbait lokailu eta esapide, eta horien testigantza tesilan batean eman behar zela iruditu zaigu.

Hiztegi arloan ere jasan dugu galera handitxorik ordutik hona, gure hitz altxorak erakusten duenez.

4.1. MORFOLOGIA

4.1.1. Deklinabidea

4.1.1.1. Izena

Izenaren deklinabideko kasu atzizkiak Irazustagandik eta Ochoa de Arinengadik hasita ezagutzen ditugun gipuzkerazko testuetakoak berberak dira gutxi gorabehera.

Beste euskalkietatik bereizten direnak bakarrik aipatuko ditut. Bi dira eta biak pluralari dagozkio, singularrekoetan dena arrunta eta ezaguna bait da. Jakina denez, *-ai* da datibo pluraleko atzizkia eta *-aquin* kasu soziatiboa.

Bada, haatik, berez kasu atzizkiek sor erazten ez duten beste zenbait puntu edo arazo, baina horiekin zerikusia dutenak.

Mundu guztiak dakien bezala, izen bizidun / bizigabe direlakoan arteko muga ez dago euskaraz batere zehazki argitua. Bizidunek har dezakete inoiz leku kasuetan *-ta-* bai eta bizigabeek *-ga-*. Otaeguigan ere bi eratako adibideak aurkitzen ditugu. Har dezagun, esate baterako, *sua*. Egungo egunean bizigabetzat jotzen dugu eskuarki eta *su(r)tan*, *su(r)tara* esaten. Otaeguik ere bai:

... ta gueunden pecatu ciquifiacgatic infernuco atarian ta *surtan* erretzen dau-
denen artera erorteco puntuan. (407.orr).

Baina horien ondoan lasai-lasai dio *suagana* eta *suagandic* ere (I, 200.orr.; 343.orr.). Modu berean *uragandic* (343. orr.).

Harrigarriago dena, *soberbia* izen abstraktua bera, batean *soberbiagandic* eta bestean *soberbiatic* deklinatzen du (222.orr.).

Horrek baino gutxiago harritzen gaitu *guizonetara* (I, 171.orr.), *etsaietara* (I, 302.orr.) irakurtzeak.

Horko *-gandic* atzizkia dela eta, aipa ditzagun *Moises-egan*, *Adanegandic*, *Pilatosegandic* bezalako formak, non *-e-* horrek loturazko bokala bait dirudi eta ez genitiboaren hondarkia. Bukatzeko, *erregue* izena mugagabe bezala deklinatzen du: *Erreguec* (334.orr.).

Motibatiboan, hitza plurala denean, berau absoluto pluralean ipintzen du, ondoren *gatic* eransten diolarik.

Gehienbat fonetikari dagokion arren, diogun *-a* itsatsia duten izenek *e* bokalaz hasten den atzizkia hartzerakoan, bi bokalek irauten dutela maiz urtu eta gesaldu gabe: *Pazcoaetan* (310.orr.), *amaen* (353.orr.), *campaen* (414.orr.), *gauzaetatic* (383.orr.), *socaetara* (374.orr.), e.a.

Ikus ditzagun adibide batzuk:

San Pedro apostoluac esaten cien lenengo *cristauai*: zuec cerate generacio au-
queratua eta noblea... (327.orr.).

Contu andia ipintzen dezue zuen *seme-alabai* bicitza ateratzen eracusten, ascoz andiagoo ipini bear dezue bada cerua ta bicitza beticoa nola irabaci behar duen eracusten. (253.orr.).

... escatu deguiogun gure biotz ta gure anima osoarequin, arren misericordia izan dezala guzaz ta beguiratu deigula piedade ta biguntasuneco *beguiaquin*. (248.orr.).

Bucaturic garizuma gogor au, irten zuan gure Salvatzalleac eremu artatic guizonen beguietara, eguzqui eder bat becela, mundua arguitzera bere *sermoiaquin* ta bicitzarequin. (356.orr.).

... bada San Pedroc dionez, animac garbitzen dira urrearen eran eta urrea ezda garbitzen *surtan* urtuaz ta urtuaz baicic. (414.orr.).

... ta urrera gaitecen *suagana*, confesatu gaitecen sarri, cergatic osagarri orrequin garbituco degun gure anima, baita ere eguin aurrerapenac bizitza onean. (324.orr.).

Bigarren, escatzen diogu Jaincoari gorputzeco gaitzetatic libratzea; gosea, egarria, otza ta bero gueieguia gugandic apartatzea; *uragandic*, *suagandic* ta trumoieticatu seguru egotea; (343.orr.).

... bada virtute onec juntatzen ditu guizonac alcarrequin amoriozco caridade batequin ta iduquitzen ditu paque gozo batean, eta onetan diferenciatzen da *soberbiagandic*, ceñec paque au galtzen duan. *Soberbiatic* sortzen dira gure arteco aserre guciac... (222.orr.).

Au Judasi aideraci ondoan, itzultzen da Jesus Judasequin cetocen soldadu ta *guizonetara* ta esaten die: nor billatzen dezue? (306.orr.).

Orduraco Judas amabigarren apostolua joana zan Jesusen *etsaietara*, Jesus nola orieci an artu ta loturic Jerusalemecarri adiraztera. (302.orr.).

Adanegandic gugana datorren pecatu au da jatorrizcoa edo originala,... (349.orr.).

Orregatic nai zuen erara erabili zuen. *Pilatosegandic Herodesegana*, tribunaletic tribunalerac, Anas, Caifas ta besteon aurrera... (365.orr.).

... diot guztioac, cergatic *Erreguec* ere escatu bear dion Jaincoari egun oroco oguia; (334.orr.).

San Estevanec bere *perseguitzailleac gatic* bere odola esqueintzen cion Jaincoari. (337.orr.).

Emen escatzen diogu Jaincoari barca deguizquigula ez bacatic pecatu chiqui edo venialac, baicic baita ere pecatu andiac edo mortalac, ta *pecatuac gatic* mundu onetan edo bestean pagatu bear ditugun penac; (336.orr.).

Pazcoetan arquitezen guera; usatzen da preso bat egun oetan libratzea. (310.orr.).

Jesu Cristo gure Jauna, guizon eguin ezquero, egon zan bere Amaren sabelean bederatzi illabeteon, beste aurrac egon oi diran moduan, bere gorputza acitzen zala beste gorputzac aci oi diran becelac beren *amaen* erraetan; (353.orr.).

... aparta ditzagun beguiac castidadearen contraco *gauzaetic*; (383.orr.).

* * *

Aurrean batere determinatzailearik edo (*ezein, inongo...*) ez izan arren, kasu partititioa (*gizonik ez dut ikusi*) deritzoguna ez ezik, beste funtzioaren bat ezezco perpauscan betetzen duen izen sintagma ere euskara zaharrean (eta ez hain zaharrean) mugagabe soilaz ematen zen. Esate baterako:

gizoni ez diot honelakorik entzun

Hauetaz Koldo Mitxelenak non edo non idatzia du gaurko euskaldunetan ez daudela honelakoak bizirik. Bada Otaeguiengan bai. Hona hemen exenplu batzuk:

Ezdu oraiñi-dañoacoan mundu *juezec* eman izan Pilatosec becin gaizqui sentenciaric. (311.orr.).

Bai, ezdio oraindic Jesu Cristoc *aingueruri* deitu anaiaren icen gozoarequin, guri becela. Ezdio *aingueruri* esan iñoiz: zu cera nere semea, guri gure anaia nagusi Jesu Cristogan becela. (354.orr.).

Ezdu ceruan *dagoanec* ara igo neque, lan eta gaitzen bidetic baño. (358. orr.).

Ez, ez, nere Salvadorea, ez nic ta ez eliza onetan *dagoanec* seculan orrelaco lanic. (365.orr.).

Lan modu berean aritu zan dembora berean gure Jesus ona, munduan *zani* bidegaberice eguiten etziola; (410.orr.).

Zuc Jesusi zor diozun adiña zor *cionec* salduco zuan bada Jainco-guizon ori? (301.orr.).

Jesu Cristo gure Jauna etzan sortu bere amaren sabelean, beste guizonac becela, bada sortzen onetan ez zuan *guizonec* parterice iduqui; guztia izan zan mirari arrigarritz bete eta Espiritu Santuac iñoiz eguin duan obrarice andiena ta Jaincozcoena. (351.orr.).

4.1.1.2. Izenordainak

Izenordain pertsonalei dagozkien bi gauzatxo dira agerian jartzea merezi dute-nak, eta biek forma indartuekin dute zerikusia. Egungo egunean Beizaman (eta beste leku batzuetan) esan ohi den *neronec* formaren ordeez, *neurc* darabil, eta horren kide diren *gueurgan* eta *gueurgandic*. Zu eta *zuec* pertsonetakoetan, aldiz, diptongoa duten formak erabili beharrean, *ceregandic* eta *ceroc* bezalakoez baliatzen da.

Hirugarren mailako *haiek* forma arruntaren indartua Otaeguigan ez da *beraiek* edo *berak* edo besterik; ezpada *erac*, eta horren ondoan *erai*, *eretatic*, *eren*. Hona horietako batzuen adibideak:

... baño jaten bazuan, bera eta gu guztioz gueratuco guiñan eriotzara eta *gueurgan* icusten ditugun gaitzetara condenaturic. (348.orr.).

Tentacioa dator batzuetan demoniogandic, sarritan *gueurgandic* ta beste batzuetan Jaincoagandic. (339.orr.).

Gugatic, nere cristauac, edocein aldetara beguiratu arren, ezdegu ecer ta eciñ izan ere guentzaque *gueurgandic*. (221-222.orr.).

Concienciac esango dizu *ceregandic* ecer etzerala, pecatua, argaldasuna ta usteldasuna baicic; (230.orr.).

Orren gaiztoa bada guizon au, esan cien Pilatosec artu zazue *ceroc* ta juzga zazue zuen leguera. (309.orr.).

Pecatua barcatzeco al ta escubidea apostoluetatic igaro zan *erac* ordendu cituen meza-emalle edo sacerdoteetara, oetatic urrengoetara, ta orrela gugandao. (379.orr.).

Irugarrenean aurkitu zuen temploan, jaquintsuen artean, enzuten cegoala cer cioen, eta *erai* galdeac eguiten ciztela. (355.orr.).

Eztituan urratu, ezta idiqui ere amaren erraiac, *eretatic* mundu onetara irreteco. (353.orr.).

Bere puebloari *eren* Jaincoa illerazoaz eguiten duen pecatua barcatzeco, es-
queintzen diozca Aitari eguiten diozquen burlac ta isuri-erazotzen dioen odo-
la; (337.orr.).

Onetaraco daude liburucho batzuec eta *eraquin* balia diteque iracurtzen da-
quiiana. (244.orr.).

4.1.1.3. Erakusleak

Erakusleek, jakina denez, hiru mailatako formak dituzte, hala singularrean nola pluralean.

Singularrekoei buruz ez dugu ezer esateko, gaur egun Gipuzkoan esaten diren berberak bait dira: *an, ori, ura*.

Aldiz, pluralekoak Larramendik irakatsi eta erabili zituenak dira, urteen joaneto-
riak eragindako fonetika aldakuntza txikiak gorabehera. Izan ere, andoaindarrak
oiec, (*b*)*oriec*, *aiec* formak darabiltza eta beizamarrak bere aldetik, bigarren mailakoa
berbera duelarik, lehen eta hirugarren mailako hauek: *oec* (eta gainerako kasuetan *oen*,
oequin, e.a.) eta *aec* (*aen*, *aequin*... berekin dituelarik). Kasu instrumentalean bigarren
mailako erakuslearen atzizkia eskuarki *-tzaz* bada ere, noizean behin *oriez* bezalako
formak agertzen zaizkigu.

Hona esaldi sorta bat, non aipaturiko formak azaltzen bait dira:

Gure etsai *oec* dira demonioa, mundua eta araguaia. *Oec* garaitu cituan Jesucris-
toc gurutzean illaz. (328.orr.).

Oec guztio, Jaincoac *oen* pecatuaquin misericordia berezco bat ezpauca,
ezdira ifioiz cristau izango,... (327.orr.).

Guc gure gañean gurutzea eguiñaz berritzen degu Salvadorearen goiturtze edo
triunfo au eta bere icusiarequin gogoratzen zaie etsai *oei* nola azpiratu ta
zapalduz guelditu ciran; (328.orr.).

Lan onetan norc lagundu iduquitze, artu cituan icasle edo discipuluac.
Oetatic lenen edo principalenac izan ciran amabi,... (356.orr.).

Arturic premia ta bear deguna, baliatu bear degu ondasun *orietzaz* Jaincoari
gloria emateco,... (334.orr.).

Eguizu bada gu santu eguiteagatic artu dituzun doay *oriec* gure oneraco izan
ditecen gu *oriez* ondo baliatuaz. (225.orr.).

Bi ogui *oriez* gañera, bada irugarren bat... (335.orr.).

Jacob-en semeac ciran beren anaia Joseren etsaiac aitac au *aec* baño maiteago
zualaco. (337.orr.).

Erdi-illa bacirudian ere, bere trance gogor artan, etzitzaion ecer gordetzen
Jesus onari, ta esan cien andre *aeri*: Jerusalengo alabac,... (312.orr.).

... ta puntu artan infernuco leice zulo cabugabe *aetan* betico berequin ondatu-
co due. (364.orr.).

Anaiac icusi, ta Josec negar eguiten du, isurtzen dituan malcoquin *aen* gorro-
to ta envidiaren manchac garbitu nai balitu becela. (337.orr.).

4.1.2. Aditza

Gipuzkerazko aditzak hainbat gramatikatan azaltzen dira, hala nola, Campion, Lopez Mendizabal, Intxausti, Irizar, Bähr, Omaechevarria, e.a.-enetan.

Autore hauek erabiltzen dituzten aditzak literarioak dira gehienak, hau da, literatur testuetatik jasoak.

Gerard Bähr-ek¹ Gipuzkoako berrogei herrialdeetako adizkiak aztertu zituela esan dezakegu, baina indikariboan bakarrik, dirudienez. Beraz, oraindik gauza asko dago aztertu gabe.

Larramendi edo bere ondorengo idazle gipuzkoarren azterketa literarioak gutxi gorabehera egin badira ere, guk dakigula bederen, ez du inork oraindik argitaratu autore horietakoren baten aditz sistematizatuari buruzko estudiorik. Eta hau, noski, ez da guretzat eragozpenik txikiena egin nahi dugun lana burutzeko.

Felipe Agustin Otaegui darabilen euskararen berezitasunak ikusteko, besteak beste, aditz formak aipatuko ditugu; hala ere, aurrez aditzaren osagai nagusiak eta ohar eta bereizgarrien zerrenda eskaini nahiko genuke.

• Indikatiboan IZAN eta *EDUN aditz laguntzileak izango ditugu, batzuetan horiek aditz nagusi diren arren. NOR sisteman Otaegui forma arruntak eta aski ezagunak erabiltzen ditu: *naiz, aiz, da, guera, cera, cerate, dira*. Gauza bera gertatzen da lehenaldian: *nintzan, zan, ciran, (cidan), ciñaten*, e.a. Iragana adierazten duen *-(e)n* markaren ordeaz, gipuzkeraz *-an* esan ohi dugu, Otaegui bezalaxe: *ciñan, guiñan*,...

NOR-NORI zutabea, beste leku askotan gertatzen den legez, Beizaman ere NORI-ren *i* ezaugarria desagertzen da maiz: *zat, zatzu, zagu*, e.a.

Aditz iragankorrek ditugunean *EDUN -ez baliatzen gara. NOR-NORK eta NORNORI-NORK sistemetan, orainaldian zein lehenaldian, sujeta 3.º pertsona anitza denean, NORK-*haiek* adierazten duen *-te* pertsona markak eskuarki *-t-* galtzen du. Puntu honetaz haxe dio Omaechevarriak: En las flexiones activas, el pronominal activo de tercera persona plural puede revestir dos formas: *-te* y *-e*. Si se usa *-te*, a dicho sufijo precede en el guipuzcoano corriente el pluralizador pasivo pleonástico *-z*. Se dirá, pues, *ditu-z-te* o *ditue*, pero no *ditute*. El vizcaíno hace un uso facultativo más amplio del citado pluralizador pleonástico. Nosotros recomendamos la variante *-e*, ya que de este modo se evitan algunos equívocos².

Ikus dezagun eskematxo batean:

NOR-NORK					
(Orainaldia)					
NI	HURA	GU	ZU	HAIEK	
HAIEK	Naue	Due	Gaitue	Zaitue	Ditue

(1) BAHR, Gerard: Estudio sobre el verbo guipuzcoano. RIEV. 1926.

(2) OMAECHEVARRIA, Fray Ignacio: *Euskera*. Zarautz, 1959.

(Lehenaldia)

	HURA	HAIEK
HAIEK	Zuen	Cituen

Dirudienez, ZER pluralean emateak ez du inolako arazorik sortzen gaurko aditz baruarekin alderatuta, NORK *hark* edo *haiek* denean izan ezik.

NORI hirugarren pertsona singularra denean (*hari*), objektu plurala adierazteko ez du *-zki-* pluralgilea jartzen (*dizkiogu*), baizik:

<u>Sing.</u>	<u>Plur.</u>
Diogu	Diozcagu

NORI hirugarren pertsona plurala denean, berriz:

<u>Sing.</u>	<u>Plur.</u>
Diegu	Dieztegu

Orokorrean hala gertatu arren, Otaegui ez ditu beti aditz flexio berdinak erabiltzen. Ikus ditzagun adibide batzuk:

NOR-NORI-NORK

(Orainaldia) (NOR = singularra)

	<u>HARI</u>	<u>HAIEI</u>
<u>HARK</u>	Dio	Die
<u>HAIEK</u>	Diòc	Diocee
		Dioce
		Dize

NOR-NORI-NORK

(Orainaldia) (NOR = plurala)

	<u>HARI</u>	<u>HAIEI</u>
<u>HARK</u>	Diozca	Dizte
		Diezte
		Diozte
<u>HAIEK</u>	Diozque	Dioztece
		Diztece
		Diozcate

NOR-NORI-NORK

(Lehenaldia) (NOR = singularra)

	<u>HARI</u>	<u>HAIEI</u>
HARK	Cion	Cien
HAIEK	Cioen	Ciozaten
		Ciocen

NOR-NORI-NORK

(Lehenaldia) (NOR = plurala)

	<u>HARI</u>	<u>HAIEI</u>
HARK	Ciozcan	Cizten
		Ciezten
		Ciozten
HAIEK	Ciozquen	Ciozquen
	Ciozcaten	

• Alegiazko baldintza aditzera emateko, eskuarki - *TZEN* aspektu marka erans-
ten dio protasiko aditz nagusiari, beste idazle klasiko askoren antzera. Euskalkien
ararua banatuz gero, gaur egun Ekialdean nagusitzen da alegiazko baldintza osa-
tzeko modu hau, Mendebalean - (*TU*)*KO* darabilgularik. Hona exenplu bat edo
beste:

Ortic ezagutzen degu guztioac Jaunaren bear guerala; diot guztioac, cergatic Erre-
guez ere escatu bear dion Jaincoari egun oroco oguia, eta ematen ezipalio, ezluque
batere izango. (334.orr.).

Ay, nere erri maitea, ta ay! Ezagutzen bacendu zuc, araguij janciric emen orain
aguertzen zaitzun cere Jainco au, etzenduque zuc onequin eguingo eguin uste dezun
bidegabe ta lan gogorra. (399.orr.).

Bada gauza oec onela guertatzen ezipalira, ezliraque animac contentu guelditu-
co,... (383.orr.).

Baldin gurequin bici dan guizon batec gu ofenditu ta guri bidebague andiac
eguin, ta ondoren ezipalu batere sentimenturic eracusten; gueiago, sentimentua, pena
ta naigabea eracutsi orde, seguitzen balu bidebague berriac eguiten, ezguenduque
esango lembician eguin cigun bidebaguea beti berritzen ari dala?. (238.orr.).

• Iraganaldiko baldintza irrealak osatzean, herri hizkearen arauera eratzen ditu
apodosiak idazle beizamarrek;

Au ezagutzen du David errege santuac esanaz baldin Jaincoaren legue santuan
sarri pensatu ezipalu, dembora ascoz lenago bere umillacioan *galduco zala*, au da,
baldin Jaincoaren itzac consolatu, poztu, janaritu ta gorde ezipalu, azturic *egongo
zala*. (334.orr.).

Noski, herriak rankera horretako apodosi edo ondorioak erabiltzen dituela ere,
berez *galduko zatekeela* legokioke goiko adibideari (halaber, *egongo zatekeela*).

• Gainera, baldintza hipotetiko edo alegiazkoaren ondorioan NOR-NORI-NORK erako aditz agertzen denean, baldintza ondorioaren *-KE* marka ez du amaieran jartzen (*nioke*, *liguke*), baizik NORI pertsona markaren aurretik: *niqueo* (381.orr.), *liqueguna*. (339.orr.).

Ahalezko aditz formetan ere *-KE* ahalera ezaugarria tokiz aldatzen du NORNO-RI-NORK motako aditzetan, NORI pertsona markaren ondoren ezarri beharrean, aurretik ipintzen duelarik: *deiquegun* (279.orr.), *leiqueguen* (342.orr.).

• Aditz erazle edo faktitiboak ARAZO, ERACI eta ERAZOren bidez eratzten ditu: *amildarazotzen* (329.orr.), *atera eraci* (259.orr.), *igaro erazo* (357.orr.), e.a.

• Bizkaierazkotzat eta gipuzkerazkotzat, noski jo ohi den zenbait aditz (*irten*, *igo*, *jardun*) iragankor bezala jokatzeko usuarioaren aztarrenak Otaeguigan ere agertzen dira; eta jakina, iragangaitz bezala jokatzekoarenak ere bai:

Cer icustera *irten cenduen* ermura? (216.orr.).

Ezdu ceruan dagoanec ara *igo* neque, lan eta gaitzen bidetic baño. (358.orr.).

Gure bicitzaco egunac gastatzen ditugu armiarmac becela, bada nola armiarmac *jarduten duan* gau ta egun euliac achitzeco sareac eguiten, ala guc *jarduten degu* gauta egun euliac achitzen; (342.orr.).

• Zenbait gramatikalarik *bere burua ikusi* esan behar dela eta, txartzat eman izan dituzten *ikusi naiz* bezalako esamoldeak aurkitzen ditugu:

... bere bicitza obra onac eguiten igaro arren, *beguiratzen da* Jaincoaren aurrean servitzari alperra becela. (222.orr.).

Jesucristo *eracusten da* familiaco guraso ordu gucietan languille billa dabillena becela,... (274.orr.).

• NORK gabeko adizki laguntzailearen formak indikatiboan *-za-* erroaten inguruan eta beste hiru moduetan *-di-* ren inguruan osatzen dira, jakina den bezala. Aldiz, adizki laguntzaile iragankor delakoarenak indikatiboan **-du-*ren eta beste hiru moduetan **-za-*ren inguruan. Bizkaieraz, ostera, *EZAN-en ordez EGIN erabili ohi da. Halaber, Otaeguik EGIN erabiltzen du, baina *EZAN ez du erabat baztertzen, ez eta hurrik eman ere. Badirudi NOR-NORK formetan *-za-* errotika-koak nagusitzen diren bezala, NOR-NORI-NORK-etikakoetan *-gi-* dela nagusi askozaz. Ikus ditzagun adibide batzuk:

NOR-NORK: aditu *ezazu* (218.orr)

icasizazue (221.orr.)

NOR-NORI-NORK: eracutsi *eguiquigutzu* (225.orr.)

gorde *eguiquzu* (389.orr.).

• Zenbatzaile zehaztugabe batez osaturiko izen sintagmaren eta aditzaren arteko komunztadura pluralean egiten du eskuarki:

O lastima! Cristau ascoc *esaten ditue* itz oec aifi atencio ta erreberencia guchirequin, non dirudien itzeguiten duela egurrezco Jainco batequin,... (331.orr.).

Ascoc *erregutzen dioze* santuai munduco ondasunac Jaincoagandic iristeco,... (378.orr.).

• Sail hau bukatzeko barka bekigu irakurleak, oker ez bagaude, biziro eskertuko digun ohar praktiko bat, Otaegirentzat ez ezik, XVIII. eta XIX. mendeetako idazle guztientzat balio duena: batetik, lehen esan bezala *baiek due* darabilelako beti ezinbestean, eta bestetik, ergatibo plurala *-ak* delako, *gizonak egin duen okerra* bezalako esaldia nahitaez sujeto plurala duena da beti, hots, *baiek*; singularra izatera, *duan* esango luke. Halaber lehenaldia, *zuan / zuen*.

INDIKATIBOA

NOR-NORI (Orainaldia)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NI							
HI							
HURA	Zat			Zagu Zatzu	Zatzu		
GU							
ZU				Zaitzagu*			
ZUEK							
HAIEK			Zaizca Zaizquio				Zaizte

* Sic.

Adibideak:

... bere esquerbaguetasunaz lotsa bada ta penitencia eguiazcoa eguiten badu, niri ere damutuco *zat*,... (276. orr.).

Emen bai idiquitzen *zagula* atseguin ta poz andico iturri bat, (378.orr.).

Oraindic bici izateco demboraric guelditzen *bazatzu*, dio San Agustinec Jainco ontasunez betea prest dago zu recibitzeco,... (297.orr.).

Nere seme maitea, cergatic modu orretan ezcuratu *zaitzagu*? (355.orr.).

... edade orretan bere arrazoiac ere alde eguiten dio ta guelditzen *zaizca* bacarric ecifieguiña ta eritasunac. (342.orr.).

Gauza espiritualac escatzen diozquenai, Jaunac emango dizte munduco gauzac ere, baldin salvacioraco *conveni bazaizte*. (335.orr.).

NOR-NORI (Lehenaldia)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NI							
HI							
HURA	Citzadan		Citzacan				
GU							
ZU							
ZUEK							
HAIEK			Citzaizcan				Citzaizten

Adibideak:

Lotsa ta desbentura au ta andiagoac ondo mereci ditut, bada ordu onetan cer igaroco *citzadan* nequiela, orregatic ere eguin nituan onelaco eta alaco pecatu ta gaiztaqueria,... (363.orr.).

Circuncicio au zan oraiñ bataioa becela, eta orduan ipintzen *citzacan* aurrari icen. (355.orr.).

...Naaman biurtzen zan bere echera, baña bere morroiac asi *citzaizcan* itzeguiten,... (381.orr.).

...zori gaiztoco oriec beguien ichi-idiqui batean igaro *citzaizten* atseguin gaiztoac buruan darabiltzen artean, santuac atseguintasun jaincozco batequin acordatuco dira... (386.orr.).

NOR-NORK (Orainaldia)							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK			Det				
HIK			Dec				
HARK	Nau				Zaitu		
GUK							
ZUK							
ZUEK							
HAIEK	Naue		Due	Gaitue		Zaitue	Ditue

Adibideak:

... arritzen *nabana* da Jaincoac berac pecatari ori billatzea ta erregutzea aren misericordiaz baliatu dedin. (276.orr.).

Gaitz genero asco dira gu mundu onetan bucatu ta galtzeco perillean ipintzen *gaituenac*. (342.orr.).

Nola aur oriec, Jaincoaz ostera, zuetatic artu duen izatea, zuequin bici dira ta ezagutzen *due* zuetatic artzen duela premia *duen* guztia; errespetatzen *zaitue*, maitatzen *zaitue*,... (253.orr.).

NOR-NORK (Lehenaldia)							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK					Cindudan Cinduztan		
HIK							
HARK							
GUK					Cindugun		
ZUK			Cenduan	Guinduzun			Cinduan
ZUEK	Ninduzuen		Cenduen				Cienduen
HAIEK			Zuen				Cituen

Adibideak:

Cembat urte eman nizquitzun dio Jaincoac zure anima salvatzecko diñaco lanac eguiteco? Cembat bider urte orietan neregianatu nai izan *cindudan* eta (...) nere justiciaren estutasunetic libratu? (251.orr.).

...nic agravio andiagoac errecibitu nituan zugandic; orregatic ere aurea artu nizun ta nere gracia emanaz billatu *cinduztan*. (338.orr.).

Zure gaiztaquerietatic beguiac ichultzen *cinduanean*, esaten dio pecatariari uste *cenduan* zurequin alcar artuco nuala,... (225.orr.).

Ah tristurac, tristura arrigarriac, onembesteraño gure Jesus amoriotsuaren biorza illundu *cenduen* tristurac! (304.orr.).

Zuec cerengan sartzeco aleguñic asco eguin det; orretaraco bialdu dizquitzuec³ desgraciac, eritasunac ta zuen gauzen atzerapenac. Zuen pecatuaz negar eguin orde, oriec alabatzen *cinduen*. (298.orr.).

Apostoluac bera iduqui *zuen* beren armaric seguruenenzat, berarequin garaitu ta menderatu *ciuen* etsai ta peligroric icaragarrienac; (328.orr.).

NOR-NORI-NORK (Orainaldia) (NOR = singularra)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK						Dizutet	
HIK							
HARK			Dio				Die
GUK							
ZUK	Ditazu						
ZUEK							
HAIEK	Dide		Dioe	Digue			Dize Dioce Diocee

Adibideak:

Igarotzen nai⁴ irugarren erregla eguiatz umillac izateco bear dala esan *dizutedana* esamifiatzera,... (223.orr.).

Baña esango *dirazu*: sarri ciñatzen naiz eta, ala ere, eztacust oberic nigan; (329.orr.).

Penitencia eguiatzcoa eguin zuenen animac beguiratuco *dioe* beren gorputzari lenago bere pecaturaco griña ta macurtasunai gusto emateagatic salvacioa galdu bazuan, guero pecatuagatic zor ciran penac pagatzera sugetatu zuanari becela,... (384.orr.).

(3) Sic.

(4) Sic.

Jaincoaren legue santuac ipintzen dizquigun irugarren obligacioac beguiratzen *dize* gueren buruai, ta obligacio oriec cumplitu ditzaquegu... (267.orr.).

Ascoc erregutzen *dioze* santuai munduco ondasunac Jaincoagandic iristeco,... (378.orr.).

Bataioan artu zuen gracia galdu bague bici izan ciran animac beguiratuco *dioc*e beren gorputzai lagun on beti contuan bici izan ciranai becela,... (384.orr.).

Bada guraso batzuec seme-alabai doctrina eracutsi ta egemplo ona eman ordez, eracusten *dioc*ee pecatua eguiten, itz desonestoac esaten,... (253.orr.).

NOR-NORI-NORK (Lehenaldia) (NOR = singularra)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK							
HIK							
HARK	Ciran		Cion				Cien
GUK			Guiñion		Guiñuzun		
ZUK	Ciñudan						Ceñien
ZUEK							
HAIEK			Cioen				Ciocen Ciozaten

Adibideak:

Aita nerea, (...) zure onrari beguiratu diot nere onra ta bicitzaren costuan. Acabatu det eman *ciñudan* obra, demonioa arkitzen da loturic,... (359.orr.).

Dan becin gaitzguille andia ori ez izatera, ezguiñuzun ecarrico. (309.orr.).

Berebat iricitzen *guiñion* guc ere, (...) gueren atseguin loien ondoren ta bidegabeco gauzetan guembiltzanean. (310.orr.).

Zorionecoa bada frutu bedecatu ori erabili zuan sabela ta zorionecoac orri titia eman *cioen* bularrac. (346.orr.).

Apostoluac bera iduqui zuen beren armaric seguruenenzat, (...) eta berac eracutsi *ciocen* lenengo cristauai ciñatzen, beren etsaiac menderatzeco; (328.orr.).

Oroitu zan bere etsai berac ta oriei laguntzen *ciocen* gentillac utzico cioela bere buru gucia arantzazco coroe arrigarri batequin dana josia,... (303.orr.).

Beren concienciaren aranza, quezca ta arraz, ceñac esaten *ciozaten* cein gaizqui eguiten zuen... (328.orr.).

NOR-NORI-NORK (Orainaldia) (NOR = plurala)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK			Diozcat				
HIK							
HARK			Diozca	Dizquigu			Dizte Diezte Diozte
GUK			Diozcagu				Dieztegu
ZUK			Diozcatzu				Diztetzu Dieztetu
ZUEK							Diozcatzue
HAIEK			Diozque				Diztece Dioztece Diozcate

Adibideak:

Nic ceruco bidean ibili cedin, zure mandatu gozo ta aviso santuac eman diozcat. (362.orr.).

Gauza espiritualac escatzen *diozquenai*, Jaunac emango *dizte* munduco gauzac ere, baldin salvacioraco conveni bazaizte. (335.orr.).

... orren anima icaraz betetzen du, orren pecatuai quentzen *diezte* pasioac ipini ciozten mascarac; (274.orr.).

San Pedroc Jerusalengo fielai aditzera ematen *diozte* Salvadorearen milagro ta mirariac; (237.orr.).

Barca zaizquigutzu gure zorrac, guc gueren zordunai barcatzen *dieztegun* becela. (338.orr.).

Zuc cere beste pecatu ecin esan ditutzunai guezten⁵ *diztetzu* confesio ta comunio gaiztoac,... (285.orr.).

Baldin guizonai barcatzen *badiozcatzue* eguindaco bidebagueac, dio Jesu Cristoc zuen Aita ceruetacoac barcatuco *dizquitzue* zuen pecatuac. (338.orr.).

...bear dan baño gueiagorequin arkitzen diranac, ibili ote ditezque Jesusen ondoren ta gogozco pobre zorionecoen artean? Nai badue, bai, ta arin ala ere. Nola ori? Batzuetan prestatuz dituen ondasunetatic escatzen *diztecenai*. (392-393.orr.).

... ta elizan badira cristau on asco beren zordunai emen esaten diran zorrac barcatu *dioztecenac*. (338.orr.).

... pensamentu bear becelacoac dira gure biotzai amatu bear dituen gauzac aguertzen *diozcaten* izarrac... (374.orr.).

(5) Sic.

NOR-NORI-NORK (Lehenaldia) (NOR = plurala)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK							
HIK							
HARK			Ciozcan				Cizten Ciezten Ciozten
GUK							
ZUK							
ZUEK							
HAIEK			Ciozquen Ciozcaten				Ciozquen

Adibideak:

Jesu Cristoc bere misericordia andiarequin utzi *ciozcan* elizari erremedio onac... (379.orr.).

Irugarrenean aurkitu zuen temploan, jaquintsuen artean, enzuten cegoala cer cioen eta erai galdeac eguiten *ciztela*. (355.orr.).

Icusten cituan Jesusec lurreco gendeac, baita berac eguiten cituen ta besteai eraguiten *ciozquen* gauzac ere; (374.orr.).

... eta oriec ciran Jesus galtzeco bideen billa cebiltzan guizonac. Baña cergatic ote edo ceri cegocala? (...) Ceren debecatzen ta eragozten *ciezten* ondo etziran cembait gauza ta eguiteco. (281.orr.).

Icusi zuan (...) gauzac erracena ezagutu citzaqueenac cirala Jesus berari ez icusi ta ez aditu eguiten cioenac, ta oriec cirala, cerren Jesusec gauzac aguertu *ciozten*, Jesus gueiena beguitan artu zuenac,... (309.orr.).

... eta aintzacotzar ezaguturic, adoratu zuen eta esqueñi *ciozquen* urrea, incensoa eta mirra; (355.orr.).

Oroitu zan judu berac ta gentill arroac arrats berean berari eguingo *ciozcaten* ista, parre, zaplada, illetiraca, carcaisez arpeguia ciquintze ta gañeraco charqueria guciac. (303.orr.).

Lege Zarrean Jaincoac eguin *cizten* ontarte ta mesede andiac Salomoni ta Zorobabeli; (263.orr.).

... orren anima icaraz betetzen du, orren pecatuai quentzen diezte pasioac ipini *ciozten* mascarac; (274.orr.). (Dudazko pasartea: "pasioac" singularra ala plurala?).

Ezarri zuen gurutzearen gañean, iltze gogorraquin oñac ta escuac josi *ciozcaten*,... (312.orr.).

BALDINTZA

Baldintza errealean edo orainaldikoan lehentxeago ikusi ditugun aditz forma berberak agertzen zaizkigu, BA-aurrean dutela: *bazagu* (348.orr.), *bazaizte* (388.orr.), *badiozcatzue* (379.orr.), *bazatzu* (275.orr.), e.a. Beraz, hauek ez ditugu kuadrotan azalduko.

*EDIN aditz laguntzaileaz osaturiko baldintza gertagarri bat ere topatu dugu Otaeguiaren obran:

... ta escatzen dio, baldin al *badedi* quendu deguiola bere biotzeco tristura ta illuntasuna,... (302.orr.).

Baldintza irrealaren eta alegiazkoaren protasiko aditz laguntzailea berbera denez gero (erosiko *banu*; erosi (izan) *banu*) eta irrealaren apodosia ia beti indikatiboko aditzez eratzen duenez gero (behin bakarrik darabil *zuquean* forma: ...cergatic aditzen zuan Jesusec eguiten cituala gauza andi ta arrigarri asco, ta icusi nai *zuquean* orietatic bat edo beste eguiten. (309.orr)), alegiazko baldintzaz soilik arduratuko gara jarraian.

ALEGIAZKO BALDINTZA (NOR)

	<u>AURREKOA</u>	<u>ONDORIOA</u>
NI	Banintz	Nintza(ite)que
HI		
HURA	Bali(t)z	Litza(te)que
GU	Baguiña	Guiñaque
ZU	Bacifia	
ZUEK		Ciñazquee
HAIEK	Balira	Lira(te)que

Adibideak:

Ah! Baldin onelacorembat eliza onetan arquitzen *balitz*, erriertan ta lotsaguerian eman ordez, contentatuko *ninzaitaque* Naaman sorayo edo leprosoari bere morroiac esan ciozquen itz amoriotsuac esatearequin. (381.orr.).

Eci citezquean seme-alaba oriec dio Santiagoc ganaduac ecitzen diran becela, ganaduaquin ipintzen dan ardura ta contua ipini *balitz*. (254.orr.).

... ispillu ori arqitu albaliteque, Jaincoa Jainco danetic, eta zu egon bere aurrean, orduticanche icusico *litzateque* zure iduri ori. (348.orr.).

Desafio modu ori edo pecaturic eguin ezdegula esatea *ezlitzaque* ondo etorricogu becelaco pecatarien aoan; eta baldin atrebituco *baguiña* pecaturic eguin ezdegula esaten, criatura guztiac aserretasunez beteric jaiquico *liraque* gure contra. (294.orr.).

Atrebituco *guiñaque* gure guraso edo gure nagusiac icusten gaituela eguiten araco lotsaz betetzen gaituen pecatu aec? (219.orr.).

... ta gaur ere ni gabe itzulico *ciñazquee* ceren echeetara, nic neronec zuei nerau artzen ta lotzen ez uztera. (306.orr.).

ALEGIAZKO BALDINTZA

NOR-NORK (Bald. Aurrekoa)							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK							
HIK							
HARK							Balitu
GUK			Baguendu				Baguindu
ZUK							
ZUEK			Bacendue				
HAIEK				Baguindue			Balitue

NOR-NORK (Bald. Ondorioa)							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK							
HIK							
HARK			Luque		Zinduzque		Lituque
GUK			Guenduque				Guinduzque
ZUK							
ZUEK			Zenduquee				
HAIEK			Luquee				

Adibideak:

Milla bicitza *baguindu* ere, eman bear *guinduzque* sententia gozo ori Jesu Cristoren aotic aditzeagatic. (215.orr.).

Baldin zuen seme-alabac beguien aurrean ceuden artean *ezpacendue* ecer utzi castigu bague, (...) *etzenduquee* gaurco egunean daducazuen adimbat quezca ta damu iduquico. (259.orr.).

Jaincoaren tribunalera aguertu bear degun unean biurtuco *baguindue* orain arquitzen gueran estadura, (...) cer eguingo *guenduque*? (251.orr.).

... amatu cinduan arrigarri; nola bada orain amatuco *etzinduzque*, orain penitencia eguiazcoarequin beragana biurtzeco asmo eguiazcoa artu dezunean,...? (276.orr.).

Baldin ondo pentsatu ta benetan sinisten *baguendu* verturaz⁶ confesio ori izango dala gure azquenengo confesioa, confesorearen esana obeto adituco *guenduque*. (296.orr.).

Gure nai, deseo ta ansia guztia bear *luquee* izan ceruraco. (333.orr.).

(6) Sic.

Biotz orrec gordetzen ditu iñorc asmatuco *ezlituquean* ta iñorc contatu ere ecin litzaquean adifia gaitz, malicia ta engañio. (213.orr.).

ALEGIAZKO BALDINTZA

NOR-NORI-NORK (Bald. Aurrekoa) (NOR = singularra, plurala)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK							
HIK							
HARK			Baliozca	Baligu			Balie
GUK			Bagiñaca				
ZUK							
ZUEK	Bacidazuen						Baciendue
HAIEK							

NOR-NORI-NORK (Bald. Ondorioa) (NOR = singularra, plurala)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK			Niqueo				
HIK							
HARK			Liqueo	Liquegu			
GUK			Guiñiozque				
ZUK							
ZUEK							
HAIEK							Lioquee

Adibidedeak:

Ninivec icusico cituan bere erritar guztiac egun batean iltzen, misericordiac berroquei egun alcanzatu *ezpaliozca*. (275.orr.).

Bada Jesus guc onela saldu ta ere, dago gaizqui bat guc eguin *ezpaguiñaca* becin isill ta gueldi,... (302.orr.).

... ta baldin ill edo difuntu batec esango *balie*, eguingo luquee penitencia. (278.orr.).

... baldin orien gaitzeraco grifa ta inclinacioai batere amparoric eman *ezpaciendue* zuen ez icusi, ez jaquin ta ez adituaquin, etzenduquee gaurco egunean daducazuen adimbat quezta ta damu iduquico. (254.orr.).

Orobat esango *niqueo* bada nic deabruac engañaturic daducan anima triste orri; (381.orr.).

Orra gure desdicha guztien sustraia ta asiera, ta fede pisca bat baguendu, negarra pranco eraguin bear *liqueguna*. (339.orr.).

Cer contuac emango *guiñiozque* guc orain bertatic guri gure Jaincoac deitzera bere tribunalera? (405.orr.).

Dichosoac ta zorionecoac izango guiñaque, pecatuarequin gure inocencia edo bataioco gracia galdu, eta ondoren, berriz graciara biurtzen baguifia damutasun ta dolore eguiazcoarequin, eta elizac penitencian esqueintzen digun bigarren bataioac biurtzen *baligu* lenengoac bere ur santuaquin eman cigun gracia. (294.orr.).

Baña ala ere gaitz nai *bacidazuen* ta artu preso, nola ezninduzuen artu ta loturic eraman, ceren gogoac ematen cizuen presondeguira? (306.orr.).

...emango *baligue* orduan urte bat guciago gure salvacioan pensatzeco eta cerua irabazteco, cer eguingo guendugue? (251.orr.).

Au da utseguiteco bideric batiere eman nai *ezliqueona*; (408.orr.).

Cer guertatuco litzaque? Galduco luque guizon onec erreinuco andi izatea, guertatuco litzateque ondasun, diru ta hacienda bague eta izango litzaque billaua era mendecoac; eta ez bacarric berari, baita bere seme, semen seme eta ondorengoai jarraituco *lioquee* gaitz ta zorigaizto oec,... (349.orr.).

AHALERA

NOR			
	ORAINA	IRAGANA	ALEGIAZKOA
NI		Nindequean	Nindeque
HI			
HURA	Diteque	Citequean	L(e)iteque
GU	Gairezque		
ZU	Zaitezque	Cindezquean	Cindezque
ZUEK	Zaitezque(e)		
HAIEK	Direzque	Citezquean	Litezque

Adibideak:

Ah! Añ erraz salva *nindequean* ta añ aisa condenatu naiz! (391.orr.).

Araco ceru zabalac estu dituan anditasun guztia ichi ta estututzen da ozta ozta icusi al *leitequean* gorputz chiqui ⁷betean. (354.orr.).

Bada, guraso onac, ezdezazuela uste izan gauza onen gañean escusatu *zaitezquela*; (255.orr.).

Eci *citezquean* seme-alaba oriec dio Santiagoc ganaduac ecitzen diran becela. (254.orr.).

... zure icenac aditzera ematen du Jaincoa dezula zure zorduna, bada esan *diteque* Jaincoac zor dizula izatea, ... (345.orr.).

...genio gogorra ta gaiztoa bazuen ere, demboraz ta contuz artu ta mudatu *citezquean*. (254.orr.).

(7) Sic.

Peligro onetan gaude, gure culpaz betico condena *gaitzque* ta Jaincoa galdu dezaquegu. (391.orr.).

... Jaincoac bialtzen dizquitzu aranza, quezca ta ar oriec beragana biurtzeco, eta bici ceran arte gucian balia *zaitzque* aranza oriez zure salvacioraco. (229.orr.).

Izan *cindezquean*, ta nic nere amorioz nere alaba ta biotzeco esposa maite nai cindudan eguin, betico glorian ceruco erreguiña izateco. (363.orr.).

Berequin daduzca icen orrec pensatu ta izan al *ditezquean* anditasun guztia, ... (350.orr.).

An arguituco dira culpa loi gaizto ezcutuan eguiñac. An arguituco dira aberequin ta bazterretan bacarric eguindaco aitatu ecin *litezquean* pecatu nazcagarriac. (214.orr.).

NOR-NORI

	ORAINA	ALEGIAZKOA	IRAGANA
HURA-HARI	<u>Deiqueo</u>	Leiqueo Leiquio	Ceiqueon

Adibideak:

...baldin gatzetanic ondo icasten badira, bein ere ezdira aztutzen, alaco moduz, non edadean aurreratzen danean, profeta Erreguerquin esan *deiqueo*⁸ Jaincoari: asieratic,... (252-253.orr.).

... eta jaioco lirateque billau eta mendeco, ez berac eguin duen pecatu edo salduqueriaren bategatic, ezpada beren anchiñaco edo asaba arc eguin zuanagatic; eta ala, aren pecatuari moduren batean deitu *leiqueo* pecatu jatorrizcoa edo originala. (349.orr.).

Venialac esan nai du barcagarria, eta deitzen zaio icen onequin erraz guizona pecatu onetan erorten dalaco eta erraz barcatu *leiquiolaco*. (349.orr.).

Nor azartu edo atrebituco zan uste izaten munduaren Jabea onelaco amorio baten goenera alchatuco zala? Ala ere, guizonari gogoratu ere ecin *ceiqueon* umiltasunera jachi zan gure Jaun ta Jaincoa. (282.orr.).

Aitortzen du bein, berriz ta artaraco bideac dacarren gucian ez duala Jesusec culparic, ezduala eguin utseguiteric, ecin emango diola sententia gaiztoric, eta ala ere, ematen dio gurutzeco sententia ta eman al *ceiqueon*⁹ sentenciaric gaiztoena. (311.orr.).

(8) *Deiqueo* eta *ceiqueon* aditz formak bi eratara uler daitezke: NOR-NORI sistemako bezala edo NOR-NORI-NORK sistemakoak bezala. (Lehenengo adibidean ez da sujeto garbirik agertzen; hortaz, *dakioko*-ren parekotzar jo genezake. Baina nor-baitek sujetoa suposatuz gero, NOR-NORI-NORK erakoa izango litzateke (*diezaioko*).

(9) Azken adibidean, berriz, Pilatos da perpaus nagusiaren sujetoa, zalantzarik gabe; hala ere, perpaus horrek txertaturik duen erlaribozko perpausaren sujerioa hots, *ceiqueon*-i dagokiona ez dago batere garbi: sujeto ezezaguna duela, *zakioken* dela esan genezake; Pilatos sujetoa hartuko bagenu, ordena, *ziezaioken* izango litzareke.

NOR-NORK (Bald. Oraina)							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK					Zaitzaquet		
HIK							
HARK			Dezaque				
GUK			Dezaquegu				
ZUK	Nazaquezu						
ZUEK			Dezaquezue				
HAIEK							

NOR-NORK (Alegiazkoa)							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK			Nezaque				Nitzaque*
HIK							
HARK			Lezaqu Leique				Litzaque Leguizque
GUK			Guentzaque Guiñaique Leiquegu				Guintzaque*
ZUK			Cenzaque				
ZUEK							
HAIEK			Lezaque				Litzaquee

* Ikus hauek ere: aditzera eman al *banintza* (242.orr.) eta urra al *baguintza* (VI, 130.orr.).

NOR-NORK (Iragana)							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK			Nezaquean				
HIK							
HARK			Cezaquean				Citzaquean
GUK							Guintzaquean
ZUK			Zenzaquean				
ZUEK							Cintzaquetzuen
HAIEK							

Adibideak:

Jauna, nai izate utsarequin sendanazaquezu. (377.orr.).

Eguin eznitzaque oriec guciac baño aguitz gaiztoagoac ere? (413.orr.).

Cer icheden lezaque Jaincoaren aurrean gloria, atseguin eta ondasunez alde gucietatic inguraturic dagoan aingueruac, lur eta auts pusca bategandi? (219.orr.).

... gure aingueru zaitzalle edo guardacoagan iduqui bear degu uste edo confianza oso bat, ezdagoalaco ez munduan ta ez infernuan bere contra al leiquean indarric. (219.orr.).

Biotz orrec gordetzen ditu iñorc asmatuco ezlituquean ta iñorc contatu ere ecin litzaquean adiña gaitz, malicia ta engaño. (213.orr.).

Jainco-guizon batec baicic ecin eraman leguizquean nequez itotzen dauquee Jesus bere etsaiac,... (315. orr.).

Modu onetanche esan guentzaque edo adierazo guentzaque datorrela Seme Jaincoa bere Aita beticoagandic,... (348.orr.).

Ainguerua da gure adisquidea, baña ez edocein modutacoa, ezpada arquitu al quiñaiquean leial ta cinzoena. (219.orr.).

...ezdaucagu cer joan Jerusalemgo afalteguira, ez calvarioco mendira, mirari oec icusteco: orche, aldare orretanche icusi guintzaque mirari arrigarri oec guztia. (246.orr.).

Gurasoac ecin maitatu litzaque beren seme-alabac ondo nai izan gabe; (252.orr.).

... zuen escuan cegoen ta erraz guelditu ta erremediatu cintzaquetzuen zuen seme-alabaen pecatu ta desordena lotsagarri oriec; (254.orr.).

Emen aitortzen der ecin bein ere gueiegui erruquitu leiquegala pecatari ascoren ichutasuna,... (239.orr.).

Badaquizu Jesus ecin icusiz ta naigabez dirala juduen erausi guztia, ta eguia baliz ere oriec dioen gucia ecin eguin cenzaqueala Jesusequin eguiten dezuna baño gauza itsusiagoric. (310.orr.).

Ezdue meza enzuten beren naiez edo culpaz gueratzen diranac meza esaten duan sacerdotea icusi ecin lezaquen lecuan edo elizatic campora. (244.orr.).

Ay! Besteac becela, gucia confesio on batequin erremedia nezaquean, ta ori eguin nezaqueala, eguin eznuan! (391.orr.).

Mirari arrigarri oequin ezagutu erazotzen cien guizonai Jaincoac biraldua zana, bada ecin iñorc gauza aec eguin citzaquean, Jauna berarequin ezegotera. (356.orr.).

Orretan jardun ote guera gu gure echecoquin, gure auzoquin, gure contura ceuden guciaquin ta zucendu guintzaquean gañeraco animaquin? (405.orr.).

Bada nola zure indar utsaquin Jaincoagana biurtzeco ecer ere ecin eguin zenzaquean, aurea artu dizu ta bialdu dizquitzu... (226.orr.).

NOR-NORI-NORK (Oraina) (NOR = singularra)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK							
HIK							
HARK	Deiquet		Deiqueo Daquioque	Deiquegu	Deiquezu		
GUK			Deiqueogu Deguioguegu				
ZUK							
ZUEK							
HAIEK							

NOR-NORI-NORK (Alegiazkoa) (NOR = singularra, plurala)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK					Neiquezu		
HIK							
HARK			Leiqueo Leizqueo	Leiquegu			Leioquee
GUK			Guñaiqueo				Guñaique Guñaiqueo
ZUK							
ZUEK							
HAIEK				Leiquegue			Leizequee

NOR-NORI-NORK (Iragana)

(NOR = singularra)

HARK-HAIEI-HURA: Ceiqueen

Adibideak:

Ni naiz erregue guciz poderoso baten ta ceruaren ta lurraren eguillearen etsaia, ta une edo instante onetan bertan erregue onec eman *deiquet* castigu izugarri bat. (264.orr.).

... eta guci guciac eguiten ditu bere Jaincoari atseguin ta gusto emateagatic ta bere lagun progimoari aserre-erazo *deiqueon* gauzaric ez eguiteagatic. (374.orr.).

Gauza edo virtute onec bi aldetatic beguiratzen dio lagun progimoari, bada beguiratzen dio al duan on gucia eguin naiez, ta ta¹⁰ ongui eguin *daguiogue* lagun progimoari bi aldetara. (402.orr.).

(10) Sic.

Baña, norc eracutsi al*deiquegu* ori bear becela eguiteco modua, munduan umillatu ta cerura igo dan Jesu Cristoc baicic? (361.orr.).

Cerc eragotzi al *deiquezu* Jaincoaren aurrean ta zure biotzaren erdian umillatzea? (224.orr.).

Jesucristoc eracusten digu Aitagurearen zazpi escari bacarretan Jaincoari aren onra ta doaiesqueñiraco ta gure oneraco ta probechuraco escatu al *deiqueogun* guztia. (331.orr.).

Orra Jesusec aldi onetan esaten edo adirazten duana ta orra guc ere gure neque ta bearretan gure Jaincoari esan *deguioqueguna*. (394.orr.).

... eta esan ere *neiquezu* arrazoiarequin San Estevanec juduai esaten ciena: guizon biotz gaiztocola,.. (228.orr.).

Aditzera emateco Jaincoac critauari beñi ere amorio gueiago eracusten ezdiola ta mesede aundiagoric ecin eguin *leiqueola* pecatuan dabillenean concienciaco aranza, quezca ta arraquin estutzea baño,.. (225.orr.).

munduan ifñori eguin al *leizqueon*¹¹ calteric andienac eguin arren, ez da batere icarutzen,.. (222.orr.).

Ez urac, ez suac, ez euriac, ez ecaitzac, ez leoe, ez artz, ez beste gauzac gaitz eguin *leiquegu*. (219.orr.).

... emen esan *leioquee*¹¹; cer uste dezue zuequin guertaruco dala? (235.orr.).

Cer mesede eguin *guiñaiqueo* guc aingueruari? Gueitu *guiñaiqueo* daucan gloria? (219.orr.).

... eta ala, batzuec besteai lagundu *guiñaiqueo*. Lurrean gaudenoc lagundu *guiñaique* garbitegui edo purgatorioan daudenai andic irten ta cerura joaten,.. (377.orr.).

... emen escatzen deguna da gure salvacioa galdu erazo *leiqueguen* animaco ta gorputzeco gaitz ta perilletatic libratzea. (342.orr.).

Gurasoac ecin maitatu litzaquee beren seme-alabac ondo nai izan gabe, eta ecin ondo nai izan *leizequee* aleguiña eguin gabe alcanzatzeco betico zoriona... (252.orr.).

Erraz principe onec eranzun *ceiqueen*¹² eman cioen erreguetzaren ondoren etzalla ibilli,.. (320.orr.).

(11) *Leizqueon*, *leioquee* aditz formak NOR-NORI sistemakoak izango balira bezala ere har daitezke (*dakizkioko*, *dakioko*). Ikus aurreraxeago idatzi dugun oharra.

(12) *Ceiqueen*-ek pasarte honetan bi interpretazio onartzen ditu: eranzun *ziezajikeen* edo eranzun *zezakeen*.

SUBJUNTIBOA

NOR			
	ORAINA	IRAGANA	ALEGIAZKOA
NI	Nadin		
HI			
HURA	Dedin	Cedin	Ledin
GU	Gaitean Gaitecen	Guindean	
ZU	Zaitean		
ZUEK			
HAIEK	Ditean Ditecen	Citean Citezen	

Adibideak:

Beren Jainco ona biotz osotic amatzen duenac ezluquee nai iñorc eguin lequion¹³ berari bidagaberik batere, ez eta bere gaiztaqueria ta bidegabeac gatic iñor galdu *ledin* ere. (398.orr.).

Ezagutu dezagun, bada, Jaincoaren misericordia eta orretzaz balia *gaitecen*. (298.orr.).

Bat eguin nazazu zurequin, gueiago bici *eznadin* ni, ezpada zu bacarric bici *zaitean* nigan. (335.orr.).

NOR-NORI (Oraina)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NI							
HI							
HURA			Daquion				Daguien/-la
GU							Gaguizquiela
ZU							
ZUEK							
HAIEK			Daquizquion				

NOR-NORI (Iragana)

HURA-HARI Cequion*Adibideak:*

Dei-eguiten die eta convidatzen ditu beste aingueruac eta esaten die: poztu gaitean guztioac, bada arquite edo eido det galdu citzadan anima. Nolaco contua ipintzen ezdu berriz galdu *ezdaqion*? (218.orr.).

(13) Sic.

Jainco-guizon batec baicic ecin eraman leguizquean nequez itotzen dauquee Jesus bere etsaiac, eta bereaz azturik, erregea dagoquio bere Aita beticoari erruqui *daquiela* era onetan daducaten bere etsaiac; (315.orr.).

Eta ah! Cer eracustea! Bada eracusten digu guri gueren lagunac eguiten badigue nai ezguenduquen gaizquiren bat, orien gaizquiari gaizquiz eranzun lecuac, erruquitu gaguizquiela beren animai orretan eguiten dioen calteagatic; (315-316.orr.).

... ecin igaro du baraua, gaueco lo galtzea, gosea, egarria, oracioa eta pecatuac barcatu *daguizquion* eguin bear duana. (357.orr.).

Baceaquian Judasec non arquituco zan Jesus, garai artan oracioan lecu jaquiñean egoten zalaco. Baña gorde *cequion* bildurrez, esan cien berequin ceramaz-quiñenai: ... (305.orr.).

NOR-NORK (Oraina)							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK			Dezadan		Zaitzadan		Dirzadan
HIK							
HARK							Ditzala
GUK			Dezagun				Ditzagun
ZUK							
ZUEK			Deguizuen Dezazuen				
HAIEK			Dezaen Dezen	Gaitzen	Zaitzen		

NOR-NORK (Iragana)							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK							
HIK							
HARK			Cezan				
GUK			Guentzan Guenezan				
ZUK							
ZUEK							
HAIEK			Cezen				Citratzen

Adibideak:

Garbitu ezazu, bada, nere biotza, gogoz bada ere errecibitu *zaitzadan* ta fede, confianza ta caridadearequin zurequin juntatu nadin. (335.orr.).

Ara irudi edo comparacio bat, obeto aditu *dezazuen*. (352.orr.).

... baña gaitz bada ere nola dan adierazotzea, ipinico dizuet iduri bat, cerbait aditu *deguizuen*. (352.orr.).

Bai, pecatariac pecatuan arquitzen duan gustoagatic galtzen du berez betico bere Jesus ta uzten du Jesus bere pasio gaiztoen atzapparretan, oriec eguin *dezaen* berac nai duena,... (302.orr.).

Orduan Jesusec esan cion: beguita, ez iñori esan, baña zoaz sacerdoteagana cere burua eracustera eta Moisesec agundu zuan ofrenda edo emaitza es-queintzera, jakin *dezen* nola leguea gordetzen dedan. (262.orr.).

Erregutu deguiegun, bada, santuei (...) ampara *gaitzen* gure etsai gucien contra, libra *gaitzen* pecatuco perill gucietatic,... (379.orr.).

Aita nerea, eguin det aleguiña guizon guztiaç lurrean zu adonatu *zaitzen*... (359.orr.).

Elizaco jaquintsuac eracusten digue Jesu Cristo cerura igotzea zala gauza bearra (...) bere odolarequin irichi zuan gloria ta erreinoaz goza *cezan*. (358.orr.).

Nai izan zuan iru aldiz tentatu *cezan* deabruac, berac venzuturic gure etsai au eta argalduric bere indarrac, guc ere errazago azpiratu *guentzan* gure tentatza- lle au. (355.orr.).

Obeto bete *cezen* beren officioa, eman cien escubidea demonioac gorpurzeatic botatzeco... (356.orr.).

NOR-NORI-NORK (Oraina) (NOR = singularra, plurala)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK							
HIK							
HARK			Deguiun/-la Deguioczan	Deigun/-la Deguizquigula Deizquigula			Deguiztela
GUK			Deguiogun Deguioguzcan Deguioczagula				Deguiogun/-la
ZUK				Deiguzula			
ZUEK	Deguirazuela						
HAIEK			Deguiuela	Deiguen/-la			

NOR-NORI-NORK (Alegiazkoa)

HARK-HARI-HURA Lequion¹⁴

(14) Sic.

NOR-NORI-NORK (Iragana)

HARK-HARI-HURA CeguiolaHARK-HARI-HURA Ciocen*Adibideak:*

... asitzen da bere Aitari erregutzen, ta escatzen dio baldin al badebi, quendu *deguiola* bere biotzeko tristura ta illuntasuna; baita ere ondoren bere Pasioco neque arrigarria ere. (302.orr.).

Jainco bat dago negarrez iñoren pecatuacgatic; orien barcacioagatic dijoa ermu eta mendietara, non igarotzen dituan egunac eta gauac oracioan, gose egarritan eta gau logalduen artean, bere Aitari escatzen diola barcatu *deguizte-la* guizonai beren pecatu guztia; eta guizon pecatuz beteac ezdu ecer eguin nai bere pecatuac barcatu *deguiozcan*; (357.orr.).

... baña escatzen degu ortela dio San Juan Crisostomoc Jaincoac bere graciarequin lagundu *deigun*,.. (333.orr.).

... orregatic umiltasun andiarequin Jaincoari erregutu bear diogu barca *deguizquigula* gure zorrac. (336.orr.).

Pretenditzea, bada, Jaincoac pecatuac barcatu *deizquigula* penitenciaric eguin gabe da aín eroqueria andia, nola dan gauza bat erosi nai izatea batere diruric eman gabe. (238.orr.).

Ezagutu ditzagun, bada, gure premiac Jaincoaren aurrean, batez ere gure animaren premia espiritualac, ta escatu *deguiogun* orien erremedioa ta arintasuna. (335.orr.).

Cer aleguiñac eguiten ezditu ambat lasterren irten dezagun pecatutic? Cer deiac, cer deadarrac gure biotzera, daucagun lo gogorretic esnatzeko? Cer otsac gure animaco ateran, idiqui *deguiozcan* Jaunari bertan sartu dedin? (218.orr.).

Jaincoac ezdigu aguintzen escatu *deguiozcan* acienda andiac, aberastasun asco ta soñeco ederrac, baña bacarric oguia. (334.orr.).

Erregetu *deguiegun*, bada, santuai, lagundu *deiguen* gure animaco ta gorputzeko premia, neque ta estutasun guztietan,.. (379.orr.).

... *ezdeiguzula*, Jauna, eman mundu onetan arsedan edo descansuric ta gustoric; (389.orr.).

Ofenditu nauzue, esaten digu ez bein bacarric, ezpada ascotan ta ascotan. (...) Ez *deguirazueta* emendic aurrera beguiratu zuen pecatuen castigatzalleari becela; (298.orr.).

Esaten die oei Jesusec Getsemanico baratzara orduco, beguira duela, daudela contuz, esnai ta erregetu *deguioela* Jaincoari,... (305.orr.).

Demonioac sarri libratzen dizquigun tentaccio andiac ta ematen dizquigun craso portitzac, desea erazo *deigueta* gure libertadea; (344.orr.).

Beren Jainco ona biotz osotic amatzen duena ezluquee nai iñorc egin *lequion*¹⁵ berari bidegaberice batere (398.orr.).

(15) Sic.

... agundu cion San Gabriel aingueruari jaitsi cedilla cerutic Maria ceritzon virgifiagana eta esan *cegiola* beragan sortu eta beragandic jaio nai zuala Jaincoaren semeac. (351.orr.).

Merecimentu ta gracia andiac iduqui arren, beguiratzen ciran eza becela ta nai zuen besteac orobat beguiratu *ciocen*. (223.orr.).

AGINTEKERA

NOR

NI

HI

HURA Bedi

GU

ZU Zaitez

ZUEK Zaitezte

HAIEK Bite(z)

Adibideak:

Gure egonlecua izan *bedi* cerutarren artean; (389.orr.).

Jaunac esan cion nere Jaunari: eseri *zaitez* nere escuico aldetic... (359.orr.).

Acorda *zaitezte* zuen Jaincoa, zuen Salvadorea ta zuen aitaric onena *naizela*; (298.orr.).

Ea, bein edo bein *acababite* gure gaitzac... (369.orr.).

NOR-NORI

ZUK-GURI Zaquizquigu

Adibidea:

Lagun *zaquizquigu*, bada, gure Jesus ona, lagun *zaquizquigu* zure graciarequin emendic aurrera pecatutic aldeguiten ta zu bear becela amatzen,... (315.orr.).

<u>NOR-NORK</u>							
	NI	HI	HURA	GU	ZU	ZUEK	HAIEK
NIK							
HIK							
HARK			Beza				Bitza
GUK							
ZUK	Nazazu		Ezazu Eguizu	Gaitzazu			Itzatzu
ZUEK			(E)zazue				Itzatzue
HAIEK			Bezae				Bitzae

Adibideak:

O Jauna ta Jaincoa, alchatu ta goratu zaitez ceru gucien gañera ta zure gloriac mundu gucian distia-*beza*. (359.orr.).

... eguizu bere aguindua eta ez *eguizu* guchitan iduqui edo despreciatu. (219.orr.).

Munduaz usatzen duenac dio oraindic apostoluac *usa bezae* usatzen ezpalue becela. (258.orr.).

Baru bitez mundu onetaco guztiac infernucio demonio guztien aleguifiaquin; artu *bitzae* daquizquien eta al dituen asmo guztiac; (219.orr.).

NOR-NORI-NORK (NOR = singularra, plurala)							
	NIRI	HIRI	HARI	GURI	ZURI	ZUEI	HAIEI
NIK							
HIK							
HARK							
GUK							
ZUK	Eguidazu Iztatzu		Eguiozu	Eguiguzu Zaguzu Eguizquigutzu Zaizquigutzu			Eguiezu
ZUEK	(E)guidazue		Eguiozue Itzgat ¹⁶ zue				Eguiezue
HAIEK							

Adibideak:

Esan *eguidazu*, bada, orain cristaua: sinisten dituzu orain aditu dituzun eguia bildurgarriac? (215.orr.).

San Pabloc esaten digu: barca *itzgat¹⁶zue* batac besteari eguindaco bidebageac, Jaincoac barcatu dizquitzen becela. (337.orr.).

Esaten degu barca *zaizquigutzu*, ta ez barca *iztatzu*, cergatic guizon guztiac alcarrequin juntatu ta bat eguñen gaituan caridadeac,... (337.orr.).

Zu cera eguia; eracutsi *eguizquigutzu*, bada, eguia jaquin bear munduco jaquindunai ezcutatatu diztetzun orieci.. (225.orr.).

... gure animai graciaco bicitza eman *egniezu*; (335.orr.).

...ezdeiguzula, Jauna, eman mundu onetan atsedeen edo descansuric ta gustoric; guztia gorde *eguiguzu* ceruraco. (389.orr.).

Esan *guidazue*, bada: nequea arindu badezaquegu, (...) cergatic ugaritu nai degu gure nequea eta barrungo samintasuna? (290.orr.).

(16) Oraindik bizirik dirau (*e*)*izkotzue* formak Beizama inguruan.

Jesec¹⁷ erazun cien: esan *eguiozue* Juani enzun ta icusi dezuena; (216.orr.).

Biurtu itzatzue bide onera ta sartu *eguietzue* muñetaraño pecatuaren bildurra; (255.orr.).

... ta zu ofenditua damu badu, barca *eguiozu*, ta egunean zazpi bider ofenditzen bazaitu ta zazpiretan zugana etortzen bada barcacio esque, barca *eguiozu*, (337.orr.).

ADIZKI TRINKOAK

Aditz trinkoen formen artean neke da, pentsa daitekeenez, adizki ezezagun multzo handirik aurkitzea. Ia guztiak ezagunak, are egungo egunean hizketan ez bada, idazten bederen erabiltzen ditugunak dira. Jaso ditugun batzuk bazter genitzakeen, egia esan, baina besterik ez bazen ere, ager zedin zenbat aditz trinko zerabilen Otaegui, nahiago izan dugu gehiegiaz egin bekatu. Gainera han-hemenka badira pitxi polit batzuk ere, hala nola *letozquie*- (guk (?) *letozkieke*- esango genukeena), *datorquioz*, *zamazqui* (hots, *zaramatza*), *darame* edo *daramee* (gure *daramate*), *dabiltzatzue* (alegia, *darabiltzatzue*), eta abar.

ADIZKI TRINKOAK EGON

INDIKATIBOA

NOR

	<u>ORAINA</u>	<u>IRAGANA</u>
NI	Nago	
HI		
HURA	Dago	Cegoan
GU	Gaude	Gueunden
ZU	Zaude	
ZUEK	Zaudete	
HAIEK	Daude	Ceuden

NOR-NORI (Oraina)

	HURA	HAIEK
NIRI	Dagoquit	Dagozquit
HIRI		
HARI	Dagoquio	Dagozquio
	Dagoca	Dagozca
GURI	Dagoquigu	
ZURI	Dagoquizu	Dagozquizu
ZUEI		
HAIEI	Dagoquie	
	Dagote	

(17) Sic.

NOR-NORI (Iragana)

	HURA	HAIEK
NIRI	Cegoquion	Cegoquion
		Cegozcan
HAIEI	Cegoten	

BALDINTZANOR

	<u>Bal. Aurrekoa</u>	<u>Bal. Ondorioa</u>
GU	Bagueunde	
ZUEK	Baceundete	Ceundezqueen
HAIEK	Baleude	

MENTURAZKOA (-KE orain puntuala)

HURA	Dagoque
------	---------

Adibideak:

Au da bereac ta besteren gauza guciac bear dan eran zucentzen dituana edo berari ez*dagocan*ic artzen ezduana,... (408.orr.).

Beguiratze amoriozcoric ez *dagote* era orretacoai;. (396.orr.).

Confesioac barcatzen du pecatuai *cegoten* betico pena, (323.orr.).

Jerusalengo alabac, negarrez zaudete nigatic, ecin bestez eriotzara daramen guizon baten gain *ceundezqueen* becela. (312.orr.).

Bitartean pobre bat gure ondotic igarotzen da, ta ceren arlotea datorren, orri ez casoric; eta orren anima Jaincoaren gracion *dagoque*. (367.orr.).

ETORRI**INDIKATIBOA**NOR

	ORAINA	IRAGANA
NI		
HI		
HURA	Dator	
ZU		
ZUEK	Zatozte	
HAIEK	Datoz	Cetocen

NOR-NORI (Alegiazkoa)

HAIEK-HAIEI	Letozquie
-------------	-----------

<u>NOR-NORI (Oraina)</u>		
	<u>HURA</u>	<u>HAIEK</u>
NIRI		
HIRI		
HARI	Datorquio	Datorquioz
GURI	Datorquigu	Datozquigu
ZURI	Datorquizu	Datozquitzu
ZUEI		
HAIEI	Datorquie	

<u>NOR-NORI (Iragana)</u>		
	<u>HURA</u>	<u>HAIEK</u>
HARI		Cetozquion
ZURI	Cetorquizun	
HAIEI	Cetorquien	

<u>AGINTEKERA</u>		
<u>NOR</u>		
NI		
HI		
HURA	Betor	
GU		
ZU	Atoz	
ZUEK	Atozte	
HAIEK	Betoz	

Adibideak:

Icen au irabaci naiez dabiltzan animen bigarren etsaiac dira beren lagun artetic etortzen zaizten edo *letozquien* naigabeac eta charqueriac. (409.orr.).

Baña pensamentu oec *badatorquioz* berac nai ezduala eta eguiten badu aleguiña quentzeco ta al duan devocioric andienarequin egoteco, ezdu eguingo pecaturic ta enzungo du meza. (244.orr.).

Orretaraco zure borondatea bada, *betoz* oraiñ, Jauna, *betoz* lenago emen zure aserre justuaren castiguak;. (369.orr.).

IBILI

		INDIKATIBOA
		<u>NOR</u>
	<u>ORAINA</u>	<u>IRAGANA</u>
NI	Nabill	Nembillen
HI		
HURA	Dabill	Cebillen
GU	Gabiltza	Guembiltzan
ZU	Zabiltza	Cembiltzan
ZUEK	Zabiltzate	
HAIEK	Dabiltza	Cebiltzan

JOAN

		INDIKATIBOA
		<u>NOR</u>
	<u>ORAINA</u>	<u>IRAGANA</u>
NI		
HI		
HURA	Dijoa	Cijoan
GU	Goaz	
ZU	Zoaz	
ZUEK	Zoazte	
HAIEK	Dijoaz	Cijoacen

	<u>NOR-NORI (Oraina)</u>		
	<u>NI</u>	<u>HURA</u>	<u>HAIEK</u>
NIRI		Dijoaquit	
HIRI			
HARI		Dijoaquio	Dijoazquio
GURI		Dijoaquigu	
ZURI		Dijoaquizu	
ZUEI		Noaquizue	
HAIEI			

Adibideak:

... gaur *noaquizue* aditzera ematera cergatic Jaunac azquen juicioco egun au eguin nai duan,.. (365.orr.).

JARRAIKI

INDIKATIBOA

NOR-NORI (Oraina)

	<u>HURA</u>	<u>HAIEK</u>
HARI	Darraico	Darraizco
	Darraica	

NOR-NORI (Iragana)

HAIEK-HARI	Cerraizcan
------------	------------

Adibideak:

Quendu ote dizu Jesusec gueroz orduan emandaco lecu a edo lecu orri *darraican* escua? (301.orr.).

Gorputzaren aldetic progimoari datozquion premiatic eta bearrac dira, edo beraren bicitzacoac, edo berari bere ill-ondoan *darraizconac*. (402.orr.).

Nola Jesu Cristoc mundu gucia ceucan arrituric eguiten cituan gauza andiaquin ta guciak *cerraizcan* nora nai, escriba ta fariseo ondasun zale, andinai ta arroac, (...) beguitan artu zuen.... (272.orr.).

... orien azquen atseguiniari *darraico* betico dolorea, betico negarra ta tormen-tua. (398.orr.).

ERION

INDIKATIBOA

NOR-NORI (Oraina)

HURA-HARI	Dario
HURA-HAIEI	Darie

NOR-NORI (Iragana)

HURA-HARI	Cerion
HURA-ZURI	Ceriezun ¹⁸ (ez ote <i>cerizun?</i>)

Adibideak:

... eraman zuen Jesus bere gurutzepcan, indarric gabez, sarri belauquin lurreratzen zala ta erdi arrastan becala, ta *darion* odolarequin bideac bustitzen dituala. (312.orr.).

Bacenequian au zuc, beartsu gaisoa, nequepcan ta icerdia *ceriezula* bici ciñan-ean, ta ala ere cere burua ta familia mantentzeco diña ecin bilduz cembiltzan-ean? (394.orr.).

An arguituco dira pobre triste bearraren odola *dariela*, epetan ematen duelaco, balioa baño guciagoan gauza emanaz eguindaco interesa ta irabaci gaiztoac. (214.orr.).

(18) Sic.

ETZAN

INDIKATIBOA

NOR

	<u>ORAINA</u>	<u>IRAGANA</u>
HAIEK	Dautza	Ceutzan
HURA	Darza	

Adibideak:

Au aditzean erotzen¹⁹ dira guciac lurrera ta an *dautza* ill otzen eran. Oriec orrela *ceutzan* artean, Jesus atera citequean andic, baita ere joan nai zuan lecura. (306.orr.).

ERAMAN

INDIKATIBOA

NOR-NORK (Oraina)

	HURA	<u>GU</u>	<u>ZU</u>	HAIEK
NIK	Daramat			
HIK				
HARK	Darama	Garamazqui	Zamazqui	Daramazqui
GUK	Daramagu			Daramazquigu
ZUK	Daramazu			
ZUEK				
HAIEK	Daramate Darame(e)			Daramazte

NOR-NORK (Iragana)

HAIEK-HURA	Ceramaten
HARK-HAIEK	Ceramazquian

Adibideak:

Modu onetan *garamazqui* gure aingueruac Jaincoac esqueñi digun cerura. (218.orr.).

... cere erreinuco jarlecu zorionecora *zamazqui* eriotzac,... (316.orr.).

Jerusalengo abalac, negarrez zaudete nigatic, ecin bestez eriotzara *daramen* guizon baten gain ceundezqueen becela; (312.orr.).

(19) Sic.

ERABILI

		INDIKATIBOA
		<u>NOR-NORK</u> (Oraina)
	<u>HURA</u>	<u>HAIEK</u>
HARK	Darabill	
GUK		Darabiltzagu
ZUK	Darabiltzu	
ZUEK		Dabiltzatzue ²⁰
HAIEK		Darabiltze
		<u>NOR-NORK</u> (Iragana)
HARK-HURA		Cerabillen
ZUK-HURA		Cenerabillen

Adibideak:

Ah borreroac! Bacifñaquizue charchoac dirudien ta odolez beteac dauden Jesu-sen señeco²¹ oriec balio duena, etziñuzquee erabilico *dabiltzazuen*²² eran. (313.orr.).

... zori gaiztoco oriec beguien ichi-idiqui batean igaro citzaizten atseguin gaiztoac buruan *darabiltzen* artean, santuac atseguintasun jaincozco batequin acordatuco dira.... (386.orr.).

... ibillico ciñan alabaña cere gogoa gueroco gauzetan ondo sartua *cenerabille*-la,... (401.orr.).

IRAUN

		INDIKATIBOA
		<u>NOR-NORK</u>
HARK	Dirau	

Adibidea:

... bada Adan eta Evagandic asi zan izaten, eta iraungo du munduac *dirauen*²³ artean. (376.orr.).

(20) Sic.

(21) Sic.

(22) Sic.

EDUKI

INDIKATIBOA					
<u>NOR-NORK</u> (Oraina)					
	NI	HURA	GU	ZU	HAIEK
NIK					Daduzcat
HIK					
HARK		Daduca Dauca	Gaduzca		Daduzca Dauzca
GUK		Daucagu			Dauzcagu Daduzcagu
ZUK	Naucazu	Daduzcazu			Dauzcatzu
ZUEK		Daducazue			
HAIEK		Daducate Dauquee	Gaduzque	Zauzque	Dauzquee
<u>NOR-NORK</u> (Iragana)					
	HURA	HAIEK			
HARK	Ceucan Ceducan	Ceduzcan			
GUK	Guenducan				
ZUK	Ceneucan				
HAIEK	Ceducaten Ceuquen				
BALDINTZA					
NIK-HURA		Baneuca			
NIK-HAIEK		Beneuzca			

Adibideak:

Ezpanequi daquidan becin ongui cein maite nauzun ta ezpanequi nor ceran, usteco nuque beguitan arturic *naucazula* ta arquitzen cerala... (394.orr.).

Ab! Ezdirugu gneurc gueren buruac galdu ta su onetara bota; gure gurasoen desleialtasun ta gogortasunac *gaduzca* emen; (254.orr.).

Beste aurren animac *ezdauquee* arguituric arrazoia edo *ezdauquee* arrazoiaren usoric beren amaen sabelean dauden artean; (353.orr.).

... eta ondatu guinduan inguraturic *gaduzquen* zori gaitz, naigabe, suspirio eta negarretara. (349.orr.).

Zure etsai ta guizon gaiztoac, zure echecoac, zure familicoac beguitan arturic *zauzque?* (248.orr.).

Oec gueienezan pecatu mortal eguiten due, bada eguia esan nai badue, *baceu-queu* irichico etziran bildurra. (244.orr.).

JAKIN

INDIKATIBOA

NOR-NORK (Oraina)

	<u>HURA</u>	<u>HAIEK</u>
NIK	Daquit	
HIK		
HARK	Daqui	Daquizqui
GUK	Daquigu	
ZUK	Daquizu	Daquizquitzu
ZUEK	Daquizue	
HAIEK	Daquie	Daquizquie

NOR-NORK (Iragana)

	<u>HURA</u>
NIK	Nequian
HIK	
HARK	Cequian-Ciaquian
GUK	Guiñaquigun
ZUK	Cenequian-Ziñaquizun
ZUEK	Ziñaquizuen
HAIEK	Cequien

BALDINTZA

NIK	Banequi
GUK	Baguiñaquigu
ZUEK	Baciñaquizue

AGINTEKERA

ZUK	Jaquizu
ZUEK	Jaquizue

Adibideak:

Baciaquian Jesusec neque berri baten beguira cegoala, ... (317.orr.).

Orduan ofenditzen cenduan gogoz, oarrarequin ta maliciarequin, ta ala ere, amaten cinduan; zuc et*ziñaquizula*, on eguiñez beterzen cinduan,... (276.orr.).

... beraz, badaquigu ezdala arteraño izango, bitartean echongo zacula edo beintzat esaten ta eguiten degu *baguiñaquigu* becela. (288.orr.).

... *jaquizue* eznaizala fiatzen orrelaco umiltasunaz... (223.orr.).

IRUDI

INDIKATIBOA
NOR-NORK (Oraina)

	HURA
HARK	Dirudi
ZUK	Dirudizu
HAIEK	Dirudie

NOR-NORK (Iragana)

HARK-HURA	Cirudian
-----------	----------

Adibideak:

... ta icasbide santu orretan *dirudizu*²⁴ ipintzen dezula zure legue gucia.
(224.orr).

Erdi-illa *bacirudian* ere bere trance gogor artan, etzitzaion ecer gordetzen
Jesus onari,... (312.orr.).

IKUSI

INDIKATIBOA
NOR-NORK (Oraina)

	<u>HURA</u>	<u>HAIEK</u>
NIK	Dacus(a)t	
HARK	Dacus	
GUK	Dacusgu	
	Dacuscu	
ZUK	Dacutsu ²⁵	

NOR-NORK (Iragana)

HARK-HURA	Cecusan
-----------	---------

Adibideak:

Baña esango dirazu: sarri ciñatzen naiz, eta ala ere, *eztacust* oberic nigan;
(329.orr.).

... ta argatic illunpean beatz topa, utseguiten ta cenzu gabe gabiltza; *dacusgu*-
naz pagatzen guera, irudiaz, ta ez eguiaz. (367.orr.).

Nola, Jauna, etsai gaiztoac ta zu ofenditzen zaituenac beren erara bici dira, eta
justuac, zure adisquide maiteac nequez ta dolorez? Ori ta orrelaco asco *dacu-*
tsula, nola zaude orren isilic? (366.orr.).

(23) Sic.

(24) *Dirudizu* hori gaur egun *dirudi* esango genuke.

(25) *Dacutsu*: dacus + -tzu?

ERITZI

INDIKATIBOA

NOR-NORI-NORK (Oraina)HARI-HURA

NIK	Deritzat
HIK	
HARK	Deritza-Deritzo
GUK	Deritzagu
ZUEK	Deritzatzu
ZUEK	Deritzozue
HAIEK	Deritzoe

NOR-NORI-NORK (Iragana)HARI-HURA

HARK	Ceritzon-Ceritzan
GUK	Gueritzon

Adibideak:

... ta au oriec alcanzatzen ezpadue, ez onic izaten due ta ez ondasunic beren biotzetan. Ambat nai dioe zorioneco paqueosoac beren lagun progimoari! Aiiñ ongui *deritzoe* oriec gure legue garbian bici diranen paqueari,... (411.orr.).

Gaizqui *gueritzon* Judasec aiiñ merque Jesus saltzeari, ta ala ere, saldu degu guc Jesus bera aguitz guchiagoan, ... (302.orr.).

*I O

INDIKATIBOA

NOR-NORK (Oraina)HURA

NIK	Diot
HARK	Dio
GUK	Diogu
ZUK	Diozu
ZUEK	Diozue

NOR-NORK (Iragana)

HARK-HURA	Cion
-----------	------

EGIN

AHALERA

NOR-NORK (Oraina)HURA

NIK	Daguiquet
HARK	Daguique
GUK	Daguiquegu
HAIEK	Daguiquee

NOR-NORK (Iragana)

HAR-HAIEK	Ceguiqueen
-----------	------------

SUBJUNTIBOA

NOR-NORK (Oraina)

HARK-HURA	Daguiian-Daguiala
GUK-HURA	DaguiGUN

NOR-NORK (Alegiazkoa)

HAIEK-HURA	Leguiqueen
------------	------------

AGINTEKERA

NOR-NORK

ZUK-HURA	Eguizu
ZUEK-HURA	Eguizue

Adibideak:

Irugarrengo, gose-egarriti zorionecoetatic dira nai luqueenac berac ez-ecic gafierraco guciac ere *leguiqueen* beti ta beifi ere utseguiten ezduela beren Jaunaren leueac aguintzen ta agertzen diena. (400.orr.).

DaguiGUN contu erregue batec eguiten duala norbait bere urrengo guizon eta bere erreinuco andi. (349.orr.).

... *eguizu* bere agiundua eta ez eguizu guchitan iduqui edo despreciatu. (219.orr.).

*I(N)

AGINTEKERA

NOR-NORI-NORK

ZUK-NIRI-HURA	Indazu
ZUK-GURI-HURA	Iguzu

Adibideak:

Ah! Oraindic etzaitut bear becela amaten; *indazu* grazia gueiago amatzeco. (335.orr.).

Iguzu zure laguntasuna, nequeac eramateco. (290.orr.).

ECARRI

INDIKATIBOA		
<u>NOR-NORK</u> (Oraina)		
	HURA	HAIEK
NIK	Dacart	
HARK	Dacar	Dacarci
GUK	Dacargu	
HAIEK	Dacarde	Dacazte

<u>NOR-NORK</u> (Iragana)	
HARK-HURA	Cecarren

AGINTEKERA	
<u>NOR-NORK</u>	
ZUK-HURA	Ecarzu
ZUEK-HURA	Ecarzue

Adibideak:

... ceruraco onac diran ondasunic ez *dacarden* biotz- lurrac dira; ta ondasun orien lecuan gaiztaqueria andiac eta desdicha gaiztoac edo pecatu ta culpac *dacazien* biotz-lurrac dira. (396.orr.).

Ezcontzen diran gucienac beguiratzen dioe eguiteco orri azaletic ta araguiaren ta lurraren aldetic; ezdue casoric eguiten berequin *dacarcian* obligacioaz,... (257.orr.).

ERAUTSI

INDIKATIBOA	
<u>NOR-NORK</u> (Oraina)	
ZUK-HURA	Darautsasu ²⁶
SUBJUNTIBOA	
<u>NOR-NORK</u> (Oraina)	
HARK-HURA	Darausala

(26) Sic.

Adibideak:

Guizona, cer *darantsasu*? Ezdaquizu nor ceran ta ezdaquizquitzu cerorrec eguin dituzun gauzac?. (316.orr.).

Escatzen dizquitzu, bai, nere Jainco ona, ta escatzen dizquitzut bene benetan, ezdezadala nic, nere Jainco ona, orrelaco gauzaric beñ ere eguin, ta *darausala* mundu eroac nai duana. (403.orr.).

EMAN

SUBJUNTIBOA
NOR-NORK (Oraina)
 GUK-HURA Demagun

IHARDUN

INDIKATIBOA
NOR-NORK (Iragana)
 HARK Ciarduquen

BALDINTZA
NOR-NORK (Oraina)
 NIK Badiardut

Adibideak:

Etzan ez orrela caltear guelditu Tobias gaztea era bereco ezdun beartsu gaisoa-quin *ciarduquen* aldietan. (403.orr.).

... lanean *badiardut*, Jesusec erabilico ditu nere escuac; (351.orr.).

4.2. SINTAXIA

4.2.1. Harridurazko esapideak

Perpaus bakunari dagokionez, perpausen antzeko zer bait diren nahiz ezin ditugun kategoria horretan sartu harridurazko esapide hauek bakarrik merezi zutela aipamen bat iruditu zaigu.

E.G.L.U. I²⁷ liburuari jarraikiz, bi ataletan sailkatu ditugu:

A) Esaldi zatiak, gainerakoa isilpean uzten dutenak. Esate baterako:

Guizon itsuac! (329.orr.).

Cristau sorrac! (329.orr.).

Ay cer buca! (368.orr.).

Otsemazu! (306.orr.).

Alde bat! (306.orr.).

(27) EUSKALTZAINDIA: *E.G.L.U. I*. Iruñea, 1985. 512.orr.

Salva eguin! (318.orr.).

Diosal eguin! (320.orr.).

B) Genitiboa + izenondo mugatua-z osatuak.

Ikus dezagun klasikoez nola erabiltzen zuten molde hau:

Elas amoros gaixoa hire *enganatuya* (Etxepare. II, 64).

Otaeguiaren sermoietan horrelako esapide ugari aurkitu ditugu. Interesgarrienak bakarrik jaso ditugu:

O gure *desdichaduac*! (239.orr)

O gure *erruquienac*! (351.orr.).

O gure *fedearen otza* edo *guciz illa*! (391.orr.).

Bicitzaren *gaiztoa*! (396.orr.).

Bucaetaren *charra*! (396.orr.).

Egoetaren *arrigarria*! (396.orr.).

Eracustearen *ederra*, aldi onetaco Jesusen eracustea! (407.orr.).

Ah, nere *eroegua*! (413.orr.).

Ah, cere *galgarri galdua*! (403.orr.).

Zure *zorigaiztocoa*...! (216.orr.).

Zuen *dichabagueac*...! (357.orr.).

Zure *zorigaiztocoa* eta *erruquiena*...! (372.orr.).

4.2.2. Lokailuak

Gure tesilanean lekutxo bat egitea erabaki dugu Euskaltzaindiak orain dela denbora gutxi argitara eman duen liburu batean agertzen den ikuspegi berri bati.

Euskal Gramatika Lehen Urratsak III. Lokailuak. deritzon liburuak orain arteko gramatiketan juntagailu bezala agertzen ziren hitz guztiak ez ditu halakotzat ezagutzen, ez bait dira juntagailu bezala sailkatu izan diren guztiak berdinak.

Horrenbestez, Euskal Gramatika Batzordeak sail berri bat irekitzeari bidezko iritzi dio, lokailuen sailari, hain zuzen.

Guk landu dugun testuan agertzen diren lokailu gehienek ez dute ardura berezirik, oraingoxe erabilera berbera baitute. Denen artetik batzuk aukeratu ditugu, hauek iruditu zaizkigulako bereizgarrienak edo garrantzizkoenak, egungo egunean ez bezalako erabilera erakusten dutelako,

Horrela bada, lokailu hauek hautatu ditugu: BADA, ALABAINA, ZER(R)EN, ZERGATIK, ORDEA, HORREGATIK, ERE, e.a.

Aukera hau egin dugunean kontuan izan dugun arrazoia izan da, beste guzaien gainetik, bere interesa edo bereizgarritasuna. Lokailu batzuk oso arruntak dira, bai eguneroko hizketan eta bai literaturan, orduan eta orain.

Otaegui erabili ohi dituen ondoriozko lokailuak, esate baterako, gure *bada* eta *beraz* berberak dira eta ez dugu aurkitu horien erabilera ezer berezirik.

Alabaina, ezin esango dugu gauza bera *bada* kausazkoari dagokionez, ez eta *zer(r)en* edo *alabaina*-ri buruz ere. Hauek garai batean, Otaeguiaren izkribuetan ikusten denez, erabilera normala zuten.

Gero, denok dakigun bezala, Azkuek, Altubek eta gainerakoek gaitzetsi zituzten

eta piskanaka desagertuz joan ziren, liburuetatik bederen. Gaur egun ez da batere ohizkoa euskaldun arruntan ahotik *bada* kausazko esanahi edo funtzioarekin entzutea; ez eta kausazko *zer(r)en* edo kausazko zein aurkaritzako *alabaina* ere. Gure guraso zaharrek ez dute horrelakorik erabiltzen, nahiz horrelakoak entzun ohi ditugun orain gure arteko euskaldun berrien ahotan. Baina aldi berean, *zergatik* lokailuak iraun du euskaldun zaharren eguneroko hizkeran, eta gaur egun oraindik bizirik dago.

Besterik gabe, ikus dezagun lokailu hauen erabilera Otaeguien esku izkribuetan.

Bada

Gorago aipatu dugun *Lokailuak* izeneko liburu horretan esaten zaigun bezala, Hegoaldean *bada* kausazkoaren testigantzak bertako literaturaren sorreran daude; Ochoa de Arin-ek eta Irazustak maiz darabilte; gero Larramendik eta Kardaberazek ere bai; baita bizkaitarrek ere, Frai Bartolomek eta bestek.

Eta lokailu horrek perpausen hartzen duen lekuari dagokionez, hor bertan esaten zaigu *bada* kausazkoaren lekua bigarren perpausaren arrazoia ematen duenaren hasiera edo lehen-lehena dela, eta horretan bereizten dela *bada* ondoriozkotik, hau maiz perpausaren barrentzen baita. Orain bada, hau guztia halaxe da gure idazlearengan. Ikus ditzagun pasarte batzuk:

Bildur izan zaitezte, bada, ta bildur izan gaitecen guztioz, *bada* baldin aingue-ruac ceruan bildurrac ta icaraz itzeguiten badioe Jaincoari, arrazoi gueiagorequin guc icaratu bear degu... (331.orr.).

...poztu zaitez orren icen jaincozcoaz, *bada* gu guztioz izanic gueran becela Jaincoaren zordunac, (...) zure icenac aditzera ematen du Jaincoa dezula zure zorduna... (345.orr.).

...erzaitecela bildurtu Maria, *bada* arquite dezu gracia Jaincoagan. (247.orr.).

Bart nic zuen escuetara noan²⁸ Jesus, baña ala gaizqui ta zorigaiztoan, *bada* ecin eguin nezaquean eguin nuan baño gauza gaiztoagoric, ta nator au zucentzera, *bada* badaquizue ezduela balio saldu-erosi charrac. (308.orr.).

Alabaina

Alabaina kausazkoaren edo kausal esplikati boaren exenplurik zaharrenak Hegoaldeko literaturan aurki omen daitezke.

Larramendi eta Mendiburu omen dira lokailu honen erabilera zabaldu dutenak. Geroago Ubillos eta J.B. Aguirrek ere bereganatuko dute.

Lokailu honen tokia desberdina izan da autoreen arauera. Batzuek (Larramendik eta J. Hiriart-Urruty-k) bigarren perpausaren buruan jartzen omen zuten²⁹; besteek perpaus hasieran.

Otaegui ere badirudi *alabaina* kausazkoa ez duela perpaus hasieran kokatzen,

(28) Sic.

(29) EUSKALTZAINDIA: *Euskal Gramatika Lehen Urratsak III. Lokailuak*. 1990, 185-186.orr.

beti barnean baizik. Areago, oso oker ez bagaude, *alabaina* ez da inoiz agertzen perpausaren haiseran, beti barnean baizik, eta orduan, esan bezala, beti kausazkoa da gure ustez.

Ikus ditzagun zenbait adibide:

Baia nola ote ceducan gure pecatu sall orren carga izugarri au gure Jesusec? Au guztia ceducan bere gaiñ artua; Jesus *alabaña* eguin zan guizon bere pasio santuco neque guciaquin... (303.orr.).

... eta bere Amaren neque oriec, bere neque guciac baño ere aguitz gueiagio illuntzen cioen bere biotza; maite zuan *alabaña* ecin gueiagoraño bere Ama maitagarria... (304.orr.).

Bada Jaun onec bicitu zan dembora gucian beti iduqui zuan garbia bere biotz amoriotua; etzuan *alabaña* eguin bein ere uts andi edo chiquiric batere eta ecin eguin ere cezaquean. (374.orr.).

... eta ala ibilli zan berac berariaz arturicaco beartasunarequin; bacituquean *alabaña* Jesus maitagarriac, nai izatera, nai adiña ondasun ta gauza, ta guciac nai becelacoac; (393.orr.).

... bada zuc au lenagotic ongui jaquitera, eguin izandu dezunetic beste bicitzaric eguingo cenduan, bai; ibilli ceranetic beste moduz ibillico ciñan; ibillico ciñan *alabaña* cere gogoa gueroco gauzetan ondo sartua cenerabilela... (401.orr.).

Jaincoaren semeen icen au irabacico duenac garaitu bearco ditue beren etsaiac; guerra da *alabaña*, Job santuac dionez, lurreco gure gucien bicitza; (408.orr.).

Zer(r)en

Lokailu hau Iparraldean betidanik bizirik egon da, eguneroko hizkeran nahiz literaturan, lehen aipaturiko *E.G.L.U. III.* ean esaten zaigunez.

Hegoaldeari begira, ezin dezakegu beste hainbeste esan. Arestian esan dugunez, ehun urtez edo literaturan ia batere erabiltzen ez zelarik, euskara batuarekin batera hasi zen berriz indarra hartzen. Gauza bera errepikatzea baldin bada ere, esango dugu *zeren* Gipuzkoan XVIII. eta XIX. mendeetan bizi-bizirik egon zela, ia idazle guztiek, Otaegui barruan dela, *zerren* forma erabiltzen zutelarik.

Gehienetan menderagailu gisa erabiltzen da, eta orduan *bait-* aurrizkia nahiz *-en* atzizkia har ditzake adizkiak, euskalkien arauera. Hemen lokailu soila deneko erabileraz aztertuko dugu gure idazlearen. Aurrera gabe aitortu behar dugu lokailu deneko adibideak guztiz bakanak direla, menderagai denekoak baino askoz urriagoak. Hona exenpluak:

... Jesu Cristoren legue santuaren contra alcharzen gueranean estutzen gaituen concienciaco aranza, quezca ta ar oriec dira gracia ciertoac ta engañatzen ezgaituenac, *cerren* gu tragatzeco gure inguruan dabillen demonia ecin, Escritura Santuac dion becela, arguiaren aingueru biurtu liteque gu engañatzeco... (227.orr.).

Ichasoz dijoana jaten, edaten, lo dantzanean ere, badijoa, ezda orduan ere guelditzen, ceren, nai ezpadu ere, ontziac berequin darama. (288.orr.).

Itz guchian: asitzen dira ongui, jarraitzen due gaizqui ta beren bicitza bucatzen due eriotza gaizto batequin, *cerren* gaitzera biurtzearequin eguiten zaio Jesu Cristori bidegabe guciz andi bat,... (321.orr.).

Beste pasarte bat aipatu gabe ez dugu utzi nahi, hala ere; *ceren*-i dagokion adizkia lehenaldian dagoenez gero, eta horrenbestez, lokailu ala menderagailu den ezin jakin dezakegun arren, oso pasarte polita da, zeren batera edo segidan agertzen bait zaizkigu *zeren* eta *bada*:

Oraindañocoan beti au ez eguiñaz degu damu, ta benetan ala ere; *bada ceren*³⁰ au bear becela eguiten ezguenduan, galtzear guinduan³¹ gure biotzaren paque ta ondatsunaquin batean, zure emengo laguntza ta gure seculaco gloria. (396.orr.).

Zergatik

Batez ere Hegoaldeko literaturan agertzen omen da; baina, hala ere, ez omen dago orokorki zabaldua. XVIII. mendearen hasieran Ochoa de Arin ordiziarak (1713) ez omen darabil eta Juan de Irazusta hernialdetarrak (1739) bai.

Otaeguik usuenik menderagailu bezala badarabil ere, alegia, adizkiari *-en* erantsiz, lokailu gisa ere agertzen da bere izkribuetan.

Ikus ditzagun aurkitu ditugun adibideak:

Nere cristauac esten³² cion San Juan Crisostomoc bere puebloari nere salvacioaz bildurrac nago, *cergartic* nola nagoan obligatua zuen pecatuaz negar ta penitencia eguitera, bildurrac nago, cein ez malcoric ta ez demboraric izan ezdezadan nerezaz negar eguitemco. (239.orr.).

Baña janariac on eguitemco oraindic gueiago bear da, bada ezda asco descarteza ta jatea, baicic bear da estomagoan edo egostoquian iduqui, *cergartic* iduquitzen ezpada ecin digeritu liteque... (278.orr.).

Urritasun honek ez gaitu harritu behar, adizkia ia beti iraganean agertzen delarik, ezin jakin bait dezakegu, lehen *ceren*-i buruz esan bezala, lokailuari ala zeri zor zaion *-en* atzizkia.

Ordea

Ordea eskuarki agertzen da perpausaren buru-buruan, Axularrengan bezala eta gaurko gipuzkera bizi, kalekoan ez bezala. Hara hainbat adibide:

Venturaz arrotzen da gaizqui eguiñaz ta pecatuaz? *Ordea* pecatuan ezdago desonra baño. (221.orr.).

... jazten du cilicioa, mortificatzen du bere araguaia, bere oia bere negarraquin betetzen du. *Ordea*, ezdira orieci Jaincoari esqueintzen diozcanac aren aserretasuna biguntzeco ta misericordia bere alde ipintzeco. (234.orr.).

(30) *Bada ceren*: bi kausal segidan. Biak menderagailuak? Biak lokailuak?

(31) *galtzear guinduan*: galtzear *genituen* ala *genuen*?

(32) Sic.

Esan bai, naidegun becin bat, menturaz eznaiz zartuco, menturaz biar ta menturaz gaur illico naiz. *Ordea*, zartuco baguiña becela gure gauza guztia egin. (288.orr.).

Baia zuc confesatzera zoacenean esaten dezu: bota dezadan (...); berriz ere pecatuan erorico naiz, cergatik berriz ere confesatu uste dedan. *Ordea*, esan bear cenduque: ... (297.orr.).

Horregatik

Gauza jakina da idazle klasikoetan bi balio dituela: kausala eta kontzesiboa. Ikus ditzagun biak Otaeguian.

Balio kausalaz:

Jaquizu gure eraguia dala macurtua gaitzeraco ta venganzaraco, ta espiritua beti dago jarria oneguitera ta barcatzera, ta emendic dator orien arteco betico guerra; *orregatic* vengantzeco pensamentu ta deseo oriec burura etorri arren, ezdezu pecaturic eguiten, aleguiña eguiten badezu oriec burutic quentzeco... (338.orr.).

Ondorengo itzac, ceñac diran: Santa Maria, Jaincoaren Ama, erregutu ezazu gu pecatarioc gatic oraiñ ta gure eriotzaco orduan, Amen esan cituan gure Ama Eliza Santac Efesoco Concilioan Nestorio eregearen contra erabaqui zuanean Maria Virgiña zala ta deitu bear zala Jaincoaren Ama; *orregatic* esan dezaquegu, Aita gureaz oster, (...), Ave Maria dala oracioric onena,... (345.orr.).

Orobar bada Jesu Cristoc ere igaro zuan bere Ama guztiz doatsuaren erraietaco araguia, ez bacarric urratu edo idiqui bague, bere osotasuna galdu bague, ezpada garbiago, ederrago eta miragarriago largatzen zuala. *Orregatic* diogu Maria Jaincoaren Ama beti izan zala virgiña... (353.orr.).

Lenengo demonioa, nori deitzen zaion gaiztoa guizonen pecatuaren eraguillea dalaco, dabill gu bere mendean paratzeco. (...) dabill gu tentatzen ta guri cerua galerazteco aleguiñac eguiten, ta egiten, ta *orregatic* esaten diogu Jaincoari: libra gaitzatzu gaitzetic. (342.orr.).

Balio kontzesiboaz:

Pensa dezagun cembateac asitzen duen urte au edadearen lorean, osasuna onarequin ta urte ascoan bici izateco ichurarequin, eta *orregatic* ezdira urte onen azqueneco egunera irichico. (250.orr.).

Gucia usteldu, quirestu ta arrez betetaco gorputz illa baño aguitz ichusiago eta fin gabe icaragarriagoa da anima bat pecatu mortaleco estaduan. Mundu gucico aberastasun guciac, munduco guciën anditasun, onra ta mundu gucico diversioac ezdioe quenduco, Jaincoaren beguietan guztiz beltz, nazcagarri eta beraren gorrotoric andienaren gai izatea; eta *orregatic* bici soseguz, parre eguin ta poztutzen da, eta jan ta lo eguiten da estadu guztiz izugarri onetan! (292.orr.).

Zuc gorputza ta anima dauzcatzu; gorputza ezda anima, ezda anima ere gorputza; animac bere izate edo naturaleza dauca eta gorputzac berea; eta ala,

zure anima ta gorputza gauza bi dira. *Orregatic* ere, zu etzera guizon bi, baicic bat bacarra,... (352.orr.).

Eta Jaincoaren paciencia ta echedeteaz gaizqui baliatzen diran pecatarien castigua luzatze onec, gure iritzian, Jaincoa orren erraz pecatuac barcatzetic atzeratu bear balu ere, nai du *orregatic* orren erraz ta orren merque pecataria argana biurtzen dan guztian pecatuen barcacio osoa orri ematea. (381.orr.).

...Gabez / Bagez

Berez lokailu ez den arren, balioz kausala delako sartzen dugu hemen honako hau. Baiezko kausalitatea (por) *-gatic*, -en bidez aiderazten dugun ezezkoa (por no) *gabez* edo *bagez*-en bidez egiten zuten gure idazle klasikoez. Hona Otaeguiaren exemplu batzuk:

Gucien aurrean an irtengo dirala dio San Vicente Ferre-ec deseo guciac, itz guciac, ala esanac nola adituac, pauso guciac, eguindaco obra guciac ta eguin bear eguin gabe utzitacoac edo norc bere obligacioac cumplitu *gabez* eguin diran utseguiteac. (214.orr.).

An arguituco dira ardo gueiegui edanda ta vigiliac gorde *gabez* eguiten diran gaiztaqueriac. (214.orr.).

Juicioco egunean Jaincoaren tribunalean icusico due familiaco buruac eta gurasoac orain cer galtzen duen ta bestai galerazotzen diocen Jaincoaren itza aditu *gabez* edo bere carguoc aditzera bialdu *baguez*. (279. orr.).

Siñale oec dira oquer ta gaizqui ibilli arren, Jaincoac aviso ta arguiric ez ematea, concienciaren quezca ta arrac ez sentitzea ta quezca ta arr oriec sentitu *baguez*, nola nai ta ardura bague pecatu eguitea. (269.orr.).

Ere

Gehiagotan ere aipatu dugun *E.G.L.U. III. Lokailunak*³³ liburukia luzaki mintzo da *ere* lokailuaz. Hemen ez dugu horretaz ezer esango. Bai jasoko, ordea, aldi guztietako literaturan, hain Iparraldekoan nola Hegoaldekoan, agertzen den eta egungo egunean ia erabat galdua den *ere* horren erabileraren kasu berezi bat; alegia, aditz naguisaren eta laguntzailearen artean kokatzen denekoa. Honako hauek irakurtzen ditugu Otaeguigan:

Aurreco doctrinan aditzera eman nizuen (...). Aditzea eman *ere* nizuen berretan bear degula izan juzgatuac, ... (365.orr.).

Espiritu Santua pintatu oi da uso baren idurian (...). Ipintzen da iduri onetan ala aguertu zalaco Jordango ibaian Jesu Cristo gañean; (...) Ipintzen *ere* da apostoluen gañean susco³⁴ miiien idurian, ala aguertu zalaco beren gañera etorri zanean Pazcoa Maitzecoetan. (...) Irudi onetan esan nai *ere* da Espiritu Santuac eguiten duala bera artzen duenetan suac eguiten duana. (373.orr.).

(33) EUSKALTZAINDIA: *E.G.L.U. III. Lokailunak* 1990. 35.orr.

(34) Sic.

... Hala ere

Esapide honek ere multzo honetan aipatzea merezi du. Ez da, noski, *bala ere* aurkaria; gaur *gero* esan ohi dugu askok horren lekuan. Esate baterako.

Nekatua iritxi zen etxera, oso nekatua gero!

Etxeparek *ere* soilaz adierazten du hori bera:

Jeinkoak zuri eman dizi potestate handia,

Haren ama ciren gauero ama er maytia

Ceru eta lur oroan duçun hanbat balia

Cer çuc galde baytaquiçu den conplitu gucia. (Etxepare, I, 413-417)

Ikus Felipe Agustin Otaeguiaren pasarte batzuk:

... ibili ote ditezque Jesusen ondoren ta gogozco pobre zorionecoen artean?
Nai badue, bai; ta arin *ala ere*. (393.orr.).

Gabetu ta ustu nai-det, eta bertatic *ala ere*, nere biotz char au era orretaco ecer-ez edo gauza galgarri gucietatic, zure amorez dana beteric guero uzteco. (393.orr.).

Oraindañioan beti au ez eguiñaz degu damu, ta benetan *ala ere*; (396.orr.).

Orain nic daguiquedana, da lenagoco utsaz damututic, uts berriric ez eguiteco asmo on bat artzea. Artzen det, bada, bai gaur bertatic, eta pocic *ala ere*; (413.orr.).

Ote zuan Judasec Jesusen etsai orien berriric? Bai, ta asco *ala ere*; bada bace-quian arazo andian cebiltzala Jesus ill erazo naiez; (300.orr.).

4.2.3. Juntagailuak (aurkaritzakoak)

Bi perpausen artean gerta daitekeen kontrakotasuna edo aurkaritza aditzera emateko erabiltzen dira, jakina denez, BAINO / EZPADA / BAIZIK juntagailuak.

Hauek ez ditugu lokailuen artean sartu: alde batetik, *baina* lokailu ere izan daitekeen arren, beste hirurak beti juntagailu direlako, lokailu izan nahiz juntagailu izan, ez bait du Otaeguigan ezer berezirik esateko.

Baino

Juntagailu hau ia beti bizkaitartzat jo ohi da gramariketan. Ikus dezagun, esate baterako, Frai Bartolome de Santa Teresaren liburutik hartutako adibide bat:

Nori Jauna, ceuri *baino* besteri esquini neguijo nic, cartilla, edo liburu chiqui honetan lagunai opa deutsedan prutu guichija?³⁵

Orain ikus ditzagun Otaeguiaren eskuzkribuetan agertzen diren exenplu batzuk:

(35) FRAI BARTOLOME DE SANTA TERESA: *Enscal-errijetaco olguesta ta dantzen neurrico-gaizozpinduba*. Jesu-Cristo Geure Jau Gurutzean Josijari. Hordago, Donostia 1978.

Zure zorigaiztocoa ta erruquiena, bada ezdezu betico condenatzea *baño* beste erremedioric izango! (372.orr.).

nola eguingo ezdezu bada orain, zure pecatuen barcacioa irichitzeco (...) zu becela pecataria dan guizon confesore bati esatea *baño* aguintzen ez dizunean? (382.orr.).

Erregue onec afal-ondoan maian cegoala, divertiten ta pecatuan *baño* pensatzen etzuan demboran, icusi zuan paretean... (269.orr.).

Jaincoac eranzun cion: an dauzque Moises ta beste profetac, eta aec esaten duena eguitea *baño* ezdue. (278.orr.).

BAINO esaldiaren amaieran:

Venturaz arrotzen da gaizqui eguiñaz ta pecatuaz? Ordea pecatuan ez dago desonra *baño*. (221.orr.).

... esaten badio Jauna arequin dala ta andre gucien artean bedecatua dala, Mariac eranzuten dio ezduala beste anditasunic Jaunaren servitzariarena *baño*. (223.orr.).

Zure zorigaiztocoa ta erruquiena, bada ezdezu betico condenatzea *baño* beste erremedioric izango! (372.orr.).

Bi azken aipamenetan *beste* agertzen zaigu *baño* indartuz, hor goian kopiatu dugun Frai Bartolomeren pasartean bezalaxe.

Baizik

Badaquizue ta bein baño gueiagotan aditu dezue infernuco tormentuetatic libratzeco bide bi *baizic* ezdala, edo inocencia, edo penitencia; (239.orr.).

... ta ezdira asmo orretatic apartatzen leice batean goseac illerazteco ezpada, ta ezdue ortic ateratzen federic ezduenai saltzeco *baizic*. (337.orr.).

Baña, norc eracutsi aldeiquegu ori bear becela eguiteco modua, munduan umillatu ta cerura igo dan Jesu Cristoc *baizic*? (361.orr.).

Emendic ezagutu ezazu, bada, cristaua, (...) aranza, quezca ta ar oriec ecin etorri litezqueala Jaincoagandic *baizic*. (227.orr.).

Iñorc charqueariaric eguiten badie, ezdioela gorde bear gorrotoric, *baizic* barcatu bear dioela biotz osotic eguindaco gairza. (253.orr.).

Ikusten denez, azken exenplu honetan aurkako bigarren perpausaren buruburuan agertzen da juntagailua, aurrekoetan ez bezala, baizikan libra gaitzazu gaitzetik diogunean bezalaxe.

Ezpada

... Evangelioac ezdigu esaten beragatic beste gauzaric, *ezpada* cijoala aciaz, ala urteetan nola jaquindurian Jainco ta guizonen beguietan. (355.orr.).

Infernua da lecu guciz icaragarri bat, beñean ezdagoan beste gauzaric, *ezpada* sua, garra ta quea;. (389.orr.).

Noizbait azpiratu edo garaitzen bagaitu tentacioac ezda aingueruaren faltaz, *ezpada* guc erori nai izan degulaco. (219-220.orr.).

Orain bada, balego zorra pagatzeco dirua artu nai ezduan bat, onec ezluque pagatuco bere zorra, ez guizon aberats aren faltaz, *ezpada* bere culpaz. (281.orr.).

Bada cerc aibeste bider paquea ecarri du aserre ta gorroto orien artean, umiltasunez eman diran pausoac *ezpada*³⁶? (222.orr.).

Ikusi batera eta azterketa sakonago baten faltan, esan behar guztiz balio berdinekoak direla hiru juntagailu hauek Otaeguirengan eta bata dioenean bestea esan zezakeela.

Bestalde, azken adibidea oso interesgarria da: batetik, *ezpada* ez dago, gainerako esenplu guztietan bezala, aurkaritzako perpausaren hasieran, baizik amaieran; eta horrenbestez, duda du batek hor juntagailua den; bestetik, adizkia ere ez da betebe-tean, *ezpadira* esan beharko bait zukeen.

4.2.4. Mendeko perpausak

4.2.4.1. Perpaus konpletiboak

Gramatika tradizioaletan agertzen zaizkigun perpausaren sailkapenak denok ezagutzen ditugu eta *konpletiboak* izenaz deitzen direnak zein diren ez dago azaldu beharrik.

Alabaina, konpletibo mota guziak ez dira berdinak guretzat; batzuk gaurkotasun handia dute eta beste batzuk, berriz, ia izkutatuak edo izkutatzear daude.

Horrela bada, *-(e)la* atzizkiaz bukatutako perpausak egun maiztasun handia dute eta, zer esanik ez, Felipe Agustin Otaeguiaren izkribuetan ere sarritan agertzen dira. Beste hainbeste esan dezakegu *-teko* / *-tzeke*-z amaitzen diren menpeko esaldiei buruz eta *-tea* / *-tzea*-z bukatutako gehienei buruz. Horregatik, gure tesilanean landuko ditugun konpletiboak ez dira izango eguneroko hiztera arruntean eskuarki entzun ditzakegun erakoak, baizik gaur egun oso gutxi erabiltzen direnekoak.

Egungo egunean euskaldun zaharrek hitzetik hortzera darabiltzaten perpaus konpletiboak ez dute gure ikerlanerako interesik.

Ikus ditzagun, beraz, Otaeguiaren eskuzkribuetan agertzen zaizkigun konpletibo mota batzuk.

4.2.4.1.1. NAHI IZAN-en konpletiboak

A) Forma ez-jokatuak

Gaurko gazteei askotan aditu ohi dizkiegu honelako perpausak:

Mikelek kalera ateratzea nahi du

Ez da erraza izaten askotan irakasleontzat horrelako bitxikeriak zuzentzea. Baina

(36) Ezpada (ezpadira?).

argi dagoena da NAHI IZAN aditzak bere errejimen propioa duela, hots, bi aditzen sujetoa (perpaus nagusiko eta perpaus konpletiboko aditzena, noski) berbera denean, lehen partizipioa erabili behar dela; alegia, Mikelek kalera atera nahi du.

Ikus ditzagun Otaeguik idatzitako pasarte batzuk:

... *naico luque* pecatariac pecatu ori bere buruari *ezcutatu*, *naico luque* gaitzic eguin ezduala sinistu,... (226.orr.).

... *baña nai dezu ez galdu*, *naidezu* icaragarritzco ichaso onetan *ez ondatu*? Begui-
ra eguiozu beti izar argui ta eder oni. (247.orr.).

Perpaus nagusiaren aditza NAHI IZAN ez, baizik NAHIAGO IZAN denean, ez da hain baterakoa idazle zaharren usarioa; esan nahi bait da, bi aditzen sujetoa berbera izanik ere, lehen partizipioa nahiz aditz izena aurkitzen ditugula maiz autoreetan. Hona pasarte polit bat, non Otaeguik biak nahasi bait ditu elkarren segidan:

Bada, —dio San Gregorioc— pasatu alic Cristotzat, *naiago izan zuan guelditu* zan becela, guizonen aurrean andiagotzat iduquia *izatea* baño. (220.orr.).

B) *Forma jokatuak*

Gaur egun Mendebaldeko hizkeran galduz doaz era honetako perpaus konpleti-boaren aditza subjuntiboan daramatenak. Hona hemen adibide batzuk:

Elizac (...) icen santu orretan iduqui du beti bere confianza guztia ta icen santu orretan *nai du ipini dezaten* bere seme-alabac berena. (261.orr.).

... ta gauza orien bearra edo gabea duanari cerbait ematea da al duenac eguin bear duena, baldin *nai badue guerta daquien* zorioneco erruquitsu emalle onetatic izatea. (403.orr.).

Gabiltzan beti gure buruac ontzen ta ontzen ta lan orretan lagun deguiegun al-degun lagun progimo guciai, baldin *nai badegu eman daquigun* emen atseguin andi garbi eder bat, eta guero bein ere bucatzen ezdan ta aguitz andi ederragoa dan ceruco gloria. Amen. (402.orr.).

Beren Jainco ona biontz osotic amatzen duenac *ezluquee nai ifiorc eguin lequion*³⁷ berari bidegaberac batere, ez eta bere gaiztaqueria ta bidegabeac gatic ifior *galdu ledin* ere. (398.orr.).

Ah gogor charra! Eta *naico cenduan* zuc *eguin cezaten* zurequin besteac beste orrembere, zu arquitzera oriec aldi orietan becin beartsu ta gabe? (403.orr.).

Ohar gaitezen zein poliki gordetzen duen azken hiru adibideotan aditz moduaren komunztadura:

Oraina:	<i>nai badegu...eman daquigun.</i>
Alegiazkoa:	<i>ezluquee nai...eguin lequion</i> ³⁸ .
Iragana:	<i>naico cenduan...eguin cezaten.</i>

(37) Sic.

(38) Sic.

4.2.4.1.2. *Beste zenbait aditzen menpe onduak*A) *Forma ez-jokatuak*

Zenbait aditzek zalantza agertzen dute euskalkien arabera, konpletiboaren aditza aditz izenaz moldatzerakoan zein kasu marka erantsi aditz izen horri. Hala dio kantuak:

... zurekin ezkontzera
dudarik ez nuke.

Baina, hori Hegoaldean zurekin ezkontzeko kantatu ohi dugu.

Zalantza hori ikusten dugu konpletiboa txertaturik daraman perpaus nagusiaren aditza *saiatu*, *beldur izan*, *icara izan*, e.a. denean:

Beldur izan, lotza izan, saiatu, animatu...

-T(Z)EN
-T(Z)EKO
-T(Z)ERA
T(Z)EA

Ikus adibide batzuk:

... baña enzunic Herodesen semea erregue sartu zala bere aitaren ordeztu Judeaco errietan, bildur izan zan ara joaten. (355.orr.).

Orobat anima ascoc, pecatu mortal edo larria animaren iltzallea delaco igues eguiten badue ere, venial edo chiquiaz guchi bildurtzen dira; ala, animaco eriotza, ceñean pauso batean edo beingoan erortea chit *bildur diran*, guchi bana edo pausoric pauso vorondatez artu edo errecibitzera datoz. (272.orr.).

Lotsa izan zaitte, bada, berriz pecatuaren bitartez demonioaren mendera bihurtzen; *bildur izan zaitte* zure anaia nagusi Jesu Cristoc zuretzat gorderic daduzcan ondasun ugariac galtzen; (354.orr.).

Lotsa baguera eguia erantzuten, San Pabloc erantzuten du gugatic; (362.orr.). Baña *saiatzen bacera* besten aurrean ceran baño obetzat iduquia izateco, ezagutu ezazu etzerala eguiac umilla. (223.orr.).

... *saiatzen badira* guri gorputzeco ondasunac iristeco eta gugandic gaitzaren perillac apartatzeco, cernbat obeto saiatuco dira animaren oneraco ta ceruraco bear ditugun ondasunac iristeco? (378.orr.).

Onela elizaren asieraco cristauac cerua deseatzten zuen ta *saiatzen ciran* ori irabaztera betico ondasunen esperanzarequin. (388.orr.).

Nere aleguiña guciac *saiatuco ditut* bigundu ta mugitzera pecatariac dicha ta bendicio guciac oso ecarrico dizten penitencia eguiacora; (213.orr.).

Ipintzen digu poz eta atseguin andi bat modu onetan *animatu gaiten* artu degun gracion egotera, icusiric pecatuaren mingoitztasuna eta graciaren atseguña. (218.orr.).

Anima gaitecen, bada, orrembeste ondasun ecarri bear digun birtuteari equite-
ra. (237.orr.).

B) Forma jokatuak

Lehen aipatu ditugun aditz horietako batek, *beldur izan-* ek, duen berezitasun aipagarri bat aditzera emango dugu orain. Adizki horren menpe dagoen konpletiboan, *cein* agertzen da aditz jokatuaren aurretik. Hona hemen hainbat esenplu:

Castigarzen det dio nere gorputza, cergatic *nagoan bildurrac cein* besteai Jaincoaren itz santua aditzera eman, ta ondoren neur *condenatu nadin*. (239.orr.).

...bildurrac nago, cergatic nola nagoan obligatua zuen pecatuaz negar ta penitencia eguitera, *bildurrac nago cein* ez malcoric ta ez demboraric *izan ezdezadan* nereaz negar eguiteco. (239.orr.).

Contrara, chit *bildur izateco da cein* Jaincoac, norc eguin guinduan bera amatzeco ta servitzeco, gure pecatuen ta gure lotsagabetasunaren penan, beste edocein baño lenago bere gracia *ucatu deguigun*. (340.orr.).

... ta icusi zuenean berariazco isilera, *bildurtu ciran* guciac, *cein utzi cezan* biciric Herodesec; (309. orr.).

Beldurrac egon eta *beldur izan* -ek duten bereizgarri berbera du *icara* egon adizkiak:

... trumoia danean, *icara dago cein*, mercei duan becela, oñazcarrac bicitza quendu ta infernura *bota dezan*; (319.orr.).

Garbi dago bateric *cein* horiek ez direla azentodunak. Laugarren adibidean irudi dakioko norbaiti hori ez dagoela hain garbi eta idazleak agian esan nahi izan duela *cein* (alegia, Jesus ala Barrabas) bizirik utziko zuen Herodesek, *bildur izan* zirela han zeudenak. Baina zalantza hori burutik uxatuko du ohartu bezain laster Pilatosek, ez Herodesek, izan zuela gehienez ere duda hori. Pasarte horietan *cein* inongo dudarik gabe atonua da eta juntagailua, konpletiboa noski, *bildur izan* aditzaren konpletiboa, eta balioz Lapurdiko idazle klasikoen (erran zuen) *ecen-en* parekoa. Ohar, gainera, bere errejimena duen adizkia subjuntiboan (*condenatu nadin, izan ezdezadan, ucatu deguigun, utzi cezan, bota dezan*) daramala.

4.2.4.1.3. -(E)NA eta -(E)NIK

-(E)NA-z osaturiko perpaus konpletiboak, Azkuek bere hiztegian dioenez, esaldi nagusiaren aditza *jakin, baieztatu, ezeztatu, uste ukan, sinistu, ikusi* edo *esan* denean erabiltzen dira.

Otaeguik ere askotan erabiltzen du -(e)na; ez, ordea, -(e)nik, honetaz baliatzen deneko adibide bakarra aurkitu dugu eta.

Hortaz, idazle beizamarraren izkribuetan hauek topatu ditugu:

- (e)na-z ondutako menpeko perpaus konpletiboak.
- -(e)la-z ondurikoak (esaldi nagusia ezezkoa nahiz baiezkkoa izan).
- -(e)nik-ez osaturiko perpaus konpletiboa (jakina, aditz nagusia ezezkoa da hemen).

Hara zenbait pasarte:

... ta juicioco egunean conciencia ori izango da zure contrario ta testigoric oquerrena ta aitor erazoco dizu pecatu eguin dezuna ta pecatutic irreteco izan dituzun avisoai eranzun ezdiezuna. (228.orr.).

Gure bicitza gucian acordatu gaitecen pecatu eguin deguna, baita ere penitencia gabe ceruan sartuko ezguerana. (236.orr.).

Job santuac esaten du: badaquit nere Erredentorea bici dana ta juicioco egunean piztuko naizana; badaquit nere araguiari ta orain daduzcaden beguiaquin nere Jaincoa icusico dedana. (382.orr.).

... anche igarri zuen jaio berri abereche edo portale zatar artan aini pobre cegoana guizona eta Jaincoa zana; (355.orr.).

Jesusec eranzun cion: certaco ibilli cerate nere ondoren? Etziñaquizuen nere Aitaren cereguifietan ibilli bear dedana? (355.orr.).

Ez inoiz bildurric iduqui aingueru guardacoaren alderic utsune edo faltaric izango dala; (219.orr.).

Bi azken enenpluok perpaus nagusia ezezkua dute eta, halaz ere, bataz *-(e)na* eta besteak *-(e)la* erantsi dio mendeko perpausaren adizkiari.

Beste ezezko perpaus honetan, aldiz, *-(e)nik* hautatu du Otaeguiak:

... ta esan cion itz oriec Erregueren contra ceuquen eriotzaco sententia gogorra. Baña etzion esan arrats artan bertan ill bear zuanic. (269.orr.).

4.2.4.1.4. Instrumental kasuaren markaz osaturiko konpletiboak

Menpeko perpaus konpletiboaren aditz ez-jokatuak maiz hartzen du instrumentalaren kasu marka perpaus nagusiaren adizkia *lotsatu*, *oroitu*, *abaztu* edo horien antzeko bat denean.

Hona hemen Otaeguiak darabiltzan batzuk:

Eta zure bicitza pasatu gucian ezpadezu arquitzen certzaz lotsatu ta damu izan, ezdezu orregatic Jaincoaren aurrean *umillatzeaz aztu bear* ... (224.orr.).

Oraindañocoan beti au ez *eguiñaz degu damu*, ta benetan ala ere; (396.orr.).

4.2.4.2. Erlatibozko perpausak

Atal honetara iristean, galdera batzuk aidean geratzen zaizkigula aitortu beharrean gaude.

Otaeguiaren sermoietan atentzioa ematen duen zerbaitez ari gara: berez galdetzailerak direnak atono bilakatuz lortzen dituen erlatibozko izenordainez. Harrigarriena, idazlea izenordain horietaz hain maiz baliatzea da, sarri eratzen bait ditu honelako erlatibozko esaldiak:

Azquenic, guc lurretic esanaz *cernetan zaudena*, aitortzen degu ceruco erri dichosotic, *noraco* eguiñac izan guiñan, desterratuac bici gueral... (331.orr.).

... ipiniac beren mirarizco alabari mirarizco icen Maria, *ceñec* esan nai duan andre goienecoa ta portura seguru daraman izarra. (247.orr.).

San Pabloc, *norc* aditzera ematen dituan obligacio oriec guztiac,... (256.orr.).

Gaur ere ez da Gipuzkoako elizetan horrela mintzo den apaizik. Eguneroko hizkeratik horrenbeste aldentzen zen euskara erabiltzen ote zuen Otaeguiak igandetako sermoietan Beizamako elizan?

Pentsa dezakegu liburuetatik ikasia zuen euskara zerabilela eta argitaratzeko asmoarekin saiatzen zela hizkuntza literarioagoa erabiltzen.

Baina hizkera literario hau sintaxiara bakarrik mugatu al zuen? Izan ere, deklinabidean eta aditzean ez du liburuetatik ikasitako formarik ipintzen, gipuzkeraz herriak esaten dituenak baizik (gizonak ekarri zuen: sujeto ergatibo plurala duela; *guñnaquigun* eta antzeko aditz formak...).

Gainera, bere aurreko idazle gipuzkoar batzuek ere eraten dituzte modu horretako erlatibozko perpausak (Ochoa de Arin-ek, esate baterako; honek, gainera, espreski adierazten du herri xehearentzat idatzi duela bere lana; hortaz, herriak ulertzeko moduko euskaraz baliatuz).

Ondorioz, hau al da Beizamako herritarrek garai hartan zerabilten euskara?

Beizamarra izanik ezin zezakeen idatz gipuzkeraz baizik; baina zer da gipuzkera? Ez dugu uste gipuzkeraren deskribapen zehatzik eginik dagoenik; are gutxiago Beizamako azpieuskalkiarenik.

Galdera hauentzat erantzun ziurrik ez badaukagu ere, gutxienez gure kezka ager arazi nahi izan dugu.

Ikus ditzagun adibide batzuk:

ZEIN (deklinatua)... -(e)N

Lenengo, gaitz espiritucoac dira animaren gaitzac, *ceñec* padecitzen dituan milla argaldade bere almen gucietan. (343.orr.).

Elizac icusi ditu barzuec, *ceinzuec* izan diran perseguituac, burlaz beteac ta desonratuac Jesu Cristogatic, ... (223.orr.).

... orobat Jaincoac guri eman nairic sari andi bat, *ceña* dan betico bicitza ta cerua, ez da izango arrazoi lehago beguiratzea gure penitencia bear becelacoa dan edo ez? (238.orr.).

Gauza ciertoa da sartu bear degula urte batean, *ceñetatic* irtengo ez gueran. (251.orr.).

Oetatic lenen edo principalenac izan ciran amabi, *ceñai* deitu cien apostoluen icenarequin,... (356.orr.).

O ventaja ederrac, *ceñen* precioa ezagutzen duen zorionecoac! (386.orr.).

Ay pensamentu madaricatuac, *ceñaquin* deabruari ta pecatuari nere biotzean ostatu eman-nien!. (363.orr.).

Ceruco gloria da convite bat, *ceñera* guztiac deituac diran; (388.orr.).

Orobat anima ascoc, pecatu mortal edo larria animareni lltzallea dalaco igues eguiten badue ere, venial edo chiquiaz guchi bildurtzen dira; ala, animaco eriorza, *ceñean* pauso batean edo beingoan erortea chit bildur diran, guchi bana edo pausoric pauso vorondatez artu edo errecibitzera datoz. (272.orr.).

NOR (deklinatua)... -(e)N

Contrara, chit bildur izateco da ceñi Jaincoac, *norc* eguin guinduan bera amatzeco ta servitzeco,... (340.orr.).

Gaitz genero asco dira gu mundu onetan bucatu ta galtzeco perillean ipintzen gaituenac. Lenengo demonioa, *nori* deitzen zaion gaiztoa,.. (342.orr.).

Ez da erraz adierazotzea nola, izanik Aita benetacoa, *norgandic* datorren Seme benetacoa, Seme au izan litequean aĩñ anchiñaco, cein da Aita; (348.orr.).

... bada izanik memoria igaroco gauzaz acordatzeco, ezdu bear Jaincoac, *no-rentzat* ezdagoan igaroco edo etorteco dan gauzaric,.. (351.orr.).

... baña ezconzaco sacramentuaren gaia da bai bici bat, au da, guizonaren ta emacumearen gorputzac, *norzuec* oligatzen diran bata bestearen baiben ta ontzat ematearequin; (256.orr.).

Jaincoari escatzen dioguna da, bada, eman deigula graciaco erreinua, *norequin*, San Lucasec dion becela, erreinatzen duan Jaincoac anima justuetan... (332.orr.).

NON.....-(e)*N*

NONDIK..... (e)*N*

NORAKO.....-(e)*N*

... eta igaro zan Narareto errira, *non* bici izan zan Jesu Cristo amabigarren urtera eldu artean. (355.orr.).

... eracusten dizuet arotz baten dendan, *non* bere bicitzaten gueiena igarotzen dedan; (221.orr.).

... gure egunac igaro ditzagun alaco eran, *non* ezgueran beĩñ ere aztutzen lurraren gañean gauden artean destierroan gaudela ta gure deseoc joan bear duela ceruronz, *noraco* egifiac gueraz. (360.orr.).

... bada jaquintsu guciac esaten due Jaincoac pecatu chiquien alderaco edo pecatu chiquiai beguiratzeco zabartasun edo descuidoac castigatzen duala one-laco oztasunequin obratzen duan cristaua larga ta desamparatuaz, *nondic* datorren pecatu pisu ta larrietan erortera. (273.orr.).

-(E)*N* atzizkiaz eratuak

Jakina denez, erlatiboazko perpaus konposatua sortzeko bi perpaus behar dira, bietan izen sintagma bera errepikatzen delarik. Perpaus bat bestean txertatzen denean, bi izen sintagma horietatik bakarra jartzen dugu:

1. GIZONA erori da.
2. GIZONA zure lehengusua da.
3. Erori den GIZONA zure lehengusua da.

Bi izen sintagma horiek kasu berean daudenean ez dago arazorik; ez daudenean, baldin erlatibo bilakatu nahi dugun esaldiko izen sintagma, NOR, NORK edo NORI kasua bada ere ez. Ikus Otaeguiaren hauek:

Confesatu ondoan bereala pecatuac seguitzen dion penitencia da alperra ta probechu gabea. (I, 156.orr.). (Hau da, penitentziari segitzen dio bekaruak).

... consideratu bear degu Magencio cristauen persguitzalleac, oriei Jesu Cristo ucatu-erazotzeagatic, oriec luzaroago ta gaizquiago oñacez betetzeco asmatu

zuan tormentua. Guizon gogor onez aguindu zuan, martirioa eman nai cion persona arpeguiz arpegui beste persona ill baten gañean lotutzeco; (384.orr.). (Hots, Magencio-k persona bati eman nahi zion martirioa, ez norbaitek berari).

Baina kasu ezberdinak izanik erlatibo bihurtua aditz-lagun denean, gogorra egiten zaigu taxuzko perpausak moldatzea. Ez haatik idazle klasikoei. Haiek poliki asko moldatuek gure belarri sor eta gorrei ia min ematen diete, euskara ez balitz bezala.

Hara idazle beizmarrak idatzitako bizpahiru adibide:

Pecatariac penitencia eguiten badu, dio Ezequiel profetac bicitza izango du ta ezda illo. (...). Erremedio santu onez baliatu dira dicha andiarequin aimbeste santu beren pecatuac borratzeco. (...). Manaseo, gauzac bere gustora cetoz-quionean, pecatariac, Jaincoac ipini zuan grilloetan topatzen du Bera bigundu ta bere alde ipintzeko secretoa bere penitenciaco negarretan. (236.orr.). (Hura ipini zuen, aleguia, eta ez griloak).

Jesu Cristo da sacramentu orren autoreta ta consagradorea, ta nola santificatu dituan bataiatua izan zan urac, orobat nai izan cituan santificatu deitua izan zan eztaiac, orietan eguiten zuala bere lenengo milagroa. (256.orr.). (Hots, urak santifikatu zituen eta haietan izan zen bataiatua, eta eztaietara deitua).

Zuzen-zuzenean aurreko kasuei lotzen ez bazaie ere, erlatibozko perpausa tartean dagoelako hemen aipatzea merezi du beste honek ere. Honela dio Otaegnik:

Cer eguingo due seme-alabac dio San Agustinec gurasoac eguiten icusten duena baicic? (253.orr.).

Hori da egun ere Hegoaldeko euskaldun helduek esango genukeena. Aldera bedi, ordea, Patxi Altunak Haranederrengandik harturik aipatzen dituen hauekin:

... ez du eguiten Aitari eguiten icusten dioena baicen. (*Jesu Christoren Evangelio Saindua*, Jo. V, 19).

... esperantça baitçuen icussico cioela cembait miracuillu eguiten. (J.C.E.S., Lk. XXIII, 8).

... norc sinhetxi içan du guri erraten aditu darocutena? (J.C.E.S., Jo. XII, 38).

Baina Otaeguiaren perpausak beste arazo bat ere mahai gaineratzen du. Haren hitzak parafraseatuz esango genuke seme-alabek egingo dutela gurasoek egiten ikusten dutena. Hots, gurasoek gauza bat egiten dutela ikusten dute seme-alabek eta hura egiten berek. Ez *dituzte*, beraz, gurasoak ikusten zerbait egiten, baizik haiek zerbait egiten *dutela* ikusten dute eta hura egiten, noski. Hortaz, irakurketa hau zuzena bada, horko *gurasoac* hori *gurasoek* litzateke euskara batuan, eta ez *gurasoak*. Hala al da? Eta gaur ez al genuke esango: gurasoak egiten ikusten *dituztena* egingo dute seme-alabek?

4.2.4.3. - (E)LAKO eta -(E)N -en bidez lorturiko izenlagunak

-(E)LAKO atzizkiak bi funtzio bete ohi ditu syntaxian: aditzlagun eta izenlagun funtzioak, hain zuzen.

Aditzlagun funtzioa betetzean, kausazko esanahia duten perpausak ditugu. Perpaus hauek Otaeguigan ugariegiak ez badira ere, batzuk agertzen dira, eta ezagunak diren neurrian, ez ditugu aztertuko.

Alabaina, izenlagunaren funtzioa betetzen dutenak gaur egun ez dira hain arruntak, gipuzkeraz behintzat. Ez da batere ohizkoa gaurko gazteen ahotan honelako perpausak entzutea:

Bihar azterketa izango *delako* kontua aditu dut

Badirudi Otaeguiaren garaian maizago baliatzen zirela era honetako esaldiez. Hara exenplu batzuk:

Biotzac dio santuac urtu bear du arguizaguiac becela bere etsaiac menderatu *dualaco* damu ta sentimentuarequin;. (233.orr.).

Non dira gure demboran Esdrasen demboran becela Jaincoaren itza aditu, eta orren Aita ona ofenditu *duelaco* damu ta sentimentuz negar eguiten duenac?. (280.orr.).

Gauza oec guztiac ezaguturic, ipintzen du bere confianza guztia Jaincoagan, munduan cerequin pasatu ta guero cerua emango *diolaco* esperanza osoarequin;. (343.orr.).

Norc esan litzaquean oriec bere biotzean Jesusec baño asaldacio gueiago ez-duala, ta bere anima Aita Jaincoaren escuetan guelditu *dalaco* edo Jaunaren graciarequin illondoan arquituco *dalaco* uste osoarequin! (318.orr.).

Gaur egun hitzun batzuek honelako esaldiak osatu ohi dituzte:

Diru asko irabaziko *zualaren* esperantzarekin ihardun zuen lanean.

Klasikoek, ordea, ez zuten genitibo honen beharrik izenlagun funtzioa betetzen duen perpausa eratzeko, goiko *-lako* horren pareko den *-(E)N* -ez baliatzen ziren. Ikus dezagun nola erabiltzen duen Otaeguik:

Eguia au consideratu baguez erori ciran pecatuan Susanaren castidadea *manchatu* nai zuen zarrac, ta Susana apartatu zan pecatutic Jaincoaren aurrean cegoan oroipenarequin, bada erabaqui zuan lenago bicitza galtzea Jaincoaren aurrean pecatu eguin baño. (331.orr.).

Esan dedan gucitic ezagutu dezagun, pecatariari aranza, quezca ta arrac guelditzen zaizcan artean dala orren conciencia oraifdic pecatuan gogorturic ezda-goan siñalea;. (329.orr.).

.. etorri zaitez zure animaren eritasun ta gaitzac sendatzeco laguntasun ta errmedio onac arkitu ta eidoco dituzun siniste oso ta fede bici batequin; Jaincoac berac sermoietan itzeguiten balizu becela;. (280.orr.).

Icusiric au gucia judu gogorrac, ta mendira baño len Jesus necatua illco *zaien* bildurrarequin, billatzen dioe norc lagundu gurutzea eramaten. (312.orr.).

4.2.4.4. Baldintzazko perpausak

Baldintzazko perpausetan ez dugu gauza berezirik aurkitu, bat izan ezik. Gazte-leraren kutsua ageri du (... *a* no decírmelo tú), baina hori ez zaigu axola. Izan ere,

aditz izenari adlatibo atzizkia erantsirik adierazten du txitian- pitian baldintza. Ez da hori horrela egiten duen lehen idazlea. Ikus Mendibururen hau:

Jaincoaren legueac escatzen duen guisan zuc au ez eguitera, ez da zuretzat ceruric. (*Mendibururen idazlan argitara gabeak*. I Tomoa, 71. orrialdea).

Otaeguiren esku Izkribueran hauek aurkitu ditugu, beste askoren artean:

... guizonac beguiratzen dio bere buruari becela lenago beretzat arrotza zan emacumeari, ta emacumeac arturic senarzat lenago beretzat atzea zana, ematen dio bere gorputzean escubide bat izango etzuan ta cillegui dan bidez izan ecin cezaqueana, batat besteari era orretan *ez ematera*. (256.orr.).

... bada ecin iñorc gauza aec eguin citzaquean, Jauna berarequin *ezegotera*. (356.orr.).

... ta ecin niri iñorc quenduco dit dan zatiric chiquienic ere nere Jainco berac artaraco escuric ematen ezdiola edo ari ori eguiten *ez uztera*. (412.orr.).

Ezninduzuen orduan artu, ez zuec nai etzenduelaco, baicic ceren nic uzten eznizuen, ta gaur ere ni gabe itzulico ciñazquee ceren echeetara, nic neronec zuei nerau artzen ta lotzen *ez uztera*. (306.orr.).

Nere odol onequin ta zuen damuzco negarraquin zuen ainimac *ez garbitzera*, guztiz andiac dira zuen gañera etorri bear duen gaitzac. (312.orr.).

Baina ez pentsa aditz izena + adlatiboaren kasu marka baldintzako perpausa ezezka denean soilik erabiltzen duenik. Baiezkoetan ere eskuarki agertzen da:

... esan cioen: ori biciric *uztera*, ezdiozu ongui nai Erromaco Emperadore zure nagusiari,... (311.orr.).

... bacituquean alabaña Jesus maitagarriac, nai *izatera*, nai adiña ondasun ta gauza, ta guciac nai becelacoac; (393.orr.).

... bada zuc au lenagotic ongui jaquitera, eguin izandu dezunetic beste bicitzaric eguingo cenduan, bai;. (401.orr.).

4.2.4.5. Kausazko perpausak

Arestian, 4.2.2. puntuan hain zuzen, kausazko lokailuak eta beren erabilera landu ditugu.

Ikus ditzagun orain menpeko perpaus kausalak.

Otaeguigan era askotako perpaus kausalak aurki ditzakegu, gehienak oso ezagunak. Interesgarrienak bi eskema hauek jarraitzen dituztenak iruditzen zaizkigu:

A) ZER(R)EN.....-(E)N

B) ZERGATIK.....-(e)N

Lokailu kausalez mintzatzean esan dugu bakanak zirela adizkia - (e)n gabe zuten enxenpluak eta ia beti horrenbestez lokailu ez baina menderagailuak zirela *zeren* eta *zergatik* Otaeguigan. Ez da esan beharrik adizkiak ez duela behin ere *bait-* hartzen, hori Hegoaldean ez bait zen erabiltzen, -(e)n baizik. Hona adibide batzuk:

A) ZER(R)EN..... -(e)N

... pobrezaric andienean ezdu animoric galtzen, *cerren* mundu onetaco gauzai beguiratzen dien ezari becelaj. (222.orr.).

Lotsatu zaitez zure oraindafioco soberbiaz, *cerren* orrembeste gauza ta bidec umilla izatera obligatzen zaituen. (224.orr.).

Gañera esan diteque Ama Virgíñā seme ascoren Ama dala, *ceren* cristau on guciac diran Jesu Cristoren anaiac;. (346.orr.).

... eta cergatic ori? *Cerren* pecatu mortalean nagoan,

Au fedeco eguia da, eta ala ere badira cristau batzuec ain itsuac, non demonioac engañaturic urte ascoan confesio gaiztoac eguiten dituen, *cerren* confesoreari concienciaren bazter guciac eracusten ta pecatu guztia oso orri esaten lotsatzen diran.. (381.orr.).

Argatic pena au gucien andiena da; onec neurriric ta caburic ezdu, *ceren* Jainco beti betico an galtzen danac ezduan. (390.orr.).

Bai, nere seme maitea, bai, bi gauza oriec zucen eguitera beartua zaude, *ceren* ceran gure semea ta *ceren* ceran Jainco amoriotsuaren legue zucenean ongui acia. (403.orr.).

Cergatic abereai, soroai ta campoco gauzai botatzen diegu ur bedeincatua? Lenengo, *ceren* ur bedeincatuaren bitartez sendatzen diran personen, aberen ta beste edocein gauzaren soiltasuna, ta ematen dien gauza guztiai ugaritasuna. (414.orr.).

B) ZERGATIK.....-(e)N

Eguin dezagun, bada, penitencia, *cergatic* penitencia gabe ezdagoan barcacioric, ezda ere salvacioric. (238.orr.).

Bicitza onetan ezda eta ecin izan diteque pecatu mortaleco estaduan dagoanarena baño dichagabetasun andiagoric, *cergatic* cerutarren aurrean ecin da gueiago gaizqui icusia dagoan;. (264.orr.).

Bai, nere Jaincoa, nere pecatuac ichasoco area baño gueiago balira ere, zugan bacarric esperanza iduquico nuque, *cergatic* zu ceran nere arrimoa, nere amparoa ta nere Jauna ta Jabea. (275.orr.).

Baña onela eguiten da egun oro cristauen artean ere, *cergatic* ezduen consideratzen Jaincoac icusten dituana ta presente dagoana. (331.orr.).

4.2.4.6. Perpaus kontsekutiboak

Bi moldetako kontsekutiboak aurkitu ditugu Otaeguirengan hemen aipatzea merezi dutenak, gure ustez. Moldea desberdina izatea honetan datza: biek dutelarik ezinbestean graduatzailea, gero mendeko perpausari abiada batean *ece*-k ematen dio eta bestean *non*-ek (diogun bidenabar Axularrek ere *ecen* eta *non*, biak darabiltzala kontsekutiboak gauzatzeko). Badute, ordea, beste ezberdintasun txiki bat bi moldeek: *ece*-ren bidez oratzen direnek mendeko adizikia biluzik daramate eta *non*-en bidez oratzen dutenek - (e)n eransten diote mendeko adizkiari. Hau agian ez da beti horrela gertatzen, baina ia beti bai. Ikus ditzagun exenplu batzuk:

ECE-ren bidez osatuak:

... eta *alaco modutan* argaldu ta indar bague uzten ditu oroipen onec, *ece* bertatic igues eguiten due, *aiñ* neque andia eman dien gurutzea ez icusteagatic. (328.orr.).

... eta *alaco moduz* lotsatzen du acordatze onec, *aiñ* argal uzten du, *aiñ* erquin, *ece* gueldirzen da indar bague... (329.orr.).

ezdago bacarric zurequin Seme Jaincoa, nor jancitzen dezun zure araguiarequin, baicic baita ere Espiritu Santua, noren eguiten dezun Seme ori, eta Jaincoa, norc sortu zuan Seme ori, *alaco moduz*, dio santuac *ece* Aita dago zurequin, bere Semea zure Seme eguiten duala. (345.orr.).

... *alaco* virtute ta edertasunecoa da icen santu au, *ece* icendatzen dan gucian ceruac arguitzen dira, lurra alegueratzen da ta aingueruac gozodasunez betetzen dira. (247.orr.).

Pecatu mortalaren ichustasuna *aiñ* da andia, *ece* ozta sinislezaque eguillea dala eguin baño len zan persona. (291.orr.).

NON-en bidez osatuak:

Ondo gogoan artuzazu sermoi onetan esan dizudana, ez dala umiltasuna baño gauza bearragoric; *aiñ* bearra, non orren falta ecin ecerc bete lezaquean; *aiñ* bearra, non orrec bacarric beste virtute guztien falta estali dezaquean. (224.orr.).

Gure naiarequin batean, gure gogoac *aiñ* seguranza andiac ematen dizquigu, non zartu utsezko punturaño ezguerala illo iduritzen zagun. (288.orr.).

Maria chit santac munduan eguin dituan obrac izan dira *aiñ* merecimentu andicoac ta *aiñ* ederrac Jaincoaren aurrean, non irichi duan anima ta gorputz aingueru guztia baño altuago ceruan jartzea. (345.orr.).

Eta cembat demboran iraungo du zure iduri orrec? Zu ispillu orren aurrean zauden guztia; *alaco moduz*, non baceunde mundua asi zanetic eta bera acabatu arte guztian, anche egongo litzaque³⁹ zure iduria. (348.orr.).

... gure egunac igaro ditzagun *alaco eran*, non ezgueran beñi ere aztutzen lurraren gañean gauden artean destierroan gaudela,... (360.orr.).

... bera da guc *ain* obligacio andiac diozcaguna, non bein ere ecin pagatuco diozcagun; (380.orr.).

Honako beste esaldi honek ez dauka bere baitan rigoroski kontsekutiboa dei dezakegun perpausa, moldea ere lehengoena ez bezalakoa da: *aiñ... ta... A partizipioa*. Halaz ere, formalki kontsekutiboa ez izanik, balioz oso hurbil dagokio:

Bialdu nic, ta ez guchiago ta ez besteric, ezpada nere seme bacar maitea (...), ta mundua *aiñ* zoroa, *aiñ* juicio gabea, ta ari pagu ori eman? (366.orr.).

(39) *Alaco moduz*, non... egongo litzaque: hemen *litzaque*-k ez du *-(e)n* hartu, agian non-en ondoan baldintzazko perpausa txertatua dagolearik, juntagailutik urrun geldituko delako.

4.2.4.7. NOLA.....-(e)N HAIN.....ZEIN DA X

Euskalki guztietan eta garai guztietan ezagunak dira hain literaturan nola herriko hizkeran batzutan kausal balioa eta bestetan moduzko soila, eta inoiz konparaziozkoa duten molde honetako perpausak:

NOLA...-(en)N, HORREGATIK...

NOLA...-(en)N, OROBAT...

NOLA...-(en)N, HALA...

Otaeguik ere baditu horrelakoak. Hemen ez ditugu bizpahiru baizik ipiniko:

Baña *nola* beti gure pretensio guztietan Jaincoaren onra ta servicioari dagozcan gauzac escatu bear ditugun gure probechuraco dirac⁴⁰ baño lenago, *orregatic* lenengo iru escariac dagozca Jaincoaren onrari ta ondorengo laurac gure ta gure lagun progimoaren onari;. (331.orr.).

Icen ori da salvacioco icena ematen digun confianzagatic; *nola* bicitzan dan gure esperanza, *orobat* gure eriotzaco trancean izango da gure confianza. (349-350.orr.).

Bada *nola* bataioa bearra dan pecatu jatorrizcoa ta bataiatu baño lenago eguindaco pecatuac barcatzeco, *ala* penitencia da bataio bar uso arrazoizcora allegatu ezquero eguindaco pecatuac barcatzeco... (236.orr.).

* * *

Bada, ordea, horien ondoan beste molde bat, ezein gramatikatan aipaturik aurkitu ez duguna. Konparaziozko perpausa adierazten du, dudarik gabe; hala erakusten digu geure euskal senak, baina moldea ez genuen orain arte beste inon irakurria.

Sei exenplu bakarrik aurkitu ditugu. Horietako bosten eskema honelakoa da:

HAIN....., ZEIN DA X

Ez pentsa, haatik, *da* hori adizkia denik. Izan ere, seigarren adibidean X horren lekuan adizki bat dugu: *diran*. Beraz, *da* ezin izan daiteke aditza. Zer da hortaz? Ikus sei pasarteak:

Seme au *aiñ* da andi, *aiñ* Jainco, *aiñ* anchiñaco ta beticoa, *cein da* Aita bera. (348.orr.).

Ez da erraz adierazotzea nola izanic Aita benetacoa, norgandic datorren Seme benetacoa, Seme au izan litequean *aiñ* anchiñaco, *cein da* Aita;. (348.orr.).

Orregatic, izanic Aita beticoa, beti Aita izateco, beti iduqui bear zuan Semea; eta orra cergatic dan Semea *aiñ* anchiñaco, *cein da* Aita. (348.orr.).

... bada ceru lurren Jauna beti beti izan da; ecin iñorgandic ecer artu lezaque; *aiñ* andi, *aiñ* aberats, *aiñ* guztiz altsu edo poderoso izan zan guizona eguin baño lenago, *cein da* guizona eguin ezquero;. (342.orr.).

Etztuan urratu, ezta idiqui ere, Amaren erraiac, eretatic mundu onetara

(40) Sic.

irteteco. *Aiñ* osoric gueratu ciran jaiotzen zanean eta jaio ezquero, *cein da* jaio eta sortu baño lenago,... (353.orr.).

Izanik, bada, Espiritu Santua Aitac eta Semeac alcarri dioen amorioa, *ain* anchifaco izan bear du amorio onec, edo Espiritu Santuac, *cein da* diran Aita eta Semea. (373.orr.).

Zer da sei pasarte horietako *da*, *cein*-en ondoan seietan kokatua? Egingo genuke (*e*)*ta* > *da* dela, oroiturik *eta* maiz hurbiltzen zaiela beste juntagailuei (*non eta*, *noiz eta*...) haien funtzio sendotzeko.

Cein bestalde, ez da esan beharrik ez dela *bildur izan*-en zenbait konpletibotan aurkitu dugun (gure ustez) *cerenetik* sorturiko juntagailua. Hemen aurreko *ain*- ek erakusten du konparaziozko ezaguna dela.

4.2.4.8. Partizipio perfektoaz baliatuz lor daitezkeen txertakuntzak

Partizipio perfektoa erabiltzen dugu, Patxi Goenagak dioen bezala⁴¹, zehargalde-
retan. Esate baterako:

Badakit nori esan

Sarritan honelako perpausak mugatzaile eta guzti ager daitezke:

Badut nora joana

Baina perpaus nagusia ezezkoa denean, perpaus txertatua partitiboan ager daiteke, kontutan izanik perpaus txertatu hauek perpaus nagusia UKAN aditza eskatzen dutela:

Badut zer ikusia — Ez dut zer ikusirik

Hauetan *ukan* aditzaren osagarri zuzena da perpaus txertatua, Badut etxea eta Ez dut etxerik bezala. Baina beste honako hauek ez dira juxtuki halakoak. Ikus Mendi-
bururen hau:

Ez da zuc cer erantzun; ecusten degun gauza da (M.I.A.G. I. Tomoa, 7-3)

Gaur guk ditugun ikasleen artean maizago aditzen ditugu, zoritxarrez, beste era honetako esaldiak:

Ez dugu zertan pentsatu beharrik

Ez dugu zertan pentsatu behar

Ikus dezagun Otaeguiaren eskuzkribueran nola agertzen zaigun:

Ea, gure dolore ta damuaren siñaleac izan bitez gure lantu ta suspirioac; negar eguin dezagun gogotic, bada badegu *cer gatic negar eguin*;. (236.orr.).

... nola ezninduzuen artu ta loturic eraman, ceren gogoac ematen cizuen, presondegaira? Orduan au eguitera, etzenduen *cer ibilli* zabiltzaten becela gau illun onelacoan. (307.orr.).

Ezda *cer zu aserratu* zure etsaiac, edo pareteac urratu ta besteren ganaduac zure soroan, zure labaquian edo zure barrutian sartzen diranean; (412.orr.).

... baldin Mariac laguntzen badigu, ezdegu *cer bildur izan*;. (417.orr.).

(41) Yrizar, Pedro: *Contribución a la dialectología de la lengua vasca*. Tomo I. C.A.P. de Guipúzcoa, 1981.

5. HIZTEGIA

4.3. HIZTEGIA

Guk dakigunez, Felipe Agustín Otaeguiaren obra guztiz ezezaguna da. Hein berean, haren hizkera eta hiztegia ezezagunak izango direla ondorioztatu dugu.

Tesilanean zehar adierazi dugun bezala, gure iritziz, Otaeguiaren hizkera beizamarren hizkera izango zen, neurri handi batean behintzat. Horrela bada, dialektologia mailan izan dezake zer esanik beharbada aurrerantzean.

Otaegui darabilen hiztegia hiru zatitan banatu dugu:

- 1.- Hitz zerrenda.
- 2.- Hitz konposatu eta eratorriak.
- 3.- Esapideak:
 - A) Aditza dutelarik ardarza.
 - B) Bestelako esamoldeak.

Horretaz gainera, *eta* eta *edo* juntagailuez elkaturik agertzen diren hitz bikoteak ere gehitu nahi izan dizkiegu goiko zerrende.

Hiztegiari dagokionez, esan dezagun jaso ditugun hitzen artean batzuk ez direla hain ezezagunak, baina aldi berean ez direla gaur eguneroko hizkeran erabiltzen ditugunak. Adibidez: *oñazcar*, *eido*, *iracequi*, *orchicatu*, *somin*, *labaqui*, *lagin*, e.a.

Hitz zerrenda honetan neologismo edo hitz berri batzuk ere jaso ditugu; hauek ezagunak dira, Larramendiren hiztegian agertzen baitira. Hortaz, norbaitek esan dezake ez direla beizamarrek erabiltzen zituzten haiek berak.

Hori horrela izanik ere, arazo hau ez agertzea edo izkutatzea, Otaeguiaren garaian zegoen kezka linguistiko bati uko egitea izango zela iruditu zaigu.

Badakigu Larramendiren ondorengo idazle guztiek hartu zutela jarrera bat edo beste etimologismoari zegokion buruhaustean, edota guztiek bederen bereganatu zituztela Larramendik asmatutako hitz batzuk.

Otaegui haren hiztegitik hartu zituen berrikeriak oso gutxi dira, egia esan, geroke gehienek hartu zituztenak bezalaxe. Esango nuke ez zirela bi dozenatara iristen. Areago, Larramendi berak ere ez zituen bere hiztegiko bi dozena baina hitz berri gehiago erabiltzen. Askok izan edo gutxi izan, halare, aski dira hitz berriak Larramendiren iturrian xurgatuak zituztela erakusteko, hala nola: *almen*, *beticotasun*, *doalesqueñi*, e.a.

Ezin esan Otaegui horrelakoetan gehiegi nabarmendu denik; maiteago ditu hitz konposatu eta eratorriak eta hauek darabiltza erruz.

Hori dela eta, Otaegui garaiko joera eta modu berriak hitz konposatu eta eratorrietan nola erabiltzen dituen adierazteari aberasgarria deritzogu. Esate baterako: *escuarma*, *echelregor*, *aurquite*, *asmolari*, *ibilquizon*, e.a.

Euskal esapideak sailkatzea ez da batere lan erraza; sistema bat aukeratu beharrean aurkitu garenez gero, aditzaren arabera banatzea erabaki dugu, goraxeago aipatu bi sailak bereiziz.

Juntagailuez lotutako hitz bikoteei begira, badirudi *eta*-ren bidez lotzen dituela sinonimoak diren hitzak. Adibidez: *trucada* ta *suertea*, *iraupen* ta *soportu*, e.a.

Hitz berri bat aditzera eman nahi duenean, Otaeguik ez du zuzenean adierazten, aldamenean hitz ezagun bat ipiniz baizik. Halako kasuetan *edo*-ren bidez elkartzen ditu hitz ezaguna eta berria: *escucotasuna edo libertadea, estomagoan edoegostoguan*, e.a.

Zailago baitzen aukera egitea ia guztiak hartzea baino, eta aukera egiten hasiz gero baztertuko bait genuen ez baztertzekoren bat, etsi-etsian hezeak eta iharrak hartzea erabaki dugu, egon behar ez luketenek inori kalte egiten ez diotelakoan.

HITZ ZERRENDA

-A-

acabilla 365
 ac(i) 344
 achi(tu) 342
 adia 342
 adi(tu) 216
 adreza(tu) 372
 aguinte: 1. burupe 268
 2. agintza 276
 aguitz 303
 aiena(tu) 373
 aingura 290
 ai(tu) 255
 alaja 364
 albiñ 313
 aldarte: 1. barnegiro 395
 2. egokiera 395
 aldiac 404
 aleguere 342
 ansiatu 248
 aol 354
 aol(du) 334
 araco 351
 arazo 329
 arica(tu) 331
 arraio 271
 arras 276
 asnase 400
 ats 367
 atsedete 359
 atze 256
 aurreracoan 233
 ausardia 332
 ause 336
 autu 213
 auzi 360
 ayaeraco 318
 aydeac 342
 azar(tu) 219

azau 268

azkar(tu) 218

-B-

baga 290
 bao 386
 barrumbe 334, 379
 barruti 412
 bart(anic) 317
 bat(u) 354
 bear 263, 364
 beazun 281, 312
 bederic 250
 beguiratze 298
 ben 257
 beraa 313
 berach 313
 berariaz 335
 berretan 361, 365
 bertatic 236
 bestera 214
 beta 285
 bideco 392
 billau 349
 biribilla(tu): 1. bildu 415
 2. erakarri 343
 3. eskuratu 257

-C-

caco 329
 canibit 401
 cascarabar 415
 cea(tu) 286
 cerraldo 250
 chincharri 416
 chingar 271
 chingura 286
 ciega 389
 contuzco 247
 cuticia 382

-D-

damuric 315
 demboral 367
 diosala 331
 doay 364
 dollor 411

-E-

echeden 275, 381
 echola 221
 echon 216, 239, 360
 eido 218, 279, 358
 embarazo 258, 350
 emendic 268, 291
 eracuste 315
 erdoi 360
 eremu 356
 eri 342
 ermu 216
 erquin 329
 erqui(tu) 349
 errai 351
 errebes 407
 errierta 409
 escu izan 345
 esnai 262, 339
 espacioz 329
 etzin 217, 221
 eza(tu) 250
 ezcutu 352
 ezquilla 416

-F-

fiel 237

-G-

gabe 403
 gainez(tu) 360
 gaizqui 407

gallen(du) 339, 350
 gaurgero 408
 gaztetanic 361
 guchiasco 272
 guchibana 271
 gucial 382
 guizen 235
 gurari 367

-I-

icharon 219
 icheden 219
 ichedon 382
 intziri 368
 iracequi 350, 359, 389
 irazo 290
 irich(i) 330
 irints(i) 250
 irita 269
 isequi 282
 ista 304
 itsats 250
 itute 273
 izardi 334
 izurri 395

-J-

jach(i) 354
 janci 334
 jardun 339
 jarduqui 412
 jarraio 221
 jostatze 398

-L-

labaqui 412
 larga 342
 lazo 364

leguen 263
 len 277
 len(uo) 245
 letradu 345
 lisiba 323
 locatz 373
 lollo 268
 lurrin(du) 234

-M-

macur(tu) 343
 mastrica(tu) 258, 359
 matralleco 281
 mataza 323
 meneno 272
 mii 315
 miñ 235
 mirabe 245
 mirari 252
 oar(tu) 235
 ongui 307
 onore 413
 ontarte 248, 404
 oraindic 341, 387
 oraingotz 365
 ordi 258
 orroa 368
 osotoro 386
 ozpin 281

-P-

para(tu) 379
 perellezco 247
 perill 218, 287
 perrara 255
 pistia 390
 portitz 368
 premia 378

prest 290
 prest(egui) 413
 progu 415
 pueblo 239
 puzunia 383

-Q-

quera 250
 quirets 215

-S-

sandia 244
 sarritaco 247
 soladu 382
 somin 353
 sorayo 263
 sumindu 368

-U-

ubelde 395
 ucui(tu) 268
 uqui(tu) 262
 urcabi 381
 urcobi 226
 urlia 244, 362
 ur(tu) 256
 utseguin 243
 utsequite 294

-V-

vidrigu 353

-Z-

zumu 377
 zurrupa(tu) 258

HITZ KONPOSATUAK ETA ERATORRIAK

-A-

abereche 355
 adarpe 271
 alcardasun 257
 aldera(tu) 306
 alderri 233, 236
 aldun 330
 almen 343
 amilca 287
 amoriotsu 356
 amparatzalle 350
 andientza 330
 andinai 272
 andizqui 330
 aoldade 267
 ara(tu) 395
 arazo(tu) 368
 argaldade 343
 argaldasun 330
 argui-ezquilla 347, 417
 arintza 300
 arrastraca 244
 arriesca(tu) 214
 artara(tu) 256
 asaldacio 318
 aserretasun 247
 asipen 384
 asmolari 328
 astasun 247
 atseguintasun 388
 atsqueria 357
 atzetacuntza 282
 aurquite 353
 ausapai 250
 ausicor 287
 auspe 259
 auzilari 363
 azgarri 329, 371

-B-

baiben 256
 bakantasun 220
 baliamentu 345
 barau(tu) 234
 barren(du) 390
 barrun(du) 215
 bearsari 329
 beartasun 393
 beeratzepen 358
 beetitasun 358
 beguibacoitz 383
 beraatasun 365
 bere(tu) 260
 berezca(tu) 373
 berri ecarle 260
 berrizcatura 286
 berrizcotu 411
 bestera(tu) 260
 betedasun 345
 betegai 396
 beticorasun 385
 bicilecu 333
 bidebague 238
 bidegabe 395
 billagarri 285
 biotz jotze 228
 biotz muguitze 269
 birauguille 286
 bizitza modu 399
 bostona 271
 bostortz 322
 buru-jauci 368
 burutacio 258

-C-

campoalde 234
 cargape 398
 cargudun 311

carrascada 398
 carrascaraco 263
 catamotz 286
 chocarrerria 273
 comparacio 258
 costutsu 237
 culpagabe 304

-D-

dañuguille 415
 demonioca 254
 desalai(tu) 235
 desleialtasun 254
 dichagabetasun 292
 difuntutasun 292
 diñatasun 350
 distiacio 247
 doacabe 395
 doaiesqueñi 263, 362
 doatasun 406
 doatsutasun 406
 dollorqueria 214
 doncellatasun 346

-E-

ecceezqueria 250
 echelegor 334
 egarriti 400
 egon modu 356
 egontegui 257, 333
 egostoqui 278, 377
 emalle 346
 emanaitasun 386
 eralle 227, 380
 eramanquizun 213, 256
 erbestetasun 360
 erbeste(tu) 353
 eriotzaguille 310
 eriotzaguite 229

eritasun 333
 erlijogabetasun 276
 erortoqui 274
 erospen 328, 347
 erregarri 323
 erreguina gai 367
 erruquitasun 402
 ersugue 292
 esan-ezgarri 260, 328
 esanbide 296
 escargatasun 281
 escucotasun 333
 escupe 355
 esquergabetasun 216
 estura 219
 erorqui: 1. jatorri 404
 2. arraza, leinu 345
 etsai aldi 409
 etsai-era 409
 etsai-pelea 410
 ezaldi 248
 ezdiña 220
 ezdun 403
 ezetasun 377
 eziñeguiñ 342
 ezquilla-soñu 416

-G-

gaitzets(i) 233
 gaitzguille 309
 galbide 301
 galerazo 245, 247
 gambianza 235
 garagar ogui 393
 garaitondo 359
 garbidun 407
 garbitegui 218
 gogoracio 374
 goititasun 291
 goiri(tu) 361
 gorde gay 292
 gordegarrri 328
 goseri 400
 gozodasun 215
 guere(tu) 324
 guerralari 377
 guiza-aldi 401

-I-

ibilquizon 319
 icaracor 269
 icastegui 379
 ichascor 340
 ichaspen 258
 ichi-idiqui 386
 icuscari 358
 icustegui 309
 iduripen 390
 iguestegui 233, 240
 ildura(tu) 266
 illcor 342
 illezquizon 358, 388
 illgai 310
 illjanci 250
 illtzalle 310
 illuntasun 247
 ioratzalle 275
 irabazbide 374, 413
 iritari 268
 isilera 309
 itzaste 331
 itzgai 260
 itztun 261
 izandun 404
 izupen 247

-J-

jabegai 266
 jabetasun 292
 jainco-guizon 301
 janari(tu) 334
 jaquiunde 309
 jarlecu 417
 jarquitasun 256
 jayeterri 387, 389
 jayotegui 393
 jazcai 352
 jazgai 323
 joan-ordu 245
 jostaqueta 235
 juntaera 384

-L-

laburtasun 403

laceria 265
 lan modu 410
 larre abere 368
 logreria 276
 loi-pitsac 414
 lotsageria 258
 lotsaqueria 226

-M-

macurera 373
 macurtasun 340
 maiservitzari 255
 maitagarritasun 406
 maitatzalle 406
 marmario 314
 merecimendu 281, 344
 mingoitztasun 218
 mintasun 402
 mirets(i) 380
 mugaarri 386

-N-

naguitasun 225
 necacor 304
 necadi 216
 necoso 236, 400
 negar-dembora 398
 negar-ondasun 398
 neque-eramalle 413
 nequepe 393

-O-

odolicerdi 302
 ondonai 346, 353
 onesgarri 405
 onguille 219
 onguinai 219
 onquite 363
 ontasun 365
 oñazcar 371
 oñazpico 359
 oñaztarri 367
 orchica(tu) 391
 ordiqueria 227
 orretara(tu) 393
 osasuna 224
 osotasun 353

ostalari 323

-P-

palaga(tu) 410

pecatupe 410

peleatuquizun 340

piztu ordu 384

pranquea(tu) 347

-S-

salbide 414

salduqueria 349

salequeria 218

sarnati 216

sarnatsu 356

seme-alabac 253

semetasun 352

sendagarri 329

seniparte 250

sermonari 334

sinisezgarri 282

soberbioso 235

socorri(tu) 344

soiltasun 415

sufriquin 239

sufriquizun 343

-T-

tolesgabe 372

tolestura 406

tropelca 260

trucada 366

-U-

urraezgarri 215, 371

urrera(tu) 316

urtesari 321

ustelcor 269

usteldasun 225

ustudasun 216

-Z-

zabaldasun 226

zardasun 275

zoragarri 258

zorigaizto 386

zucentasun 213

ESAPIDEAK

Aditza dutelarik ardatza

-A-

- (abiatu) — erausian abiatu 309
 (alderatu) — gogoa alderatu 244
 (aurkitu) — goseac, egarriac arkitu 403
 (harritu) — zure artean arritu 248
 (hartu) — aotan artu 261
 — beguitan artu 261
 — utsean artu 394
 (haserretu) — ez da cer aserretu 412
 (atera) — guezurri atera 296

-B-

- (baldatu) — perlesiac baldatu 377
 (begiratu) — gogo gaiztotic beguiratu 233
 (bidaldu) — Jaincoagana bialdu 223
 (bildu) — etzuan nora bildu 393
 (bihurtu) — ecera biurtu 270
 (burutu) — garia burutu 383

-E-

- (eduki) — alcarrequin ondo iduqui 258
 — ecer ez batean iduqui 313
 — accertan ez iduqui 228
 (egin) — agur andi bat eguin 394
 — bearra eguin 333
 — apa ta muñ eguin 392
 — iñori escumuñ bear becelacoac
 eguin 399
 (egon) — beti batean egon 389
 — bildurac egon 239
 — egarriac egon 328
 — icara egon 261
 — otzez icara egon 302
 (eman) — aicen contra eman 250
 — aiceac uts eman 322
 — ansiac eman 363
 — balioa baño gueiagaoan gauza
 eman 328

- batalla eman 378
 — buca eman 221
 — larriac eman 363
 — ondonaez eman 393
 — sarlecuric eman 217
 (eraman) — amilca eraman 287
 — gogo onetic eraman 385
 (erasan) — charqueriac, lan gaiztoac...
 erasan 395
 (eskuratu) — berotasunac escuratu 334
 — griñac escuratu 267
 — -ren gaiztaqueriac escuratu 405
 (etorri) — gauzac bere gustora etorri 236
 — alcarrequin ondo etorri 227
 (etxeratu) — laboreac ondo echeratu 378

-G-

- (galdu) — iñori beguitarte ona galdu 316
 (gelditu) — amatzetic guelditu 399
 — caltear guelditu 403
 (gozatu) — asarretasuna gozatu 294

-I-

- (ibili) — eranzuquetan ibilli 279
 — erorca ibilli 392
 — galduaren eran ibilli 401
 — ortza ibilli 413
 (iraun) — beti batean iraun 220
 (izan) — ez degu cer bildur izan 417
 — escu izan 346
 (izarditu) — odola izarditu 270

-J-

- (jo) — queda jo 417

-L-

- (libratu) — indulgenciac libratu 416

-O-

(ohitu) — uztarrira oitu 258

-S-

(sartu) — icara sartu 414
 — matazac lisiban sartu 323
 — sasi gaiztoan sartu 308

-U-

(hutseguin) — burua utseguin 306
 — bidea utseguin 247
 (utzi) — arri bat arri gain ez utzi 399
 — icara utzi 414
 — ifior bague utzi 403
 (zuritu) — ariac zuritu 323

Bestelako Esamoldeak**-A-**

aguitz minduric 413
 aguitz illundu 302
 aita ustecoa 252
 alcarren on iritiz 256
 alic ondoen ondoena 405
 amatze utsaren toquir 399
 ambat lasterren 217
 araco santu andi aetatic 223
 araguiaren gutizi 256
 arintasuneco doayez betea 358
 arquite zertan pentsaturic asco 328
 arriescatu estutasunera 328
 atseguin dugu zu icustez 399
 aur-aurretanic 253
 aurrera bialdua 220
 aurrez aurre 384

-B-

baña nola asco ez dan 330
 barrena orchicatu 391
 bat bateco eriotza 343
 batere nai ezic bague 333
 bearzunic bearrena baño aguitz bearrago 393
 bein ere guei 240
 bein edo bein 368
 beingoan esateco 396
 beñic bein 409
 berandutic beranduraco...confesioac 306
 berariazco ibillera 309
 berealaco batean 359
 bere pare guchi duan andreac 257
 berebat iritzi 310
 berenez eta izatez erreguca dagoquo 315
 beroac erreric 357

bentan gaurdanic 405
 betazal bat cimurtu gabe 394
 bide gaitoz biribillatuac 334
 bide onezco nequetan 412
 bidea danean 254

-C-

cein atzera! 357
 cembat bacoch atera ta 303
 cerc edo cerc 301
 conturic andienac 340
 costa dediña costa dedilla 388
 cumplitu gabe 214

-D-

damuaren damuz 264

-E-

ecin gogorquiago 396
 egoqui itzeguin 358
 eguin dezunaz beste 401
 eguin dezunetic beste 406
 egun iguzu eguneroco oguia 333
 eragotzitaco frutua 349
 eraso portitzac 344
 erruquitasuneco negarrac 399
 erruquico negarrac 333
 escuca loiac 299
 esqueca egon 412
 esquergabeco eran 395
 etzitaion asco izan 328
 ez da asco 387
 ez da ondo 258
 ez egunez ta ez gabez dauca atseguini 218
 ez guchiago ta ez besteric 366
 ezconzaren ipiñera 256

-G-

gabe gucia 392
 gaitzeraco macurtasuna 407
 gaizquiz gaizqui 405
 galda beticoaquin 390
 garrochaz minduricaco cecena 395
 gau logalduen artean 357
 gaurguero 408
 gueiagoco gabe 382
 gueiagoren gueiago 215, 240
 guerotic guerota gueiago 287
 gogo gaiztotic 263
 gogo onetic 276
 gogoracio uts 395
 goitutzen oroipena 329
 goizagoago 245
 gorde gabez 214
 gose banaiz 351
 goseac illic badaude 356
 guchibanaco ostutze 302
 guchica guchica 301
 gure alac 388
 gure gabea 392
 gure onorean degu orobat cer sufritu asco 343
 gure palaguz 310

-I-

idiac idiari uztarrian 401
 irabaci andico nequeac 414
 iritaco demboran 269
 iritsi eciñic 330
 irmo peleatzeco 328
 itz guchian 270

-J-

jaio ta bertatic 218
 juicioco autu 327

-L-

larreabere suminduac 368
 lau ertsai aldi 409
 leice zulo cabu gabea 364
 loac garaituac 306
 logreriaco cuticia 227
 lotsa baguera 332
 lotsaren lotsaz 303

-M-

mastico chochaca igarra becela 293
 milla balio ditu 227

-N-

nai adimbat 236
 naiz dala dan gogorrena 402
 noiz edo noiz 245
 noiztic noicera 259

-O-

obeto baño obeto 238
 ofrendaren guizena 235
 oñacez erdibi eguiña 313
 ondo gabeco cueba 213
 ondo izango litzaque 335
 oneco...au 220
 onezco neque 412
 onguien dagoquit 412
 oniritzi araguiacoa 322
 orratzean eguiña 313
 ostera edo ortic bera 248
 otzac illic 357

-P-

pauso oro 247
 penitencia beste bideric 235
 penitenciaric asco 235
 pozaren pozac 388

-S-

saiatzen ditu bere indar guztiac 218
 sarritacoac 247
 sasi gaiztoan sartu 308
 sententia urraezgarri onen oñazcarrac 215
 sosegu seguitu bat 259

-T-

tentancio seguitu bat 391

-U-

uste guenduan paquea 227

-Z-

zuen biotzen zoragarri 368
 zure gogoracoa 403

HITZ BIKOTEAK

“ETA” juntagailuaz lotuak

-A-

aldatze ta gambianza 235
 aranza ta quezcaquin 227, 228
 argaloc ta erquiñoc 217
 arin ta aisa 392
 asaldatuac ta arazotuac 279
 asiera ta diosala 331
 arseguin ta poz garbia 349

-B-

berenez ta izatez 315
 bildurrac ta icaraz 331
 bildurrac ta negarrez 342
 billau eta mendeco 347
 biotz beracha ta beraa 302

-C-

cabu ta buca 368
 cristau fede gabe eta legue gabecoa 363

-D-

doiesqueñia ta erreberencia 331

-E-

erdoiac ta sitsac 390
 esnai ta contuz 302
 espiritu ta biotz 346

-G-

gai eta diño 291
 gaitzetsi ta gorroto 291
 gauza bearrac ta premiazoac 333
 gortu ta sortu 363
 gozodasuna ta arsegiña 349

-I-

ichuli ta iraultzen 343
 igartu ta legortu 332

iraupen ta soportu 287
 itz ta egemplo 223
 itzastea ta prestaera 331

-J-

justudasun ta zucentasun 213

-M-

mansoa ta umilla 221
 mañaz ta trazaz 288
 mella ta acatsic 278
 milagro ta miseriac 237

-N-

neque ta icerdi bicitu 401

-P-

pasatuac ta igaroac 342

-S-

soldadu ta guizonetara 306
 sorrac ta gorrac 229
 sutsuagoa ta iracequiagoa 356

-T-

tolesgabea ta bena 257
 tristura ta neque 349
 trucada ta suertea 366

-U-

umillataric ta barrunduric 276
 utsera ta epera 220
 utsic ta gaberic 377

-Z-

zure gose ta bear (naiz) 329
 zure indar ta aleguiña guciaquin 363

“EDO” Juntagailuaz lotuak

-A-

abereche edo portale 355
alcandora ordeá edo barreneco tunica 313
antzemate edo comparacio 258
araguitze edo encarnacioarequin 361
arguiezquilla edo matutia 347
aricatzen edo cansatzen 217
arintasun edo alivio 293
arquitu edo eidoco dira 223
arraza edo etorquia 351
aztertu edo ceatzen 318

-B-

baia edo consentimendua 217
berezco edo bana 328
buelta edo biurrera 276

-C-

centzun edo entendimentu 353
centzun edo memoria 239
cillegui edo licito 309
cueba edo leice 213

-D-

diferenteac edo banacoac 257

-E-

erospeneco edo errendencioco 328
errebesatzen edo vomitatzen 283
escu edo baliamentu 233
escucotasuna edo libertadea 333
estomagon edo egostoquian 278
eternidadeco edo beticotasuneco 350

-F-

falta edo gaberíc baguecoac 384

-G-

goitutze edo triunfo 328

-I-

itza edo verboa 353

-J-

jabegai edo heredero 327

-L-

limicatzen edo mieztutzen 313
logreria edo usura 276
lolloa edo zoragarria 272

-M-

mortificatu edo ilduratu 267

-N-

naguian edo zorroan 318

-O-

ontarte edo mesedeac 248
osotasun edo doncellatasun 353

-P-

pasatuac edo igaroac 342

-Q-

quereiza edo itzala 223

-S-

sacrificio edo doaiesqueñi 263
salequeria edo acusacio 218
senideac edo aurrideac 403
somin edo arguiteco ofiace 353

-U-

ubelde edo бага 395
urlia edo sandia 244
utsune edo falta 219

-V-

victoria edo garaitze 217

4.4. ONDORIOAK

Baldin tesilan honek batere merezimendurik badu, hauxe da bat: orain arte izenez ere ezagutzen ez zen idazlea, izar berria, ezaguterazten duela Gipuzkoako XIX. mendeko izartegian. Horrenbestez alferrik izan litezke ondorioak, tesian zehar diogun guztia bait da, nolazpait esateko, ondorio. Halaz ere, zenbait puntu nagusi azpimarratu nahi ditugu eta laburpen gisa agerian ezarri.

1. Gure lanak bi xede edo jomuga izan ditu gehienbat; alde batetik idazlearen ingurune historiko eta geografikoaren berri ematea, eta bestetik, bere obraren zati bat gutxienez ezaguteraztea.

Bigarren xedea betetzea ez da gure esku egon, tesilanean zehar adierazi dugun bezala; espero dugu hala ere historiak justizia egingo diola behin edo behin idazle honi eta bere obra guziaz argitaratuko dela.

2. Ia idoro uste dugun idazle berri honek Euskal Literaturan merezi duen lekua Gipuzkoako XIX. mendeko beste idazle garaien ondoan dago, Larramendiren segiziokoen artean.

Lehendik ezagutzen genituen Ubillos, Gerriko, Asteasuko Agirre, Iztueta, Lardizabal, Iturriaga eta abarren familia ugaltzera dator, eta idazteko tankeraz eta dotoreziaz ere apenas den haiek baino ezkaxago eta xumeago. Gure idazleak idatzi zuen obraren oparotasuna eta kalitatea ikusita iruditzen zaigu garaiko eztabaida eta eragozpen historikoengatik gelditu zela betiko mutu Oraeguien lana eta ez beste arrazoiengatik.

3. Felipe Agustin Otaegui darabilen hizkera Beizamako hizkera da ezinbestean, hango semea baitzen.

Luis Luziano Bonaparteren sailkapenean, Gipuzkoan bereizten dituen hiru barruti, Iparraldeko, Hegoaldeko eta Nafarroaldekoetatik, lehenbizikoan, alegia Tolosa buru duenekoan kokatuko genuke. Guk dakigunez Luis Luziano Bonapartek 1869 an egin zuen sailkapenean Tolosa aldeko azpieuskalkian kokatzen zituen herri hauek: Tolosa, Billabona, Andoain, Urnieta, Albiztur, Bidania eta Goiaz. Ez dakigu zer zeritzon Beizamari, ez bait du aipatzen, baina ez da dudarik talde honetan sartzen zuela. Pedro Yrizarrek utzi dizkigun mapetan garbi ikusten da Beizamako herriaren kokapena.

4. Otaeguien hizkera aztertu nahirik, haren ezaugarri nagusiak, zertzeladarik larrienak biltzen ahalegindu gara. Batetik, taxonomia soila ematea izan da gure helburua, ez hizkuntzalari batek egingo lukeen bezala puntu bakoitzaren zergatiak eta nondikakoak ikertzea. Bestetik, beste garai hartako edozein idazle gipuzkoarren hizkeraren ikerketak erakutsiko lizkigukeen ezaugarri berberak gutxi gorabehera aurkitu ditugula badakigu, ez bait dugu uste idazle haien hizkeren artean alde handirik dagoenik. Nolanahi ere, komeni zela uste dugu idazle baten hizkera behinik behin ikertua izan zedin, erreferentzi puntu bezala geroko gelditzeko. Eta

horri erantsiko genioke beste idazleren obran inoiz aurkitu ez dugun puntutxoren bat edo beste ere idoro uste dugula.

Azkenik, hizkeraren azterketa ez baita izan gure tesiaren helburu bakarra, seguru gaude zehazkiago egin zitekeela eta gurearen ondoren beste norbaitek hala egingo duela.

5. Hor esana zehaztuz atentzioa eman diguten bizpahiru puntu aipatuko ditugu. Aditzari dagokionez, merezi lukeela uste dugu hobeki aztertzea eta beste idazle gipuzkoarrekin alderatzea Otaeguik darabilen NOR-NORI-NORK sistema. Bizkaieraren mugatik Beizama hain urruti ez dagoenez gero, ez gaitu harritu behar -ZA- eta -Glerroetatik sortutako adizkien nahasketa aberatsak. Sintaxiaren barrutian harrigarri gertatzen zaio gaurko hitzun gipuzkoarrari, bai eta beizamarrari ere, *zein*, *nor*, *noren* eta gainerakoen erlatibozko erabilera. Hori al zen beizamarren hizkera? Eta baldin ez bazen, entzuleen hizkera ez zen molde batean hitz egiten al zien orduko eta hango nekazariei? Beste inon irakurria ez genuen konparaziozko *zein da* esamoldea ere hemen azpimarratzekoa da. Perpaus kontsekutiboetako *ece* eta *non* (Axularrek bezelaxe) bien erabilera ere bai. Eta abar.
6. Begi bistakoa da Otaeguik autore klasiko batzuk ezagutzen zituela. Axular bereziki adierazi dugu tesilanean zehar ezaguna zuela. Badakigu beste autore batzuen liburuak ere eskuartean zituela, adibidez, Mendi-buru, Frai Bartolome de Santa Teresa, e.a.-enak. Honetaz gainera, urte hauetako gure susmoa da Otaeguik urte batzuk Frantzian igaroak zituela, frogarik ezin aurkitu izan badugu ere, ahaleginak egin arren. Guri iruditzen zaigu berak darabilen hizkerak baduela Iparraldeko euskalkien oihartzuna.
7. Hona beraz gure iritzia: bere herriko hizkeratik gehiegi urrundu gabeko hizkera jori, zailu, txairo eta poliki landua darabil. Ez dugu uste herriko jendearen be-larriari batere minik ematen zienik haren hizkerak; aitzitik, uste dugu atsegin izango zitzaizkiela bere Erretore jaunaren sermoiak, pasarte batzuetan haren eto-rriak duen indarrak kanpo, bai bait dute perpausen txandaketaren musika eta doinu zoragarria ere. Eta, zer esanik ez, baserriko eguneroko bizitzatik ateratako irudi eta enenpluak ere bai, eta gaur Beizaman eta bestetan galduak diren hitzak eta esaerak ere bai.

BIBLIOGRAFIA

- AGUINAGALDE, F. Borja: *Censo de archivos del País Vasco*. Guipúzcoa. Eusko Ikaskuntza. 1986.
- ALONSO, Amado: *Gramática castellana*. Buenos Aires, 1959. Losada, decimosexta edición.
- ALTUNA BENGOTXEA, Francisco María: *Versificación de Debebare; métrica y pronunciación*.
 ———, *Etzepareren bizategia*.
 ———, *Etzepareren edizio kritikoa*. 1979. Ediciones Mensajero.
 ———, *Mitzelenaren idazlan hautatuak*. Etor 1972.
 ———, *Manual Devotionezcoa*. Joannes Etcheberri Ziburukoa. Ediciones Mensajero, Bilbao, 1981.
 ———, *Jesu Christoren Evangelio Saindua*. Ionnes de Haraneder (R.A.L.V.). Euskaltzaindia. Bilbo, 1990.
- APECECHEA, Juan: *Joaquín de Lizarraga (1748-1835). Un escritor navarro en euskera*. Pamplona, Diputación Foral de Navarra. Institución Príncipe de Viana, 1978.
 ———, Programa de vida cristiana en una aldea de la zona de Pamplona en el s. XVIII. Tres sermones inéditos de Joaquín de Lizarraga. F.L.V. 1975. 89-127.orr.
- ARANGUREN, Pedro: Aita Astarloa euskal idazlea *Egan*, 1957. 5-6. zenbakia, 309-327.orr.
- ARRUE, Antonio: Juan Bautista Aguirre. *Egan*, 1954. 1. zenbakia, 1-7.orr.
 ———, Guericco. *Egan*, 1956. 2. zenbakia, 33-43.orr.
- AUÑAMENDI: *Enciclopedia general ilustrada del País Vasco*. 30 tomos Eusko Bibliografia. 9 tomos. Literatura. 5 tomos.
- AXULAR, Pedro: *Gero*. Luis Villasante. Juan Flors Editor. Barcelona, 1964.
- AZKARATE, Miren: Hitz elkartuak euskaraz. Donostia, 1990.
- AZKUE, Resurrección M.: *Diccionario vasco-español-francés*. 2. argitaldia. La Gran Enciclopedia Vasca. Bilbao, 1969.
 ———, *Morfología Vasca (Gramática básica dialectal del Euskera)*. Tomos I, II, III. Editorial La Gran Enciclopedia Vasca. Bilbao, 1969.
- BAHR, Gerard: Estudio sobre el verbo guipuzcoano. RIEV. 1926.
- BALLESTEROS, Manuel y ALBORG, Juan Luis: *Manual de Historia Universal*. Editorial Gredos, 1961.
- BLASCO DE IMAZ, Carlos: *Los fueros*. Ed. Ertos. Irún, 1966.
- CARO BAROJA: *Brujería vasca*. Ed. Txertoa. San Sebastián, 1980.
- CLAVERIA ARZA, Carlos: *Historia del Reino de Navarra*. Ed. Gómez S.L. Pamplona, 1971.
- CHARRITTON, P.: *Petite histoire religieuse du Pays Basque*. Bayonne, 1946.
- DICCIONARIO DE LA HISTORIA ECLESIASTICA DE ESPAÑA. Instituto Enrique Flórez (C.S.I.C.) Madrid, 1975.
- DUVOISIN, C.: *Vie de M. Daguerre, fondateur du Séminaire de Larressore avec l'histoire du Diocèse de Bayonne*. 1865.
- ECHEGARAY, Carmelo: *Compendio de las instituciones forales de Guipúzcoa*. San Sebastián, 1924.
 ———, De mi país. Miscelánea histórica y literaria. San Sebastián, 1901. Pág. 1-10.
 ———, Mogeldarrak eta euskara. *Euskara VIII* (1926).
- EUSKALTZAINDIA: *Euskal Gramatika Lehen Urratsak I*. 1985.
 ———, *Euskal Gramatika Lehen Urratsak I (eranskina) I eta II*. 1987.
 ———, *Euskal Gramatika Lehen Urratsak III*. 1990.
- FERNANDEZ PEREZ, G.: *Historia de la Iglesia y Obispos de Pamplona*. Madrid, 1820. III, 304-340.orr.
- GARATE, Justo: *La época de Pablo Astarloa y Juan Antonio Moguel*. Bilbao, 1936.
- GARMENDIA, Vicente: *La ideología carlista. El clero vasco y el carlismo*.

- GOENAGA, Patxi: *Gramatika bideetan*. Erein, 1980.
- GOMEZ RIVERO, Ricardo: *El pase foral en Guipúzcoa el s. XVIII*. San Sebastián, 1982.
- GOÑI GAZTANBIDE, José: Un obispo de Pamplona víctima de la Revolución: Fray Veremundo Arias Teixeira. O.S.B. (1803-1815). *Hispania Sacra*. 19 (1966). 7-43.orr.
- GOÑI GAZTANBIDE, José: La Diócesis de Pamplona en 1814 vista por su Obispo. Príncipe de Viana 33 (1972), 293-422.orr.
- , Don Joaquín Xavier de Uriz, el Obispo de la Caridad (1815-1829). Príncipe de Viana 28 (1967), 353-440.orr.
- , Severo Adriani, Obispo de Pamplona (1830-1861). *Hispania Sacra* 21 (1968), 179-312.orr.
- GOROSABEL, Pablo: *Diccionario Histórico-Geográfico- Descriptivo de los Pueblos, Valles, Partidos, Alcaldías y Uniones de Guipúzcoa con un Apéndice de las Cartas Pueblas y otros documentos importantes*. 1862.
- HARITSCHELAR DUHALDE, Jean Gratien: *Le poète souletin Pierre Topet-Etchaun*. Contribution à l'étude de la poésie populaire basque du XIXe siècle. Bayonne, 1969.
- , Etchaun era Otxalde. G.H. 1967. Pág. 65.
- , *Etchaun*. 1969. 2 tomo.
- HOLMER, Nils: *El idioma vasco hablado*. San Sebastián, 1964.
- INSAUSTI, Sebastián: *Obispos en Alava, Guipúzcoa y Vizcaya hasta al erección de la Diócesis de Vitoria*.
- , Intentos de Guipúzcoa por conseguir obispo o vicario general propio.
- IRIGOYEN, Alfonso: Hitz elkarketaz. *Euskera* 1987-2, 407-412.orr.
- , La época de Astarloa y Humboldt. Actes du Colloque International d'Etudes Basques. Bordeaux, 3-5, Mai, 1973. Tiré à part de la Soc. des Amis du Musée Basque de Bayonne, 1978, 151-166.orr.
- IZAGIRRE, Koldo: *Euskal lokuzioak*. Hordago, 1981.
- JIMENEZ JURIO, José María: Códices de Car. 1765 del Archivo Diocesano de Pamplona.
- LAFFITE, Pierre: *Grammaire Basque (Navarro-labourdin littéraire)*. Bayonne, 1944.
- LAFON, Mathieu-René: La langue de Bernard Dechepare B.R.S.V.
- LAKARRA, Josba: Larramendiren hiztegegintzaren inguruan A.S.J.U., XIX-I, 11-50.orr. Donostia, 1985.
- LARRAMENDI, Manuel: *Diccionario trilingüe*. 2.ª edición. Por Pío Zuazúa. San Sebastián, 1853.
- , *El imposible vencido o Arte de la lengua Bascongada*. Salamanca, 1729.
- LARRESORO: *Euskara batua zertan den*. 3. argitaraldia. Jakin, Oñati, 1977.
- LASA, José Ignacio: *La comarca de Ibañeta*. San Sebastián, CAM, 1975.
- LASAGABASTER, J.M.: La literatura vasca entre 1700 y 1876. *Eusko Ikaskuntza*. Noveno Congreso de Estudios Vascos. Donostia, 1983. 253-277.orr.
- LHANGE, Pierre: *Dictionnaire Basque-Français*. Paris, 1926.
- LOPEZ MENDIZABAL, Isaac: *La lengua vasca*. Auñamendi. Donostia, 1977.
- MAÑARICUA, Andrés de: La cristianización del pueblo vasco. *Historias del Pueblo Vasco I*. San Sebastián, 1978.
- MARTINEZ ISASTI, Lope: *Compendio Historial de Guipúzcoa*. Cosas memorables de Guipúzcoa. Vol. V (Edic. facsímil de la 1.ª edic. de 1850) L.G.E.V. Bilbao, 1972.
- , *Compendio Historial de Guipúzcoa*, 1625.
- MENDIZABAL, Fernando: Lardizabalén euskeraz zertxobait. *Euskera* 1956, 21-43.orr.
- MICHELENA, Luis: *Fonética Histórica Vasca*. 1961. Diputación de Guipúzcoa, 1976.
- , La obra del Padre Larramendi. Cuadernos de la Cátedra Feijoo. Oviedo, 1959, 5-9.orr.
- MONTOYA, Pío de: *La intervención del Clero Vasco en las contiendas civiles (1820-1823)*. Madrid, 1965.
- MOREAU, Roland: *Histoire de l'âme basque*. Burdeos, 1970.
- MUJICA, Luis M.: *Hitz konposatu eta eratorrien morfo- fonetika*. Bilbao. Ediciones vascas. 1982.
- MUJICA, Plácido: *Diccionario Vasco-Castellano*. 2 tomo. Mensajero. Bilbao.
- ODON APRAIZ Y BUESA: *El vasco en Alava y Vitoria en la última centuria (1850-1950)*.
- OMAECHEVARRIA, Fray Ignacio: *Euskara*. Icharopena, Zarauz, 1959.
- ONAINDIA, J.: Aita Prá Bartolome euskal idazlea. *Eusko-gogoa* 1955. 87.orr.
- PEREZ BUSTAMANTE: *Compendio de Historia de España*. 6.ª edición. Madrid, 1957.

- PIRENNE, Jacques: *Historia Universal*. Editores Instituto Gallach. 1978. Barcelona.
- SARASOLA, Ibon: *Hauta-lanerako euskal hiztegia I*. Donostia. Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintziala, 1984.
- , *Hauta-lanerako euskal hiztegia II*. Donostia. Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintziala. 1985.
- TEJADA, Francisco Elías de: *La provincia de Guipúzcoa*. Ed. Minotauro, Madrid, 1965.
- TELLECHEA IDIGORAS: *Bartolomé de Carranza, arzobispo. Un prelado evangélico en la Silla de Toledo (1557-1558)*. San Sebastián, 1958.
- , *Escritos breves. Obra del Padre Larramendi*. Donostia, 1990.
- UBIETO ARTETA: *Las fronteras de Navarra*. Príncipe de Viana 14, 1953.
- U.E.U.: *Euskal dialektologiaren hastapenak*. Iruñea. 1983.
- , *Aditza bizkaieraz*. Iruñea. 1984.
- UGALDE, Martín de: *Historia de Euskadi*. Ed. Planeta, 1982.
- URKIZU SARASUA, Patricio: *Pierre d'Usteren hiztegia*. I, II. 1715. Gasteiz, 1986-87.
- URQUIJO, Julio de: *Las obras del P. Cardaveraz RIEV*, II, 1908.
- , ¿De qué obra francesa tradujo Duhalde sus Meditaciones?. *RIEV*, II, 313-323.orr.
- , Notas de Bibliografía vasca: ¿Quién fue el autor de la noticia de las obras vascongadas que han salido a la luz después de las que cuenta el P. Larramendi?. *RIEV*, IV, 1910, 147-148.orr.
- VILLASANTE, Fray Luis: *Historia de la Literatura Vasca*. Ed. Aránzazu, 1979.
- , *Sintaxis de la oración compuesta*. Ed. Franciscana, Aránzazu. Oñare, 1978.
- , Jose Kruz Etxeberria idazlearen oroigarritz. *E*. 1975. 281.orr.
- YRIZAR, Pedro: *Contribución a la dialectología de la lengua vasca*. C.A.P. de Guipúzcoa. Tomo I. 1981.
- ZUGAZTI, Aniceto: Iturriaga apaiza. *Egan* 1955, 5-6 zenbakiak, 25- 31.orr. eta 1956, 1 zenbakia, 25-31.orr.

I. ALEA

Dominica primera de Adviento. Del juicio universal.

(1)

Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate.
Luc. C. 21. V. 27.

Eliza ama santac gaurco mezan gure beguien aurrean ipintzen digu juicioco eguna adierazotzen digun evangelioa. Evangelio onetan icustén degu nola Jesu Cristo gure Jaunac aguertu ta eracutsi cien bere discipuluai ta oetan guri gucioc gure beguiaquin icusico degun eguia bat; eta da gucien gañeco Juez soberanoa etorrico dala juicioco egunean mundu guztia juzgatzaera. Apostolu santuac eracutsiric, gure erreligio santuac aitortu ta sinisten du fedeco eguia au Credoan esanaz: andic etorrico da biciac ta illac juzgatzaera, adituaz biciacgatic estadu graciazcoan illiciralaco gorputz ta anima cerura bear duenac, eta illacgatic, pecatu mortalean illiciralaco gorputz eta anima infernura bear duenac.

Jesu Cristo gure Jaunac gubanaco amorioz beteric eta gure on ta zorion beticoa izango dan gure salvacioaren deseo edo naiez iracequiric, lenagotic conturatzen gaitu gauza onetaz, jositzeo gucien biotzetan Jaunaren bildur santua eta muguitzeo, zuentzeo ta eracartzeo pecatariac infernuco su ta garrezco betico pena ta tormentuetatic libratuco dituan penitencia eguiazcora.

Gucion aurrean igaroco dan juicioco autu onen gañean izango da gaurco nere sermoia. Bici eta illen Juez izango dan Jesu Cristo gure Jaunac ecin gueiagoco justudasun edo zuentasunarequin azaldu edo aguertu ta esamifiatuco ditu juicioco egunean gucion aurrean gucion obra on ta gaiztoac, lenengo zatian icusico dezuen becela. Jesu Cristo gure Jaunac bere jaincozco jaquintasun neurri gabearequin beguiratu ta icusiric gucion ta edoceñen merecimentuac, emango du betico salvacioco edo betico condenacioco sentencia, bigarren partean adituco dezuen becela.

Nere aleguiña guciac sayatuco ditut bigundu ta muguitzaera pecatariac dicha ta bendicio guciac oso ecarrico dizten penitencia eguiazcora eta justuac mundu onetaco neque, pena ta beste eramanquizon guciac Jaincoaren icenean eramanaz, beren zori oneco justudasunari azqueneco arnasaraño eutsitzeo sendo pelezatzaera. Orretaraco beguira ditzagun orain dauzcagun escuac, orain dauzcagun oñac ta orain daucagun gorputza eta, sinisturic fede osoarequin oriequin beraquin juicioco egunean aguertuco guerala, asigaitecen eguiten edo uzten egun orretan eguiñic edo utziric arquite naico deguna. Aurrera seguitzeo bear det Jaunaren gracia ta escadezagun Maria chit santaren bitartez, esaten diogula aingueruarequin batera: *Ave Maria*.

Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate.
Luc. Cap. 21. V. 27.

Guizonaren biotza da bere barrumbean baztez¹, esquiña, aldamen ta ezcuta lecu asco dituan ondo gabeco cueba edo leice bat. Biorz orrec gordetzen ditu iñorc asmatuco ezlituquean ta iñorc contactu ere ecin litzaquean adifia gaitz, malicia ta engaño. Dan arguien ta jaquintsuenac eun beguirequin beguiratu arren, oza sentituco lituque biotzaren muguida ta maliciac beregan diran becela. Bacarric eguin zuan Jaincoac oso icusico dituala biorzaren bazter guciac dio Jeremias profeta santuac. Emendic dator santuac aimbaste bildurrequin bici izatea, bada Espiritu Santuac dion becela, izanic bide bat guizonaren ustean ona ta zuden daramana, baña acabera edo azquen fiña infernura bertara duana, orregatic beren obra edo eguiñac beguirtzen ciruen beti bildurrequin, oso onac ciran ala ez ecin ezaguturic arquitezen ciranac becela. Baña etorrico da eguna, ceñean illuntasunac quenduric icusico dan arguia; esan naidet etorrico dala gucion juicioco egun izugarria, ceñean Jesu Cristoc gucia dan becela icustén duan bere jaincozco arguiarequin azaldu ta aguertuco dituan gure concienziaco gauza guciac, dan chiquien ta isillenac izan arren. Bicitza guztian ichiric egon ciran

(1) "bazter" jarri beharko luke.

liburuac orduan idiquico dirala dio San Juanec, au da, eracusten du Santo Tomasec, guciac ta bacoitzac icusico dituala gucion ta bacoitzaren concienietaco gauzaric ezcutatuenac edo obra on ta gaizto guciac. O nere Jaincoa! Ta cer icusico da orduan? Gucien aurrean an irtengo dirala, dio San Vicente Ferrer-ec, deseo guciac, itz guciac, ala esanac, nola adituac, pauso guciac, eguindaco obra guciac ta eguin bear eguin gabe utzitacoac edo norc bere obligacioac cumplitu gabez eguin diran utseguiteac. O cer icusi bearrac!

Icusi bear ecin da gueiago gozodasunez beteac justuenzat ta icusi bear ecin da gueiago arritu, izugarri ta damu gorri gaiztoac pecatarienzat, An icusico dira justuac izan cituen deseo on chiquienac; an icusico dira umiltasunez munduaren beguietatic ezcutuatu cituen obra onac; an icusico dira orien penitenciac, orien confesio ta comunio santuac; an icusico dira orien oracio ta Jaincoaren icenean ta amorioz eguindaco lanac; an icusico dira orien meza enzute ta jai ondo gordeac; an icusico dira Jaincoaren icenean ta amorioz egarriac cegoan pobre bati charro bat ur emandaco orien limosnac. An irtengo dira orien egemplo onac, orien conseju onac; an irtengo dira paciencian eramandaco neque ta gaitz guztiac, oso betetzen dala Dabid errege santuac esan zuana, au da, onratu ta gloriatz betetzeco justu guciac, mundu guciaren aurrean arguitara ateraco dituala orduan Jesu Cristoc ezcutuan ceuden orien obra ta lan on guciac.

Bestera, o cer icusi bear negargarri, desesperacio ta amorrazioz beteac pecatari zorigaizto-coenzat! An irtengo dira seme-alava ta mendecoai dotriña santua ta ceruco bidea eracusteco gurasoen zabartasunac. An irtengo dira gurasoac beren mirabeac lagun, eche ta lan gaiztoetatic apartatu gabez eguindaco pecatuac. An irtengo dira beren mendecoen gaiztaqueria ta desordenac castigatu ta erremediatzeco errietaco aguintari izandacoen arduragabetasunac. An irtengo dira biotz barruan estaltzen diran venganzaco deseoac. An arguituco dira aserre, gorroto ta besteren ona ecin icusiaz eguiten diran falsia ta dollorqueriac. An arguituco dira ardo gueiegui edanda ta vigiliac gorde gabez eguiten diran gaiztaqueriac. An arguituco dira pensamentu loi ta ichusi oroitzac berac ecin eraman alaco icara ta lotsa ematen duan oriec. An arguituco dira culpa loi gaizto ezcutuan eguiñac. An arguituco dira abereaquin ta bazterretan bacarric eguindaco aitatu ecin litezquean pecatu nazcagarriac. An arguituco dira Jaincoa aimbeste bider gure contra gorroto bician ipini zuen gure buru edo gorputzeran izandaco atseguin loi lotsagarriac. An arguituco dira Jesu Cristoc bere odolarequin erosi cituan animetan aimbeste calte eguin zuen itz cana, contu, ibillera, queñada ta aimbeste infernura dituen egemplo gaiztoac. An arguituco dira tratu ta saldu erosian eguindaco trampa, malicia ta engañioac. An arguituco dira pobre triste bearraren odola dariela, eperan ematen duelaco, balioa baño gueiagooan gauza emanaz eguindaco interesa ta irabaci gaiztoac. An arguituco dira murmuracioac eguin, besteren utseguiteac aguertu ta zabalduaz galdutaco onra ta icen onac. An arguituco dira confesioan lotsaz edo bildurrez gorde ciran pecatuac. An irtengo dira, baña, nora noa? Bada esan bear banu an irtengo dan guztia, eznuque gaur bucaruco. O nola naico luquen orduan pecatariac lurrac tragatzea beren buruac orren estutasun andian ez icusteagatic! Ain andia izango da orien lotsa, —dio San Basilioc— non infernua ascoz ohea idurituco zaien pecatuac modu orretan aguertzea baño; eta eguiatz, baldin instante onetan aguertuco balira gure arteco baten pecatu guciac, ori bacarric asco izango litzaque ill otza erorteco, bada cer izango da gauza oriec aingueru ta guizon guciaren aurrean aguertzea? Nic ezdaquit nola mundu onetan iñor fiatzen dan ezcutuaz pecatu eguiteco, jaquifiñ orren pecatuac mundu guciaren aurrean aguertu bear duela; nic ezdaquit nola arkitzen diran personac beren pecatuac, naiz dan itsusienac izan, confesioan lotsaz utzi edo estaltzen dituenac, jaquifiñ seguru bear becela confesatzen ezipaditue, egun artan orien lotsa gorrian aguertuco dirala.

O trance eguiatz bildurgarria! Nor, suerte triste onetatic igueseguiteagatic ezda bertatic asitzen pecatuaz negar ta penitencia eguiten? Norc nai du bere burua arriescatu bere pecatuac Jaincoaren ta santuen aserre ta bere buruaren lotsarequin aditzeco escutasunera? Bada batere onelacoric eliza onetan? Jaincoari nai ezdaquiola.

Conciencia gucietaco gauzac gucien aurrean ipiniric ta bacoitzac bicitza onetan eguin cituan obra onac edo gaiztoac arguitara ateraric, igaroco da gure Salvadorea bacoitzari dago-can sententia ematera ta au da nere sermoiaren bigarren partea.

Auci gucien ondorengoa da sententia. Au da juicioaren azquenengo pausoa: Juezaren sententia, baña sententia bericoa; sententia, baña guciz zorrotza ta zucena. Gucion aurrean aguerturic gucien ta bacoitzaren concienciac igaroco da Juez divinoa gauza onen azqueneco fiñera. Au eguiteco, nola bere gozodasun andienac dituan ondasun ta sariac ematecoac, arpegui guztiz argui ta atseguñiez betearequin biurtuco da lenengo justuetara ta esango die: *"venite benedicti Patris mei: atozte nere Aitaren bedeincatuac! Atozte munduaren asieratic zuentzat dagoan ceruco erreinoa artzera! Bedincatua zuen bicitza justu ta garbia! Bedincatuac zuen beguiac! Bedincatuac zuen belarriac! Bedincatuac zuen mingaiñac! Bedincatuac zuen escu garbiac! Bedincatuac zuen pauso onetan ibili ciran oñac! Bedincatuac zuen limosnac! Bedincatuac zuen oracioac! Bedincatuac zuen penitenciac! Bedincatuac zuen neque ta negarrac! Bedincatua jayo ciñaten ordua! Bedincatua zuen bicitza! Bedincatua zuen eriotzac!*² Bedincatuac zuen gorputzac! Bedincatuac zuen animac! Azquenic, Bedincatuac gucioc ta gucian!". O sententia edocein neque ta penitencia mereci duana! Norc sententia ori aditzeco dicha izategatic ezditu despreciatzen mundu onetaco gusto guciac? Norc bere aragua mor-tificatu ta gorputza menderatzen ezdu? Milla bicitza baguindu ere, eman bear guinduzque sententia gozo ori Jesu Cristoren aotic aditzeagatic. O cein canta ederrac adituco diran sententia eztitsu onen ondoren justuen egonteguien! An gozatuco dira beren betico suerte onaz, an atseguñiez beteco dira beren Jaincoagatic sufritu cituen nequeaz acordatzen diran gucian, an ezagutuco due orien saria dala cerua ta beti betico gloria.

Baña, o pecatarien dicha gaiztoa! Enzun ezazue, penarequin bada ere, orien desdicha. Condenatu zorigaiztocoac beren tormentu andiagoraco justuen sententia aditu ta mundu onetaco gusto ta atseguin laburrac gatic cer dicha galdu duen ezagutu ondoan, biurtuco da Jesu Cristo gure Jauna orietara arpegui colera ta aserrez bete batequin ta beñ ere aditu ezdan moduco orsarequin esango die: *"discedite a me, maledicti, in ignem eternum: aparta zaitetzte nigandic, madaricatuac, Lucifer eta oni jarraitutacoenzat prestatuac dagoan betico surtara! Aparta zaitetzte gueiagoren gueiaco ni, zuen ontasuna bera ta on gucia, ez gozatzeco! Aparta zaitetzte nigandic gueiagoren gueiaco nire adisquidetasun ta amparoric ez izateco! Aparta zaitetzte nigandic gueiagoren gueiaco nire ceruco gozodasun, dicha, bendicio ta atseguin contentuac ez izateco! Aparta zaitetzte nigandic, madaricatuac! Gucian, alde gucietatic ta beti madarica-tuac izan zaitetzela, bada etzenduen nai izan nere bedincacioa! Madaricatuac izan zaitetzela animan, madaricatuac gorputzean, madaricatuac egon bear dezuen lecuac! Madaricatuac iraun bear dezuen beticotasunean ta izan bear ditutzuen lagunetan! Zoazte, madaricatuac, betico infernuco su ta garretara, munduan servitu cinduen demonioen lagun izatera! Zoazte infernuco deadar, adia ta garrasi tristeac beticotasun gucian aditzen egotera! Zoazte infernuco usai ustel ta quirets illgarriac gustatzera! Zoazte infernuco oñace ta tormentu paregabeac padecitzera! Zoazte beinere erremedioric ta esperanzaric ezdezuela, desesperacioz beteric ego-tera! O pena, pena gucien azgarria!"*

O nere Jaincoa! Ta nola erituco dituan pecatari desdichaduac sententia urraezgarri onen oñazcarrac! O cer deadar tristeac eguingo dituen ori aditzean! O cer doloreac barrunduco dituan orien biotzac! O pena, pena guztiai gañez eraguiten diena! Betico madaricatuac! Betico surtan! Beti beti penatzen! O cer desesperacioa! O cer arrabia! An egongo dira beren buruen contra maldicioa; an egongo dira beren gurasoen contra maldicioa³; an egongo dira beren gusto ta atseguñiez contra maldicioa; an, azqueniz⁴, maldicio izugarritz beteco due betico condenatu cituan Jueza.

(2) Idazleak pluralean ipini du singularrean azaldu beharko lukeen hitza: "eriotza".

(3) Oker idarzia dago: "maldicioa".

(4) Badirudi "azqueniz" jartzeko asmoa zuela.

O pecatari desdichadua! Orain ecin aditu badezu icara gabe sententia bildurgarri au, cer eguingo dezu eguiatz zure contra ematen danean? Emen mingañac itzeguiten acertatzen ezdu, bada ezda posible pena au bear becela aditzera ematea eta, condenatu bat etorricio balitz ere infernutic nere lecura, ezluque bear becela aditzera emango.

Esan eguidazu, bada, orain cristaua, sinisten dituzu orain aditu dituzun eguia bildurgarriac? Sinisten dezu fede osoarequin Jesu Cristoc gucion aurean esamñiatuco dituala juicioco egunean zure pensamentu, itz ta eguin guciac? Sinisten dezu zure burua juicio onetan icusi bear dezula? Sinisten dezu zuretzat dagoala edo justuen gozodasuna edo pecatarien pena? Bitati bat, pecataria, edo egun ori izango da zuretzat egun alegueria, edo izango da tormentu ta dolorez beteaz; edo piztu bear dezu gloriatz beteric, edo pena ta naigabez josiric; edo arkitu bear dezu Jesu Cristoren aurean atseguñez beteric, edo samintasun izugarritz beteric; edo aditu bear dezu bedeincacioco sententia contentu ta poz andiarequin, edo beti betico condenacioco sententia sentimentu andiarequin; gauza gogorra da, baña ezda beste bide, noralde ta erremedioric. Bada, izanic au zure fedea, izanic au zuc sinisten dezuna, nola bici cera azote bil durgarri onez azturic? Zure zorigaiztocola beguiac idiquitzen ezipaditurtzu escarmentuac idiquitzen dizquitzun baño lenago! Zure zorigaiztocola ta erruquiena, bada ezdezu betico condenatzea baño beste erremedioric izango! Noiz artean iraun bear du, bada, zure esquergabetasunac? Noiz artean Jaincoaren abisoai belarria itsi bear diezu? Posible da onembesteco gauzac adituondoa zure biotza arria baño gogorrigo egotea? Posible da eternidade bateco bedeincacioac edo eternidade bateco madaricacioac zure biotza ez muguitzea? Nor ezda arritu ta icaraz betetzen adituarequin bacarric?

Nere cristau maiteac, cer da au? Onelaco tranceac gugana etorri bear du! Norc, bada, emengo gusto, atseguin ta zoraqueriac utzitzen ezditu. Nola gure beguiac negarrezco iturri bihurtzen ezdira? Ea, Jesu Cristoren piedadeco entrañacgatic, esnatu gaitecen aspaldian sarturic gauden pecatuco lo pisutic! Mereci ditugu ez infernu bat, baña bai milla balira ere, baña orain badaucagu juicioco egunean izango ezdegun erremedioa; orduan ematen dan sententiatu ecin apelatuco degu, baña orain apela dezaquegu Jaincoaren misericordiara; orain gure alde daucagu santuen amparoa; Jesu Cristoc ere bere misericordiarequin combidatzen gaitu; ezdezagun, bada, ocasio eder au galdu ta, gure billa datorren ezquero, goacen beragana. Orain da barcacioco dembora; orain eguin dezagun, bada, penitencia eguiatzcoa eta orrequin guero eriotza on baten bidez Jaincoa icusten ta beraz gozatzen egoteco dicha izango degu ceruco glorian. *Amen.*

Domínica segunda del Adviento. Del ángel de guarda.

(2)

Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te. Matth. C. 11. V. 10.

Gaurco evangelioac dio San Juan Bautistac enzunic carcelan Jesu Cristoren obrac, bialdu ciozcala bere icasle bi galdetzera: "zu cera etorricio cerana edo besteren bati echon bear diogu?". Jesec¹ eranzun cien: "esan eguiotzue Juani enzun ta icusi dezuena: ichuac icusten due, errenac dabilz, sarnatiac garbitzen dira, gorrac enzuten due, illac piztutzen dira, pobrea berri onac ematen zaizte ta bedeincatua da nigan escandalizatzen ezdana". Oec joandacoan, asi zan Jesu Cristo esaten bere enzuleai: "cer icustera irten cenduen ermura? Aiceac batetic bestera darabillen cañaberaren bat? Baña, cer icustera irten cenduen? Soñeco bigunez apainduricacoren bat? Onelacoac erregueen jaureguetan bici oi dira. Baña, cer icustera joan ciñaten? Profetaren bat? Bene benetan esaten dizuet: Juan profeta baño gueiagora da". Bera gatic dago esanic: "orra non neronec bialtzen dedan nere ainguerua prestatzera bideac zure aurretic".

Jesu Cristoc San Juanegatic gaurco evangelioan diona esan leiquegu guri ere gure aingue-

. (1) Erdian bi hizki falta zaizkio hitzari: "Jesusec".

ru guardacoagatic, bada berac ematen digu guizon bacoitzari prestatu deigun ceruraco bidea. Jaunac eguiten digun mesedé au adi erazotzea izango da nere gaurco lana.

Jaincoac eguin dizquigun mesede andien artean ezda chiquiena bacoitzari aingueru guardaco bat ematea. Jaquin nai badegu cer eguiten duan gurequin aingueru gordacoac era cer eguin bear degun guc berarequin, ezdaucagu enzun baño cer esaten dion Jaincoac Moisesi ta Moisesegan gutaco bacoitzari: "nic bialduco dizut nere ainguerua; bera joango da zure aurretic; berac zaituco zaitu daramazun bidean eta sartuco zaitu zuretzat prestatu dagoan lecuan. Contu berari, enzun itzatzu bere esanac eta ezdezazula guchitan iduqui edo desprecia-tu, bada pecatu eguiten badezu ezdizu paquean utzico. Enzuten badezu aingeru onen esana eta eguiten badezu bere agindua, zure etsaien etsai izango naiz eta gogor artuco ditut zuri gaitz nai dizuenac". Lenengo, esaten digu certaraco ematen digun aingueru guardacoa. Bigar-rengo, cer eguin bear degun aingueru onequin nai badegu berac zaitu gaitzan. Iru gauzatara-co ematen zagula dio Jaincoac berac: gure aurretic joan dedin bidean, zaitu gaitzan eta sartu gaitzan berac esqueñitaco lecuan. Au da,eracutsi deigun bidea eta, noizbait bide oquerretic bagoaz, zucenera biurtu gaitzan, zaitu gaitzan bide onetan irteren diguen etsaetatic, eta azquenic, sartu gaitzan ceruan. Aingueru gordacoac eguiten dizquigun iru on oec jaquiñare-quin ezagutuco degu ceñ mesede andia eguin cigun Jaincoac bera laguntzat emanarequin.

Lenengo ematen digu Jaunac gure aingueru guardacoa gure aurretici joan dedin, au da, eracutsi deigun ceruraco bidea. Au eguiten du guri bialduaz biotzera deseo edo nai santuac, gogo zucenac, beren bitartez eguin ditzagun obra on eta santuac, ceintzuec diran ceruraco bide zucenac. Noizbait bide au utziric sartzen baguera pecatuco bide oquerrean, eguiten ditu aleguiña andiac atzera biurtu gaitean ta bide onean jarri gaitean. Orretaraco bialtzen du gure biotzera Jaincoaren justiciaren bildur santua, utzierazotzeco infernura garamacen bidea. Erre-gurzen digu penitenciaco iturrian garbitu gaitean pecatuaren loietatic. Ematen digu lotsa-querian condenacioco bidean gaudelaco. Sinisru dezagun araco confesatzeco gogoa daducagunean, aingueru guardacoac bialdua dala gogo ori. Demonioac tentatzen bagaitu pecaturaco, anche dago prest gure ainguerua pensamentu on ta santuac gure biotzera bidal-tzeco, sarlecuric eman ezdegiogun gure etsai oni, beguien aurean ipintzen digula nolaco gaitz eta calteac ecartzen dizquigun etsai oni baia edo consentimentua emateac. Au da aingueru gordacoa aurretici joatea.

Bigarrengo ematen digu Jaincoac ainguerua zaitu ta gorde gaitzan gure etsaetatic. Gure bici guztia da guerra bici bat. Guerra au eguiten diguna da demonioa. Ezdago etsai au puntucho batean ere gueldi: echean eta campoan, calean eta mendian, sorooan eta basoan, egunez eta gabez, goicean eta arratsaldean, nonnai, edocein demboratan dago pelean; ezdauc jaanaren ez loaren bearric, ezda ifioiz aricatzan edo cansatzen eta ala, ezdago ifioiz gueldiric. Baña, nolaco arrabiarequin, nolaco indarraquin ta nolaco asmoaquin peleatzen ezdu? Ezdago munduan bere contra ipini leitequeanic. Cer eguin guentzague guc, argaloc eta erquiñoc, etsaiñ aifñ indarsi², aifñ sendo, aifñ gogor onen contra? Baña ezgaude bacarric, gure alboan daucagu beti gure aingueru guardacoa gu zaitzeco. Berac peleatzen du gurequin batera, berac quentzen diozca dauzcan armac, berac quentzen diozca bere indarrac, berac azpiratzen ditu bere aleguiña guztia; sendoago, indarsuago, azcarrago da bera bacarric infernuco demonio guztia baño. Ez bildurric iduqui: guc nai ezpadegu ezgaitu azpiratuco edo garaituco, dese-guiñic gueratuco dira bere asmo guztia. Obedecitu deguiogun aingueru onen aginduari eta orra irabaciric victoria edo garaitzeric andiena. Gauden seguru gu beragandic apartatu ta aldentzen ezipagura, ezdala bera gure albotic quenduco. Guc beragandic igues eguiten ezipa-degu, ezgaitu bacarric utzico eta gure etsai guztia icusico ditugu gure ofietan etziñic eta lotsaturic.

Irugarrengo ematen digu Jaincoac aingueru guardacoa ceruan sartu gaitzan. Onetaraco

(2) "indarsu" ezarri beharrean egileak idatzi duena.

dijoa gurequin bicirza onetaco bidean, onetaraco zaitu ta gordetzen gaitu gure etsaieatic, onetaraco da gure bidelagun, onetaraco dira bere ardura ta contu guciac. Gu jaio ta bertatic ematen digu Jaunac aingueru guardacoa eta ordutic asitzen da gutzaz daucan contua. Bataiatu ezquero, eguiten ditu aleguiñac guc gorde dezagun bataioan artu degun gracia. Berac guraso, maisu ta beste gure contua iduqui bear duenai adierazotzen die doctrina eta ceruraco bidea guri eracusteco dauquen obligacioa. Berac bidaltzen du gure biotzera Jaincoaren bildur santua. Berac apartatzen gaitu pecatuaren perilletatic. Onetaraco gure bitarteco eguiñic, erregutzen dio Jainari ezdeigula ucatu bere laguntasuna, ezdeigula utzi erorten demonioaren mendean.

Eta, cer atsecabe, neque ta naigabea artzen ezdu gu pecatuan erorten gueranean? Cer aleguiñac eguiten ezditu ambat lasterren irten dezagun pecatutic? Cer deiac, cer deadarrac gure biotzera, daucagun lo gogorretic esnatzeko? Cer otsac gure animaco atetan, idiqui deguioguzcan Jaunari bertan sartu dedin? Cer erreguac, bota dezagun andic gure etsaia? Ez egunez ta ez gabez dauca atseguñic gu gure Jaincoagana biurtu erazo artean. Guc enzuten baditugu deadar oec eta eguiten badegu penitencia benetacoa, cer poza, cer atseguñia gure aingueruarena! Dei-eguiten die eta convidatzen ditu beste aingueruac eta esaten die: "poztu gaiten guztioc, bada arquite edo eido det galdu citzadan anima". Nolaco contua ipintzen ezdu berriz galdu ezdaquion? Ipintzen digu poz eta atseguin andi bat modu onetan animatu gaiten artu degun gracion egotera, icusiric pecatuaren mingoitztasuna eta graciaren atseguñia. Modu onetan garamazqui gure aingueruac Jaincoac esqueñi digun cerura. Baña gu zaitzeko conturic andiena ipintzen du gure eriotzaco orduan. Demonioac icusiric dembora guchi daucala gu tentatzeko, saiatzen ditu bere indar guztiac, gueitzen ditu bere asmo charrac eta artzen ditu al dituan modu guztiac gu aspiratu ta garaitzeko, jaquiñic orduan itreten badu berearequin, eramango gaituala bera erre eta quiscaltzen duan su icaragarria; baña gure aingueruac ere eguiten ditu iñoiz baño aleguiña andiagoc demonioac venzutu edo garaitu ezgaitzan. Norc esan al dezaque, norc aditzera eman al dezaque aingueru on ta gaizto oen artean orduan eguiten dan guerra bicia, onac gu cerura eramateco ta gaiztoac gu infernuan ondatzeko desearequin? Ezdago guizonen artean au azaldu ta aditzera eman lezaqueanic.

Baña ezda emen gueratzten gure aingueruac gurequin daucan contua, ezda eriotzarequin acabatzen bere gu zaitzea, gurequin dijoa Jaincoac eguiten duan icaragarritzco juiciora. Anche egongo da gure alboan, bera izango da bitarteco, berac itzeguingo du gugatic. Anche ateraco ditu gure oneraco arquite al ditzan arrazoi guztiac anche eranzungo die demonioaren salequeria edo acusacio guztiai. Ipinico ditu gure bici guztian eguin ditugun obra onac batere utzi bague, ezda gueratuco isillean chiquien chiquienic, ezcaturic ezcutuenean eguin ditugunac ateraco ditu arguitara. Cer poza gure aingueruarena, ceruraco sententia ematen badigu bicien ta illen Juezac! Garbiric bagaude, berac garamazqui ceruetara, ipintzen gaitu Jaincoaren aurrean eta eguiten du festa andi bat beste aingueruquin batera gurequin gueitu dalaco cerutar bat. Guztiz garbiric ezpagaude, berac garamazqui purgatorioco garbiteguira, poztutzen gaitu cerura irichitzeko esperanzarequin eta ematen digu itza eguingo duala aleguiña ambat lasterren irten dezagun neque ta tormentu aetatic ceruco atseguñetara. Jaincoaren aurrean jarriric, erregutzen dio arren atera gaitzala ambat lasterren lecu artatic eta eraman gaitzala bera arpeguiz arpegui icustera. Onetaraco ipintzen ditu bere aurrean gugatic lurrean eguiten diran limosnac eta irabazten diran indulgenciatic. Oec ambat lasterren ta ugarien izan ditean azcartzen ditu gure aide, adisquide eta ezagunac al duen guztia gugatic eguitera. Araco chit garbituric gaudenean, ceiñ laster, ceiñ prest, ceiñ pocic jachitzen dan garbitegui edo purgatoriora gu andic ateratzera! Berac garamazqui cerura eta ipintzen gaitu Jaincoaren aurrean beti betico, alabatu daigun ceru lurren eguillea. Orra ceiñ lagun leiala ematen digun Jaincoac jaiotzen gueraneatic eta bere glorian sartu artean, gure culpaz infernura erorten ezpaguera.

Aditu dezu cristaua cer eguiten duan gurequin aingueru guardacoac; aditu ezazu orain cer eguin bear degun guc berarequin. Iru gauza eguin bear ditugula berarequin esaten dio

Jaincoac Moisesi eta beragan guri: "iduqui eguiozu itzal edo errespeto andi bat, eguizu bere aguindua eta ez eguizu guchitan iduqui edo despreciatu". Iru gauza aguintzen zaizquigu itz oetan: berari iduquitzea itzal edo errespetoa beti aurrean daucagulaco, devocio andi bat digun ondo naiagatic eta icharopen edo esperanza oso bat beragan gure zaitzallea dalaco. Lenengo, erreverencia beti gure aurrean dagoalaco. Gauden lecuan gaudela, anche dago gure ainguerua eta dacus eguiten degun guztia. Orregatic bacar bacarric gaudenean, ezdegu azartu bear eguiten besteren aurrean lotsatuco guinaquean gauzaric. Eguingo guenduque itzal edo errespeto andi bat diogunaren aurrean araco guenre guere bacarrean eguin oi ditugun loiqueriaric? Atrebituco guinaque gure guraso edo gure nagusiac icusten gaituela eguiten araco lotsaz beretzen gaituen pecatu aec? Ecetz deritzat Bada, ezdegu iñoiz uste izan bear gure bacarrean eguiten degula pecaturic. Lecuric ezcutuenean, illuntasunic ichuenean, guelaric ichienean, anche daucagu gure ainguerua, icusten du eguiten degun pecaturic lotsagarriena, bere beguien aurrean eguiten degu gaitzaqueriaric ichusieña, ecin beragandic ecer ezcuta guentzaque. Cer diot eguin? Ecin iduqui guentzaque berac icusten ezduan pensamenturic chiquienic ere. Araco gauza lotsagarriren bat eguiteco pensamentuari lecu edo baietzcoa ematen diogunear, berac dacus edo icusten du. Orregatic demonioac pecaturaco tentatzen gaituanean esan dezagun: "emenche dago nere ainguerua". Araco gure araguiac tentatzen gaituanean loiqueriarren batera, lotsatu gaitecen, aingeruac icusten duela, onelaco gauzaric eguiten.

Bigarrengo, gure aingueru guardacoari iduqui bear diogu devocio andi bat berac digun onguinai ta vorondate onagatic. Ainguerua da gure adisquidea, baña ez edocein modutacoa, ezpada arqitu al guifiaquean leial ta cinzoena. Asco eta asco eracusten zaizquigu adisquide, ascoc eta ascoc eguiten dizquique mesedeac, baña ezda erraz jaquitae benetaco adisquideac diran edo eguiten dizquigen mesedeac diran gugandic icharoten duen beste mesede andiagoren bategatic. Baña ainguerua gure adisquide bada, mesedeac eguiten badizquigu, bacarric da digun amorioagatic. Cer mesede eguin guifiaqueo guc aingueruari? Gueitu guifiaqueo daucan gloria? Cer icheden lezaque Jaincoaren aurrean gloria, atseguin eta ondasunez alde gucieratic inguratuturic dagoan aingueruac lur eta auts pusca bategandic? Orregatic, seguru egon bear degu gure adisquide benetacoa dala, eguiten badigu aimbeste mesede, aimbeste on, dala digun amorio, asco nai ta vorondate onagatic. Jaincoac aguindu dio gu zaitzea eta aguindu au gordetzeagatic da gure adisquide ta onguille.

Irugarrengo, gure aingueru zaitzalle edo guardacoagan iduqui bear degu uste edo confianza oso bat ezdagoalaco ez munduan ta ez infernuan bere contra al leiquean indarric. Batu bitez munda onetaco guztiaic infernucio demonio guztien aleguifiaquin, artu bitzae daizquien eta al dituen asmo guztiaic, saia bitzae gure contra beren indar guztiaic, bada guzti guztiaic ezdira asco izango gaitzic chiquiena gure animari eguiteco, egonic gurequin gure aingueru goardacoa Ez urac, ez suac, ez euriac, ez ecaitzac, ez leoe, ez artz, ez beste gauzac gaitz eguin leiquegu. Iracequi beza Nabucodonosorrec labe icaragarri bat, igo beza cerurafio garrac, bota bitez iru mutill gazte Jaincoaren bildurtiaic su orretara, bada ezdie ille batean ere garrac uquituco Botatzen due Daniel leoe gosez amorratuen artera, bada leoe goseac illdaco oen artean bat bacarric ezda azartuco berari ucurutzen ere. Eta, cergatic deritzotzue etzioela gaitzic eguin ez suac, ez leoiac Jaincoaren servitzari oei? Berequin cegoalaco beren aingueru guardacoa. Eznuque bucatuco ecarri bear banitu escritura sagraduan dauden egemplo guztiaic eguia au probatzeco.

Bada, gure premia guztietan, gure estutasun eta perilletan naiz gorputzecoetan, naiz animacoetan deitu deguiogun gure aingueruari, gure zaitzalleari biotz oso osotic, al degun devocioric andienarequin; escatu deguiogun atera gaitzala daucagun esturatic eta berac ateraco gaitu conveni bazagu. Araco tentacioac estututzen gaituenean, deadar eguin deguiogun: salbatu gaitzatzu, bada bestela galduac guera. Icusico degu nola aingueruac lagunduco digun gure etsaia azpiratu ta garaitzen. Ez iñoiz bildurric iduqui aingueru guardacoaren aldetic utsune edo faltaric izango dala; eta noizbait ematen ezipazagu escatu deguna, da edo conveni etzagulaco, edo bear dan moduan escatzen ezdegulaco. Noizbait azpiratu edo garaitzen bagai-

tu tentacioac, ezda aingueruaren faltaz, ezpada guc erori nai izan degulaco. Jarraitu deguiogun gure aingueruac eracusten digun bideari. Garaituco ditugu gure etsaiac, bicico da Jaincoa emen lurrean gure animetan graziaz ta amorioz eta guero eramango gaitu bera dan becela icusi, gozatu ta bedeincatzera bericotasun guztian iraungo duan ceruco glorian. *Amen.*

—1831—

Sermón para el tercer domingo de Adviento. Sobre la humildad.

(3)

Tu quis es? Joan. C. I. V. 19.

Gaurco evangelioac dio juduac bialdu cituela Jerusalendic sacerdote ta levitac San Juan Bautistari nor zan galdetzer ta onec eranzun ciela etzala Jesu Cristo, ez Elias ta ez profeta; berriz galdetu cioela nor zan ta bere buruagatic cer esaten zuan ta eranzun ciela zala Jesu Cristoren aurrera bialdua, Jesu Cristoren zapataco locarriac ascatzeco difia etzana ta penitencia eguiazcoa eguitemo gendeac avisatzera etorri dana¹.

Evangelio onec aditzera ematen dizquigu bi gauza: lenengoa da San Juan Bautistaren umiltasun andia ta bigarrena San Juan aurrera bialtzen duanaren anditasuna. San Juan umillatzen da bere doay ta anditasunac chiquitzen dituean eta jasotzen du Jesu Cristoren anditasuna ezaguturic bere burua Jaun onen zapataco locarriac ascatzeco ez difiatzat. Juduric principalenac ezagutu nai zuen San Juan Cristotzat, baña esaten die ezdala Cristo. Ezda Cristo, baña bere amaren sabelean santificatua izan da ta da Cristoren mandatari ta aurrera bialdua, baña anditasun orie ezdue engañatzen; gañera, baciaquian cituan anditasunac cirala campotic etorriac eta zor ciozcala bacarriac bere Jaincoaren ta bere eguillearen escuari. Orregatic aitortzen du garbiro ezdala Cristo.

Esan cezaquean profeta baño gueiago zala, Jesu Cristoc argatic esan zuan ezquero, baña etzuan beste deseoric Jaincoaren ta guizonen aurrean utsera ta epera biurtzea baño. "San Juanen umiltasun andi onec beti an irauten du tentacioric andienan ere. Bada —dio San Gregorioc— pasatu alic Cristotzat, naiago izan zuan guelditu zan becela guizonen aurrean andiagotzat iduquia izatea baño". "Servitzari leiala, —dio San Juan Crisostomocñec— bere nagusiaren gloria nai ezduan beretzat eta esqueintzen dioenean ere artu nai ez duan".

Onela eguiten ore degu guc? Ore degu zuac eta nic bear dan sendotasuna ematen dizquien honrac nai ez izateco ta dagozcanari biurtzeco? Edo lenago mercei ezditugun estimacioac ematen dizquienan, egañatzen² dirala aditzera eman orde, ezguera poztutzen ematen dizquien alabanzaquin, iduquitzen degula escu batarequin, gure itsutasunac uzten degula sinistu erazotzen diguna? Umiltasun guezurrezcoa! Eguiazco umiltasuna da engañio gabea ta aditzera ematen da dan becela. Icasbide eder au gaur nai nuque sartu zuen espirituetan ta biotzetan. Eta ondo eguitemo, azalduco ditut lenengo cristau guciac umillac izatera beartzen dituen bideac edo motivoac; guero icusico degu cergatic arkitzen diran cristauen artean eguiazco umil guchi; itz bian, umiltasunaren premia ta bacandasuna. Ah! Ateratzen baguendu sermoi onetatic nic nai nuquean probechu gucia, ceña dan gure buruen ezaguera eguiazcoa! Aurrera seguitzeco bear det graciaren arguia, ta esca dezagun Maria chit santaren bitartez, agur eguiten diogula aingueruarequin esanaz: *Ave Maria.*

Tu quis es? Joan. C. I. V. 19.

Ezda Jesu Cristoren legue santu gucian gauza obeto probaturic umiltasunaren premia baño. Iru arrazoi edo motivorequin aditzera emango det eguia au. Lenengo motivo edo arrazoia izango da Jesu Cristoc umillac izateco eguiten digun mandamentua. Bigarrena ateraco degu gure ezagueratic. Irugarrena gure irabacitic. Bai, Jaincoac berac aguintzen digu

(1) Lehenaldian egon beharko luke. Ikus pasarte bera zuzen 225 eta 230. orrietan.

(2) "engañatzen" jartzeko asmoa zuen.

umiltasuna; gure arrazoiac escatzen du justicia gure contra ta eracusten digu cer gueran; azquenic, gure animaren onac obligatzen gaitu umillac izatera.

Esan det lenengo Jaincoac berac aguintzen digula umillac izateco. Jesu Cristoc bere icasleai umiltasunaren premia aditzera emateco esan cien: "eguiatz, umillatzen ezipacerate ta eguiten aur chiquiac becela, ezdezue bein ere parteric izango ceruetaco erreinoan". Orra nola itzeguiten dien; ta sinistu etzezaten umillatzea desonra izango zala esan cien: "oneco aur chiqui au becela umillatzen dana izango da andia ceruetaco erreinoan".

Ezdigue Jesu Cristoren itzac bacarric probatzen umiltasunaren premia, baicic baira ere aren egemploac: "icasizazue nigandic mansoa ta umilla naizala biotz osotic. Icasizazue —esaten digu— nere aotic ta icasizazue oraindic obeto nere egemplotic. Umiltasun au eracusten dizuet nere amaren entraña garbietan gorputz bat artzen dedanean; eracusten dizuet Belengo echolan, etziñic lastoaren gañean ta bilduric arropa pobre batzuetan; eracusten dizuet arotz baten dendan, non nere bicitzaren gueiena igarotzen dedan; eracusten dizuet calvarioco mendian; eracusten dizuet sepulturaren. Eta eracusten digu orrembeste bider umiltasuna dala-co cristau bicitzaren ta salvacioco, jaquinduriaren lenengo sustraia.

Nere Jainco ona, noiz icasico det bada nic zugandic virtute ori, orren bearra nere salvacioco? Baña, nola oraingotz icasi ezdet, zuc zure itzaquin ta egemploaquin eracusten badirazu?

Baña Jainco baten itz ta egemploac asco ezipalira ere umiltasunaren premia probatzeco, esan det bigarren go gueren buruaz bear degun ezaquera asco izango litzaqueala guri sentierazotzeco umillac izateco daucagun obligacioa. Bai, guizonac bere buruari ondo beguiratzen dionean gustatzen zaio umiltasuna ta bere argaldasunac ta ecerezac ezagutu erazotzen dioe virtute orren premia. "Aiceac nai duan eran erabiltzen duan autsa baño ez naiz" esaten zuan Abran patriarchac. "Nor naiz ni —cion David erregue santuac— Jaincoac aranzatic erreguetzara jasotzeco?". Cerc sortu cezaquean guizon andi orien biotzetan orrembeste umiltasun, beren ecer-eza ezagutu ezipalae?

Ezlitzaque, bada, gurequin orobat guertatuco gure ecer eza consideratzen baguendu? Ezdet emen itzeguiten izate guztioac pecatuan errecibitu degun orrez; ezdet itzeguiten gure gorputz orain aini ondo gorde ta acitzen ditugunen gai izan zan autsaz; cembat umillacioco pensamentu jaioco ezliraque emendic? Guerenez ecer eza guera eta gueurgandic ecin ecer eguin dezaquegu ceruraco ta, gauza onic eguiten badegu, Jaincoa da obra on orren asiera ta fiña ematen duana. Jaunari dagoca obra onen asiera, aciera ta buca ematea eta uzten bagaitu gure argaldasun utsarequin, ecer eguingo ezdegu edo, eguiten badegu, ecertzat artuco etzagu. Cer da gure Salvadorearen icen santua esatea? Ala ere, ecin iñorc esan lezaque probechuarequin ceruco lagunza gabe. Eta San Pabloc dionez, pensatu ere ecin badegu gauza onic eguiten, guchiago aldezaquegu gracia gabe obra onic eguin; Jesu Cristoc berac esaten digun becela: *sine me nihil potestis facere*. Orregatic San Pabloc esaten digu gure al ta indar gucia Jaincoagandic datorrela. Jaincoac alaco moduz prestatzen gaitu obra onac eguitera, non guc aren borondatea eguiten degun.

Orregatic esango dizuec³ San Agustinequin: certzaz arrötzen da bada guizona? Venturaz arrotzen da gaizqui eguiñaz ta pecatuaz? Ordea, pecatuan ezdago desonra baño. Ala ere, guizonac ezdu beste gauzaric, pecatua ezipada, berea duala esan dezaqueanic. Venturaz arrotuco da gauza ondo eguiñaz? Baña ori da campotic datorquion ona ta beti bere aldamenen dabillen Jaunac ematen diona. Zuri bacarric, Jauna, dagotzu on guztia, zugandic irteten du on orrez; beraz, zugana bacarric biurtu ta igo bear du honra ta gloria guciac. Gugatic, nere cristauac, edocein aldetara beguiratu arren, ezdegu ecer, ta ecifi izan ere guentzaque gueurgandic.

Guztioac umillac izateco daucagun premia aditzera emateco, esan dezaquet umiltasuneco virtuteari jarraitzen gure animaren irabaci ta onac alcar artzen duela gure arrazoiarequin ta virtute orren jarraioa ezdala ventaja guchiagocoa arrazoizcoa baño. Eta eguiatz, virtutetic

(3) Argi dago "dizuet" adizkia dena.

lurrean espera litezquean ondasunac biltzen dira irutara: gueren barrumbean soseguz ta quezca gabe egotera, gu becelacoaquin ondo bici izatera ta Jaincoa gure alde ipintzera. Diot, bada, iru gauza orieci umiltasunaren frutuac dirala ta iru arrazoi laburreci sinistu erazoco dizue.

Diot lenengo guizonac bere buruarequin paquean egoteco bear duala izan umilla. Eta eguiatz, ipintzue guizona nai dezuen edocein estadutan, baldin badauca bere biotzean umiltasun eguiatzcoa, ezdu ecerc ere bildurtzen, ezda batere tristetzen, pobrezaric andienean ezdu animoric galtzen, cerren mundu onetaco gauzai beguiratzen dien ezari becela; bere bicitza obra onac eguiten igaro arren, beguiratzen da Jaincoaren aurrean servitzari alperra becela; munduan ifiori eguin al leizqueon calteric andienac eguin arren, ezda batere icaratzen, cerren umilla dan eta nola bere buruari ecer ezari becela beguiratzen dion, esaten du Job santuarequin: "Jaincoac eman ciran, Jaincoac quendu dit; aren icen santua bedincartua izan dedilla." Onela arkitzen du bere paquea umiltasunean.

Umiltasunaren beste ventaja bat da paquea gordetzea auzoaquin, erritarraquin ta alcarrequin bici izatera obligatuac gauden guciaquin, bada virtute onec juntatzen ditu guizonac alcarrequin amoriozco caridade batequin ta iduquitzen ditu paque gozo batean; eta onetan diferenciatzen da soberbiagandic, cefiec paque au galtzen duan. Soberbiatic sortzen dira gure arteco aserre guciac, bada nola ezdegun Jainco bat baicic, bataio bat baicic ta erreligio bat baicic, ezguenduque bear biotz bat baicic. Soberbiac sortzen ditu gure arteco gorrotoac, esamesac, murmuracioac; ortic datoz aserreac, adisquide zarren arteco urrarzeac ta seniden arteco gorroto gaiztoac. Bada, cerc aimbete bider paquea ecarri du aserre ta gorroto orien artean, umiltasunez eman diran pausoac ezpada?

Baña umiltasunaren ventajaric andienetatic bat da Jaincoa gure alde ipintzea. Umiltasunac ecartzen du gracia, gordetzen du gracia eta berriz biribillarzen du gracia. Umiltasunac aztu erazotzen dio Jaincoari gaizqui eguiña, lotutzen ditu aren justiciaco escuac eta du escubide andi bat aren misericordiara. Umiltasuna da Jaincoaren aldean alduna edo poderosoa ta virtute orrec gozatzen du aren colera ta aserretasuna. Ezda, bada, umiltasuna baño gauza bearragoric, cefia Jesu Cristoc encargatzen digun, gure arrazoiac sinistu erazotzen digun ta gure animaren irabaci ta onac escatzen diguen. Baña umiltasuna gauza bearra bada ere, cristau umillac arkitzen dira bacan. Eta au icusi bear degu bigarren partean.

Elizaco maisuen ta escritura sagraduaren iritzian, humilla izatea da, lenengo, bere burua despreciatzea; bigarren, sufritzea atseguinarequin edo guchienez queja-gabe besteac eguiten disquigüe⁴ desprecioac; irugarren, azquenic, ditugun ventaja ta on guztien gloria Jaincoari ematea. Icusi dezagun, bada, orain arkitzen diran iru gauza orieci gure arteco gueienetan.

Cristau umiltasunaren lenengo siñalea da bere burua despreciatzea ta bere ecer eza ezagutzea. "Cer da umiltasuna? —galdetzen due elizaco maisuac— Certan dago Jesu Cristoc aimbete bider encargatutaco birtute ori?". umilla izatea da bere iritzian gauza guchi bat izatea; umilla izatea da bere andinaiaren artocasin guztiac itzaltzea; umilla izatea da Jaincoac nai duanean atseguinarequin umillacio ta desprecioac artzea. Umiltasun eguiatzcoa da azturic bici izatea deseatzeta; umiltasun eguiatzcoa da, San Bernardoc dion becela, ezagutua ez izatea deseatzeta; umilla izatea, azquenic, da Jaincoaren aurrean aguertzea pecatuarequin bera ofenduturaco sentimentuz beteric.

Bada, erraz ote da umillenen artean beren buruenzat orrembeste desprecio dauquenac arkitzen? Badaquit, cristaua, baldin beguiratzen bacera mascara bague ta bear becela, zure burua iduquico dezula Jaincoaren aurrean aguertzeo ez difinatat, baño onzat eramango dezu besteac zu menospreciatzea? Bada baceunde umiltasun espirituco biotzeoarequin juntatzen duan prestaera santu orretan, naico cenduque zure alderic zurequin bici diranac ta ezagutzen zaituen guciac zu despreciatzea, zuc cere bura⁵ despreciatzen dezun becela. Esan der zure

(4) Beste guztietan "disquiguen" ipintzen du, "z" txistukariaz, alegia.

(5) Hizki bat falta zaio hitzari: "burua".

partetic, cerren cembat zureztat izango litzaquean ventaja andicoa desprecioac maitatzea, aimbeste caltegarria izango litzaque besteentzat zu menospreciatzea. Baña saiatzen bacera besten aurrean ceran baño obeitzat iduquia izateco, ezagutu ezazu etzerala eguiatz umilla.

Ah! Cein desberdiñac guieran araco santu andi virtute guciac iduqui arren umillacioac baicic deseatzten etzuen aetatic! Merecimentu ta gracia andiac iduqui arren, beguiratzen ciran eza becela ta nai zuen besteac orobat beguiratu ciocen. Testigo San Juan Bautista Jaincoaren Semearen aurrera bialdu andia, ceifi Jesu Cristoc esan zuan becela, zan profeta gucién artean andiena; orregatic ere, beguiratu cion bere buruari desiertoan edo eremuan deadar eguiten zuanaren boz argalari becela ta iduqui zuan bere burua Jesu Cristoren zapataco locarriac ascarzeco ez diñatzat. Testigo Maria santisima, criatura gucién santuena: graciaz betea bacegoan ere, ezagutzen du bere ecer eza ta esaten du dan gucia dala cerren Jaincoac aren umiltasunari beguiratu dion. Eta aingueruac agur eguiten badio graciaz beteari becela, esaten badio Jauna arequin dala ta andre gucién artean bedeinca tua dala, Mariac eranzuten dio ezduala beste anditasunic Jaunaren servitzariarena baño. Onelacoac dira eguiatz umillac izan diranen iritziac eta onelacoac bear due izan umiltasunarequin animaturic daudenen pretaerac. Arquitzen cera, cristaua, pretaera oetan? Zure burua despreciatzen dezu eta besteac despreciatzen zaituenean atseguifiarequin edo guchienez queja gabe sufritzen dezu?

Bada, emen oartu ezazue umiltasunaren bigarren siñale au aurrecoa baño guchiagotan arquitzen dala. Eta eguiatz, arquitu edo eidoco dira guizonac beren buruac menospreciatzen dituenac, baña non arquituco degu beste guizonac eguiten diozquen desprecioac maitatzen dituana? Elizac icusi ditu batzuec, ceinzuec izan diran perseguituac, burlaz beteac ta desonratuac Jesu Cristogatic ta Jesu Cristoren egemploai jarraitzeagatic; icusi izan dira estadu, edade ta condicio guztietaco personac aleguiña guztia eguiten guizonen aurrean menospreciatuac izateco, ta ori anditasunen artean, baña non dira gure artean burla ta desprecio orieci nai dituenac? Contrara, cembat contu ta ardura ipintzen ezdegu gure anditasuna balia-eratzeco gure erritarren artean? O nere Salvatore, anima eguiatz umillac diranen Aita! Nora dira bada umiltasuneco itz ta egemplo biotza biguntzen duen jaiotzan, bicitzan ta eriotzan eman cinduanac? Non cerate oraiñ legue santu umillacioa, bere buruaren ecer- eztea ta besteac gueiagotzat iduquitzea aguintzen dezuena? Etziñaten bada lenagoco cristauenzat baño? Eta bear guinduan icusi egemploac ta aditu eracuse contracoac? Ah! Orain icusi ordezi cristau umiltasuna ta desprecioac deseatzten dituenac, ozta icusten ditugu batzuec gauza onen gañean erreligioaren iritzi bereric sufritu nai dituenac.

Aitortu bear degu orregatic San Geronimorequin badirala cristau batzuec umiltasunaren quereiza edo itzala artzen duenac, baña ezagutu bear degu guchi dirala umiltasuna bera artzen duenac. "Badaquit —dio santuac— erraz dala burua macurtuta ta beguiac lurrera beguira ibiltzea, umiltasuneco modua bozari ematea ta pecataria ta desdichadua dala esatea, baña ezdegu guelditu bear obra batzuetan, ezda ere itz batzuetan ta ez zacuac ta ez autsac engañatu bear gaitu". Eta cergatic ori? Cerren ditugun erregla ciertoac umiltasun eguiatzcoa dan edo ez ezagutze. Onela, icusten dirudanean guizon umiltzat pasatu nai duen orieci beren iritzia besteena baño obeitzat beti juzgarzen, desprecioac maite dituela esaten ta presentatzen zaittenean sufritu nai ezda, atseguin artzen alavancaz ematen zaittenean ta aserratzen besteai ematen zaitzenaquin, ecer-ere ez eguiten beren on ta onoreagatic baicic, munduaren aurrean esan arren Jaincoaren gloriagatic guztia eguiten duela, jaquize eznaizala fiatzen orrelaco umiltasunaz ta ezagutzen det umiltasun modu orrec berequin daucala soberbiaren siñalea. Igarotzen nai⁶ irugarren erregla eguiatz umillac izateco bear dala esan dizuredana esamifiatzera, ceña dan eguiten degun on gucia Jaincoagana bialtzea ta virtute asco izan arren, bein ere soberbiaric ez jasotzea.

Irugarren cristau umiltasunaren siñale au beste biac baño ere guchiagotan arquitzen da.

(6) Azken "z"rik gabe agertzen da "naiz" aditza.

Izan al dezaquegun edocein merecimentu, naiz dan andiena izan dezagula, gauza ciertoa da ecer eza ta pecatua baño ezguerala; edo, ecer baguera, ezguera gueurgandic; Jaincoac bacarric eguiten ditu guizon merecimentuetan ta virtuteetan andiac; andiac baguera, gure anditasuna dator, beraz, Jaincoagandic. Beraz, Jaincoari bacarric eman bear diogu gueran gucia ta degun on gucia, gure buruai bacarric eman bear diegun becela degun gaitz guztia. Bada, eracusteco ceñi guchi arquitzen dan cristau umiltasunaren siñale au justueenen artean, asco da aditzera ematea cein guchi arquitzen diran gure artean dituen ventaja gucien gloria Jaincoari ematen dioenac. Eta zuei eguia au sentierazotzeco aditzera emango ditut gauza barzuec, ceintzuec servituco duen, gure soberbia quentzeco ezpada ere, guchienez aditzera ta ezagutzera emateco ezguerala evangelioco umillen eracoac.

Eguiaz, cembat icusten dira umiltasunaren muga justuetan guelditzen diranac? Goacen egemploaquin: nescatcha gazte orrec, beste orren edadecoac baño egoquiagoa dalaco, uste du beste guciac despreciatu ditzaqueala; andre orrec, contu onecoa dalaco edo gauza bat ondo eguiten daquialaco, ezdauzca ecertan orrec becela ezdaquienac; guizon orrec, arguia ta jaquintsua dalaco, uste du badaucala escubidea ori becin arguiac ezdiran guciac despreciatzeco. Onembeste ta onelaco utseguiteac arquitzen dira justuen bici diran cembaiten artean. Baña umiltasun pisca bat baguendu, izango ote guñaque gure buruaz orren contentu ta orren arguiac besteen utseguiteac icusteco? Ezguenduque arquituco gure barrumbean certan pensaturic asco, besteren bicitza, eguiñac ta echea esamifiatzen ibilli bague?

Bada, azquenic, umiltasun eguiazcoaren sustrai ta asiera on bat zuri emateco, cristau ona, ezdezu zure burua ondo consideratzea baño; ichuli zaite nai dezun edocein aldetara, ezdezu arquituco zure buruaren desprecio ta umiltasuneco milla bide baicic. Gueiago esaten dizu Espiritu Santuac: "umillacio ori zure barrumbean dacarzu: *humiliatio tua in medio tui*". Gogora ecarzu zure lengo demborac, icusi itzatzu nolacoac izan diran zure eguiñac⁷, icusi itzatzu zure pensamentu ta itzac, icusi itzatzu zure obrac. Ah! Zure pecatuetan arquituco dezu umillacio bideric asco! Eta zure bicitza pasatu gucian ezpadezu arquitzen certaz lotsatu ta damu izan, ezdezu orregatic Jaincoaren aurrean umillatzeaz aztu bear, bada pecatu mortalic eguin ezduanac ezdio guchiago zor Jaincoari pecatu andiaquin ofenditu duanac baño. Zauden estaduan zaudela, naiz izan justua, naiz izan pecataria, umillatu zaitetz beti, cerren ezdan umiltasuna baicic zure Jaincoaren gracia ecarti al deiquezunic, dala Jaincoagana biurtzeco, dala gracion ta bicitza onean irauteco. Pecataria, umillatu zaitetz Jaincoaren adisquidetasunera ta graciara biurtzeco! Justua, umillatu zaitetz Jaincoaren gracion irauteco!

Ezdeguirazula esan, cristaua, umiltasuneco virtuteac cer eguin gogorrac dituala; emen esan gabe Jaincoac ipini zaituan estaduan virtute ori baño ecer-ere maiteago bear etzenduqueala, diot umiltasuna dala gauza erraza. Eta eguiaz, escatzen baguindu zugandic mortificacio gogorrac, oracio luceac, escusa cindezque zure lan andi ta betico eguitecoquin, ceintzuec ozta utzitzen dizuen atsedeteco dembora, bana, cerc eragotzi al deiquezu Jaincoaren aurrean ta zure biotzaren erdian umillatzea? Ezdezu orretaraco bear ez osasunaric ta ez dembora asco; ezda orretaraco zure borondatea besteric bear. Ezda urrutira joan bear mandamentu ori cumplitzeco, asco da zure biotzean sartzea: *prope est verbum in corde tuo*. Ondo gogoan artuzazu sermoi onetan esan dizudana: ezdala umiltasuna baño gauza bearragoric; aifi bearra, non orren falta ecin ecer bete lezaquean; aifi bearra, non orrec bacarric beste virtute guztien falta estali dezaquean. Lotsatu zaitetz zure oraindañoco soberbiaz, cerren orrembeste gauza ta bidec umilla izatera obligatzen zaituen. Itz batean, acordatu zaitetz ondo Jesu Cristoc esaten duala besteac baño guciagotzat bere burua iduqui nai duana besteen mendean ipinia izango dala, baña, contrara, umillatzen dana, alchatua ta onraz bete izango dala.

O nere Salvatore ona! Nai izan dezu zure egemplotic guc icastea umillac eta mansoac izaten ta icasbide santu orretan dirudizu ipintzen dezula zure legue gucia. Idiqui itzatzu bada

(7) "eguiñac" idatzi nahi zuen, antza.

gure beguiac eguinquizun andi orren gañean, oraindño baño obeto aurrera gorde dezagun. Zu cera, ceurc diozun becela, bidea, eguia ta bicitza. Eguizu bada gu santu eguiteagatic artu dituzun doay oriec gure oneraco izan ditecen, gu oriez ondo baliatuaz. Zu cera bidea; eraman gaitzazu bada zu ibilli ceran bide zuzenetic. Zu cera eguia; eracutsi eguizquigutzu bada eguia jaquin bear munduco jaquindunai ezcutatatu diztetzun oriec. Zu cera bicitza; quendu eguigu-zu umillatu ta menderatu bear danean daucagun bildurra ta naguitasuna. Orren buru onac guiaturic, orren Maisu jaquintsuac eracutsiric ta orren amparo andiac amparaturic, eguingo degu bicitza ona ta justua ta guero eriotza onaren bidez irichico degu ceruan betico gloria. *Amen.* —Año de 1827.—Otaegui.

**Sermón para el tercer domingo de Adviento.
Sobre los remordimientos de la conciencia.**

(4)

Quis es? Quid dicis de te ipso? Joan. C. 1. V. 22.

Gaurco evangelioac dio juduac bialdu cituela Jerusalendic sacerdote ta levitac San Juan Bautistari nor zan galdetza eta onec eranzun ciela etzala Jesu Cristo, ez Elias ta ez profeta; berriz galdetu ciela nor zan ta bere buruagatic cer esaten zuan ta eranzun ciela zala Jesu Cristoren aurrera bialdua, Jesu Cristoren zapataco locarria ascatzeco diña etzana eta penitencia eguiatzcoa eguitemo gendeac avisatzera etorri zana.

Ascoc galdetzen dioce besteai “zu nor cera?”, “cer diozu zure buruagatic?”, gaurco evangelioan juduac San Juan Bautistari becela eta chit guchic beren buruai; au da, orregatic, galde bat bacoitzac bere buruari sarri eguin bear lioqueana. Galde, bada, cristaua, sarri zure buruari “zu nor cera?”, “cer diozu zure buruagatic?” eta zure concienciatic esan ta eracutsico dizu nor ceran, baldin orren arguiari jarraitzen badiezu. Concienciatic esango dizu ceurgandic ecer etzerala, pecatua, argaltasuna ta usteldasuna baicic; esango dizu zugan gauza onic bada, ori datorrela zure eguilleagandic, ezdala zure virtutearen saria, ezdala zure escuetaco obra, baicic aren amorioaren erregalo bat. Esango dizu Jaincoac eguin dizquitza ta egun oro eguiten dizquitza mesede andiac, bafia mesede oriec aciaz dijoacen becela gueitzen dirala zure pecatuac ta oriec dirala zure biotzean arkitzen diran gauzaric sinalatuenac; esango dizu zure gaiztaqueriac Jaincoari ezdioela eragotzi zu amatzea ta zu oneguiñez betetzea eta orrembeste mesede ta amorioac ezduela guchitu zure esquerbaguetasuna; esango dizu oraindic egun oro belarria ichtizen diezula aren gracia santuai, gorra baño gorrago eguiten cerala zure concienciaren deadarretara, cefec zure gaiztaqueriacgatic lortzagerian ematen dizun. Gaur aditzera emango dizut 1º Jaincoac ezdizula bein ere mesede andiagoric eguiten, concienciaren aranza, quezca ta arraquin estutzen zaituanean baño; 2º bein ere ezdizula Jaincoari eguiten bidebague andiagoric, concienciaco aranza, quezca ta arrai belarria ichtizen diezunean baño. Bi gauza aditzera emango diguenac, batetic, Jaincoaren misericordia ta, bestetic, gure esquerbagerasuna.

Aditzera emateco Jaincoac cristauari beñi ere amorio gueiago eracusten ezdiola ta mesede andiagoric ecin eguin leiqueola pecatuan dabillenean concienciaco aranza, quezca ta arraquin estutzea baño, asco da probatzea ta aditzera ematea pecatariac itzali nai dituan aranza, quezca ta ar oriec dirala Jaincoaren mesede ta gracia; ori eguingo det, bada, gaurco itzaldiaren lenengo zatian, bafia orretaraco bear det graciaren arguia; esca dezagun, bada, Maria chit santaren bitartez, agur eguiten diogula aingueruarequin esanaz: *Ave Maria.*

Quis es? Quid dicis de te ipso? Joan. 1. V. 22.

Jaincoac pecatariari concienciaco aranza, quezca ta arrac bialtzea da beragana biurtzeko graciatic ematea. Orregatic pecatuaren ondoren conciencia aranza, quezca ta arrez beteric sentitzen diezunean, Jainco da aranza, quezca ta ar oriec bialtzen dizquitza. Zure gaiztaquerietatic beguiac ichtutzen cinduanean, esaten dio pecatariari: “Uste cenduan zurequin alcar artuco nuala, bafia engañatzen cinan, bada ofenditzen nauzun gucian beguien aurrean ipinico dizut zure pecatuen beltzasuna”. Era bnetan Jaincoac seguitzen dio pecatariari,

cerren maite duan."Nic lotsaguerian ematen diet eta castigatzen ditut amaten ditudanac" dio berac. Onen ondoren aitortu ezazu, cristaua, pecatuaren ondoren zure conciencian jaiotzen diran aranza, quezca ta arrac dirala Jaincoagana biurtzera prestatzen zaituen graciac; orregatic esan zuan San Pablo apostoluac Jaincoaren espiritua jachitzen dala gure biotzetara, gure gaiztaquerien contra isildu-gabe deadar eguitera.

Diot oraindic zure barrumbear sentitzen dituzun aranza, quezca ta ar oriec dirala Jaincoac beragana biurtzeco bialtzen dizquitzun lenengo graciac. Cristau eguin cinduan batayoco sacramentua errecibitzeco pontera eramán cindueñean, izan cían libratua zure lenengo gurasoagandic etorquizun pecatu jatorrizcotic, baña uso arrazoizcora allegatu cían ezquero Jaincoa pecatu mortallarequin ofenditu dezueñean, zure anima guelditu da merecimentu guciac ta ceruraco derechoa galduric ta graciaren laguntasun guciac galtzea merce duala. Bada nola zure indar utsaquin Jaincoagana biurtzeco ecer ere ecin eguin zenzaqueñean, aurea artu dizu ta bialdu dizquitzu concienziaco aranza, quezca ta arrac zurepecatuac gatic lotsaquerian emateco ta Jaincoagana biurtzea pensa dezazun. Bada oriec dira Jaincoac biotz bat penitencia- ra prestatzeco ematen diozcan lenengo colpeac. Ara egemplo bat, ceñec obeto senti erazoco dizun guia au. Davidec pecatu eguiten du Betsaberequin ta bere pecatua estaltzeco illerazotzen du Urias orren senarra. Jaincoac beguiraturic Davidi misericordiac beguiaquin, itzeguin-erazten dio orren concienziari. Natan profetaren otsera, Davidec aitortzen du pecatu eguin duana. Orra bere contra jaiquitzen dan concienziaren aranza, quezca ta arrac; eta oriec izan ciran erregue ori eguiazco penitencia eguitera muguitu zuen lenengo gauzac.

Concienciac ezdu bacarric estutzen pecataria len eguindaco pecatuacgatic; ezdiozca bacarric betetzen aranzaz billatu dituan pecaturaco bideac ta besteai eman diztenac, bota dituan maldicioac ta besteai bota erazo diztenac, eguin dituan desonestidadeac ta besteai eraguin diztenac, eguin dituan lapurretac ta besteai eraguin diztenac; concienzia orrec oraindic aranza, quezca ta arrez betetzen du pecataria etorquizunarequin, aureaz sufrierazotzen diozca orren pecatuac ta gaiztaqueriac merce dituen penac, pecatari orrec uste du icusten dituala alde gucietan orren contra alchaturic dauden ezpatac ta orri echoten dioen castigu gogorrac. Contu eguizu icusten dezula eriotzaco sententia eman dioen gaitzguille bat: erruquien orrec aureaz sufritzen du eriotzata eguiazco urcobi baten lecuán sufritzen diru bere pensamentuan milla, ceñac ezdiran batere bigunagoac. Au da bere concienziac condenatzen duan pecatari baten imagiña edo iduria: orain iduritzen zaio Jaincoaren tribunalean orren contra sententia eman dala; gueroago, Jaincoac infernuaren ondora bota duala; bici da, baña ezdaucá condenatuac baño asco dicha gueiágo.

Aranza, quezca ta ar oriec badue oraindic ventaja estimagarri bat, berequin dauquee gracia cierto, seguru ta irauncor bat, ceñec casi bein ere largatzen ezdigun, goacen toqui gucietara seguitzen digun, ceña Jaincoac guc nai ezdegula ere ematen digun ta ceña nai arren gueurgandic quendu ecin degun; eta au da eguia bat pecatariac milla bider probatu duana. Aleguiña guciac eguin arren aranza, quezca ta ar oriec burutic quentzeco, ecin bein ere quendu ditu, ezta ere pecatuac aztu. Bada pecatuac aifñ carga andiarequin betetzen du concienzia, non, nai arren, ecin carga ori arindu duan. Naico luque pecatariac pecatu ori bere buruari ezcutatú, naico luque gaitzic eguin ezduala sinistu, cerren gaizqui eguiñaren pensamentuac sosegua ta paquea quentzen diozcan, baña ori gucia alperric da; pecatua dator beti burura eta guc eguin degun pecatuaren contra ematen du concienziac, guc nai ezdegula ere, condenacioco sententia. Onelacoa da concienziaco aranza, quezca ta arren graciaren indar andia; cembat eta guizonac gracia ori guchiago merce duan, ambat eta gueiágo ichasten zaio; aranza ta quezca oriec jaiotzen dira pecatuarequin, acitzen dira pecatuarequin ta bein ere ezdioe utzitzen animari animac pecatua larga artean.

Nola concienziaren aranza, quezca ta arren gracia dan iraupenic andieneco, orobat da zabaldasunic andieneco. Bada ecin esan liteque gracia orregatic David erregue santuac Jaincoac bere puebloari, bai ta besteri eguiten etziozcan gracia batzuecgatic ciona: "non fecit taliter omni nationi". Concienciaco aranza, quezca ta arren gracia da mesede bat guciái

eguiten zaiena Ez, ez, ezditue izaten concienciaco quezcac argaldasunez pecatu bat edo beste eguin duen David becelaco justuac bacarric, baicic izaten ere ditue Judas becelaco traidoreac, Cain becelaco eralleac, Magdalena becelaco desonestoac ta Antioco becelaco lapur ta gaitzguilleac eta beste pecatari guciac, bada pecatu eguiten duen guciac izaten dituela aranza, quezca ta ar oriec eracusten digu San Pablo apostoluac. Cer poza ta atseguina pecatarienzat ta betez ere¹ urte ascoan pecatuan sarturic conciencia ustelduric becela daucanarenzat eta, inor ezagutu ezdezan pecatuan dagoala ta pecatutic irteteco asmogabe, Pazcoaz ere confesatu ta comulgatu danarenzat! Cer poza, diot berriz, bere buruari orañdic esan al izatea "pecataria ta gaitzguille andia banaiz ere, orañdic² esperanza iduqui dezaquet; Jaincoac badauzca oraindic graciac neretzat gorderic santu ta justuenzat becela"! Onen ondoren aitortu bear degu pecataric andienai ere etzaiela gracia oso ucatzen.

Gueiago, pecatu eguiten degunean ta Jesu Cristoren legue santuaren contra alchatzen gueranean estutzen gaituen concienciaco aranza, quezca ta ar oriec dira gracia ciertoac ta engaiatzzen ezigaituenac, cerren gu tragatzeco gure inguruan dabillen demonioa ecin, escritura santuac dion becela, arguiaren aingueru biurtu liteque gu engaiatzeco; bada eguia ciertoa da deabruac ezdiola bein ere ipinic pecatariari beguinen aurrean bere pecatu andien ichustasuna, contrara, bere aleguina gucian saiatzen da orri bere gaitzaquerien beltzasuna ta izugarritasuna ezcuzatzeco ta pecatu oriec andiac ezdirala aditzera emateco, pecatu oriec burutic quentzeco eta confesorearen ofietan bear becela aguertzea eragozteco. Emendic ezagutu ezazu, bada, cristaua, Jaincoa pecatu mortalarequin ofenditu ta ondoren concienciaco aranza, quezca ta arrac sentitzen dituzunean, Jaincoac itzeguiten dizula, aren deia aditzen dezula ta aranza, quezca ta ar oriec ecin etorri litezqueala Jaincoagandic baicic.

Buca dezagun, bada, lenengo zati au esanaz ezdala venturaz beste graciatic concienciaco aranza, quezca ta arrac becela pecataria Jaincoagana biurtzera prestatzen duanic, bada ecin izan diteque orretaraco gauza oberic nor bera pecatu mortalean erori orduco, bere buruaren contra condenacioco sententia ematera obligatzea baño. "Errori naiz onelaco ta alaco castidadearen contraco pecatutan; nere lagun progimoari onelaco bidegabe eguin diot; confesatu naiz damutasun gabe, pecatuco ocasioac largatzeco ta inori eguindaco calteac biurtzeco asmo gabe; pecataria naiz, ecin ucatuco der, concienciac bere aranza ta quezcaquin esaten dit, ta oraindic gueiago esaten dit: milla infernu mereci izan ditudala; Jainco gaur penitenciara echoten diranac eta bear bada biar echongo ezdiranac nizaz misericordia izan ezipalu, egongo nintzan infernuan betico condenaturic". Ori gucia aditzera ematen dioe-concienciaco aranza, quezca ta arrac anima pecatariari; "orregatic -dio San Gregorioc- ecin testigu ori engaiatu liteque, ezda ere gracia ori venzutu". Munduco juicioetan testiguac diruarequin irabaci ditezque, salatzalleac gure contra aserre egon ditezque ta testigoac ezdira beti alcarrequin ondo etortzen, bafia concienciaco aranza, quezca ta arraquin ezda onela guertatzen: conciencia da testigo bat bacar bacarric milla balio dituana ta bein ere engaiatzzen ezdana, ecergatic ere bildurtzen ezdana ta batere arduragabe beti eguia esaten duana eta, isilic egoteco esan arren, animaco belarrietara beti itzeguiten ari dana.

Sartu gaitecen Jeremias profetac aditzera ematen dizquigun pecatari penitente ta Jaincoagana biurtuen iritzietan, ceinzuec ceuden sinisturic pecatuan cebiltzanean izan cituen concienciaco aranza, quezca ta arrai zo³ ciocela bere Jaincoagana biurtzea. "Jauna, -esaten zuen- mesede andia eguin diguzu; pecatuan enterraturic gueundenean, zure legue santua ausitzen guendunean, envidia, ordiqueria, desonesqueria ta logreriac cuticiac beteric gueundenean uste guenduan paquea, ta ezdegu arquitu bildurtasuneco bideac edo motivoac baicic. Billaizen guenduan gure gaitzaren erremedioa ta bialdu diguzu quezca. Ortic, Jauna, ezagutu ditugu gure gaitzaqueriac ta gure pecatuen damuz negar eguiten degu". Aditu ditutzue, nere

(1) "batez ere" jarri beharrean, beste hori idatzi du.

(2) "orañdic" delakoan gaude, egileak horrela ipintzen bait du ia beti.

(3) "zor" adierazi nahian, oker idatzi du amaierako kontsonantea.

cristauac, concienciaco aranza, quezca ta arren probechuac ta ventajac; aditu ezazue orain cein andia izango litzaquean aranza, quezca ta ar oriei casoric ez eguitean eguingo guenduquean gaiztaqueria.

Concienciaco aranza, quezca ta arrac Jaunaren gracia diran ezquero, icusi degun becela, gaiztaqueria itsusia ta beltza izango da aranza, quezca ta ar oriez casoric ez eguitea. Izango da Espiritu Santuaren gracia ta mesedeac despreciatzea, bigarren parte onetan icusico dezuen becela.

Jaincoa pecatu mortalarquin ofenditutacoan izaten dituzun aranza, quezca ta arrac Jaincoaren gracia dirana ezaguturic, orobat ezagutu bear dezu aranza ta quezca oriei casoric ez eguitea ta oriei belarriac ta biotza ichitzea dala graciari ez eranzutea, biotzean gracia ori iltzea ta Espiritu Santuari casoric ez eguitea, cein aditzera ematen zatzun zure concienciaren bidez; eta esan ere neikezu arrazoiarequin San Estevanec juduai esaten ciena: "guizon biotz gaizto-coa, beti Espiritu Santuaren biotz jotzeai casoric eguin gabe bicico ote cera bada?". Baña, certzaz casoric eguiten etzuen juduac? Beren concienciaren aranza, quezca ta arraz, cefiac esaten ciozaten cein gaizqui eguiten zuen Jesu Cristo Salvadoretzar ez ezagutzean ta bicitzaren emallea iltzean. Eta ori bera da zuc eguiten dezuna edocein pecatutan erorten ceranean. Alperric concienciaco deadar eguiten dizu: "onelaco gauza ezda cillegui, venganza artzeco deseo ori, itz desonesto oriec, quefiada ichusi oriec, juicio gaizto ori, murmuracio Ori, ori gucia cristauenzat debecaturic dago". Guciraco gorturic, cuticia ta deseo gaiztoac izaltzen ditu concienciaren aranza, quezca ta arrac, etzaitu ecerc ere atzeratzen eta juduac becela setan gogorturic, gauza andi bat eguiten dezula iduritzen zatzu concienciaren aviso ta mandatuaz casoric ez eguitean.

Jaincoagana biurtzeco lenengo bidea zuretzat agortuaz, agortzen dituzu modurembatez Jaincoaren misericordiaren aberastasun guciac; zure conciencia lotan ipiniric, zure biotza gogortzen dezu, guelditzen cera soseguz, cerren ezdezun casi aditzen salatzen zaituan testigo ori ta condenatzen zaituan juez bildurgarri ori. Bada, orren ondoren, cer uste dezu Jaincoagandic betico galtzeco bidetic alde eguiteco? Uste dezu beste graciaren batzuec emango dizquitza? Baña esan dizut lenago concienciaren aranza, quezca ta arrac dirala gracia mirarizco pecatutic jaiotzen diranac; aitortu ezazu, bada, cembat eta gracia oriec beren jaiotzan miragarriagoac diran, ambat gaizquiago eguiten dezula oriei casoric ez eguitean. Jaincoac eguiten du zuretzat bere misericordiaren milagro bat zure pecatua borrarzeco pecatutic berratic, concienciaren aranza, quezca ta arrac sortzen dizquitzunean, bana zuc aditzera ematen erraz ezdan gogortasun batequin Jaincoaren ontasun ta amorioari burla eguiten diozu ta gracia orri bere balioa ta frutua quentzen diozu.

Pecatutic irten ta Jaincoagana biurtzeco deadarrez dagoan concienciaz casoric eguiten ezduan pecatariaren malicia da Jaincoaren anditasunaren contraco injuria ta bidegabe bat, bada cembat eta Jaincoac anditasun gueiago eracusten duan, ambat gaiztaqueria andiagoa da ez obedecitzea. Pecatu eguin-da bereala Jaincoac gure animan sortzen dituan aranza, quezca ta arrakin aditzera ematen digu, bada, bera dala Jaun ta Jabea, bada oriequin umillatzen gaitu, bildurtzen gaitu, izutzen gaitu, aditzera ematen digu cer gueran eta ezagutu erazotzen dizquigu gure pecatu guciac beren beltzatasun guciarequin. Orain bada, cristaua, estutu ta bildurtzen zaituen aranza, quezca ta ar oriec zure concienciatic apartatuaz aditzera ematen dezu gracia oriez casoric eguiten ezdezula, Jaincoaren avisoac despreciatzen dituzula eta pecatarienzat prestatutic dauden infernuco tormentuac ecertan ezdaucatzula.

Ezda gracia iraupen andiagocoric concienciaco aranza, quezca ta arren gracia baño, ezda ere gaiztaqueria andiagoric oriez casoric ez eguitea baño, bada da Jainco beragana biurtzeco billatzen gaituanari guerra ematea eta da esaten baguiñaca becela: "Jauna, alde gucietan nere billa zabiltza, baña nic ifioiz ere ezdet casoric eguiñgo zure esanaz eta orrequin irichico det azquenic zu oso nere biorzetic botatzea". Ezdegu onelacoric itzez esaten, baña beti pecatuan egotea, pecatuan gogortzea eta pecatutic irteteaz casoric ez eguitea azquenic concienciaren aranza ta quezcac menospreciatzea da, icz oriec obraquin esatea.

Ezda graciari concienziaco aranza, quezca ta arren graciari aimbatera zabaltzen danic eta orregatic, gracia orieci despreciatzea da guizonic gaiztoenai ta pecatariric andienai ere ematen zaizten graciari nai ez izatea eta ori da bicitza onetatic batec bere burua infernuan ipintzea. Bada, condenatuen pena ta desdichari andienetatic bat da concienziaco aranza, quezca ta ar oriez salvacioraco serbitu eciña. Etzera oraiñdic arkitzen, cristaua, condenatuen estadu orretan eta Jaincoac bialtzen dizquitzu aranza, quezca ta ar orieci beragana biurtzeco eta bici ceran arte gucian balia zaitezque aranza oriez zure salvacioraco, baña ezdu ecer servituco escubidea iduquitzeac, orretzaz bialiatzen ezipacera. Concienciaco aranza, quezca ta arrac graciari zabalenac ta ugarienac izateac ezdizu aurrerapenic ecarrico, oriez ez bialiatzeco asmo osoan bazaude.

Azquenic, concienziaco aranza, quezca ta arren gracia da gracia ciertoa, engañatzen ezduana ta penitenciara seguru ta cierto prestatzen duana eta gracia orrez casoric ez eguita da Jaincoagan confianzaric ez iduquitzea ta modurembatez despreciatzea. Concienciari aditzera ematen dizquitzunean zure pecatuac, zure escandaloac, zure escuca loiac, zure murmuracioac, gogora ecarzu Jaincoac zupan pensatzen duala ta etzaituala galdu nai eta ori dala Jaincoagana biurtzeco zure esperanza bacarra. Baña aranza, quezca ta arren gracia ori gracia gucietan seguruena bada, orretzaz ez bialiatzea da desprecioco siñalea ta juicioco egunean conciencia ori izango da zure contrario ta testigoric oquerrena ta aitor erazoco dizu pecatu eguin dezuna ta pecatutic irteteco izan dituzun avisoai eranzun ezdiezuna.

Esan dedan gucitici ezagutu dezagun pecatariari aranza, quezca ta arrac guelditzen zaizcan artean dala orren conciencia oraiñdic pecatuan gogorturic ezdagoan siñalea, baña pecatuco estadu gaiztoan bici bada paquean eta eriotzaren ta betico condenacioaren bildur gabe, orduan orren salvacioaz chit bildur izateco da eta Jaincoaren milagro bat gabe ecin pecatutic irten liteque, cerren, Jeremiasen dion becela, orrembeste gaiztaqueria ta peccaturen ondoren paquea dala uste izan arren, ezdan paqueric.

Gure lenengo ardura ta contua ipini ditzagun, bada, nere cristauac, gure biotzari contu artzen; biotzetici dator bicitza, baita ere eriotza, bada Jesu Cristoc esaten digu biotzetici irtetec dirala pensamentu gaiztoac, eriotzagueteac, desonesqueriac, lapurretac, falso testimonioac ta beste pecatu guciari. Beguira deguiegun gure buruai, ezagutu ditzagun gure animaren bazterrac ta juzga gaitecen dembora dan artean. Jaincoac icusten gaitu, ezagutzen gaitu ta gure biotzetici juzgatuco gaitu. Orain enzun dezagun pecatutic irteteco ta peccatua largatzeco deadarrez dagoquigun conciencia orrec cer esaten digun eta ezgaitecen izan aiñ sorrac ta gorrac, non concienziaren deadarrai belartia ichitzen diegun. Gure zorigaiztocoac baldin orren otsa aditzen ezipadegu, bada gure contra deadar eguiñic bicitzan, ezda motelduco beticotasun edo eternidade guciari! Jesu Cristoc esaten digu condenatuen aranza, quezca edo arra iltzen ezdala; eta ar onec, beñere utzi gabe, deseguingo ditu beti ta puscatu tormenturic portitzenaz. Enzun ditzagun, bada, bici guetan artean concienziaren aviso santuac eta ezditzagun despreciatu orren aranza, quezca ta arrac. Jarraio deguiegun orren arguiari ta confesio eguiatzocoarequin garbi ditzagun conciencia orretaco mancha ta loiac. Azquenic, gure bici guciari izan gaitecen aiñ contuzcoac, non concienziaren arguiari jarraituric, eriotza on baten bidez joan gaitezquean betico gloriara. Jaincoac bere amorezco ontasun guztiaz zuec eta ni betico gloria orretara beti bera alabatzeraz zuten eraman gaitzala. Amen. —Año de 1827.—Otaegui.

Dominica tercera de Adviento. Remordimientos de la conciencia.

Quis es? Quid dicis de te ipso? Joan. C. 1. V. 22.

Gaurco evangelioac dio juduac bialdu cituela Jerusalendic sacerdote ta levitac San Juan Bautistari nor zan galdetzeraz eta onec eranzun ciela etzala Jesu Cristo, ez Elias ta ez profeta; berriz galdetu ciela nor zan ta bere buruagatic cer esaten zuan ta eranzun ciela zala Jesu Cristoren aurrera bialdua, Jesu Cristoren zapataco locarria ascatzeco diña etzana eta penitencia eguiatzoco eguiteco gendeac avisatzera etorri zana.

Ascoc galdetzen dioce besteai “zu nor cera?”, “cer diozu zure buruagatic?”, gaurco evangelioan juduac San Juan Bautistari becela eta chit guchic beren buruai; au da, orregatic, galde bat bacoitzac bere buruari sarri eguin bear lioqueana. Galde, bada, cristaua, sarri zure buruari “zu nor cera?”, “cer diozu zure buruagatic?” eta zure concienciatic esango dizu nor ceran, baldin orren arguiari jarraitzen badiezu. Concienciatic esango dizu ceregandic ecer etzerala, pecatua, argaldasuna ta usteldasuna baicic; esango dizu zugar gauza onic bada, ori datorrela zure eguilleagandic, ezdala zure on eguinen saria, ezdala zure escuetaco obra, baicic aren amorioaren erregalo bat; esango dizu Jaincoac eguin dizquitza ta egun oro eguiten dizquitza mesede andiac, baña mesede oriec aciaz dijoacen becela gueitzen dirala zure pecatuac ta oriec dirala zure biotzean arkitzen diran gauzaric siñalatuenac; esango dizu zure gaiztaqueriac Jaincoari ezdioela eragotzi zu amateza ta zu oneguñez betetzea eta orrembeste mesede ta amorioac ezduela guchitu zure esqerbaguetasuna; esango dizu orañdic egun oro belarria ichitzen diezula aren gracia santuai, gorra baño gorrago eguiten cerala zure concienciaren deadarrerara, cefñec zure gaiztaqueriacgatic lotsaguerian ematen dizun. Gaur aditzera emango dizut 1º Jaincoac ezdizula bein ere mesede andiagoric eguiten, concienciaren aranza, quezca ta arraquin estutzen zaituanean baño; 2º bein ere ezdiozula Jaincoari eguiten bidebague andiagoric, concienciaco aranza, quezca ta arrai belarria ichitzen diezunean baño.

Jaincoac pecatariari concienciaco aranza, quezca ta arrac bialtzea da beragana biurtzeco graciatic ematea. “Zure gaiztaquerietatic beguiac ichultzen cinduanen —esaten dio Jaincoac pecatariari— urre cenduan zurequin alcar artuco nuala, baña engañatzen ciñan, bada ofenditzen nauzun guciñan beguiñan aurrean ipinico dizut zure pecatuen beltzatasuna”, “Nic lotsaguerian eman ta castigatzen dirut amatzen ditudanac” dio berac. Onen ondoren aitortu ezazu pecatuaren ondoren zure conciencian jaiotzen diran quezcac dirala Jaincoagana biurtzera prestatzen zaituen graciatic; orregatic dio San Pabloc Jaincoaren espiritua jachitzen dala gure biotzetara gure gaiztaquerien contra isildugabe deadar eguitera.

Diot orañdic zure barrumbean sentitzen dituzun aranza, quezca ta ar oriec dirala Jaincoac beragana biurtzeco bialtzen dizquitzun lenengo graciatic. Ezaguerara allegatu ciñan ezquero Jaincoac pecatu mortallarequin ofenditu dezunean, zure anima guelditu da mercedentu guciatic ta ceruraco escubidea galduric ta graciaren laguntasun guciatic galtzea mercedi duala. Bada nola zure indar utsaquin Jaincoagana biurtzeco ecer ere ecin eguin cenzaquean, aurrea artu dizu ta bialdu dizquitzu concienciaco aranza, quezca ta arrac zure pecatuac gatic lotsaguerian emateco ta Jaincoagana biurtzea pensa dezazun. Bada oriec dira Jaincoac biotz bat penitencia- ra prestatzeco ematen diozcan lenengo colpeac. Ara egemplo bat: Davidec pecatu eguiten du Bersaberequin ta bere pecatua estaltzeco illerazotzen du onen senarra. Jaincoac beguiraturic Davidi misericordiac beguiquin itzeguin erazten dio orren concienciari. Natan profetaren otsera, Davidec aitortzen du pecatu eguin duana. Orre bere contra alchatzen dan concienciaren aranza, quezca ta arrac; ta oriec izan ciran erregue ori eguiazco penitencia eguitera muguitu zuen lenengo gauzac.

Concienciatic ezdu bacarric estutzen pecataria len eguindaco pecatuac gatic, ezdiozca bacarric betetzen aranzaz billatu dituan pecaturaco bideac ta besteai eman diztenac, bota dituan maldicioac ta besteai bota erazo diztenac, eguin dituan desonestidadeac ta besteai eraguin diztenac, eguin dituan lapurretac ta besteai eraguin diztenac; conciencia orrec orañdic aranza, quezca ta arrez betetzen du pecataria etorquizunarequin, aurreaz sufrierazotzen diozca orren pecatuac ta gaiztaqueriac mercedi dituen penac, pecatari orrec urre du icusten dituala alde gucietan orren contra alchaturic dauden ezpatac ta orri echoten dioen castigu gogorrac. Contu eguizue icusten dezuela eriotzaco sententia eman dioen gaitzguille bar: erruquien orrec aurreaz sufritzen du eriotza ta eguiazco urcobi baten lecuac, sufritzen ditu bere pensamentuan milla, cefñac ezdiran batere obeac. Au da bere concienciatic condenatzen duan pecatari baten imagiña edo iduria; orañdic iduritzen zaio Jaincoaren tribunalean orren contra sententia eman dala; gueroago, Jaincoac infernuaren ondora bota duala; bici da, baña ezdauc condenatuac baño asco dicha gueiagu.

Aranza, quezca ta ar oriec badue oraindic ventaja bat, berequin dauquee gracia cierto, seguru ta irauncor bat, ceñec bein ere largatzen ezdigin, goacen coqui gucietara seguitzen digun ta ceña nai arren gueregandic quendu ecin degun; eta au da eguia bat pecatariac milla bider probatu duana. Aleguiña guciac eguin arren aranza, quezca ta ar oriec burutic quentze-co, eciñ bein ere quendu ditu, ezda ere pecatua aztu. Bada pecatuac aifñ carga andiarequin betetzen du anima, non, nai ta ere, ecin carga ori arindu duan. Naico luque pecatariac pecatu ori bere buruari ezcutuatu, naico luque gaicz eguin ezduala sinistu, ceren gaizqui eguiñaren pensamentuac sosegua ta paquea quentzen diozcan, baña ori gucia alperric da; pecatua dator beti burura eta guc eguin degun pecatuaren contra ematen du concienciac, guc nai ezdegula ere, condenacioco sententia.

Guéiago, pecatu eguiten degunean ta Jesu Cristoren legue santuaren contra alchatzen guereanean estutzen gaituen concienciaco aranza, quezca ta arrac dira gracia ciertoac ta engañatzen ezgaituenac, ceren gu tragatzeco gure inguruan dabillen demonioa ecin, escritura santuac dion becela, arguiaren aingueru biurtu liteque gu engañatzeco; bada eguia ciertoa da deabruac ezdiola bein ere ipinico pecatariari beguien aurrean bere pecatu andien ichustasuna, contrara, bere aleguiña gucian saiatzen da orri bere gaiztaquerien beltzatasuna ta izugarritasuna ezcutzeco ta pecatu oriec andiac ezdirala aditzera emateco, pecatu oriec burutic quentze-co eta confesorearen oñetan bear becela aguertzea eragozteco. Emendic ezagutu bear degu Jaincoa pecatu mortalarequin ofenditu ta ondoren concienciaco aranza, quezca ta arrac sentitzen ditugunean, Jaincoac itzeguiten digula, aren deia aditzen degula ta aranza, quezca ta ar oriec ecin etorri litezqueala Jaincoagandic baicic.

Ezda, beraz, beste graciari concenciaco aranza, quezca ta arrac becela pecataria Jaincoagana biurtzera prestatzen duanic, bada ecin izan ditekue orretaraco gauza oberic nor bera pecatu mortalean erori orduco, bere buruaren contra condenacioco sententia ematera obligatzea baño. Erori naiz onelaco ta alaco pecatutan, confesatu naiz damutasun gabe, pecatuco ocasioac largatzeco asmo gabe; Jainco gaur penitenciara echoten diranac nitzaz misericordia izan ezpalu, egongo nintzan infernuan betico condenaturic. Ori gucia aditzera ematen dioe concienciaco arrac anima pecatariari; "orregatic —dio San Gregoric— eciñ testigu ori engañatu liteque". Munduco juicioetan testigoac diruarequin irabaci ditezque, salatzaileac gure contra aserre egon ditezque ta testigoac ezdira beti alcarrequin ondo etorten, baña concienciaco aranza, quezca ta arraquin ezda onela guertatzen: conciencia da testigo bat bacarric milla balio dituana ta bein ere engañatzen ezdana, ecergatic ere bildurtzen ezdana ta batera ardura gabe beti eguia esaten duana eta, isilic egoteco esan arren, animaco belarrietara beti itzeguiten ari dana.

Sartu gaitecen Jeremias profetac aditzera ematen dizquigun pecatari penitente ta Jaincoagana biurtuen iritzietan, ceinzuec ceuden sinisturic pecatuan cebiltzanean izan cituen concienciaco aranza, quezca ta arrai zor ciocela beren Jaincoagana biurtzea. "Jauna,—esaten zuen— mesede andia eguin diguzu; pecatuan enterraturic gueundenean, envidia, ordiqueria, desonesqueria ta cuticiac beteric gueundenean uste guenduan paquea ta ezdegu arquitu bildurtasuneco bideac baicic. Billatzen guenduan gure gaitzaren erremedioa ta bialdu diguzu quezca. Ortic, Jauna, ezagutu ditugu gure gaiztaqueriac ta gure pecatuen damuz negar eguiten degu". Aditu dituzte concienciaco aranza, quezca ta arren probehuac; aditu ezazue oraiñ ceifñ andia izango litzaquean¹ oriei casoric ez eguitean eguingo guenduquean gaiztaqueria.

Concienciaco aranza, quezca ta arrai belarriac ta biotza ichitzea da graciari ez eranzutea, biotzean gracia ori illtzea ta Espiritu Santuari casoric ez eguitea. Espiritu Santua aditzera ematen zagu concienciaren bidez; orregatic San Estevanec esan cien juduai: "guizon biotz gaiztocoac, beti Espiritu Santuaren biotz jotzeai casoric eguin gabe bici cerate". Baña, certzaz casoric eguiten etzuen juduac? Beren concienciaren aranza, quezca ta arraz, ceñac esaten ciozaten cein gaizqui eguiten zuen Jesu Cristo Salvadoretzat ez ezagutzean ta bicitzaren

(1) Eskuidaztian aditz honen bukaera ezabaturik dagoen arren, testuinguruari (esker erraz antzeman daiteke amaiera egokia.

emallea iltzean. Eta ori bera da guc eguiten deguna edoecin pecatu anditan erorten guera-nean. Alperric concienciatic deadar eguiten digu: "onelaco gauza ezda cillegui edo lícito, venganza artzeco deseo ori, itz desonesto oriec, queñada ichusi oriec, murmuracio ori; ori gucia cristauenzat debecaturic dago". Guciraco gorturic, cuticia ta deseo gaiztoac izaltzen ditu concienciaren arrac ta ezgaitu ecerc ere atzeratzen.

Jaincoagana biurtzeco lenengo bidea guretzat agortuaz, agortzen ditugu modurembatez Jaincoaren misericordiaren aberastasun guciac. Jaincoac eguiten du guretzat bere misericordiaren milagro bat gure pecatua borrazeco pecatutic bertatic concienciaren aranza, quezca ta arrac sortzen dizquigunean, baña guc aditzera ematen erraz ezdan gogortasun batequin Jaincoaren ontasun ta amorioai burla eguiten diogu ta gracia orri bere balioa ta frutua quentzen diogu.

Pecatutic irten ta Jaincoagana biurtzeco deadarrez dagoan concienciatic casoric eguiten ezduan pecatariaren malicia da Jaincoaren anditasunaren contraco bidebague bat, bada cem-bat eta Jaincoac anditasun guciago eracusten duan, ambat gaiztaqueria andiagoa da ez obedecitzea. Pecatu eguin da bereala Jaincoac gure animan sortzen dituan aranza, quezca ta arrakin aditzera ematen digu, bada, bera dala gure Jaun ta Jabea, bada oriequin umillatzen gaitu, bildurtzen gaitu eta ezagutu erazotzen dizquigu gure pecatu guciac beren beltztasun guciarequin; ta oriec concienciatic apartatuaz aditzera ematen degu gracia oriez casoric eguiten ezdegula eta pecatarienzat prestaturic dauden infernuco tormentuac ecertan ezdaucagula.

Ezda gracia iraupen andiagocoric concienciatic aranza, quezca ta arren gracia baño, ezda ere gaiztaqueria andiagoric oriez casoric ez eguitea baño, bada da Jainco beragana biurtzeco billatzen gaituanari guerra ematea eta da esaten baguinaca becela: "Jauna, alde gucietan nere billa zabiltza, baña nic iñoiz ere ezdet casoric eguingo zure esanaz".

Ezda graciatic concienciatic aranza, quezca ta arren graciatic aimbatera zabaltzen danic ta orregatic gracia oriec despreciatzea da guizonic gaiztoenai ta pecatariric andienai ere ematen zaizten graciatic nai ez izatea eta ori da bicitza onetatic batec bere burua infernuan ipintzea. Bada, condenatuen pena ta desdicharic andienetatic bat da concienciatic aranza, quezca ta ar oriez salvacioraco ecin servitua. Ezquera oraindic arkitzen condenatuen estadu onetan ta Jaincoac bialtzen dizquigu ar oriec beragana biurtzeco; eta bici gueran arte gucian balia gaitzeque aranza oriez gure salvacioraco, baña ezdu ecer servituco escubidea iduquitzeac, orretzaz baliatzen ezipguera.

Azquenic, concienciatic aranza, quezca ta arren gracia da gracia ciertoa, engañatzen ezdua-na ta penitenciara seguru ta cierto prestatzen duana eta gracia orrez casoric ez eguitea da Jaincoagan confianzaric ez iduquitzea ta modurembatez despreciatzea. Concienciatic gure pecatuac aditzera ematen dizquigunean gogora ecarri dezagun Jaincoac gudan pensatzen duala ta ezgaituala galdu nai ta ori dala Jaincoagana biurtzeco gure esperanza bacarra. Baña aranza, quezca ta arren gracia ori gracia gucietan seguruena bada, orretzaz ez baliatzea da desprecioco siñalea ta juicioco egunean conciencia ori izango da gure contrario ta testigoric oquerrena.

Esan dedan gucitico ezagutu dezagun pecatariari aranza, quezca ta arrac guelditzen zaizcan artean dala orren conciencia oraindic pecatuan gogorturic ezdagoan siñalea, baña pecatuco estadu gaiztoan bici bada paquean ta eriotzaren ta betico condenacioaren bildur gabe, orduan orren salvacioaz chit bildur izateco da eta Jaincoaren milagro bat bague ecin pecatutic irten liteque, ceren, Jeremiasec dion becela, orrembeste peaturen ondoren paquea dala uste izan arren, ezdan paqueric.

Gure lenengo ardura ta contua ipini dirzagun, bada, gure biotzari contu artzen: biotzetico dator bicitza, baita ere eriotza, bada Jesu Cristoc esaten digu biotzetico iriteten dirala pensamentu gaiztoac, erioztazaguiteac, desonesqueriac, lapurretac ta beste pecatu guciac. Beguira deguiegun gure buruai, ezagutu dirzagun gure animaren bazterrac ta juzga gaitecen dembora dan artean; Jaincoac icusten gaitu, ezagutzen gaitu ta gure biotzetatic juzgatuco gaitu. Orain enzun dezagun pecatutic irteteco ta pecatua largatzeco deadarrez dagoquigun conciencia

orrec cer esaten digun eta ezgaitecen izan aifi sorrac ta gorrac, non concienciaren deadarraí belarria ichitzen diegun. Gure zorigaiztocoac orren otsa aditzen ezpadegu, bada gure contra deadar eguiñic bicitzan, ezda motelduco beticorasunean! Jesu Cristoc esaten digu condena-tuen arra illtzen ezdala; ta ar onec bein ere utzi gabe deseguingo ditu beti ta puscatu tormentu portitaz. Enzun ditzagun, bada, bici gueran artean concienciaren aviso santuac eta ezditzagun despreciatu orren aranza, quezca ta arrac. Jarraio deguiegun orren arguiari ta confesio eguiazcoarequin garbi ditzagun conciencia orretaco mancha ta loiac. Azquenic, gure bici gucian izan gaitecen aifi contruzcoac, non concienciaren arguiari jarraituric, eriorza on baten bidez joan gaitezquean cerura beticotasun gucian Jaincoaz gozatzera. Amen. —1831—

Dominica cuarta de Adviento. Condiciones de la penitencia como virtud. (6)

Et venit in omnem regionem Jordanis predicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. Luc. C. 3. V. 3.

Inocenciaco ate estua beste bideric ezipaliz ceruraco, guchic izango luquee an sartzeco dicha ta zori ona, baña Jaincoac, bere misericordia andiari esquerrac, utzi cigun beste bide bar ta idiqui cigun beste ate bat palacio zorionez bete orretan sartzeco ta ate ori da penitencia eguiazcoa. Bai, pecatuarequin ceruco atea ichitzeco desdicha izan duanac, berriz idiqui deza-que ate ori penitencia eguiazcoaren negarraquin. Gaur Jesu Cristoc deitzen digu, gaur animatzen gaitu penitenciara, San Juan Bautistac Jordanen alderrietacoac becela. Eguin dezagun, bada, penitencia, cergatic au dan Jaincoa ofenditzeco desdicha izan degunon igues-tegui bacarra. Eguin dezagun penitencia eguiazcoa. Baña, o desdicha! "Gueiago arquituco dituzu —dio San Ambrosioc— bein ere pecatu mortalarequin beren anima manchatu ezduenac, pecatu eguin eta ondoren penitencia eguiazcoa eguin duenac baño". Sentencia bildurgarria, baña sentencia sobra ta gueiegui dacuscuna.

Penitencia eguiazcoa eguin nai duan pecatariac, 1º bear ditu lengo bideac utzi, pecatuac gaitzetsi, oriez negar eguin, desordenac utzi ta bicitza on ta santu bat asi. Prestaera onec ecarri cien gracia Magdalena, San Pedro, San Agustin ta beste santu ascori; 2º pecatuarequin Jaincoa ofendituraco pena ta tristura andi bat iduqui bear du ta orregatic beti beguiratu bear dio gogo gaiztotic bere anima manchatu duan guztuari. Gañera, penitencia eguiazcoa eguin nai duanac castigaru bear du pecatua. "Pecatu eguin ezquero, gauza bearra da —dio San Geronimoc— gorputza castigatu ta mortificatzea. Biotzac —dio santuac— urtu bear du arguizaguiac becela bere etsaiac menderatu dualaco damu ta sentimentuarequin eta gorputzac pagatu bear du pecatuco atseguieñen pena mortificacio ta penitenciaquin".

Ezagutu dezagun, bada, ceifi premia andia daducagun penitenciaren ta icusi ditzagun penitencia onari lagundu bear dioen condicioac.

Trentoco Concilio santuac eracusten digu gure penitenciac eguiazcoac izateco eranzun bear diola nola ere bait gure pecatuen anditasun ta ichustasunari. Fedeco eguia au ezarriric, esamiña ditzagun penitencia onac bear dituan condicioac. Lenengo, penitenciac bear du izan barrungoac, au da, bear du etorri biotzetec. Bigarren, bear du izan campocoac, au da, bear du obraquin agueritu campora. Azquenic¹, itugarren, erremediatu bear du pecatua. Aurrera seguitzeco bear det gracia; esca dezagun Maria chit santaren bitartez, agur eguiten diogula aingueruarequin esanaz: *Ave Maria*.

Et venit in omnem regionem Jordanis predicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. Luc. C. 3. V. 3.

Penitenciac baliosoa ta Jaincoaren gogocoa izateco bear du izan barrungoa. Jaincoa pecatu mortalarequin ofenditu degula ezagutu orduco, negar eguin bear degu gure biotzaren erditic. Artu bear degu asmoa milla bider lenago iltzeco, aurreracoan pecatuan erori baño. Pecatuco

(1) Oker idatzia dago: "azquenic".

toquieratic aldeguin bear degu, baita ere lagun gaiztoetatic apartatu eta guciez gañean, bear ditugu eguin aleguiñac gure biotza benetan mudatzeco ta lenago modu gaiztoan amaten zuana gorrotoarequin icusteco.

Emen contu andia iduqui bear degu engañatu ezgaitecen: itzeguiten dedan penitencia barrungo onec biotzean du bere toquia. Engañaditzaquegu guizonac ichura ederraquin, baña eciñ engañatuco degu Jaincoa, cergatic icusten duan biotza ta barrundatzen dituan orco secretoric andienac: *Dominus autem intuetur cor*. Orregatic esaten du Joel profetac: "urraitzatze zuen biotzac". Au da penitencian eman bear degun lenengo pausoa eta David penitente santuac sinistu zuan eguia au. Bere pecatuen damu ta lotsaz beterik, jazen du cilicioa, mortificatzen du bere araguaia, bere oia bere negarraquin betetzen du. Ordea, ezdira oriec Jaincoari esqueinzen diozcanac aren aserretasuna biguntzeco ta misericordia bere alde ipintzeco. Ezdu esaten: "Jauna, ezdezu despreciatuco nere gorputz cilicioaquin idiquia, nere pechu colpeca urratua ta nere begui negarrez beteac"; baña esperanza osoarequin esaten du: "Jauna, ezdezu despreciatuco biotz contricioz ta umiltasunez betea. Jauna, zure ceruco jarlecuraño usai gozo betequin² alchatzen dana da espiritu bere pecatuarequin bildurtu bat ta biotz dolorez ta sentimentuz urratu bat".

Baña ez uste izan penitenciatu quendu nai ditudala satisfacioco obrac, mortificacioac ta penitenciac. Espiritu Santuac esaten badigu gure biotzac, ta ez gure sofiecoac, dolorearequin urratzeco, orobat esaten digu biotzeco penitencia orrec aguertu bear duala campora barauaquin, negarraquin ta suspirioaquin; eta aitortu bear bada campalderic onena ezdala beti barrumbean pasatzen danaren siñalea, orobat aitortu bear da campora ecer aguertzen ezdanean, barrumbean ecer ezdagoan siñale eguiatzeco dala. Orregatic, barrungo penitenciagatic esan dedanetic ezdegu atera bear ezdegula campo-aldearequin ecer eguin bear, baicic ondo eguin bear degula. Orretaraco ara campaldeco penitenciarren erregla seguru ta ciertoac.

Eta bereala, lenengo erregla ucatu ecin litequeana da penitenciac eguiatzeco izateco bear duala izan eguin diran pecatuai dagoquienera, eta utseguite andi bat izango litzaque sinistea pecatu andiac eguin dituenac ezdaudela obligatuac penitencia gueiago eguitera, pecatu chiquiac eguin dituenac baño. San Ciprianoc esan zuan, ta aren esana beti eguia da, penitenciac ezduala izan bear pecatuac baño chiquiagoc.

Bigarren erregla da penitencia eguiatzeco ecin eguin litequeala cristau batzuec uste duen becin laster, ceinzuec urte ascoan pecatari andiac izanic, sinistu nai duen instante bat asco dala penitencia eguiatzeco eguiteco. Cer eroqueria sinistea pecatu izugarrietan urte ascoan eroriric, ondo confesatu ezquero, Jaincoari gueiago ecer zor etzaiola! Ez, ez, ezda ori elizaco maisu ta jaquintsuen iritzia. Sinistu due dembora asco pasatu bear dala suspirioz, negarrez ta bere buruari guerra eguiten; sinistu due bicitza guztia asco ezdala dizquigun penitenciac ta igarotzea gure bicitza Jaincoaren borondatea eguiten ta bera amaten.

Irugarren erregla premiazcoa deritzadana da penitencia tristura ta naguitasun gabe eguita. Emen oartu ezazue penitenciatu tristura quendu nai dedanean ezdedala itzeguiten tristura San Pabloc jaincozcoa dala esaten duan orretzaz, ceña datorren Jaincoa ofenditutaco damu ta sentimentutic; onelaco tristurac mercei izan ditu Espiritu Santuaren alavanzac: *est confusio adducens gloriam et gratiam*; baña beste tristura penitenciatu quendu nai nuquean bat da obra onai equiñ orduco, pecataria bildurtu ta desalaitzen duana; eracusten dio penitencia ecin eguin litequean gauza becela ta bereala lan ta obra on dicha andiarequin asi cituan guciac larga erazotzen diozca. Eta gaitz au quendu nai zuan duda gabe Jaincoaren Semeac aguintzen digunean barautzen degunean burua lurrinceco ta arpeguia garbitzeco, esaten baligu becela penitencia gogo onarequin ta amorioarequin asitzeco, ta atseguiniarequin, poz ta contentuarequin acabatzeco.

(2) "batequin" dela dirudi, ez "betequin".

Era eguiatz, ceñi andia izango litzaquean nere dicha, bear becala aditzera eman albanitza penitenciaren cargac arintzen dituen pozac, atseguñac ta gozodasunac! Bai, anima benetan penitencia eguiten duan batec ascoz gusto ta atseguin gueiago arkitzen du bere negarretan, bere barauetan ta beste mortificacioetan, munduari jarraitzen dioenac beren jostaqueta ta atseguñetan baño. "Nere negarrac egunez ta gauez dira nere oguia" esaten zuan David erregue penitenteac: *fuertunt mibi lacrimae mee panes die ac nocte*. Orra Jaincoa pecatuarequin galdu dualaco damuz beteric dagoan anima baten eguiatzco prestaera: ezdu arkitzen atseguin ta gusto onic bere penitenciac negarretan baicic. Poz, atseguin ta jostaqueta guztiac beretzat carga andi bat baño pisuago dira ta ceñi icusi ditu pena ta sentimentu gabe. Cergatic guertatzen zaio ori? Cergatic Jaincoa maite duan; amorioac eguiten du aldatze ta gambianza ori ta amorio gabe ecin eraman litequeana, amorioarequin eguiten zayo dulce ta maitagarria.

Imita dezagun, bada, Zaqueoren penitencia: onec deseo andiac ceuzcan Jesu Cristo icusteco eta Jaun au allegaturic bere echera, errecibitu zuan atseguin ta contentu andiarequin; etzuan errecibitu bildurrezco lotsarequin, baño bai biotz andi ta borondate iracequi batequin. Eta ori da David erregue santuac ofrendaren guizena ta sacrificioaren muña deitzen diona; bai ta ere ori da Jaincoac atseguñarequin, gustoz ta gogo onetic artu ta errecibitzen duana.

Azquenic, penitenciaren azqueneco ta condicioric bearrena da pecatuaren contra erremedioac ematea. San Gregorioc oartzen du Jaincoaren Semea mundura etorritic gure animen medicutzat, servitu dala gure gaitz diferenteen contra erremedio contrarioaquin; orregatic soberbiosoi aguintzen die umiltasuna, cuticiosoi libaltasuna, desonestoi castidadea, aserrecor ta colericoai dulzura ta paciencia ta embidiosoai caridadea. Egemplo au beguien aurrean iduquitzen due confesoreac confesioco sacramentuan cerbair aguintzen diguenean ta onec obligatu bear gaitu penitencia borondate onarequin errecibitzera ta confesorearen conseju ta agiundu guciac falta gabe cumplitzera. Erremedioa miña iduritzen bazagu ere, bearra ta premiazcoa da guretzat. "Gure anima sendatu nai badegu, bear du —dio Espiritu Santuac— len pecaturaco serbitu duanac, oraiñ serbitu penitenciaraco ta len gusto ematen zuen gauzac bear due eman pena ta naigabea: *per ea que quis peccat, per hec et torquetur*".

Penitencia eguiten duen guztiac artu bear dioe pecatuari gorroto eguiatzco bat ta pecatuari gorroto eguiatzcoa iduquitze, perseguitu ta castigatu bear da pecatua gorputzaren parte pecaturaco serbitu duenetan. Onela eracusten digu San Pablo apostoluac, dio bada: "nola zuen gorputzeco miembro edo zatiaz serbitu ceraten desonestidaderaco ta justicia ausitzeco, serbi zaitezte orain justiciaraco ta piedaderaco".

Baña, ah! Ceñi urruti gauden prestaera orietatic! Cembat diferencia arkitzen da gurequin elizaren asieraco penitenten artean? Aec beren pecatuetatic garbitzeco ta orietatic libre guelditzeco etzuen deseaten gurutze, pena ta mortificacioac baicic ta guc, escua alchatu orduco gure buruac castigatzeco, apartatzen degu ta iduritzen zagu penitenciaric asco eguin deguia. Baña ezgaitecen engañatu: pecatu eguin duanarenzat penitencia beste bideric ezda Jaincoaren graciara biurtzeco ta arequin paqueac ta adisquiderasunac eguiteco. Jaincoac agiunduric dauca bere anima pecatu mortalarequin manchatzeco desdicha ta zorigaiztoa izan duanac Pecatutic irten nai badu, bear dituala sufritu ta eraman penitenciaren neque gogor ta samiañac. Eguiatz da erremedioa nequetsua dana, baño neque ori erratzeco eguin dezagun guizon zorrac pagatu nai dituan batec eguiten duana: gaur gordetzen du peseta bat ta emendic egun batzuetara beste bat, onela puscaca pagatuaz joateco. Eguin dezagun, bada, guc ere orrela: gaur utzi dezagun pecatuco atseguin ori, biar aparta gaitecen lagun gaizto orregandic, sufritu dezagun pacienciarequin bidegabe ori, barca deguiogun biortzetic gure etsai orri, baño guciez gañean, artu ditzagun gogo onetic Jaincoac bialtzen dizquigun neque guciac: eritasunac gure gorputzen atseguin gaiztoac garbitzeco; gure ondasunen galtzea pagatzeco orietaraco izan degun cuticia ta deseo guieyeguiatz; injuria edo bidebagueac, murmura-cio ta falso testimonioac eguin dirugun pecatu guztien zorrac pagatzeco; itz batean, eguin ditzagun aleguia guztiac Jaincoaren justiciari zor diogun guztia pagatzeco. Madaricatua ta zorigaiztoaca beti guerozo penitencia eguita ta Jaincoagana biurtzea largatzen duanal Con-

trara, zorionecoa bere bicitza obra onac ta penitencia eguiazcoa eguiten pasatzen duana, cergatic oriec diran ceruco gloria ecarrico dioen frutuac!

Artu dezagun, bada, bertatic penitenciaco bidea. Bota dezagun pecatua gure biotzetatic, non dagoan aimbeste urte onetan ta aimbeste aguinterequin, ta eman deguiogun Jaincoari betico orren lecua. Gure Salvadoreac gure biotzaren jabe ta jaun eguin nai du; ezdiogu, bada, biotz ori besteri eman bear. Gure bicitza gucian acordatu gaitecen pecatu eguin deguna, baita ere penitencia gabe ceruan sartuco ezguerana.

Ea, gure dolore ta damuaren siñaleac izan bitez gure lantu ta suspirioac! Negar eguin dezagun gogotic, bada badegu cergatic negar eguin. Negar eguin dezagun ta malco ta suspirioz bereric Jaincoari misericordia escatu deguiogun. Negar eguin dezagun bein ere gueyago pecatura ta gaiztaqueriara ez biurtzeco asmo sendo batequin. Orrequin irichico degu eriotza ona ta guero ceruan betico gloria. *Amen.* —1828— Otaegui

Este sermón se podrá predicar el tercer domingo de Adviento tomando por tema: *Dirigite viam Domini.* Joan. C.I. V. 23.

Y en cualquier otro domingo con el tema: *convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio et in fletu et in planctu.* Joel. 2. 12.

Dominica cuarta de Adviento. Necesidad de la penitencia como virtud. (7)

Et venit in omnem regionem Jordanis predicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. Luc. C. 3. V. 3.

Gure sermoien gueienac izan bear luquee San Juan Bauristac Jordango ibaiaren aldeerrietan predicatzen zuanac becela. Predicatzen cien bataio penitenciacoa pecatuac barcatzeco, au da, esaten cien beren desordenen damurasuna iduquitzeco ta penitenciaco frutu eguiazcoa eguiteco. Evangelio santuac nai adimbar aditzera ematen digu penitenciaren premia ta bearra, bada deitzen dio bataioa. Bada nola bataioa bearra dan pecatu jatorrizcoa ta bataiatu baño lenago eguindaco pecatuac barcatzeco, ala penitencia da bataio bat uso arrazoizcora allegatu ezquero eguindaco pecatuac barcatzeco, batez ere oriequin gracia galdu degunean. Elizaco maisuac deitzen dioe penitenciari bataio necosoa, guri eracusteagatic costa bear zagula. Oraññ icusi bear ditugu penitenciaren eguite batzuec.

Lenengo du indarra guri gure pecatuac barcatzeco. David erregue penitenteac pecatuarequin Jaincoa ofenditu ta ondoren pecatu eguin duala aitortu orduco, aditzen du profetaren aoric Jaincoac bere pecatua barcatu diola. "Pecataria penitencia eguiten badu, —dio Ezequiel profetac— bicitza izango du ta ezda illco". "Ni naiz pecatu guztia barcatzen dituana" esaten du Jaincoac Isaias profetaren bidez, ta eznaiz gueiaco acordatzen. Erremedio santu onez baliatu dira dicha andiarequin aimbeste santu beren pecatuac borratzeco. Ezequiasac negar eguiten du Davidec becela ta onec becela misericordia irichitzen du. Manasec, gauzac bere gustora cetozquionean, pecataria, Jaincoac ipini zuan grilloetan topatzen du bera bigundu ta bere alde ipintzeco secretoa bere penitenciaco negarretan. Pedroc bere maisua ucatzen du ta negar eguin orduco misericordia ta barcacioa iristen du.

Penitenciac anima birtutez betetzen du. Ah! Pecatuac ceññ utsa ta desdichadua largatzen duan anima! Ezda gauza guizonaren biotza bete dezaqueanic Jaincoaren amorioa baicic. Biotz ori munduaren amorioz beretzen bada, boratzen ditu bereala birtute guztia, baña ezaguturic bere gaizqui eguiña Jaincoagana biurtzen bada penitencia eguiazcoarequin, bereala biurtzen zaizca lenago galdu cituan ondasun oriec guciac. Iritzi batequin obeto adituco degu: penitencian asi baño len emacume ori zan venganza utsa ta murmuradorea; penitencian abiatu zan ezquero, sufritzen ditu bidebaguac¹ pacienciarequin ta Jaincoari erregutzen dio orregatic gaizqui itzeguiten duenac gatic.

(1) Bokai bat falta zaio hitzari: "bidebaguac".

Penitenciak pecatariaren anima umillatu ta Jaincoaren ordenaetara obediente ipintzen du. Soberbia da pecatu gucien sustraia ta asiera; sustrai gaizto ori galdu bear degu, bada, ta dicha andiarequin galtzen degu penitenciarequin, bada an eguiten degu umiltasuneco actoric andiena, ez bacarric Jaincoaren aurrean umillatzen gueralaco, baicic guizon ilcor ta gu becelaco pecatari baten ofietan belauinico jarten gueralaco; orregatic San Agustinec esan zuan: “ezda erremedio obeago ta seguruagoric soberbia menderatzeco, bere pecatuac damutasun eguiazcoarequin confesatzeta baño”.

Azquenic, penitencia eguiazcoa eguiten duanac lenago gauza onac eguiten topatzen ci-tuan embarazo guztiac escuratzen ditu. Len Jaincoaren legea iduritzen citzagun chit pisua, baña oraiñ penitenciarequin idurituco zagu chit ariña; ezdegu gueiago izango salvacioco bidean erraz escuraco ezdegun nequeric, ezda ere menderatuco ezdegun tentacioric. Onela echongo diogu eriotzari bildur gabe ta confianza andiarequin. Gueiago, gure bicitza izango da aifñ justua, non desatuco degun eriotza etortzea, icusteco ta gozatzeco gure Jaunaz, norc betetzen dituan penitencia eguiazcoarequin Jaincoagana biurtu diranen deseo guztiac.

Anima gaitecen, bada, orrembeste ondasun ecarri bear digun birtuteari equitera. Emedic² erraz pensa diceque cembat premia daucagun penitencia eguitearen ta cembat importa digun onen gauza pisuan ez engañatzea; ta au da nere gaurco sermoi gai guztia, ceñcan icusico dezuen cembat premia dauquen penitenciaren cristau guztiac.

Naror, bada, gaur penitenciaren premia probatzera 1º escritura santuarequin, 2º elizaco maisuaquin, 3º Concilioquin ta azquenic, 4º arrazoiarequin. Orretaraco bear det gracia ta esca-dezagun Maria chit santaren bitartez, agur eguiten diogula aingueruarequin esanaz: *Ave Maria*.

Et venit in omnem regionem Jordanis preedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. Luc. 3. V. 3.

Escritura sagradu guztiac aditzera ematen digu penitenciaren premia. Jesu Cristoc itze-guiten du modu onetan: “penitencia eguiten ezpadezue, guztioc galduco cerate”. Ezdu esaten: “etzerate aifñ jasoac izango ceruan, purgatoriora joango cerate”; baña esaten du garbiro: “guztioc betico galduco cerate”. Eguia au aifñ iportancia³ andicoa da guizon gucienzat, non Jaincoac aguindu cion San Juani desiertotic irten, ta guizonai eguia au aditzera ematera joateco. Nola apostoluac guztia icasi zuen Jesu Cristo gandic, ecin eracutsi izan due beste doctrinaric beren maisuagandic icasi zuena baicic. Jesu Cristoc penitencia predicatu zuan ta orobat eguin zuen apostoluac. San Pedroc Jerusalengo fielai aditzera ematen diozte Salvadorearen milagro ta mirariac; onen sermoiaquin onduric, galdetzen dioe: “cer eguin bear degu bada orain guc?”. “Penitencia eguizue” eranzuten die. San Pabloc esaten du Jaincoac nai duala guizon guztiac penitencia eguin dezaten. Eta beste toqui batean esaten du gentillai aditzera ematen ciela penitencia ta Jaincoagana jarri citecela penitencia eguiazcoaren obrac eguiñaz.

Escritura sagraduco liburuac bacarric ezdigue aditzera ematen penitenciaren premia ta bearra; elizaco maisuac ere conformatzen dira aequin ta guztiac dioena aditzera eman bear banu, gaur eznuque bucatuco. Aditu ezazue nola esplicatzen diran San Juan Crisostomo, San Gregorio ta San Paciano pecatu mortalean erorteco desdicha izan duenac gatic. Irurac batec becela esaten due dirala bi bataio genero: bataio urezcoa ta bataio negarrezcoa. Lenengoarequin ipiniac izaten guera incenciaco⁴ estadian, ecer ere sufriquizunic guelditzen etzagula, baña baldin lenengo bataioan artu guenduan gracia galtzen badegu, baldin berriro pecatuarequin eguiten baguera demonioaren esclavo, bada duda gabe bigarren bataio bar, baña da bataio negarrezcoa ta bataio costutsua. Bataioco gracia galdu degunoc ezdezagun penitencia

(2) Oraingoan, berriz, kontsonantea: “Emendic”.

(3) “iportancia” idatzi nahi bide zuen.

(4) “inocenciaco” aditzera eman asmoz, “o” jan du bigarren silaban.

beste bideric billatu Jaincoagana biurtzeko. Baña Tertulianoc dacar gauza onen gañean comparacio bat, ceñec aditzera emango digun cembat premia dauquen penitenciaren pecatu eguin duenac.

"Pecatu eguin badegu, —dio— beartuac arkitzen guera gure pecatuac bataio penitenciacoan garbitzera, bada samintrasun oriequin daduca Jaincoac erabaquiric guri gure pecatuen barcacioa ematea". "Bada baldin —dio Tertulianoc berac— gauza saltzen duenac eman baño len beguiratzen badue cembatean ematen duen ta cer diru dan artzen duena, orobat Jaincoac guri eman nairic sari andi bat, ceña dan betico bicitza ta cerua, ezda izango arrazoi lenago beguiratzea gure penitencia bear becelaoa dan edo ez?". Orregatic esaten du Santo Tomasec ezdala posible pecatu mortal bat penitencia bague barcatzea, penitencia consideratzen bada birtuea⁵ dan aldetic. Pretenditza, bada, Jaincoac pecatuac barcatu deizquigula penitenciaric eguin gabe da aifñ eroqueria andia, nola dan gauza bat erosi nai izatea batere diruric eman gabe. Ezda beinere guertatu ta ezda guertatuco ere pecatua barcatzea penitenciaric eguin gabe. Eguin dezagun, bada, penitencia, cergatic penitencia gabe ezdagoan barcacioc, ezda ere salvacioc.

Obeto baño obeto guri eguia au sinistu-erazotzeagatic eliza guztiac Trentoco Concilioan juntaturic, esaten digu premia au aifñ andia dala, ece pecatu mortal⁶ eguin ezqueroz, ezdala guizonic penitencia onen bear edo premia ezdanic. "Penitencia —dio Concilioac— dembora gucietan bearra edo precisoa izan da guizon pecatu mortalean erori diranenzat, bai ta ere sacramentu bataiocoa escatu zuenenzat".

Penitenciaren premia probatzeko escritura sagraduac, elizaco maisuac ta Concilioac ematen dituen arrazoiac artzen dira, edo Jaincoaren aldetic, edo guizonaren aldetic. Lenengo esan det Jaincoaren aldetic. Baldin gurequin bici dan guizon batec gu ofenditu ta guri bidebague andiac eguin, ta ondoren ezpalu batere sentimenturic eracusten, gueiago, sentimentua, pena ta naigabea eracutsi orde, seguitzen balu bidebague berriac eguiten, ezguenduque esango lembician eguin cigun bidebaguea beti berritzen ari dala? Estadu onetan bertan arkitzen guera, bada, pecatuarequin Jaincoa ofenditu ta penitenciaric eguin nai ezdegun guztic. Ascotan ta ascotan ofenditu degu Jaincoa ta ezdegu casoric eguiten; cer diot? Estadu madaricatu orrez caso gabe, lo eguiten degu, parre eguiten degu ta consolatzen guera. Aditu da bein ere menosprecio andiagoric? Eta, cer echon dezaquegu Jaincoaren colera, aserretasuna ta gorrotoa baicic?

Bai, pecatuac baño gueiago aserra-erazotzen dio Jaincoari bere anditasunaren desprecio ta pecatu eguin degun ezqueroz, eguiazco penitenciarequin bera ez biguntzeko daducagun gogortasun orrec. Onela pensatzen du San Ciprianoc, dio bada: "nai dezu ezagutu pecatua bera baño andiago ta ichusiago dan gauza bat? Da bada eguin dituzun pecatuac gatic Jaincoari satisfacio edo ordañic ez ematea; da pecatuac negarrarequin ez borratzea". Jaincoa bera quejatzen da sentimentu andiaquin Jeremias profetaren bidez: "consideratu ditut —dio— contu andiarequin ta ozta arkitzen da iñor bere pecatuen penitencia eguiten duanic; ta bacoitzac esaten dio bere buruari: ah! Cer eguin det bada?". Era berean itzeguiten du David erregue penitentearen bidez, dio bada: "ezda aenzat mudanzaric, ezdira batere Jaincoaz bildurtzen; argatic bere escua alchaturic dauca orietatic benganza artzeko ta mereci duen paga emateco".

Baña oraindic obeto sentituco degu penitenciaren premia pecatu eguin duenenzat, consideratzen badegu pecatu mortalarequin Jaincoa ofenditu ta bereala penitencia eguiten ezduana, erorten dala pecatu andiagoetan ta pecatuarequin bat eguiten dala. San Bernardoc dion becela, erori batat bestea ecartzen du edo San Gregorioc dion becela, penitenciarequin bereala borratzen ezdan pecatuac bere cargarequin botatzen du pecatu andiagoetan; bada nola peca-

(5) "birtutea" ipini behariko luke.

(6) Hala dio, mugagabea.

ruac apartatzen gaituan Jaincoagandic, orobat Jaincoa apartatzen da gugandic; gure entendi-mentua piscabana illuntzen da, gure borondatea desordenatzen da, gure libertatea aoltzen da, gure gaitzeraco grifiac sutu ta iracequitzen dira ta oartu ere gabe eramaten gaitue oitura gaiztoetara.

Esan degun guztiaz gañera, eguiten dituan obra onen probechua galtzen du pecatuan penitenciaric eguin gabe dagoanac; ta esan ere dezaque San Pedroc ciona: alperric bearra eguiten degu, ceruco bidean ezdegu batere aurreratzen. Batzueran eguiten ditugu obra onac: oracio eguiten degu, limosnac ematen ditugu, sermoiac aditzen ditugu, meza enutzen degu ori gucia ondo eguiten degu ta probechu andicoa izango litzaque ceruraco, gracion bagueun-de; baña cergatic estadu graciazcoan ezgauden, oriequin guciaquin ezdegu eguiten mereci-menturic ceruraco, cergatic pecatuan egotea ta penitenciaric ez eguitea dan Jaincoaren etsai izatea; ta Jaincoa ez amatzea da salvacioco bidean alperric bearra eguitea.

Emen aitortzen det ecin bein ere gueiegui erruquiru leiquegula pecatari ascoren ichutasu-na, ceinzuac Jaincoa pecatu mortal ascorequin ofendituric, contentatzen diran confesatzera joatearequin beren pecatuac confesoreari esatera oztasun andi barequin ta damutasun eguiaz-co gabe, casoric eguin gabe beren animac garbitzeaz penitencia eguiazcoarequin. Emen esan leioque: cer uste dezue zuequin guerratuco dala? Badaquize ta bein baño gueiagotan aditu dezue infernuc tormentuetatic libratzeco bide bi baicic ezdala: edo inocencia, edo peniten-cia; Inocencia galdu dezue; cergatic bada eguin nai ezdezue penitenciaric? Ezdezue bada aditzen Espiritu Santua, ceñec esaten dizuen ta esaten digun pecatu eguin degun guztioi penitencia eguiten ezpadegu erorico guerala Jaincoaren escuetan? San Pablo apostoluac bil-durtu bear gaitu. "Castigatzen det —dio— nere gorputza, cergatic nagoan bildurrac, ceñi besteai Jaincoaren itz santua aditzera eman ta ondoren neur condenatu nadin". "Nere cris-tauac, —esaten cion San Juan Crisostomoc bere puebloari— nere salvacioaz bildurrac nago, cergatic nola nagoan obligatua zuen pecatuaz negar ta penitencia eguitea, bildurrac nago, ceñ ez malcoric ta ez demboratic izan ezdezadan nereaz negar eguiteco". San Macario, aimbeste eremutarren aita ura, egun batean aequin gauza onac esaten cegoala, asi-zan suspi-rioz ta negarrez ta ecin esan izan zuan itz oec baicic: "Nere anaia maiteac, *negar eguin dezagun, negar eguin dezagun biotzetec dembora dan artean, negar eguin ezdezagun alperric ta probechu gabe bericotasunean*". O gure desdichaduac! O gure erruquienac! Eta gure zorigaiztoacoac, cergatic santuric andienac orrembeste bildurtzen ciran gauzan batere bildurtzen ezqueran! Negar eguin dezagun, bada, cergatic pecatu eguin degun; negar eguin dezagun, cergatic berriz pecatu eguin dezaquegun; eta nola mundu onetan edo bestean sufritu bear degun, ar-dizagun mundu onetaco sufriquin laburrac ta probechuzcoac, guero sufritu ezditzagun alperrac ta beticoac.

Ezdezagun, bada, emendic aurrera esan ezdaducagula presaric penitencia eguiteco, orain-dic dembora dagoala ta egunen batean egingo degula. Ah! Cer esaten degu? Contrara, gauza guztiaac combidatu ta estutzen gaitue penitencia eguitea: Jaincoac aguintzen digu Jesu Cristoren bidez, aguintzen digu apostoluen bidez, aguintzen digue elizaco maisuac, aguin-tzen digue Concilioac. Penitenciaco bidea artzera obligatzen gaitu Jaincoa ofenditzeco iduqui bear degun bildurrac, berriz pecatuan erorteco iduqui bear degun bildurrac, obra onen merecimentua galtzeco bildurrac ta azquenic, pecatu mortalean iltzeco bildurrac. Penitencia-ra obligatzen gaitu aimbeste santuren egemploac, ceinzuac penitencia eguin duen beren bici guztian aimbeste borondatearequin, aimbeste iraupenequin ta aimbeste firmetasunequin. Jesu Cristoren caridadeac obligatzen gaitu, norc guri egemploa emateagatic aimbeste sufritu duan gurutze batean.

Ea, nere cristauac, acaba bitez gure ichutasun ta eroqueriac! Orañi dembora degun artean, orañi Jaincoac deitzen digun artean, orain damutasun eguiazcoa artu dezaquegun artean, orañi pecatua utzi ta orrez negar eguin dezaquegun artean, orain bear degu Jaincoagana biurtu, orain eguiazco penitencia eguiten asi bear degu. Au da gure eguiteco eguiazcoa, au da gure eguiteco bacarra. Norc bada negar eguiten ezdu ta nor, icusiric bere gaiztaqueric,

dolorezco malcoetan urtutzen ezda? Ay! Pecatu eguiteco desdicha izan degunon zorigaizto-coac! Erremedio gabe ta betico galduac guera, baldin biotzetic suspirioz abiatzen ezipaguera. Negar eguin dezagun, bada, biotzetic gure utseguiteac gatic; guelditu gabe negar eguin dezagun Jesus gure Jaincoa ofenditu degulaco; au da penitenciaren parterric onena; norc bada penitencia egingo ezdu?

Ea, nere cristauac, gure dolore ta damuaren siñaleac izan bitez gure suspirioac; negar eguin dezagun gogotic, bada badegu cergatic negar eguin; negar eguin dezagun ta malco ta suspirioz beteric Jaincoari misericordia escatu deguiogun; negar eguin dezagun bein ere gueiago pecatura ez biurtzeco asmo sendo batequin ta esan dezagun biotzaren erdi erditic: "nere Jesu Cristo Jauna, Jainco ta guizon eguiazcoa, nere criadorea ta nere erredentoria, zu cerana izanagatic ta cergatic amatzen zaitudan beste gauza guciac baño gueiago, damu det, Jauna, damu det nere biotz guztitic zu ofenditua; damu det pecatu eguiña. Ez, Jauna, gueiagoren gueiago pecaturic. Misericordia, o Jesus amoriosua! Misericordia ta gracia ta guero ceruan betico gloria. Amen" —1828—. Otaegui.

Este sermón se puede predicar en cualquier día del año tomando por tema: Deus annunciat hominibus ut omnes ubique poenitentiam agant. Act. C. 17. V. 30.

Dominica cuarta de Adviento. Condiciones de la Penitencia como virtud. (8)

Parate viam Domini: rectas facite semitas eius. Luc. 3. 4.

Inocenciaco ate estua beste bideric ezipalitz ceruraco, guchic izango luquee an sartzeco dicha ta zoriona, baña Jaincoac, bere misericordia andiari esquerrac, utzi cigun beste bide bat ta idiqui cigun beste ate bat palacio zorionez bete orretan sartzeco, ta ate ori da penitencia eguiazcoa. Bai, pecatuarequin ceruco atea ichitzeco desdicha izan duanac, berriz idiqui dezaque ate ori penitencia eguiazcoaren negarraquin. Gaur Jesu Cristoc deitzen digu, gaur animatzen gaitu penitenciara, San Juan Bautistac Jordanen alderrietacoac¹ bezela. Eguin dezagun bada penitencia, cergatic au dan Jaincoa ofenditzeco desdicha izan degunon iguestequi bacarra. Eguin dezagun penitencia eguiazcoa. Baña, o desdicha! "Gueiago arquituco dituzu —dio San Ambrosioco— bein ere pecatu mortallarequin beren anima manchatu ezduenac, pecatu eguin, eta ondoren penitencia eguiazcoa eguin duenac baño". Eguia bildurgarria, baña eguia sobra ta gueiegui dacusuna.

Penitencia eguiazcoa eguin nai duan pecatariac lenengo bear ditu lengo bideac utzi, pecatuac gaitzetsi, oriez negar eguin, desordenac larga ta bicitza on ta santu bat asi. Prestaera onec ecarri cien gracia Magdalena, San Pedro, San Agustin ta beste ascori. Bigarren, pecatuarequin Jaincoa ofenditutaco pena ta tristura andi bat iduqui bear du ta orregatic beti beguiratu bear dio gogo gaiztotic bere anima mancharu duan guztuari. Gafiera, penitencia eguiazcoa eguin nai duanac castigatu bear du pecatua. "Pecatu eguin ezquero, gauza bearra da —dio San Geronimoco— gorputza castigatu ta mortificatzea". "Biorzac —dio santuac— urtu bear du arguizaguiac becela bere etsaiac menderatu dualaco damu ta sentimentuarequin eta gorputzac pagatu bear du pecatuo atseguinaren pena mortificacio ta penitenciaquin.

Ezagutu dezagun, bada, ceñi premia andia daducagun penitenciaren ta icusi ditzagun egun onetan penitencia onari lagundu bear dioen condicioac. Trentoco Concilio santuac eracusten digu gure penitenciac eguiazcoa izateco eranzun bear diola nola ere bait gure pecatuen anditasun ta ichustasunari. Fedeco eguia au ezarritic, esamiña ditzagun penitencia onac bear dituan condicioac. Lenengo, penitenciac bear du izan barrungoac, au da, bear du etorri biotzetic. Bigarren, bear du izan campocoac, au da, bear du obraquin aguertu campora. Azquenic, irugarren, erremediatu bear du pecatua.

Lenengo, penitenciac baliosoa ta Jaincoaren gogocoa izateco bear du izan barrungoa.

(1) Oker idatzia dago, "alderrietacoac" adierazi nahian.

Jaincoa pecatu mortalarerequin ofenditu degula ezagutu orduco, negar eguin bear degu gure biotzaren erditic. Artu bear degu asmoa milla bider lenago iltzeco, aurreracoan pecatuan erori baño. Aldeguin bear degu pecatuco toquietatic, baita ere lagun gaiztoetatic apartatu eta guciez gafean, bear ditugu eguin aleguiñac gure biotza benetan mudatzeco ta lenago modu gaiztoan amaten zuana gorrotoarequin icusteco.

Emen contu andia iduqui bear degu engañatu ezgaitecen: itzeguiten dedan penitencia barrungo onec biotzean du bere toquia. Engaña ditzaquegu guizonac ichura ederraquin, baño ecin engañatuco degu Jaincoa, cergatic icusten duan biotza ta barrundatzen dituan orco secretoric andienac: *Dominus autem intuetur cor*. Orregatic esaten du Joel profetac: "urraitzatue² zuen biotzac". Au da penitencian eman bear degun lenengo pausoa eta David penitente santuac sinistu zuan eguia au. Bere pecatuen damu ta lotsaz beteric, jazten du cilicioa, mortificatzen du bere araguaia, bere oia bere negarraquin bustitzen du. Ordea, ezdira oriec Jaincoari esqueintzen diozcanac aren aserretasuna biguntzeco ta misericordia bere alde ipintzeco. Ezdu esaten: "Jauna, ezdezu despreciatuco nere gorputz cilicioaquin idiquia, nere pechu colpeca urratua ta nere begui negarrez beteac"; baño esperanza osoarequin esaten du: "Jauna, ezdezu despreciatuco biotz contricioz ta umiltasunez betea. Jauna, zure ceruco jarlecuraño usai gozo batequin alchatzen dana da espiritu bere pecatuarequin bildurtu bat ta biotz dolorez ta sentimentuz urratu bat".

Baña ez uste izan penitenciatic quendu nai ditudala satisfacioco obrac, mortificacioac ta penitenciac. Espiritu Santuac esaten badigu gure biotzac, ta ez gure soñecoac dolorearequin urratzeco, orobat esaten digu biotzeco penitencia orrec agueritu bear duala campora barauaquin, negarraquin ta suspirioaquin; eta aitortu bear bada campoalderic onena ezdala beti barrumbean pasatzen danaren siñalea, orobat aitortu bear da campora ecer agueritzen ezdanean, barrumbean ecer ezdagoan siñale eguiatzeco dala. Orregatic barrungo penitenciatic esan dedanetic ezdegu atera bear ezdegula campo aldearequin ecer iguin³ bear, baicic ondo eguin bear degula. Orretaraco ara campoaldeco penitencian erregla seguru ta ciertoac.

Eta bereala lenengo erregla ucatu ecin litequeana da penitenciac eguiatzeco izateco bear duala izan eguin diran pecatuai dagoquienera eta utseguite andi bat izango litzaque sinistea pecatu andiac eguin dituenac ezdaudela obligatuac penitencia gueiago eguitera, pecatu chiquiac eguin dituenac bano. San Ciprianoc esan zuan, ta aren esana beti eguia da, penitenciac ezduala izan bear pecatuac baño chiquiagoc.

Bigarren erregla da penitencia eguiatzeco ecin eguin litequala⁴ cristau batzuec uste duen becin laster, ceinzuec urte ascoan pecatari andi izanici sinistu nai duen instante bar asco dala penitencia eguiatzeco eguiteco. Cer eroqueria uste izatea pecatu izugarrietan urte ascoan eroriric, ondo confesatu ezquero, Jaincoari gueiago ecer zor etzaiola! Elizaco maisuac sinistu due dembora asco pasatu bear dala suspirioz, negarrez ta bere buruari guerra eguiten; sinistu due bicitza guztia asco ezdala pecatu andi batzuecgatic negar eguiteco. "Guizon penitentea deitzen diot —dio San Ambrosioco— egunac ta gauac negarrez ta suspirioz igarotzen dituanari, bere gaitzeraco griñac escuratzen saiatzen danari ta bere atseguñac utzi ta largatzen dituanari". Dembora asco pasatu degu Jaincoa ofenditzen; ezda bada arrazoi izango dembora asco empleatzea aren justiciari ordaña ematen?

Irugarren erregla premiazco deritzadana da penitencia tristura ta naguitasun gabe eguita. Emen oartu ezazue penitenciatic tristura quendu nai dedanean ezdedala itzeguiten tristura San Pabloc jaincozco dala esaten duan orretzaz, ceña datorren Jaincoa ofendituraco damu ta sentimenturic; onelaco tristurac merce izan ditu Espiritu Santuaren alavanzac: *est confusio adducens gloriam et gratiam*. Baña beste tristura penitenciatic quendu nai nuqueana da obra onai equin orduco peccataria bildurtu ta desalaitzen duana, eracusten diola penitencia ecin

(2) "urraitzatzue" beharko luke izan.

(3) "e" da haserako bokala, ez "i"; beraz, aditza zuzen idatzirik: "eguin"

(4) Adizki honi bokal bat falta zaio: "litequeala".

eguin litequean gauza becela, ta bereala lan ta obra on dicha andiarequin asi cituan guciac larga erazotzen diozca. Eta gaitz au quendu nai zuan Jesusec aguintzen digunean barautzen degunean burua lurrintzeko ta arpeguia garbitzeko, esaten baligu becela penitencia gogo onarequin ta amorioarequin asitzeko ta atseguifñarequin acabatzeko.

Eta eguiatz, ceñ andia izango litzaquean nere dicha, bear becela aditzera eman al banintza penitenciaren cargac arintzen dituen pozac, gozodasunac ta atseguifñac! Bai, anima benetan penitencia eguiten duan batec, ascoz gusto ta atseguin gueiago arkitzen du bere negarretan, bere barauetan ta beste mortificacioetan, munduari jarraitzen dioenac beren jostaqueta, atseguin ta gaiztaquerietan baño.

Imira dezagun, bada, Zaqueoren penitencia: onec deseo andiac ceuzcan Jesu Cristo icusteco eta Jaun au allegaturic bere echera, errecibitu zuan atseguin ta contentu andiarequin; etzuan errecibitu bildurrezco lotsarequin, baña bai biotz andi ta borondate iracequi batequin. Eta ori da David erregue santuac offendaren guizena ta sacrificioaren muña deitzen diona; bai ta ere ori da Jaincoac atseguifñarequin ta gogo onetic artu ta errecibitzen duana.

Azquenec, penitenciaren azqueneco, ta condicioric bearrena da pecatuaren contra erremedioac ematea. San Gregoric⁵ oartzen du Jaincoaren Semea mundura etorriric gure animen medicutzat, servitu dala gure gaitz diferenteen contra erremedio contrarioquin; orregatic soberbiosoi aguintzen die umiltasuna, cuticiosoi liberaltasuna, desonestoi castidadea, aserrecor ta colericoai dulzura ta paciencia ta embidiosoi caridadea. Egemplo au beguien aurrean eduquitzen due confesoreac confesioco sacramentuan cerbait aguintzen digunean, ta onec obligatu bear gaitu penitencia borondate onarequin errecibitzera ta confesorearen conseju ta aguintu guciac falta gabe cumplitzera. Erremedioa miña iduritzen bazagu ere, bearra ta premiazcoa da guretzat. "Gure anima sendatu nai badegu, bear du —dio Espiritu Santuac— len pecaturaco servitu duanac, oraiñ servitu penitenciaraco ta len gusto ematen zuen gauzac bear due eman pena ta naigabea": *per ea que quis peccat, per hec et torquetur*.

Penitencia eguiten duen guztia artu bear dioe pecatuari gorroto eguiatzco bat ta pecatuari gorroto eguiatzco iduquitzeko, perseguitu ta castigatu bear da pecatua gorputzaren parte pecaturaco servitu duenetan. Onela eracusten digu San Pablo apostoluac, dio bada: "nola zuen gorputzeko miembro edo zatiaz servitu ceraten desonestidaderaco ta justicia ausitzeko, serbi zaitezte orain justiciaraco ta piedaderaco".

Baña, ah! Ceñ urruti gauden prestaera orietatic! Cembat diferencia arkitzen da gurequin elizaren asieraco penitenten artean? Aec beren pecatuetic garbitzeko ta orietatic libre guelditzeko etzuen deseatzten gurutze, pena ta mortificacioac baicic ta guc, escua alchatu orduco gure buruac castigatzeko, aparratzen degu ta iduritzen zagu penitenciaric asco eguin degula. Baña ezgaitecen engañatu: pecatu eguin duanarenzat penitencia beste bideric ezda Jaincoaren graciara biurtzeko ta arequin paqueac ta adisquidetasunac eguiteco. Jaincoac aguinturic dauca bere anima pecatu mortalarquin manchatzeko desdicha izan duanac pecatutic irten nai badu, bear duala sufritu ta eraman penitenciaren neque gogorra ta samina. Eguia da erremedioa necosoa dana, baña neque ori errazteco eguin dezagun guizon zorrac pagatu nai dituan batec eguiten duana: gaur gordetzen du peseta bat ta emendic egun batzuetara beste hat, onela puscaca pagatuaz joateco. Eguin dezagun bada guc ere onela: gaur utzi dezagun pecatuo atseguin ori, biar aparta gaitecen lagun gaizto orregandic, sufritu dezagun pacienciarequin bidegabe ori, barca deguiogun biotzetic etsai orri, baña guciez gañean, artu ditzayun gogo onetic Jaincoac bialtzen dizquigun neque guciac: eritasunac gure gorputzen atseguin gaiztoac garbitzeko; gure ondasunen galtzea pagatzeko orietaraco izan degun cuticia ta deseo gueieguia; bidebagueac, murmuracio ta falso testimonioac eguin ditugun pecatu guztien zorrac pagatzeko; itz batean, eguin ditzagun aleguifña guztia Jaincoaren justiciari zor diogun guztia pagatzeko. Madaricarua ta zorigaiztocoa beti guero

(5) Seguraski "San Gregorioc" ipini nahi izan zuen egileak.

penitencia eguitea ta Jaincoagana biurtzea largatzen duana! Contrara, zorionecoa bere bicitza obra onac ta penitencia eguiatzcoa eguiten pasatzen duana, cergatic oriet diran ceruco gloria ecarrico dioen frutuac! Artu dezagun bada bertatic penitenciaco bidea. Bora dezagun pecatua gure biotzetatic, non dagoan aimbeste urte onetan ta aimbeste aguinterequin, ta eman deguiogun Jaincoari betico orren lecua. Gure Salvadoreac gure biotzaren jabe ta jaun eguin nai du; ezdiogu, bada, biotz ori besteri eman bear. Gure bicitza gucian acordatu gaitecen pecatu eguin deguna, baita ere penitencia gabe ceruan sartuco ezguerana. Ea, gure dolore ta damuaren sifaleac izan bitez gure lantu ta suspirioac! Negar eguin dezagun gogotic, bada badegu cergatic negar eguin. Negar eguin dezagun ta malco ta suspirioz beteric Jaincoari misericordia escatu deguiogun. Negar eguin dezagun beñiere gueiogo pecatura ta gaiztaqueriara ez biurtzeco asmo sendo batequin. Orrequin irichico degu eriotza ona ta guero ceruan betico gloria. *Amen.* —1831—

Dominica infraoctava de Navidad. Domeca ta jaietan meza osoa enzutea.

(9)

Gaurco evangelioac esaten digu Jesus, Maria eta Josec eguin zuela oso Jaincoaren legueac aguintzen zuan guztia, au da, joan cirala Jerusalengo eliza edo templora Jesus eramatera eta esqueñi edo ofrecitu cituela usacume bi eta beste aurra eguin berriai aguintzen citzaena. Jarraitu deguiogun jaincozco familia oni eta, legueac aguintzen digunean meza enzutea, enzun daigun al degun devocioric andienarequin.

Eliza ama santac aguintzen digun lenengo mandamentua da igande edo domeca eta jai guztietan meza osoa enzutea. Cristau guztia centzua arguitu edo arrazoiaren usura eltzen diranean enzun bear due meza igande edo domeca eta jaietan. Onetaraco beren gurasoac ardura ta contu andia iduqui bear due beraquin aguintu au bere edo cumplitu daguien eta, gurratzen badira contu onen faltaz meza enzun bague, gurasoac eguingo due pecatu. Aguintu au betetzeco ezda asco edocein modutan mezatan egotea eta ala, enzun bear da osoa atencio ta devocioarequin.

Lenengo, enzun bear da osoa; ezda asco erdia edo laurdena enzutea. Ezdago izendatu edo sinaturic noiztic eta norañocoa enzun bear dan pecatu mortalic ez eguiteco, baña gueienac dioe epistolatic acabatu artean; edo lenengotic eta sacerdoterea comulgaru artean enzuten duanac ezduala pecatu mortalic eguiten, baña bai veniala bere zabartasunez edo culpaz utseguiten badu dan parterric chiquiena. Berdin izango da beste onembeste uzten badu mezaren erdian, baña utseguiten badu consagracioa bacarric edo sacerdotearen comunioa, ezdu meza enzungo, oec bioc diralaco mezaren alde edo parterric lenen edo principalenac.

Meza enzuteco bigarren bear dana da atencioa ta devocioa. Modu bitacoa da devocio au: campocoa edo gorputzecoa eta barrungoa edo animacoa, eta biac bear dira meza ondo enzuteco. Bear da lenengo gorputzeco edo campocoa, au da, iduqui bear du gorputza modu onean, adierazotzen duala sinistu ta ezagutzen duana Jainco guztiz aldun edo poderoso baten aurrean dagoala eta bere beguiatz icusten balitu becela ceruan ta lurrean arquitu al litezquean misterioric andienac, arrigarrienac ta miragarrienac. *Nolacoac bear duan izan mezaco demboran iduqui bear dan gorputzeco egoera edo posturac eracusten digu elizac esanaz: meza errezatua enzuten duenac egon bear due diranen dembora guztian belaunico, ezpada evangelio biac esaten diran artean, bada orduan egongo dira zuer; baña lenengo evangelioa acabatzen danean, biurtu bitez belaunico jartzera. Au egonico onela eguinduric, ezdaquit nondic irten ote litezquean cristau ascotan icusten dan oitura: jartzen dira zutic evangelioraco eta ezdira gueiogo belaunico jartzen santus aurreraño. Daucanac non jarri esertzen da eta dago zabal zabalic misterioric icaragarrienac eguiten diran artean. Ezdaucanac non jarri dago zutic, galerezotzen diela atzecoai sacerdotea icustea. Ezda au mezan egotea Jaincoac elizaren bitartez aguintzen digun moduan.*

Ezdaucque gorputzeco devocioa elizan egoten diranac arropa janci ere bague, plazan edo tabernan baleude becela. Ezdue gorputzeco devocioric eramaten beren siñu ta egon moduaquin adierazotzen duenac luce eguiten zaiela meza, lucea ezpada ere, eta estu daudela meza

acabatu artean, echeco arazo, taberna, joco edo jolasera ambat lasterren joateco. Ezdauque bear dan devocio ta erreverencia itzquetan eta parrez egoten diranac eta onec dembora lucean iraun badu, ezdue mezaric enzun. Ezdue meza enzuten batera ta bestera beguira dabilztanac, ozta ozta daquiela certan dijoan meza. Ezdue meza enzuten, egonic lecu elizan, beren vorondatez guertzen diranac ate ondoan, icusi ta jaquiteagatic nor sartu ta irteten dan eta campoa cer pasatzen dan. Ezdue meza enzuten beren naiez edo culpaz guertzen diranac meza esaten duan sacerdotea icusi ecin lezaquen lecu edo elizatic campora. Baña beren culpa bague, eliza chiquia dalaco edo gende andia dagoalaco guelditu bear badira aldarea edo sacerdotea icusi ecin lezaquen lecu, enzungo due meza beste enzuten duenaquin bat eguiñic ta bear dan atencio ta devocioarequin badaude.

Bigarren atencioa ta devocioa da barrungoa edo biotzeco. Au da, iduqui bear du bere gogo, centzun edo memoria Jaincoaren gaucetan. Jaquin naico dezu nolaco gauzaetan edo certan iduquico dezun gogo edo entendimentua. Iru modutan au izan liteque. Lenengo, sacerdoteac esaten dituan itzai ta eguiten dituan ceremoniai jarraituaz eta berac aditzera ematen dituen misterioac pensatuaz. Esateraco: dijoa sacerdotea mezatara; ipintzen dezu zuc ere intencio edo uste osoa al dezun ondoena enzuteco. Cifnarzen da sacerdotea: cinatzen cera zu ere. Eguiten du confesioa; diozu zuc ere “ni pecataria”, Jaunari zure pecatuen barcacioa escatzen diozula. Dio Credoa; diozu zuc ere sinisten dezula bertan diozun guztia. Modu onetan jarraitzen badiozu sacerdoteari, enzungo dezu meza bear dan moduan. Onetaraco daude liburucho batzuec eta eraquin balia diteque iracurtzen daquiara. Bigarren modua da pensatzea Jesu Cristoren bicitza, pasio ta eriotzan, bada meza ezda beste gauzaric ezpada erac berritza eta onetaraco ipini zuan Jesu Cristoc bere elizan. Au eguin liteque edo jarraituaz Jesu Cristoc erabili cituan pausoai jayo zanetic eta cerura igo zan artean, edo pauso orietaco batean ondo pensatuaz, esateraco: bere azoteetan, gurutzea calvariora eramatea, eriotzan edo beste devocioric andiena ematen dion batean. Irugarren modua da errezarzea oguei ta amairu Aitagure ta Ave Maria Jesu Cristoren pasio santuco nequeaz oroitzen dala, edo errosarioa edo beste devocioren bat. Modu onetan meza enzuten duanac ezdu alderatu edo apartatu bear bere gogo mezatic eta contuan egon bear du certan dijoan.

Emendic ezagutuco dezue ezduala meza enzuten bere vorondatez edo berac nai duala beste gauzatan pensatzen dagoanac, esateraco: bere echeco cereguifietan, saldu erosi edo tratuan, joco, jolas edo beste edocein gauzatan; pensamentu oetan badago mezaco parte edo zati andian bere naiz, eguingo du pecatu mortal. Baña pensamentu oec badatorquioz berac nai ezduala eta eguiten badu aleguifia quentzeco ta al duan devocioric andienarequin egoteco, ezdu eguingo pecaturic ta enzungo du meza. *Ezdu meza enzuten elizara dijoanac jaquiteagatic urlia edo sandia an dagoan edo, jaquiñic meza artara joan oi dana, bera an icusi eta berari beguira egoteagatic dijoanac.*

Ez bacarric eguiten du pecatu meza enzuten ezduanac, baita ere utseguiteco perellean¹ jartzen danac. Modu bitan jarri oi da meza utseguiteco perellean¹ Batzuec jaieguneraco larga oi ditue beren ibillera eta beste errietan dauzquen cereguinac. Ezdue echon nai errian meza enzun artean eta irteten due bestean enzuteco ustearequin edo menturaz enzungo ezduen bildurrarequin edo meza irichico ezduen dudarequin; ezdira demboraz iristen ta guelditzen dira meza enzun gabe. *Datoz confesatzera ta esan oi due: “jaiegun batean egon naiz meza enzun bague, baña ezda nere culpaz izan, bada beste erri batera joan nintzan eguiteco batez; uste nuan an entzungo nuala, baña pasa zan ni iristeraco”.* Oec gueienean pecatu mortal eguiten due, bada eguia esan nai badue, baceuquen irichico etziran bildurra. Obe litzaque jaieguna Jaincoari eman eta joan bear edo ibilli bear premiazcoa danean, enzun meza irten baño lenago. Beste batzuec dabilz arrastaca beren arazo edo cereguifietan mezaco dembora artean, eta escuetan dauquen cereguifia ez largatzeagatic, darame aurrera, dioela beren buruan: “oraindic dembora dago, ezda oraindic meza sartuco”. Dijoaz guero mezatara larri, presaca, lasterca eta asnasba-

(1) Hemen bitan eta 247. nahiz 264. orrietan agertzen da “perell”; beste guztietan, aldiz, “perill” dakusagu.

coitzean, baña ala ere ezdira demboraz iristen, igaro zan meza. Modu onetan sarri ta sarri gueratu oi dira meza enzun bague. *Nolaco aitzaguiac quero confesatzera dijoacenean!*: “Eznequian cer ordu zan, uste nuan goizagoago² zala”. *Aitzaquia oec utsac dira. Esasu, bacenduan cere buruan meza pasatuco citzatzun bildurric?* Etzenduan cere artean esaten “joan ordua da”? Ecin ucatu centzague au gueienean guertu³ zatzula. Orregatic jaquin bear due onelacoac pecaru mortal eguiten duela.

Iru gauzagatic guelditu liteque meza enzun bague: ecin enzunagatic, caridadeagatic ta oficioagatic. Lenengo, ecin enzunagatic: eta ala, ezdue pecaturic eguiten ez enzunarequin eri oean daudenac eta echetic irren ecin diranac gaitz andi batean erortzeco perill bague, nolacoac diran gaiso ondoan erdi sendaturic daudenac, persona zarrac, chit nequez baño ibili ecin badira, chit urruti badauzque elizatic echeac eta chit dembora gaiztoa eguiten badu. Norbait gueratu bear bada echea zaitzen, onec ezdu pecaturic eguingo meza enzuten ezipadu, baña meza bat baño guiago⁴ dauden lecueta bialdu bear da norbait goiceco edo lenengo mezara, bera demboraz biurturic besteac joan ditecen meza nagusira. Au onela eguin al duela, guraso edo nagusi arduraric artzen ezipadue eta orregatic seme, alaba edo miraberen bat guelditzen bada meza enzun bague, berac, au da, gurasoac eta nagusi eguingo due pecatu mortal⁵ Larga liteque meza onra, icen ona edo fama, naiz hacienda, naiz ondasun andiren bat galtzeco perillean ipini bear bada bera enzuteco.

Bigarren, egon liteque meza enzun bague caridadeagatic: eta ala, ezdu pecatu eguiten ez enzunarequin eri bati laguntzen dagoanac, bildur bada bacarric guertzen bada gaitz bat etorrico zaiola eta ezipadago besteric eriarri ondo lagunduco dionic. Ezdu pecaturic eguiten meza uzten duanac aserre andi bat galerezotzeagatic, su andi bat itzaltzeagatic edo beste gaitz andiren bat eragotzeagatic.

Irugarren, egon liteque meza enzun bague oficioagatic eta da araco norbaiten oficioari dagoquiona largatzen bada meza enzuteagatic calte andi bat datorrenean edo etorri litequeanean; eta onela, egon liteque meza enzun bague barberoa andre bati arguiten laguntzeagatic. *Ezdu pecaturic eguiten gurasoac meza enzuten ezipadu, bere seme edo alabaren pecatua galerezotzeagatic, beste modutan eragotzi ecin badu.* “Meza ecin enzun duanac eguin bear du oracio bere eche edo dagoan lecuana —dio San Agustinec— eta eguin beza aleguiña jaieguna santificatzeco al duan moduan, errosarioa, Jesu Cristoren pasio santuaren icenean oguei ta amairu Aita gure edo beste devocio batzuec erreztatuaz edo obra onen batzuec eguiñaz”.

Azquenec, bear degun becelaco cristauac baguera, ezguera guelditu edo contentatu bear jaiegunetan meza bat enzutearequin. Jaquin bear degu Jaincoac ta elizac ipini badirue jaiegunac, ezdala beste gauzataraco ezipada Jauna alabatzeco eta gure anima santificatzeco. Baña ceñi negargarria dan cristauetan icusten dana! Pecaturic gueienac ta andienac eguiten dira jaietan eta esan liteque egun oetan infernu guztia libre dabillega. Enzuten da meza bat arrastaca eta onequin acabatzen da jaieguneco cer eguin guztia. Gañeraco dembora guztia igarotzen da asteegunetan eguin oi ezdiran pecatuetan: orduan jolasa, orduan errieta, orduan aserrea, orduan itz loi eta itsusi, orduan bearra eguita ta orduan pecatu guciac. Obeto deitu liteque demonioaren egunac Jaincoarenac baño. Modu onetan igaroco badira jaiac, quendu bitez oso, zoazte berrera eta zuen arazoetara! Ezdezue aimbeste pecatu eguingo. Onelaco jai gordetzeai bere maldicioa botatzen die Jaincoac. “Certaraco ditut onelaco jai ta igandeac? —dio Isaiasen bidez—. Gorroto diet, ecin icusi ditut. Nazcatzen naute eta modu orretan

(2) Ez du nahi ta nahi ez gaizki egon behar. Azpeitian “leno” (< lehen + -ago) eta “lenuo” (< lehen + -ago + -ago) bereizten dituzte: “Leno mendian ibili gaituk” (lehen, lehenago).) “Ni hi baino lenuo iritsi nauk” (lehenagoago).

(3) Erdiko silabarik gabe idatzia dago: “guertatu”.

(4) “gueiago”, noski.

(5) Sic, mugagabea.

igarotzen baditutzue, nere ezpata zorrotzac zatitu ta illoco zaitue". Bildur izan gaitecen gure Jaincoaren aserrearaz.

Aserraturic badaucagu Jaincoa gure pecatuaquin, badaucagu cerequin bigundu. Aldareco sacrificioarequin eguin ditzaquegu paqueac berarequin eta ecarri gugana bendicioric ugarienac. Meza da Jesu Cristo gure Jaunac bere elizari emandaco esan ta pensatu ere ecin litequean ondasun miragarri bat. Da Jesu Cristo gure Jaunac azquenengo aparian eguin cituan mirari arrigarri guztia eguitea. Da calvarioco mendian gurutzean Aita beticoari mundu guztia osasunaraco sacrificatu cirzaizcan gorputz berbera, odol berbera eta eriotza berbera ofrecitzea edo esqueintzea. Ez, ez, ezda emen eguiten dan sacrificioa an eguin zana baño chiquiagoa; ezda au ura baño balio chiquiagocoa. Beguira orain nola arquiteu bear gueran ceruan ta lurrean eguin litequean misterioric andienean. Esazu, nola egongo ciñan arquiteu baciña apostoluaquin batean afalteguian, araco arturic Jesu Cristoc bere escuetan oguia esan zuanean: "artu zazue, au da nere gorputza"? Nolaco negar, nolaco devocio ta mirariz bereric egongo ciñan arquiteu baciña Calvarioco mendian, araco Jaincoaren Semea gurutze batean iltze gogorraquin josiric bere Aitari gure pecatuac gatic ofrecitzen citzaionean? Araco bere zañetaco odol guztia ematen zuanean eta negarrez eta deadarrez gugatic erregutzen zuanean? Nola gueldituco ciñan icusi bacendu zure beguiquin⁶ azqueneco asnasa ematen?

Bada, nere cristauac⁷, ezdaucagu cer joan Jerusalengo afalteguira, ez Calvarioco mendira mirari oec icusteco; orche, aldare orretanche icusi quintzaque mirari arrigarri oec guztia. Meza bacoitzean eguiten dira guztia. Ez afalteguian ta ez calvarioan eguin zan emen eguiten ezdan mirariric; bat bat da an eguin zana ta emen eguiten dana. Idiqui ditzagun fedeco beguiac eta icusico ditugu Salvadoreac gugatic eguin cituan mirariric andienac. Beguira dezagun bear dan moduan mezaren anditasuna. Beguira dezagun norc sacrificatzen duan, nori meza esqueintzen zaion eta cergatic esqueintzen dan eta orrequin egongo guera bear dan devocio ta atencioarequin. Ay nere cristauac! Baguenduca bear degun fede bicia, gure elizac icusico guinduzque ceru biurturic, bada ezdago ceruan or ezdagoan gauzaric: orche dago irutasun edo trinidad guztia, Aita ta Semea eta Espiritu Santua; orche dago Jesu Cristoren gorputz benetacoa; orche mundu guztia garbitu ta santutu zuan odola; aldare orren inguruan daude aimbeste milla milloi aingueru auspez lurreraño macurturic, adoratzen duela umiltasunic andienarequin gugatic esqueñi edo ofrecitu zan ta ofrecitzen dan sacrificio ori. Eta ala ere, cein otzac, cein devocio bague gauden aimbeste milla aingueruren erdian, lurrean ta ceruan arquiteu al litequean misterioric andiena eguiten dan artean! Nere cristauac, esnatu gaitecen noiz edo noiz gure lo pisutic, idiqui ditzagun animaco beguiac, piztu dezagun fedea eta goacen mezatara ceruan bertan sartzen baguifia becela, goacen Jainco bat gure beguiquin icusten baguendu becela. Bat eguin gaitecen an dauden aingueruquin⁸ eta canta ditzagun berac cantatzen dituen alabanzac, guero ceruan canta ditzagun beticotasun guztian. Amen.—1833—

Dominica infraoctava de la Navidad. Del santo nombre de Maria.

(10)

Et nomen Virginis Maria. Luc. C. 1. V. 27.

Virginaren icena Maria.

Jesu Cristoc bere odolarequin erosi ta cerutic gobernatzen duan bere elizac egun onetan Ama Virgina chit santaren icena celebratzeco arturic daucan evangelioac lau bider icendatzen du Aita beticoaren alaba maitea, Jesusen Ama eguiazcoa ta Espiritu Santuaren esposa auqueratua dan Mariaren icena. Lenengo, esanaz Jainco eguiazco bat dan irutasun edo trinidad santuac bialdu zuala aingueru San Gabriel Nazaret deitzen citzaion errira, San Joserequin

(6) Hala dio, baina "beguiquin" sermoiaren azken atreko leerroan.

(7) "cristauac" behar du izan.

(8) Nahiz mugagabeen agertu, mugatu plurala dirudi.

ezconduric cegoan doncella edo virginagana eta virgina edo doncella onen icena zala Maria. Bigarrena, aingueruac esandacoan: "Agur graziaz betea, Jauna da zurequin, bedincatua cera andre gucien artean"; gauza miragarritzco oec aditutacoan, turbatu zala virgina chit beguiratu ta chit santa eta aingueruac esan ciola: "etzaitecela bildurtu, Maria, bada arquiteu dezu gracia Jaincoagan". Irugarrena, aingueruac esan cionean: "zure sabel guciz garbian concebituco dezu ta zugandic jaioco da Aita beticoaren Seme bacarra dan verbo edo itz Jaincoa eta ipinico diozu salvatzailea esan nai duan Jesus icena". Itz oec aditutacoan Mariac esan cion aingueruari: "nola izan al direque zuc diozuna, beti doncella garbi edo virgina izateco ustean banago?". Eta laugarrena, aingueru beragandic jaquin zuanean Virgina ta Ama izango zala Espiritu Santuaren lanez ta bitartez; Mariac esan zuan: "ona Jaunaren mendecoa ta eguin bedi nigan zure itzaz batean".

Elizaco maisu ta beste jaquintsu andiac mirari andi onen gañean esaten duena da San Joaquín ta Santa Ana, Virgina Mariaren guraso zori onecoac, izan cirala Jaincoaren servitzari fiel, leial ta finac, legue gordetzalle contuzcoac, ta orregatic gorde zuela alaba jaio ta zortzigarren egunean icena ipintzeco eguinquizuna, ipiniac beren mirarizco alabari mirarizco icen Maria, cenec esan nai duan andre goienecoa ta portura seguru daraman izarra. Raymundo Jordan "Idiota jaquintsua" deitzen zaionac itzeguiten dio onela Maria Virginari: "irutasuneco edo trinidad chit santuco iru personac ipini cizuen icen aifi santu eta aifi errespetagarri au, icen au aditutacoan, ceruco, lurreco eta infernucoc guciac umillatu ta lurreratu ditecen". Aurrerago igaroaz dio jaquintsu berac: "alaco virtute ta edertasunecoa da icen santu au, ece icendatzen dan gucian ceruac arguitzen dira, lurra alegueratzen da ta aingueruac gozodasunez betetzen dira". San Bernardoc dio Jaincoaren Amac ecin izancezaqueala obeto cegoquion icenic Maria baño, ezda ere obeto adierazo cezaqueanic aren goitasuna, anditasuna ta dignidadea. Santu berac dio berriz: "Maria da mundu zabal ta andi onetaco ichas gañeco izar eder ta distiacioz betetaco ura; berac¹ bide zuceneratzen dituana olatuz betetaco ichaso onetan sarturric daudenac. Izar argui eder au beguietatic galtzea da bidea utseguitico perill jaquinean jartzea eta aicen contra eman ta ondatzeta". Munduco ichas zabal onetan olatuac sarritacoac dirala dio berriz San Bernardoc, pauso oro arquitezen dirala estrapozo gaiac, ezdagoala porturric, ezdala arquitezen bideric aice gaizto eta olatu perellezcoac jaquitzen ezdiranic; baño, nai dezu ez galdu, naidezu icaragarritzco ichaso onetan ez ondatu? Beguiar eguiouzu beti izar argui ta eder oni. Deitu ta erregutu eguiouzu Virgíña Maria chit santari amparatu ta socorritu zaitzala. Eta berriz, soberbia edo besteac baño gueiago izan naico, murmuracioetan nastu naico, ondo ezdiran bideetatic aberastu edo ondasunac eguin naico eta bestearen ona eciñ icusi naico pasio charrac galdu edo pecatu eraguin nai badizue, onelaco renracioac venzutzeco beguiratu eta deitu deguiouzula Mariari. Baldin aserretasun edo venganza artzeco eta castidadearen contraco araguairan gogo ichusi nazcagarriac perseguitu ta zure anima galerazo nai badizue, arrimatu ta batu zaitetz Maria Virgíña chit santagana. Demonioaren lan gaiztoetan gaiztoena da lotsa ta bildurra quendu pecatuac eguiteco, eta confesatzeco lotsa ta bildurra ipini, eta era onetan condenacioco atzeneco pausoa dan desesperaciocora ecartzeta. Desdicha negargarri onetan nastuaquin eta demonioac desdicha onetara ecarri nai dituaquin itzeguiñaz, San Bernardo berac dio: "zure pecatu guztiz asco ta guztiz andi ta ichusiaquin icaratu, eriotzaco izupenez bete, zure concienziaren astasun ta beltzatasunac zure artean arritu, juicioaren gogortasunac eta eriotzan zuzaz cer izango dan oroipenac tristezazco laño illunez biotza estali, desesperacioco leice ondora erortzen eta zuc cere burua betico infernura condenatzen abiatu bacera, ipini ezazu zure consideracioa, zure gogo ta zure biotza pecatarien igueslecua dan Maria Virgíñagan eta icen chit santu onec gozatuco du zure biotza, esnatuco du zure confianza ta Jaincoaganaco zure amorioa. Peligroetan, estutasunetan, desgracia edo ezbearretan, dudazco gauza edo zure arteco illuntasunetan zure consideracioa ipini eta deitu eguiouzu

(1) Badirudi "bera" nominatiboa dagokiola perpausari: "Maria da....ura; bera (da) zuceneratzen dituana".

Jaincoaren Ama Mariari. Ezdedilla apartatu icen santu au zure ao ta zure biotzetic eta iduqui ezazu beti josiric zure biotzaren erdi erdian. Gauza cierto ta segurutzat iduqui bear dezu beguien aurretic eta zure biotzetic quentzen ezpadezu Mariaren icena, ezdezula bidea utseguingo. Mariaren amparoaren azpian zauden bitartean, ezdezu cer bildurtu, eta esperenciatic eracutsico dizu arrazoi andiarequin deitzen zayola andre goienecoa, escu andico virgiña, ichasoco izarra, bicitza, gozo ta gure esperanza, misericordiaren Ama ta pecatarien iguesle-cua". Orra nola itzeguiten duan San Bernardoc.

Eliza santac gaurco mezaco oracioan escatzen dio Jaincoari arren nai daquiola bere Ama chit santaren icen ta amparoaren azpian alegratzen diran cristau fielac, Virgiña biotz bera onen erruquitasuneco erreguen bitartez libratzea gaitz gucietatic lurrean ta merecitzea ceruco gozodasun eder beticoac. Alberto jaquintsu andiac dio: "desdicha ta miseria gucien gaia becela cera? Tristeza ta naigabez beteric arkitzen cera? Zure etsai ta guizon gaiztoac, zure echecoac, zure familiacoac beguitan arturic zauzque? Itz batean, arkitzen cera batere soseguric bague? Betor Maria Virgiña chit santa zure gogora; aitortu ta esazu zure biotz guciarequin ansiatuen consolatزالlea dan Mariaren icena". "Maria chit santaren icena —dio San Antonio Paduacoac— gozodasun ta confianzaco bide ta motivoa da devocio ta errespetoarequin icen-datzen duen guzienzat, ezta baño dulceagoa aoarenzat, cantaric ederrena baño ederragoa belarriarenzat eta gozoric dulceena baño gozoagoa biotzarenzat". Jesusen icen guztiz santua bai, baña osteria edo ortic bera, ceifñ icen veneracio ta alabanza gueiagorequin mundu guciaren aurrean publicatu ta aditzera eman bear da Maria chit santaren icena baño? Cein icen egon bear du gueiago cristau fielen ao ta biotzetan Jaincoaren Ama Mariaren icenac baño? Cembat arrazoi andiarequin comparatu edo pisuan ipintzen da alde gucietara usai guztiz eder ta on guciac zabaltzen dituan olio guztiz preciosoarequin?

Dembora ta beticotasun gucian bedeincatua izan dedilla gure Jaincoaren ontasuna, justuen atseguin andiraco, pecatari penitente Jaincoagana eguiatz biurtu nai duen confianza osoraco eta gaitz gucien erremedio-raco bere Ama chit santaren icenean onembesteco laguntasun ta socorroac ipini ditualaco. Criatura guciac bedeinka dezatela andre goieneco au ta batez ere aingueru ta cerutar guciac; eta izanic, dan becela, esquertasuneco legueetatic bat amorio eguiatzcoari amorio eguizcoarequin eranzutea, onembesteco ontarte edo mesedeac aitor ditugulaco siñalean, aleguiña guciac eguin ditzagun bici izateco alaco gure oituraen garbitasunarequin, non onezquero ezdegun bestetan pensatu bear Jaincoa billatu, Jaincoa honratu, Jaincoa maitatu ta Jaincoa alabatzen baicic. Izan bedi gaur gure oitura gaiztoac ta pecatuac urratu ta deseguin diralaco dichazco eguna! Izan bedi gaur gure pena, gure negar ta gure betico damuzco damuaren bidez Jaunaren anditasunarequin paqueac eguinditrugulaco zorioneco eguna! Ezaguturic gure utseguiteac, goacen umil umil bere ofietara oraiñdañico gure pecatu gucien barcacio esque; goacen confianzaz beteric, ta berac eman cion bere Ama guztiz maitearen icen santuagatic, escatu deguiogun gure biotz ta gure anima osoarequin arren misericordia izan dezala guzaz ta beguiratu deigula piedade ta biguntasuneco beguiaquin.

Eta zuc, Aita beticoaren alaba maitea, Jesusen Ama eguiatzcoa eta Espiritu Santuaren esposa auqueratua, zuc, Maria Virgiña chit santa, zuc, andre goienecoa, bete ezazu icen guztiz andi onen zabalidasun gucia. Izan zaitez honratua ceruan, erreverenciatura lurrean ta izupenezco bildur emallea infernuan. Erreina ezazu Jaincoaren ondoren Jaincoaren azpian arkitzen dan guciaren gañean, baña gueiena erreina ezazu gure biotzetan. Zu izango cera gure nequetan gure poz-emallea, gure ezaldietan gure sendotasuna eta gure duda ta illuntasunetan gure arguia. Zure icen santua icendarzean gueituco da gure confianza ta iracequico da gure amorioa. O nere dicha aimbestecoa izango baliz, non mereci nezaquean jositzea icen santu au gucien biotzetan! O icen devocioarequin icendaruaz iñorc ere confianza galdu bear ezduana! Maria! O icen aimbeste bider perseguitua, baña beti victoria edo garaitzalle irtena! Maria! O icen beti dulcea ta gure animenzat on eta osasungarria! Gure bildurretan gozatzen gaituan icena, gure estutasunetan sendotzen gaituana eta gure eguinquizunetan lagundu ta eutsitzen

diguna! Aitortu ta icendatuco degu Mariaren icena devocio ta errespetoarequin ta ondratuco degu gure bicitzaco egun gucietan, confianza gueiagorequin deitzeco gure eriotzaco orduan.

Mariaren icena aitortu eta icendatzen deran gucian, ezdet largaco bere sabeleco frutu Jesusen icen santua. Semeac acorda erazoco dit Ama eta Amac Semea. Jesus Maria! Au da nere aoac milla bider esango duana nere eriotzaco orduan. Jesus Maria! Au da ezpañac ecin duenean, nere biotzac esango duana. Eliza santac bere ministroai esaten dien becela, adierazoco ditzede artzeneco arnasaraño Jesus ta Mariaren icen santuac ta artzeneco arnasetaraño izango dira neretzat confianza, biguntasun ta bendiciozco itzac; baita nere salvacioco itzac, merecizzen badet iltzea icen santu oec aoan ditudala. Dicha gucien artean andien au izateco gure biotz ta anima osoarequin erregutu deguiogun gure esperanza ta gure amparo andia dan Virgiña Maria santari. Esan deguiogun aoz ta biotzez eliza santarequin: "ea bada, bitarteco gurea, itzuli itzatzu gugana zure begui misericordiazco oriec eta destierro onen ondoren eracursi eguiguzu Jesus zure sabeleco frutu bedeincatua. O erruquiosa! O biotz beraa! O Virgiña Maria gozatsua! Erregutu ezazu gugatic, Jaincoaren Ama santa, mereci dezagun alcanzatzea Jesu Cristoren promesac. Ala izan dedilla".

Si en este domingo cae la tercera de septiembre por ser día de Minerva, convendrá hablar primero del santísimo sacramento en la forma siguiente:

Cer ondasun dacartzi comunioco sacramentuac? Chit andiac ta miragarriac, eta asco. Esan itzatzu andienac bederic. Lenengoa, animaco janaria eta edaria dan becela, animari gracia ugaritzea. Bigarrena, ongui prestaturic artzen duanari pecatu venialac barcatzea. Irugarrena, pecatu larrian ez erortzeco sendagai chit andia izatea. Laugarrena, animaren etsaiac garaitzeco ceruco indarrac ematea. Bostgarrena, pecatuac animan utzi oi dituan zauriac, nola diran oneraco gogoaren gabea eta gaitzeraco macurtasuna, sendatzea. Seigarrena, pecaturaco oiturac eta erraztasunac deseguitea eta virtuteac iristen laguntzea. Zapigarrena², prestaera ederrarequin artzen duanaren biotzean isurtzea, ascotan beintzat, bere gozodasun miragarriac: animaco paquea eta atseguin-contentu garbiac. Zortzigarrena, berico bicitza doatsuaren prentatzac gure biotzean guertzea.

Guciac artzen ditue comulgatzen diranean ondasun oec? Ez, Jauna, cerren asco diran comunio gaiztoac eguiten dituenac. Cer pecatu da comunio gaiztoa? Sacrilegio guciz izugarria. Cergatic ori? Cerren Judasen eran saltzen duan Jesus Jainco biciaren Semea eta beregan danez berriro ipintzen duan gurutzeco neque-oñaceen³ artean; orregatic jaten eta edaten du, San Pabloc dionez, bere betico galera ta condenacioa. Comunio gaiztoa ez eguiteco cer bear da? Iru gauza: lenengoa, cer eta nolaco prestaerarequin artu bear dan jaquitea; bigarrena, Jaunaren gracion egotea; irugarrena, barau naturalean edo gau erdia ezquero ecer-ere jan eta edangabe egotea. Onezco damu edo contricioarequin Jaunaren gracion jartzen bada pecataria, comulgatu ote ditekue? Confesio gabe ez, Jauna. Iltzeco perillean sacramentu au artzen duanac viaticoaren eran, artu ote dezaque barauric egon ez arren? Bai Jauna. Esan ditugun iru gauza oec asco ote dira comunioco sacramentuaren ondasunac artzeco? Asco dira guizon jaquintsuen iritzian sacramentuaren ondasunetatic cerbait artzeco, baña ez ugari artzeco.

Comunioco sacramentuaren ondasunac ugari artzeco cer gueiago bear da? Bost gauza. Lenengoa da garbitzea anima, pecatu larrien loietatic ezecc, venialen gogoetatic ere bai. Cergatic garbitu bear da anima pecatu venialen gogoetatic? Cerren ala aditzera eman cigun Jesu Cristoc apostoluai oñac garbitzean eta ganera, ceren pecatu venialac ezaguera osoarequin eta arduragabe eguiten badira, galtzen diran sacramentu onen ondasunetatic asco. Bigarrena, anima ederqui apaintzea fede, esperanza ta caridade eta beste virtuteen afectoquin. Ta irugarrena, asmo edo intencio garbia. Cer aditzen dezu asmo garbiaren icenez? Aditzen det comunioco sacramentua artu bear degula, ez borondate gabe, ez besteac eguiten duena

(2) "Zapigarrena", alegia.

(3) Jakina, "neque-oñaceen".

eguiteagatic, ez oitura utsez, baicic bicitza onean ta Jesu Cristoren amorioan aurreratzeagatic eta beste onen antzeko finen bategatic. Iaugarra, jancian modestia. *Eta onela dijoaz erroitasun andiarequin janciric comunioco mayean jartzen diranac?* Ez Jauna. Cein da bostgarrena? Bildur santu ta errespeto andi bat eracustea egoeran, beguiratzean eta modu gucietan, noren mayean jarri eta nor artu bear dan beguiraturic.

Cer eguin bear da comunioco demboran eta ondoren? Lenengo gauza da umiltasun andi batequin belaunico jartzea comunioco lecu. Bigarra, egon bear da zucen, baña beguiac beera macurtzen dirala. Irugarrena, artu bear da escuetan comunioco zapia. Laugarrena, Jauna datorrenean poliQUI idiquico du aoa eta azpico ezpañaren ganean ipifico du mia. Bostgarrena, cerbait ezatu dedin, iduquico du ostia santua dembora guchi batean miaren gañean eta guero irintsico du fede bici eta bildur santu batequin. Seigarrena, ausapaiari itsasten bazaio ostia, artuco du miaren punrarequin eta irintsico du eta, ala bear bada, artuco du ur pisca bat. Zazpigarrena, joan guero lecu egoqui batera Jaincoarequin biotzez biotz ordu laurden batean bederic itzeguitera. Zortzigarra, dembora onetan eman esquerrac ta eguin erregu umillac ta guero ere sarritan oroitu eguin digun mesede andiaz.

Dominica después de la circuncisión. Urte ona izateco eguin bear dana. (11)

Pensa dezagun cembateac asitzen duen urte au edadearen lorean, osasuna onarequin ta urte ascoan bici izateco ichurarequin, eta orregatic ezdira urte onen azqueneco egunera irichico.

Joan dan urtean ezda bat bacarra ill urte onen lenengo eguna iristea uste etzuanic. Guc pensatzen degu bat eta Jaincoac beste bat. Guc contatzen ditugu gure egunac era batera ta Jaincoac bestera. Eriotzac artuco gaitu usteric guchiena degunean. Gaur pensatzen degu eche bat eguitea, ezcontzea edo beste eguiteco andi bati equitea eta emendic zortzi edo amar illabetera ezdegu izango illjancia, cerraldoa ta sepultura beste seniparteric. Ay! Eta cein desdichaduac ta erruquienac diran ecerezquerian bano pensatzen ezduenac!

Urte oni asiera eman dioenetic, cembat eta cembat daude eriotzaren chit urtean? Gogorra ecarti ditzagun joan dan urtean ill diran gure ezagun ta adisquideac, oen gueienac uste zuen bada egun onetara biciric allegatzea eta orregatic ill ciran. Au bera guerra diteque gurequin ere. Ezda berriz urte onic, urte santua ezpada; ezda egun onic, obra on gabea ta utsa bada. Luzaro bici izateac ezdu ecer ere serbitzen, ongui ta justudasunean bici ezpada.

Gure bicitzac ditu urte jaquinac, urte guelditu gabe ta queraric eguin bague bata bestearren ondoren dijoacenac, eta igaro diran egun edo ordu orietatic bat bein ere icusico ezdegu. Lenegoco urteac joan ciran ta bein ere biurtzen ezdira. Egun oriec, urte oriec Jaincoac eman cizquigun bacarric orietan cerna irabazteco ta gure animac salbatze. Gure bicitzac lucen lucenetatic izan bear balu ere, bada ordu bat gure azqueneco ordua izan bear duana eta orren ondoren guiago¹ demboraric ezdana. *Et tempus non erit amplius.* Mundura guifian ezquero, ezda izan urteric ascorentzat azquenengo urtea izan ezdanic.

Urte asco da bicitza obetze. Gure Jaincoagana biurtze. Pensamentu ta asmo andiac darabiltzagula eta izango da guretzat desgracia andia illtzen baguera Jaincoagana biurtu bague, confesio on bat eguin bague, besteren gauza biurtu bague, pecatuco ocasio ta ibilleraetic alderic eguin bague; itz batean, bicitza obetu bague. Eta urte onetan Jaincoagana biurtzen ezpaguera, nola uste izan dezaquegu gueroan eguingo degula? Joan dan urtean ill diran pecarierietatic ascoc pensatzen zuen urte onetan Jaincoagana biurtzea. Eta benturaz ezda ori bera esango gutacoren-bategatic datorren urtean?

Urte onen asiera emanaz eguin digu Jaincoac chit mesede andi bat eta mesede onez ez baliatzea izango da desdicha guztiz andia. Eta damutasuna ambat izango da andiagoo, cembat

(1) "gueiaco" behar du izan.

eta desdicha onen anditasuna obeto pensatu ta ezagutzen zan. Jaincoaren tribunalera aguertu bear degun unean biurtuco baguindue orain arquitzen gueran esadura, emango baligue orduan urte bat gueiago gure salvacioan pensatzeco eta cerua irabazteco, cer eguingo guenduque? Milagro orretatic echon guintzaquean ventaja guztia gaur gure escuan daduzcagu; aprobecha gaitecen, bada, aprobecha gaitecen ventaja oriez bertatic.

Gauza ciertoa da sartu bear degula urte batean, cefietatic irtego ez gueran. Norc esango digu asi dan urte au ezdala urte ura, cefiec erabagui bear duan betico gure suertea? Eta urte au gure urteen azquenengoa bada, ongui prestatutic ote gaude Jaincoaren aurrean aguertzeco? Eta ongui prestatutic ezipagaude, nola soseguz bici guera? Nola guztia arriescatzen degu? Nola dembora galtzen degu orren lan andian pensatu bague? Gaur Jaincoac ematen digu dembora beragana biurtzeco ta berarequin paqueac eguitemo. Eta lan au beste dembora bateraco uztea ongui eguiña izango ote da?

"Jerusalen, Jerusalem, cembat aldiz juntatu nai izan ditur zure semeac, olloac bere egapera chitac juntatzen dituan becela eta zuc ezdezu nai izan?" "Cembat urte eman nizquitzun —dio Jaincoac— zure anima salbatzeco diñaco lanac eguitemo? Cembat bider urte orietan nereganatu nai izan cindudan eta nere misericordiaren azpian ipiniaz, nere justiciaren estutasunetic libratu? Eta zuc etzenduan nai izan. Cembat bider billatu ta estutu zaitut zure oitura charrac largatzeco, pecatutic irteteco ta bicitza oberzeco? Aimbete bider biotza muguitu dizut, quezcac bete zaitut, zure conciencia aranzaz bete dizut, baña zuc casoric eguin ezdezu. Baña ara zure eche ori, zure anima gaizto orren bicilecu izan dan gorputz ori utsic guelditzera dijoa. Amar urte, oguei urte, oguei ta amar urte dira alperric zure biotz orri deyez nagoala eta ezdidazu idiqui nai izan; banoa, bada, eta guelditzen cera beti betico galtzeco vezperan".

Onelaco desdicharic gure gañera etorri ezdedin, aldeguin dezagun bertatic pecatutic. Garbi ditzagun gure animac confesio onarequin eta igaro dezagun urte guztia obra onac eguiten. Orretaraco sarri gogora ecarri dezagun Jaincoa beguira dagoquigula.

"Zabiltza nere aurrean eta zu izango cera virtutetsua ta santua" esan cion Jaincoac Abrahami. Itz oetan Jaunac adirazten digu beraren aurrean ta beguietan jartzea eta ibiltzea dala bide chit ederra, ala pecatutic aldeguitemo, nola obra onac eguitemo. Jaunaren aurrean eta beguietan jartzea eta ibiltzea ez da nola nai beraren aurrean egotea ta ibiltzea; alabaña Jauna toqui gucietan dago eta arguiro icusten gaitu, naiz gauaz, naiz egunaz eta era berean icusten ditu gure pensamentu, itz eta obra guztia, ala andiac, nola chiquiac, ala onac, nola gaiztoac. Alaere gueyenean ez gaude, ez gabiltza gu Jaunaren aurrean, ceren aztutzen gueran Jaincoaz eta bera utziric igarotzen gueran munduco gauzetara. Cer ote da bada Jaunaren aurrean eta beguietan jartzea eta ibiltzea? Bi gauzatara biltzen da au. Bata da fedearen arguiarequin gogora ecartzea ta sinistea lecu guztietan eta gu gauden toquian bertan arquitzen dala Jaincoa eta arguiro icusten dituala gauza guciac, igaroac, igarotzen eta igaroco diranac. Bere jaquinduriarequin icusten ditu gauza guztia. Jaincoarentzat berdin da gaua nola eguna, illumbea, nola egunaren erdia; orregatic dio escritura santuac eguzquia bera baño ere arguiagoac dirala Jaunaren beguiac. Eguia oec gogora ecarri ta sinisten badegu non ere nai ta gauden toquian Jaunaren aurrean ta beguietan gaudela eta icusten dituala gauza guztia, au izango da Jaunaren aurrean jartzea eta beraren aurrean ibiltzeco bear dan lembicico gauza. Bigarren da siniste onerzaz baliatzea gauden ta gabiltzan lecu Jaunagana biotza jasotzeco bear degun laguntza ta gracia escatzeco ta umilqui bera adoratzeco, fede, esperanza eta caridadeco afecroac eguitemo. Orra cer dan Jaunaren aurrean eta beguietan jartzea eta ibiltzea.

Bide au chit ederra da, ala pecaturic aldeguitemo, nola obra onac ongui eguitemo. Lenengo, pecatutic aldeguitemo; nola alabaña izango degu pecaturaco ausardia, oartzen baguera Jaunaren aurrean gaudela eta beguira dagoquigula? Pensamentu onec gorde cituan pecatuan erortzetic perill guztiz andian Susana eta Jose anciñacoa eta beste ecin contatu al. Bigarren, era berean da bide chit ederra obra onac ongui eguitemo. Languille edo servitzari bat nagusia beguira dagoanean contuz ari da bere lanean, ta are contu andiagorequin Erregueren beguie-

tan eta Erreguec nai duan lanean ari danean. Nolaco contuarequin bada ezditugu eguingo obra onac, baldin oartuac bagaude erregue gucien Erreguea ta gure Jaincoa beguira dagoqui-gula?

Lotsatu gaitecen oraindario bide ain ederra icasi gabe bicituaz. Oitu gaitecen sarritan Jaunaren aurrean eta beguietan jartzera eta ibiltzera. Beguira dagoquigun Jaunari eguin deguiocagun noicean bein agur umillac; esca deguiogun bere gracia ta laguntza premia gucietan; sarritan alcha dirzagun beragana biotzac eta gueregan icusico degu cein bide ederra dan bide au pecatutic aldeguiteco eta obra onac ongui eguiteco. Onela eguiten badegu, igaroco degu urte gucia Jaunaren borondatea eguiten eta cerua irabazten. Iraungo degu azqueneco arnasaraino bicitza onean eta orrequin irichico degu betico gloria. Amen.

Dominica primera después de la epifanía. Nola aurrac aci bear diran.

(12)

Egun onetaco evangelio santuac esaten digu Jesusec amabi urte cituanean, onen Ama ta aita ustecoa, oitura zuen becela, joan cirala Jerusalena jaya celebratzera. Jay egun au igaro ta echera biurtzen ciranean, Jesus aurrac guelditu zan Jerusalemene ta Jose ta Maria etziran oartu; pensaturic, bada, aen lagun-embatzuequin aurrean izango zala, joan ciran egun bateco bidean ta billatzen ciran¹ beren aide ta ezagunen artean. Eta oen artean topatu ecic, biurtu ciran berriz Jerusalena an billatzeco. Iru egunen buruan topatu zuen temploan jaquintsuen artean eseriric, oec aditzen ta oei galdeac eguiten, ta Jesus aditzen zuen guztia ceuden arrituric onen jaquinduria ta erantzutequin. Icusiric, bada, San Jose ta Maria chit santac beren Semea, guelditu ciran mirariz beteric eta Ama chit santac esan cion: "nere Semea, cergatic gurequin era onetan portatu cera? Ona zure aitac eta nic billatzen cindugun pena andiarequin". Jesusec eranzun cion: "cergetic billatzen ninduzuen? Erziñaquizen bada nere Aita servitzen ocupaturic egon bear nuala?". Bafia etzuen igarri cer esan nai cion. Guero joan zan aequin, jachi ciran Nazaret deritzan errira eta aen mendean cegoan. Bere Amac gordetzen cituan itz oec guztia bere biotzean. Eta Jesusec eguiten cituan aurrerapenac jaquindurian, edadean eta gracia Jaincoaren ta guizonen beguietan.

Evangelio onetatic icasi bear due gurasoac aurrac uso arrazoizco edo ezaguerara eltzen diranean, elizara ta beste gauza onic baicic aditzen ezdan toquietara eramaten, ta oitu bear ditue gaztetanic Jaincoaren legue santuac aguintzen duana eguitera ta Jaunaren uztarripen bici izatera.

"Nola gurasoac —dio San Agustinec— ecer ere gueiago maitatzen ezduen beren aurrac baño, orobat ecertan ere ezdue ipini bear contu gueiago, aur oriec demboraz ta gaztetanic ondo acitzen baño. Gurasoi tocatzen zaie biotz gazte orietan Jaincoaren amorioa iracequitzea ta amorio orren pensamentu, gogo ta deseoquin biotz oriec betetzea. Gaztetanic oitu bear dira aurrac Jaincoa alabatu, bedecatu ta amatzera ta esan bear zaie sarri erregue profetarequin: "aurrac, Jaincoa alaba-zazue, aren icen santua bedecata-zazue". Gurasoac ecin maitatu litzaque beren seme-alabac ondo nai izan gabe, eta ecin ondo nai izan leizequee aleguina eguin gabe alcanzatzeco betico zoriona ta contentua eman bear diena, ta ecin alcanzatuco dioce betico zorion ori orien biotzac Jaincoagana alcharu gabe, bere misericordia ta bere legue santua beguien aurrean ipini gabe".

Adituzazue, al bada, cein importancia andico gauza dan zuentzat goiz ta demboraz aur orien biortetan Jaunaren amorioa ezartzea. San Ambrosioco dio: "nola esribitu ta iracurtzeco oitura bein ere galtzen ezdan, batez ere gaztetan ongui icasten danean, ala guertatzen da mandamentu santuaquin ere: baldin gaztetanic ondo icasten badira, bein ere ezdira aztutzen,

(1) "Zertan ziren?" galderaren erantzuna ote da? Honen antzekoa dirudi beste esaldi honek: "*Homen gara bertako sasrakak erretzen*".

alaco moduz, non edadean aurreratzan danean, profeta Erreguerquin esan deiqueo Jaincoari: 'asieratic, au da, nere burua ezagutzen asi nintzanetic, ezagutu nituan zure mandamentuac ta oriec gordetzeco nuan obligacioa'." Ez, eznuque gaur acabatuco esan bear banu Jaincoaren mandamentuetan aur oriec acitzeco eguitera beartuac zaudeten guztia. Aur aurretanic esan bear zaie ta egunean bein baño gueiagotan esan bear zaie Jaincoa maiteago bear duela munduco beste gauza guztia baño, gurasoac berac baño gueiago amatu bear duela, Jaincoa galtzen badue betico galduac ta desdichaduac izango dirala, Jaincoaren legue santuaren contra gurasoac ecer aguintzen badie ezdioela obedecitu bear ta orduan gurasoa aserratzan bada ere, ezdaucala arrazoiric, cergatic gurasoa bera baño gueiago Jaincoa amatu bear duen, baita ere Jaincoagatic gurasoari larga. Esan eguiezue asco aldiz beren buruac baño gueiago estimatu bear dituela besteac, bein ere ezdituela iduqui bear beren buruac besteac baño oberzat, ezda ere gueiagotzat. Inor charqueriaric eguiten badie, ezdioela gorde bear gorrotoric, baicic barcatu bear dioela biotz osotic eguindaco gaitza. Ezduela esan bear inorgatic berac gatic inor esatea naico ezluque gauzaric, ezda ere erabilli paquea galdu lezaquean esamesa ta contruric.

Ez uste izan, gurasoac, nic ipintzen dizquitzudala obligacio oriec: Jaincoa bera da gucia aguintzen dizuen. "Acordazaitz eguitera noanaz -esaten dio Moisesi-, contatuco diezu zure semeai ta zure semeen semeai combat aldiz unillatu diudan igitotarrac". Contu andia ipintzen dezue zuen seme-alabai bicitza ateratzen eracusten, ascoz andiagoa ipini bear dezue bada cerua ta bicitza beticoa nola irabaci bear duen eracusten. Baldin cristau eguiazcoac ta guraso onac bacerate, contu andia artu bear dezue orien animaco aurrerapenaz, ondo sinisturic egon bear dezue ezditutzuela errecibitu Jaincoagandic aurrac beragana eramateco baicic.

Nola aur oriec, Jaincoaz oster, zuetatic artu duen izatea, zuequin bici dira ta ezagutzen due zuetatic artzen duela premia duen guztia; errespetatzen zaitue, maitatzen zaitue, zuen bildur dira ta zuec eguiten dezuena eguitera saiatzen dira. Icusizazue, bada, cer eguin dezaquezen orien espiritu ta biotzetan ta combat on eguiten diezuen gazte demboran gauza onac eracursiarequin. Ez, eri bati bere errico aideac ezdioe aimbete on eguiten, nola semealabai gurasoen egemplo ta eracuste onac. Obligatuac zaudete, bada, zuen aurrai doctrina ta Jaincoaren legueco gauzac eracustera zuen aleguiña guztian, baño cergatic cembait gurasoc ori ecin eguin lezaquen bear dan becela, bear ditue bialdu escolara ta elizara doctrina eracusten dan demboran.

Baña, o desdicha! Seme-alabaen salvacioaz caso guchi eguiten da eta dior penarequin: au izango da guraso ascori egun batean naigabea emango diena ta infernuco tormentuetara botaco dituana. Bada guraso batzuec seme-alabai doctrina eracutsi ta egemplo ona eman orde, eracusten dioce pecatuac eguiten, itz desonestoac esaten, maldicioac botatzen ta beste pecatu asco equiten. "Cer eguingo due seme-alabac —dio San Agustinec— gurasoac eguiten icusten duena baicic?". Gurasoac dira arbola ta seme-alabac adarrac; icusizazue, bada, cer fruta eman al dazaqueen² adarrac, baldin arbola igarra badago. Gure errietan acitzen diran aurrac beri eusqueraz itzeguiten due, cergatic beren gurasoetatic ori icasten duen; bada, gurasoac maldicioa ta birauca badaude, aurrac ori bera icasico due. Ah, guraso madaricatuac! Ezdiezue bada eman zuen seme-alabai gorputzeco bicitza, anima galduerazo ta zuequin batean infernura botatzeco baicic?

Demagun gai onetan ezdezuela batere culparic ta aleguiña eguin dezuela aurrai doctrina eracutsi ta egemplo ona emateco eta beren grña gaiztoac eragotzi diela zuen jardun onaz aprobcharzea; ori orrela bada, cenzatu bear dituzue aurrac ta castigatu orien gaitzac ta pecatuac, baño castigatu bear dira aurrac Jaincoac bere auqueratuac castigatzen dituan becela, au da, maitatzen diralaco ta gaitzeraco bidetic castiguarequin apartatu nai diralaco. Obligatuac

(2) "dezaquen" da seguraski.

zaudete, bada, zuen aurrac castigatzera, baña contu seme-alabac castigatzeaz coleran, demonioka ta maldicioka; castigu modu oriec calte eguiten dioe castigu-emalleari, cergatic eguiten diran pasioz, ta ez Jaincoagatic, ta ezdue servitzen seme-alabaentzat, cergatic beguiratzen diocen, ez mercei dutuena³ becela, baña bai coleratic datocena becela. Castigatu bear ditutzue seme-alabac, baña bidea danean ta falta edo urseguiteac castigua mercei duanean. Castigatu itzatzue seme-alabac ta castigua ezbedi izan bein ere chiquieguia; eta beguira ondo castigu gueiegui ez emateagatic seme-alabac castigatu gabez ill diranen desdicha izan dezazuen.

Aditu izan dezue Eli deitzen zan guizon andia cein desdicha andietan erori zan bere semeac castigatu gabez: oec eguiten cituen pecatu ichusi ta gaiztaqueria andiac. Eli edo guraso zar au abisatu zuen bere semeac cer gaiztaqueria andiac eguiten cituen. Deitu cien bere aurrera ta aditzera eman cien eguiten cituen pecatuene ichustasun andia. "Oneraño ondo eguin zuan - esaten du San Geronimoc- gauza onen gañean, baña guraso beraagui⁴ orrec etzuan orrembesterequin contentatu bear, baicic bere semeen desordena andiac castigatzeco, gañera beren carguac quendu ta echetic bota bear cituan". Aditu ezazue bada ta ondo gogoan artu ezazue guraso desdichadu orri guertatu citzaiona: Jaincoac icusiric guraso onec bere semeac castigatzen etzituala, berac artu zuan venganza ta egun batean ill zuan aita bere seme biaquin ta oen familia guztia guelditu zan desordenatua. Onela, esan dedan escritura sagraduco gemplo onetatic icasizazue gurasoac mercei duanean seme-alabac castigatzeco obligacioa. Ezda obligacio au zuec nai dezuen becela auqueratu dezaquezuena. Jaincoac ipini zaitue zuen familieran eguiten diran pecatuac ta desordenac castigatzeco eta pecaturic eguin nai ezpadezue, desordena arguitu orduco bear dezue castigatu ta eraman erazo mercei duan castigua.

Bada, guraso onac, ezdezazuela uste izan gauza onen gañean escusatu zaitetzuela; zuen escuan cegoan ta erraz guelditu ta erremediatu cintzaquetzuen zuen seme-alabaen pecatu ta desordena lotsagarri oriec; genio gogorra ta gaiztoa bazuen ere, demboraz ta contuz artu ta mudatu citequean. "Eci citezquean seme-alaba oriec —dio Santiagoc— ganaduac ecitzen diran becela, ganaduaquin ipintzen dan ardura ta contua ipini balitz". Gaizt guztia erori da, bada, zuen descuido ta eman diezuen aciera gaiztotic. Baldin zuen seme-alabac beguien aurrean ceuden artean ezipacendue ecer utzi castigu bague, baldin orien gaitzeraco griña ta inclinacioai batere amparoric eman ezipaciendue zuen ez icusi, ez jaquin ta ez adituaquin, etzenduquee gaurco egunean daducazuen adimbat quezca ta damu iduquico. Baña bertatic izutu ta bildurtu bear zaituena da seme-alaba orain aimbaste barcatzen diezuen oriec beticotasun guztian botaco dizquitzuen madaricacioac zuequin batean infernuan erretzen beren buruac icusten dituenen.

"Ceri!" deadar eguingo due seme-alaba zorigaiztoco ta infernuaren janari madaricatu ta desdichadu oriec: "Ah! Ezditugu gueurc gueren buruac galdu ta su onetara bota, gure gurasoen desleialtasun ta gogortasunac gaduzca emen; ezdira ez madaricatuac izan gure gurasoac, baicic gure eralleac ta borreroac: *non nos perdidimus, perdidit nos paterna perfidia; parentes sensimus parricidas*. "Nere Jaincoaren justicia —deadar eguingo du seme batec su ta gar orien artean—, eznaiz quejatzen zure decretoaz: justuac ta arrazoizcoac dira; ezda ere eznaiz zure contra aserratzzen, infernuco demonioa, baña bai aserratzzen naiz nere aitaren contra: onec bacarric sufritu erazotzen dizquit tormentu oec guztia, onec bacarric condenatu nau. Madaricatuac etziran itzeguiten munduco gauzaz baicic, bein ere ez Jaincoaz; ezdet onegandic icasi juramentu ta madaricacio beti aoan cituanac baicic; iñoiz ere conturic artu etziran ez nora ninjoan, ez norequin nembillen ta ez sacramenturic errecibitzen nuan. Ezninduan iñoiz ere eraman meza nagusira, sermoira ta ez doctrina aditzera. Etziran iñoiz ere debecatu jay osoetan bearra eguitea, ezda ere eracutsi goiz-arratsetan Jaincoari erregutzen".

(3) "dituenai" izan behar du.

(4) Hala dio.

Parentes sensimus parricidas. Guraso gaizto ta madaricatuac, aditzen ditutzue seme-alaba oriec zuen contra quejatzen infernuaren erditic ta zuen contra vengantzta escatzen, jayo ciran eguna milla madaricacioz betetzen ta milla milla⁵ madaricacio ceroi botatzen? "Zuec, guraso madaricatuac, zuec bota gaituzue beti betico leice zulo onetara".

Ea bada, gurasoac, une onetan zuen burura datocen pensamentu ta consideracioac izan dezatela bear dan indarra zuei bertatic aleguiña eraguiteco desdicha orietatic apartatzen. Zuen contu guztia ipintzue⁶ zuen seme-alabai doctrina eracutsi ta oriec ondo acitzen. Oriece dira zuen sustanciaren sustancia, zuen animaren anima ta zuen biotzaren biotza. Atrebituco cerate orieci bague bici izatera beticotasun guztian edo oriequin beti beti erretzen egotera infernuan? Jaincoac eman dizquitzue aurrac ondo acitzeco; aci-itzatzue, bada, berarentzat ta beraren bildur santuan.

Noiz artean iraun bear du bada zuen ichutasunac? Cer eranzungo diozue Jaincoari juicio-co egunean seme-alaba orien animac escatzen dizquitzuenean? Cer orieci gaizqui aci ditutzue-laco infernura joateco aguintzen dizuenean? Ea, gurasoac, dembora dan artean erremediatu bear ditutzue oraindano desordena guztiac. Zuen faltaz seme-alaba orieci gracia galdu badue, biurtu eguizue zuen obligacioaquin cumplituaz ta egemplo ona emanaz. Zuen culpaz seme-alaba orieci galdu badira, zoazte orien billa, San Jose ta Maria santisima Jesusen billa joan ciran becela. Biurtu itzatzue bide onera ta sartu eguizue muñetarano pecatuaren bildurra, modu onetan Jaincoa eguiatz ta benetan servituri, guero zuequin batean bera icusten ta beraz gozatzen egoteco dicha izan dezaten ceruco glorian. *Amen.* —1830—

Dominica segunda después de la epifanía. Sobre el matrimonio.

(13)

Gaurco evangelioan daucagu Jesu Cristoc guizonen beguietan eguin zuan lenengo miraria. Eztaiaac ciran Galileaco Canan. Bertan cegoan Jesusen Ama. Deitu cioen Jesusi bere icasleaquin batean. Aitu citzaian ardoa. Ama Virginiac esan cion bere Semeari: "ezdauque ardoric". Eranzun cion Jesusen: "emacumea, cer dijoaquin niri ta zuri? Ezda oraindic eldu nere ordua". Ama Virginiac esan cion maia servitzen cebiltzanai: "eguizue nere Semeac esaten dizuen guztia". Ceuden sei onci andi perrara guisacoac, juduac oitura ceuquen garbitasunetarako. Esan cion Jesusen: "bete itzatzue onci orieci urez". Bete cituen puntaraño. Esan cion Jesusen: "atera ezazue eta eraman zaiozue maizaiari". Eraman cioen. Etzuan ondo sartu aoan ardo biurtutaco ura, jaquin bague nondic erorri zan, bacequien ere maiservitzariac, deitu cion guizon ezconberriari eta esan cion: "edoccin guizonen ardoric onena atera oi du lenengotic eta guero edanda daudenean charrena edo ain ona ezdana, bafia zuc bestera eguin dezu, bada azqueneraco gorde dezu ardoric onena". Au izan zan Jesu Cristoc eguin zuan lenengo miraria. Eracutsi zuan bere gloria ta sinistu zuen beragan bere icasleac.

Cein zoriontsuac gaurco evangelioco eztaiaac! Bada orietara deitu citzaion ta orietan arquite zuan Jesu Cristo. Elduco balira cristauac ezcontzaco sacramentua artutzeroa bear dan gogo, vorondate eta intenciarequin¹ ta ezconduac bici balira dagoteñ becela, duda bague arquitecuo litzaque beren eztaietan eta doarsu edo bedeincatu izango litzaque.

Jaincoac lendabico guizona eguin zuanean, eman cion laguntzat emacume bat eta lenengo guizon-emacume bioc-gandic nai izandu zuan jaio citezen beste guciac; eta onela eguin zuan matrimonioa edo ezcontza. Jesu Cristoc jaso zuan ezcontza sacramentu izatera, ezconduenzat ematen ciozcala cegozan gracia auqueratuac. Guizon batar baten ta emacume

(5) Nahikoa litzateke "milla" behin jartzea. Berariaz errepikatu ote du egilleak?

(6) Testuan azken bokala garbi irakurtzen ez bada ere, "e" dagokio.

· (1) "intencioarequin" jartzeko intentzioa zuen.

bacar baten arteco batasuna da, bada, eriotzac ezpada, bestec ascatu ecin dezaquean eta urratu ere ecin dezaquean ezconza locarria.

Ezconzaren ipiñeraco finac dira era bitacoac: lenengoa da Jaincoari aurrac ematea, Tobiasec esaten cion becela: "badaquizu, Jauna, eznaizala ezconzen nere araguiaren cuticiai gusto eguiteagatic, baña bai zu alabatzeco aurrac izateagatic"; ezconzaren bigarren fiña da araguiaren cuticia gaiztoac escuratu ta bear dan bideratzeta, orren lanetatic oso apartatzeco indarrarequin sentitzen ezdanean. Orregatic esan zuan San Pabloc: "obe da ezconzea, araguiaren cuticia gaiztoetan urtu edo gusto artu ta guero infernuan erretzea baño. Ortic dator gurasoac beren seme alabac sasoi onean ezconzeco dauquen obligacioa Jaincoac estadu orretara deitzen diruanean".

Alde gucietan quejatzan dira ezconza barzuetan izaten diran desordenaz ta ezconduac sufitzen dituen naigabe, pena, sentimentu ta orien arteco paquea galtzen duen eramanquizunaz. Escritura santac ta elizaco maisuac esaten diguena esaminatzen badegu, arquituco degu desdicha orien sustraia datorrela graciaz beteric dagoan sacramentu ori gaizqui tratatzetic, dala artu baño len, dala artu ezquero, bada asco ezconzen dira Jaincoari deitugabe ta beraren berri jaquin bague ta guero bici izaten dira beraren legue santuac gordetzeco contugabe.

Ezconzaco sacramentuac ateratzen du bere virtute ta indar gucia Jesu Cristo gandic. Jesu Cristo da sacramentu orren autorea ta consagradorea ta, nola santificatu dituan bataiatua izan zan urac, orobat nai izan cituan santificatu deitua izan zan eztaiac, orietan eguiten zuala bere lenengo milagroa. Jesu Cristoc eman dio ezconzari anditasun berri bat, jasotzen duala sacramentu izatera ta orregatic San Pabloc deitzen dio sacramentu andia Jesu Cristogan ta elizan. Sacramentu au da artzen duan animarenzat gracia ascoren iturria, onec eguiten du erreinoen dicha ta lagun arteco zoriontasuna.

Jesu Cristoc jaso zuan ezconza sacramentu izatera adirazteco bere elizarequin artu zuan unio ta batasun ascatu ecin litequeana; ortic datoz estadu ori artu duenen obligacioac, cefiac diran biotzeco unioa edo batasuna, batat besteari asistitza, batat besteari laguntza, batat besteari ezconduen zorra pagatza, batat bestea maitatza ta guciez gañean juntaera orren locarri ascatu ta urratu ecin litezqueanac bata edo bestea ill artean. San Pabloc, norc aditzera ematen dituan obligacio orieci guztia, orieci bear becela cumplitzen dituen senar emazteai deitzen die ehecho eliza, aditzera emateco persona ezconduac ta sacramentu orrequin unituac eguin bear duela beren echeaz eliza particular bat, au da, obra onez betetaco eche bat.

Ezconza gauza chit santua bada ere, ezda bein ere tratatua santutasun andiarequin ta grina ta pasioac izaten due gueienean parte gueiago arrazoiac bano, bana pasioac ezdio galdu santutasuna ezconzari: dembora batean ezconzen ciranac artaratzen ciran alcarren on iritziz; gaurco egunean ezconzen dira gueienac diruagatic; orregatic icusten dira aimbeste ezconza ondoren gusto onic ezduenac. Ezcondu nai duanac izan nai badu zorionecoa, lenengo beguiratu bear die ezcongaiaren gogo, onguinai, amorio ta jarquitasunari.

Sacramentuaren gaiac ezdio precioric quentzen ezconzari, contrara, esan diteque sentidu betean² acitzen diola. Bataioaren gaia da ura, baña ezconzaco sacramentuaren gaia da gai bici bat, au da, guizonaren ta emacumearen gorputzac, norzuec obligatzen diran bata bestearen baihen ta onzat ematearequin. Guizonac beguiratzen dio bere buruari becela lenago beretzat arrotza zan emacumeari ta emacumeac arturic senarzat lenago beretzat atzea zana, ematen dio bere gorputzean escubide bat izango etzuan ta cillegui dan bidez izan ecin cezaqueana batat besteari era orretan ez ematera.

Ezconzaco sacramentuac gueitzen diozta animari bataioan artu zuan gracia ta ceruraco lanac eguiteco indarra ta ematen dizte ezconduai gracia berezco batzuec animatzen diruenac senar emazteac alcar amatzera, paciencia ta dulzurarequin batat bestearen faltac sufitzera,

(2) Badirudi "batean" dela, ez "betean".

alcarri leialtasuna ta castidadea gordetzera, beren ondorengoen contu andia iduquitzera, bere estaduco santutasuna irichitzeco aleguinac eguitera ta beren aurrac Jaincoaren bildur santuan acitzera; azquenic, ematen dizte gracia batzuec ezconduen arteco amorioa garbitu, edertu ta sendorzen duenac.

Cristau jaquintsuac erraz pensa dezaque sacramentu onen lenengo eguitecoa dala santificatzea, Jaincoa amatzea ta servitzea ta batat bestea animatzea estaduari dagozcan virtuteac alcazatzera ta alcarri laguntzea salvacioco lanean, andreac senarrari obedecitzen diola Jaincoari becela ta elizac Jesu Cristori becela, ta senarrac amatuaz ematzea Jesu Cristoc bere eliza becela.

Baldin, San Pabloc dion becela, emazte fiel batec santificatzen badu senar fede gabe bat ta senar fiel batec emazte fede gabe bat, cer izango da biac fielac diranean, Jainco bera benetan amatu ta servitzen duenean? Cernbat virtute batagandic besteagana igaroco dira ta cernbat aurrerapen ceruco bidean eguingo due batat bestea animatuta iracequiaz etsaiaren contra pelezatza? Ezconduac ongui nai bear dioe alcarri, anima birequin gorputz bat baño ezipalira becela, ta lagundu bear dioe alcarri bicitzaco lan ta neque gucietan.

Ezda guizonen artean ezcontza baño gauza sarriagotan icusten danic eta ala ere, ezda ezcontzaco obligacioac baño oriec guchiago daquien gauzaric. Ezcontzen diran gueienac beguiratzen dioe eguiteco orri azaletic ta araguiaren ta lurraren aldetic; ezdue casoric eguiten berequin dacarcian obligacioaz, ezda ere pensatzen cristau eguiatzaco becela oriec nola cumplitu; pensatu ere bague artzen due bicitza gucian iraun bear duan obligacioa; *cembaitic ozka ezagutzen ere due aurreaz, mundu onetan ta bestean beren zoriona edo zorigaiztoa ecarri bear dien laguna.*

Etorten danean eriotza sacramentuac ain gogor ta fuerte eguin zuan corapillo ori urratzera, graciac sendotu bear du colpe gogor ori eramateco, ta biciric guelditzen danac ichi bear ditu bere beguiac ta biotza eriotzac quentzen dionarentzat, bein ere gueiago orrequin ezcontzaco lanetan ez pensatzeco; negar eguin dezaque, baña negar oriec bear due izan Jaincoaren misericordia biguntzen duenac ta eriotzac quendu dionari betico atsedena ta zori ona biribilatzen dioenac.

San Pabloc dio ezcontzaco sacramentua dala santua ta onragarria. Da santua ta onragarria, cerren ezcontza eguin zuan Jaincoac lurreco paradisuan, Jaincoac consagratu zuan Moisesen leguean ta Jesu Cristoc jaso zuan sacramentu izatera graciaco leguean. Da santua ta onragarria, cerren aditzera ematen digun Jesu Cristoc elizarequin ta anima justuarequin daucan unioa edo batasuna. Da santua ta onragarria, cerren orren gaiac diran San Pabloc Espiritu Santuaren egontegua deitzen dituan gorputzac. Da santua ta onragarria, cerren gracia gueitzen duan ta estadu orretaco obligacioac ondo cumplitzeco laguntasunac ematen dituan. Azquenic, ezcontzaco sacramentua da santua ta onragarria, cerren ipinia izan zan ez araguiaren cuticia gaiztoac guezeco, baicic oriec escuratzeco ta gorputz birequin bat eguiterañoco alcardasun santua eguiteco.

Jaincoac estadu santu ori manchatu duenen ta ezcontzaco estaduan desonesqueriagatic sartu diranen contra eguin dituan castiguen egemploac arkitzen ditugu escritura santuan. Sararen zazpi senar demonioac ito cituanac ta gai orren gañean San Rafael aingueruac esaten dizquigun itzac aditzera ematen digue Jaincoac ecin sufritu duala beraz oso aztu ta desonesqueriac ezcontzaco atea idiquitza. Davidec Uriasi bere ematzea quendu ciolaco galtzeaz izan zuan bere erreinoa ta pecatu modu oriec gatic erorten dira bein baño gueiagotan familia osoac premian ta miserian.

Genio diferenteac edo banacoac, odoleco desberdintasunac ta bata zarra ta bestea gaztea izatea dira ezcontzatic gueien zorigaiztoaren iturburuac. Sanson tolesgabea ta bena, desdichaz bete ta azquenic saltzen du bere emazte Dalila gaiztoac. David umillac sufritzen ditu Micol arroaren menosprecio ta burlac, onec Jaincoaren arcaren aurrean danzarzen icusten duanean. Abigail bere pare guchi duan andreac ezdu sufriquizuna besteric bere senar Nabal

aserre ta ordiarequin. Job zan paciencia bera, bere gauza gucietan zucena ta gauza gucietan Jaincoaren vorondatea eguiten zuana ta orregatic sufritu bear ditu bere emazte gaizto ta arroaren arrazoi charrac. *Andizqui-aberats ta pobren arteco ezcontzac ezdue gueienean dicba on gueiago. An aditzera ematen digula dirudi Espiritu Santuac esanaz Libanoco carduac bidaldu zuala egun batean cedroa deitzen zaion arbolagana oni alaba pretenditzera beretzat, baña Libanoco basoteco animaliac oñi azpian pasatu ta mastricatu zuela cardua. Ona escritura santac ondoren eguiten duan antzemate edo comparacina. Contenta zaitetz cere gloriarequin, egon zaitetz soseguz cere echean ta ez jaso zure pensamentuac cere familia baño goragoetara. Certaraco joan nai dezu cere burua galtzera? Edadearen desberdintasuna da orobat zorigaiztoco ezcontzen sustraia. Cer pensatu mundu guciaren iritizian castidadea gorde ecin duela zarrac aitoritzen duen ezcontza oriec gatic ta gazteac zarren interesac zurrupatzeco eracusten duen ansiagatic? Munduac icusten ditu ezcontza oriec ta burla ta parre eguiten du; elizac errecibitzen ditu ta naigabe ta sentimentuz betetzen da, bere hume bi icusi ta sospechatzen oraindic bata libratu ezdala araguiaren cuticia gaizto etatic penitencia eguiazcoarequin, ta besteac bere burua ta here libertadea saltzen dituala erdoiak jan bear dituan ondasun charren esperanzan.*

Guizonaren bicitza dago partitucic bi jarduera-modutan: campoco ta echeco eguitecoetan; "orobat Jaincoac partitu ditu —dio San Crisostomoc— cuidadoac edo ardurac senar emazten artean, alaco moduz, non batac eguiten diruan campoco eguitecoac ta besteac echecoac". Eguiaz, andre bari ezdagoquin bere iritzia ayuntamentu batean esatea, baña esan dezaque echeco eguitecoen gañean; etzaio tocatzen erria gobernatzea, baña orri dagoca bere aurrari cristautasuna eracustea, cerren oriec diran bere ondasun eguiazcoac; orri dagoca bere familiari bere obligacioaquin cumplierazotzea, senarrac premia dituan gauzac aurreaz prestatzea ta beste milla eguiteco guizonac eguitea ondo ezdan ta eguin ere ecin litzaqueanac eguitea.

"Ezcontzaren zoriontasuna eguiten duen fieltasuna, unioa ta adisquidetasuna arquiteu nai diruanac —dio San Juan Crisostomoc— emacume bategan deseatu bear dituan ondasunac dira virtutea ta oitura onac. Diruac gatic emaztea artzen duanac entregatzen dio gueienean bere burua aguintari burutacioz bete bati, bada senarra baño aberatsagoa dalaco, soberbia ta arrotasunez betetzen da ta ezda ori sufritu lezaquean senarric. Baña artzen duanac emaztea, ez ondasunagatic, baña bai bere prenda ta oitura onac gatic, sartzen du echean lagun bat munduraco ta ceruraco bidean consolacioz betetzen duana, ta onelacoen artean ezda aditzen ez erriertaric, ez disputaric ta ez lotsagueriaric; paquea, confianza, amorioa ta alcar ondo aditzera dira orien senipartea; partitzen ditue alcarren artean embarazo ta ardura guciac eta senarrac bere eguitecoric pisuenen ondoren arsedena ta descansua arquitezeco, asco du bere emazte maiteagana biribillatzea ta orrequin itzeguitea". Jaincoac eman badizquitzu aurrac, eracutsi bear diezu oriei beraren leguea ta oitu bear ditutzu gazetandic uztarrira. Zabiltza esnai orien gain, Job santua beren gain oi cebillen becela; bildur izan zaitetz cein oriec Jaincoa ofenditu dezaen, dala aguirian pecatu eguiñaz, edo dala pensamentu gaiztoai beren biotzetan lecu emanaz; ezdezu orien aurrean bein ere esan ta eguin bear oriec pecatura litzaquean gauzaric ta guztiez gañean, ezdeguiezula larga bein ere lagun gaiztoaquin juntatzen. Orrequin gordeco dezu orien garbitasuna, ceña dan ondasunic onena; orrequin zure familian largaco dezu virtutea senipartetzat ta nola zuc oriec aci dituzun Jaincoaren bildur santuan, bere-bat eguingo due oriec beren ondorengoquin; azquenic, contu zucn orrequin zure ondorengo guciac izango dira oitura on ta virtutez beteac ta zugandic asi zan onac iraungo du dembora gucietan. "Dembora laburra da —dio San Pabloc— eta emazteac dituenac bici izan bitez emazteric ezpalue becela, bada San Gregorioc dion becela, ezconduen estaduan bici izatea ezcondua ezpaliz becela da estadu orretaco obligacioaquin cumplitzea cristau ona izateagatic. Munduaz usatzen duenac —dio oraindic apostoluac— usa bezae usatzen ezpalue becela. Gucai dagoquin bada munduaz baliatu ta usatzea bacoitzari dagocan eran, baña ain ichaspen guchiarequin, non beti prest arquitezen diran Jaincoac orietatic escatzen dituan gauza guciataraco". "Alcarrequin ondo iduquitzea da —dio San Juan Crisostomoc— ezconduen arteco

aberastasun, dicha ta zoriontasunec onena, bada oriet dira eguiatzco ondasunac". Senarrac ondo alcar artzen badu emaztearequin, biac unituric bici badira gorputz bat baño eguiten ezduenac becela, ondasun oriet dira ain andiac, non eguiten dituen zorioneac gozatzen dituenac, naiz izan pobreak ta munduac ezagutzen ezdituanac, cergatic gozatzen duen sosegu seguitu bat. Baña ez uste izan unio ta paquea ori gozatzea, gure biotzetan zabaldua izan zan caridadea bague; ta ezconduric bici diranac sarri escatu bear dioe caridade ori Jaincoari, emen munduan bera benetan amatur ta servituric, guero izan dezeen ceruan bera icusi ta beraz gozatzeco dicha ta zoriona. *Amen.*

Segundo domingo después de la Epifanía.

Del dulce nombre de Jesús y la doctrina del viático.

(14)

Fedeco eguia da ostia consagratuan arquitzen dala Jesu Cristo Jainco ta Guizon eguiatzcoa ta gure Salvadoreac utzi cigula aldareco sacramentu santua ondo prestaturic, artzen duanarentzat izan dedin animaco janaria gracia ta birtuteac gueitzeco. Beraz, comulgatzeco obligacio estua da? Bai, bada Jesu Cristoc dio: "*jaten expadezue Guizonaren Semearen araguaia, ezdezue bicitzaric izango zuen animetan*". Orañi bada, animaco bicitza edo gracia gabe ceruric ezdago; comulgatu gabe, animaco bicitzaric edo graciatic ez; beraz, bear bearra da al dedilla comulgatzea, salvatuco bada.

Noiztic noicera comulgatu bear degu? Edolaric urtean bein Pazcoaco demboran eta lenago eriotzaco peligroan bagaude. Santo Tomasec dio eriotzaco orduan comulgatzeco obligacioa dala pisua ta ateratzen da obligacio au beti elizan ala eguin dalaco ta arrazoiac ere eracusten digulaco, bada orduan bear degu laguntasun chit andi bat infernuco etsaiaquin ta eriotzaco gaitzarequin pelezatzen. Infernuco etsaiac eguiten due aleguiña milla aldetara anima berenganatzeco, daquiela gaitzen badue ocasio ura, ecingo duela ecer guerora. Berriz nolaco paciencia bear ezda igarotzen Jaincoaren amorioz ordu artaco naigabe, gaitz portitz ta larritasunac? Sartu bear da beticotasuneco bidean eta nolaco indarrac bear ezdira bide estu ta bildurgarri onetan? Elias profeta santuari bide gogorrac eguinda, goseac argalduric arquitzen zala, aguertu citzaion aingueru bat, eman cion auspean erretaco oguia ta esan cion: "Elias, jaiqui zaite ta janzazu; orañiñican bide luce gogorra igaro bear dezu". Jan zuan ta ibilli zan chit erraz ogui arc eman cion sendotasunarequin ta igo zan Jaincoaren mendira. Eliasec orduan baño bide gogorragoa eguin bearco degu eriotzaco trancean. Ordea, utzi digu guri profeta santuari eman citzaion baño ogui obe ta sendagarriagoa, ogui cerutic jachia, Jesu Cristoren aragui ederra berbera. Nola indarsu ta sendoac gueldituco ezdira graciatic artzen duenac ta Jesusen gose diranac? Nola galduco ezdue beren indar gucia infernuco etsaiac Jesusec anima bere maiteari eguiten dion bisitarequin?

Baña nola prestatu bear da azqueneco comunio santua eguiteco? Beti ondo prestatu bear badegu ere, ordea contu gueiagorequin eriotzaco peligroan. Confesatu bear da bere gogocoa duan confesoreari deituric. Ondo garbitzen baguera emen sacerdotearen aurrean, garbituac arquituco guera Cristoren aurrean edo juzgatzeco orduan.

Erraz ote da ondo comulgatzea azquenean, lenago naguia zana sarri comulgatzen edo comulgatuagatic, gaizqui comulgatzen zana? Ez, era ona ceucanean urreratu nai ez Jesu Cristo gana ecin bestean baicic, eta, joango da Jesus gogo onetic alaco nagui ta amorio gabeco anima gana? Eta cer, bicitza gaizto batean eraman baditu egun ta urte osoac Jaincoagana biurtu ta obra onen aciric ereñ gabe? Esango dio Saul gaiztoari Samuel profetac esan ciona: "certaraco atera eraci nauzu sagrarioco sepulturatic zugana etortzen?"

Eta comulgatu ecin danac eriotzaco peligroan, nola izando¹ du salvacioa? Comulgatzeco

(1) "izango" jarri beharrean, hori ipini du.

prestaera, gogo edo nai sendoarequin. Orduan esan dezaque era onetan: "Jauna, sacramentu santuan zu errecibitzeco dicha paregabea ecin izan dedan ezqueroz, nere anima graziaz bete ezazu beti zure naia eguiten egon nadin ta zu bacarric ama zaitzadan nere azqueneco asnasaraño".

Aita Santu Gregorio amairu garrenac eman ta utzi cituan berreun eguneco barcacio edo indulgenciak elizacoac eriai eramaten zaiztenean sacramentu santuarequin candela iracequiaquin joaten diranentzat, eta eun egunecoac candela gabe diioacენტzatz². Orobat eman cituan eun eguneco indulgenciak sacramentu santuarequin joateco demboraric edo betaric ezduenentzat, baldin chinchariaren otsa aditzean belaunico jarriric erreztatzen badue Aita gure bat ta Jaincoari eria gatic erregutzen badioe. Aurrera seguitzeco bear det gracia ta escadezagun Maria chit santaren bitartez, agur eguiten diogula aingueruarequin esanaz: *Ave Maria*.

Postquam consumati sunt dies octo, ut circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Jesus. I,uc. C. 2. V. 21.

Jesusen icen adoragarri Aita beticoac bere Seme bacar ta guizonaren Seme eguiñari emanac, aingueru batec Maria chit santari bere entrañetan sortu baño len aditzera emanac ta San Joseri Mariac bere entrañetan ceucala aguertuac esan nai ditu bi gauza: lenengoa, Mariari aguertua ta da icen orren anditasuna: "concebituco dezu —esan cion aingueruac— ta eguingo dezu Seme bat Jesus deituco dezuna; izango da andia, deitua, guztiz altuaren Semea, Jacob patriarcaren echean erregue ipinia; orren erreinoa izango da muga ta buca gabea"; bestea, San Joseri aguertua ta da gure salvacioa: "ezdezazula bildurric iduqui —esan cion ainueruac— Maria zure esposa ta emaztetzat qordetzeco, bada concebitu duan Aurra Espiritu Santuaren obra da; Seme bat eguingo du ta Seme ori deituco dezu Jesus, bada berac salvatuco du bere puebloa". Icen santu orrec aditzera ematen duanetic atera bear degu orren anditasun guztia; Jesucristo guere Jaunari icen ori ematean izan zan fiñetic ezagutu bear degu orren balio guztia. Emendic atera ditzagun bi gauza: bata, San Pabloc eracusten diguna: Jaincoac bere Seme gugatic ta gure salvacioagatic guizon eguiñari eman badio Jesusen icena, izan da guri aguertzeagatic aren gloria ta Jesusen personan baturic dauden anditasunac, bada icen ori beste icen guztia baño andiagoea da; bestea, San Pedrori eracutsia: nola Jesu Cristoc bacarric guizona beretu cezaquean, orobat aren icenaren birtutez bacarric errecibitu bear ditugu merecitu dizquigun grazia eta ecarri digun salvacioa. Jesusen icenac mereci du gure errespeto guztia, baita ere gure confianza gucia. Au da nere gaurco itzgaia.

Jesusen icen santua gogoratzean cembat edertasun, anditasun ta mirari ezdira etortzen tropelca nere burura? "Aita gauza gucien eguillearen icenac —dio San Bernardoc— gogora ecartzen dit munduaren asiera: deritzat icusten dedala ecer-ecetic irteten cerua, lurra ta beste gauza guciac; orra icen orrec burura ecartzen diran miraria. Baña Jesusen icenac gogora ecartzen dizquit estadu graziazcoan eguin diran mirari guciac; icen santu ori enzun orduco, sartzen naiz asieraric ezduan jaquinduriaren consejutan, allegatzen naiz Jaincotasunagandaño, icusten det irteten ofrenda adoragarri bat, sacramentu esan- ezgarriac, gracia precioric ezduenac, icusten det mundu gucia zucenduric, aldaturic ta besteraturic, icusten det guizona garbituric ta santu eguiñic; orra cer esan nai duan Jesusen icenac".

Jesusen icena aditzean ezagutzen det ta adoratzten det San Pablarequin: guizon Jainco bat, ecin dan bere Aitaren Seme bacarra ta aren escuarequin ganzutua, ceñ eguin dan erregu gucien erregue, aingueruen ta guizonen buru, mundu guztiaaren salvezalle ta maisu; ezdegu, beraz, onen ondoren arritu bear San Pabloc esaten badu icen ori beste icen guztia baño andiagoea dala. Jesucristo icen orren bitartez da guizonen aldean Jaincoaren noticia edo berri ecarlea ta Jaincoaren aldean guizonen fiadorea, eta da testamentu bere odolarequin sillatu duanaren ainguerua. Jesu Cristoc itzeguiten du gugatic, jartzen da gure bitarteco ta erregutzen du gugatic. "Onelaoa da —dio San Pabloc— ceruan daducagun letradu poderoso ta al

(2) "dijoacენტzatz" behar du izan, noski.

andicoa eta ezda izan iztun ederragoric. Erregutzen du guizona danez eta Jaincoa danez ematen du escatzen zaiona”.

“Ordu onetaraño —esaten cien Jesucristoc bere discipuluai— ezdezue ecer escatu nere icenean; escazazue ta artuco dezue”. Orreatic elizac bere oracio ta erregu guztia acabatzen ditu Jesucristoren icenean ta icenarequin. Icen santu orretan iduqui du beti bere confianza guztia ta icen santu orretan nai du ipini dezaten bere seme-alabac berena. “Jauna, etzaitecela acordatu —esaten dio elizac Jaincoari ta ori bera esan bear diogu guc ere— etzaitecela acordatu gure lengo pecatuaz. Jauna, aurrera bialdu eguizquigutzu zure misericordiac. Gueurgandic ezdaucagu merecimenturic, baña zure icen orretan confianza ipinitic escatzen dizugu socorri gaitatzula zure laguntasunarequin”.

Onelacoa da elizac icen santu orretan daucan confianza ta confianza ori bere semeai berritzen die orien gañera bedeincacio ugariac biribillatu nai dituanean: “gure socorrua —esaten die- ta gure amparoa daucagu gure Jaincoagan ta aren icen santuan. Confianza iduqui bezae nai badue lurreco erregueac beren armada ta zaldietan; guc gure Jaincoari deituco diogu beti. Icen orrequin eguiten dira mirari ta milagroric andienac. Guizon jaitzatic elbarria temploac aten aurrean jartzen da San Pedro ta San Joanen aurrean; “Jesucristoren icenean —esaten dio San Pedroc— jaiqui zaitez ta ibilli zaitez”. Icen orrec infernuco etsaiac bildurrac iduquitzen ditu ta izuturic urruti bialtzen ditu. Eta nola infernua icara egongo ezda Jainco Salvadore ta garaile baten icena aditzean, icen ori, ceñec quendu diozcan ta egun oro quentzen diozcan aimbeste anima?”.

Jesusen icena da salvacioco ta graciaco icena. Icen orrec bacarric salbatu dezaque, orrec bacarric salbatu bear gaitu ta nai ditu guciac salbatu. Icen ori da salvacioco icena gu betetzen gaituan birtutearequin. Icen miragarri ori da olio zabaldua becala; orrec isurtzen du biotzera eztitasuna ta gozotasuna. San Bernardoc dion becala, icen maitagarri ori da esaten duan miarentzat ezti gozoa, aditzen duan belarriarentzat soñu gozo ederra ta maitatzen duan biotzarentzat atseguin ta poz garbia. “Salvacioco icena —dio oraindic San Bernardoc— bicitzan ematen dizquigun consolacioac gatic: batzuetan gaude triste, dolorearequin, miñez, negarrez ta suspirioz; dembora orretan pasabedi Jesusen icena gure biotzetic aora ta laster guera tristura ta neque gabe. Beraz, Jesusen icenac mereci du gure errespetoa, baita ere gure confianza”.

Jesusen icena da salvacioco icena ematen digun confianza andiagatic. Nola icen eder ori dan gure esperanza gure bicitzaco demboran, orobat izango da gure eriorzaco trancean gure confianza. Beticotasuneco bidean sartzeco gauden sasoian icen santu ori acorda-erazoco digue, berriz ta berriz esango digue; baldin guc bear becala ta bear dan debocioarequin esaten badegu, gordeco gaitu gure ersaieratic, animatuco gaitu ta salbatuco gaitu. Icen santu ori esatean edo aditzean egon bear degu gure Salvadoreaganaco errespeto ta amorioz beteric.

Jesusen anditasun ta goititasunac ta berac guri digun amorio andiac mereci du gure errespeto guztia. Jainco baten icen ceruac adoratzan duanac, lurrac erreberenciatzen duanac ta demonioac icaratzen dituanac gure biorzac bereganatu bear diru. Berequin dauca icen orrec pensatu al ditequean anditasun guztia ta aditzera ematen du guc gueiena maitatu bear deguna, au da, Jaincoaren anditasuna ta bere muga ta bazter bagueco caridadea. Nai badegu icen santu ori bear becala adoraratu, adora dezagun gure biotz guctic icen santu ori guizonen arrear cebillenean erabili zuan persona jaincozcoa, bada orretaraco eman cion bere Aitar icen ori. Icen orren anditasunac celebratzen ditue aingueruac ceruan, santuac alcar arturic ezagutzen due ondo mereci izan duala icen ori ta Jaincoaren ministroac ezdue esaten icen ori burua macurtu, bonetea quendu edo belaua lurrera eraman gabe. San Pablo apostoluac esaten du Jesusen icen santua bear becala esateco bear dala Espiritu Santuaren laguntasuna eta Jaincoac debecatzen du aren icen santua alperric aotan artzea. Emendic icasi dezagun bein ere ez azutzeco Jesusen icen santua esan edo aditu, ta Jesus onratzeagatic burua macurtu, sombralla quendu edo beste era onetaco gauza bat eguiten degun gucian ta aldi bacoitzean, irabaci ditzaquegula berreun eguneco indulgenciac estadu graciazcoan bagaude. Jesusen icen santua-ganaco gure devocio eguiatzcoa da l^o gure Salvadorea maitatzea ta errespetatzea icen santu

orretan dauden edertasun andiac gatic, bada beregan dauzca Jaincoaren jaquinduria. ontasuna, santutasuna, indarra, misericordia ta amorioa ta oriec gabe ecin salvaru quintzaquean. 2º Beregan dauzca gracia guciac, birtuteac ta Espíritu Santuaren doia gure anima santu eguiterco servitzen duenac; eta oriec errecibitu bear ditugu Jesu Cristogandic iturri agortu ecin litequean batetic becela. 3º Icen santu orrec adirazten ditu Jaincoaren Semeari Salvadorea dalaco tocatzen zaizcan edertasunac; ta orregatic da gure maisua, gure medicua, gure aita, gure jueza, gure letradua, gure arzaya ta gure amparazallea. 4º Icen orrec aditzera ematen ditu Salvadoreac guizonai eguin diozten mesede guciac, nola diran pecatuen barcacioa, tentacioac garaitzea, ocasio gaiztoac apartitzea³ ta birtuteac ecartzea. 5º Azquenic, icen orrec aditzera ematen ditu Jesusec bere amorio parebaguearequin gugatic ta gu salvatzeagatic sufritu dituan dolore, pena, tormentu ta neque gogorrac. Jesusen icen santua onratzeko moduric onena da aren deseo edo nai santuai erantzutea. Salvaru nai gaitu ta eguiten badegu gure aleguñia salvatzeko, erantzuten diegu aren deseoai ta gure aldetic eguiten degu berari gloriaric andiena ematen diona, cera dan gure salvacioa. Jesusec gure gaitz guztia sendatu ditu, pecaturaco grina char gucien contra erremedio onac eman dizquigu, Satanasen mendetic libratu gaitu, bere Aitarequin adisquidetu gaitu, gure zorrac pagatu ditu, gure salvacioco eragozpen guciac quendu ditu ta guizon guztiai cien amorioagatic nai izan du bere odol gucia isuri bere Aitaren justiciari ordaña edo satisfacio osoa emateagatic. Adoratu dezagun Jesusen icena egunaren ordu guztietan, asi ditzagun gure lan guztia icen santu ori deituric ta eguin ditzagun guztia Jesu Cristoren gloriaric andienagatic; balia gaitecen esatera noan irzaquin gure biotzac Jesu Cristoren amorioan iracequitzeko.

“O Jesusen icen santua! Benetan ta eguiaz sinisten det icen orretan dagoala josiric nere bicitzaren, nere naien, nere eriotzaren ta niri dagoquidan guztiazen dicha ona. Eguiten dedan guztia eguingo det emendic aurrera zure amparoarequin ta zugatic: esnai banago, Jesus egongo da beti nere beguien aurrean; lo banago, ezdet nere loan iduquico Jesusen pensamentua baicic; bidean banabill, ibillico naiz Jesus lagun dedala; eserita banago, Jesus egongo da nere aldamenen; lanean ari banaiz, Jesusec erabillico du nere escua; icasten banago, Jesus izango da nere maisua; escribitzen ari banaiz, Jesusec erabillico du nere escua; Jesusec escribituco du Jesus; oracioan banago, Jesusec zucendu ta ugarituco ditu nere oracioac; necatua banago, Jesus izango da nere descansua, alibioa edo atsedena; gose banaiz, Jesusec mantenduco nau; egarri banaiz, emango dit edaten; eri banago, Jesus izango da nere medicua; illtzen banaiz, illico naiz Jesusen pechuan, bada ori da nere bicitza. O Jesus, cembat costa zatzun nere Salvadore izarea ta cembat sufritu dezun nigatic! Jesus izan bedi, bada, beti nere pensamentua lurrean bici naizan artean, guero izan dedin nere saria ceruco glorian. Ala izan dedilla”. —Año de 1837— Otaegui.

Dominica tercera después de la epifanía.

Cuidado que debemos tener de conservar la santidad de nuestra alma. (15)

Gaurco evangelioac dio Jesu Cristo gende ascorequin Cafarnaungo errira cijean egun batean, jarri citzayola aurrean leguen itsusiz gorputz gucia beteric ceucan guizon bat, adoratu ta esan ciola: “Jauna, nai izate utsarequin sendanazaquezu”. Jesusec escua luzatu ta uqitu zuan guizon au esanaz: “nai det, eta izan zaitez garbitua”. Eta bereala guelditu zan leguenarrastoric bague ta sendaturic. Orduan Jesusec esan cion: “beguira, ez inori esan baña zoaz sacerdoteagana cere burua eracustera eta Moisesec aguindu zuan ofrenda edo emaitza esqueintzera, jaquin ezen nola leguea gordeczen dedan”. Guero joan zan Jesus Cafarnaungo errira, jarri citzaion aurrean centurion edo capitán bat eta erregutu cion onela: “Jauna, nere

(3) Alegia, “apartatzea”.

mirabea ocan perlesiac baldaturic chit gaizqui dago". Jesusen erantzun cion: "joango naiz ta sendatuko det". Baña capitanen erantzun cion: "Jauna, ezdet mercei zu nere echean sartzea, baña esazu itz bat bacarra ta nere mirabea sendatuko da. Bada nic ere, andiagoen mendean egonagatic, baditut nere mendeco soldaduac ta esaten diot batari: zoaz! Ta badijoa; eta besteari: atoz! Ta badator; eta nere mirabe edo morroiari: eguizu au! Ta eguiten du". Au aditzean, Jesusen berequin cijoacena esan cion: "eguiac esaten dizuet ezdedala onen fede andiric arquite sendatu ditudan israeldarren artean. Eta esaten dizuet asco etorric dirala Orientetic edo eguzquiaren sortaldetic eta sartaldetic, ta jarrico dira ceruetaco erreinoan Abraham, Isaac ta Jacobequin, baña erreinoco semeac edo juduac botaco dituzte campoco illuntasunetara edo infernura, non izango diran negarrac ta ortzen carrascaracoac". Ondoren esan cion capitanari: "zoaz eta sinistu dezun becela guerta daquizula". Eta bere mirabea guelditu zan sendaturic ordu artatic.

Aditu degun evangelioan sorayo edo leguenez beteac bere osasuna ta capitanen edo centurioac bere mirabearena deseatu ta billatzen cituen becelaco contuarequin deseatu ta billatu bear degu gure animaren osasuna, au da, lenengo eguin bear degu bearra gure animaren onagatic; iduqui bear degu contu andia anima gordetzeco hatere pecatu bague, mancha bague ta garbi garbia; itz batean, gure ardura ta ansiaric andienac izan bear du gure animac santutasunean iduquitzea. Guelditzen naiz eguia onetan ta eracutsico dizuet guztiz contu ta ardura andia iduqui bear degula gure anima santutasunean gordetzeco.

Ascotan aditu degu templo edo elizai gorde bear diegula errespeto andia; arrazoi andiagorequin honratu ta errespetatu bear ditugu, bada, eliza espiritualac, au da, anima justu ta piadosoac, ta iduqui ardura andia gureac pecaturic bague gordetzeco. Eguiac, bataioarequin ta beste sacramentuakin, bear dan prestaeraquin errecibitzen ditugunean, izaten guera egui-fiac Jaincoaren eche bici eta eche orietan munduco elizaric onetan baño gusto ta atseguin gueiagorequin egoten da Jaincoa. San Pablo apostoluac bere demboraco cristau batzuei itze-guitean, esaten die Jaincoaren eche santua dirala: *templum sanctum, quod estis vos*.

Legue zarrean Jaincoac eguin cizten ontarte ta mesede andiac Salomoni ta Zorobabeli: batari Jerusalengo eliza eguin zualaco ta besteari gentillac eliza ori arrasatu ezqueroz, berriz eguin zualaco. Modu onetan, pecatutic apartatzen degunean gure seme edo alava, ezaguna edo adisquidea ta orren biotzean ezartzen degunean Jaincoaren bildurra ta amorio santua, baldin orrela irauten badu eriotzaraño, esqueñi ta ematen diogu Jaincoaren Semeari eliza bat, munduco eliza guztia baño milla bider santuagoa. Ezda ifioiz izan munduan templo edo eliza ederragoric Salomonena baño. Ezda bein ere izan sacrificio edo doaiesqueñi costu andiagoric ta festa edo jaiegun obeto gorderic israeldarrenac baño. Orregatic Erreguen liburuan esaten die Jaincoac: "nere mandamentuac gordetzen ezipaditutze, menospreciatuko det santificatu dedan templo edo eliza ori eta desprecioaren anditasunez, beguiratuko ere ezdiot". Israeldar pecatutic apartatzen etziranai esan cion: "etzaizquit gustatzen zuen sacrificioac; gogo gaiztotic icusten ditut zuen festa ta ceremoniac". Baña justu bati esaten dio: "zu cera nere servitzaria; zutan atseguintasunez beteco naiz". Guizon Jaincoa maitatu ta aren mandamentuac ondo gordetzen dituan bategatic esaten du: "nere Aitac maitatuko du, etorric guera argana ta arequin egongo guera". Emendic San Pablo apostoluac erromatarrai esan cion: "Jaincoaren espiritua dago zuequin; Jaincoaren echea guztia santua da ta eche au zuec cerate".

Ezda bada desgracia negargarria Jaincoaren eche au ciquintzea, templo au manchatzeta, au da, cristau baten anima pecatu mortalarquin itsustea? Pecatu mortala eguiten duan une ta instantean galtzen ditu animac edertasun guztia. Estadu graciacoan cegoan artean anima ori zan Aita eternoaren alava maitea, Semearen esposa ta Espiritu Santuaren templo bicia. Pecatuarequin galtzen ditu ventaja orie guztia ta eguiten da demonioaren ta bere griña gaiztoen mendeco. Pecatuac quentzen dio anima orri bere edertasun guztia. Gracian cegoan artean Jaincoac beguiratzen cion amoriozco beguiaquin ta pecatuan erori zan ezquero, ecin

icusi du begui gaiztoz baicic. Pecatuac quentzen diozca animari bere merecimentu guztiac. Nola onci aberastasun andiac dacartzian bat ichasoan ondatzen danean guztia galtzen dan, ala animac pecatu mortal bat eguiten duanean galtzen ditu ceruraco ceduzcan merecimentu guztiac ta guelditzen da premia guztiz izugarri batean; eta estadu orretan illtzen bada, infernua dijoa betico orren eche ta ostatu izatera. Pecatu mortalac quentzen dio anima tristeari Jaincoaren gracion cegoan artean gozatzen zuan paque maitagarria. Pecatuac, orren biotzean sartzean, ecarri diozca concienciaren arra, bildurra, quezcac ta infernu bicia. Bicitza onetan ezda eta ecin izan ditekue pecatu mortaleco estadian dagoanarena baño dichagabetasun andiagoric, cergatic cerutarren aurrean ecin da gueiago gaizqui icusia dagoan, Jaincoaren aserretasun ta gorroto guciaren gai eguini, eta batetan betico infernuan ez ondartzea da misericordia andi bat. Pecatuac ipintzen du perellean erorteco bicitzaco desdicha gucietan, eriotzaco bildur ta icara andietan, eternidade bateco tormentu portitzetan, ta uzten du fede illarequin.

Beguirazazu, cristaua, estadu triste, gaizto ta negargarri onetan ote zauden eta baldin or zure concienciac, or zure barrungo arguiac eranzuten badizu baietz, eguizu israeldarrac Jaincoaren templo edo echea fedebagueac manchatu zuenean eguin zuena: negar eguin zuen biotzetic ta deadar cerura. Eguizu, bada, negar, egon zaitez suspirioz, urraezazu zure biotza sentimentuz ta zure animaco indar guciaquin cerura deadar eguizu, esanaz: "nere pecatuac bota nauten leicearen erditic zugana nago otsez ta deiez, nere Jaincoa". Bildurrarequin ta icararequin beguirazazu eguizu zure estadu gaiztoari ta esan ezazu biotz guztitic: "ni naiz erregue guciz poderoso baten ta ceruaren ta lurraren eguillearen etsaia ta une edo instante onetan bertan erregue onec eman deiquet castigu izugarri bat. Ah, cein itsusia dan nere esquerbaguetasuna, bada ofenditu det nigatic Ama Virginiaren entraña garbietan gorputz bat artzeraño umillatu zan Jainco andia. Berrirori nere pecatu ta gaiztaqueriaquin crucificatu det Jaincoaren Semea ta bere pasio ta eriotza santua neretzat probechu bagueac ta alperrac eguin ditut. Ofenditu det nere Juez izan bear duana, Espiritu Santua tristuraz bete det, santuen bitartecotasunaren ta comunioaren ezdiña eguin naiz ta galdu det instante bateco gustoagatic betico bicitza ta ceruraco derechoa".

Baña gure espirituac illuntasunez beteric daude, ezdegu ezagutzen guere salvacioaren balioa, ezdegu aditzen ofenditzen degun Jaincoaren anditasuna, orren justiciaren estutasuna ta beticotasun beñiere fiñic izango ezduanaren lucetasuna. Ondo pensatu ta consideratzen baguindu eguia oec, arrituric gueldituco guñaque gure zoraqueria ta gaiztaqueriaz, ta damuaren damuz negar eguingo guenduque biotzaren erditic. Baña, o desdicha! Pensatzen ere ezdegu eguia bildurgarri orietan eta orregatic confesatu ta laster lengo pecatuetara biurtzen guera ta len becin sarri erorten guera, cergatic bear becelaco damu ta doloreric ezguenducan; confesatu guinduan gure pecatuac contuac contatzen diran becela, damutasun bague, bicitza obetzeco asmo bague ta Jaincoaren justiciari zor dioguna pagatzeco deseo ta asmo bague. Iduritzen zagu pecatu andiac ta asco eguiñagatic, asco dala aozco confesioa ta penitencia labur batzuec cumplitzea, casoric eguin bague bide gaiztoac larga ta onac artzeaz.

Jaincoac juicioco egunean gure animaren salvacioaz bacarric cargu artuco digu ta onen gañean bacarric eranzun bearco diogu. Salvatu ezpaguera, mundu onetaco aberastasun guciac ezdigue ecer servitzen. Salvatu ezpaguera, naiz munduan estimacioz beteric bici izan, orain gaude infernuco demonioaren mendean. Gaiztaqueria ta pecatuz beteric dagoan anima batec Jaincoaren aurrean iduquico duan icara ta bildurrac ezdu bere pareric. Anima salbatzen badegu, seguru daucagu cerua ta ori galtzen badegu, betico guera condenatuac.

Esango degu gure anima salbatzeagatic egun oro Jaincoari erregutu, beraren icenean lanac eguin, errosarioa erretatu¹ ta beste onelaco gauza on gueiago eguiten ditugula. Ezda, ordea,

(1) Jakina, "errezatu" idatzi nahi zuen.

ori asco; gafierra, bear degu Jaincoa gauza guciac baño guciago amatu, bere mandamentu santu guciac ondo gorde, pecatutic ta pecatuco bide gucietatic alde eguin ta lenagoco pecatu guciac ongui confesatu ta penitencia eguiazcoa eguin. Ecin ori eguin guentzaque guereñez; bear degu orretaraco Jaunaren gracia ta escatu bear diogu sarri santuac bitarteco ipiniatz. Santu orietaco barzuei izan bear diegu devocio eguiazcoa ta batez ere gure icenecoai. Devocio diegun santu oriet onratu bear ditugu egun oro, tentacio, estutasun ta sufriquizun gucietan escatu bear degu orien laguntasuna, gorde bear ditugu gure biotzetan oen virtuten egemploac ta esan cituen itz santuac: itz oec dira errelquia batzuec, ez santuen gorputzeacoac, baña bai aen biotz ta animacoac, ta oec bear ditugu gustoz aditu, baita ere sarri gogora ecarri.

Gure oraindañoco pecatu guztien ordaña edo satisfacio osoa emateagatic esan deguiogun sarri Jesus gure Salvadoreari: "Jauna, vorondare onarequin eramango ditugu zugatic bialtzen diguzun edocein neque. Atseguin andiarequin errecibituco degu zure escutic ona eta gaitza, gauza gustozcoa ta samifia, eta guertatzen zagun edocein gauzagatic emango dizquituzugu esquerrac. Jauna, zure graciarequin apartagaitzatzu pecatutic ta ez eriotzac ta ez infernuac bildurtuco gaitu; eta gure animac ceruraco izateagatic pocic eramango ditugu mundu onetaco neque, naigabe ta gaitz guciac".

Jauna, zuc zure bici gucia pasatu cenduan nequepean guri egemploa emateagatic ta gure animac ceruraco izateagatic; guc ere, bada, pocic zugatic sufritu nai degu, zuc bialdu nai diguzun edocein neque eta zuc nai dezun artean, orrequin gordeco ditugu gure animac pecatu bague ta santutasunean. Emendic aurrera zure bicitz izango da gurearen bidea ta bide eder ori beti jarraituco degu. Zure vorondatea ala bada, lurreco neque ta laceria guciac, munduco etsai gucien persecucioac, infernuco deabruen tentacio ta lazo guciac atseguin andiarequin padecituco ditugu. Zugan bacarric iduquico degu gure confianza mundu onetan bici guertan artean; ta onela, zure graciarequin gordeco ditugu gure animac garbi ta pecatuaren mancha bague ta guero eriotza on baten bidez, joango guera ceruco gloriara, zu icusten ta zutzaz gozatzen beticorasun guztian egotera. *Amen*.

Dominica cuarta después de la Epifanía. Observancia de la ley de Dios.

(16)

Gaurco evangelioac dio Jesu Cristo chalupa batean bere discipuluquin ichasoz cijoan batean, jaiqui zala chit eguraldi gaizto bat, bagac pasatzen citzaizcala gafietic chalupari, urez betetzen zala ta Jesus cegoala lo. Discipuluac bildurrez beteric joan cirala Jesusengana eta esnatu zuela esanaz: "Jauna, salva gaitzatzu, bada bestela galduac guera". Jesusec esan ciela: "cergatic bildurtzen cerate, fede guchico guizonac?". Bereala jaiqui ta agiundu ciela aiceai ta ichasoari gozatzeco. Obedecitu cioela ta sosegatu cirala. Chalupan cijoacen guciac arritu cirala ta esan zuela: "nor da aiceac eta ichasoac obedecitzen dioen au?".

Aditu dezuen evangelioan Jesusen discipuluac beren buruac estutasunean icusi zituenean esan cioen Jaun oni: "salvagaitzatzu Jauna, bada bestela galduac guera". Au bera eguiten degu guc ere gure estutasunetan eta nai badegu adituac izatea, bear ditugu eguin Jaincoaren legue santuac aguintzen dizquigun gauzac. Evangelioaco legue santuac aguintzen dizquigun gauzac dira iru eratacoac: batzuec beguiratzen dioe Jaincoari, besteac gure lagun progimoari ta azquenic besteac gueren buruai.

Jaincoa adoratzeta, servitzea ta beste gauza guciac baño gueiago amatzeta da legue santu orrec aguintzen digun lenengo gauza. Eguin bide oriet erraz ta atseguifiarequin betetzeco, pensatu bear degu adoratzera, servitza ta amatzera beartuac gauden Jaincoa dala guztiz andia, guztiz ona ta guztiz altsua.

Jaincoa guztiz andia da: lurreco andiac ta erregueac ezdue cer icusiric Jaincoaren aurrean. Orregatic Jainco andi guztia escatzeco escubidea daducan orrec, ezdu ascotan escatzen guizo-

nac adimbat. Jaincoa andia da, mereci du alabatzea ta aren anditasunac ezdu mugaric ta caburic. Bai, nere Jaincoa, zu bacarric cera izatez andia ta zure anditasunac ezdu caburic. Duda bague onegatic David erregue santuac esan zuan: "nere animari esango diot: Jauna, nor da zu becelacoa?". "Baldin ondo ezagutzen baguendu Jaincoaren anditasuna —dio San Agustinec— ta gugatic eguiten duan guztia, menospreciatuco guinduzque mundu onetaco gauza guztia ta izango guenduque errespeto andi bat gauza gucien eguillearenzat". Bete gaitezen, bada, Jaincoaren anditasunaz ta eguingo degu bere mandamentu santuetan aguintzen diguna, certan ere ezdegu arquituco nequeric eta emango diozcagu alabanza aren anditasunari dagozquionac. "Atozte, —esaten du David Erreguec— atozte Jaincoa adoratu dezagun ta aren aurrean belaunico jarri gaitezen, negar eguin dezagun Jainco eguin guinduanaren aurrean, bada ori da gure Jaun ta Jainco bacarra". Onelacoac dira erregue penitenteac Jaincoari ematen ciozcan alabanzac, onen anditasuna ezagutzen zuanac becela.

Jaincoa ezda bacarric guztiz andia, da ere guztiz ona. O cer arrazoia aren mandamentu santuac ondo gordetzeraz obligatzeco! Bai, Jaincoa ona da ta bere ontasunac obligatu du gu maitatzera aren etsai ta pecatuaren mendeco guñan demboran. Jaincoac maitatu gaitu bere Seme bacarra gugatic emateraño, argan sinisten duana ill ezdedin ta izan dezan betico bicitza. Guc pecatuaquin Jaincoa ofenditu arren, berac sufritzen gaitu, echoten digu, barcatzen digu ta ezgaitu castigatzen. Azquenic, biurtzen guera aren etsaietatic, aren seme, adisquide ta aren erreinoaren jabegai izatera. Ezda oraindic guztia; maitaturic beti bereac, maitatu ditu azque-neraño ta bere amorioaren siñaletzat urzi dizte bere gorputza ta odola mantenimentutzat. Itz batean, beguira deguiegun gueren buruai ta ezdegu arquituco Jaincoaren ontasun amorioz beteagandic errecibitu ezdegun gauzaric. Ama dezagun, bada, orren Jainco ona.

Guc eguiatz ta benetan servitu bear degun Jaincoac juntatzen die anditasun ta ontasunari al edo podore bat al gucien gañean dana. Esan du, eta guciagoco bague gauza guztia eguiñac izan dira. Beguira cerura, beguira lurrera, beguira arbolai, beguira frutuai, beguira arto ale batec cembat ematen dituan! "Etzaitzeltela or guelditu —esaten digu San Agustinec— beguira ezazue Jaincoaren al edo podore andia lurreco gauzaric chiquienetaraño: beguira chin-gurri bati cein parte eder ta poliqui eguiñac daduzcan". "Baldin —dio Tertulianoc— icusten badegu Jaincoa orren miragarria gauza chiqui orietan, cembat obeto arguituco da bere al edo podorea bere escuetatic irten diran obra andietan? . Ah, Jainco guztiz al duna edo poderosoa, ezda eta ecin izan ere liteque zu becelacoric ta zure al edo podorearequin berdin danic!". Servi-dezagun, bada, eguiatz ta benetan orren Jainco andia, ona ta altsua. Ar-dezagun damu andi bat oraindaño munduaren legue gogorrac Jaincoaren legue gozo ta maitagarria baño obeto gorde dirugulaco ta escatu deguigun gracia aurrera bera bacarric servitzeco.

Jaincoaren legue santua ondo gordetzen duana da bere aleguiña gucian Jaincoa adoratu, maitatu ta servitzen duana; da fede, esperanza ta caridadez beteric bere zorion ta atsedean guztia Jaincoagan arkitzen duana; da soldadu bat bere Erregueren etsaien contra gustoz peleatzen duana ta lenago iltzera ere prest dagoana etsaiari obedecitu ta orren mendeen jarri baño; da morroi bat nagusiaren vorondatea ezagutzen ta eguiten duana. Goacen aurrera ta icusi ditzagun Jaincoaren legue santuac lagun progimoarequin ipintzen dizquigun obligacioac.

Jaincoaren legue santuac progimoaren alde aguintzen diguna eguiteco, bear degu izan umillac, caridade, paciencia ta liberealtasunez beteac. Bear becela progimoarequico leguea cumplitzen duana da guizon bat berea ezduan gauza ostu edo deseatu orde, prest dagoana bere gauza progimo orrequin partitzeco; da guizon bat biotzic esquerbaguearenac on-eguiñac baño, gogo obetic bidebagueac aztutzen dituana. Eguinbide oriec ta beste asco Jaincoaren legue santuac progimoaren alde ipintzen dizquigunac, dira gure oneracoac. Bada eguiatz, cer izango litzaque gutzaz, baldin grña gaiztoac burura ecarri, baña mandamentuac eragozten dizquiguen gauza guztia, mandamentu oriec berac ontzat emango balitue? Eriotzac, lapurretac ta beste gaiztaqueriac lurra estalico luquee, itzac balioco ezluque, tratueta fieltasunic

gordeco ezlitzaque ta ecertan ere berdintasunic icusico ezguenduque. Cumpli-erraza ta justua da, bada, guri eguitea nai ezdeguna besteri ezeguiteco, ta guri eguitea nai deguna ifiori eguiteco aguintzen digun leguea.

Legueac aguintzen digu progimoa socorritzeco, ichuaren beguia ta errenaren oña izateco ta contu artzeco, ez bacarric orren gorputzeco premiaz, baicic baita ere animacoaz ta ori pecaruc bideetatic apartatzeco; itz batean, gure conseju onaquin socorritzeco. Bai, legue santu orrec gure iritziric onenai laguntzen die aguintzen digunean progimo ori penaz beteric dagoanean consolatzeo, goseac dagoanean jaten emateco, egarriac dagoanean edaten emateco ta larrugorrian dagoanean estaltzeo.

Mandamentu santuac ondo gordetzeco eguin dezagun aleguiña, apostoluac dion becela, espiritu baten batasuna paquearen corapilloaquin gordetzeco. Ori eguiten ezpadequ, ausitzen degu leguea ta ezdegu izango parteric cristauen atseguia eguiten duen ondasunetan, gure esperanza ezda izango bear becelacoa eta ezditugu gordetzen bataioan artu guinduan obligacioac. Jaincoa ecin izan liteque gure Aita ta Jabea, ezpadequ aleguiña eguiten lagun progimorequin alcaturic bici izateco ta lagun progimo ori gueren buruac becela amatzeo, cergatic ori dan Jaincoaren leguearen anima ta cimendu eguiatzcoa.

Jaincoaren legue santuac ipintzen dizquigun irugarren obligacioac beguiratzen dize gueren buruai ta obligacio oriec cumplitu ditzaquegu lenago esan diranac becela. "Evangelioco legue santuaren gordetzalle fiela" esaten duanac, dio guizon garbi, castu ta mortificatu edo ilduratu bat, guelditu bague guerra eguin ta peleatzen duana lurreco gauzaz gozatzeratzen duan macurtasun edo griñaren contra; gizon bat, munduco gauzaz servitzen ezdana premiaz baicic, orietan bere aficioa ipini bague ta bacarric Jaincoari obedecitzeagatic, norc, bicitza gordetzeco aguintzen digunean, beartu gaituan gauza oriez baliatzeratzen. Venturaz eguiteco oec idurituco zaizquigu costoso ta gogorrac, baña pensa dezagun ceruac asco balio duala. Pensa dezagun Jaincoac merce duala gu gure griña gaiztoac escuratzen saiatzea. Beguira dezagun ondo evangelioco legue santuac aguintzen diguna ta icusico degu mortificacio edo ildura ta gurutze orren necosoac ta gogorrac iduritzen zaizquigunac beguiratzen dizeela gure interesa ta gure animen onari.

Eta eguiatz, baldin Jaincoaren legue santuac debecatzen badigu edocein lagunequin juntatzea, ori eguiten du gure onagatic, bada badaqui gaizqui itzeguitera griñatuac guerana ta cembait lagunequin juntatu ezquero, ecin egongo guerana bear ezdiran gauzac esan edo aditu bague. Baldin mandamentuetan aguintzen bazagu gure araguaia mortificatzea edo ilduratzea ta gure gurutzea Jesucristoren egemploan erabiltzea, da gure onagatic; bada, cer da bere gurutzea erabiltzea ta bere araguaia mortificatzea? Da mundu onetaco neque, naigabe ta eramanquizun guztia gure pecatuen penan artzea ta gure araguaia espirituaren mendeen ipintzea.

Venturaz oraindaño beatzaren puntarequin bacarric ucuitu diogu Jaincoaren uztarriari erabilli dezaquegun jaquiteco? "Ecín der, ezda posible" esaten degu, baña gure aoldadea ta ecifia datoz gure naguitasunetic ta gure Jaincoaganaco amorioaren faltatic. Bai, aolac ta argalac guerra, baña bacarric Jaincoa servitu bear danean. Cer bicitasuna, cer indarra ta cer biotza cerbait irabaztea edo biribillatzea erabaqui degunean edo gusto loi gaizto bat gure araguiari eman nai diogunean! Eragozquera ta arazoac ezgaitue batere izutzen, baña mandamentuac cumplitu bear diranean guerra aolac, naguiac, almengabeac ta nequeric chiquienac cansatu ta menderatzen gaitue. Asi gaitezen mandamentuac aguintzen duena falta gabe eguiten ta Jaincoaren amorioac ta gracia lagunduco digu bere legue santuaren carga ta uztarria eramaten.

Biotza caridadez beteric daducan anima batentzat Jaincoaren leguea da dulcea ta maitagarria aguintzen dituan gauza gucietan. Amorioaren izate guztia dago Jaincoaren mandamen-

tuac gordetzean ta mandamentu oriec ezdira necosoac. San Agustinec gauza onen gañean itzeguin erazten dio Jaincoari queja justu oequin: "cuticiac —dio Jaincoac— cuticiac aguintzen ditu pensatu-al-litezquean gauzaric gogorrenac; aguintzen du cuticia orrec ichasoac igarotzea, bicitza milla irriscutan ipintzea, ta bertatic obedecitzen zaio, baña nere mandamentuac orren gauza gogorric aguintzen ezipadue ere, botatzen dira oiñazpira ta ezda eguiten oriec esaten duena". Gauza lotsagarria: munduac aguinte gueiago daduca gurequin Jaincoac baño. Jaincoac aguintzen duanean arquitzen ditugu milla arazo ta embarazo, eta munduac edo gure griña gaiztoac aguintzen duanean egunoro ta noiz nai eragozqueta, arazo ta embarazo andiagoac, aisa, erraz ta atseguin andiarequin venzutzen ditugu. Lotsatu gaitezen, bada, gure oraindañoco ichutasunaz.

Ah, cein zori onecoac izango gueran, baldin mundu onetatic beticotasunera edo eternidadera pasabeardegun trance estu ta gogor artan, eguiarequin esan-al-badegu beti ondo bici izan guerala ta Jaincoaren mandamentu santuac ondo gorde ditugula! Jaincoac gure obra on ta santutasunaz atseguin-contentuz beteric ta icusiric bere graciari ondo eranzun ta iraun degula justudasunean azqueneco arnasaraño, esango dizquigu Abraham patriarcari beste dembora batean esan ciozcan itz consolagarri oec: "orain ezagutzen det nere bildur ceratena ta ni bacarric maitatzen nauzuena; bada, nere amorioz ta ni servitzeagatic orrembeste eguin dezuen ezqueroz, zuen gañera zabalduco ditut nere bendicio ugari ta andiac ta ordainduco dizuet nigatic ta nere amorioz eguin dezuen guztia. Laster aitortuco dezue nai badet izan servitua Jaincoa becela, badaquidala saria ematen ta pagatzen Jaincoac becela".

Artu dezagun gaur guztioac asmo firme ta sendoa emendic aurrera oraindaño baño obeto Jaincoa servitzeco ta aren mandamentu santuac ondo gordetzeco. Sarri pensadezagun mundu onetan gure egureco bacarra ta bearra dala Jaincoa servitzea ta cerua irabaztea. Cerua irabazteco ilduratu edo mortificatu bear ditugu gure pasio ta pecaturaco griñac, beti egon bear degu armac escuan ditugula ta bear ditugu venzutu gure buruac ta ceruraco bidean ditugun beste etsai guciac. Onela eguiten badegu, Jaincoa aztuco da gure lenagoco gaiztaqueria guztiaz, borratuco ditu gure pecatuac eta ezda contentatuco gure obediencia ta leialtasuna mundu onetan pagatuarequin, baicic emango dizquigu ondasun eguiazcoac, ondasun cerucoac, coroe beticoac ta izango degu menderen mende bera icusi ta beraz gozatzen egoteco dicha. *Amen*.

Dominica quinta después de la epifanía.

Sobre el estado funesto en que cae el pecador.

(17)

Gaurco evangelioan Jesu Cristo gure Jaunac esaten digu ceruetaco erreinoa dala guizon bere soroan garia ereiñ zuan baten antzecoa. Guizon batec, bada, ereiñ zuan bere soroan garia ta gau batean, besteac lo ceuden artean, joan zan onen etsaia sorora ta ereiñ zuan gari artean lolloa edo zaragarria¹. Lastoa aci ta garia burutu zanean, lolloa ere asi zan ezaguntzen. Orduan guizon oni bere morroiac esan cioen: "jauna, etzuan bere soroan gari ona ereiñ? Cerc sortu du bada garitan lolloa?". Eta nagusi ac esan cien: "nere etsaiac ereiñ du gari artean lolloa". Morroiac esan cioen, bada: "nai du joan ta lollo guztia atera dezagun?". "Ez, —eranzun cien— ezdet nai lolloarequin batean garia atera ezdezazuen. Larga itzatzue biac acitzen iritara artean eta orduan esango diet iritariac: 'bildu ezazue beñ lolloa ta azauetan lotu ezazue erretzeco eta guero batu ezazue garia nere gambaran paratzeco'".

Soroan ereiñdaco gari onac aditzera ematen ditu cristau onac ta Jaincoaren leguea gordeaz bear becela bici diranac. Lolloac edo zoragarriac aditzera ematen ditu pecatariac, gaiztoac edo

(1) Hala dio, baina "zoragarri" izango da. Ikus orri berean, 12. lerroan.

Jaincoaren legue santua gordetzen ezduenac, ceintzuec iritaco demboran, au da, azquen juicioco egunean, apartatuac izango diran onetatic ta botaac infernuco tormentuetara. Gaizto edo Jaincoaren legue santua gordetzeaz casoric eguiten ezduenac dira uste dan baño gueiako. Eta nor dira oec? Diran pecatari eriotzaraño pecatuan dauden guciac. Dudagabe ezagutuco dezue ceñi importancia andico gauza dan orren estadu gaiztoan ez erortea; orregatic estadu gaizto ta galgarri orretatic apartatzeco, gaur eracutsi nai dizuet nola guertatzen dan estadu orretan erortea casi oartu ere gabe, eta au izango da nere egun onetaco itz gai guztia. Escriptura sagraduac eracusten digu ta eguia andia da badirala pecatari batzuec, Jaincoaren aserretasuna aimbeste sumindu duenac eta aren beguietaraco añi estadu gaiztoan daudenac, non ezdizten ematen estadu gaizto ta bildurgarri orretatic irtereco bear dituen laguntasan ta graciac, apartatzen ere dituala orietatic bere on eguiñac ta mesedeac ta largatzen diela beren pecatuan illtzen. Eguia da, pecataria ezda erorten bat batetan estadu negargarri ta errucarien onetara, baicic pisca bana ta bere pecatuaquin Jaincoaren misericordiaren ta adisquidetasunaren ezdiña eguiten dijoan becela. Eracutsi nai dizuet, bada, nola anima bat estadu galgarri onetan erorten dan eta ceñi diran Jaincoa anima orregandic apartatzen dan siñaleac, bada ori da anima ori berico condenatzen dan duda bagueco asmatzea.

Siñale oec dira oquer ta gaizqui ibilli arren Jaincoac aviso ta arguirc ez ematea, concien-ciaren quezca ta arrac ez sentitzea ta quezca ta arr oriec sentitu baguez nola nai ta ardura bague pecatu eguitea. Anima icaracor ta bildurtiaren ta pecatuan gogortuaren artean arqui-tzen da diferencia au pecatuan erorten diranean: anima bildurtia erorten da pecatuan noiz edo berriz, baño ezda erorten pecatu genero batean baño; pecatu eguiten du argaldasunez ta tentacio andi batec arrastaturic, bildurrarequin, sentimentuarequin ta quezca andiaquin. Jaquitzen da pecatutic pecatu eguin ta laster, cergatic Jesu Cristoc beguiratzen dion San Pedrori beguiratu cion becela, cergatic avisatzen duan bere barrumbeco quezca ta arraquin ta aleguiña eguiten duan predicadoreac esna dezan ollarrac apostolu au becela. Sentitzen ditu bere biotzean milla quezca, aranza, samiñtasun ta naigabe pecatutic irten artean. Pecatutic irten ezquero, eguiten ditu milla aleguiña ta penitencia asco berriz pecatura ez biurtzeco. Baña nola Jaincoac begui onez beguiratzen ezdion anima pecatuan ta gaiztaquerian gogor-tuari ta nola asperturic orren gaitaqueriaquin² ta aserraturic orren arduragabetasunarequin apartatu dituan orregandic bere aviso guztia, bere amoriozco erreprensioac, barrungo quez-cac ta concien-ciaren arrac, pecatu eguiten du quezca bague, edaten du gaiztaqueria ura becela, ausitzen ditu mandamenturic gueienac ecin contatu al gaitan; gañera, alabatzen ditu bere eguiñac, naiz izan gaiztaqueriaric lorsagarrienac, ematen die lagun progimoai egemplo gaiz-toa ta bere pecatuen ustel usai gaiztoarequin botatzen ditu beste asco pecatuan ta sartzen ditu infernuraco bidean.

Anima desgraciatu ta zorigaiztocoaren estadu gaiztoaren bigarren malla guertatzen da Jaincoac argandic bere argui edo biotz muguitzeac apartatzen ta erretiratzen dituan. Au aditzera ematen digu Espiritu Santuac Baltasar Babiloniago³ Erregueri guertatu citzaionare-quin. Erregue onec afal-ondoan maian cegoala, divertiten ta pecatuan baño pensatzen erzuan demboran, icusi zuan paretean ta bere aurrez aurre ceruan arien contra eman zan eriotzaco sententia. Daniel profetac aditzera eman ta azaldu ciozcan erregue oni itz escriptu inñorc iracurri ecin cituanac ta esan cion itz oriec Erregueren contra ceuquen eriotzaco sententia gogorra. Baña etzion esan arrats artan bertan ill bear zuanic. Jaquin zuan Erregue estadu gaiztoan, pecatuan, condenacioco bidean ta bere salvacioaz azturic cegoana. Jaquin zuan etzitzaiola guelditzen dembora pisca bat baicic Jaincoagana biurtzeco, orri barcacioa escatze-

(2) Badirudi "z" ahaztu zaiola idazleari: "gaiztaqueriaquin".

(3) Sic. Ikus 321. orriko 4. oharra.

co ta obra on batzuec eguitemo, orien bidez misericordia irichi edo alcanzatzeco. Baña gauza orren gañean etzion itz bat bacarra esan. Eta ori guertatu zan orrela, cergatic Jaincoac etzion eman Danieli ez pensamenturic ta ez vorondateric Erregue gauza oriez abisatzeco. Izan zan cergatic Jaincoac apartaturic ceuzcan bere graciác Erreguegandic eta cergatic erregue onen pecatuac neurria bete zuen. Espiritu Santuac itz guchian aditzera ematen du anima pecatuco estaduan Jaincoac largaric dagoan baten estadu gaiztoa. "*Pecataria erori danean* —esaten du— *leicearen ondora*, au da, pecatuco estadu galgarrian sarturic ardura gabe dagoanean, *guztia menospreciatzen du*". Nola Jaincoac anima pecataria ez castigatu ta ez umillatzen duan mundu-coen aurrean, anima ori bere burua castigu bague icustean, ausardiaz ta soberbiaz betetzen da. Nola aberastu dan bere bide gaiztoco tratuquin, bere gaiztaqueriaz arrotzen da eta emendic guero baño guero pecatu ta gaiztaqueria gueiágo eguiten du. Onela zuc, guizon pecataria, nola iñoric casoric eguiten ezdizun, nola Jaincoac castigatzen etzaituan, ta concienciaren aranza ta quezcaric sentitzen ezdezun, zabaltzen dituzu infernuco atea eta botatzen dituzu asco ta asco betico surtara zure egemplo gaiztoarequin, zure maldicioquin, zure itzcuntza berdequin, zure lizunqueriaquin, zure queñada lotsagarriaquin; eta zuc, emacumea, ori bera eguiten dezu zure murmuracioetan iñori ere barcatu bague gogoac ematen dizun edocein gauza esaten dezunean eta zure ibillera charraquin cer esanac ematen dituzunean.

Eta nola orrembeste pecatu ta gaiztaqueriaren castiguan Jaincoac apartatzen dituan zugandic bere gracia esrimagarriac ta bere biotz mugitzeac, largatzen dezu ondutzea ta Jaincoagana biurtzea beti gueroco ta erorten cera leicearen ondora, au da, zure biotza gogortzen da Jaincoaz aztutzeroaño. Orregatic San Pablo apostoluac esaten dizu gauza onen gañean: "zuc menospreciatzen dituzu Jaincoaren ontasunaren aberastasunac, aren paciencia ta aren luzaro sufritzea". Arrazoi andiarequin esaten du "aren aberastasunaren ontasunac". Eguiaz, Jaincoaren Semea bere ontasun parebagueagatic etorri zan mundura, ibilli zan nequepean ta eguin zuan lana ogei ta amairu urtean, zuri cerura bidea eracustegatic; egon zan odola izarditzeraño co agonia triste batean, sufritu cituan azoteac, aranzazco coroa ta azquenic gurutzeco eriotza dolorez berea; eta zuc misterio ta oneguín orie co guztia co oiñazpiratu ta menospreciatzen dituzu eta zureztat ecera⁴ biurtzen dituzu pasio ta eriotza orren merecimentuac. Menospreciatzen dituzu aren pacienciaren zurequico aberastasunac, aimbeste dembora onetan echoten dizunean ta disimulatzen ditunean zure culpac argana biurtu zaitean eta zure buruaren ezagueran sartu zaitean. Baña zure biotza da Faraon erreguearena becela ta arria bera baño gogorragea; ez, ezdue biotz ori biguntzen, ez aguinteac ta ez amenazac ta ezda gauzaric zu penitenciaco bidean sartzen zaituanic. Orregatic apostoluac esaten dizu: "zure gogortasunagatic ta penitenciaric eguin nai ezdezulaco, biltzen dezu zureztat urremendi coleraz bete bat aserretasuneco eguneraco. Dembora asco da sarri pecatu mortal bat edo gueiágo eguiten dituzula, edo pensamentuz, edo itzez, edo obraz eta orregatic ezdezu Jainco ofendituagana biurtu ta berari pecatuen ordaña edo satisfacioa emateaz casoric eguiten. Largatzen dizut pensa dezazun cer pecatu taldea ta cer coleraco ta venganzaco aberastasunac biltzen dituzun juicioco eguneraco". San Pablo: berac esaten dizu egun izugarri orretan Jaincoac emango diola bacoitzari eguin dituan obra onen pagua ta gaiztoai emango ditzela castigu andi ta izugarriac.

Nere cristau onac, aleguiña guztia eguin dezagun estadu desdichadu ta galgarri orretan ez erorteco; orretaraco, lenengo pensatu bear degu ezdaquigula eriotzaco orduan penitencia eguitemo demboraric izango degun edo ez. Orregatic Isaías profetac esaten digu: "billa ezazue Jainco arquitu ditequean demboran". Jesu Cristoc berac esaten digu: "zabiltzate arguia dezuen artean illuntasunac arrapatu etzaitzen". Era beste lecu batean, Jaincoaren Semea

(4) "ecereza" ipini nahi ote zuen? Hitz bera darabil 15. orrian, lehen leerroian.

etorrico zagula usteric guchiena degunean contuac artzera. Bigarrenengo pensatu bear degu ezdaquigula trance artan Jaincoagana eguiatz biurtzeco bear dan gracia izango degun edo ez, bada articulu fedecoa da eriotza on bat eguiteco gracia iñori zor etzaiola. Orregatic Jesu Cristoc esaten die eriotzaco orduan penitencia eguin ta Jaincoagana biurtzeco esperanzarequin pecatuan bici diranai: "billatuco nauzue, bafia ez nauzue arquituco". Irugarrenengo pensatu bear degu Jaincoagana biurtzeco bear dan gracia ta dembora izango baguinduzque ere, eriotzaco orduan oi dirala milla embarazo gauza ori bear becefa eguiteco, dala gaitzaren aldetic, dala pecatuco oitura gaiztoen aldeetic⁵ ta dala munduco eguitecoen aldetic. Orregatic Espiritu Santuac esaten digu ez largatzeco egunetic egunera Jaincoagana biurtzea ta pecatutic alde eguitea.

Bertatic, bada, apartatu bear degu pecatutic ta pecatuco bide ta tratu guztietatic, bear degu eguiatz Jaincoagana biurtu, bear degu eguin biotzaren erditic penitencia, bear degu artu asmo sendoa beñi ere gueiago pecatura ez biurtzeco, bear degu artu bicitza berri bat, bafia cristau onari dagoquion bicitza, bear ditugu bitartecotzat ipini ceruco santu ta santac ta batez ere Maria santisima, orien bitartez irichitzeco pecatuen barcacioa, Jaincoaren bedeincacioa ta azquenic, eriotza on, dichoso ta zorioneco bar eguiteco gracia, guero izan dezagun santuaquin batean ceruan Jaincoa icusten ta beraz gozarzen beticotasun gucian egoteco dicha ta zoriona. *Amen.* —1833—

Dominica sexta después de la epifanía.

Se deben evitar los pecados veniales.

(18)

Gauza chiqui edo ariñac ezdira utsean artzecoac, baicic beguiratu bearrecoac. Chingar edo prasa chiqui batetic echea erretzera etorri liteque. Chiquia da lurraren baoa, bafia ortic sortzen dira trumoi, chimista ta arraiio calte andiac eguiten dituenac. Orregatic gaurco evangelioac dio bostofiaza edo mostazaren acia dala acietan chiquiena, bafia orren landara acitzen dala arbola baten eran ta egaztriac orren adarpeetan gordetzen dirala. Jesu Cristoren doctrina guciac darraizca gure animaren onari ta evangelioco itz oequin aditzera ematen digu pecatu venialetatic garbitu bear degula, beguiratu ere bai berriz eguitetic, ceren nola gauza chiquietatic andiac etorri litezquean ta aci chiquitic arbola andia, ala pecatu chiqui venialetatic pecatu mortal edo lartietara igaro litezquean, bada pecatu venialac berenez animaren iltzalleac ezpadira ere, guchibana oztuaz illtzera dacarde.

Bi moduracoac dira pecatu venialac: batzuec argaltasunez ta ezaguera guchirequin eguiten diranac, nola diran cristau bati mezari ezdagozcan qauza batzuec mezaco demboran gogoratu, guchi asco contuan erori ta quentzean zabartzea; eta onelacoetan justuenac ere erori oi dira. Besteac dira berariatz, jaquiñaren gañean ta ezaguerarequin eguiten diranac, nola diran jaquinaren gañean ta ezaguerarequin guezur chiqui bat esatea, iñoren falta chiquiac esatea ta beste era onetacoac: oec Jaincoaren gracia ta laguntasunarequin batean escusatu ditzaquegu ta onela eguiten due Jaincoaren servitzari leialac.

Espiritu Santuac dio gauza chiquiac despreciatzen dituana gauza andietan edo larrietan erorico dala edo gauza ariñetatic gauza pisuetara igaroco dala. Gaur ardit bat ostutzen duanac biar ostuco ditu bi, urrengoan iru ta guero al duana. Gaur guciegui itz eguiten duanac, biar besteren utseguite ta gaitz eguiñac esan ta lagun progimoaren contra murmuratuco du. Bada beñi ere ezda izan pecatari andiric gauza chiquietatic abiatu ezdanic. Iru arrazoi garbi ta segururequin obeto arguitu ta eracursico det doctrina au.

(5) "aldetic", alegia.

Lenengoa: pecatu venialetan ardura baguea dana erorten da pecatu andietan, cergatic pecatu chiqui ariñai lotsa galtzen dien ta orietan bildur bague erorten dan. Orregatic dio San Gregorioc gauza chiquiai contu artzen zabartzen baguera, andiac eguingo ditugula lotsagabetasunarequin, cergatic pecatuen bildurrac ta concienciaren lealtasun miragarritzacoac aldeguingo duen eta lotsagabetasuna ta ausardia gueitu ta acico diran.

Guciac due gorrotoa menenoaren contra, ceren laster ta aguirian illtzen duan; ta orregatic jaquiñaren gañean ezda iñor azartzen menenoa artzera. Baña janari ta edari osasunaraco onac ezdiranac bildur guchirequin artu oi dira eta oec menenoac becela beingoan illtzen ezipadue ere, pisca bana illtzera dacarde. Orobat, anima ascoc pecatu mortal edo larria animaren illtzallea dalaco igues eguiten badue ere, venial edo chiquiaz guchi bildurtzen dira; ala, animaco eriotza, ceñean pauso batean edo beingoan erortea chit bildur diran, guchi bana edo pausoric pauso vorondarez artu edo errecibitzera datoz. Badaquize cergatic Judas, Jesusen saltzallea, onembesteco gaiztaqueria eguitera igaro zan? San Juan evangelistac dio Judas zala Jesu Cristori ematen citzaion diruaren gorderzallea ta lapurra, eta San Juan Crisostomoc, lenengoan abiatu zala Jesu Cristoc pobreai emateco aguintzen zuanetic diru bat edo beste ostutzen; guero cerbait gueiagio; guero juduaquin tratuac eguiten; eta azquenic, irabaci ta ondasunen alaco cuticia artu zuala, non diruagatic Jesu bere maisua saltzera etorri zan eta gure erospeneco odola etsaien escuetan entregatu zuan. Orra Judas cuarto bat edo beste balio zuan diru bat ostutzetic nola allegatu zan munduan izan dan gaiztaqueriaric andiena ta izugarriena eguitera.

Ori berbera guerratu citzaion juduai Jesusi bicitza quentzean. Nola Jesu Cristoc mundu gucia ceucan arrituric eguiten cituan gauza andiaquin ta guciac cerraizcan nora nai, escriba ta fariseo ondasun zale, andinai ta arroac icusiric Jesusen jaquinduria aena baño andiagoo zala ta bere miraritzo sermoi ta gauza andiaquin guciac bereganatzen cituala, beguitan artu zuen ta beren pecatuac gatic eguiten ciozten erriertac ecin eraman cituen; orregatic, Jesu Cristo gatic bide gabeco itz lotsagarri asco esatera atrebitu ciran ta azquenic illerazotzerañoco gaiztaqueria eguin zuen. San Juan Crisostomoc onen gañean dio juduac besteac baño gueiagotzat eren buruac iduqui naiac ta munduco estimacioen deseoac lenengoan gauza chiquitzat iduqui ezipalitie, etzirala gueroenean atrebituco Jesus illerazotzera. Emendic icusten degu nola bide onetatic datocen gaiztaqueria guciac, bada beingoan ezda iñor allegatzen gaiztaqueria pisu edo larrietara. Pecatuac dira ibaien antzecoac: jaiotzan chiquiac, baña cembat gueiagio corri- rzen duen, ambat gueiagio acitzen dira. Bacoitzac ecarri bitza gogora bere gaiztaqueria andiac ta icusico du nola oriec asiera izan zuen chiquietatic. Bada San Juan Crisostomoc berac eracusten duan becela, animac badu berez bere lotsa modu bat, ceñia beingoan oiñazpira ecin lirequean, baicic piscabana ta naguitasunez edo animaren lotsari contuz beguiratu gabez.

Bigarren arrazoia, cergatic pecatu chiqui venialetatic pecatu andietara erraz igarotzen edo pasatzen dan, dago demonioaren aldetic, bada iñoiz gauza chiqui ariñetara tentatu edo eraso aldiac eguiten baditu, berearequin irteten da eta etsaiaren gogo ezagutua da guri gaiztaque- riaric andienac eraguitea, baña ez beingoan, baicic guchi bana edo chiquitic andira eramanaz. Bada lenengoan gauza larriac, nola diran castidadea ausitzen duan loiqueria gaiztoa ta beste onelacoac escatzen balitu, beñ ere berearequin irtengo ezlitzaque, baicic guztiac etsai jaquiña ta ezagutua becela beretatic botaco luquee. Orregatic engañoiz obratzen du edo bere tenta- cioac gauza chiquietatic abiatzen ditu. Castidadearen contraco gauza loien azpian ezarri nai duanari, lenena ecartzen diozca gogora adisquidetasun gueieguiac edo carño onetsi modu- coac. Anima asco ta asco infernuraco bidean ipintzeco baliatzen da etsaia orrac chocarrerria, chanza ta itz maliciatz jancitaco orietzaz lapurretaco pecatua eraguin nai dionari, lenengoan ecarrico dio gogora ondasunen cuticia pisca bat, guero gauza chiqui bat ostutzea, eta onelaco gauza chiquiai bildurra galdu ta gueroenean edocein gauza ostutzero etorrico da. Gorrotoan

edo vanganzaetan¹ nastu nai duanari, lenengoan onra ta arrazoia gorde ta defenditzeco deseoac aguertuco diozca eta era onetan obratzen du etsaiac gaiztaqueria pisu ta larrien azpian animac ezartzeco.

Irugarren arrazoia, cergatic pecatu chiquiac beren ondoren pecatu andiac ecartzen dituen, dago Jaincoaren aldetic, bada jaquintsu guciac esaten due Jaincoac pecatu chiquien alderaco edo pecatu chiquiai beguiratzeco zabartasun edo descuidoa castigatzen duala onelaco oztasunarequin obratzen duan cristaua larga ta desamparatuaz, nondic datorren pecatu pisu ta larrietan erortera.

Eguiaz, edocein cristau Jaincoaren gracia ta laguntasun indarsuaquin ondo janci, inguratu ta gorderic arkitzen danec, etsaiaren gaitzeraco tentacio edo erasoaldiac garaitzen ta escuratzen ditu, baña Jaincoaren gracia edo laguntasunac aldeguiten badioe edo guchituaz badijoazquio, nola etsaiac menderatu edo bereganatuco ezdu? Pecatu venialac gatic, bada, Jaincoac guchitzen ditu esan ditugun graciaren laguntasunac edo ezdio ematen entendimentuari aimbeste arguitasun, ezda ere borondateari aimbeste beraganaco amorio eta emendic cristau zabarrari guertatzen zaio bere pasio edo nai oquerrai jarraitzea ta gueroenean pecatu pisuetan erortea. Jaincoac cer moduz edo nola obratzen duan bere gracia edo laguntasunac atzeratu ta guchitzean aditzera emango dizuet egemplo onequin.

Contu eguzie guraso on batec duala seme bat cerbait gaiztoa ta abiso ta conseju onac artu bearrean, parre eguin bai, baña beste arduraric artzen ezduala. Onelaco semea bere guraso onac bein, berriz ta ascotan abisatzen du ta abiso ta consejuac ecertan ezdauzcana icusitacoan castigatzen du, onetan dembora joan, dembora etorri, eta semeac len adiaña edo ardura guchiaqo artzen duala edo lenengoan baño gaiztoago dala. Gurasoac icusiric bere aleguifia guciac alperric dirala, largatzen dio semeari daguiana daguiala. Orduan semeac artzen ditu libertade guciac, ematen dio gaiztaqueriari ta gueroenean dator bere burua betico galtzera. Era onetan obratzen du, bada, Jaincoac pecatu andi edo larrietatic baicic gordetzen ezdan animarequin edo pecatu chiqui arinaz casoric eguiten ezduanarequin. Bein baño gueiagotan deitzen dio, bein baño gueiagotan abisatzen du, baña icusiric arduraric artzen ezduala, largatzen dio bere deseo gaizto, grifia edo nai oquerrai jarraitzen. Eta au bera da castigu bat Jaincoac berac prestaturic ta disponituric daucana, bere dei ta abisoai casoric eguiten ezdiocenen atrebimentua ta lotsagabetasuna castigatzeco, berac itz oetan aditzera ematen digun becela: "nere errietaco gendeac etzuen aditu nere deia eta larga nien ibili citean beren eragabeco gogoen ondoren eta beren deseo edo gaitz alderaco nayai jarraitzeni".

Bein edo bein ezagutzen det, bada, cergatic santu guciac penitencia andiac eguin cituen pecatu chiqui ariñ venialac gatic. Santa Paula Erromacoac, dio San Geronimoc, pecatu venialac gatic mortalac baciran becela negar eguiten zuala. Beste santu asco penitencia andiaquin pecatu chiquietatic garbitu ciran, biciro bildur ciralaco, cein Jaincoaren amoriozco laguntasunac galdu citzaten ta azquenic betico galtzera etorri citean.

Bildur izan gaitecen, bada, pecatu chiquiaz, lenengo ceren pecatuaren lotsa ta bildurra quentzen duen ta casi oartu gabe pecatu larrietara arrastatzen duen. Bigarren go ceren, noizbait demonioac biotzaren zati bat artzen badigu, laster guciaren jabe eguingo dan. Irugarren go ceren, pecatu chiquiaz casoric eguiten ezpadegu, Jaincoac bere ondonai miragarritzcoa atzeratuco duan gugandic eta graciaren laguntasunac guchituco dizquigun. Beguien aurrean erabili dezagun San Juan Crisostomoren abiso au: "igues eguin ditzagun gaitz chiquiac, ceren orietatic jayotzen diran gaitz andiac". Acordatu gaitecen itute chiqui bat asco dala echea galtzeco, baldin demboraz erremediatzen ezpada eta pecatu chiquietatic andietara pasatzen

{1} Lehenengo bokala ez dago behar bezala idatzia: "venganzaetan".

dala, contuz orietatic aldeguiten ezpada. Iduqui dezagun, bada, beti beguien aurrean Espiritu Santuaren esana: gauza chiquiac despreciatzen dituana gauza andietan erorico dala. Au onela eguiten badegu, merecico degu Jaincoa ondo ta garbi servitzea emen lurrean eta guero bera arpeguiz arpegui icustea ceruco glorian. *Amen.* —1833—

Domingo de septuagésima. Sobre la misericordia de Dios.

(19)

Gaurco evangelioac dio ceruan Jaincoac emango duan saria dala familiaco guraso batec bere mastico languilleai eman cien sariaren antzekoa. Familiaco guraso onec bada bialdu cituan bere mastira languilleac, barzuec goicean goiz, beste barzuec bederatziaac aldeac,¹ besteac amabiace aldean, besteac irurac aldean ta besteac gueroago. Arratsean eman cien guciai jornaia ta berandu joan cidanai² ere eman cien egun gucico jornaia.

Ezda pecatarietaz gauza consolagarriagoric orain aditu dezuen evangelioa baño. Jesu-cristo eracusten da familiaco guraso ordu gucietan languille billa dabillena becela, gu guztioac obligatzeagatic aren mastian bearra eguitera, au da, gure salvacioaz contua iduquitza ta demboraric ez galtza. Abiatzen da cristauen billa uso arrazoizcora allegatu-orduco, arguitzen ditu orien entendimentuac, berotzen ditu orien biotzac, eguiten ditu aleguiña guztiaac orieci irabazteco, batean aguintzen diozte sariac ta bestean castiguac bera servitzeagatic. Icusten dituanean salvacioco bidea larga ta galtzeco bidean, eguiten ditu aleguiña guciai erortoquitic apartatu ta bide onera biurtzeco.

Baña barzuec arquitu ezpadira plazan languille billa joan danean, oentzat gucia galdua ote da? "Ez, ez —dio San Pabloc—. Icusten det familiaco gurasoa arratsaldeco iruretan ere bere mastira languilleac bialtzen"; bada eguia da Jaincoac ecer ere gueiago nai ezduala gure salvacioa baño eta dan beranduena argana biurtu arren, beti demboraz allegatzen guerala, cergatic beti prest dagoan guri escuac zabaltzeco. Orregatic cion David santuac ta guztioac onec becela esan bear guenduque: "bai, nere bici guztian cantatuco ditut Jaincoaren misericordiac: misericordias Domini in eternum cantabo".

Norc bear becela aditzera eman al dezaque Jaincoac pecataria billatzeco daucan ardura ta contua? Argandic apartatu orduco, seguitzen dio, aleguiña guciai eguiten ditu beragana biurtzeco, orren anima icaraz betetzen du, orren pecatuai quantzen diezte pasioac ipini ciozten mascarac; emen ipintzen diozca beguien aurrean eriotzaren ciertoeza, gaiztoentzat prestaturic dauden tormentuac ta su izugarri orien iraupena, an burura ecartzen diozca Jaincoaren oneguiñac ta mesedeac, onenzat dagoan saria ta Jaincoa icusten duenen pozcontentu ta gloria. Desgracia bat guertatzen zaionean esaten dio: "nic castigatzen zaitut, ni gabe ecin izan cindezque dichosoa". Baldin oe batean dolorez, miñez ta penaz beteric ta eriotzaco ateetan badago, bere barrumbear aditzera ematen dio bicitza eman dionac bere escuan daucala nai duanean eriotza eman. Cuticiosoari esqueintzen diozca aberastasun erdoiace ta sirsac galdu ecin litzaqueanac. Izutzen du desonestoa orren gusto ta atseguin loientzat prestaturic dagoan su icaragarriarequin. Eguiten ditu pensatu al guciai iguesi dijoaquinon pecatari ori beregana biurtzeco ta ascotan disimulatzen ere ditu orren pecatuac penitenciara biurtzeagatic. Ortic combite amorioz bete oec: "arozte, erruquienac, ona ta misericordiaz bete naiz ta prest nago zuei escua emateco; ezdet nai pecatariaren eriotza, baicic nigana biurtu dedin ta bicitza izan dezan. Aroz nigana —esaten dio oraindic pecatariari—, atoz nigana ta errecibituco zaitut. Ondu zaitetz, zure pecatuaz negar eguizu eta eramango zaitut cerura".

(1) "aldean" jarri nahian, beste hori idatzi du.

(2) "ciranai", noski: egileak behin baino gehiagotan nahasten ditu "d" eta "r" leuna; ondorioz, hemengo "cidanai" ez da "zidanari", baizik "zirenei".

Jainco aimbeste demboran aztu, aimbeste bider menospreciatu ta aimbeste bider ofenditu dezun orrec billatzen zaitu. Ori bague ecin pecatutic irten cindezque, orretaraco bere gracia eman bear dizu ta eguiten du aranza ta quezca oriec bialtzen dizquitzonean, zure lazo ta cateac urratzeo daucazun deseo ori ematen dizunean ta Jaincoa bear becela servitzen duenen atseguña desea erazotzen dizunean.

Gueiago, Jaincoac pecatariari echedeten dio penitenciara ta onetan eracusten du bere paciencia ta ontasun paregabea. Eta eguiatz, cer ontasuna pecatariari echedetea! Pecatariari echedetea da ematea dembora pecatari izateco ta bere pecatuac gueitzeco. Ezda ecer ere Jaincoac pecatariari dion amorioa obeto aditzera eman dezaqueanic. Eta eguiatz, cer paciencia andiagoric ta cer ontasun icaragarriagoric etsaia escuen artean daucala ta pena gabe ta justiciarequin castiga dezaqueala, aren contra jaiqui ta aserratu becela dagoanean castigu bague largatzea baño?

Menturaz, pecataria, zure pecatuen anditasunac izutu ta bildurtzen zaitu; ordea, Jaincoaren ontasun zurezat pacienciaz beteac sosegatu bear zaitu, bada aren misericordia zure pecatuac baño andiagoa da. Zure pecatuen anditasunac izutzen bazaitu, jaquizu emen lurrean Jaincoaren justiciac bere escubideac uzten dituala misericordia arguitu ta azaldu dedin eta, David Erreguec dion becela, misericordia maitagarri orrec lurraren gaiñ guztia estalitic daucala: misericordia Domini plena est terra. Zure pecatuen anditasunac bildurtzen zaitu; ordea, San Agustinec dio Jaincoaren misericordia dala andia pecatu andiac barcatu ta borratzeagatic. Zure pecatuen anditasunac izutu ta bildurtzen zaitu; arzazu confianza; esanzuanac "eguin bedi arguia" ta nai duanean Abranen³ seme dignoac eguiten dituanac, zure biotza mudatu ta nai duan becela erabilico du, zuc zure malicia ta gogortasunarequin eragozten ezipadiozu. Zure pecatuen anditasunac izutzen zaitu; ordea, zure zardasunerañi pecatuan ta gaiztaquerian bici izan baciña ere, oraindic joancindezque zure ioratzalle ta zure jabeagana. Ezdu bein ere, berac dion becela, argana eguiatz ta bierz osotic biurtzen dana campora botaco: *eum qui venit ad me, non ejiciam foras*.

Dijoacela emendic pecatari Cain desesperatuac becela esaten duenac "gure pecatuac andieguiac dira barcacioaren esperanza iduquitzeo". "Oraindic bici izateco demboraric guelditzen bazatzu, —dio San Agustinec— Jainco ontasunez beteac prest dago zu recibitzeco ta ezda aspertzen zuri echedeten". Cembat pecatari andi Jaincoaren misericordiac lagunduric biurtu dira penitente andi izatera? Ninivec icusico cituan bere erritar guztiac egun batean iltzen, misericordiac berrogei egun alcanzatu ezipaliozca. Lapur zorionecoa betico galduco zan, eriotzaco orduan batu ezipalitu misericordiaren frutuac ta Jesusen odol tantoac. Ah! Etzuan bada gureac ere eguin, Jaincoac echeden ezipaligu, Isaiasec dion becela, gutzaz misericordia izateco? Bai, nere Jaincoa, nere pecatuac ichasoco area baño gueiago balira ere, zugar bacarric esperanza iduquico nuque, cergatic zu ceran nere arrimoa, nere amparoa ta nere Jauna ta Jabea.

Escritura sagradu gucian Jaincoac bere misericordiarequin combidatu ta estutzen gaitu. "Jaso itzatzu zure beguiac, —esaten dio Israelgo gendeari— beguira ezazu pecatuan ibilli ceran toqui gucietara ta desonestidadearequin manchatu dituzun lecuetara, acordatu zaitez ni utzi nauzuna pecatuan ibiltzea gatic; zure desleialtasuna andia da, baña orain ceregan sartu ta zure biotzera biurturic, ezagutzen dezunean zure gaizqueguña, otseguidazu ta eranzungo dizut, etorri zaitez nigana ta artuco zaitut, nere misericordiari deitu eguiotzu ta nere justicia sosegatuco da. Cergatic illco ciñaque, Israelgo echea? Deitu nazazu zure Aita ta nic nere biotzeco Semeac becela tratatuco zaitut. Biurtu zaitezte nigana, Israelgo semeac, ta guztioac ipinico zaituet nere gatzeluan bici diran zorionecoan artean ta eramango zaituet Siongo mendi santura, au da, cerura".

(3) Azken kontsonantea ez da garbi ikusten; hala ere, "n" behar du izan.

"Jaincoagan guciena miresten dedana —esaten zuan San Hilarioc— ezda cerua ta lurra ecerecetic eguita, demborac ederqui ordenatzea ta aiceac ta ecaitzac sosegatzea. Arritzen nabana da, iduquiric escuen artean ala ta escubidea pecatari baten gaiztaqueriac castigatzeco, biotzean iduquitzea orri barcatzeco gogoa ta naya; arritzen nabana da Jaincoac berac pecatari ori billatzea ta erregutzea aren misericordiaz baliatu dedin".

Artuitzatzu, bada, cristau desconfianzaz betea, zure Jaincoaren ontasunaz iritzi andiago ta obeac. Aren contra pecatuarequin jaiquitzen ciñanean, billatzen cinduan, echederen cizun, estutzen cinduan; azquenic, aimbeste pacienciarequin sufritzen cinduan. Cernbat atseguin gueiagorequin errecibituco zaitu bada gaur icusiric zure lengo pecatu ta culpa guciai beguiratzen diezula benetaco gorroto batequin? Orduan ofenditzen cenduan gogoz, oarrarequin ta maliciarequin ta, ala ere, amaten cinduan. Zuc etziñaquizula, oneguiñez betetzen cinduan ta ori eguiten cizun cequala aren oneguiñaz gaizqui baliatuco ciñala. Orduan, dior berriz, amaten cinduan ta aren amorioa zuretzat zan guztiz andia. Baldin oneguiñac badira amorioaren ezagungarri, amorio andiaren ezagungarri izango dira oneguin andiac; aren oneguiñaz juzgatzea, bada, amatu cinduan arrigarri. Nola bada orain amatuco etzinduzque, orain penitencia eguiatzcoarequin beragana biurtzeco asmo eguiatzcoa artu dezunean ta zure pecatuen cargapean umillaturic ta barrunduric zaudenean?

Ordea, cergatic Jaincoac pecatariari echedeten dio pacienciarequin? San Pedroc eracusten digu, esanaz Jaincoac paciencia izaten duala gugatic, cergatic nai ezduan inor condenatu dezaten, baicic guciac penitencia eguin deza ten. Ez, ezdu nai pecataria galdu dedin; naico ere luque guztia izatea Jaincoagana biurtu ta salbatzeco pensamentua; deseatzten du ta nai du; tristeturic becela dago aren deseoi eranzuten etzaienean; echoten du pecataria argana biurtuco dan edo ez icusi nai balu becela.

Jaincoac beregana biurtu diran pecatari guztia errecibitu ditu amorio andiarequin eta pecataria beragana biurtzen danean dirudi acitzen dituala bere misericordia guztia. Onela, nere Jauna ta Jaincoa, escura nai izan dezu gure desesperacioa! Zure justiciac batzuetan izuru ta icarutzen bagaitu, moderatzen dezu gure bildurtasuna zure misericordiaren mirariaquin. Eta eguiatz, beste dembora batean Israeli esaten ciona esaten digu guri ere: "nere puebloa galtzeco sententia eman banu ere, ori arras bucatzeco juramentua eguin banu ere, baldin gende desleial orrec bere pecatuaz negar eguiten badu, bere esquerbaguetasunaz lotsa bada ta penitencia eguiatzcoa eguiten badu, niri ere damutuco zat ta orren contra pensatzen nuan maldicioa biurtuco det bendicio". Onen aguinte ederren ondoren, bildurra galdu ezazu, cristau desconfianzaz betea, ta jaquizu Jainco au, noren misericordiac esaten dizquitzudan, dala Jainco ura bera, ceñec errecibitu zuan aimbeste ontasun ta amorioarequin Manases bere sacrilegioen ondoren, Nabucodonosor bere erriligiobaguetasunaren⁴ ondoren, David bere adulterioaren ondoren, Zaqueo bere logreria edo usuraen ondoren, Magdalena bere desonestidaren ondoren, Pedro bere maisua ucatu ondoan ta Tomas bere ecin sinistuco pecatuaren ondoren.

Pecatari batec Jaincoagana biurtzeco asmo eguiatzcoa artzen duan instantean Aita misericordiaz bete ori orretzaz erruquitzen da; orren arganaco buelta edo biurreraz atseguin-contenrutz heteric, aurrera bialtzen dioza bere graciac ta, bein adisquideturic, ematen dio paquezco lastana. "Baña contu —dio emen San Agustinec— baldin Jaincoac orren erraz errecibitzen badu pecataria bere paque ta adisquidetasunean, orobat pecatariac argana biurtu bear du gogo onetic, biotz gucitic ta gueiago argandic ez apartatzeco". Arrimatu bear degu penitenciarequin pecatuarequin apartatu guñanagana ta aren justiciari igueseguiteco modu bacarra da aren misericordiaz baliatzea. Balia gaitecen, bada, bertatic aren misericordiaz,

(4) Hala dio, baina beste batzutan "erreligio".

beragana biurtu gaitecen biortz gucitic gueiagoren gueiago beragandic ez apartatzeco. Onela eguiten badegu, libratuco guera aren justiciaren castiguetatic, cantatuco ditugu aren misericordia andi ac mundu onetan bici gueran artean eta guero egongo guera beticotasun guztian bera icusten, alabartzen ta beraz gozatzen ceruco glorian. *Amen.* —1839—.

Domingo de sexagésima.

Sobre la palabra de Dios y modo de oirla.

(20)

Semen est verbum Dei. Luc. C. 8. V. 11.

Guztia arrituric ta sustoc¹ beteric arkitzen det Frai Luis de Granada pensatzean cein sarri sermoiac aditzen diran ta cein probechu guchi orietatic ateratzen dan. “Baldin consideratzen badegu Jaincoaren itzaren balioa, —dio— da ain andia ta miragarria, non dagoan Jaincoaren al edo podorez beteric; eta ala icusten degu itz santu orrec illac piztutzen dituala, Jaincoac berac becela; orrec sendatzen ditu eriac, onac erabiltzen ditu bide onetic, gaiztoac Jaincoaganatzen ditu, itsuac arguitzen ditu, epelac berotzen ditu, tristeac consolatzen ditu eta biurtzen die esperanza ori galdu zuenai. Baña, non dira gure demboran Jaincoaren itzaren ventaja ta eguite miragarri oriec? Ezda bein ere gure demboran adifia sermoi ta doctrina aditu. Alde gucietan aditzera ematen da Jaincoaren itza; nola bada aifñ probechu guchi ateratzen da sermoiaquin, doctrinaquin ta Jaincoaren itz santuarequin?”. San Juan Crisostomoc erantzuten du ori guertatzen dala Jaincoaren itza bear becela ta bear diran prestaeraquin aditzen ta biotzean gordetzen ezdegulaco. Gaur aditzera emango det nola aditu ta nola gorde bear dan Jaincoaren itz santua. Escatzen dizuet zuen contu ta atencio gucia.

“Jaincoaren itzac gure partetic escatzen duan lenengo prestaera da —dio San Juan Crisostomoc— itz santu ori atseguin andiarequin deseatzeta”. “Cristau bat ceruraco auqueratua dagoan siñaletatic bat da gogo onarequin Jaincoaren itz santua aditzea” —dio Jesu Cristoc berac—. “Au da siñaleric onena, —dio San Agustinec— bada nola janaria deseatzeta dan osasuna onaren siñalea, ala Jaincoaren itza deseatzeta ta orren gose izatea da zorioneco baten sinalea”. Icusi dezagun, bada, itz santu ori nola aditzen degun ta jaquingo degu noracoac guran. Zorionecoac cristau Jaincoaren itzaren gose diranac ta atseguinarequin ta gustoz aditzen duenac! Orien biotzac lur ondo gobernatuac becela artzen due aci on ori eta onec eguiten ditu aifñ sustrai andiac, non emango duan bate gatic eun. Baña contrara, zorigaiztoac ta desdichaduac janari jaincozco ori gogo gaiztotic icusten duenac ta sermoi ta doctrinaetatic iguesi dabiltzanac, cergatic betico condenatuco diran siñalea dan!

Escritura sagraduac esaten digu Jaincoaren colera israel-darren gafiean aguertzen asi zala arc cerutic bialdutaco janari “mana” deitzen citzaionaz aspertu ciralaco. Mana ori zan Jaincoac israel-darrai eremuan edo desiertoan eman cien janaria; egun oro ematen cien bacoitzac bear zuana; orrec osasuna onean gordetzen cituan eta eritasunic ere etzuen izaten orrequin. Zan janari bar edocein gustoracoa arquitu ta eidotzen zana. Baña ozta Jaincoagandic apartatu ciran pecatuarequin, janari ceruticaco orrez aspertu ciran eta lena bazan ere, etzioen lengo gustoric eidotzen; etziran gueroz joaten ori batzera² gogo gaiztotic baicic eta alaco moduan jaten zuen, non gustoric batere artzen etzioen; ta orregatic etorri ciran Jaincoaren colera ta castiguac aen gafiera.

“Au gucia, bada, —dio San Pabloc— zan guban cumplitu edo bete bear zanaren antza ta figura eta eguiatz, onela guertatzen da cristau ascorequin”. “Jaincoaren itza —dio San Juan Crisostomoc— da manac adierazotzen zuanaren iduri edo imagiña bici bat, da Jaincoac

(1) Sic.

(2) Azken silaba ilun samar badago ere, horri deritzogu amaicra egokia.

prestatu digun janari espirituala ta bear du izan gure animaentzat mana gorputzarenaz zan becela". Eta eguiatz, cristaua, mandamentu santuac ondo gordetzen cinduean, Jaincoaren itzac mantendu ta consolarzen cinduan, naigabe, ansia ta eramanquizunetan pacienciarequin egoten ciñan, jaquinic zure pecatuacgatic gueiago mercei cenduala. Baña pecatuarequin Jaincoa zure biotzetan bota dezun ezqueroz, ezdu aren itzac zure biotzean mella ta acatsic eguiten, desgracia bat guertatzean aserre ta coleraz iracequitzen cera; emendic dator Jaincoaren itzaz caso guchi eguita, gogo gaiztotic aditzea, aitzakiaren antza izan ezquero, doctrina edo sermoia ez aditzeagatic orienic ezdan mezara joatea edo doctrinaco ta sermoico demboran lo egotea eta emendic dator sermoietatic batere probechuric ez ateratzea, cergatic janariac on eguitico gogotic jan bear dan ta ez gogoaren contra, esperienciatic eracusten digun becela.

Baña janariac on eguitico oraindic gueiago bear da, bada ezda asco deseatzeta ta jarea, baicic bear da estomagoan edo egostoiquin iduqui, cergatic iduquitzen ezpada ecin digeritu liteque ta digeritzen ezpada, ecin onic eguin ta alimenta lezaque, eta emendic dator gorputza piscabana galtzera ta illtzera. Onela, bada, ezda asco Jaincoaren itza, ceña dan gure animaren janaria, gustoarequin ta atseguñarequin aditzea, baicic bear da gogoan iduqui pensatuaz ta consideratuaz anima mantendu dezan; bestela, ecin onic eguin lezaque, ezda ere anima sostendu. Orregatic Jesu Cristoc esan zuan: "zorionecoac Jaincoaren itza aditzen duenac ta gordetzen duenac!".

Jesu Cristo sartzen da Nazaret-co errian eta bereaia jarten da Jaincoaren itz santua aditzera ematen. Enzuten due erritarrac atseguñarequin ta guelditzen dira arrituric becela. Orregatic erzan bat bacarra ondu, cerren Jaincoaren itza atseguñarequin aditzen bazuen ere, etzuen beren biotzetan gordetzen. Jaincoaren itz santua atseguñarequin ta gogo onarequin aditzea ta biotzean ondo gordetzea da, beraz, doctrinac ta sermoiac probechuarequin aditzeco bear dan lenengo prestaera.

Jaincoaren itz santuac escatzen digun bigarren prestaera da fede andi bat ta itz santu ori aditzea Jaincoagandic beragandic aditico guenduquean becela, baldin cerutic ori aditzera ematera etorrico baliz. Onelacoa da Jaincoaren itz santua aditzera ematen duenai zordiegun estimacioa, bada orien aoric Jaincoa aditzera ematen da eta Jaincoac ill bat bialduco balu ere itz santu ori aditzera ematera, ezluque oric baño probechu ta frutu gueiago ateraco.

San Lucasec esribitu zuan evangelioan Jesu Cristoc esaten digu aberats cuticioso bat condenatu, ta infernuaren erditic asi zala Jaincoari erregutzen esanaz: "Jauna, Lazaro bialdu ezazu mundura nic an urzi ditudan bost anaia! esatera nola condenatu naizan eta infernuan sufritzen diran pena ta tormentu andiac, aec ere ni becela onera etorri ezditezen!". Jaincoac eranzun cion: "An dauzque Moises ta beste profetac eta aec esaten duena eguita baño ezdue". "Jauna, —eranzun cion aberats condenatuac— ezdue casoric eguingo zure ministroac esaten duenaz ta baldin ill edo difuntu batec esango balie, eguingo luquee penitencia". "Ez, ez, —eranzun cion Jaincoac— baldin nere ministroac nere icenean esaten duenaz casoric eguiten ezpade, ill batec edo difuntu batec esan arren, ezluquee sinistuco". Orra nola ill batec ezluquean probechu gueiago ateraco doctrina ta sermoiaquin beste edocein sermonaric baño. Emendic icasi bear degu cein fede biciarequin aditu bear degun itz santu ori; itz batean, doctrina edo sermoi bat enzutean bear ditugu aditu bi predicari: bata, icusten dan becela, belarrira itzeguiten duana eta bestea, secretoan biotzera itzeguiten duana, cergatic sacerdotea predicatzen dagoan artean Jaincoa dagoan biotzari itzeguiten, bada David erregue santuac dion becela, Jaincoac itzeguiten dio biotzari bere ministroaren aoric.

Cembat bider bada Jaincoaren itzac gure biotzac mugitu ditu? O cembat bider aditzera emandigun gure animaren estadu gaiztoa eta betico condenatzeco daucagun perilla! O cembat bider aditzera eman digun gure concienciaren paque gaiztoa! O cembat bider gure biotza ezpata batequin zulaturic becela guelditu dan Jaincoac ala nai, ta bere ministroac

azaldu ta aditzera eman cigun doctrina arequin! Baña, cer frutu atera du itz santu orrec gugandic? Guelditu guifian asaldatuac eta arazotuac, negar eguiten guenduan ezaguturic gure estadu gaiztoa, baña gueroere guelditu guifian len becela ta len baño gaiztoago. Cergatic ori? Cergatic itz santu ori ezguenduan aditzen Jaincoarena becela. Ezguenduan sinisten Jaincoac itzeguiten cigula bere apaiz edo sacerdotearen aoric, baicic uste guenduan itz ori zala guizonaren itza. Baña, o desdichaduac! O erruquienac! Eta nola Jaincoaren tribunalean guc aditu guinduan desengañoac itzeguingo duen gure contra!

Eta eguiatz, Jaincoaren itza becela aditzen degu ta Jaincoac itzeguiten digu la uste degu, araquifian araguaia becela sermoia partitzen degunean? Au urliarenzat, ori onelacorenzat ta bestea alacorenzat eta gueroac guelditzen guera ecergabe utsutsic. Sinisten degu Jaincoac itzeguiten digula dagoquigun gauza bat aditutacoan, bertatic gueregandic apartatzeco aleguifian eguiten ditugunean? Jaincoaren itza becela aditzen degu arguia beguien aurrean ipini digun sa cerdotearen contra aserrartzen gueranean? Baña, o cein contu estuac echoten di gun egunen batean! Jaincoaren itza ongui ta bear becela aditzeco bear dan bigarren prestaera da, icusi dezuen becela, fede andi ta bici bat.

Irugarren ta azqueneco Jaincoaren itza bear becela aditzeco bear dan prestaera da Jaincoari itz santu ori ematen digulaco graciatic ematea, cerren berac eguin al deiqegun mesederic andienetatic bat dan itz santu ori aditzera ematen diguen sacerdoteac ematea. Israelgo gendearen pecatuac castigatzeco Jaincoac bialtzen cien castiguric gogorrena zan bere itz santua urri ta escas adi tzerac ematea. "Joango dira —dio Amos profetac— munduaren alde batetic besteraño nere itza aditzera ematen duan baten esque ta ezdue arquite edo eidoco". Jaincoaren misericordia andi bat da, bada, aimbeste pecatu ta gaiztaqueriaren ondoren, itz santu ori aditzera ematen diguen sacerdoteac gure artean urtitzera eta gure elicetan fede ta piedadeco doctrinac aditzera. Mesede andi ta paregabe onegatic, bada, eman bear diozcagu gracia ta esquerrac gure biotzaren erditic.

Orain bada, cristaua, etorten cera Jaincoaren itza aditzera, ori emanaz ta gordeaz berac eguin dizun mesedea ezagutzeagatic? Etorten cera graciatic ematera orren mesede andiagatic? Pagatzen diozu obra onaquin mesede ori? Ojala orrela baliz! Baña gure beguiaquin icusten degunac eracusten digu orrela ezdana, ezpada esazu: non da Jaincoaren itzaren cuticia? *Lotsatu liteque onela co erri batean onen gende guchi sermoico demboran elizan icustean: non da erri onetaco gendearen guetena? Noiz etorten dira sermoietara? Noiz aditzen due Jaincoaren itz santua?* Juicioaco egunean Jaincoaren tribunalean icusico due familiaco buruac eta gurasoac orain cer galtzen duen ta besteai galerazortzen diocen Jaincoaren itza aditu gabez edo beren cargucoac aditzera bialdu baguez. Eta eguiatz, *cembatec pasatzen due urtearen erdia sermoi bat aditu bague? Cembat sermoico demboran eoten dira lo edo beste pensamentu bat buruan arturic, sermoiac oriequin cer icusiric ezpalu becela? Norc, azquenec, eguiten du Jaincoaren ministroac sermoian esan ta eracusten duana?* Sermoietan esaten da jai egunac santificatu ta Jaincoac servitzen pasatzeco, seme, alava ta mirabeac ondo acitzeco ta oriei doctrina ta Jaincoaren bildur santua eracusteco, gurasoac honratzeco ta orieac aguintzen duena eranzuquetan ibili bague eguiteco, maldicioca ta biraoca egoteco oitura galtzeco, aserre, venganza ta dollorqueriac bein betico uzteco, desonestidade, pensamentu ciquin, escuca loi, musuca, itz desonesto ta beste orrelacoetatic apartatzeco, iñori bere gauzetan ez calteric eguiteco, lagun progimoa bere burua becela estimatzeco, iñorgatic gugatic esatea nai ezdegun gauzaric ez esateco eta beste onelacoric asco, baña, non da emiendac? Non dira gure demboran Esdrasen demboran becela Jaincoaren itza aditu eta orren Aita ona ofenditu duelaco damu ta sentimentuz negar eguiten duenac?

Non da, biurtzen naiz esatera, emiendac ori? *icusten ditugu batzuec contu andi batequin sermoi ta doctrinac aditzen, beste batzuec alduen gucian meza enzuten, beste batzuec errosario luceac errezatzen, beste batzuec sarri confesatzen, baña debocio orien gucien artean arquitezen ditugu batzuec aserretasuneco bicioarequin, beste batzuec gorrotoz beteric, beste batzuec itz loi zatarrac esateco oicurarquin, beste batzuec zorrac pagatzeco contu bague, beste batzuec murmuracioco bicioan*

ondaturic; azquenic, asco ta asco caridade bague. Nondic dator bada au, Jaincoaren itza bear becela ez aditzetic ezpada? Doctrina ta sermoietatic atera bear dan probechua da animaco beguiac idiquitza, gure pecatuac gatic negar eguitea, bide gaiztoetatic ta oitura charretatic apartatzea, gorroto ta naigabeac azturic alcarrequin amorio onez tratatzea ta beste onelaco sermoi bacoitzean aditzera ematen diran frutu ta probechuac ateratzea.

Au gucia, bada, cristaua, zure escuan dago. Etorri zaitetz Jaincoaren itza aditzera bear dan prestaeraquin ta orrela emango diezu egun andi ta atseguifiez bete bat zure animari, Jaincoari ta aingueruai. Etorri zaitetz ogui jaincozco onequin mantendu ta sostenceco ansia ta gose andi batequin. Etorri zaitetz zure animaren eritasun ta gaitzac sendatzeco laguntasun ta erremedio onac arqui tu ta eidoco dituzun siniste oso ta fede bici batequin, Jaincoac berac sermoietan itzeguiten balizu becela. Etorri zaitetz, azquenic, Jaincoac bere sacerdotaren bitartez eguiten dizun mesede andi au ezagutuaz, eta nic aguintzen dizut Jesu Cristoren icenean probatuco dituzula esan diran ondasun, atseguin ta ventaja ederrac; aingueruac asmo orren zai daude eta zure anima orren bear da.

Ea bada, cristaua, Jesu Cristoren dei amoriotsua aditu ezazu. Ascotan ofenditu badezu ere, oraindic zure erruquiz beteric echoten dizu, oraindic samurtasun ta amorioz beteric deitzen zaitu ta bere biguntasuneco entrafiac zabaltzen dizquitzu. Biurtu zaitetz, bada, Jaincoagana ta erregutu eguiou eman deizquitzun beguiac oraindañoco falta ta utseguite guztiac ezagutze-co, belarriac oraindaño baño obeto aren itz santua aditzeco, biotza eguia oriec sinistu ta gordetzeco, vorondatea eguia oriec aditzean aren amorio santuan iracequitze-co, oñac aren itz santuac eracusten dituan bideetatic ibiltze-co. Modu onetan, justiciaco frutuz beteric, Jaincoagana biotz osotic jarriric ta aren legue santuac aguintzen duana eguiñic, adituco dituzu bera gandic zure virtuten alavanzac ta artuco dezu orien saria ceruan. Jaincoac ara eraman gaitzala guztioac. *Amen.*

Domingo de quincuagésima. Jesu Cristoren pasioaren oroipena. (21)

Filius hominis tradetur gentibus et flagellabitur et conspuetur et postquam flagellaberint occident eum. Luc. 18. Ex Ver. 31 ad 43.

Gaurco evangelioac dio: artu cituan Jesus onac amabi apostoluac eta esan cien: "ara, Jerusalem goaz eta bete edo cumplituco da profetac guizonaren Semeagatic, au da, nigatic esanic dauquen guztia. Ipinico due gentillen escuetan, burla eguingo dioe, azotatuco due, chistuz beteco due, azotatu ezquero illico due ta irugarren egunean piztuko da". Apostoluac etzen¹ aditu cer esan nai cien. Eldu ciran Jericoco erriaren urrera ta cegoan bide alboan ichu esquean cebillen bat. Sentitu zuanean gende andia igarotzen, galdetu zuan cer zan eta esan cioen Jesus Nazarenoa cijoala andic. Au enzunic, asi zan deadarrez: "Jesus, Daviden Semea, erruquitu zaitz nitzaz". Pasatzen ciranac isilic egoteco esaten cioen, baña ichuac orduan deadar andiagorequin esaten zuan: "Daviden Semea, erruqui zaitz nitzaz". Guelditu zan Jesus ta aguin duan ichua ecarteco beregana. Autrean ceducanean galdetu cion: "cer nai dezu eguin deguizudan?". Eranzun cion: "Jauna, beguietaco bista ematea". Esan cion Jesusec²: "icusi ezazu; zure fedea sendatu zaitu ta bista eman dizu". Bertatic icusi zuan ta Jesusequin cijoan, Jaincoa alabatuaz. Au icusiric, gende guciac bedeincatzen zuan Jauna.

Jaquiñic eliza ama santac cembat on datorquien bere semeai Jesu Cristoren pasio santuaren oroipenetic, beti eguiten du aleguiña oroipen ori berritzeco. Nai duana da guc sarri gogoratzea Jesusen pasio ta eriotza pecatutic alde eguiteco erremedioric onena becela.

(1) "u" rik gabe idatzi du aditza: "etzuen".

(2) Oker dago azken kontsonantea: "Jesusec".

Jesusec bere pasio santuan izan cituan animaco atsacabe ta naigabeai beguiratu nai badiiegu, icusico degu ecin iñondic ere gueiagora irichi citezqueala. Iñorc baño obeto cequian berac cer balio zuan anima barec eta orregatic pocic ta borondate onarequin entregatzen zan pasio ta eriotza gogorrera, guztiac Jaincoarentzat erosteagatic, baña icusteac etzirala guztiac eguiten cien mesede parebague onetzaz baliatuco eta asco galduco cirala beren culpaz, erdibitzen cion bere anima caridadean sutua.

Gorputzean iduqui cituan miñ ta tormentuai beguiratu nai badiiegu, icusico degu aiñ izan cirala asco, andi ta gogorrac, ece ecin guizon batec sufritu litzaqueala milla bider bicitza galdu gabe, Jaincoac laguntzen ezpadio. Lotutzen due guztiz irmo Getsemanico baratzen ta darame Anas ta Caifasen echeetara. Andic eraman zuen Pilatosen aurrera onec eriotzara condenatu cezan. Norc esan alditzaque lecu oetan ta batetic besteraco bideetan pasatu cizuan³ nequeac, esan ciozquen lotsabaguequeriac, eguin ciozquen burla ta parreac eta iracorri ciozquen testimonio falsoac ta guezurrezcoac? Baña au guztia etzan ecer azotatu zuenean iduqui zuan lotsa ta miñen aldean. Bere aragua ta zañac urratzen diozque ta odola dario bere gorputz guztitic. Ezdauc guizonaren ancic ere. Au guchi balitz becela, asmatzen due borre-roac iñoiz enzun ezdan gogortasun bat: eguiten due aranzazco coroe bat, ipintzen dioe buruan, sacatzen dioe guciz irmo, sartzen zaizca aranza punta zorrotzac bere buru gucitic, abiatzen dira odolezco iturri ugariac eta guelditzen da gorputz guztia alde oso gabe, zauri bat eguiñic.

Etzan onembesterequin ase juduen arrabia. Eman erazo cioen Pilatosi gurutzeco eriotzaren sententia. Ipintzen dioe bere gañean gurutze pisu bat eta darame bera lepoan duala Calvarioco mendira. Onera irichi orduco, quentzen diozque bere soñecoac, guelditzen da narrugorrian ta lotsaric andienean. Josi ciozquen gurutzean iltze gogorraquin bere oñac ta escuac. Alchatu zuen gurutzea andiagoe izan cedin bere lotsa, deshona ta pena. Iru orduan egon zan Jesus gurutzean biciric guizonac igaro al litzaquean miñ ta tormenturic icaragarrien artean. Ez ceducan bere gorputzean miñic biciena ezceducan alde edo parteric; burua aranzazco coroe gogor batequin zulaturic; arpeguia matrallecoz ta colpez mallaturic; aoa beazunarequin ta ozpiñarequin mingoizturic; sorbaldac gurutzearen pisuarequin idiquiric; gorputza azotequin zatituric; escuac ta oñac iltze gogorrez josiric; beingoan esateco, burutic beatzera zauri bat eguiñic.

Esan dedan guztia sufritu zuan Jesusec gu pecatutic ta demonioaren mendetic ateratzegatic. Beguira dezagun al degun ondoena mirari arrigarri au, ezagutzeco bertan Jaincoaren gusanaco amorioaren anditasuna, pecatuaren escargatasuna eta iduqui bear degun gure animaren contua. Baña ezdegu uste izan bear Jesu Cristoc gure pecatuen zorrac pagatu citualaco guri barcatuco zaizquigula gueroce ecer eguin bague, bada ezdigu ecer baliatuco aiñ ondasun andi ta ugariac iduquitzeac, gueroce aleguiña eguiten ecpadegu merecimentu oec guretu eta beraquin Jaincoari diozcagun zorrac pagatzeco. Iduri batequin adituco degu au nola dan.

Contu daguigun erri onetaco guztiac dauzcagula zor andiac ta ezdaucagula cerequin pagatu. Dator erri onerara guizon chit aberats bat eta esaten digu guztioi: "bere zor guztiac pagatu nai dituana betor nigana eta emango diot zor guztia cerequin pagatu". Orain bada, balego zorra pagatzeco dirua artu nai ezduan bat, onec ezluque pagatuco bere zorra, ez guizon aberats aren faltaz, ezpada bere culpaz. Auche bera guertatzen da Jesu Cristo ta gurequin ere Ipinu ditu gure borondatera bere pasio ta eriotzaco merecimentuen ondasunac eta esaten digu nai degunean goacela bere eliza santura eta sacramentu santuetan artu dezagula nai degun ondasun guztia eta pagatu deguiogula bere Aitari diogun zor guztia. Baña cer balioco digu eliza santuco sacramentuetan gure auquerara aimbeste ondasun jaincozco iduquitzeac,

(3) "citan" da, zalanztatik gabe.

joan nai ezpadegu berac artzera? Beti egongo guera pecatuaren zorpean, beti demonioaren mendean, beti pecatu andien azpian, ez Jesu Cristoc mercei izan ezdigulaco beren barcacioa, ez ezdaucagulaco cerequin pagatu, ezpada gueurc gure naguitasun, arzeracuntza edo beste oitura citalen bat ez uzteagatic, artu nai ezdegulaco bear degun guztia eta gueiagi. Orregatic munduco pecatu guztiac barcarzen ezpadira, pecatarien culpa da, ez Jesu Cristo gure Jaunac atera ezguindualaco pecatupetic eta utzi ez cigulaco cerequin santutu ta cerequin aberastu gure animac.

Baguiña bear becelaco cristauac, ezguenduque iñoiz ere aztuco Salvadoreac igaro zuan pasio gogorra ta eriotza samia. Egunez ta gabez erabilico guenduque gogoan. Jainco batec iduqui cigun amorioa eta amorio onen oroipenarequin iracequico litzaque gure biotzetan beraganaco esquer onaren gar bicia. Eta benetan, nor iracequico ezda, bear dan becela beguiratzen badu norafio eldu zan Jaunac iduqui digun ondonia? Ez bacarric jachitzen da cerutic lurrera, ez bacarric artzen du pecatu antzeco aragua, ez bacarric bici da lan nequetsu artean, ez bacarric ematen du bere zañetaco odol guztia, ez bacarric galtzen du bere bicitza, ezpada nai du igarotzen duan eriotza izan dedin izan al litequean samia, garratzena ta lotsagarria. Ezpalitz fedeco gauza, norc sinistu lezaque ceru lurren Jabeac onembeste eguin duala pecatari galduac gatic? Mesede sinisezgarri bat izango litzaque jainco batec beguiratzun on bat eguitea; andiagoo.ondo nai izatea; guztiz andiagoo bere contua iduquitzea eta neurric gabea berarequin bat eguitea. Cer izango da bada jainco bat presondeguitic ta eriotzatic pecataria bera aterazeagatic gurutze batean iltzea? Nor azartu edo atrebituco zan uste izaten munduaren Jabea onelaco amorio baten goenera alchatuco zala? Ala ere, guizonari gogoratu ere ecin ceiqueon umiltasunera jachi zan gure Jaun ta Jaincoa. Eta parebagueco mesede au ezda asco izango gu esquer onecoac eguiteco? Jainco baten biotza su gar bician erreric daucan amorioa ezda asco izango gure biotzac berortzeco ere? Jainco bat ondatzen da nequezco ichaso batean gu pecatuen ondotic ateratzea gatic, eta guc ezdegu nequeric chiquiena ere igaroco Jaun onen aguindua ta borondatea eguiteagatic? Ezdiogu ucatuco gure gorputzari berac nai duan gusto char bat ere? Ezdegu puscacho bat ecico gure aragua? Ezdegu paciencia pusca bat iduqui nai itz garratzen bat esaten diguenean edo calteren bat eguiten diguenean. Cer eguingo guenduque bada Jaun onec escatuco baligu eguin dezagula beragatic berac gugatic eguin duan adimbat? Aguinduco baligu artu ditzagula asco milla azote, iduqui dezagula aranzazco coroe gogor bat gure buruan, guelditu gaiteala zauri bat eguiñic burutic ofiera? Eman ditzagula gure escu ta ofiac iltze gogorraquin josteco ta egon gaitecela gurutze batean isequiric iru orduan? Baña ez, cristauac, ezdigu onelacoric escatzen Jaun onec. Nai duana da gorde dezagula berac emandaco legue bigun ta amorioz betetacoa. Onetaraco ezdigu bacarric uzten, berac lagundu nai digu, berac escaintzen digu bere gracia, pocic ta atseguin andiarequin gorde dezagun bere legue santua. Eta, ala ere, gogor eguingo zagu au, pusca au ere eguitea gugatic aimbeste eguin duan Jainco bategatic? Bada benetan diot abere edo animaliac baño cenzun guchiagocoac eta esquer charragocoac guerala. Abereric izuenac ezagutzen du eguiten zaion ona eta jarraitzen dio bere onguilleari, baña guc ezdegu ezagutu nai Jaunac eguin digun mesedea ta ona. Cristauac, ezgaitecen izan aif esquer gaiztocoac gure Jaincoarequin. Ezdezagun inoiz aztu Jesu Cristoc bere pasio ta eriotzarequin ecarri digun ona. Eguin dezagun aleguiña oroipen onequin iracequitzeaco gure biotzac beraganaco amorioan, modu onetan joan gaicen⁴ berac bere eriotzarequin irabaci cizugun⁵ ceruco gloriara beticotasun guztian zorionecoac izatera. *Amen*.

(4) Idazleari erdiko "-te-" ahaztu bide zaior: "gaitecen".

(5) Testuinguruak "cizun" aditza eskatzen du, ez "cizugun".

Dominica tercera de cuaresma.**No se han de callar los pecados en la confesión.**

(22)

Erat Jesus ejiciens demonium et illud erat mutum. Luc. Cap. 11. V. 14.

Pecatu mortalarequin ceruco atea ichitzeco desdicha izan duanac, berriz idiqui dezaque ate ori confesio on batequin. Confesio onac escatzen duan gauza da eguindaco pecatuac aitortzea edo esatea barcatzeko escua duan apaizari. Jesu Cristoc sendatu zuan guizon bat ichua, mutua ta gorra zana; orregatic gaurco evangelioac ezdigu esaten mutua zala baicic, duda gabe aditzera ematea gatic demonioaren gorra ta ichua izatea gaiztoa bada ere, gaiztoago dala mutua izatea. Deabruac daducanean loturic pecatariaren miia pecatuac confesatu ezdi tzan, erzaio arduraric pecatariac sermoiac enzun ta beste lan onac eguin arren. Mutu desdichaduac ta ceñi erruquienac ceraten!

Nor dira mutu oec? Dira confesioan pecatuac isildu ta confesatu gabe largatzen dituenac. Onelacoac dira mundu onetan izan al litezquean desdichaduric andienac, ceren erremedio gabe condenatuco diran, baldin aoa idiquitzen ezpadue pecatu lenago ezcutatatu, isildu edo confesatu gabe utziac confesatzeco. Eta ez uste izan guchi dirala onelacoac. Santu batec dio anima asco, cristau asco condenatzen dirala pecatuac confesatzen ezdituelaco lotsaz ta bildurrez. Onelacoac bai dirala demonioaren mutuac, cergatic deabruac aoa ichitzen dien pecatuac confesatu ezditzaten. Gaur aguertu ta aditzera emango ditut pecatuac ongui ez aguertzeco eguiten diran trampa ta ematen diran airzaquia ta escusa bidebageac.

Demonioa portatzen da animaquin lapurra guizonaquin becela. Lapurra eche batean sartzen danean ostutzera, iñorc deadar eguin nai badu, ichitzen dio aoa orsic eguin ezdezan. Au bera eguiten du demonio animen lapurrac, cefiec animac ostu ta infernura eramateagatic ichitzen diozten aoac pecatuac confesatu ezditzaten, ceren pecatariac pecatuac confesatu ezquero, demonioa galduric arkitzen dan, lapurra echean deadar eguinda becela. Lenengo, deabruac engañatzen ditu pecatariac pecatuac confesatzeco lotsa ta bildurrez beteaz. Lotsa onec pecatariari pecatuac ezcutatatu edo gorde erazotzen diozca, onec gaizqui confesatu ta estadu gaiztoan comulgatzera ipintzen du ta azquenic, onec infernura botarzen du.

Pecatari desdichadua, esazu: pecatu izugarri ori eguiteraco etziñan lotsatu? Etzenduan lotsa ori azpiratu eguin baño len? Bada gaizqui eguiteraco lotsa bota bacenduan, cergatic sendatzeco ta confesatzeco botaco ezdezu? Ezda zoraqueria ta ichutasun andia lotsa gabe ciquindu dana garbitzen lotsatzea? "Bai" —eranzuten du San Bernardoc—. Azpiratu ezazu, bada, lotsa ta bildur ori. Jaquizu cembat eta lotsa gueiago daducazun pecatua confesatzeco, ambat mercedentu gueiago izango dezula azpiratzen badezu. Gueiago, edan bacendu baso bat meneno ta illtzeco zorían baceunde, lorsaruco cñaque errebesatzen edo vomitatzen, orrequin osasuna irichico dezula jaquin ezqueroz? Ez jauna. Bada, edan bacenduan animaren bicirza quendu dizun menenoa ta jaquiniñic confesorearen ofietan meneno ori gomitatzera dala zureztat erremedio bacarra ta segurua, cergatic lotsaz ta bildurrez egon bear dezu? "Ay Jauna! Cer pensatuco du confesoreac esaten badiozcat pecatu izugarri aimbeste urte onetan confesatu gabe daducadanac?" Pensatuco du salatu nai dezula, erori cñala pecatuan argala becela ta confesatzen cerala eguiatzco penitentea becela. Izan diteque gauza obeagoric? Cerc bildurtzen zaitu bada? Cergatic animatzen etzera lotsa ori botatzera? Esango dezuz: "ordea, Jauna, eznuque nai nere argaldasun ta gaiztaqueriac iñorc ere jaquitea". Ezaguru dezazun nola engañaturic bici ceran, jaquizu isilic gorderzen dituzun pecatu oriec badaquizquiela eliza onetan orain persona diran baño gueiagoc. Nola izan al diteque ori? Aditu ezazu nola. Dan toqui ric ezcutuenean eguin badezu ere pecatu ori, Jaincoac badaqui, bada Jaincoa dago toqui gucietan ta icusten du gaiztoac ta onac eguiten duen guztia. Orobat, pecatu oriec badaquizquie ecin contatu al aingueru ta demonioci. Pensa ezazu, bada, orain iñorc daquizquian edo ez zure pecatuac, zuc isilic gorde arren. "Baña ezdaquizquie —esango dezu— nere ezagun ta nere

erritarrac". Nic esaten dizut orain ezpadaquizquie, jaquingo dituela juicioco egunean. Bada or duan gauza guztiac aguertuco dira ta Jaincoac berac mundu guciari aditzera emango diozta zure pecatuac. Nola egongo cera orduan? Nolacoa izango da zure bildurra? Jaincoac berac esaten dizu Abdias-en bidez gueldituco cerala arrituric ta beti betico galduric. Eta nai dezu ori? Esazu, cembategatic naico etzenduque erri onetaco guztiac zure pecatuac jaquitea? Ezda bada gaiztoago izango mundu guciac jaquitea? Confesatu zaitetz, bada, ondo Jaincoaren castigu ta desdicha oriet guciac zure gañera etorri baño len.

Pecatari hatzuec, demonioac ichuturic, uste due confesoreac norbaiti esango diozcala pecatuac eta orregatic ezdira azartzen beren pecatu andiac confesatzera. Confesoreac ifiori esan? Ezda erreco balue ere. Confesoreac aguertu? Ezda zuri ere zure licencia gabe. Orregatic esaten die Jaincoac Oseas profetaren bidez sacerdoteai jan bear dituela pecatuac, bada nola jaten dan gauza ezcutatu, deseguin ta digeritzen dan, ala confesioan aditzen diran pecatuac ezcutatu ta deseguiten dira. Confesore izan diran ascoc galdu due burua edo zoratu zaie. Oec esan oi ditue gauza igaro asco, ordea ezda ifioiz icusi onelacoac ere aitatzeta confesioco gauzaric. Izan dira munduan sacerdote confesoreac Judas bera baño gaiztoagoac; ala ere, ezdue ifioiz aguertu confesioan aditutaco gauzaric.

Beste batzuec uste due icaratuco dala confesorea pecatu andiac aditu ezquero. Confesorea icaratu? Ez. Confesore jaquintsuac ezagutzen du guizonaren argaldasuna, ezagutzen du Jaincoaren misericordia, badaqui arzai onac larogueti ta emeretzi ardi utzi cituana baten billa joareco, badaqui aita onac atseguin andiarequin artu zuala echera bere seme ondatzallea bere gaizqui eguiñaren damuarequin biurtu zanean, badaqui Jesus gure Salvadorea etzala etorri justuen billa, baña bai pecatariac deitzera ta salvacioco ta ceruco bidean ipintzera. Nola bada au gucia jaquiñic zure pecatuaquin icaratuco da confesore justu ta anima zalea?

"Jauna, —esango du norc edo norc— ifiorc ezdu enzun nere pecatuac becin ichusiric ta icaragarriaric ta ecin aotan artu nintzaque". "Nai dezu betico condenatu?". "Ez jauna". "Eta uste dezu salvatu cindezqueala oriet confesatu gabe?". "Ez jauna, badaquit guztiac confesatu bear ditudana". "Deritzatzu orain ecin dezuna eguingo dezula guero errazago?". "Ala uste det". O cristau deabruac engañaturic zauzcana! Ecin aguertu dituzula diozu orain ta guero bai? Confesio ta comunio gaiztoaquin gogortuco zatzu biotza, gueitu lotsa, deabruac artuco du indar gueiago, beteco dezu pecatuen neurria, largaco dizu Jaincoaren len becelaco deitzeac ta joango cera confesio oso bat eguitera infernuco etsaiaren ofietara, non ezdezun ecer esan gabe largaco eta emango dizue ifioiz bucatuco ezdezun penitencia.

"Pecatu icaragarriac dira —diozu— ta ecin aotan artu nintzatque"¹. Cer eguin dezu bada? Esan milla maldicio Jaincoaren contra? Madaricatu dezu aren icen santua? Artu diozu gorroto andi bat Jesu Cristori? Poztu cera juduac illerazo zuelaco? Cer eguin dezu bada? Ill dezu zure etsaia edo aur bataiatu gabea pecatua estaltzeagatic? Comulgatu ondoan eraman dezu ostia santua echera eta eman chacurrari? Ostu dituzu elizaco gauzac? Saldu diozu zure anima infernuco demonioari? Perseguitu dezu Jesu Cristo ta berari jarraitzen dioenai eman guerra? Ori eguin zuan San Pabloc, eguin zu an penitencia ta izan zan santu guciz andia. Norc eguindu munduan Manases-ec adimbat pecatu? Ifiorc ere ez; eta salvatu zan guciac confesatu citualaco damurasun ta negar andiaquin. Eta esango dezu pecatu icaragarriac daduzcatzula? Cer ote dira berac? Zure buruarequin eguindaco escuca loiac, animaliaquin eguindaco pecatuac, aurre berariac galtzea edo confesoreac ascotan iracurri ta sarri enzun dituanac. Aitortu ecin dituzula diozu. Ona, bada, cer eguin bear dezun. Esan confesoreari lotsa andia ematen diden pecatu bi edo gueiago daduzcat ta ezditut ifioiz confesatu; lagundu bear dit paciencia andiarequin galdetuaz eta esan cer mandamenturen contracoac diran".

(1) Arzekoz aurrera jarri ditu "tz" txistukariaren bi hizkiak: "nintzaque".

Icusico dezu nola con fesoreac animatuco zaituan ta esan erazoco dizquitzun. Pecatu andia-goac eguiten dituzu comunio gaiztoaquin zuc ecin esan dituzun pecatuac baño, bada trata-tzen dezu Jesu Cristoren gorputz eder ceruan ta ostia santuan dagoana juduac tratatu zuen baño desonra gueiagorequin eta au nai du deabruac zuc pecatuac ez aguertuaz. O anima cristaua! Nola iduqui al dezaquezu lurraren gañean paque pisca bat, nola parte gozo bat eguin, nola joan lotara conciencia gaizto ta larrituarequin? Cain zorigaiztocoac etzuan egun on bat icusi bere anaia Abel justua illzuanetic; beti cebillen iguesi erriric erri mundu guztia ill bear zualaco bildurrez. Zuc cere beste pecatu ecin esan ditutzunai gueizten² diztetzu confesio ta comunio gaiztoac ta daramazu Cristo ber bera zure pecatu ichusien ta infernucoac dauden carcelara. Orra cer eguiten dezun confesioan pecatuac oso ez aguertuaz.

Badira beste batzuec lenago ezcutatu duen pecatua aguertzera animatzen diranac, ez ordea esatera lorszaz esan gabe iduqui duela aibeste confesiotan. "Jauna, gaztechoa nintzala eguin nuan onelaco gauza gaizto ta gogoratu zat ez dedala iñoiz confesatu aztu citzadalaco". Aztu? Ez ori, sarri gogora etorri zatzu sermoietan ta beste ordu ascotan; iduqui dezu confesatu gabe lotsaz ta bildurrez ta orain lorszaten cera esaten nola lotsaz confesatu gabe gorde dezun; orrequin estaltzen dituzu confesio ta comunio gaiztoac; eta cer balioco dizu aguertzea lengo pecatu confesatu gabeac, aguerrzen ezpadezu cembat confesio ta comunio eguin dituzun bizbitartean? Lenengoan asco zan esatea pecatu eguiñac, baña larga duanac confesioan lotsaz, esan bear du garbiro cembat aldiz pecatua gogoan ceucala confesatu ta comulgatu dan.

"Orain lotsa andiarequin arquitzen naiz —dio beste batec—, baña condenatzeco bildur-rac confesatu erazoco dizquit eriotzaco orduan. Deituco diot confesore on bati ta confesio generalarequin garbituco der nere anima". O deabruaren engañio gaiztoa! Norc esan dizu Jaincoac emango dizula eriotzaco orduan confesio ona equiteco dembora? Illtzen ezdira asco bat bateran ecertaco ere betaric ezduela? Onela illtzen ezdiranac ere, ezdira icusten arrazoi argui gabe ta burua galduric? Demagun ezaguera osoarequin zaudela, baña, iduquico dezu burua gogora ecartzeco aibeste pecatu, confesio ta comunio gaizto? Gaitz gogorrac, buruco oñaceac, callentura erregarriac, bildurrac, orduan dabiltzan gendeac, largaco dizue mataza nas tua baño nastuagoa iduquico dezun conciencia garbitzen ta ongui confesatzen? O ichutasun negargarria!

"Oriec orrela dira, —dio norc edo norc— baña ezda erraz aguertzen urte ascotaco pecatu isilduac ta eguin diran confesio ta comunio gaiztoac". Eta errazago da emen lurrean eramatea bicitza larri ta quezcaz bete bat? Cer esan zure bicitza modu orren gañean? Zure biotza usteldua dagoala miñic artzen ezduanean; betico eriotza urrean dezula, Jaincoac larga zaitua-la. Baña etorrico da eguna, ceñean esnatuco ceran lo gogor orretatic. "Zuc estaltzen dituzu confesoreari aguertu gabe daquizquitzun pecatuac ta nic —dio Jaincoac— nic aguertuco ditur, nic eracutsico diet gende guciai zure larrugorritasuna ta desonratuco zaitut mundu guciaren aurrean". Bai, —dio San Gregorioc— pecatuac itzeguiten due. Zure pecaturic ezcutatuenac, gordeenac ta lotsagarrienac itzeguingo due juicioco egunean ta esango due: "zuc eguiñac guera. Gu guera zuc ill bear cinduan pecatuac; gu guera aroco abere edo guiberri pecaturaco billatu guinduzunac; gu guera pecatua estaltzeagatic amaren sabelean galdutaco aurrac". Eta nolaco enegacioa, nolaco desesperacioa icustean eriotzaco candelaren arguiarequin pecatu ondo confesatu gabeac? Illo da azquenean ta joan bearco du Jesu Cristoren tribunalera deabrua ta conciencia testigo dituala bicitza guci co confesio generala eguitera. Nola irtengo du probatzen dioenean nola onelaco edo alaco pecatu confesatu gabe larga zuan lotsaz? Noraco da Cristoren oñetatic? Infernuc Luciferren oñetara. Cer eguingo duan? Estali ta ucatu pecatuac confesoreari becala? Ez. Esango ditu damu gorrian andi ta

(2) Hemen ere gauza berbera: "gueitzen".

chiqui desesperacioz beteric; emango dioe comunio orde dragoen beazuna ta azquenean beti beti iraungo duan pena.

Ah, cristau maite, lotsaren lotsaz pecatuac aguertu gabe zaudena! Ceren zai zaude? Alperrac dira zure asmoac, ezdezu paqueric arquituco emen lurrean zure pecatu guciac confesatu artean batere utzi gabe. Concienciaren arra bici da ta bicico da guero infernuan, orain illtzen ezpadezu pecatuari eriotza emanaz confesioco ezipatarequin. O pecatua, laburra da zure atseguifia ta lucea zure miña!

Anima zaitetz, bada, cristaua, zure pecatu guciac confesarzera batere lotsaz ta bildurrez gorde gabe. "Zure animagatic eguin bear dezu ori" —esaten dizu Espiritu Santuac—. Zure animari beguira zaiozu: ongui confesatzen bacera ta eguia esaten badezu, anima ori salbatzen dezu; isilic egoten bacera edo confesioan eguia estaltzen badezu, condenatzen cera. Zure animaz aifñ caso guchi eguiten dezu, non ta infernura bota nai dezun eguia ez esateagatic? Zure anima gatic, arren, zure animaren onagatic eguia esazu, confesatu zaitetz ongui! Jaincoari atseguin eguiteagatic eguingo ezipacendu ere, eguizu edolaric zure anima ez galtzeagatic. Arren, confesatu zaitetz ongui

Jaincoac zuretzat prestatuturic daucan saria artzeagatic! Eguizu edolaric zure animaren on andi orregatic edo beintzat eguizu anima ori demonioaren cateetatic libratzeagatic. Orrequin irichico dezu eriotza ona ta guero ceruan betico gloria. *Amen.* —1831—

Domingo tercero de cuaresma. Reincidencia.

(23)

Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. Luc. 11. V. 26.

Gaurco evangelioan Jesu Cristoc esaten digu: "nerequin ezdagoana nere etsai da eta nerequin biltzen ezduanac banatzen ta zabaltzen du". Espiritu loa guizonagandic irteten danean, dabill legortretic atseguifñic arquitu bague eta dio: "biurtu nadin larga nuan echera!". Dator, arkitzen du erratzarequin garbituric eta apainduric, artzen ditu zazpi demonio bera baño gaiztoagoac eta ipinten du bertan bere bicilecua eta guertzen da guizona leen baño charrago ta gaiztoago.

Emen aditzera ematen zagu cein gauza bildurgarria dan lenago utzi ditugun pecatueta berriz biurtzea. Edocein pecatu larri da gauza gaiztoa eta samifia; cer izango da bada pecatua pecatuaren gañean eguita eta artzea pecaturaco oitura? Oitura au da gaitz bat guchitan sendatzen dana. Ala, icusten da egun oro birauguilleaquin, edaleaquin, itz desonestoac esateco oitura duenaquin. Espiritu Santuac esaten digu gaiztaqueriara oitutzen baguera, onera jarrico guerala Etiopiacoc bere larru beltza eta catamotzac bere manchac utzitzen dituanen.

Pecaturaco oitura da gaitz bat animaren beguiac illuntzen dituana. Alperric da guizon bat jaquintsua izatea; pecatuari ederretsi ezquero, gau illun batean becela guertutaco da animaco gauzetan.

Pecaturaco oitura da malluac chincura becela, guerotico guetora gueiago gogortzen duana pecatariaren biotza. Esan diteque Job santuac Luciferregatic diona: "*gogortu da onelacoaren biotza arria becela ta mallucaria ari zaion chingudearen eran*". Eta onela gogortu ezquero pecatariaren biotza, cer guerta diteque? Cer, ezipada ecertan ez artzea Jaunaren itza ta gaitziguac edo avisoac? "*Jo cinduan cere cigorrarequin eta ez due eguindaco gaiztaquerien damuric artu; ceatu cinduan eta ezdue icasi nai izan zuc eracusten ceñiezuna*".

Pecaturaco oitura da gaitz bat aifñ izugarria, non bere ondoren ecarri oi duan pecatuaren berrizcatura berrizcaturaren gaiñ, egun oro icusten degun becela. Eta pecatuaren edocein berrizcatura gucz izugarria bada, cer izango da berriz eta berriz gaitzaren mendera biurtzea? Onelaco pecatariac dira, escritura santac dionez, *gora bota edo errebesatu duena berriz jaterra biurtzen dan zacurra becela.*

Azquenic, pecaturaco oitura da gaitz bat pecatari gaisoa amilca daramana pecatuen neurria igarotzera. Gure Jaunac beregan erabaquia dauca cembat pecatu barcatuco diozcan bacoitzari. Neurri au ez da gucientzat berdiña. Aingueru gaiztoac pensamentuzco pecatu batequin amildu ciran cerutic infernura eta San Gregorioc dion bost urteco aurrac juramenturen barzuec eguin da igaro zuan neurria eta betico galdu zan. Neurria igarotzen duan pecatu au da betico eriotza berequin daraman pecatua eta au irintsi ezquero, beti betico galdua da pecataria. Ez da gueiago ongui sendatuco eta gueratuco da ceruco euri ta inz gozoac uquitzen ezduan lur elcorra becela. Pecatu onetan amilderazo oi du pecatari itsua bere oitura gaiztoac, eta gueratzten da guizona leen baño gaiztoago.

Onelaco gaitzic guertatu ezdaquigun aldeguin bear degu pecaturaco bide ta perilletatic. Gure buruoz contu onic eman nai badegu, condenaturic dagoan batec becela bear du egon, bici ta gobernatu.

Carcelan dagoanac jaquiten duanean condenatua dala bicitza galtzera, tristetzen da. Asitzen da alde batera ta bestera beguiratzen eta, icusiric ezduala erremedioric, ezduala escapazeric, artzen ditu len ezbecelaco pensamenu ta asmo barzuec. Munduaz ta munducoaz etsitzen du, ezdu aertzaz conturic eguiten. Bere concienciac, bere animac ematen dio lana. Bere pecatuac pensatzen ditu, alic eta ondoena confesatzen ditu, batari ta besteari barcacio escatzen die. Azquenic, bere aleguifian bere conciencia descargaturic ta garbituric, eriotzari echoten dio.

Bada, carcelan condenaturic dagoan arc becela, ala prestaturic, arc dituan gogo ta pensamentuquin guc ere bear degu egon, bici eta ibilli, ura biaramuneco becela, guc ez jaquin noizco Jaincoac sententia emanic condenatuac gauden ezquero.

Sartu balitza justiciac amar guizon carcelan eriotzara condenaturic eta andic atera balitza iltzera gaur bat eta beste egun batean beste bat, ez litzaque iñor ere aen artean bicitza lucearen esperanza luqueanic. Bada mundu au ezda beste gauzaric eriotzara condenaturic gaudenon carcela bat baicic. Eta carcela oneratic ateratzen gaitu Jaincoaren justiciac, gaur bat, biar beste bat, bata leenago, bestea gueroago, ezdaqui iñorc noiz. Beraz, gauden esnai, gauden prest ta orretaraco aldeguin dezagun pecatutic ta pecatuco bideetatic.

Sarritan esaten degu: "ezdegu gueroico segururic, beti guera perillean". Eta ala da eguia, ceren guchien uste degunean, gure erara gueranean, arreatzen¹ gaitu eriotzac. Ezdaqui guizonac bere fiñaren berriric, baño nola amuac arreatzen duan arraia ta lazoac egatzia, ala arreatzen ditu eriotzac ere guizonac. Arraia contentu danean, janariari eltzen dionean ta bere ustez ondoena dagoanean arreatzen du arranzaleac, baita ere eiztariac egatzia. Ala arreatzen du, bada, pecataria ere eriotzac: bere pecatuai gogoric onenarequin ta gozotasunic andienarequin alatzen zaienean eta guchien uste duanean.

Aurrecoen esana da persona batec sendoen danean duala gaisotzeco edo eriotzeco perillic gueiena. Eta ala, noiz eta uste degun eriotza gugandic urruti dagoala, orduan oi dago gueienean urrean ta ateondoan. Zorrac pagatu ditugunean, seme-alabat² ezcondu ditugunean, azquenic, gure eguitecoac eguiñic, paque on batean jartzera eta cerbait sosegu ta atseguin gure buruai ematera prestatzen gueranean, an da bereala eriotza.

Ezguera ecer ere, cristalezco ontzi baten pare guera ta oraiñdic cristalez co ontzia bano ausicorrigo. Ezdegu cristalezco ontziac adiña iraupen ta soportu ere. Cer da cristalezco ontzia baño gauza samurragoric? Ala ere, alcharzen danean ta ondo gordetzen danean irauten du guizaaldietan, ceren erortzearen perilla badu ere, ez ordea ezdu callenturaren ta zartzearen

(1) "arreatzen" behar du izan. Ikus orrialde berean beheaxeago.

(2) Horixe ipini du "seme-alabac" ezarri ordez.

perillic. Beraz, cristalezco ontzia baño ecer ezago guera, ceren encontruric, eroriric edo eri tasunic ez guertatuagatic eta gure buruac alic eta ondoena beguiratuagatic ere, adifñac edo edadeac berac erameren³ gaitu.

Beti goaz, ezquera bein ere guelditzen. Iturric uraren pare guera ta ura becela erorten guera, gure gorputzac ur lasterra becela dijoaz. Ezquera bein ere iturrian ur batean berretan sartzen; uraren icena beti da bat, ez ordea ura, ceren nola beti dijoan ta beti aldatuaz, ezda bein ere leena. Ez eta gu ere, nola beti ere goacen ta beti aldatuaz eta mudatuaz, ezguera bein ere leenac. Eta ezpada beguira nola persona bat gaztetic zartzera eta are batzuetan urteric urtera ere mudatzen dan eta eceztatzen dan, idurian ere lena ezdirudiala jarten dan, cein diferente eguiten dan. Gure bicitza ichasoz dijoana becela da. Ichasoz dijoana jaten, edaten, lo datzanean ere badijoa, ezda orduan ere guelditzen, ceren nai ezpadu ere, ontziac berequin darama. Ala garamazqui, bada, gu ere gure adifñac, edadeac eta demborac berequin, ezda atsedeteric, ezda guelditzeric eta ez egoteric.

Esan oi degu: menturaz gaur ilco guera, menturaz biar, ezdegu ordu seguru ric. Beraz, lembait len bear degu bide onean jarri engañatuac guerta ezgaitecen. Onela esaten degu eta esatea ongui eguiten degu, ordea obratzea beti guero uztan degu. Ecin sinistu degu edadeac berac acabatu artean acabatuco guerala. Esan bai, naidegun becin bat "menturaz eznaiz zartuco, menturaz biar ta menturaz gaur ilco naiz", ordea zartuco baguiña becela gure gauza guztiac eguin. Gure naiarequin batean gure gogoac aifñ seguranza andiac ematen dizquigu, non zartu ursezco punturaño ezguerala ilco iduritzen zagun.

Esan ciencan deabruac gure lembicico aita-amai "etzerate ilco", sinistu zuen bereala. Eta dembora artan etzan aifñ miresteco ala sinistea, ceren nola ciran munduco lembicicoac, etzia- quien oraiñdic eriotzaren berriric, etzuen iñor illtzen icusi eta ala, erraz engañatu cituan. Ala, bada, nai guinduzque gu ere engañatu, molde berean nai liguque guri ere sinist-erazo ezguerala ill co. Ordea, nola guc oraiñ bestegan icusiz eta gueregan zartuaz ta aolduaz pro batuz baitaquigu seguru ill bear degula, eciñ engañatu gaitzaque gu gure lembicico aita- amac becin erraz. Gurequicotzat, guri ezguerala ilco sinisterazotzeco edo sinisten baguendu becela eraguiteco beste bide bat artzen du, beste mañaz ta trazaz usatzen du. Ez oso, ez colpe batez, baña piscabana eta egunetic egunera luzatuaz arrapatzen gaitu. Sinisterazotzen digu ezguerala gaur ilco, ezguerala biar ilco eta alatan eta andic nola ezpaitequ uste gaur ilco guerala eta ez biar ere, bicitzen guera seguru baguiña becela edo beifñere ilco ezguerala baguiñaquigu becela.

Ezdaqigu noiz ilco gueran, ezdaqigu noiz izango dan gure azqueneco eguna; ezda, beraz, arrazoi jaquin dezagun noiz izango ezdan ere. Ordea, badirudi ecen noiz izango dan ezpadaquigu ere, badaquigula noiz izango ezdan, ceren esaten degu ecen guero beste urtean onduco guerala, orduan onelaco eta alaco descargu eguingo ditugula; beraz, badaquigu ezdala arteraño izango, bitartean echongo zacula edo beintzat esaten ta eguiten degu baguiñaquigu becela.

Guc nai guenduque eguin gure bicitzaz eta bicitzeco demboraz oial pusca batequin eguiten deguna: oialaren parte bat neurtzen ta ordenatzen degu soñeco bat eguiteco eta gañeracoa bear diran beste janciac eguiteco. Ala bada, oialaren becela gure bicitzaren ere jaun ta jabe baguiña becela ordenatzen gu bicitzaren parte bat, eta parteric onena, ceña dan gaztetasuna, munduarentzat, eta guero gañeracoa, gaiztoena, zartasuna, Jaincoarentzat. Etor- quizuneco gauzac, fortunaren escuan eta menturan daudenac, nai ditugu bertatic gobernatu ta gozatu, eta presentecoac, gure escuan ditugunac, uzten ditugu galtzera; degunaz ezdegu conturic eguiten ta ezdegunaz eguin nai degu. Orain Jaincoac ematen dizquigun bicitza,

(3) Oker idatzia dago: "eramaten", alegia.

osasuna, indarra eta ondasunac nai ditugu Jaincoaren beraren contra gabiltzala gastatu eta galdu, eta guero oraindik eman ezdizquigunac eta menturaz emango ere ezdizquigunac diogu ecen ura servitzen empleatuko ditugula. Icusi dezagun ta ezagutu gure itsutasuna, desgobernua ta galtzeko bidea.

Ninibecoac penitencia eguiteco berroquei egunen epea, espacioa eta segurantzaz zuelaric, artara beguiratu gabe eta azquen egunaren beguira egon bague, bereala, lembicico egunean asi ciran penitencia eguiten eta beren faltac erremediatzen eta orrequin ta orregatic salvatu ciran. Eguin dezagun, bada, guc ere aec becela, ezdezagun utzi guero ez berroquei egunean, ez eta barean ere. Ezgaitecen berriz pecatura biurtu, ezdezagun pecatua pecatuaren gañean eguin, aldeguin dezagun pecatuko bide gucietatic.

Acorda zaitez, bada, pecataria, menturaz uquitzen diozula araco gau zori gaiztocoari, ceñean gauza onac eguiteco gueiago demboraric izango ezdezun eta ceñean Jaincoa billatuko dezun ta arquituco ezdezun. Ezdezazula, bada, guciago luzatu Jaincoagana biurtzea eta pecatuko bideac uztea. Arren ere zure salvacioagatic eguin itzatzu aleguiña guztia eta eman eguiogu Jaincoari oraindik lutrean bici izateco guelditzen zatzun dembora pisca; ezdezazula utzi Jaincoagana biurtzea eriotzaraño, ez zartzaraño, ez urte bateric bestera, ezda ere egun batetic bestera. Bertatic contriciozco damuric sendoena artu ta lembait leen confesio eguiatz-coarequin zure anima pecatu guztietatic garbitu ta salvacioco bidean jarri bear dezu. Aurre-racoan pecatutic aldeguin, oracio ta beste lan onai jarraituaz bicitza ona ta justua eguin bear dezu. Orrequin iritsico dezu eriotza ona ta guero ceruan beti betico gloria. *Amen.* —1834—.

Dominica cuarta de cuaresma. La conformidad que hemos de tener con la voluntad de Dios y que para ello debemos llevar con resignación los trabajos que nos envía.

(24)

Accepit ergo Jesus panes et cum gratias egisset distribuit discumbentibus, similiter et ex piscibus quantum volebant. Joan. C. 6. V. 11.

Gaurco evangelioac esaten digu gende ascoc seguitzen ciola Jesu Cristori aren itz santuac aditzeco nai ta deseo andiaquin. Añi gogo andia ceuqueen Jesusen itzaquin beren animac mantentzeko, non azturic cebiltzan gorputzeko janariaz. Icusic Jesu Cristoc alde batetic gende oen fedea ta bestetic oen premia, lenengo eracutsi cien ceruraco bidea ta ondoren pensatu zuan oriei jaten ematea. Orretaraco galdetu cion bere discipulu bati: "non erosico degu oec mantentzeko oguia?". Onec eranzun cion: "Jauna, bacoitzari mocadu bana emateco diña ogui erosteco diru asco bear da". Beste batec esan cion: "Jauna, bada emen gazte bat bost ogui ta bi arrai daduzcana, baña cer dira oec onembeste genderenzat?". Jesusec aguindu zuan gende gucia esertzeko, artu cituan bere escuetan bost oguiac ta arrai biac, eman ciozcan esquerrac ta graciai Aita beticoari, bedeincatu cituan ogui ta arraiac ta aguindu cien discipuluai gende guciari jana partitzeko, eta oec aguindu becela eguin zuen. Bost ogui ta bi arrai oec asco izan ciran, andreac ta aurrac contuan sartu gabe, bost milla guizon mantentzeko, guciac nai zuen nayarequin. Emendic dator ascoren lan, neque eta obra onac iduri utsac izatea eta esan oi dan becela, ichura bai ta quemenic ez. Cergatic ote? Ceren eguiten ezdituen Jaunaren vorondateari beguirituric, baicic beren griña edo genioa servitzeagatic edo munduaren beguietan argui emateagatic.

Nere cristauac, gauden bada prest gauza gucietan Jaunaren vorondatea eguiteco eta vorondate au izan bedi gure guyari. Gure lan eta obraetan gure vorondatea unitu dezagun edo bat eguin Jaunarenarequin, dala gurasoen aguinduac eguitean, dala beste gaucetan. Au eracutsi cigun Jesu Cristoc. Au bera eguin dezagun Jaunagandic edo lagun progimoetatic

datozquigun neque eta naigabeetan. Esan deguigun sarritan Jaunari: "*eguin bedi, Jauna, zuc nai dezuna ta zuc nai dezun eran*". Iguzu zure laguntasuna nequeac zure icenean eramateco".

Icusi degu nola prest egon bear degun Jaunaren vorondatea gauza gucietan eguitemo. Icusi degu gañera prest egon bear degula emengo neque ta gurutzeac pacienciaz eramateco. Orañi beguiratu bear degu nola neque ta gurutzeac era onetan eramatean dauden obra onen ceruraco irabacien gordairu ugari ta aberatsac.

Ozta aguertzen da guizona lurrera, inguratzen due alde gucietatic nequeac, penac ta gurutzeac era jarraitzen dioe beti, nora nai dijoala. Neque eta guru tzeac arquirzen ditu echean eta campoan, bacardadean eta lagun artean; neque ta gurutzeac etsaieratic, adisquideetatic, aideetatic eta arrotzetatic; eta azquenean erortzen da eriotzaren atzaparretan. "*Guerra utsa da* — cion Job santuac — *guizonaren lurreco bicitza*". Au gucia dator gure lembico¹ gurasoen pecatutic. Baña añi miragarria eta ona da Jauna gauza gucietan, non neque eta pena oetan beretan presatu dituan guretzat ondasun chit andiac edo obra on eta ceruraco irabacien gordairu ugari aberatsac. Nola ote? Eramaten ditugula pacienciaz eta Jaunaren iceñean². Arma au gabe galduac guera emengo nequeen, ecaitzen eta baguen artean; onequin aingura batequin becela gorde dezaquegu gure animaren oncia eta gorde ez nola nai, baicic ugaritzen ditugula animaco gracia eta santutasuna eta ceruraco irabaciatic. Argatic esaten digu San Pauloc gauza bearra dala guretzat paciencia Jaunac aguinduric dauzcan ondasunac iristeco. Paciencia da virtute bat laguntzen diona animari neque, naigabe eta gurutzeac eramaren ongui eta Jaunaren icenean eta ditu iru malla. Lenengoa da aleguinean igues eguin nai izatea neque ta gurutzeetatic, baña ala ere, datocenean irozotzea ta eramatea gorrotoari edo beste pecaturi lecuric eman gabe, ceren ala aguintzen duan Jaunac. Au da pacienciaren leeneco malla. Bigarren malla da neque eta gurutzeen iguesi ibilli gabe, datocenean vorondate prest batequin artzea, ceren au dan Jaunaren vorondatea. Irugarren malla da atseguin eta contentuarequin artzea eta igarotzea gurutze, neque eta bidegabeac, ceren au dan Jaunaren gogoco gauza edo Jaunari agradatzen zayona. Ala, poz andia artu zuen apostoluac, San Lucasec dionez, juduen batzarreac azotatu cituanean Jesu Cristogatic. San Pauloc bere neque andien artean cion: "gañez eguiten dit pozac". San Andres, icusiric beretzat prestaturic cegoan gurutzea, asi zan osca esaten: "O gurutze santua, aspaldi deseatuia, ansiaz amartua ta billatua, ar nazazu guizonen artetic eta eramien nazazau nere Maisuagana!". Icusten degu cer dan paciencia. Icusten ditugu virtute onen mallac. Norc esan norañoco irabaciatic eguingo ditugun ceruraco bidean arma onez baliatzen baguera egun oro etorrico zaizquigun neque ta gurutzeetan? Enzun ditzagun orain virtute au iristen lagunduco diguen cembait pensamentu.

Lenengo pensamentua: edo ongui, edo gaizqui, neque, naigabe eta gurutzeac igaro bearrac guera lurraren gañean bici gueren artean. Gaizqui igarotzen baditugu, ugaritzen dira nequeac, galtzen degu bear bada pecaturen batequin gure burua eta betico bicitza. Cergatic bada pacienciara ezguera sayatuco?

Bigarren pensamentua: ongui badaramazquigu emengo nequeac, beguira dagoquigun Aita cerucoac emango dizquigu bere lagunza eta gracia ugariac eta oequin arinduco eta gozatuco dira eta eguingo ditugu ceruraco irabaci andiac. Esan guidazue, bada, nequea arindu badezaquegu, ez nola nai, baicic irabaci andiaquin, cergatic ugaritu nai degu gure nequea eta barrungo samintasuna?

Irugarrena: nondic nai datocela gure nequeac eta gurutzeac, beti eguia izango da gure Jaun eta Aita onac gure oneraco bidaltzen dizquigula. Gaizqui eguingo du bear bada gu naigabetzen gaituan persona orrec, baña Jaunac utzitzen dio gaitz ori eguiten guc gure ecer

(1) Hirzaren birugarren silaba idazteke dago: "lembico".

(2) "icenean", noski.

eza ezagutu dezagun eta leyalquiago Jaun bera serbi dezagun. Eta gure onagatic Jaunac bidaltzen digun nequea ez degu ontzat artu bear?

Laugarren pensamentua: Jaunaren adisquide guciac, Virgíñia santa eta Jesu Cristo bera neque eta gurutzeen bideric igaro badira, guc ezdiegu jarraituco onelaco guiaríai?

Nere cristau maiteac, artu dezagun asmo osoa gaurdandic ontzat artzeko datozquigun neque, naigabe, gurutze ta eramanquizunac Jaunaren naya ta vorondatea eguiteagatic. Ezgai-tecen oitu neque eta estutasunen bat etortze an etsayari otseguitera, birauac botatzera eta lagun progimoaren contra edocein gauza esatera, baicic esqueñi deguigun Jaunari gucia beraren icenean, esan deguigun: "eguin bedi, eguin bedi zure vorondatea nola ceruan ala lurre an".

Obra on eta ceruraco irabacien mamia da Jaunaren vorondatea eguitea eta Jaun berac nai duana quc ere nai izatea, batezere nequeac eta gurutzeac datozquigunean. Emendic, cembat eta obeto gure vorondatea bat eguiña dagoan Jaunaren naiarequin, ambat gueiagi acitzen eta ugaritzen da virtute eta santutasuna.

Onela eguiten badegu, ezdegu bein ere izango egun gaiztoric, ceren otz edo bero, euri edo ateri, argui edo illun eguin dezala, alabatuco degu gure Jaungoicoa eta egun guciac izango dira guretzat berdiñac; beti da, alabaña, bat oen emallea. Naiz gose izan, naiz egarri, naiz oñaceaquin eta gaitzen azpian egon, ezagutuco degu gucia datorquigula Jaunagandic eta nola guc nai ezdegun Jaunac nai duana baicic, dala au gozoa, dala samíña, arquituco guera soseguz eta gure biotza egongo da atseguin-contentuz betea. Onequin gure gorputza, gure griña eta sentiduac egongo dira ezaguera zucenaren eta vorondatearen mende an eta ezaguera eta vorondatea iduquico degu Jaunac nai duaneraco prest. Orrequin irichico degu eriotza ona eguiteco gracia ta guero betico gloria. *Amen.* —1835—

Domingo de Pasión. Del estado del pecado mortal.

(25)

Quis ex vobis arguet me de peccato. Joan. C. 8. V. 46.

"Zein zuetacoc probatuco dit pecatu eguin dedala?" —esaten die Jesu Cristoc gaurco evangelioan juduai—. Pecaturic eguin ezdegula esatea ezlitzaque ondo etorrico gure aoan eta atrebituco baguiña pecaturic eguin ezdeugla esaten, criatura guztiac aserretasunez beteric jaiquico liraque gure contra. Dichosoac ta zorionecoac izango guíñaque pecatuarequin baraio-co gracia galdu eta ondoren ondo ezagutuco baguendu pecatu mortalean dagoanaren estadu guztiz triste ta guztiz negargarria, bada orrequin aldeguingo guenduque pecaturic gaitzic andienetic becela. Aditzera emango dizuet, bada, guztiz negargarria dala pecatu mortalean dagoan cristauaren estadua.

Lenengo, ondo pensatu dezagun ezagutzen ezdan adimbateco ichustasunarequin guera-tzen dala anima pecatu mortalagatic. Jaincoaren imagiña edo antzera eguiña dan guizonac, pecatu mortalagatic galtzen ditu Jaincoaren antz guciac, eguiten da aren beguietan guztiz izugarria eta aren gaitzetsi ta gorroto justuaren diño eta gai. Pecatu mortalaren ichustasuna aini da andia, ece ozta sinislezaque eguillea dala eguin baño len zan persona.

Jaincoac berac galdetzen du: "norena da imagiña au? Ez nerea, ezpada nere etsairic andiena dan demonioarena. Joan zaizca nere antz guciac. Graciazco estadutic erori zanetic, ezdago animaturic nere espirituarequin". Eguiaz, persona bat ecin egon diteque estadu gaiz-toagoan pecatu mortalean baño. Ondasunez ta aberastasunez beteric egon arren, lucimenturic andienaquin, gauza guztiac, anditasun ta goitasunic andien era goienac iduqui arren, pecatu mortalean badago, guztiz da dicha gabea.

Oe guztiz eder ta guztiz apaindu baten gañean gorputz ill bat gorputzeko beguientzat dana da Jaiioncoaren aurrean pecatu mortaleco estaduan dagoana, aberastasunez beteric egon

arren. Alde gucietatic urre ta perlaz janci ta apainduraz beteric egon arren, oeac ta munduco edertasun guciac ezdioe quenduco gorputz illari usteltzea. Arrac ezdioe errespetoric gordezten ez odolezco noblezari eta ez gorputzaren edertasunari. Balsamo eta beste gorde gayac gordetzen ditue gorputz illaren araguiac usteltzetic, baña ez gorputz illa difuntutasunetic. Gucia usteldu, quirestu ta arrez betetaco gorputz illa baño aguitz ichusiago eta fin gabe icaragarriagoa da anima bat pecatu mortaleco estaduan. Mundu gucico aberastasun guciac, munduco gucien anditasun, onra ta mundu gucico diversioac ezdioe quenduco Jaincoaren beguietan guztiz beltz, nazcagarri eta beraren gorrotoric andienaren gai izatea; eta orregatic, bici soseguz, parre eguin ta poztutzen da eta jan ta lo eguiten da estadu guztiz izugarri one tan! Atrebituco guiñaque dragoi edo ersugue izugarri baten alboan lo eguitera? Nola ori eguiten degu bada, munduco dragoi edo ersugueric gaiztoena baño gaiztoagoa dan demonioa colcoan degula?

Guizon edo emacume bat pecatu mortaleco estaduan da Jaincoaren desgracian dagoan persona bat, Jaincoarequico merecimentu guciac galduric, Jaunaren gracia ematen dituan escubide ta privilegio gucietatic eranciric eta estadu orretan illtzen bada, betico infernua dijoa aren betico eche edo bicilecu izatera. Damu gorri gaizto, desesperacio ta amorracioac eta betico su ta garrezco tormentuac dijoaz aren betico joia, dote, arreo ta seniparte izatera.

Bicitzta onetan ezda eta ecin izan diteque pecatu mortaleco estaduan dagoanarena baño dichagabetasun andiagoric, cergatic Jaincoaren beguietan ecin da gueiago gaizqui icusia dagoan, Jaincoaren aserretasun ta gorroto guciaren gai edo diño eguiñic, eta batetan betico infernuan ez ondatzea da bere justiciaren escubide ta derechoac quentzen ezdituan bere misericordiaren muguimentu bat. Pecatu mortalean dagoana dago condenaturic azqueneco castigua dan betico infernura. Luzapena ematen zayo, baita ere dembora barcacioa iristeco edo alcanzatzeco, baña cer pensatu bear da, pecatu mortala eguin orduco, pecatu mortalaric biotzean lecu ematen zaion une artan bertan Jainco baten etsai eguin, Jaincoa ucatu ta saldu eta deabrua aitortu ta erosi, Jaincoa desprecioarequin bota animatic ta deabrua artu, animaren jabetasuna ecerecetic eguin zuan Jaincoari quendu ta demonioari eman, Jaincoaren Semea gurutzean iltzez josi ta ill, au dan becela, onela izan, ala ere barcacioa irichi al eta pecatu mortaleco estaduan dagoanagatic?

Beguiria dezagun estadu triste negargarri onetan ote gauden eta baldin gure concienciatic, gure barrungo arguiac eranzuten badigu baietz, gure buruari esan deguiogun: "noraco naiz? Ceren beguiria nago? Cer eriotza ta cer buca edo fin izango det?". Eta consideracio onek muguitu bear gaitu confesio onaren bidez penitencia eguiatzco eguin ta graciatic estaduan ta ceruco bidean jartzera, bat bateraco eriotzac arrapatu ta su ta garrezco infernura beti betico ondatu ez gaitzan.

Bigarrengo, pensa dezagun pecatu mortaleco estadua dala guztiz zorigaiztoco estadu bat, cergatic estadu onetan pecatariac eguiñ nai guciac eguiñ arren, quentzen diozcan bere pecatuac obra edo lan onac mereci dituen merecimentu guztia. "Eguiñ arren munduco obra on guciac, —esaten du San Pabloc— iduqui arren mendiac batetic bestera erabili eta aldatu adimbateco fede bat, nere izan ta ondasunac limosnatan partitu arren, nere gorputza erretzerario entregatu arren, caridadea edo gracia falta bazat, ezpanago Jaincoaren gracion, nere eguiñ al guciac utsa dira, nic eguiñ al guciac ta padecitu al ditzaquedan pena, persecucio ta tormentu guciac ecer-ere balio ezdue ceruratzeco, cergatic pecatu mortaleco estadua dan eriotzaco estadua. Illic dagoanac nola eguin al ditzaque bicitzaco lanac? Eta, baldin bicitzta edo merecimentuco obrac ezipadira pecatu mortalean eguindacoac, certaraco servitu al dezaque beticorasun guciraco?"

Pecatu mortalac ecer ecera biurtzen du eguillea graciari dagocan aldetic. Ecer ecetic eciñ

ecer etorri liteque. Jainco ona! Cer miseria ta desdicha pecatari batena! Beñi ere Jaincoac ezdio ccertan edo contuan artuco pecatu mortaleco estaduan eguin duana!

Gure obra edo eguinac ezdira merecimentuac Jesu Cristoc bedecintzen ezpaditu eta Jesucristoc bedecintzeco, caridade edo graziaz bat eguiñic egon bear degu berarequin. Jesu Cristorequin gure arteco unio edo bat-tasun onec dirauen artean, gure obra edo eguiñac ateratzen due beragandic merecimentuac izateco indarra ta virtutea, baña pecatuac ichitzen du onore au gugana pasatzeco bidea eta guelditzen guera surtaraco baicic gauza ezdiran mastico chochaca igarrac becela. Mats adarrac ezdaramee fruturic ceparequin unituac daude-nean baicic.

O nola ta ceñi ondo ezagutu ta gustatu zuen santuac eguia au! Cer eguiñ ta cer sufritu etzuen beñi ere ez apartatzeco Jaincoagandic! Munduco onra, diversio, dembora pasa, vanidade, aberastusun, itz batean, Jaincoa benetan ta leialtasun osoarequin amatu ta servitzen ezdan gauza gucietatic oso apartatu ta aldeguin zuen. Aguitz bildurru ta ceruco bidetic apartatzeco demonioac piztu ciozten desgracia, persecucio ta tormentu izugarriac etziran asco izan apartatzeco santuac gure fede santutic eta Jesu Cristoren gracia ta amoriotic. Santu martiri guciac bicitza ta beren ondasun guciac larga eta galdu ciuen gracia ez galtzeagatic, gracia galdu ta Jaincoa ren etsai eguiñ ta aren gaitzetsi ta gorroto justuaren azpian ez erortzeagatic, era, cembat cristauac gracia galtzen due pecatu mortal bategatic!

Nere Jaincoa! Cein negargarritzco estaduan bici izan naizan! Cer izango zan oraiñ nitzaz, baldin mastico chochaca igarra izan naizan au beti betico infernuco su ta garretara zuc bota baninduzu! Nere Salvatore ona, zure graziaz, arren, arnazazu zugana, bada une onetatic noa zugana biurtu eta zure gracia ta amorioan jarteco aleguiña guciac eguitera! Eznazazula, bada, arren, bota zugandic! Eguizu zure Espiritu Santuaren arguiac argui eguiter niri ordu gucietan!

Bai, nere cristau maiteac, bai, chit contuz, gure biotz ta anima osoarequin eta satri erregutu bear diogu gure Jainco guztiz onari libra gaitzala animaco gaitz guztietatic eta are gueiago gaitz gucien gañecoa dan pecatu mortaleco estadutic, bada eguiac pecatu mortaleco estadua da desdicharic andiena. Beste edocein desdicha edo ezbear eraman diteque, batere ezda arintasan edo alivio ta erremedio bat edo beste ezduanic bicitza onetan edo bestean, baña pecatu mortaleco egoera ta estadua consueloric batere gabecoa da. Baldin Jaincoaren misericordiac atzeratuco ezpalu gu len baño len infernuan ondatzeco dabillen ta gure salvacioaren etsairic andiena dan demonioaren malicia gaiztoa, pecatari asco pecatu mortal bat eguin orduco illcoliraque. O cembat ustecabeco miñ negargarri icusico litezquean! Betico icara ta bildur gogor gogoangarriac sartuco lituzquean cembat gauza izugarri! Eguiaz, iñorc ezdaqui cergatic bicitza onetaco desgracia gueyenac guertatzen diran. Egunen batean jaquingo da guciac izan cirala pecatuagatic. Pecatu eguin, pecatuan egon eta bici pecatuan, eta osasuna, ondasun ta beste gauza ascotan desgraciac guertatzen diralaco miraritasun andiac artzen dira; miraritasun ascoz andiagoa artu bear litzaque pecatu mortalean bici danac pauso gaizto bat ondo igaro dualaco, estrapozo gaizto bat bertan eman eta ill eta betico infernura ezdalaco, baldin eपालit eguia ciertoa munduco onelaco ondo irtetec eta pecatarien munduco ondo izateac gueyenean dirala Jaincoaren aserretasun andiagoaren castiguac. Beñi ere Jaincoac castigatzen ezdu aimbeste pecataria, munduco fortuna ta dichaetan zoraturic, era onetaco lo eroan largatzen dionean baño. Jaincoaren desamparo edo bere escutic utzitzeco gaitz izugarri au gure buruaren gañera etorri ezdedin, baldin noizbait pecatu mortalean erorteco desdicha edo ezbear tristea izaten badegu, une artan bertan jaiquitzezo dicha izan dezagun, ezdegu ichon bear igande edo urrengo jai eguneraco confesarzeco, beti iduqui bear degun gure pecatuen contriciozco damuaz gañera, gueroa larga gabe, allega gaiteren medicu espiritual edo animacoagana; laster eguin dezagun erremedioa billatzera eta au aditzean cerbaiten bildurra sentitzen badegu gure conciencian, ezdegu igaro bear egun au Jaincoac

ematen digun graziaz aprobechatu gabe. Guicia galdu eta betico condenatzeco perillian jarriko guera esan dedana eguiteaz casoric eguiten ezipadegu.

Dembora bateco heregeac edo fedean faltatzen zuenac asmatu ta aterea eta Constanciaco concilioan condenatutaco fedearen contraco utseguña da esatea pecatu mortaleco egoeran edo estaduan eguiten dan guciac ezduala ecer servitzen eta orregatic utsac eguitea dala estadu onetan obra onac eguitea; au onela izatera, pecatu mortalagatic estadu onetan eguindaco obra onac izango liraque gaitz eguiñ ta animaren caltegarriac, baña au da utseguña, guezutza ta fedearen contraco gauza. Guztiz andia bada ere pecatu mortalac dacarren gaitz eta desordena, ez fedean faltatzen zuen gaizto aec alde onetatic jaso zuen adimbatecoa, ezdaramazqui arrasto aini luceac. Balego ere bat ecin gogoratu ta contatu ala pecaturequin Jaincoaren aurrean, oraindic estadu onetan ere eguiñ ditzaque obra onac, nola diran Jaincoa onratzea, pobreac socorritzea, bere guraso ta aguintariai obedecitzea eta beste obligaciozco ta justudasunecoac, eta ez bacarric eguiñ al, baicic eguiñ bear ditu, cergatic pecatu mortaleco egoerac obligacio orietatic libratzen ezduan. Pecatu mortaleco estaduan egoteco desgracia edo ezbear triste negargarrizcoan arkitzen baguera, bada, lenago eguiñ oi guinduan obra devociozcoac larga ez, baña obra on berriac gueitu bear ditugu. Oracio eguin dezagun, barautu dezagun, gorputza mortificacioquin eci dezagun, pobre ta eriac bisita ditzagun, limosna andiagoac eguin ditzagun, presta dezagun Jaincoa, onela esateco, beragana biurtzeco gracia ematera. Pecatu mortalean egonagatic, pecatu mortal berrietan erori bague larga ecin ditzaquegun obligaciozcoac gañera, justudasun ta arrazoi on guciac escatu ta aguintzen duan gauza da devociozco obra onaquin Jaincoaren misericordia gure alde mugitzea ta gure contraco beraren aserretasuna gozatzea. Magdalena pecataria belaunico jarri zan Jesu Cristoren ofietan ta oec busti cituan bere nagar¹ malcoquin. Publicanoac erregutzen cion Jaunari izan cezala artzaz misericordia. Corneloren oracio ta limosnac igo ciran Jaincoaren aurrera eta mugitu zuen artzaz acordatzera ta erruquitza. Aleguiñac eguin ditzagun, bada, obra on oriec guciac biraltzeco Jainco guciz misericordiosoaren aurrera acto contricioco ascorequin eta al degun basterrena² allega gaitecen confesio onaren bidez penitencia eguiazcoa eguitera. Orrequin, ichasoco area baño gueiagi eta esan ta pensatu al baño andiagoac ta ichusiagoac izan arren gure pecatuac, Santa Maria Magdalena, Jesu Cristo ucatu zuan gure Aita San Pedro eta beste Jaincoagana benetan biurtutaco pecatari izan citan santuac becela, Jaunaren misericordia neurri gabea irichico degu, barcatuco dizquigu gure pecatuac, emango dizquigu aurrera justu ta ondo bici izateco bear ditugun gracia ta laguntasun guciac eta dichazco eriotzaren bidez eramango gaitu ceruco gloriara, non Jaincoa bera dan becela icusi ta gozatuco degun beticotasun gucian. *Amen.* —1831—.

Dominica de Pasión. De los motivos por que se hacen confesiones infructuosas o malas.

(26)

Quis ex vobis arguet me de peccato. Joan. C. 8. V. 46.

"Zeñ zuetacoc probatuco dit pecatu eguin dedala?" —esaten die Jesu Cristoc gaurco evangelio santuan juduai—. Desafio modu ori edo pecaturic eguin ezdegula esatea ezlitzaque ondo etorrico gu becelaco pecatarien aoan eta baldin atrebituco baguiña pecaturic eguin ezdegula esaten, criatura guztiac aserretasunez beteric jaiquico liraque gure contra. Dichosoac ta zorionecoac izango guñaque, pecatuarequin gure inocencia edo bataioco gracia galdu eta ondoren berriz graciara biurtzen baguiña damurasun ta dolore eguiazcoarequin eta elizac

(1) Gaizki idatzia dago lehen silabako bokala; "nagar".

(2) Haserako kontsonanteak "l" beharko luke izan, ez "b": "lasterrrena".

penitencian eskeintzen digun bigarren bataioac biurtzen baligu lenengoac bere ur santuaquin eman cigun gracia. Ezagutu dezagun, bada, Jesu Cristo becela inocenteac edo pecatu gabeac ezguerana ta aleguiña eguin dezagun Jaun andi onen pausoi jarraitzeko. Presta gaitecen pecatuai gorroto artuaz ta orieci ondo confesatuaz Jesu Cristoren anecoac izatera. Ezda Jesu Cristogan pecaturic arkitzen, baña gudan eidozten edo arkitzen dira sobra ta gueiegui eta, esateco moduan, escuen artean iduqui arren confesioco erremedioa, ezguera sendatzen. Icusí dezagun, bada, gaur cergatic cristau guztiac urtean bein eta gucienac sarriagotan confesatu arren, eidozten edo arkitzen diran aiiñ guchi benetan penitencia eguiten duenac ta Jaincoagana biurtzen diranac. Bi faltagatic deritzat eguiten dirala confesio probechu gabeac ta batzuetan gaiztoac. Joaten dira batzuec confesatzera 1º beren zauriac ta pecatuac confesoreari ezagutu erazotzeko gogo bague, 2º beren pecatuetic sendatu ta orien penitencia eguiteco asmo gabe.

Pecatari eguiatz ta biotzetic Jaincoagana biurtu nai duanac bear dio lenengo bere anima agurtu dan becela confesoreari. Bai, cristaua, zure animaren zauriac sendatu nai badituzu, bear dezu animaren osasunagatic eguin zure confesorearequin eri batec gorputzeko osasunagatic medicuarequin eguiten duana; eta nola onec aditzera ematen dion medicuari bere gaitza certatic datorren, noiz ta nondic sentitu zuan ta erremedioac cer on eguin dioen, cer erremedio ta nola artu bear dituan eracutsi deguion eta ursic eguin ezdezan, bear dezu zuc ere gobernatu eriac becela ta icasi zure animaren medicuagandic cer conveni zatzun, cer utzi bear dezun, cer lagunegandic apartatu bear dezun eta gracia artu berria gordetzeko ta bicitza santu bat eguiteco cer eguin bear dezun. Bada ori guztia ecin eguingo dezu, zure aleguiña guztian zure animaco bazter guztiac confesoreari aguertzen ezpadiotzatzu. Jaincoac aguintzen die confesoreai zuri contuz zure pecatuac galdetzeko; zuri ere aguintzen dizu, beraz, zure aleguiña gucian zure animaco gaitzac ta eritasunac aguertzeko. Baldin caridadeac obligatzen badu confesorea zurequin necatzera ta zuri galdeac eguitera, zuc zure buruari zor diozun caridadeac obligatzen zaitu duda gabe zure partetic aleguiña eguitera confesorearen aleguiñai eranzuteco ta orren caridadeaz baliatzeko.

Orretaraco, confesatzera zoacenean pensatu bear dezu eguitera zoacen confesioa izango dala venturaz zure azquenengo confesioa eta confesatu bear dezu ori eguinda bereala Jaincoaren tribunalean agurtu bear bacendu becela. San Pabloc esaten digu cristauac bici bear duala munduan munducoa ezpaliz becela eta bidezco batetic bestera dijoana becela. Bere pensamentu ta deseo guztiac lurreco gauzeran ipintzea, Jaincoaz bein ere acordatu bague bici izatea da cristau batec eguin aldezaquean gaiztaqueriaric andienetic bat. Jesu Cristoren bicitzac bear du izan gurearen moldeac, ta molde orrequin conformatzen diranac bacarric sartuco dira ceruan. Ascotan aditu degu ta badaquigu norc bere estaduco obligacioac edo eguinbideac ez beterzea dala pecatu. Badaquigu arbola fruta onac ematen ezdituana ebaqui ta surtara botaco duela. Badaquigu, azquenic, pecataria izateco asco dala biotzean pecatu eguitea ta pecatu eguiteco deseoa, curicia edo naia dala pecatu, lotsaz, biildurrez edo ecin eguiñaz pecatuco obra eguin bague guelditu arren. Beguira dezagun, bada, nola confesatu ditugun oraiñdaño quere venganza artzeko deseoac, besteac mendeen iduquitzeko cuticiac eta desonesqueriaco pecatuetan cutsutseco¹ nai ciquin ta galduac.

Bigarrenge, pecatari eguiatz ta benetan Jaincoagana biurtu nai duanac aditu, artu ta eguin bear ditu confesorearen consejuac Jaincoarenac becela. Elizaren asieran penitenteac pecatuarequin Jaincoa ofenditu zuelaco damu, naigabe ta sentimentuz beteric, joaten ciran umiltasun andiarequin confesorearen ofetan belaunico jartera eta aguertzen cituen beren biotzac ciran becela. Orduan cristau bacoitzac, David Erregue becela damutasunez beteric, esaten cion bere

(1) Hala dio, ez "cutsutzeko".

animaren medicuari erregue santu orrec Jaincoari damuaren damuz esaten ciona: "Jaincoaren ministroa, proba nazazu; nere beguiquin tratatu nuan ta nere biotzean asmo osoa artu nuan pecatuco ta pecaturaco bide gucietatic apartatzeco, haña ezdet gorde asmo ori, nere biotz gaiztoa guezurti atera da. Nere animaren aitaric onena, biotz falsiaz bete onen corapillo guztiac asca-itatzu, nere pausoac icusi itzatzu ta esamiña itzatzu nere ibillerac: ez ote ditut tratu gaizto oriec utzi bear? Ez ote diot lagun progimoari gauza ori biurtu bear? Ez ote diot onra quendu diodan persona orri bere icen ona ta onorea biurtu bear? Ez ote det zor ori pagatzera saiatu bear? Ez ote det pecatuco bide ta pauso orietatic apartatu bear? Ondo pisa itzatzu nere pensamentu, itz eta obra guztiac, nere pausoac guia itzatzu eta zure conseju onaquin lagunzadazu, modu onetan pecaturic apartatu, bide zucenetic ibilli ta betico zori onera allega nadin".

Emen Jaincoaren sacerdoteac itzeguin ezazue: non dira zuen oñetara orrelaco umiltasuna-requin erortzen diran pecatari oriec? Ah! Ezpalequie becela confesoreac Jesu Cristogandic artu duala pecatuac barcatzeco ta ez barcatzeco escubidea, aserritzen dira orren contra ecin absolbitu litzaqueala esan orduco, Uste dezu, cristaua, confesoreac zuri obra gaiztoa eguin nai dizula? Ez, ezdu beste deseoric zu egun batzuetan sacramentuaren gracia errecibitzera pres-tatzea baño; baldin absolbicioa gueroago emateco uzten bazaitu, ori eguiten du zure onagatic ta bere anima zurearequin batean infernura ez botatzeagatic; eta zure animari ondo nai badiozu, biurtu bear dezu confesatzera arc aguindutaco demboran eta aguindu gucia eguinda. Orregatic cristau gaizto batzuec atrebitzen dira confesoreari esaten: "*baldin absolbitzen ezpanau, eznaue bein ere gueiago confesionario onetan icusico*" Onequin aditzera ematen due ezdauquela ez damutasunic, ez gueiago pecatura ez biurtzeco asmorico eta dijoacela demonioaren partetic confesorea pecatuan bota ta amiltzera. Cembat daude urte osoetan pecatuco estaduan confeso-rearen esana ez eguiteagatic? Ay! Ta cembat pecatu mortal ta sacrilegio eguiten dituen onelacoac! Ah! Baldin sinisten baguendu confesorearen aotic Jaincoac berac itzeguiten digu-la, ezguñaque orrela ibilico. Baldin ondo pensatu ta benetan sinisten baguendu verturaz² confesio ori izango dala gure azquenengo confesioa, confesorearen esana obeto adituco guen-duque. Emendic aurrera ezgaitecen, bada, ibili confesorearequin leiatzen, biurtu gaitecen confesatzera aguintzen digun demboran, eracutsi deguiogun confesoreari gure biotza dan becela, aguertu deguiogun gure conciencia oso oso, pensa dezagun Jaincoac orren aotic itzeguiten digula, eguin ditzagun orrec aguintzen dizquigun ta gure animac sendatzeco bearrac juzgatzen dituan erremedio guztiac, bada falta andia bada gaitza ez ezagutzea, are andiagoa da gaitza ezagutu, ta sendatzeco aleguiña ez eguitea, bigarren parte edo zatian adituco dezuen becela.

Bigarren partea

Baldin arrazoiac esaten badu gaitza ezagutu bear dala sendatzen asi baño len, orobat esaten du, baita ere escatu, gaitza ezagutu ezquero sendatu nai izatea. Nola pecatua biotzetic irteten dan, Jesu Cristoc eracusten digun becela, orobat biotzaren deseotic irten bear du osasunac ta animaren santutasunac. "Itz batean, —dio Santo Tomasec— vorondateac pecatu eguin duan ezquero, vorondateac borraratu ta deseguin bear du pecatua". Au onela izanic, icusi dezagun confesatzera joaten diran guztiac animaco osasunaren billa joaten ote diran. Diot bada ezdituela beren animac sendatu nai 1^olenagoco bicimodu gaiztoa ta mana charrac uzteco asmo bague joaten diranac, 2° beren concienciaren quezca ta arrac paquetzeagatic hacarric joaten diranac ta azquenico 3° gueiago pecaturic ez eguiteco asmo gabe confesatzen diranac.

Diot lenengo ezduala bere anima sendatu nai confesatzera dijoanac "confesatzera noa" ta

(2) "venturaz" ipini nahian egileak jarritakoa.

gueiagio bague. Orregatic onela joaten dira pecatuco bide edo ocasioric apartatu nai ezduenac. Onela joaten dira, al duela, besteren gauza biurtu nai ezduenac. Onela joaten dira zorrac pagatzeaz casoric eguiten ezduenac. Onela joaten dira persona bearrari dirua prestatu ta, calteric etorten etzaiela, dirua edo dirusaria quentzen dioenac. Onela joaten dira batari ta besteari al duen gucia quendu, zurrupatu ta ifioiz pagatu ecin litzaquen zorrac eguiten dituenac. Onela joaten dira. Onelacoac confesarzen dira, baña ezdira bide onera biurtzen ta ezditue biotzac Jaincoagana aldatzen. Jesu Cristoren gorputz santua errecibitzen due, baña ezdira bici Jesu Cristoren bicitzarequin.

Artzen ditue erremedioac ta guelditzen dira len baño aolago; eguiten ditue zauri berriac Jaincoaren misericordiac sendatzeco ipini ta utzi dien erreme dioarequin.

Diot bigarren go ezduala sendatu nai concienciaren quezca ta arrac paquetze agatic bacarric confesatzera dijoanac. Pecatariac confesatzera dijoanean dese atu bear du bicitza berritutea, Jaincoagana biotzeric biurtzea ta escatu bear dio gracia pecatuaren corapillo ta lotura auztiac berico ascatzeco ta urratzecoi gorroto artu bear die lenago eguindaco pecatu guztiai eta gueiagio pecatu mortalic ez eguiteco moduac ta bideac artu. Baña zuc confesatzera zoaceanean esaten dezu: "bota dezadan concienciaco carga au, sosegu pusca bat ta paquea biribilla ditzadan; berriz ere pecatuan erorico naiz, cergatic berriz ere confesatu uste dedan". Ordea, esan bear cenduque: "ezdezadan gueiagio pecaturic eguin, bicimodu berri bat artu dezadan eta aurreracoan bici izan nadin cristau eguiazcoa becela. Bada, beti eriotzaraco prest egon bear det, bada ez daquit noiz, non ta nola illo naizan. Ay! Noiz illo naizan ezdaquit: urte onetan edo bestean, ill onetan edo bestean, aste onetan edo bestean, egun one tan edo bestean. Gucietan asco iltzen dira; ni ere ill nindeque. Non illo naizan ezdaquit: eche onetan edo bestean, erri onetan edo bestean, ichasoan edo legorrean. Nola illo naizan ezdaquit: edo bat batetan, Jesus esateco lecu bague, edo ezagutu ta soseguz icusi ta demboraz prestatuac. Orreatic ezdezadan gueiagio pecaturic eguin".

Azquenic, ondo confesatzeco bear da gueiagio pecaturic ez eguiteco asmo sen doa ta pecatuco bide ta perill gucietatic apartatzeco gogo. Baña eidotzen edo arquitzen dira asmo ta gogo orrez azturic bici diranac. Eta, o nola engañatzen ceran, cristaua, uste dezunean asco dala aoz esatea: "*artzen det asmo sendoa edo propositu firmea ez gueiagio pecaturic eguiteco*"! Ez, biotzac ere ori bera esan bear du. Orañi bada, cer asmo edo propositu da zurea, len becin erraz ta len becin sarri lengo pecatuetan erorten hacera? Cer asmo ta cer propositu da zurea, lengo adisquidetasun gaizto oriec gordetzen hadituzu? Cer asmo ta cer propositu da zurea, gorroto ta ersaitasun oriec largatzen ezpadituzu? Eguia da, damutasun ta asmo eguiazcoarequin confesatu zan persona bat berriz erori liteque pecatuan argaldasunez, baña bereala ta sarri pecatura biurtzea da damutasun ta asmo eguiazco gabe confesatu zan siñalea. Confesatu ondoan bereala pecatuac seguitzen dion penitencia da alperra ta prohechu gabea. Penitente charra, falsoa ta Jaincoaren ontasunari burla eguiten diona da laster pecatura biurtzen dana, cerren ezdan vorondate onic, onec alduana eguiten ezpadu.

Gueiagio pecaturic ez eguiteco asmo ta gogoac izan bear du piñac, benetacoac ta biotzaren erditic irtenac eta ez ezpañetan ta aoan bacarric dagoanac. Beste edocein lan, eguiteco, pretensio edo empenñotan artzen degun asmoa ezda aññ argala izaten ta ezguera aññ laster oztutzen, non ezdegun ecer ere eguiten, ta ori aditzera ematen due gure ibillerac, gastuac, empenñoa ta arazoac deseatzeten degunarequin irten artean. Bada, gure eguitecoric andianean, gure animaren salvacioan, ezpadegu guchienez orrembeste eguiten, ezpaguera pecaturic apartatzera saiatzen, da siñale garbia gure proposituac edo gueiagio pecaturic ez eguiteco asmoac ezdirala izan benetacoac. Guztioac nai degu ta deseatzeten degu cerura joatea; bada, "benetan nai duanac —dio San Juan Crisostomoc— nai edo vorondate ori bear du eracutsi obraquin. Errepara ezazue —dio santuac— tratalari batec cer eguiten duan. Artu ta eman, erosi ta saldu, beti diardu lanean ta dabill necaturic ta aricaturic batecoric bestecora; cergatic

ordea? Irabaci nai dualaco eta cerren benetan nai duan, obraquin ori aditzera ematen du. Ala bada, guc ere benetan nai badegu pecatutic aldeguin, gure obrac bear due ori aditzera eman, cergatic nai izatea bacarric, obra onic gabe, danez nai izatea becela”.

Eri bat medicuac agiundua eguin baguez edo gueiegui jan ta berriz eritu edo berrizcotzen danean esan oi degu: “ezdauca sendatzeco gogo andiric, bada ezdu agiunduric eguin nai, ezta ere dieta gorde”. Orañi bada, baldin gure aoa ez gordetzeagatic sarritan erorten baguera maldicioetan, itz desonestoetan ta murmuracioan, baldin gure sentiduac goardatu gabez erorten baguera escuca loietan, beguiratze ciquifietan ta beste pecatu ascotan da gure anima sendatzeco gogo andiric ezdaucagun siñalea. Bildur au ascotan guero aditzera ematen degu. Baldin iñorc dañu edo calte bat eguin badigu, arrituric esan oi degu: “*guizon ori nola confesatzen ote da?*”. Baldin batec pagatzen ezipadigu zor diguna, besteac eman nai ezipadigu tocatzen zugun gauza, onec gastu alperren bat eraguiten badigu, arc fama quendu edo beste bidebague bat eguiten badigu, nor nairen aurrean esaten degu: “*nic ezdaquit onelaco ta alaco nola confesatzen diran!*”. Aitac esaten dio seme gaizto obedecitu nai ezdionari: “*nic etzequiac³ nola confesatzen aizadan!*”. Emazteac esaten dio senar jocalari, edale, ibiltari ta gastatzalleari: “*guizona, nic ezdaquit nola confesatzen ceran!*”. Aiñ charrac ta sospechosoac iduritzen zaizquigu besteren confesioac, miñ ematen digun bicio edo pecatu baten emienda edo bicitzaren obetasunic icusten ezdeguncan! Cer esan al diteque bada gure confesioac gatic, orietan icusten ezipada eroria eroriaren gañean ta pecatua pecatuaren gañean baicic? Bacarric esan diteque eguiazco proposituric ezguenduala ta gure biotzac pecatuagandic apartatu etzirala. Eta esaten badegu lenagoco confesioetan negar gogotic eguiten guenduala, San Isidoroc eranzungo digu negar oriec sospechosoac dirala, baldin ondoren obra onac falta badira.

Ah! Baldin gaur Jaincoa servitzea erabaquiric, artu nai badequ gure biotzean pecaturic gueiago ez eguiteco gogo ta asmo eguiazcoa, ceña gabe Jaincoagandic graciatic esperatu ecin guentzaquean, pensatu ta considera ditzagun gure Jaincoaren misericordia andiac, norc bere profetaren bidez beregana deitzen digun, guc bera ofenditzeco desdicha izan badegu ere. “Ofenditu nauzue —esaren digu— ez bein bacarric, ezipada ascotan ta ascotan. Esamiña ezazue zuen bicitza; ozta arquituco edo eidoco dezue urte bat pecatu bagueric. Zuen animac pecatuarequin manchatuarequin erzerate contentatu, baicic zuen egemplo gaizto arequin besteac ere pecatuan bota dituzue. Zuec cerengan sartzeco aleguiñic asco eguin der; orretaraco bialdu dizquitzuec⁴ desgraciatic, eritasunac ta zuen gauzen atzerapenac. Zuen pecatuaz negar eguin orde, oriec alabatzen cinduen. Baña, anima desdichaduac, biurtu zaitezte nigana; prest nago zuerrecibitzeco ta nere escua luzatzen dizuet laguntzeco. Ezdeguirazuela emendic aurrera beguiratu zuen pecatuen castigatzalleari becela; baldin nigana biurtu nai badezue eguiaz ta benetan, aztuco dirut zuen pecatuac. Acorda zaitezte zuen Jaincoa, zuen Salvadorea ta zuen Aitaric onena naizala; deitu eguidazue, bada, bertatic ta bereala zuen Aita”.

Ezagutu dezagun, bada, Jaincoaren misericordia eta orretzaz balia gaitecen. Oraindic echoten digu ta gure zai dago argana biurtu gaitean. Baldin ocasio au galtzen badegu ta escuetan daucagun erremedioaz baliatzen ezipaguera, norc sendatuco gaitu? *Quis medebitur tui?* Nola salvatuco guera, baldin salvaru al gaitzaquean erremedio bacarra uzten badegu? Gure oraindañoco confesioetaco falra guciatic erremedia ditzagun confesio general batequin eta aurrera, Espiritu Santuac aguintzen digun becela, bicitza berria ta biotz berria artu ditzagun: *facite vobis cor novum et spiritum novum*. Au da pecatu eguin degunonzat erremedio bacarra:

(3) Gaizki idatzi du azken kontsonantea: “etzequiar”.

(4) Aurrekoaren antzera, “dizquitzuet” jarri asmoz egindako hutsa.

bicimodu berria, penitencia ta negar samihac. Ezda asco gure pecatuac oso confesatzea, baicic confesatu bear dira guciago orietara ez biurtzeko asmo eguiazcoarequin eta propositu edo asmo ori da penitencia eguiazcoaren anima. Instante batec, berealaco batec erabaqui bear du gure betico suertea ta instante ori emango digun eriotza etorrico da noiz ezdaquigula ta eriotzac arquitzen bagaitu orain gauden estadian, cer izango da gutzaz? Nola atrebitzen guera bada gure concienciaco gauzac erremediari ba gue egoten?

Gure gaitzac egun oro aciaz dijoaz; cembat eta gueiaqo pecatuan egoten gueran, ambat eta urrutiago apartatzen guera Jaincoagandic; cembat eta gueiagor erremedioa uzten degun, ambat eta zarrago eguiten dira gure zauriac ta erremedioa costosoagoa. Orain, bada, bear degu baliatu Jaincoaren misericordiac ematen digun demboraz; orain confesio on batequin bear degu betico pecatutic apartatu; gañeraco guztia ezdu guretzat ecer balio. Etorrico da gure azqueneco eguna, etorrico da gure azqueneco arnasa eta cer aurreratuco degu orduan gure oraingo gusto, atseguin ta pecatuaquin? Baldin infernura erorten baguera, bildur izateco dan becela, norc andic ateraco gaitu? Goacen, bada, dembora dan artean Jesu Cristoren ofietara ta or gure erremedioa arquite edo eidoco degu. Confesa ditzagun gure pecatu guztia damutasun ta propositu eguiazcoarequin. Aurrera igaro dezagun gure bicitza penitencia eguiazcoa eguiten; orrequin irichico degu eriotza ona ta guero ceruan betico gloria. *Amen.* —1826—.

Jesu Cristoren Pasio¹ apostoluarequin Jesus gure Salvarzallearen partez deitu ta convida-tcen zaituet, cristau onac, beri ta batez ere aste santuco egun oetan Jaincozco arguitasunec beneric, Jaincoaganaco amorioz zuen viotzac iracequiric, consideratcera Jesuchristo gure Jau-naren pasio ta eriotza santuco misterioac. Prestatu bear-ditutze contu andiarequin zuen sentidu, viotz ta animac merecitceco ondo ezagutcea ta, bear becela pisaturic, sentitceco Jesus gure Salvadoreac eraman ta sufritu cituan afrenta, dolore ta penac, izanic Jaincoaren Semea humillatcen zala curutcean iltceaz josiric iltcerañio. Ezdezue bein ere aztu bear Jesusen gure alderaco onembesteco fiñeza onersi ta amorio esan ta pensatu al baño fingabe aundiagoaz. Bada aifi aundia izan zan amorio au, nun guciac ta bacoitzagatic padecitu ta illzan alaco moduz, ece anima bacar bat salvarceagatic orobat padecituco zuan ta illo zan. Mesede guztian gañez eraguiten dien mesede onegatic gorde bear diozu Jesus zure Salvadoreari ain fiñeza dia², nun prestaturic egon bear dezan lenago milla vicitza galtcera pecatu mortal batequin orren Jainco ona ofenditu baño, jaquiniñ pecatu mortalarequin berriz berritcen diozcartzula leengo pena, neque ta tormentu guztia. Gaiztaqueria izugarri ceruac ta lurra icaratcen dituan onetatic zure burua gordetceco, gurutce santuaz baliatu bear dezu, cristava, consideratcen dezula ondo ta chit contuz gurutce santua dala Cristo crucificatuaren figura. Jaquizu ezdala asco gurutcea eduitceca, baldin gurutcearequin batean gucioc ta bacoitzac guerequin ezbadaucau Jesu-cristo iltceaz josiric gurutcean illaren imagiña. Jaquizu ezdigula ecer aprobechatuco Jesucris-toren imagiña gurutcearequin becoquian eguiteac, baldin obraquin demonioa imitatcen badegu. San Pedro Damianoc dio preciosoa dala gurutcearen señalear, baldin becoquian dacargun becela biorcean ecarten badegu. *Pretiosum est signum crucis, sed prout gestamus in fronte, utinam porte- Jesu Cristoren Pasio* nec ecarten du biotcean gurutce santua? Jesucristo gurutcean crucifi-catua biotcean dacarrenac ta maitatcen duanac, Jaincoaren legueco mandamentu santuac gorde-tcen dituanac ta Jesusec berac eracusten duan becela vici danac.

(1) Orrialdearen haseran bi esku ezberdinek idatziriko bi testu elkarren gaincan iratsirik agertzen zaizkigu: bata Otaeguiarena da, zati txiki bat soilik (Jesu Cristoren Pasio) era bestea ezagutzen ez dugun beste norbaitena (gainerako guztia). Hau dela eta, Otaegui idatzitakoak bestearen testu zati bi estaltzen ditu, azken honek ipini zuena irakurtzea galeratzen digularik. Ondorioz, goiko eten horiek irakurketa eragozten dute.

(2) Hitz batzu ezabaturik daude; beraz, ezin jakin dezakegu hor zer diocn.

Jesu Cristoren Pasio santuaren gañeco lenengo eracutsaldia. Saltzen du Judasec Jesus.

(27)

Cristau on guciac sinistu bear duen fedeco eguia da Jesu Cristo, Jaincoaren Semea ta munduaren Salvadorea, izan zala gurutziltzatua guizonen salvacioagatic Poncio Pilatos Judeaco aguin¹ zan demboran. Andia ta bazterric baguea da Jesu Cristoc guri digun amorioa. Eguia au bear becela ezagutzeco icusi bear ditugu Jesusen Pasio santuco neque guciac banaca eta oriec icusiaz eguin bear degu aleguifia gure biotza iracequitzeco beraganaco amorioan. Gaur icusi bear degu Judas galduaren esquergaberasun arrigarria.

Saltzen die Judasec Jesus bere etsaiari ecer ez batean. Nor ote da Judas Jesusen saltzalle gaizto ori? Nor ote da Judasec orren aisa saldu zuan Jesus ona? Eta nor ote dira etsai Jesusen erosle oriec?

Judas da Jesusen amabi apostoluetatic bat. Apostolu oriec dira bataiatu diran guztien arteco santuric andienac eta elizaco toquiric onen onenean arkitzen diran guizonac. Norc eman ote cion Judasi Jesusen apostoluen arteco toqui au? Jesusec berac, bere nai utsez ta batere zor etziola. Ongui zor andiarequin uzten du Jesusec Judas onembat ondasunequin ta onen toqui ta lecu eder andiarequin. Belaunico ta arrastaca dabillega ere bici dan arte gucian, ezluque Judasec pagatuco Jesus onari zor dionaren laurdenic ere.

Cer eguin ote zuan Judasec bere zor andi au pagatzeco? Aditzen dezuna ta munduan dan guizonic charrena gandic onguille batec usteco etzuana: bere onguille andi Jainco-guizon Jesus saltzea.

Nor ote da Jesus? Jesus da Aita beticoaren Seme bacar Jainco-guizona. Jesus da ceruan ta lurrean arkitzen diran gauza gucien Jauna ta Jabea. Jesus da mundu galdua erosi edo zucendu naiez, lurrera guizon eguific etorri zan Jaincoa ta orretaraco milla nequeren ondoren bere odola ta bicia gurutze batean eman cituana. Jesus da ceruraco bide bat mundu berari equin izan dion Jainco-guizona ta cerura benetan nai duen guciai araco bidea zabaldu diena. Jesus da bere graciazco ondasunez munduco guciac bete nai dituan guizon Jaincoa ta Jesus da betibetico gloriara joan nai duenai escua luzarzen diena.

Eta Jainco-guizon onen onguille au da Judasec onen aisa saldu izan duana? Au berau ta ez besteric; eta Jainco-guizon au onen onguille andia saldu du Judasec icusi ditugun onac beraren escutic artu ezquero.

Eta nori saldu dio Jainco-guizon on onguille Jesus au Judasec? Jesusen etsairic gogorren, galduen ta gaiztoenai. Oriec dira juduen arteco *apaiz nagusi*ac ta *sacerdoteric andienac*. Apaiz oriec ciran Jesus ecin icusi zuen guizon amorratuen eraco batzuec. Oriec ciran Jesus biguitan² arturic ceducaten guizon galduac eta oriec ciran Jesus galtzeco bideen billa cebiltzan guizonac. Baña cergatic ote edo ceri cegocala? Ceren ongui nai cien, besteric bague. Ceren agueretzen cien ceruco bide zucena ta legue berri ondasundun guztiz eder bat. Ceren debecatzen ta eragozten ciezen ondo etziran cembait gauza ta eguitico ta ceren adirazten cien berac nai ta ez eguin bear zuena emen onac izateco ta guero Jesus beraren ceruan sartzeco.

Ote zuan Judasec Jesusen etsai orien berriric? Bai, ta asco ala ere, bada bacequian arazo andian cebiltzala Jesus ill erazo naiez eta, ori cequianac becela, billatzen ditu Jesusen etsai berac ta esaten die an cotorquiela Jesus saltzera ta erosle berai esatera beren escuraco zuala bere tratua eguin ta laster edo berac nai zuenean. Icusi dezu zuc oraindic onelacoric? Pensatucocenduan guertatu citequeala onen gauza arrigarriric?

(1) Sic. Ez ote du "aguindun" jarri nahian amaierako silaba ahaztu?

(2) "beguitan" da noski.

Certan guelditu ore ciran Jesusen etsaiac eta Judas? Cer tratu eguin ote zuen alcarten artean? Edo cer eman ote cioen Judasi saldu cien Jesus onagatic? Berac nai zuena. Erzien ori bera baicic escatu Judasec Jesus oriei saltzean, bada orduan arc oriei esan ciena izan zan: "cer eman nai didazue nic zuei Jesus salduz emateco?". Eta oriec eranzun orduco emango ciozcate-la dembora artaco oguei ta amar diru, tratua eguific guelditu zan Judas saltzallearen ta orien artean eta joan zan Judas Jesus bere etsai erosleen escuratzeco aldarte on baren billa. Ecin eguin cezaquean Judasec eguin zuana baño tratu charragoric.

Ah, Judas, Judas! Dembora batean ondo maitatzen cenduan bada zure onguille Jesus! Cer eguin zaio bada gueroz zuc orren benetan beguitan artzeco? Aztu zatzu cembat zor diozun bere apostolutaco artu cinduanetic? Quendu ote dizu Jesusec gueroz, orduan emandaco lecu edo lecu orri darraican escua? Eguin ote dizu zuri; bidegaberen bat edo beste? Certan zabiltza bada orren macur ta orrembat arazo galgarrirequin? Zuc Jesusi zor diozun adiña zor cionec salduco zuan bada Jainco-guizon ori? Eta saltzecotan ere, salduco cenien ecer ez batean? Cergatic etzenion saldu, saltzecotan, Amari, Santa Maria Magdalenari, edo ongui nai cion besteren bati? Orietaco edoceñec emango cizun Jesusegatic juduac eman dizuen adiña ta ascoz gueiago, baita zuen gucia ere. Zu izan ceran becin diruzalea ta, alaere, galtzen dezu galtzen dezun adiña diru ta irabaci! Ondo nombait itsutu zaitue zure pecatuac ta gaiztaqueriac!

Judasen ondoren dabillen gaiztoa da pecataria ta aren ondora nai ezduen animac icusi bear due nondic asi zan Judasen salbide galgarri madaricatu, bada garbiro ibilli nai duan cris-tauac ezdu sarruco ofiic beinere bere buruaren galbidean, alacoa dala bide bat bein berac ondo ezagutu ezquero.

Asi zan bada Judas galduaren galbide gaizto au utseguite chiquietatic ta guchica guchica ostrutze gaiztora oitzetic. Bidaltzen ciozcaten Jesus onari edo ematen ciozcaten ongui nai cionenac berac ta bere apostoluac bear cituen gauzac eta, besteren artean, cerbait diru. Diru au beintzat, ta menturaz Jesusen gañeraco gauzaquin batean, Judasen escuetan cebillen ta au icusiz eta batetic bestera bere escutartean cerabillela, diruzaletu zan Judas ta asi zan Jesusen dirutic gordetzen gogoac ematen cion bere gauzaetaraco ta eguin zan lapur gaizto ta ostrutza-lle galdu. Onela gaiztotu zanetic, etzion Judasec ongui beguirarzen gure Jesus onari. Jesusen itzac aldian gueiago erretzen zuen Judas, batez ere ostrutze gaiztoen contra itzeguiten zua-nean, ta Jesusen itz onac aditu ta bere lapureriac utzi ta ondu bearrean, egun oro zan ostrutzalleago, naiez ta gogoz beintzat; egunetic egunera zan gaiztoagoa ta egun oro beguirar-zen cion Jesusi gaizqui baño gaizquiago; ta orregatic eta gure Jaincoac artaraco bear zan escua ematen ciola, sartu zan Satanas Judasen biotzeraño ta aterazo cion Jesus arras galerazte-co asmoa ta saldu erazo cion judu gogorrai icusi degun becin merque ta diru guchian.

Orra nola daraman infernucio gure etsai amorratuac guchica gaiztotuaz ta itsutuaz gaizqui dabillen persona. Guchiren bat arerazoco cion lendabician etsaiac Judasi Jesusen gauzaetatic. Guero aldian cerbait gueiseago. Andic laster pecatu andia eguiteco diña. Guero sartuco cion bere gogoan gueiago ta gueiago izan nai bat, naiz zala nai zan bidez ta eran, ta bere gueiago izan nai onegatic salerazo cion azqueneco ta salerazo cion ecer ez batean becela bere onguille Jesus, ta salerazo cion milla ta milla nequetaraco ta eriotza ecin gogorrago bateraco.

Gauza arrigarria! Zucen erabiltzera Judasec Jesusen gauzac eta garaitu ta aspiratu balitu bere diruzaletasuna ta diruaren nai macurrac, Judas arquitzen zan gaur cerucoetatic bat eguifia ta Jesusen apostoluen artean gloriac betea; eta ceren Judasec ori eguin etzuan, eguin al ditezquean gauzaric gaiztoenac eguin cituan ta arquitzen da gaur ta arquituco da Jaincoa Jainco da dembora guchian edo beti ta beti infernucioan erretzen.

Judasen pauso galduac ote daramazquigu gure ere? Dirunaiac, ondasunen zaletasunac edo cerc edo cerc macurtzen ote digu gure gogoa, gure biotza ta gure anima? Beguira dezagun,

bada, nola ta non gabiltzan, beguira dezagun nora goacen ta non guelditzen diran gu gabiltzan eran ta Judasen ondoren dabilztan animac. Guelditzen dira zorigaitzoan jaiotaco Judas guelditu zan su ta garren artean. Orra nora daraman bere guchi banaco ostutze galduac ta besteren diruaren naiac Judasi arerazo cion bide macurrac. Bide macur orretatic bagabiltza gu ere, ematen degun pauso oro edo pecatu aldi gucietan eguiten degu Judasen lan berbera edo gure Jesus saltzea.

"Bai, —dio San Pabloc— bai, saltzen du Jesus edocein gaitzguillec pecatu larria eguiten duan gucian". Cergatic saltzen ote du? Gaizquiac dacarren atseguin char galduagatic. Bai, pecatariac pecatuan arkitzen duan gustoagatic galtzen du berez betico bere Jesus ta uzten du Jesus bere pasio gaiztoen atzaparretan, oriec eguin dezaen berac nai duena ta saia ditecen, San Pabloc dionez, bere gurutze gogorrean Jesus bera berriz jostera: *russum crucifigentes sibime-tipsis Filium Dei*.

Eta au gucia guñaquigula ibilli guera ibilli gueran eran ta eguin ditugu aimbeste saltze gaizto ta pecatu? Gaizqui gueritzon Judasec aĩn merque Jesus saltzeari ta, ala ere, saldu degu guc Jesus bera aguitz guchiagoan, bada saldu degu arseguin loi, asmo lizun, nai galgarri, ostutze galdu edo beste onelaco cerbaitegatic ta saldu degu, bein ececic, orrelaco gauzaren bat eguin degun gucian. Eta ezguera, ala ere, gure buruquin aserratzen? Ez guera arritzen Jesusen egoeraz? Bada Jesus, guc onela saldu ta ere, dago gaizqui bat guc eguin ezipaguiñaca becin isill ta gueldi ta dembora berean guri gure culpa guciac barcatu naiez, ta ori gucia guri eguiterco gure naiaren ta damuaren beguira dago. Icusi dezagun, bada, damutzen zangun Jesus salduaz ta gure gaiztaqueria guztiaz ta nai degun berac orien barcacioa ematea. Bai, Jesus ona, damu degu zu ofenditua, zu bacarric nai zaitugu servitu; orretaraco zure gracia bear de gu. Iguzu, bada, gracia ori, guero izan dezagun ceruan zutzaz gozatzen egoteco dicha. *Amen*.

Jesusen Pasio santuaren gañeco bigarren eracutsaldia. Getsemanico baratzen icerditzen du odola.

(28)

Jesu Cristoc bucatu zuanean combite mitariz bete ura, cefiean utzi nairic guizonai here amorioaren prenda beti iraun bear zuan bat, ipini zuan bere gorputzaren ta odolaren sacramentu adoragarria, bere Aitari eskuerrac eman ta atera zan apaltegutic, baita Jerusalengo erritic ere, eta bere amaica apostoluaquin sartu zan Getsemanico baratzen. Orduraco Judas amabigarren apostolua joana zan Jesusen etsaietara, Jesus nola oriec an artu ta loturic Jerusalemecarri adiraztera.

Baratzen sartu ta laster utzi cituan zortzi apostolu oracio eguiterco esan da; beste iruraquin joan zan aurrerago ta esan cien: "aguitz illundu zat nere biotza ta nere barren ta anima guztia. Illtzeco dagoanaren tristurarequin arkitzen naiz. Zaudete zuen emen bertan; ni barrenaiseago oracio eguitera noa, baña beguira, bitartean esnai ta contuz oracio eguin bear dezue zuen ere". Au esan ondoan sartzen da aurrerago ta an belaunico ta bere buruarequin lurra jotzen duala jarri¹, asitzen da bere Aitari erregutzen ta escatzen dio baldin al baledi, quendu deguiola bere biotzeco tristura ta illuntasuna, baita ere orien ondoren bere pasioco neque arrigarria ere.

Ecín andiagoa zan orduco Jesusen tristura. Lur otzean cegoan ordu artan Jesus, cegoan oracioan ta belaun escuac ta arpegui gucia lurrean cituala. Tellaturic ta estalquiric etzuan baratza bat zan Jesusen orduco oracio-lecua. Bein, berriz ta irutan aritu zan Jesus bere Aitari oracio eguiten ta aldian eguin zuan dembora lucean; ta, ala ere, otzez icara egon bear zuala cirudianean, arkitzen zan burutic ofieraño icerdi uts eguiña ta cerion izardiarequin lur

(1) Hala dioen arren, agidanean "jarriric" ipini nahi zuen.

gutzia bustitzen zuala. Baña cer izardirequin? Gañeracoen antzeko edo idutico izardiren barequin? Ez, baicic odolezco icerdi arrigarri barequin. Au icusi ezquero, erraz ezagutu dezaquegu cer tristorac ciran ta cer illuntasunac Jesusen biotzac aldi artan icusi cituan tristura illunac.

Eta ez ote ciozcan Aita beticoac arindu bere Seme Jesusi odolezco icerdi ta tristorac onembeste oracionen ondoren? Cerbait bai, artaraco berariaz bidaltzen cioia bere aingueruetatic bat; eta aldi artan Aita beticoac au ez eguitera, an bertan ill bearra zan nola nai ere Jesus ona.

Baña aingueru onac eguin bazuan ere guztiz ederqui bere lan au edo Aita beticoac emanico eguitecoa, aingueruaren arintza guztiarequin ere, aguitz gogor, pisu ta arrigarriac guelditu ciran Jesusen orduco neque-penac eta tristura illunac, eta orien azpian illic ez guelditzeaz gure Jesus, Aita beticoaren laguntasun onari esquerrac eta Jesusec berac guri cigun bazterric bagueco bere amorioari, bada Jesusen amorioagatic ta bere Aitaren milagroez ez izatera, orduco bere tristorac, illuntasunac, odolicerdiac eta biorzeko nequeac illotza utzico zuen Jesus amoriotua Getsemanico baratzen, aifi andiac ciran oriec ta aifi izugarriac!

Nondic cirala uste dezue Getsemanico baratzen Jesusec izandu cituan neque gogorrac? Bere gogoan ceduzcan cembait gauza izugarritatic. Cer gauza ote ciran ordu artan Jesusec bere gogoan ceduzcan gauzac? Gogoan ceduzcan mundua mundu zanetic ordu artarañoco gaizquiac eta pecatu guciac, baita munduco gaiztoac ordu beretic asi ta munduaren azquene-co punturaño eguingo cituen guztia ere, ta orien artean zuenac ta nereac. Guci guciac icusten cituan guc argui andi bat icusten degun becin garbiro eta, aimbeste ta aimbeste eta contatu al baño gueiago izan arren oriec, guzti guztia icusten cituan banaca becela ta dembora berean icusten zuala norañocoa dan bacoitzaren itsustasuna, macurera ta malicia. Eta nola pecatu bacoitzaren itsustasun au casi bazter baguecoa dan, ezda erraz guc ezagutzea nolacoa ta norañocoa dan orien guci en itsustasun arrigarria baño arrigarriago au; ta au gucia zan ordu artan Jesusec lembicico lecuan bere gogoan edo animaco beguien aurean ceducan gauza.

Baña nola ore ceducan gure pecatu sall orren carga izugarri au gure Jesusec? Au guztia ceducan bere gain artua; Jesus alabaña eguin zan guizon bere Pasio santuco neque guciaquin ta gurutze bateco eriotza gogorrequin Aita beticoari emateco gure pecatu guztia escatzen zuen pagua ta satisfacioa. Cargaren arrigarria, onembeste pecatuc eta pecatu onen izugarriac Jesusi ematen cioena! Orra nolacoa zan Jesusec Getsemanico baratzen icusi cituan gauzaetatic bata.

Bigarren ta Jesus beraren neque, tormentuen ta eriotza gogor miñaren oroipena. Oroiru zan Jesus Getsemanico baratzen bere buruaren gau artaco arrapatzeaz. Oroitu zan socaz loturic bera juduac baretic bestera eramateaz. Oroitu zan judu berac ta gentil arroac arrats berean berari eguingo ciozcaten is ta, parre, zaplada, illetiraca, carcaisez arpeguia ciquintze ta gañeraco charqueria guciac. Oroitu zan biramun goicean artzeko cegoala bere etsai beretic gorpuz gucia zauri hat eguiterañoco azote gogorrac. Oroitu zan bere etsai berac ta oriei laguntzen cioen gentillac utzico cioela bere buru gucia arantzazco coroe arrigarri batequin dana josia ta bere buru inguru guctic odola ceriola. Oroitu zan, azquenic, gurutze batean illic guelditu arteco bere neque, pena ta agonia guciac ere. Oroipen oriec, jaquific Jesusec berac cein mimberea zan bere gorpuzta, nai ta ez aguitz illundu cioen bere biotz on ta necacorra.

Iruarren gauza Jesusen biotza aguitz illundu zuana zan israelarren betico galtzea. Icusi zuan judu gogorren artean bera guizon eguific aguertu bazan ere ta judu berai iru urtez bere legue garbi zucena itzez, predicuz ta milagroez eracutsi ondoan, cembat bacocho atera ta gañeraco judu guztia etzioela beguiratzen ere, edo beguiratzen cioen guciac beguiratzen

cioela bera beti beguitan arturic iduquitzeco, eta gucien artean guizonic jaquintsuenac eta gauzac erracena ezagutu citzaqueenac cirala Jesus berari ez icusi ta ez aditu eguiten cioenac, ta oriec cirala, ceren Jesusec gauzac aguertu ciozten Jesus guciena beguitan artu zuenac, eta guizatzar esquer gabe orien artean arkitzen zala Judas Jesus beraren apostolua ere, ta apostolu israeldarretatic batec ere baño aguitz gueiago Jesusi zor ciona. Icusiric, bada, gure Jesusec aldi aín necagarrian au guztia ta icusiric dembora berean israeldarren artecoa zala Jesus berac berequin zuan odol gucia ta, ala ere, israeldarrac izan bear zuela lenengo ta amorratuquiena bere leguearequin galeraci naico zuenac eta urrengo eguerdiraco gurutze batean josiric eta andic iru orduco illic utzico zuen guizonac, cer tristurac ta cer illuntasunac izan bear etzituan aldi artan Jesusen biotz guztiz onac?

Laugarren gauza Jesusen Getsemanico illuntasun ta tristura berera asco ta asco lagundu izan zuana zan munducoen Jesus beraganaco esquer gaiztoa ta oztasuna. Icusten zuan Jesusec bere oracioco demboran bera mundu guciaren oneraco illtzeco cegoala ta illtzeco asma al adifña baño neque guciagoren artean ta, ala ere, munduco guizonen gucienac ezipaliz baño gueiago etzioela Jesusi beguiratuco, bada turcoac, genillac² ta juduac bataiatuac baño aguitz gueiago dira ta oriec ezdira Jesusen leguecoac edo Jesusi beguiratzen dioen guizonac. Icusten zuan gure leguecoetatic ere asco ta asco bicico cirala gentillac, turcoac ta heregeac baño gaizquiago ta orren gaiztoac ez izan arren, beste bataiatu asco ibillico cirala gaiztaquerien artean ta beren pecatuz ondo loituac. Icusten zuan beraren orduco tristura, neque ta eriorzaz etzuela eguingo caso andiric gucienac. Icusten zuan utzi cigun aldareco sacramentuarequin bere bat eguingo zuela oriec guciac ta beste ascoc. Eta ori baño gaiztoago dana icusten zuan: sacramentu onequin heregeac ta beste guizon gaizto ascoc eguingo cituela gauza arrigarri itsusiatic eta comulgatuco ciran guizon ta emacumeetatic ascoc artuco zuela sacramentu au Judasen biotza becelaco biotz galduquin, edo ceren joan ciran confesorearen ofetara ontzeco asmorico gabe, edo ceren garbiro aguertuco ez cituen beren pecatuac edo pecaturaco bi deac, eta orregatic artuco zuela Jesus bera beren comunioetan guztiz gaizqui ta beren comunio gaiztoac gatic seculaco surtara noizbait berac botatzeco escua Jesusi ematen cioela. Icusten zuan Jesusec orduco bere oracioan pecatu larrietatic quenduric bici diranac ere, ascotan joango cirala comulgatzera oztasun andiarequin edo amorio andiric gabe beren amorioagatic sacramentaturic arguitzen dan Jainco beragana. Eta onembat icustec nai ta ez asco illundu bear zuan Jesusen biotz amoriotsua.

Au guztia icusten zuan dembora artan bertan icusten cituan Jesusec bere Ama maitearen barrungo illuntasunac ta biorzeco nequeac eta bere Amaren neque oriec bere neque guciac baño ere aguitz gueiago illuntzen cioen bere biotza; maite zuan alabaña ecin gueiagoraño bere Ama maitagarria ta bacequian Jesusec beraren erruquiz izango cirala Amaren orduco neque ta pena guciac.

Ordu berean icusi cituan Jesusec beraren apostoluen, beraren martirien, santu confesoren ta gañeraco on gucien neque, tormentu ta bidegabeco pena guciac eta nola oriec eraman bear cituen, Jesus berari ongui naiez, Jesus beraren amorioagatic eta beraren leguea zucen baño ere zucenago gorde naiez, au guztia icustean orien alde erruquiz ta neque ta penaz beteric guelditu zan Jesusen biotza. Orra Getsemanico bere oracioco demboran Jesusen gogora ciran gauza necagarri illunetatic cembait. Guztia artu cioen Jesusi bere biotza, dolareco ardatzac olpeco sagarrac edo matsac artu oi dituan eran, ta ardo orde zedo uraren lecuan atera cioen odolezco icerdia.

Ah! Tristurac, tristura arrigarriac, onembesteraño gure Jesus amoriotsuaren biotza illundu cenduen tristurac! Ah! Tristurac, nere pecatu gaiztoac Jesusi areraciac! Bai, gure culpac

(2) "gentillac" behar du izan.

ar-eraciac ciran Getsemanico bere oracioan Jesusec izandu cituan tristurac, bada gu gure pecatu guciaquin orduan arquitezen guifian an Jesusen gogoan edo beraren animaco beguietan ta arquiteu guifian an gu besteric an arquiteu ezpaliz becin aguirian; ta orduco bere icuste onec ematen ciozcan neque, pena ta tristura ecin andiagoac.

Orduan itsuli³ zan bere Aitagana ta esan cion: "nai badezu nic edan dezadan nere Pasioco edari latz au, edango det zure icenean ta emango det nere gaiñ arturic daduzcadan zorren alde gururze batean iltzez josiric nere odol ta bicitza guztia, bada aimbeste da nic zuri nai dizudana ta munduari diodan amorioa. Verumt amen non mea voluntas, sed tua fiat".

Aditu dezue bere nequepean ta odolezco icerdi gucien artean gure Jesuses⁴ diona. Ecin esan lezaque orrelacoric ezpaliz ecin andiagoa berac guri digun amorioa. Bere bicitza baño ere maiteago gaitu Jesusec, bada gu galdu ezgaitecen pocic galduco duala dio milla nequeren artean ta lapurren eran arantzaz beteric ta gururze batean iltzez josiric bicitza ori.

Galdu nai dezu zuc, Jesus amoriotsua, orrembeste balio duan cere bicitza ta galdu nai dezu gu becin gauza errebes charrac gatic. Gure pecatuac gatic odolezco malcoquin negar eguiten dezu; eman egiezu bada gure beguiac guchienez ura, negarrezco iturri biurtu itzatzu gure beguiac gure pecatuac⁵ gatic negar eguin dezagun, iguzu gracia gure pecatuai zure agoniaren causari becela beguiratu ta oriec-gatic zuc nai dezun atsecabea, sentimentua ta damua artzeco. Bai, Salvatore amoriotsua, gure bicitza pasatu nai degu gure pecatuaz negar eguiten. Zure gracia ta laguntasuna bear degu penitencia eguiatzcoa eguiteco; iguzu, bada, gracia ori ta penitencia eguiatzcoaren bidez irichico degu eriotza ona ta guero ceruan betico gloria. Amen.

Jesusen Pasio santuaren gañeco irugarren eracutsaldia.

Getsemanin preso artu ta

Jerusalenen condenatzen due Jesus eriotzara.

(29)

Etzuan Judaseo¹ galdu demboraric Jesusen afalteguitic atera ta Jesus preso artu-eraci artean, esnal ta arin ibilli zan lagunac billatzen ta bere lan gaiztoa lemar² len bucatu naiez, Getsemanico baratzen zan Jesusec bere oracioa bucatu ta bereala. Bere lan gaizto au zucenago eguiteagatic bildu cituan eun soldadu ta gueiago ta, oriec asco ezpalira becela bat preso artu ta loturic nora nai eramateco, fariseoac eman ciozcaten beren mendecoetatic nai cituan adimbat lagun ta orien artean cembat apaiz. Guztia cijoacen beren laneraco era egoquian armaquin ta bear adifia argui ta farolequin.

Baceaquian³ Judasec non arquiteuco zan Jesus, garai artan oracioan lecu jaquiñean egoten zalaco. Baña gorde cequion bildurrez, esan cien berequin ceramazquienai: "beguira, zuetatic cembaitec ezdue ezagutzen orain preso artu bear degun au; ezagutzen det nic ta neronec aditzera emango dizuet nor dan. Ezdezue orretaraco niri beguiratzea baicic. Nic ura icusi orduco, arganaco naiz, emango diot musu bat; orduan artu zazue bertan preso ta ecartzue contuz ta on gui loturic". Orta Judasen ibillera esnai galgarria.

Eta apostoluen lo ta lo egotea. Esaten die oei Jesusec Getsemanico baratza orduco beguira duela, daudela contuz, esnai ta erregutu deguioela Jaincoari, nai ezipadue guerta

(3) Hira eratara idatzirik dakusagu aditz hau: "irsuli", "ichuli" (224.orr.) eta "itzuli" (249.orr.).

(4) Amaierako kontsonantea "c" da, zalantzarik gabe: "Jesusec".

(5) Oker idatzia dago: "pecatuac".

(1) "Judasec" ezarri beharrean, beste hoti idatzi du.

(2) Sic. Baina orrialde berean aurteraxeago "cembaitec" dio.

(3) Dirudienez, "baceaquian" ipini nahi zuen. Ikus horrela idatzirik hurrengo orrian.

daquien uste ezduen calterem bat. Jesusec uzten ditu oracioan, badijoa bera aurrerago bere erregua eguitera, itzultzen da beretara, arkitzen ditu lo ta orietari bati, besteac aditzen duela, esaten dio: "cer, Pedro, ori da zure niganaco amorioa ta zuc niri nai didazun guztia? Daquizun eran orain ni tristuraz betea, escatu nic zuri ta zure lagunai esnai ta oracioan egoteco ni becela ta, ala ere, ordu bete baño len lo? Alde bat bada zuen loac ta contuz oracio eguin, nai ezpadezue etsaiac garaitu zairzaten". Au oriei esan ondoan badijoa Jesus berriz oraciora ta bere bigarren oracio aldia eguin ta andic biurtzean, arkitzen ditu len becin sendo loac garaituac ta berririo esnatu cituanean, guelditzen dira lotsaturic ta guciac gatic ere bere bat guertatzen zaie irugarren aldian.

Au cer da? Cer izango da? Lurreco gaucena. Bai, esnai ta contuz dabilta munducoac beren lurreco gaucen ondoren; gau ta egun, asteetan ta urteetan dabilta guelditu gabe. Galtzen ditue gavac eta duena gogo gaiztoari bein edo berriz atseguin emateco ta ascotan ibilli oi dira zoratuaren eran ta bururic ez duenac baicic ecin leguizquen jostatze lizunetan ta era onetaco beste gaucetan. Baña beren animacoetan lo ta lo, presa ta presa, ecin bestez, bacan ta ecin gaizquiago. Orietatic guera gu ere; esan dezatela expada berandutic beranduraco edo ontzeric bagueco gure confesioac, certa⁴ gauden ezdaquigulaco gure meza enzuteac, errosarioac ta gafierraco gauzac.

Bere arazo, esnaitasun ta ibilleraquin laster arkitu zuan Judasec Jesus, icusi orduco argana zan, "agur Maisua" esan ta musu eman cion. Bacequian Jesusec certaraco ciran Judasen adisquidetasuneco sinuac ta centzaeraci naiez esan cion: "Judas, musuca eraman nai nauzu nere etsaien escuetara? Artuco naute, bai, preso orain zurequin datocen armadunac ta eramango naute eriotza gogor baten atzaparretara, baña nic neronec nai dedala ta nere Aitaren naia nic orretan eguitea gatic da nic lan char ori eguiten zuri ta oriei uztea, bada nic nai ezpanu ez zu ta ez oriec aldera litezque, ez orain ta ez guero ta ez bein ere ni arkitzen naizan toquiru. Otsemazu, goacen icustera".

Au Judasi adieraci ondoan, itzultzen da Jesus Judasequin cetocen soldadu ta guizonetara ta esaten die: "nor billatzen dezue?". Erantzuten dioe: "Jesus Nazarenoa". Esaten die: "ni naiz". Au aditzean erotzen⁵ dira guciac lurrera ta an dautza ill otzen eran. Oriec orrela ceutzan artean, Jesus atera citequean andic, baita ere joan nai zuan lecura. Agueru ondoan Jesus berac nai ez izatera etzala judu galduen escuetaraco, utzi cien Judasi ta arequin cetocena alchatzen. Galdetu cien berriz noren billa etorri ciran aimbeste arma, argui ta arazorequin. Eranzun cioen Jesus Nazarenoaren billa cetocela. "Ni naiz bada ta ni billatzen banauzue, urzi gueldiric ta nai duen lecura joaten nerequin daudenai". Jesusec ori esan orduco itsatsi nai izan cioen. Orduan San Pedroc expata atera ta tira cion colpea Jesus lotzera cetocen guizonetatic bati, cefii ceritzon Malco, ta burua utseguin ta epaqui ta quendu cion belarri bat. Au icusi orduco, guelditu eraci zuan San Pedro, artu zuan Jesusec belarria ta bertan ezarri cion milagroac bere toquian. Bereala itzeguin cien lan au icustean an arrituen eran arkitzen ciran guciai: "nere billa zatotze zuec guztioac ta ni arrapatu ta loturic eraman naiez. Ezninduzuen icusten egun oro edo ascotan beintzat zuen artean? Escu utsean nembillen beti ta armaric gabe, daquizuen becela, ta eznizuen nic zuei ta ez ni aditzen ninduen guciatic bati ere ceruraco bide garbia eracustea beste gaitzic eguin. Baña, ala ere, gaitz nai bacidazuen ta artu preso, nola ezninduzuen artu ta loturic eraman ceren gogoac ematen cizuen presondeguira? Orduan au eguitera, etzenduen cer ibilli zabiltzaten becela gau illun onelacoan. Ezninduzuen orduan artu, ez zuec nai etzenduelaco, baicic ceren nic uzten eznizuen, ta gaur ere ni gabe itzulico ciñazquee ceren echeetara nic neronec zuei nerau artzen ta

(4) "certan", alegia.

(5) Noski, "erortzen" behar du izan.

lotzen ez uztera. Etorri da bai zuen lan char itsusi onen eguin ordua; ematen dizuet orretaraco bear dezuen escua ta nere baimena" Au Jesus onagandic aditu orduco, an ciran Jesus berarequin zacur amorratuen eran, lotu zuen ta au icustean igues eguin zuen apostoluac. Batetan asco Jesus onaganatzean erabillico zuen ichura charrean, orretaraco edo beren lan itsusi gaiztoan beste guciai laguntzera, an arquitzen ciran infernuco etsaiac ere, bada oriec ere bazuen ordu artan orretaraco bear zuen escubidea. *Hec est hora vestra et potestas tenebrarum.*

Eraman zuen Jesus bere etsaiac bein Anasen echera ta guero Caifasenera ta emen iduqui zuen urrengo goiceraño. Orduraco Caifasen eche onetan arquitzen ciran legueco gaučen berria zuen guciac. Jesus galtzeco billatzen cituen cembait airtzaquia, baña ecin guerta citequean orretaraco ongui cirudien gauzaric arquitea, alabaña, etzuan Jesusec bein ere eguin onguia onguiaren gaiñ eguitea beste gauzaric. Ala ere, asi ciran cembat gauza char ta naspilla esaten, baña oriec ciran berac asmatutaco guezurrac ta guezur alcarri etzegozcanac edo alcar galtzen zuenac.

Au icusi orduco, Caifasec ezagutu zuan berac nai zuanic etzuala emendic ateraco ta artzen du beste bide bat. Galdetzen dio cer legue dan Jerusalem ta beste errietan eracutsi duana. Eranzun cion: "eznaiz zoco zoco dabilzan guizonetatic, aguirian ta judu guciac biltzen ciran lecueran eracutsi det ta jaquin nai badezu, galde egueizu aditu nautenai". Jesusec ori esan orduco, an arquitzen zan mutill batec emancion matralleco izugarri bat esanaz: "orrela eranzuten diozu Pontificeari?". Jesusec esan cion: "gaizqui itzeguin badet, esazu certan ta ondo itzeguin badet, cergatic jotzen nauzu?".

Caifasec ta bere lagunac etzuen arquiteu beren testigo circillaquin Jesus illerazteco bideric ta bide ori arquiteu naiez, Caifasec esan cion Jesusi: "Jaunaren lecuan nagoanac becela aguintzen dizut esan dezazula zu ceran edo ez Cristo Jaincoaren Seme bedeincatua". "Bai, —eranzun cion Jesusec— bai, zuc diozun ori bera naiz". Caifasec damuz erdiratzeco eran arquitzen baliz becela, urratu zuan bere soñecoa ta esan cien batzarreco guciai: "aditu dezue guizon onec diona, aditu dezue gucion aurean bota duan blasfemia. Cer da bada orain aditu deguna aditu ondoan daguiqueguna?". "Bicia quendu" eranzun cioen guciac. Orra cer sententia, gure Jesus ona, cere etsaiac orain cere eguia gatic eman dizuena! Pecatu andia deritzate zure etsaiac zuc diozun eguiari. Gure Jaincoa cerala ta Jaincoaren Seme gure gucion oneraco guizon eguina ezdue sinistu nai inola ere judu gaiztoac. Berac ala nai izatera, ecras icusi lezaquee orain aditu duena dala eguia garbia, bada asco luquee orretaraco orien aurean eguin dituzun gauzai beguiratzea: zu cera alabaña itsuai icustea, eriai osasuna ta illai bicitza eman oi ceniena ta era orretaco beste gauza asco eguin cinduana; ta oriei ongui beguiratzera, ezagutuco zuen Jainco-guizonaren gauzac cirala zure gauza guztia ta zu cerala Caifasec cion Cristo bedeincatua ta Aita bericoaren Seme eguiatzcoa. Itsutu cituen judu gogorrac beguiac zuri gaizqui naiez ta orregatic dioe eriotza mereci dezula. Eriotzaco sententia bide gabe au eman orduco, asi citzaizcan Jesusi bere etsaiac chistu botaca ta colpeca. Asperturic onetan, larga zuen soldaduen ta beren mirabeen escuetan ta joan ciran lotara. Zorigaiztoco gaua, zure illuntasunic andienean ezcuta itzatzu gende gaizto arc eguiten diozcan burla, bidegabe, parre ta menosprecioac! Cer gambio arrigarria! Egun asco ezdanean Jesus sartu zan Jerusalem gende artean onra ta estimacioz beteric, eta gaur da burlaz ta menosprecioz bete ta lenago alabanza ta bedeincacioen artean beren erreguetzat auqueratu zuen gendeen aldetic. Arrats onetaco Jesusen naigabe andietatic bat izan zan San Pedroc bera ucatzea. Asi guenduan ceruco bidea ta icasi dezagun orain gueren buruetan confianza gueiegui ez iduquitzen, San Pedroc becela, pecaturaco bidean ez jartzen ura jarri zan becela ta pecatuan erorteco desdicha izan badegu, beti negar eguiten arc becela. Ezguera apostoluac San Pedro becela, ezgabiltza Jesu Cristo lagun degula San Pedro becela, ezgaude San Pedro becin beroac Jesu Cristoren alde, ez da ere prest ura becela Jesu Cristogatic illtzeco, ezgaude San Pedro becin sutsuac, arc becela ezpata arru ta Jesus defenditzeagatic soldadu ascori erasotzeco ta oetaco bati belarria ebaquitze; eta

onelaco guizon bat ocasioan jartzen danean erorten bada pecatuan ta iru bider ucatzen badu Jesu Cristo, nor seguru egongo da pecatuko bidean jarri ezquero? Inor ere ez. Sinistu nazazue, utseguite andia izango da gure indarretan confianza ipintzea pecatuko bideetatic aldeguin gabe. Pecatu eguin badegu San Pedroc becela, penitencia eguin bear degu arc becela. Jesu Cristo erruquitu zan San Pedroz, amoriozco beguiratu bat eguin cion ta San Pedroc ceruco abiso oni lagunduaz, igues eguin zuan pecatuko lecu artatic ta negar eguin zuan gogotic. San Pedroc bere Maisua ucatu zualaco artu zuan damutasuna izan zan aifñ andia, non bere bici gucian negar eguin zuan. Jesu Cristo servitzen ta onen legue santura gendeac biribillatzen bere bici gucia gastatu arren, etziran aren negarrac bein ere agortu: aren beguiac ciran negarrezco iturri bi; ollarraren canta aditzen zuanean bere pecatua gogoratzen citzaion ta ots orrec negar ugariac ateratzen ciozcan. San Pedroc bere bici gucian negar eguin zuan. Guc ofenditu ta ucatu degu Jesu Cristo San Pedroc baño gueiagotan; non dira bada gure negarrac? Non da gure damutasuna? Jauna, beguira eguiguzu misericordiazco beguiquin ta gure biotzac berotu itzatzu zure amorioan gure pecatuen penitencia eguin dezagun.

Alde eguin dezagun, bada, pecatuko bide ta ocasioetatic. Ezgaitecen pecatarien bideetan ibilli, ezda ere oriec joaten diran toquietara joan. Sarri gogora ditzagun Jesu Cristoren neque ta pena gogorrac ta eraman cituan desprecioac. Acorda gaitecen menturaz uquitzen diogula araco gau ari, ceñean gueiago gauza onic eguitemo demboraric izango ezdegun ta ceñean Jaincoa billatuko degun ta arquituko ezdegun. Ezdezagun, bada, gueiago luzatu Jaincoagana biurtzea, pecatuko bideetatic aldequitea ta bicitza on bat asitzea. Gure salvacio agatic eguin ditzagun aleguiña guciac. Jarraitu dezagun San Pedroc eman cigun egemploa era eman deguiogun Jaincoari oraindic lurrean bici izateco guelditzen zangun dembora pisca. Orrequin irichico degu eriotza ona eguitemo gracia ta guero ceruan betico gloria. *Amen.*

Jesusen Pasio santuaren gañeco laugarren eracutsaldia.

Eramaten dioe Jesus Pilatosi ta onec areguin eguiten duana.

(30)

Judu gogorrac esnai cebiltzan Jesus galdu naiez ta gabean berandu echera baciran ere, ostiral santu goicean goiz juntatu ciran. Ala, bildu orduco eracarri zuen Jesus beren aurrera ta galderu cioen lenago becela: "esazu Cristo ceran edo ez". Bacecusan Jesusec certaraco zan galde au ta, au adiraci naiez, esan cien: "baietz esanagatic, ez nauzue sinistuco; ala ere, jaquizue Jaincoa ren Seme emen arquitzen dan au Jaincoaren escuitic jarri bearra dala, andic guero nori berea edo onai cerua ta gaiztoai infernua emateco". "Beraz, zu Jaincoaren Semea cera?" —esan cioen juduac—. "Ni naizala diozue zuec Jaincoaren Seme ori ta eguia diozue, bada ala naiz". "Ezdegu testigo bearric, berac dio Jaincoaren Semea dala ta illgaia da ta eriotza mereci du". Lembait len illic icusi naiez, lotu eraci ta eraman zuen Pilatosengana, onec beteerazo Cezan orien sentenciac ciona.

Judasec icusi zuanean Jesusequin eguiten zuena damutu citzaion au saldua, joan zan juduetara ta esan cien: "ona ni emen nere utseguiteac zucentzera. Bart nic zuen escuetara noan¹ Jesus, baña ala gaizqui ta zoriagaiztoan bada ecin eguin nezaquean eguin nuan au baño gauza gaiztoagoric ta nator au zucentzera, bada badaquizue ezduela balio saldu-erosi charrac. Ona nic artu nituan diruac ta libra zazue Jesus Pilatosen escuetatic". "Ah, Judas, Judas! Sasi gaiztoan sarturic arquitzen cera! Andiac ta zorrotzac dira or urratzen zaituen elor-arantzac! Etzera ortic ateraco bacarric bazabiltza. Or compon, guri cer digu?" —eranzuten dioe judu gaiztoac—. "Cer zaitzuen zuei Judasec zuei Jesus salduaz? Cellegui² edo licito da gaiztotzac³

(1) "nuan" jarri beharko luke.

(2) Sic. Beste batzutan "cillegui" dio.

(3) Jakina, azken kontsonantea gaizki idatzia dago: "gaiztotzat".

erosten de zuen ta gaitzic batere ezduan guizona milla neque ta penarequin bucatu-erazotzea?". Alperric da, ordea, pasioz dabiltzan guizonac ezdue aditu nai aditu bear duenic ta ori bera da gaur juduac Judasi adiraci cioena. Au adirzen duanean Judasec ta icusiric etzuela utzi nai libre Jesus, ez eta artu nai ere Jesus saltzeagatic eman cioen dirua, tira ciozten beren artera oguei ta amar diruac ta badijoa andic naigabez, illuntasunez ta arrabiaz beteric ta berac bere burua acusatu, juzgatu ta urcatzen du. Jabetu zan infernuco etsaia Judasez ta orra cer bucatara ecarri zuan. Jabetuco da gutzaz ere eguiten badegu gure gaitzeraco grina charrac nai duena ta eramango gaitu betico eriotzara. Jesus preso ceramatenac guelditu ciran Pilatosen echeco atarian ta sartu eraci zuen Jesus Pilatosen aurrera. Atera zan Pilatos balcoira ta galdetu cien: "cer gaitz eguin du guizon onec?". Eranzun cioen: "dan becin gaitzguille andia ori ez izatera, ezguinuzun ecarrico". "Orren gaiztoa bada guizon au, —esan cien Pilatosec— artu zazue ceroc ta juzga zazue zuen leguera". "Ezdaucagu escubideric inor illtzeco" —eranzun cioen—. "Nai badezue eguin dezadan bear dana, esazue onen contra esateco dezuena, bada nic ecin daguiquet ecer zuena bein ta guero berarena ongui aditu gabe". "Jauna, —eranzuten dioe— orrec eracusten ditu doctrina gaiztoac, eragozten du tributoa pagatzea ta azquenean eguin da bera gure erregue". Au aditu ondoan sartzen da Jesus arkitzen dan toquira, eguiten diozca bere galde moduac eta icusten du guezurra dala juduac dioen guztia. Artzen du guero Jesus berequin, ateratzen du balcoira ta esaten die: "ezdet nic onegan arkitzen zuen esan dituzuen gauzetatic batere". "Cer? Ezdu ala guizon orrec illgairic batere? —erazuten⁴ dioe— Galileatic asi ta Judaco azquen bazterrerario nastuac daduzca alde guciac bere eracutsiaquin, baita gure erri Jerusalem au ere". Au esan ondoan bazterrac urratu nai cituen deadarrez. Pilatosec galdetu zuan Jesus nongoa zan ta ezagutu zuan galileatarra zala ta Herodesen mendecoa. Egun aetan Herodes arkitzen zan Jerusalemen ta bururic ez ausi naiez judu gogorraquin ta culpa gabea ez galerazteagatic, asmatu zuan Pilatosec Jesusen juez Herodes eguita ta biraldu cion icusi cezan arc bere ordeiz Jesus onarequin eguin citequeana. Ateratzen due Jesus Pilatosen echetic ta juduac sartzen due Herodesenean. Etzan atsecabetu Herodes bere aurrean Jesus icustean, bada dembora zan ori icusi nai andiarequin arkitzen zala, cergatic aditzen zuan Jesusec eguiten cituala gauza andi ta arrigarri asco ta icusi nai zuquean orietatic bat edo beste eguiten. Asi citzaion galde andiac eguiten, baña nola Jesusec cequian Herodesen gogoco berri, baita ere nola ille razo zuan San Juan Bautista ta nola cegoan besteren emaztearequin bicitza loi galduan, etzion irz bat eranzun, ezda beguiratu ere. An arkitzen ciran Jesusen etsaiac icusten zuen au guztia ta icusi zuenean berariazco isilera, bildurtu ciran guciac cein utzi cezan biciric Herodesec ta abiatu ciran Jesusen contra erausian ta isiltzen etzirala. Eguia da etziela caso andiric eguin Herodesec orien jardunai, ez eta Herodesen zaldunac ere, bada azquenean eguin zuena izan zan soñeco zuriz Jesus jantzi eraztea, soñeco era onequin juduai ta Pilatosi adiciera emateco Jesus eroa zala. Eta era onetan janciric, Herodeses⁵ itzuli cion Jesus Pilatosi ta beren artu eman onetan adisquidetu ciran len aserre ciran Pilatos ta Herodes. Nor nai arritzeco dan gauza, Jesusec orain daraman lotsa. Jesus da, daquigun becela, Aita beticoaren jaquiunde ta gauza guztia daquizquian Jainco-guizona, ta eroa dala dioe Herodesec ta bere zaldunac. Orta cein andia dan Jesusec guri digun amorioa. Bere amorio onec eraguiten diozcan gauzac eraqueriac dira amorio onen berriric ezduen gucientzat.

Guciac gatic ere, aurrera daramazqui bere amorioaren eguitecoac ta ezda gueldituco bere gauza guciac eguin artean, naiz izan ditecela guizon guciac Jesus beraren amatzalle charrac. Naigabetu zan Pilatos berriz Jesus bere escuetan icusi zuanean. Artzen du, bada, berequin, ateratzen du lenagoco icusteguir ta esaten die Juduai: "ona non dezuen zuen ecarri didazuen

(4) Erdiko "n" rik gabe agertzen da aditza: "eranzuten".

(5) "Herodesec", noski.

guizon au; eguin diozcat ceroc beguira zaudetela nere carguac ta galdeac ta icusi dezue ezdala eguiaren antzic zuet esan dezuen quztian. Herodes zu en erritarra da, badu zuen usantzen, zuen legueen ta gaucen bear dan adiñaco berria; orregatic bidaldu zaituet argana guizon onequin ta arc ere aditzera eman dizue culpa gabea dala. Pazcoetan arkitzen guera: usatzen da preso bat egun oetan libratzea. Presondeguian arkitzen da Barrabas lapur ta eriotzaqui llea; au ta Jesus dira aurten zuen auqueran uzten dituranac. Bietic bat emango dizuet ta esazue cein nai dezuen, Jesus edo Barrabas". Pilatos, culpatic ezduala diozu Jesusec ta guizonic gaiztoenarequin berdintzen diezu juduai! Badaquizu Jesus ecin icusiz ta naigabez dirala juduen erausi guztia ta eguia baliz ere oriet dioen gucia ecin eguin cenzaqueala Jesusequin eguiten dezuna baño gauza itsusiagoric. Eta cer eranzuten dioe juduac? "Iguzu Barrabas". Arrituric guelditu zan Pilatos icusi zuanean Jesus utzitic artu nai zuela Barrabas lapur gaiztoa ta guizon iltzallea ta cer guertatzen zaion ezdaquian guizon baten eran, galdetzen die judatar berai: "eta cer eguin bear degu Cristo deritzan Jesusez?". "Cer? —eranzuten dioe— Gurutze batean biciric iltzez josi ta an milla nequeren artean illtzen utzi". Orra ceren ondoren dabilizan judatar gogorrac ambar arazo, gau galtze, erausi ta asmo guezurrezcorequin ta ezdue uste au gucia berac irichi artean onic izan bear duela. Berebat iricitzen guinion guc ere, gure Jaunaz oroitzen ezguifala, gueren atseguin loien ondoren ta bidegabeco gauzetan guembiltzanean. Bildurtu zuen Pilatos juduen ibillera arazozcoac ta oju latz gogorrac eta oriet isilleraci ustean artu zuan ecin artu cezaquean bide galgarri bat eta, bein ta berriz ta irugarrenean aitortu ezquero Jesusec etzuala eguin gaitzic batere ta zala culpa gabea bere etsaiac esaten cituen gauza gucietan, Jesus berari nai zuan lecura joateco escubidea eman orde, eman izan cion Barrabas lapur ta illtzallearen contra eman cezaquean sententia becin sententia gogor bat, bada agiundu zuan Jesus azotatzeco. Pilatosec sententia gogor ori eman zuanean, eraman zuen Jesus azotac artzeco toquir, ipini zuen larrugorrian ta pillare bati loturic; soldaduac eraso cioen goien beian ta erziran aspertu gorputz gucia llaa bat eguin artean. Nai ta ez izan bear zuen azote izugarriac, bada ciran gure atseguin loiac ta munduco gucien pecatuen zorra pagatzeco, ta munduco pecatuac ain itsusi, arrigarriac ta asco dira, nola guc ecin contatu quintaquean. Gu gure gorputzari eman diozcagun atseguin char ta gusto loiac gatic Jesusec onembeste azote, odoltze, urratze ta neque daraman ezquero, artu dezagun guc ere gorroto eguiatzeco bar atseguin orien contra ta aldeguin dezagun orietatic. Oza Jesusec azoten ondoren jantzi cituan bere soñecoac, juntatu ciran soldadu asco, gogora citzaian Jesusegatic esan zuela juduen Erregue zala ta oni burla eguiteco eranci ciozquen berriz bere soñecoac tormentu gogorrequin, janci cioen soñeco gorri zar bat, eguin zuen elor-aranzazco coroe gogor bat, ezarri cioen bere buruan, uzten cioela ofiñez beteric ta odola ceriola, eman cioen escura cañaberazco bastoi bat. Onela icusi zuanean, belaur bata lurrean zuela esaten cioen: "agur juduen Erregue Jauna", jotzen zuen belar ondoan ta cañaberarequin burutic bera ta chistuz ciquindu arpeguia. O gure Jesus ona ta gure Salvadore adoragarria! Zure erreguetasun ceruan adoratua onela menospreciatuac izan bear zuan bada lurrean? Pilatosec icusi zuanean soldaduac Jesusequin eguin zuena, illundu citzaion bere biotza ta iduritu citzaion cegoan eran Jesus icusi ezquero, cupituco cirala juduac. Eracursi cien, bada, ta esan cien: "ona non dacardan ta ona cer eratan ta cer ichuran zuen guizon au: ona erituric, bere onorea quenduric, lotsaz beteric, eztanda eraguiten dioen lurreco ar bat becela eguifac ta biotzic gogorrenac lastimaz bete litzaquean eran ipiniric". Etziran, orde, judutarrac batere erruquitu, baicic asiciran deadarrez, cioela: "gurutzean ill ezazu, gurutzean ill ezazu".

Cer musica ederra Jesusi arintzeco bere burutic ofietara ñoco ofiñez arrigarriac! Beren era onetaco esanaquin nastu cioen bere burua Pilatosi ta utzi zuen bildurrez, cer eguin etzequian eran. Sartzen da berriz bere salara, galdetzen dio Jesusi nongoa dan ta cer dan judutarrac aren contra dioena; orde, Jesusec ezdio ecer eranzuten. "Eta cer? —esaten dio— Niri ezdirazu eranzuten? Ezdaquizu nic zurequin eguin dezaquedana? Ezdaquizu nai badet illeraci zaitza

quedana?”. “Ala da bai, —eranzun cion Jesusec— baña beguira cer eguiten dezun; Jaincoac emanicoa da dezun escubidea ta zucen erabili bear dezu, bestela andia izango da zure pecatua, judutarrena becin andia izango ezpada ere”. Pilatosec bildur izateco bazuan beste bide bat ere. Ezcondua zan ta judu gogorren atzaparretatic Jesus ateratzeco cebillen demboran gaztigatu cion bere emazteac: “beguira certara zoacen guizon justu orrequin, bada aguitz izugarriac dira gaur niri adiraci zaizquidan gauzac ta guciac dira orri dagozcanac ta ori chit ona dala dioenac”. Bildur au Pilatosi quentzeco ta naiz bildur ta naiz ez, ari eraguin naiez berac nai zuena, esan cioen: “ori biciric uztera, ezdiozu ongui nai Erromaco emperadore zure nagusiari, bada orrec quendu nai dio gure arteco erreguetza ta dio bera dala gure Erregue”. Au aditzean bildurtu zan berriro Pilatos ta emperadorearequicoa galdu bildurrez, etzion casoric eguin ez bere emaztearen mandatuari ta ez beste gauzari eta itsu itsuan becela eman zuan gurutze batean iltzez josiric Jesus illtzeco sententia gogorra. Guizon baten onguinaia ez galtzeagatic galdu zuan Pilatosec bere Jaincoarena ta bere burua beti betico ta lertzen ta erretzen dago orain ta era berean egongo da beticotasun guztian. Ezdu orain dañocoan mundu gucian juezec eman izan Pilatosec becin gaizqui sentenciaric. Aitortzen du bein, berriz ta artaraco bideac dacarren gucian ez duala Jesusec culpatic, ezduala eguin utseguiteric, ecin emango diola sententia gaiztoric, eta, ala ere, ematen dio gurutzeco sententia ta eman al ceiqueon sentenciaric gaiztoena. Baña au eman ta ere, garbitzen ditu bere escuac juduen aurrean ta esaten die: “or compon; eguizue zuec nai dezuena, nic ez det artzen nere gain guizon inocente onen odola ta eriotza”. Ordea, Pilatos, gaizqui emana da ta pecatu arrigarria zure gaurco sententia ta zure gain etorrico dira sententia orretatic datocen gaitzac ta Jesusen odol isurtzeac. Ah! Cembat lagun dituan Pilatosec bere burubagueco sentencian ta izqueta macurrean. Bada era berean ematen due beren sententia edo ecin eman dezaquen escua cargudun, guuraso ta na gusi ascoc! Cargudunac ez icusi eguiten ditue errico guizon galduen sartu-atera gaiztoac, ostatueto egoera luceac, joco galgarriac, jan-edan echeen nasgarriac, plazaetaco ibillera liquitsac, zocoetaco ta bazterretaco lan modu ciquiñac. Bere bat eguiten due guraso ascoc beren seme-alabaquin ta nagusi-echecoandreac bere mirabeaquin, bada jai egunac etorri orduco, oriec ematen diocen baimenarequin edo escuarequin an daude oriec nasteca edo an dabilza oriec alcar artuac mutill-nescachac infernuco etsaiac agueru ciozten jostaqueta loi liquitsetan ta an dabilza etsai galgarriaren gogora ta beren ibilera charretaco loiqueriaquin Jesusen odol-isurtzea ta gurutzeco eriotza berritzen duela. *Iterum sibi metipsis Filium Dei crucifigentes*. Eta oriec era orretan ibilliagatic cargudunac, gurasoac ta nagusi-echecoandreac artaraco eman dien escuarequin edo oriec ibillera oriec oriei debeca-eraci gabez, dioe Pilatos gaiztoarena; daquiela gugatic berac nai duena, beguira bezae berac nola edo cer eratan dabilzan; berentzar izango due beren ibillera, naiz zucena izan dedilla ta naiz oquerra. “Adiraci diegu onac izateco eguin bearco duena ta eguiten ezpadue oriena da ta ez gurea eguiten duen gaitza”. Au esan ezquero, uste due garbitu dituela beren buruac eta ezduela eguitecoric orien mendecoen pecatu ciquiñetan, baña egunen batean icusico due orien eracuse Pilatosec aspaldi gucian icusten duana, bada Pilatosec eguin bazuan ere cargudun, guraso ta nagusi oriec adiañ ta ascoz gueiaco ere Jesusen alde, ceren etzuan eguin bear zuan guztia judatarren lan gaiztoa eragozteco, erretzen dago gaur infernua ta an bertan ta era berean egon bearrac dira Pilatosen eran dabilzan cargudun, guraso ta nagusiari.

Bildurtzen ore gaitue gu gaizqui bici diranen beti betico infernuco nequeac ta bildur onec eragozten ote dizquigu ara daramaten pecatuac? Ez beti bear becela, bada ascotan ezguifian acordatzen etorquizunaz ta bein aragui gaiztoac bere gogoracio lizun, nai loi ta atseguin ciquiñaquin eta beste cembaitetan gure lagun galduac beren esanaquin eta etsai gaiztoac su emanaz eraguin izan dizquigue gaitz ta pecatu asco ta orietan uste guenduan onagatic, galdu degu Jaincoaren gracia, beti betico gloria ta gueren buruac. Oraindaño bide on bat artu ezpadegu, ardezagun orain, gogor eguin deguiegun infernuco etsaiaic ta gure

cuticia gaiztoai. Negar ta penitencia eguin dezagun gure pacatuacgatic⁶ ta aurreracoan bicitza ona ta justua. Orrequin irichico degu eriotza ona ta guero ceruan betico gloria. *Amen*.

Jesusen Pasio santuaren gañeco bostgarren eracutsaldia.

(31)

Galbarioco mendira bideco ta Galbarioan agoniarako guertatua.

Pilatosec sententia eman ta bereala artu zuen soldaduac Jesus, erantzi cioen señeco¹ gorria, jantzi ciozquen bere soñecoac, berriro sartu cioen buruan arantzazco coroa tormentu gogorrequin, ipini cioen bere espaldan gurutze go gorra ta artzen du gurutze ori amorio andiarenquin. Lotsa gueiagoraco, atera cituen illtzeco sentenciarenquin presondeguian arkitzen ciran lapur bi ta atera cituen orieci ere beren gurutzearenquin, ta orien lagun eguifin eraman zuen Jesus bere gurutzepean, indarric gabez, sarri belauanquin lurreratzan zala ta erdi arrastan becela ta darion odolarenquin bideac bustitzen dituala.

Icusiric au gucia judu gogorrac ta mendira baño len Jesus necatua illo zaien bildurarenquin, billatzen dioe norc lagundu gurutzea eramaten. Guelditzen due bere lanetic cetorren Simon, Cirene ceritzan urrutico erri bateco guizon bat, ta eman cioen Jesusi lagun gurutzea eramateco. Ambat gende galduren artean baciran cembait emacume, Jesusen gurutzepeco ibillera ta neque arrigarriaz erruquituric, negarrez cijoacenac. Erdi-illa bacirudian ere bere trance gogor artan, etzitzaion ecer gordetzen Jesus onari ta esan cien andre aeri: "Jerusalengo alabac, negarrez zaudete nigatic, ecin bestez eriotzara daramen guizon baten gain ceundezqueen becela; ordea, ni neronec nai dedala noa ta gaizquiric eguin gabe nere gurutzece eriotzara eta ara noa ongui daquidala beti betico onraz ta gloriacz beteric utzico naubala oraingo nere neque guciac Zuec cerate ta zuen semeac negar ascoren premian arkitzen ceratenac, bada zuen pecatuac gatic dira oraingo nere ibillera ta odol isurtzea. Nere odol onequin ta zuen damuzco negarraquin zuen animac ez garbitzera, guztiz andiac dira zuen gañera etorri bear duen gaitzac". Au bera esaten digu guri ere, bada negar eguiten ezipadegu bear dan becela ta benetaco damuarenquin ta pecatu berriric ez eguiteco asmo garbiarenquin, egun gogorren beguira gaude gu ere ill baño len ta are gogorragoen beguira ill ondoraco ta beti betico. Andre aeri esan cien azquenean Jesusec: "egur ecearenquin au eguiten badue, cer eguingo due igarrarenquin? Edo, utseguiteric eguin gabe ta culpa gabe ni onela banauca nere Aitac, nola iduquico ote ditu pecatuan igarturic arkitzen diranac?". Galbarioco mendira zaneco quendu cioen Jesusi gurutzea, baño erzioen eman atsedeteco lecuric. Eman cioen edatera illtzera cijoacenai nequeac arintzeco eman oi citzaion ardoz, mirraz ta beazunez eguindaco edaria; aoan artu ta bota zuan bereala guri aditzera emateco arintasan gabe eraman nai cituala gugatic ceramazquian nequeac. Borreroac beren edari latz au Jesusi esquefi ondoan, quendu cioen bere soñean zuan guztia ta orrequin bere lliga guciac berritu ciozquen. An beguira cegozquionen artean bat erruquitu zan Jesusez ta eman cion oial zuri bat guerritic lotu ta ezdizca² bazan ere, bere gorputza estaltzeco.

Bzarri zuen gurutzearen gañean, iltze gogorraquin oñac ta escuac josi ciozcaten, jaso zuen gurutzea andean ta ori asentatzeco bere zañac urratzen diozquee. Norañocoa dan era onetan dagoan Jesusen nequea ezagutzeco, beguira deguiogun bere esquiña guciatara burutic oñerac gucian. Bere escu ta oñac iltzez urratuac daduzca, oñacez beteric daduzca ta, ala ere, beren gain dauquee escu-oñ orieci gañeraco gorputz guztia. Buru gucia arantzaz beteric

(6) "pecatuacgatic" da, antza.

(1) Hemen eta 182. orrian bitan ezik, beste guztietan "soñeco" darabil. Ez ote du idazkera honek garai hartako herri hizkera salatzen?

(2) "erdizca" jarri nahi bide zuen.

daduca ta odolezco iturri ascorequin ta orregatic oñacez erdibi eguiña. Era onetan daducan buru au ezdu non iduqui, gurutzeratzen badu sartzen zaizca len baño barrenago buru berean daducan coroe latzaren arantza zorrotzac ta guelditzen da leenagocoen gain oñace berri arrigarriakin. Buruan duana du bere escu-oñetan ta bere gorputz guztian. Gueldiric badago, oñace ta oñace dago ta atsedén pisca bat ezduala; cerbait atsedén naiez nola ere bait muguitu ezquero, edocein muguimentuc berritzen ta acitzen diozca oñace guciac eta ezdu burutic oñeraño nequea ta nequea, miña ta miña ta oñaceac oñacen gain baicic. Iru ordu pasatu cituan era onetan gure atseguin char, pecatu loi ta gaiztaqueric gatic. Ah, gure pecatu ta gusto madaricatuac! Zuec cerate, zuec, zorigaiztoan gure animen ta Jesusen galgarriac! Etor-quizunac baceundete etzenduquee ez gugan arquituco lecuric, orain guc icusten degun eran gure Jesus amoriotsua ez icusteagatic. Aditu ditugun gurutzeco nequeac asco ezpallira becela, baditu bai Jesusec bere gurutze orretan beste neque asco ere ta orien artecoac dira bere beguieratic ta belarrieratic sartzen zaizcanac. Leenengo Jesusec an icusi zuana zan ango lau soldadu borreroac eguin zuena: Jesus gurutzean seguratu orduco, soldadu oriec artu cituen Jesusi quendutaco soñecoac eta alcandora ordea edo barreneco tunica osoric utzi, ta gañera-coac eguin cituen lau zati ta artu norc berea. Alcandora ordea orratzean eguiña zan ta ez puscatzeagatic suerte eguin zuen norentzat izan. Ah, borreroac! Baciñaquize charchoac dirudien ta odolez beteac dauden Jesusen soñeco oriec balio duena, etziñuzquee erabillico dabilatzazuen eran! Jesusec oriec soñean ecartzen cituan demboran, asco zan orien ertz bat uquitzea edocein eritasun bereala sendatzeco ta orien albiñetan arquitzen dan edocein odol tantoc balio du ceruac, lurrac ta eguin ditezquean gauza guztia baño guciago; odol tanto ori alabaña Jainco-guizonaren odola da ta odol Jesusen zañetan ez egonagatic, Jesusen Jaincotasunac beregandic utzi gabea. Baña ezdaquize zuec orrelacoric. Guiza char baten odolez ciquindutaco soñecoac dirala uste dezue soñeco oriec eta ecer ez batean daduczatzue orrembat balio duen soñecoac, eta oriec artzean ere, artzen dituzue ceren buruac ciquintzeco bildur andiarequin. Soldaduac bere soñecoaz onela jabetzeac beguitan eman bear cion Jesusi, bada etzan ori era orretaco soñeco batzuei cegoten erabillera eta bere soñecoen erabillera onec gogoraco cion guero cristau gaiztoac beren comunio gaiztoaquin beraren odol escu-oñetatic ta gorputzaren alde ascotatic ordu artan cerionari ta beraren gorputz-animai ta Jaincotasun guciari bein, berriz ta ascotan eman bear cioen tratu galdu esquer gabea.

Bigarren lecuan icusi zuan Jesusec nola borreroac eseri edo jarri ciran bacoitza bere soñeco zatirequin ta nola ceuden an bera zaitzen bere gurutzean ceraman nequeaz acordatzen etzirala ta berena baicic gogoan etzuela. Orien orduco lan au icustean, icusten zuan gurea ere edo nola bicico guñan, gueienoc beintzat, Jesusen orduco nequeaz asco acordatu gabe, izanagatic oriec gure amorioz berac artuac; eta icusten zuan neque oriec gogoan ditugula eraman bear guinduzquean orduac galduco guinduala erausian, jostaquetan ta gaiztaqueric; eta icuste onec asco estutu zuan Jesusen biotz beracha ta beraa. Irugarren lecuan icusi zuan Jesusec nola cegozan berari beguira bere etsaiac ta, beguira cegozcala, odolez ase ondoan ezipañac limicatzen edo mieztutzen dagoan zacur baten eran edo illtzeco trancera bera ecarri zuelaco atseguin contentuz beteric. Icusi zuan beraren orduco nequeaz baliatu gabez etsai oriec beti betico galduco cirala ta dembora berean icusi zuan au bera guertatuco cirzaiela cristau ascori, ta onembat icustec gurutzeco bere neque guciac baño gueiago necatzen cion bere biotza. Au gucia Jesusec icustean, icusi zuan andic ez urruti bere Ama maitea ere ta icusi zuan Jesus cegoan gurutze berean iltzez josiric arquitu baliz becin nequez ta naigabez bete. Eta cembaterañooca izan zan icuste onec Jesusi ematen cion neque, pena ta naigabea ecin ezagutu dezaque ezagutzen ezduanac cembat Jesusec bere Amari nai cion. Guc esan dezaqueguna da bere Ama era onetan icustec gañeraco bere neque guciac baño aguitz gueiago illundu, naigaberu ta estutu ciola Jesusi bere biotza. Jesusec icusi cituan, adiraci ditugun gauzac ezecic, ongui nai cioten beste cembaiten negarrac ere ta, orien artean, bere Amarequin

an arkitzen ciran emacumeenac. Eta nola zan gure Jesusen biotza ecin esquerdunagoa ta guztiz biguna, erruquitu citzaien oriei ere ta orien nequeac ere illundu cioen cegoanetic ascoz gueiago bere barren gucia. Itz bian guztia esateco, icusi cituan Jesusec, icusi ditugun gaucen gaiñ, beraren biotza illuntzeco onac ciran beste asco ere, ta lenac ta oriec guciac alcar arturic aguitz acita arrigarritu cituen bere neque ta oñaceac. Jesusen guganaco amorio au guc obeto ezagutzeco icusi bear ditugu Jesusec adituz izan cituan nequeac ere. Aditu cituan Jesus onac gurutzean josiric egon zan demboran gauza guztiz arrigarrac. Orietatic batzuec aditu cituan joan etorri cebiltzanetatic, beste cembait an arkitzen ciran escriba ta fariseo gaiztoetatic, beste batzuec israelarretatic, baita bere aldamenetan ceduzcan gurutzetaco lapurretatic ere. Aditu cituan bidegabeco gauza oriec guciac, oriec aditzean guertatzen citzaiola munduan dan gaiztoenari guertatu oi etzaion gauza arrigarri bat, bada normai erruquitzen zaio illtzeco trance gogorrean arkitzen dan edocein guizoni, guizon ori izanagatic ordu atarañico demboran munduco guizonic gaiztoenetic bat, eta izanic Jesus, zan becala, batere utseguiteric ta culparic gabeco Jainco-guizon guciz on bat eta egonic aldi artan Jesus cegoan becala, ambat eta ambat nequeren artean ta bere eriotzaco ordu aguitz gogorrean, gogortu ciran beguira cegozcanac ez erruquitzeo Jesusen egoera miñdu guztiz arrigarrac. Orra Jesusec baicic icusten ezduan guizonen gogortasuna ta Jesusen naigaberaco bide latz arrigarria. Era ascotacoac ciran Jesusec orduan aditu cituan gauzac. Bidez cijoacenac edo an guchi guelditzen ciranac, beguiratu gabe Jesusec ceramazquian oñace gogorretara, asi citzaizcan burlaz, beren begui zorrotzaquin berari beguiratzen cioela ta beren buruac batetic bestera cerabiltzela esaten nai cituen gaiztaqueriac, ta besteen artean: "zuc esaten cenduan gure Jaincoa ren Jerusalengo eliza au urratuco cenduala ta iru egunean berriro eguingo cenduala; orrembeste escu ta al dezun ezquero, balia zaitez cere oneraco ta guelditu za zu al badezu bucatzera dijoaquin³ cere bicitza, ta Jaincoaren Semea bacera, utzizazu gurutze ori ta atoz gure artera". Bidezco guizonen esanac baño atsecabe aguitz gueiago ematen cioen Jesus onari escriba ta fariseoen esanac. Oriec Jesus gurutzean icusi orduco, onec aditzen zuala asi ciran marmarioz alcarren artean: "guizon gurutzetu onec —esaten zuen— eri ascori eman die osasuna ta eguin ditu besteen oneraco gauza andi ta on asco; daguiala, bada, orain al badu cerbait bere oneraco. Esaren zuan gure Erregue izateco jaio zala; ala izatera, ezda ez gurutze orretan illco, jaitsico da bai ortic. Jaitsi bedi, bada, ta bertatic artuco degu gure Erreguetzat. Jaincoa bere alde ceducala ta Jaincoaren Semea dala esan digu; ala bada, aisa ta iaster quendu dezaque Aita Jaincoac orain daraman nequetic". Onelaco itzac esaten ciozquen Jesusi guezurtia zala aditzera emateco, baño berac ciran guezurtiac, bada guezurra zan cioena ta lenago esan zuenaren gueiena. Odolez asetzen diran zacurac cirudien ta amorratuac ceuden Jesus amoriotsuaren contra. Jesus dago dagoan eran gure pecatu lizun loi galduac gatic eta onen neque ta penac arindu bearrean gure gaiztaquerien damutasun eguiatzcoarequin, judu amorratuac becala eguin izan ditugu itzez, escuz, gogoz, gorputzez ta guc daquigun eran Jesus gurutzetu beraren nequeac berritzeco ciran gauzac edo pecatuac. Eta eguin dirugu oriec Jesus Jaincotzat ezagutu ezquero, ta ezaguera orrequin guc oriec eguita judatarrena baño gaiztaqueria andiagoa da. Cargudunen ta jaquintsuen eracusiad aditzen cituenai guertatu citzaien guertu⁴ oi dana. Guchi cequien israeldarrac sinistu zuen andi-mandari guezurtiac cioena ta beren eracusle gaiztoaquin batean esaten cioen Jesusi aora cetorquien edocein gaiztaqueria, Ah, gurasoac ta nagusiad! Eta cein arrigarrac izan bear duen Jaincoac artuco dizquitzen contuac, zuec ceren seme-alabac ta echecoac ongui ez acitzera ta ecitzera! Bada zuen gaiñ izango dira, ceroc ezececi⁵ zuei icusiz, adituz edo zuec gandic icasiz eguiten dituen pecatu guztiac.

(3) Azken silaban "-zu-" tarrekatzera ahaztu zaio: "dijoaquizon".

(4) Hemen, berriz, erdiko "-ta-" idazteke utzi du: "guertatu".

(5) "ezececi" da, agian.

Jesusen aldamenetan gurutzeturic arkitzen ciran lapur-etatic batat aditu cituan soldaduac, escribac, fariseoac ta gañeraco judu andi ta chiqui guciac esaten cituen gauzac ta au ere asi citzaion Jesus necatuari erriertan ta esan ciozcan an aditzen cituan gaiztaqueria guciac. Orra eracuste ta egemplo gaiztoarena! Echetic badijoa auzora, auzotic errira ta ascotan erritic erriz erri munduco bazter urrutietara. Gauza oec guciac aditzen cituan demboran, icusi zituan gure Jesus onac Adanen pecatutic asi, ta azquen ordurañoco pecatu guciac eta gueroeco guizonen pecatuac icusi cituan judatarren orduco pecatu berriac becin ondo ta garbiro. Eta aditze ta icuste onec aci ta gueitu cituan Jesusen orduco neque arrigarriac. Neque oriec berenez ta izatez ciran ecin gogorrangoac; bada, orrembeste pecaturen astuntasuna beren gañera citzaientean, nolacoac ta norañocoac gueldituco ciran? Iкуси degu Jesusec Galbarioco mendira bidean ta gurutzean dagoala eracusten digun amorioa, bada gure amorioz daramazqui orrembeste neque ta neque gure pecatuaquin orren astunduac ta, ala bear baliz, guraco edoceñegatic eramango lituque neque oriec guciac bein, berriz ta ascotan ere. Badaquigu au ta, ala ere, otzac gaude Jesus amatzeco. Badaquigu au ta, ala ere, bici guera pecatuan. Ah, gure Jesus amori otsua! Ezguñaquigun au gucia, ez, orain daquigun becela eta damuric ezdegu jaquin lenagotic, bada au gucia ordutic jaquitera, ordu artatic utzico guinduan gure eraqueriac ta pecatuac ta asico guifian zu benetan amaten. Lagun zaquizquigu bada, gure Jesus ona, lagun zaquizquigu zure graciarequin emendic aurrera pecatutic aldeguiten ta zu bear becela amaten ta orrequin bicico guera justudasunean, irichico degu eriotza ona ta guero ceruan beti betico gloria. *Amen.*

Jesusen Pasio santuaren gañeco seigarren eracutsaldia.

(32)

Jesusen gurutzeco eracustea.

Gure Jesus amoriotsua aguertu zan guizonen artean orien Maisu izateco ta jaio zanetic ill arteco dembora gucian eguin zuan bere eguiteco au ecin obeto, bada esan ta eguin zuana izan zan eracuste garbi, on, eder ecin zucenagoa. Orain icusi bear degu Jesusec illtzeco cegoala gurutzetic eracutsi ciguna bere azqueneco zazpi itzeran.

Icusi degu cein arrigarriac izan ciran ta cein bidegabecoac Jesusen gurutzeco nequeac. Icusi degu neque oriec acitzeco beren beguiz, buruz, aoz ta escuz ta alde guciatar beraren etsaiac bere aurrean Jesusi eguin cioena. Eta cer eguiten ote zuan Jesusec bere etsai orren gaiztoquin? Oriez erruquituric, oriec eguin ciozcaten bide-gabe gucien barcacioa bere Aitari escatzea, esanaz, ta au da lenengo itza: *"Aita nerea, barca egiezu, bada ezdaquie cer eguiten duen"*.

Ezdu Jesusec burutic onera bere etsaiac neque gogorrez ta onace arrigarritz bete ezdioen zatiric, miia, odolic gabez, erdi igartua daduca ta bere etsaiac eman dioen beazunarequin guztiz mindua ta, ala ere, badarabill mii ori bein ta guciagotan bere etsaien alde ta esaten dio bere Aita beticoari: "arrigarriac dira, bai, nere etsai oriec zure Seme onequin eguin dituen gauzac, baña barcatu bear dieztetzu batere utzi gabe guciac arras. Gueienac beintzat ezdaquie cer dan gaur oriec nerequin eguin duena ta, gueiena daquienac ere, ezdaquie eguiten duen gaitzaren erdiric. Eta dana dala, nere Aita maita, orain nic zure icenean daramadanagatic ta ceren zuc nai didazun daquizun adiña, eguin bear dezu orain nic escatzen dizudan au ta barcatu bear diezu nere etsai ai orain nerequin eguiten duena". Gure Jesusen amorio bazterric baguecoa ta oraingo eracustearen ederra! Jainco-guizon batec baicic ecin eraman leguizquean nequez itotzen dauque Jesus bere etsaiac eta bereaz azturic, erreguca dagoquio bere Aita beticoari erruqui daquila era onetan daducaten bere etsai ai, ezditzala galdu esaten dio ta galdu lecuan atera ditzala beren pecatupetic ta graciaz beteric ceruraco bidean ongui sartuac utzi ditzala. Ah, cer amorioa, lan au eguiten duanaren biortzean arkitzen dan amorioa! Au da alabaña izan diran etsairic andienac amaten dituanaren amorioa! Eta ah! Cer eracustea! Bada eracusten digu guri gueren lagunac eguiten badigue nai ezguenduquen gaizquiren bat, orien

gaizquiari gaizquiz eranzun lecuan, erruquitu gaguizquiela beren animai orretan eguiten dioen calteagatic eta oriei beguitarte onic galdu gabe, eguin deguiegula aleguiña oracioz ta beste moduz beren pecatutic lembait len azeratzea gatic. Icusten degu cein ederra dan Jesusen oraingo itzqueta ta gurutzetic ematen digun lembicico eracustea; eguin dezagun, bada, guc ere Jesusec becela ta barca deguiegula gure etsai guciai. Bere bi aldamenetatic Jesusec ceduzcan lapurretatic batat ezagutu zuan Jesusen oracio onetan ta ganeraco beraren gaucetan Jesusen Jaincotasuna ta eman cion Jesusi bidea lapur beraren atseguin andizco itz batzuetaraco. Beste lapurra guelditu zan judatar gaiztoen eran ta bere oñace latz gogorrac estuturic, asi citzaion Jesusi esaten: "zu bacera Cristo Salvadorea, certan zaude gurutze orretan? Cergatic ezdiruzu cere escu-onetaco iltzeac ateratzen? Cergatic etzera sendaturic ortic jaisten? Eta cergatic ezgaituzu ateratzen onembat nequeren arteric? Zorigaiztoan jaioc zu ta gu onen gaizqui bucatzeco gueren egunac! "Etzion itzic eranzun Jesusec era onetan itzeguiten cion lapur gaiztoari, baña eranzun cion lapur beraren lagun ontzen asiac, esanaz: "Guizona, cer darautsazu?"¹ Ezdaquizu nor ceran ta ezdaquizquitzu cerorrec eguin dituzun gauzac? Orrembat gauza gaiztogatic iltzera zoaz. Ordu bat baño len edo aguitz gueiago luzatu gabe zure Jaincoari cere gaizqui ta pecatu gucien contua eman bearra cera eta cere Jainco berari orain barcacioa escatu bearrean, pecatu berriac eguiten aricera. Zuc eta nic ongui irabaci ac daduzcagu daramazquigun nequeac, baña Jesus onec ezdu bein ere gauza gaiztoric eguin ta culparic bague darama bere gurutzeco neque au gucia". Era onetan itzeguin cion Jesusen alde lapur ontzen asiac bere lagun gaiztoari eta onen itzquetarequin ta bere isillera guztizcoarequin eracutsi cigun Jesusec era bereco aldietan edo cembait gaizqui aditzen degunean eguin bear deguna, edo eracutsi cigun guri esanac diranean aditzen ditugun gauzac ta gaiztaqueriac ez aditu eguin ta isillic guelditzea, ta besteri esaten zaizcanean, esale gaiztoa itz onaquin ta biguntasunarequin isilleraztea. Eta au eracustean adiraci cigun nola nai esanac izan ditecela guc aditzen dirugun gauzac, oriec eramaten baditugu pacienciarequin ta Jesusen eran, Jainco zucenac billatuco duala gure alde ateraco dan nor edo nor ta orduan gu aserratu ta erriertan asitzen baguiña baño aguitz obeto gueldituco guerala Jainco beraren ta munducoen beguie-tan itzic atera gabe. Au sinisturic, eguin dezaqun, ba da, Jesusec orain eracusten digun eguiteco zucen au. Lapur ontzen asiac esan cion guero Jesus onari: "Jauna, iltzera zoaz, baña nic dacusadanaz, cere erreinuco jarlecu zorionecora zamazqui eriorzac eta aratzen ceranean, arren, oroi-zaitez ce re bazter onetan daducazun lapur pecatari gaiso onez ere. Aitortzen ditut nere bici gucian eguin ditudan gaiztaqueria guciac, eguin ditudalaco ta oriequin ofenditu zaitudalaco damu andiarequin. Orain nic nere gaizqui oriecgatic daramadan gurutzeco neque au izan dedilla oriec gatic nic zor dedana pagatzeco". Au lapur onac esan orduco, Jesusec eranzun cion: "gaurdanic egongo cera ni arquituco naizan toquian ta ongui illic ceruratzeco daudenen artean ta guero ni cerurutzen naizanean, an sartuco cera ta egongo cera beticotasun gucian atseguin contentuz beteric". orra Jesu Cristoren bigarren itza ta orra necaturic arqui-tzen dan pecatariari bere pecatuac gatic dituala ezaguturic, orien alde ta Jaincoaren icenean oriec eramaten dituanean Jesusec eguin oi diona: pecatariac bere pecatuac bear becela confe-satzen dituanean, barcatu guciac arras, graciaz beteric utzi ta eman ceruraco escua, indarra ta laguntasuna. Cein ona, cein beracha ta cein onguillea gure Jesus ona! Eta, ala ere, utzi nai degu Jesus lapur gaiztoac becela gure gaiztaqueriac confesore baten oñetan ez aitortzea gatic edo gure bide ta pauso gaiztoac ez uzteagatic? Egunen batean damutuco zagu, orain lapur gaiztoari damutzen zaion becela. Cembat ere necatua cegoan gure Jesus ona, etzan Galbarioco mendian arquirzen icusten etzuan gauzaric.

Erteuden Jesusen gurutzetic utrtu bere Ama ta San Juan evangelista; beguiratu cion

(1) Hala dio, ez "darautsazu". Ikus antzekoak 222. orrian, 4. oharrean eta 295. orriko lehen oharrean.

Amari, icusi zuan oñace, miñ, neque ta naigabez beteric cegoala eta nola ere bait arindu naiez neque oriec ta seme onaren lan al cituzquean guciac eguin naiez, itzeguin cion, esanaz irugarren itza: "Ama nerea, laster guelditu bearra cera ni gabe ta bertatic ematen dizut nere orde zure semetzat aldamenen daducazun guizon ori ta orra non dezun emendic aurrera bear dan eran beguiratuco dizun cere semea. *Ecce filius tuus*". Eta guíago² baño gueiago guizon au orretara beartzeco, itzultzen ditu guero beguiac San Juanegana ta esaten dio: "orra non dezun zure Ama. Badaquizu noren Ama dan Ama ori ta orri zor zaion errespetoa, amorioa ta laguntasuna". Au zan Jesusec bere lanac bucatu ta bere Amari azqueneco agur esatea. Au Jesusen aotic aditzean, nola guelditu ote zan Amaren biotza? Nola ez ote zan bertan illic guelditu? Jaincoac ala nai zualaco gure oneraco. Eta cer eranzun ote cion San Juanec Jesus amoriotsuari? Itziez ere ez, bada era orretaco on eguiñac ezdue itzeguiteco lecuric ematen. Damuac, negarrac ta atseguñac lotuac utzi ciozcan bere biotza ta miia, baña eranzun cion lanez ta eguiñez, bada eguin zuan beti zucen ta ecin ederquiago Jesusec orduan adiraci cion gucia ta servitu zuan alic onguiena ta al zuan errespeto ta amorio guciarequin Jesusen Ama ill-ondoan Jesusec berequin cerura eraman zuan arteco demboran ta ori da Jesusen mesede ta on-eguiñai eranzuteco bideric onena: zucen eguitea berac aguintzen diguna. Bere Amarequicoa eguin zuanean, itzuli zan Jesus bere Aitagana ta esan cion ots andi batequin: "nere Jaincoa, cergatic estadu onetan utzi nauzu?". Laugarren itz onetan esan nai cion Jesusec bere Aitari: "icusten dezu bartanic asi, ta ordu onetaraño nic daramadana ta nola daramadan batere alibioric bague; badaquizu guizonen salvacioagatic nagoala era onetan ta guizon gucien salvacioa escatzen dizu zure Seme agonian dagoanac". Aditu citequean eran ta aguitz eguin zuan Jesusec oracio au, icasi guentzan guc oracio eguiten gueren neque ta premia modu gucietan ta icasi guentzan nola gure erreguac eguin escatuaz Jaincoari laguntasuna ta nai guenduquean gauza, ta ori guc escatu ondoan esanaz Jaun berari digula escatzen de gun gauza ura edo aren lecuac berac nai duana, bada ori izango da aldi artan guri dagoquiguna. Baciaquin³ Jesusec neque berri baten beguira cegoala Salvatzallearen bere lan arrigarri au bucatzeco. Neque au zan ozpiñezcoa ta au ere bere gain beste guciaquin batean artu naiez, esan zuan an ceudenac aditzen cioela: "egarriac nago"; ta zan bostgarren itza. Au aditu zuenean, an ceudenetatic batec sartu zuan esponja bat ozpiñarequin cegoan ontzi batean eta eman cion bere ezpañetara. Artu zuan Jesusec mintasun utsa emateco diña ozpin ta ez gueiago. Nombait ondo andia da gure pecatuen zorra ta Jaincoac gugan daducan artzeco, bada gure zorren alde Jesusec orrembeste gurutze orretan eraman ondoan, bere egarria illtze-co becela ematen dioen edaria ere ozpiñ utsa da. Ala ere, andiagoo da Jesusen guganaco amorioa, bada bere Aitaren ta gure amorioz pocic darama, lenen gain, edari latz orren azqueneco nequea ere. Edari latz onequin bucatu cituan Jesusec bere Aitac gure culpen alde escatu ciozcan gauza guciac ta esan cion bere Aitari seigarren itza: "orra, Aita, orra eguinic dago zuc niri adiraci cenidan gucigucia: *consumatum est*. Guizon, eguiñic lurrean bicitzen asi nintzan ezqueroco demboran eguin det aldian aldicoa zuc nai cenduanean ta nai cenduan becela ta ezda eguin bague guelditzen gauza andiric edo chiquiric batere. Nequezco gauzac ciran guciac ta aguitz arrigarriac bart artatsetic oraindafiocoac, baña ciran baño andiagooac izan balira ere, eguingo nituan zure amorioz ta guizonen oneraco". Cembat atseguin artuco ote zuan Aita beticoac au Jesusen aotic aditu zuanean? Bada atseguin eguiten dio edocein gurasori bere seme onaren ibillera zucenac eta ecin aguertu diteque Jesusec bereac baño zucenago gauzac eguin dituan semeric, ez eta Aita beticoa becelaco gurasoric ere. Bere Aitari Jesusec atseguin au eguitean, eracutsi cigun guri ere Aita beticoarequin ta gure guraso ta

(2) "gueiago"ren orde z egileak idatzi duena.

(3) Sic. Ikus 308. orriko 3. oharra.

cargudunaquin guc eguin bear deguna edo eracutsi cigun nori bere gauzac zucen eguitea ta gueren eguiteco zucenarequin bacoitzari dagocan atseguin garbi bat ematea. Zorionecoac izango guera ori eguin ondoan Jesusen eran illtzen baguera. "Gauza guciac cumplitu dira" esan ondoan guertatu citzaion Jesus onari berez illtzen dan arguiari guertatu oi zaiona: arguiac berez illtzean botatzen du len baño ere gar andiagoo ta gure Jesusec illtzean bere Aita beticoari itz indarsu batequin esan cion zazpigarren ta azqueneco itza: "Aita, zure escuetan uzten det nere anima edo nere espiritua"; ta au esan, ta bereala ill zan. Ah! Norc bere illtzeo ordu artan esan litzaquean itz berac! Norc esan litzaquean oriec bere biotzean Jesusec baño asaldacio gueiagoo ezduala ta bere anima Aita Jaincoaren escuetan gueldituco dalaco edo Jaunaren graciarequin illondoan arquituco dalaco uste osoarequin! Orduan uste au naiduanac, orain artu bear du Jesusec eracusten digun bidea ta bide au artu ta ibilli bear du pecaturaco macurtasunac utziric.

Ezurrez ta araguij jantzia cegoan Jesus, gu becela. Gurea baño gorputz mim beragoo zan aren gorputza. Jesusec etzuan utsic eguin, etzuan culparic ta gure amorioz eraman cituan neque guciac. Eta cer? Guc gueren oneraco ta gure culpen zorra pagatzeco ezdegu eraman bear bicitza garbi zucen batec escatzen duan neque zatia ta neque zati Jesusen neque gogorren aldean ariña dana?

Ah, Salvatore ona! Zure gurutzeac mututu ta lotsarzen gaitu ta gure gaiztaqueriac bildurtzen gaitue. Emen gure espiritua ta biotza galtzen dira, arritzen guera ta negar eguiten degu. Ez gueiagoo aditu, o Salvatore amoriozua, gure negarrac ta biotzeo ayaracoac baicic! Berratic betico entregatzen dizquizugu biotz beti zure contra ibilli diran oec. Etzatzu, Jauna, bein ere aztuco gurutzean gugatic ill cerana eta guri etzagu bein ere aztuco pecatariac izan guerana ta gueiagoo pecaturic eguin bear ezdeguna. O gure Salvatore ona, zu gurutzean josi zaituen iltzeac gu ere josi gaitzatela gure pecatuac gatic negar eguin dezagun! Negar eguin dezagun, bada, gure pecatuac gatic, artu dezagun bertatic bein ere gueiagoo pecatura ez biurtzeo asmo sendoa, ama dezagun Jaincoa biotz gucitic ta orrequin gure bicitza izango da ona ta justua ta guero eriotza onaren bidez irichico degu ceruan betico gloria. Amen.

Dominica in Albis.

Sobre la paz con Dios, con el prógimo y consigo.

(33)

Dixit eis iterum: pax vobis. Joan. C. 20. V. 21.

Nola jaincoaren Semea etorri zan mundura Jaincoaren ta guizonen artean paqueac eguitera, ala piztu ta ondoren esan cituan lenengo itzac izan ciran pague¹ ori encargatzeco ta orregatic esan cien bere discipuluai: "paquea izan dedilla zuequin". Jesucristo jayo zanean aingueruac cantatu zuen paquea izan dedilla lurrean Jaincoaren ta vorondate oneco guizonen artean. Jesu Cristoc bere apostoluac bialdu cituanean munduari Evangelioo legue santua aditzera ematera, aguindu cien edocein echetan sartzean salva eguin cezatela esanaz: "paquea izan dedilla eche onetan". Ill baño lenago utzi cien testamentuan becela, ta senipartertzar paquea, esanaz: "paquea largatzen dizuet, nere paquea ematen dizuet". Baña Jesu Cristoc bere discipuluai largatzen dien paquea ezda munduac bere ondoren dabiltzanai largatzen guerra paquearen antzecoa, bada munduac ematen duan paquea da gaiztoa, da Jaincoarentzat guerra eta Jesu Cristoc ematen duan paquea dijoa Jaincoaren gracia ta adisquiderasunarequin uniturric. Azquenic, Pazcoa egunean sarturic Jesu Cristo bere discipuluac ceuden lecura, salva eguin cien paquearequin, bi aldiz esaten ciela: "paquea izan dedilla zuequin"; eta andic zorci garrenean, cena dagoquion gaurco egunari, biurtu zan berriz salva equitera paquearequin. Iru

(1) Nahiz bitan hala idarzirik agueru, "paque" behar du izan.

aldiz esaten digu gaurco evangelioac paquea izan dedilla zuequin eta onequin aditzera ematen digu bear degula iduqui paquea lenengo Jaincoarequin, bigarrenko gure buruaquin ta irugarrenko lagun progimoarequin.

Lenengo bear degun gauza ta chit bearra guretzat da, bada, Jaincoarequin paquean egotea ta orretaraco bear degu pecaturic alde-eguin, estadu graciacoan egon ta bere adisquidetasuna deseatu. San Pablo apostoluac paque au encargatzen cien erromatarrai: "fedez zucenduric ta bein fede eguiazcoa ezaguturic, —esaten zuan apostoluac— egon gaitecen paquean Jaincoarequin eta Jaincoaren ta Jaincoarequico paque orrec gordeco ditu gure biotz, vorondate ta gure adimentu ta pensamentuac pecatu bague Jesu Cristo gure Jaunagan. Eguin dezagun gustoz ta vorondate onarequin fedecac eguiteco aguintzen diguna, Jesu Cristoren legue santua ta mandamentuac gorde ditzagun ta orrela izango degu paquea Jaincoarequin.

Eta au da Jesu Cristoc eman ta utzi cigun paque ura ta paque au ezda munduaren paquea becelacoa. Munduaren paquea da gaiztoac alcarrequin Jaincoa ofenditzeco eguiten duen anaiatasun ta adisquidetasuna; paque au dauque venganza, desonesqueria, lapurreta ta tratu gaiztoac eguiteco alcar artzen duenac; paque au da Herodesec ta Pilatosac eguin zuen paquea becelacoa, norzuec lenago alcarren etsai izanic, adisquidetu ciran Jesu Cristo crucificatzeco; da paque bat fariseo ta saduceoac eguin zuenaren antzecoa, ceinzuec alcar artu zuen Jesu Cristoren contra; munduaren paquea da paque bat Jacoben semeac eguin zuenaren antzecoa, ceinzuec alcar artu zuen beren anaia Jose israelitai saltzeco ta, beste gauza ascotan aserratu baciran ere, gaiztaqueria au gordetzeco egon ciran unituac ogei urtean. Cer iduritzen zatzue orrelaco pagueaz? Onelacoa da, bada, pecatari pecaturaco alcar artzen duenen paquea, baña beren artean paque falso au dauquenac, ezdauque eguiazco paqueric, bada eguiazco paquea da conciencia onaren paquea, da Jaincoaren paquea. "Jaincoaren legue santua gordetzen ezduen gaiztoen paquea ezda eguiazcoa, —dio Espiritu Santuac— Isaías profetaren bidezorrien paquea da pecatarien paquea, bidegaiztoco paquea eta ezdauque araco paque justudasunarequin juntatu ta alcar artzen duan ura".

Emendic ateratzen da garbiro nolacoac izan bear duan batec bere buruarequin iduqui bear duan pagueac, ta au da bigarrena. Jaincoarequin paquean dago anac ezdio pecatuarequin guerraric eguiten, baña gordetzen ditu aren mandamentu santuac eta mandamentu santu oriec gordetzen dituanac dauca bere buruarequin paquea, anima atseguin contentuz beteric ta conciencia soseguz. "Ezda gauza gozoago ta maitagarriagoric conciencia ona baño" —dio San Bernardoc—. Bai, Jaincoaren legue santua gordetzen duanac, legue-santu ori gauzaric bearrena becela maitatzen duanac, pecatua ta Jaincoaren ofensa gorrotoarequin icusten dituanac izango du paquea ez edocein moduz, baicic paque guztiz andia. Baña contrara, conciencia pecatuan ta estadu gaiztoan badago, ezdu izango ez paque ta ez soseguric, baicic egongo da quezta ta sustoz beteric ta edocein gauzac bildurru ta izutuco du. Pecatuan dagoanac edo conciencia estadu gaiztoan daducanac gauaz ibilquizunic izaten badu, iduripenez betetzen da ta edocein gauzac bildurtzen du: trumoiá danean icara dago cein, mercei duan becela, onazcarac bicitza quendu ta infernura bota dezan; itz batean, dabill beti Cain desdichadua becela, cenec bere anaia Abel ill zuan ezquero etzuan izan sosegu ta paqueric bere buruarequin, baicic egon zan beti lenengo topatzen zuanac bicitza quenduco ciolaco bildurrez beteric. Azquenic, ibilli zan beti iguesi, paque, sosegu ta descansuric batere arquitu bague. Eta nondic etorri zan au gucia pecaturic baicic? O pecatu madaricatuac, cenac eguiten dituanarenzat diran mundu onetatic borrero ta acusadore! "Pecatuan dagoan conciencia —dio San Agustinec— da infernu bicia eta mundu onetan ezda gauza gaiztoagoric conciencia pecatuaz bete ta paque baguea baño".

Nai badezu, bada, cristaua, santuac aimbeste alavatzen duen barrumbeco paquea ta descansua, bici izan zaitetz estadu graciacoan, cergatic Jaincoaren gracia dan on guciaren sustaia ta graciarequin chit ongui dator paquea ta descansua. Orregatic San Pablo apostoluac

escribitu cituan cartaric gueienetan diosal eguiten du gracia eta paquearequin. Emendic atera ezazu contua cein gauza ona dan Jaincoarequin ta bere buruarequin paquea iduquitzea; baña ezda oraindic ori asco: bear da gañera lagun progimoarequin paquea iduqui.

Ain bearra da lagun progimoarequico paque ta caridadea, non ori bague guztia dijoan galdua. Orregatic contu andiarequin encargatzen digu paque au San Pablo apostoluac esanaz: "contuz gorde ezazue espirituaren batasuna paquearen locarriakin". Paque ta alcarri diogun amorio au da Espiritu Santuaren gracia ta ceruco bicitza ematen diguna, bada San Agustíne dio "nola gure espirituac ezdien bicitza ematen gorputzaren zatiai alcarrequin junto ta unituric ezpadaude, ala Espiritu Santuac ezdigu bein ere emango animaren bicitza alcarrequin paquean ta unituric ezipagaude. Eta paque¹ onec izan bear du biotzeacoac, itzezoac ta obrazcoac, bada onelaco paquea ezdaucanari —dio santuac berac— etzaio deitu bear cristaua".

Elizaren asieraco cristauac bici ciran alcarrequin ain paque ta batasun andian, non fededun guciac zuen biotz bat ta anima bat. Ezda música ain eder ta eztitsuric, nola cristauen arteco paquea ta batasuna; ezda echeric alcar-iduquitze au becin ederric; ceruco izar gucién edertasuna baño gusto gueiagorequin icusten du Jaincoac cristauen arteco paque ta alcar iduquitzea eta guciac ezaguto² due Jesu Cristoren discipuluac guerana, baldin biotz gucitic alcar amatzen badegu.

Ezdezazula orregatic sinistu, cristaua, bein ere lurrean gozatuco dezula paque oso ta aldatze baguecoa. Nola mundu onetan bici bear degun genio, grifia ta eraman desberdina duen personaquin, ezda erraz gure barrumbean noiz edo noiz pacienciaren falta piscarembat ez sentitzea, baña baldin cristau eguiazcoac becela escuratu ta menderatzen baditugu mugimentu orieci, iduquitzen degu orregatic gure biotzean Jesu Cristoren paquea. Ori zan, duda gabe, David erregue santuari aimbeste confianzarequin esan erazotzen ciona: "paquea icusi nai etzuenakin bici izan nai paquean"; eta San Agustíne itz oec azaltzean dio gari onac sufritu bear duala lastoa ta aserre bague orrequin egon Jaincoaren larrña garbitzeco dembora etorri arterano. "Lurrean bici guerán artean beti gaude gaiztoaquin nasturic ta ceruan bacarric egongo dira onac gaizto bague; gañera, —dio oraindic San Agustíne— ezda gauza arrazoizcoagoric gaiztoac ta paquea quentzen diguenac sufrítze baño, baldin consideratzen badegu laster ondu ta gure adisquide biurtu ditezqueala". Orregatic San Pablo apostoluac lendanic icusiric bata-besteá sufritu beargo³ guenduala, erregutzen digu aleguifia eguiazcoac eguítecto lagun progimoarequin paquean bici izateco. Bta orretaraco, lenengo goiz-oro Jaincoari esqueñi bear diozcagu egun artaco eramanquizunac eta escatu David Erreguec becela gure min gaiña ta ezipañac paquea galtzeco gauzaric esatetic egun artan gordetzeco gracia. Bigarrego, onratu bear ditugu gure iritzian guchiena mercei duenac ta eguin aleguifia biotz gucitic persona orieci Jaincoa servitu dezen. Irugarrego, cer esaten duen edo cer esan bear duen ezdaquien personen esanaz casoric eguin hear ezdegu, bada baldin itz bat jasotzen badegu, orren ondoren gueiágo adituco ditugu ta gure barrumbeco paquea galtzeaz gañera, Jaincoa ofendituco degu. Ezdeguiegún, bada, csamesa charrai casoric eguin, baña acorda gaitezen goicean Jaincoari eramanquizun orieci esqueñi diozcaguna ta berriro biotza beragana alchatu ta paciencia escadeguioGUN; eta onela eguiñaz, gure etsaia bide onera biurtu ta gure anima pecatu bague gordeco degu. Saul israelarren erregue eguin zuenean, gaizto batzuec Erreguec aditu cezaquean moduan esan zuen "Orra erregue berria; eta guizon orrec gure etsaiac venzutu ta orien menderic libratuco ote gaitu?". Erraz principe onec eranzun ceiqueen eman cioen erreguetzaren ondoren etzala ibilli, aleguifia asco eguin zuala cargu ori ez artzeco ta

(2) Erdian "-ru-" sílaba falta da: "ezagutuco".

(3) Sic. Ikus "-go" amaiera 269. orrialdeko 3. oharrean.

Jaincoaren ordenaz bacarric artu zuala. Eguin cezaquean gueiagio, au da, casti gacitzaquean despreciatzen zuenac; orregatic, aditu ezpalu baño caso gueiagio eguin etzien ta au da guc ere eguin bear deguna gugatic ecer esaten duenean.

Laugarrengo, azquenic, aserretasuneco lenengo muguimentuai contu eguin bear diegu ta mia loturic becela iduqui. Badira persona batzuec bat batetan coleran sartzen diranac, bidebague bat birequin ordaiñtzen duenac. Ezda atseguin itsusiagoric iñor ondo ezdan gauza esanaz isilduric artzen dana baño, cergatic ezduan ecartzen gorrotoa beste probechuric. Zori gaiztocoa gorroto orietaraco bideac eman ta paquea galtzen duana! Zori gaiztocoa ascotan bicitzarequin baicic acabatzen ezdan gorrotoa, itzali cezaqueala, emendatu ta itzali nai izan ezduana! Contrara, zori onecoa ta milla bider zori onecoa Jesu Cristo gure Salvadorearen azqueno⁴ iru orduai amoriozco beguiquin beguiratuaz, bere onra quentzen cioenen esan gaiztoac aditzen cituan isiltasun garai tzallea adoratzen duana ta Jesusec becela ta Jaun oneqatic.⁵

Dominica in Albis. De la perseverancia.

(34)

Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Matth. Cap. 10. V. 22. Ezda gauza sarriago icustendanic, nola diran confesioac Pazcoaco egunetan ta beste dembora batzuetan. Badirudi erriac aldatu dirala onera. Ordea, guchic irauten due gogo santuetan ta dembora asco igaro baño lenago, negarrac legortzen dira ta erriac biurtzen dira anciñaco bicitza lasaira. Atsedén pisca bat artu due griña gaiztoac, baña guero sendotzen dira ta datoz izatera egunetic egunera gaiztoagoac. Batzuec confesatu ciranean artu zuen asmoa biurtzeco ostuac, calte eguiñac edo irabaci bide gaiztoacoac; eman cioen itza confesoreari ambat lasterren eguingo cituela errestitucio edo gauza quenduen biurerac. Ordea, miñ ematen die echetic ecer ateratzeac ta dabilitza aurrera confesatzen cumplitu gabe obligacio aifi bearrac.

Beste batzuec eman zuen itza largaco cituela nescacha mutillac alcarrequin juntatzen diran eche ta lecuac, eramango zuela bicitza modu oneco bat ta confesatuco cirala bi illa betetic bi illa-betera, baña dembora guchiren buruan largatzen dioe confesatzeari ta ez lagun gaiztoai, lasaitzen dira, ezditue cumplitzen penitenciac ta biurtzen dira anciñacoac izatera. Itz guchian, asitzen dira ongui, jarraitzen due gaizqui ta beren bicitza bucatzen due eriotza gaizto batequin, cerren gaitzera biurtzearequin eguiten zaio Jesu Cristori bidegabe guciz andi bat, sendotzen dira deabruaren indarrac ta argaltzen animarenac.

Iraun nai ezipazan, certaco asi? Eta cergatic iraun ez, asi ezquero bicitza onean? "Ah, gende ero ta gatz gabea, —esaten cien San Pabloc Galatacoai— norc lausotu ditu zuen beguiac eguia ez icusteco ta guezurrari jarraitzeco? Cergatic onic onenean larga diozue bide onari? Nor izan da onela galdu zairuztena? *Quis vos fascinavit?*".

Iru gauzac dacar mirabe bat largatzera bere nagusia: lenengoa, mudanza andi bat icusten duanean bere nagusiagan; bigarrena, eguinquzunac acitzen zaizcanean; irugarrena, urtesaria laburtzen dioenean. Ordea, cer arrazoi arqitu lezaque Jaincoa servitzen asi danac igues eguitemo, largatzeco Jainco mudatu ezdana, mesederic guchitu ezdiona ta bear-sariac ugari ta laburtu gabe emango diozcana? Jaun maitagarri onec artzen du Aitaren icena, gaitu bereac, ala berac eguinac gualaco, nola bere odolarequin erosi guindualaco. Cergatic igues eguin onelaco Aitaren echetic atseguin emateagatic aragui gaiztoari edo munducoen esamesac gatic? O esquergabetasun ichusia! Confesio osoa ta damu andiarequin eguin danean, nolaco poza biotzean, nolaco paquea! Certara joco du paque arc biurtzen baguera lengo bicitza gaiztora? Cembar arrazoi dauzcagu bada irauteco bicitza onean, egun oro obeac izateco ta

(4) Oraingoan, ostera, "-ec-" gabe ipini du hitza: "azqueneco".

(5) Doktrina hau amaitzeke daqo. Azken hitzak falta zaizkio, antza.

birtuteric birtute gabiltzala eriotza ona iristeco! Azqueneraño onean irautean duana salvatuco da eta ez asi, ta largatzen diona on izateari. Obe izango zan nola bait ez ezagutzea eguia, ez sartzea Jaincoa servirzen, alde-eguiteco bere leguetic. Eche eder bat asi duanari parre eguingo dioe largatzen badu erdi eguiflean edo bucatu gabe.

Nondic dator, ordea, ez irautea bide on artuan? Ona cer dion Jesu Cristoc: "echearen cimendua artu da arearen gaflean; dator eguraldi gaizto bat, jaiquitzen dira aice andiac ta ezartzen due lurrera eche gucia cimendu argal ta charra ceucalaco. Ala bada, birtuteari ezartzen espazaizca cimendu onac, erorico da laster tentacioen aice gogorraquin. Bostortzari escua ezartzen dionac soroan bearra eguiteco, ezdu atzera beguira ibili bear, baña bai equin bere lanari. Au bera eguin bear da birtuteco lanean, bestela ezda ona neretzat" —dio Cristo ber berac—. Icusi bear degu, bada, cein diran cimendu onac erori ez dedin animaco bear gucia. Gauza guciac datoz bi oetara: alde eguitea onean irautea galerazotzen diguen gauza gucietatic ta eguitea onean irauteco lagunduco diguenac. Lenengo alde eguin bear deguna da pecatura garamazten ocasio ezagunac, ta onetan ezdago barcacioc. Gaizqui len bici izan diranac daude eritasun andi batetic irten berriac becela, argal, eror-errazac, contu andiarequin ezpadabiltza edocein jatecoc gaitza biurtuco dienac. Beraz, Jaincoaren bidean sartu berriac contu guciagorequin alde eguin bear due erorbide edo pecatuaren ocasioetatic, birtutean luzaro iraun ta sendotu diranac baño. Demagun escua loieran oitu dan barec, Jaincoaren arguiarequin bere bicitza gaiztoa ezaguturic, eguin duala confesio damu andico bat. Onec iraun nai badu artu duan bicitza onean, iduqui bear du contu andia. Beguiac oituric dauzca icuste gaiztoetara, belarriac itz ichusiac enzutera. Non nai arquituco da lagun gaiztoaquin. Oec emango dioe bidea bear ezdiran gauzaetaraco. Artzen ezpadie lagun aei gorroto santu bat, igues eguiten ezpadu aen artetic chacur amorratu bategandic becela, laster galduco da. Eta cer, joaten bada lagun orien artera berac nai duala? Nola piztuko ezda ancifiaco oniritzi araguiaco? Galdu da, bai, anima tristeza, igues eguin du Cristoren escolatic ta sartu da infernucan escolan. Sartu zan peligro ezagutuan ta beste gabe galduco da. Infernucan etsaiac inguratzen gaitu alde gucietatic; oracio, penitencia ta gauza onetara emanac ere peleatu bear due gallentzeco tentacio asco, batez ere len pecatari andiac izan badira. Oec galtzeco ecartzen ditu infernucan etsaiac beste etsai bera baño gaiztoagoac ta erasotzen dioe guciac. Bada, nola izango ezdira galduac ta garaituac munduaren erdira irteten diranac? Beraz, larga bear dira diversio ta jostatze peligrosoac, igues eguin bear da lagun gaiztoetatic sugueagandic becela. Ala ez eguitea, galdua da anima tristeza. Gordetzen bada biotzean gaitzeraco chingarren bat, jaiquico da su andia ta, egur guciac quendu bearrean, gueitzen badira berriac, irtengo du gar ondagarriac.

Ah, cristau maite Jaincoaren serbicioan sartu cerana! Jaquizu azquenerano irautea bide onean dala guchi barzuena, cerren gueienac artu nai ezdituen neurri egoquiaco orretaraco. Bear dira, bada, gauza bi: bata Jaincoaren aparteco gracia edo laguntasuna ta bestea gure aldetic artzea bitarteco sendoac. Jainco zu gabe eguin zairuanac etzaitu salvatuco zu gabe. Bearra eguin bear du gracia gurequin batera.

Ichasoan aice ederraquin cijoan oncia guelditzen da batzuetan aiceac uts emanda calma edo paque caltegarrian, dago ez aurrera, ez atzera lecu batean. Ah oncia! Orrela bazaude, etzera elduco uste cenduan lecura. Beste batzuetan jaiquitzen zaizca aice gogor ta contracoac, botatzen due oncia atzera ta galtzen ditu aice ederrarequin eguin cituan bideac. Ichasoan dijoacenac ezdue onetan culpatic, nai ta ez guertatzen dira ta marifielic jaquintsuenac ere ecin eragotzi lezaque ez aice contracoa, ez aicegabetsuna. Ordea, Espiritu Santuaren aice ederra berez beti dago prest; aice oni laguntzen badiogu, beti joango guera aurrera. Baña nondic izango degu aice ederra? Oracioc. Bai, oracioan Espiritu Santuac arguitzen ditu gure enten-dimentuac ta berotu borondatea ezagutzeko pecatuaren calteac.

Certan dago cristauac penitenciaric ez eguitea edo eguiten asi badira ez irautea? Dago

biotzarequin aztertzen ezditugulaco etorquizunac ta gure fede santuco gauza miragarriac. "Oroi zaite ta gogora ecarzu eriotza, juicioa, betico gloria edo betico infernua ta ezdezu iñoiz pecaturic eguingo edo iraungo dezu bicitza onean" —dio Espiritu Santuac—. Orobat, cembat gauza miragarri ce atuco ezliraque Jesu Cristoren bicitza, Pasio ta eriotzaren gañean, artuco baguendu bera pusca bat egun oro? Necazari ta bearguilleac ere au eguin dezaquee beren lanen artean noicean bein biotza Jaincoagana alchatuaz ta beren neque ta penac Jesusen icenean esqueñiaz. Ecin iraungo degu bicitza onean biotzarequin aztertu edo ceatzen ezpadi-tugu etorquizunac. Suric biciena itzalico da erregarriric ematen ezpazaio.

Beste erremedioa da sarri confesatu ta confesorearen iritzira comulgatzea. Bai, sarri erre-cibitu bear ditugu sacramentuac, batez ere confesiocoa, emendic datocen on andiacgatic. Con-fesioac barcatzen du pecatuai cegoten betico pena ta aldatzen du emen edo purgatorioan demboraz bucaruco dan penan. Biurtzen dio animari pecatuarequin galdu zuan graciaren apaindura ta soñeco ederra virtute ta doay ascorequin. Berriro eguiten du Jaincoaren seme ta adisquide, Jesu Cristoren senide, Espiritu Santuaren bicilecu edo eliza era ceruaren jabegai. Ematen ditu pecatutic alde-eguiteco ta bicitza onean irauteco ceruco laguntasunac. Ascotan ematen du animaco paquea ta sosegu gozo bat. Piztutzen ditu pecatuarequin illac gueratu ciran irabaciac.

Jaunaren gracion gaudenean eguiten ditugun obra onaquin merecitzen degu betico bici-tza. Ezditugu, bada, galdu bear gure nequeac ta orretaraco sarri confesatu bear degu. Confesio onac sendotzen gaitu tentacioen contra pelearzeco. Dembora lucean confesatu gabe dagoanari aztutzen zaizca gauza asco, cefiac demonioac gogoan iduquico dituan acusatzeco, baita ere Jaincoac castigatzeco, ta arrazoi onec ere beartzen gaitu sarri confesatzera. Bacan confesatzen diranac, confesatu nai duenean, oituraren faltaz, sentitzen ditue pena andiac. Davidec janci cituan Saulen armac ta, onac baciran ere, oequin ecin ibili zan oituraren faltaz; onela, confe-sioco armac menderatzen baditue ere demonioa, mundua ta araguia, guchi servitzen dioce bacan confesatzen diranai. Urte gucian orraztu gabe egon danari orrazten asitzen danean chit min ematen dio orraceac, baña sarri orrazten dana orrazten da pena gabe ta atseguinerequin. Oitura charra nequez escuratzen da ta berandutic berandura confesatzen diranac bici dira gueienean beren oitura gaiztoen mendean. Ezdegu oitu bear gaitzean, ezdiegu larga bear pecatuai gure animetan erroac ematen ta orretaraco bideric onena da sarri confesatzeta, cerga-tic confesio ona dan gure medicu Jesu Cristoc gure animaco eritasunac sendatzeco larga cigun erremedioa.

Gañera, sarri confesatu bear degu gure anima obeto garbitzeco ta gure asmo onac berri-tzeco. Andre batec ariac zuritu nai dituean, matazac sartzen ditu lisiban sarritan ta ezda aspertzen lisibatzeaz zuri zuri eguin artean; ezgaitecen, bada, gu ere aspertu sarri confesatzen gure animac pecatuaren manchaetic zuritu nai baditugu. Eliseo profetac aguindu cion Naamani zazpi bider Jordango ibaian garbitzeco ta orrequin lepra joan citzaion. "Garbi zaitezte ta egon zaitezte chucunac" —dio Isaias profetac—. Eta jaquin dezagun ezduala itzeguiten gorputzeco garbitasun ta chucuntasunaz, baicic animacoaz; bereala dio: "quendu-zazue zuen pensamentuetatic gaitza, largazazue pecatua ta icasi ezazue ona eguiten.

Da orobat probechu andico gauza sarri confesatzeta, cergatic confesoreac lagunduco digun bere conseju ta abiso santuaquin ta bere oracioaquin, eta orregatic joango guera aurreratuaz bicitza onean. Ezditugu aín lagun ontzat artu bear pecatuac, non gure animan dembora lucean iduqui nai dirugun. Gucioc guera argalac, gabiltza perillez inguraturic ta erorten guera sarri pecatu chiquietan beintzat; eta pecatuan sarri erorten guera ezqueroz, bear degu orobat sarri confesatu. Jazgaia edo arropa loiz betetzen zagunean, laster garbitzen degu; ori bera eguin bear degu, bada, animarequin guerozo utzi gabe. Ostalari gaiztoa da demonioa; bota dezagun, bada, bereala gure echetic. Gure pecatuquin etsaiaren atzaparretan gaude-nean, deitu deguiogun Jesu Cristori. Nola ascoren deadarraquin lapurrac igues eguiten duen,

ala infernucio etsaiac igues eguiten due ongui ta sarri confesatzten gueranean. Nola cuchillo cuquin ta erdoytua autsarequin garbitzen danean guelditzen dan zuria ta garbia, ala gure anima garbitzen da pecatuen erdoytic confesioco autsarequin ta guelditzen da zuria ta ederra.

Ezpata erdoytua luzaro badago bere maguiñan edo zorroan, galtzen da oso ta ezdu ecertaco servitzen; orobat, luzaro pecatuan dagoan animac, ezdu ifioiz erdoya quenduco edo ozta quenduco du. Zori gaiztocoa da pecatari confesio eguiatzcoarequin pecatuen erdoya quendu orde, beti guero animaren salvacioa ta confesio ona uzten dituana, cergatic pecatuac biotza gogortuco dion ta azquenean pecatuan iltzera erorrico dan. Ez daquigu bat batetan ilco guerán, ezdaquigu azqueneco eritasunean itz gabe gueldituco guerán, ezdaquigu urrengo Pazcoetara irichico guerán; bacar bacarric daquigu pecatariac guerana ta orregatic gure salvacioa estimatzen badegu, ezagutu dezagun otzac gaudena ta urrera gaitecen suagana, confesatu gaitecen sarri, cergatic osagarri orrequin garbituco degun gure anima, baita ere eguin aurre-rapenac bicitza onean.

Iraun nai duanac bicitza onean ta salatu, igaro bear ditu egun guciac animari gaitz andiric eguin gabe ta artu egun bacoitza ondo pasatzeco neurriac. Ceruetaco erreinoac escatzen ditu neque ta indarrac ta necarzen diranac ta indar eguiten duenac irichico due. Gure animaco salvacioa ezda aín cer-eguin laburra, non eta dembora zati bat bear ezduan. Cer ateraco degu mundu gucia gue retuaz, anima galtzen badegu? Edo, cer eman dezaquegu bere ordean? Igarotzen dira ichasoc bicitza galtzeco perill andiarequin diru pusca batzuec gatic. Eri daudenac edaten ditue edariric samifienac osasuna gatic. Eta anima sendatzeagatic ta aberasteagatic cer eguiten da? Baña orren neque andia da goiz oro Jaincoagana biotza alchaztea ta berari egun gucico lanac esqueintzea? Neque andia Ama Virgifiari egun oro iru Ave Maria errezatzea libra gaitzan pecatuco tentacioetan erortetic? Neque andia aingueru guardacoari edo zaitzalleari, norc bere iceneco santuari ta errico patroari devocio izatea? Neque andi bat noicean bein gure beargaien artean biotza Jaincoagana goratzea, erlojuaren otsa aditzean Ave Maria bat esan, ta datorren orduco lanac Jaincoari esqueintzea? Neque andia da oera joan aurrean esamifia pisca bat eguitea eguna nola igaro duan ezagutzeco? Neque andia da atseca-be edo damu andia ematen diguen gauzac izaten ditugunean biotza Jaincoagana jasotzea ta bere amorioz isilic igarotzea? Neque andia da tentacioco demboran gurutze bat becoquian edo biotzean eguitea Jaincoac gorde gaitzan erortetic? Ah, cristau esquergabea! Ori zor diozu Jaun maitagarri aimbeste pecaturen ondoren infernura bora gabe zauzcanari? Arzai on zure gose ta bear baliz becala beragana deitu zaituanari? Certaco dira zure negarrac, zure confesioac, zure itz onac, iraun nai ezpadezu bide onean? Azqueneraño onean irauten duanac izango du cerua. Iraun dezagun, bada, Jaunaren borondatea eguiten, ill gaitecen munduaren-zat, grifia gaiztoenzat ta gure buruenzat, Jesu Cristorenzat bacarric bici izateco ta modu orretan irichico degu oraíñdañico pecatuen barcacioa, aurreracoan pecatu gabe irauteco doaia, eriotza on bat eguiteco gracia ta guero ceruco gloria. *Amen.* —1828— Otaegui.

VI. ALEA

Doctrina. Cer dan cristaua ta gurutze santuaren ganean.

(1)

Ecín guizonac iduqui lezaque mundu onetan, ez zorion andiagoric, ez diñade altuagoric cristau izatea baño. Iduqui bitza ondasunic ugarienac, jan edanic gozoenac ta dibersioric atseguinsuenac; au guztia ecer ez da cristau izatearen aldean. Cristau izateac bacarric eguiten du guizona Jaincoaren seme, bere ondasunen jabegai edo herederu, Jesucristoren anaia eta ceruco erregue. San Pedro apostoluac esaten cien lenengo cristauai: "zuec cerate generacio auqueratua eta noblea, sacerdocio erreala, gende santua, Jesucristoc beretzat erosia, ez cillar, urte eta arri precioso galducorraquin, ezpada bere odol precio baguearequin". Odol onec eguiten gaitu erregue, ez noizbait galduco dan erreinuren bareco, ezpada beti beti Jaincoarequin iraungo duan erreinuco. Orregatic ezdegu beste gauzatan ipini bear gure onra, gure gloria, gure anditasun eta gure poza cristau izatean baño. Au da gure nobleza benetacoa, au gure zoriona eta au gure on guztia.

Eta zu cristaua cera? Deritzat bertatic eta poz pocic eranzungo didazula: "bai. Jaincoaren graziaz". Ala da: cristau cera, ez cerez, ez cere aleguiñaz, ez zure indarrez, ez zuc mereci edo irabaci cendualaco, ez zure gurasoac izatea eman cizuelaco; Jaincoaren gracia uts utsagatic eta zurequin beste ascorequin iduqui ezduan erruqui ta misericordia iduqui duala co arri dezu mesede parebague au. Zu sortu ta jayo ciñanean, beste asco sortu ta jayo ciran, batzuec mairuen errietan, beste batzuec juduen artean eta asco gentillen artean. Oec guztioac, Jaincoac oen pecatuaquin misericordia berezco bat ezpadauca, ezdira iñoiz cristau izango, ezdira elizan sartuco, ezdue batayoric artuco eta nai ta ez condenatu bear due. Etzenduan zuc oec guztioac baño guciago mereci izan guraso cristauaegandic jayotzea, ez oen ardura ta contuz batayoa artzea, ez eliza santuaren seme ta cristau izatea. Orra cergatic diozun cristaua cerala Jaincoaren graziaz, au da, Jaincoac bacarric eguin cizula mesede au. Cristauaren icena dator Cristogandic eta esan nai du Cristoren guizona, au da, cristaua da Cristoren fedea daducana; fede au eman citzaion batayoa: orduan itza eman zuan fede au beti gordeco zuala, beti Cristoren servitzari izango zala eta berari jarraituco ciola berac eracusicaco bidetic.

Cristauaren sillu, ezagugarri edo siñalea, cefietan igartzen dan norbait dala cristaua, da gurutze santua, bada icusten degunean bat ciñatzen, bertatic igartzen degu cristaua dana. Eta cergatic? Bera dalaco¹ Cristo crucificatuaren iduria; bada bera dacuscunean deritzagu icusten degula guizon bat besoac zabalic eta, Jesucristo modu onetan ill zalaco, bera icustec acordae-razortzen digu gure Salvadoreac iltze gogorraquin josiric igaro zuan eriotza gogorra.

Modu bitan ciñatzen guera edo eguiten degu gurutze santua gure gañean. Lenengo, iru gurutze eguiñaz. Lenengoa becoquian, diogula: "gurutze santuaren siñaleagatic". Bigarren aon, diogula: "gure etsaieratic". Irugarrena bularrean, diogula: "libra gaitzarzu, gure Jauna ta Jaincoa". Iru gurutze oec eguin bear ditugu escu escuico beatz andiarequin, beste beatz eta escu gucia zabalic daucagula eta gueregana beguira, icusten degun becela eguiten duala evangelioa mezan esan edo cantatzen duanac. Eguiten degu gurutzea becoquian Jaincoac libra gaitzan pensamentu gaiztoetic, bada gure entendimentuen lecu burua izanic, ara botatzen dizquigu demonioac pensamentu char eta gaiztoac. Eguiten degu aon Jaincoac libra gaitzan itz gaiztoetic, bada nola andic irteten duen birao, maldicio, murmuracio, itz loi ta beste itz gaiztoac, eguiten degu gurutzea aon, gure miac onelaco gauza lotsagarri ta gaiztoric esan ezdezan. Eguiten degu gurutzea bularrean Jaincoac libra gaitzan gurari edo deseo ta obra gaiztoetic, bada nola bularrean daucagun biotza eta nola andic irteten duen gogo, deseo ta obra gaiztoac, gurutzearequin garbitzen degu, beñtan erne ezdedin eta irten ezdezan gauza charrec.

Ciñatu edo gurutze santua eguiteco bigarren modua da eguitea beatz andiaren urrengo

(1) Eskuidaztian "dalaco" aditzaren azken silaba ezabaturik agertzen bada ere, "-co"ri deritzogu bukaera egokia.

beatz biauquin gurutze bat: becoquitic eta bularrera; ezquerreco sorbaldatic escaicora, icendatzen degula irutasun edo trinidadet qutziz santua; esaten degula beatzac becoquian ipintzen ditugunean, Aitare; bularrean ipintzen ditugunean, Semearen; eta ezquerreco sorbaldatic escaicora daramagunean, Espiritu Santuaren icenean. Amen. Gurutze au ta berdin lenengo ciñatzeco moduco irurac eguiten ditugu escaiarequin eta ez ezquerrarequin, escaia onraduagoa dalaco ezquerreco baño; eta ala, ázqueneco juicioan ceruraco dauden santuac Jaincoaren escaitic egongo dira ta ezquerretic condenatuac.

Misterio guztiz benegarri ta miragarriac daude sarturic gurutze santuan eta guztiac aitortzen ditugu ciñatzen gueranean. Lenengo, trinidadetaco, bada esanaz Aitare ta Semearen eta Espiritu Santuaren, diogu dirala iru persona berezco edo bana diranac; eta esanaz icenean, eta ez icenetan, diogu dala Jainco bacar bat. Bigarren, araguitzea edo encarnacioa, bada becoquitic bularrera escaia eramanaz aditzera ematen degu trinidadetaco bigarren persona, cein dan semea, jeitsi zala cerutic Ama Virginiaren errai garbietara aragui edo guizon eguitera. Irugarren, aditzera ematen degu Jesucristoren pasio ta eriotzaco misterioa, bada gurutzea eguiñaz adi erazotzen degu Salvadorea ill zala bertan, gu pecatutic saluarzeagatic. Laugarren, erospeneetaco edo erredenciocaco, bada escaia ezquerreco sorbaldatic escaicora pasatzean adierazotzen degu Jesucristoc igaro edo pasatu guinduala demonioaren mendetic bere seme izatera.

Onemeste misterio benegarri dauzalaco beregan ciñatzeac, beti beti iduqui du eliza santac gurutzea bere escaia irme ta sendotzat bere etsaien aleguiñen contra. Apostoluac bera iduqui zuen beren armatic seguruenenat, berarequin garaitu ta menderatu cituen etsai ta peligroric icaragarrienac eta berac eracutsi ciocen lenengo cristauai ciñatzen beren etsaiac menderatzeco, cequielaco gurutze santuan ipini zuala Salvadoret indar ta sendotasunic andiena etsaiquin irmo peletzeco. Eta badaquizeu nondic edo certatic datorquion gurutze santuari escaide aña andi au? Ara bada. Gure etsai oec dira demonioa, mundua eta aragua. Oec garaitu cituan Jesucristoc gurutzean illaz. Anche quendu cien lenago ceuquen al edo escaia, anche irabaci zuan beracgandic goituzte edo triunfo miragarri bat, anche azpiratu, banatu ta menderatu cituan. Guc gure gañean gurutzea eguiñaz berritzen degu Salvadoretaren goituzte edo trinfo au eta bera icusiarequin gogoratzen zaie etsai oei nola azpiratu ta zapaldueric guelditu ciran; eta alaco modutan argaldu ta indar ba gue uzten ditu oroipen onec, ece bertatic igues eguiten due aña neque andia eman dien gurutzea ez icusteagatic. Orregatic lecu gucietan, egunez naiz gabez, goicean naiz arratsaldean eguin bear guenduque gure gañean osasunaco siñale au. Baña batez ere eguin bear degu obra onen bat eguitera goacenean, premia, estutasun edo perillen batean arquitzen gueranean, tentacioren bat sentitzen degunean, oetic jaiquitzean, echetic irtetean, elizan sartzean eta jatera edo lotara goacenean. Eta cergatic aña sarri? Nonnai gaude arrabiaz betetaco etsaiz inguratutic, oec beti beti daude aleguina guztiac eguiten gu galtzeco, eta orregatic guc ere aleguina gucian sendotu bear degu gordegarri sendo onequin.

Ezagututic gure ama eliza santac gurutzearen indarra ta gurutzeagandic datozquigon on andiac, nai luque bere seme guztiac iduqui deguioen devocio andi bat ceruco Erregueren irudi oni eta oitu diten ambat sarrien ciñatzera. Onetaraco berac ematen die egemploa. Ezdu nai ecer eguin dedin bere erreligioco gaucetan gurutze bague. Sacramenturen bat eguin edo eman bear bada, berran arquitu bear du gurutzeac. Meza esan bear bada, ezdu uzten gurutze baguico aldarean esaten. Evangelioa esan edo cantatu bear bada, lenago esan edo cantatuco duanac ciñatu bear du liburua eta bere burua. Ogui ta ardoa consagratu baño lenago, ez bein bacarric, ezpada sarri ta sarri beren gañean gurutzea eguiten da, eta orobat eguiten da consagratu ezquero. Comunioa eman bear bada, lenago ostiarequin gurutzea eguiten da. Cerbait bedeincatzen bada, anche da gurutzea. Nai luque gure ama maite onec non nai icusi dezagun gure Maisuaren iduri au eta ala nai luque non nai arquitu dedin; eliza, eche, guela, oe, bide, mendi eta beste lecu gucietan, non nai acorda gaitecen Jaincoaren

semeac bertan illarequin eguin cigun mesede paregabea; non nai iduqui dezagun demonioaren contra armaric seguruena eta non nai adonatu dezagun Salvadorea bere idurian.

Bai, nere cristauac, adonatu bear degu gurutze santua, Jesucristo bertan josiaren iduria dalaco edo, obeto esateco, gurutzea adonaten degunean, berari erreberencia eguiten diogunean, bere aurrean macurtu edo belaunico jartzen guereanean, ezdegu adonaten zur edo egur gurutzea eguiten duana, ezpada Jesucristo bera gurutzean josiric. Gurutzea adonatzeco elizac ipiniric daucan orazioa da au: Adonaten ta bedeincatzen zaitut Cristo, cergatic zure Gurutze Santuarequin erredimitu cenduan mundua. Orra nola gurutzea adonaten degunean, diogun Jesucristo bera adonaten degula, eta esquerrac ematen dioscagula, gurutzean eguin cigun mesede neurri bagueagatic.

¡O Jesucristoren guizonaganaco amorio paregabea! ¡O caridade neurri baguea! Etzitzai onasco izan gu bere eriotzarequin demonioaren mendetic ateraric, bere Seme eguitea. Jaquific ceñi indarsu, ceñi traidore ta ceñi asmolari dan gure etsaia, nolaco aleguific eguingo zituan gu bere mendera biurtzeco; eman nai izan cigun arma seguru bat, etsai gogor negandic gordetzeco. Baña ¿ceñierraza? Ezdaucagu cer joan urrutira bere billa; ezdaucagu cer escatu iñori, ezdaucagu cer eman ondasunic, ez diruric bera erosteco. Gure beatzetan ipini zuan gure Jaunac indarric andiena, gure etsaien asmorico gogorrenac banatu eta deseguiteco; gurutzea berarequin eguific guelditzen dira desegufic bere indar guciac. ¿Cer gauza errazagoric au baño, edo cñatzea baño? Egunez, naiz gabez, arguitan, naiz illunean, oian, naiz maian, echean, naiz sorroan, guere cereguific eta arazoac larga bague peleatu guentzague arma onequin, gogor eguin eguific infernuco demonio guciai, eta utzi indar bague beren malicia guztia.

Baña esango dirazu: Sarri cñatzen naiz, eta ala ere eztacusa oberic nigan; deminioac igues eguin bearrean, beti amildarazotzen nau pecatuan. Deritzat eguia diozula. Baña, ¿Cergatic dator negargarzico gaitz au? ¿Cergatic gordetzen etzaitu gurutzeac demonioagandic? Deboicio bague cñatzen ceralaco. Ezdituzu beguiratzen gurutze-guite orretan dauden misterioac, eta orregatic cñatzen cera arrastaca. ¿Cein gauza negargarria! Cristau asco icusten ditugu gurutze orde edocein moduco caco batzuec eguiten. Au da demonioaren tentacioric andiena. Ezdauca gure tentatzaille onec gurutzea baño etsai andiagoric: berari dio bildurric andiena: ezda auzartu edo atrebitzen bera dagoan lecura urteratzen ere; bera icusi ac bacarric gogoratzen dio, Jesucristo bertan illaz, beragandicitabaci zuan goiratzea; eta alaco moduz lotsatzen du acordatze onec, aifi argal uzten du, aifi erquin; ece guelditzen da indar bague Salbadorearen idurian bere gañean daucanaren contra peleatzeco, eta igues eguiten du, bera ez icusteagatic. ¿Cer eguiten duala uste dezue bada infernuco asmolari onec, gugandic arma aimbeste bildur dion au quentzeco? Artu erazotzen die cristauai, arrastaca cñatzeco oitura citala, modu onetan gurutze orde, caco batzuec eguin ditzaten, beraquin peleatzera datorrenean arquitu ditzan aimbeste bildur dion arma ori bague. Guizon itsuac! Cristau sorrac! Arrastaca eguindaco caco oriec ezdira cristauaren ezagungarria edo siñalea; ezdira caco oriec Jesucristo crucificatuaren iduria; ezdira caco oriec Jesucristo demonio, mundu eta araguiagandic irabacitaco goitutzen oroipena. Orregatic ezdira caco oriec Jesucristo demonioaren contra utzi cizquigun armac, eta ala, deabrua gurequin pelatzera² datorrenean, arquitzen gaitu larrugorrian, sendogarri bague eta eguiten du gurequin nai duan guztia.

Cñatu gaitecen bada, lenengo espacioz, zucen eta bear dan moduan gurutzeac eguiten ditugula; bigarren, al degun devocioric andienarequin, Jesu crucificatua berbera gure gañean ipintzen baguendu becala; eta irugarren, esaten ditugun itzai contu artzen diegula. Artu badegu gurutze orde cacoac eguiteco oitura charra, quendu dezagun eta oitu gaitecen gurutzeac zucen ta ondo eguitera. Gurutzean arquituco degu bear degun guztia; orche

(2) "Peleatzera": badirudi egileari beste askotan erabiltzen duen biarren si labako "e" bokala ahaztu zaiola.

daucagu gaitz, neque eta lan guztien erremedioa, bada bertan ipini zuan Salvadoreac bicitza, osasuna, animaco ondasunac eta piztutzea. Berarequin idiqui cizquigun ceruco atea eta nai izan zuan bera izan cedin ceruco bide zucena. Bera etorrico da juicioco egunean Juezaren aurreic eta izango da berarequin devocio benetacoa iduqui zuenentzat pozgarriric andiena, bada jariric Jesucristoren escutic, adituco due bere bendicioa ta izango due beticotasun gucian ceruco gloriáz gozaten³ egoteco dicha. Amen.

Doctrina 1ª del Padre nuestro.

Sobre el proemio y las dos primeras peticiones.

(2)

Adanen lenengo pecatua ezqueroz, guizonac bere indar utsaquin irichi ecifiñ bere azquen fiña ta orretaraco bear dituan gauzac, ceñac diran gracia ta virtuteac, ceren guztiraco bear duan ceruco socorrua ta amparoa, Jesucristo cristau gucien buruac ta maisuac, apostoluac escaturic, esan zuan Aita gurea guri oracio eguiten eracusteco. Oracio eguita da Jaincoagana biotza alchatzea ta mesedeac ari escatzea. Da Jaunaren misericordiac ateetan otsez egotea ta, ezaguturic gure argaltasun ta pobreza, mesede, laguntza ta graciac escatzea fedea eracusten dituan gauzac sinisteco, mandamentuac gordetzeco, sacramentuac probechuarequin errecibitzeco ta gure premia gucietan laguntasuna irichitzeco, cergatic oracio santu onec beregan dauzcan, San Agustinec dionez, santu guztia Jaincoari eguin diozquen escariac ta guc bicitza onetan escatu ta deseatu al dezaquegun guztia.

Baña nola asco ezdan Aita gurea buruz edo gogoz jaquitea, baldin orrec cer esan nai duan ezpadaquigu, orregatic jaquin ta consideratu bear degu Aita Gurea esatean oracio orretan itzeguiten degula Jainco gure Jaunarequin, berari Aita deituaz; ta deitzen diogu Aita cergatic eman cigun izatea gure animac ecer ecetic eguiten cituala, cergatic demonioaren mendetic atera guinduan pecatu jatorricotic edo originaletic libratuaz ta cergatic eman cigun graciaco izatea bataioan, non izan guñan eguiñac Jaincoaren seme ta ceruaren jabegai. Azquenic, deitzen diogu Jaincoari Aita, ta ez gueiago, ceren lengo demboraetan Jaincoari deitzen bacitzaion ere Jauna, Andientza, Alduna ta guztiz Altua, Jaincoac, —dio San Pedro Crisologo— aldatu ta gambiatu ditu icen oriec Aita amoriotsuaren icenean, jaquin dezagun ezgai ruala nai munduco aberats ta andizquiac becela esclabotzac¹, ezpada semetzat bere amorioaren fiñezac guri emateco ta escatu deguiogun seme batec aitari escatzen dion esperanza ta ustearaquin, baldin gu apartarzen ezipaguera Jaincoaren semeen obligacioetatic; ta obligacio oriequin cumplitzeco bear degu bera aita becela amatu, servitu, onratu ta berari obedecitu, bada au guztia ta gueiago eguitera obligatzen gaitu semearen icenac, ceña errecibitu guendu an argandic izate naturalezaco ta graciacoan.

Esaten degu Aita gurea, ta ez nerea, cergatic Aita nerea esatea dagocan Jesucristori bacarric, nor Jaincoa danez dan Aita beticoaren Semea ta gauza bat bera Aitarequin, baña cristauac nola gueran Jaincoaren semeac berac aifitzacotzat artu guindualaco, ta ez izatez Jesucristo becela, bear degu esan Aita gurea. Gañera esaten degu Aita gurea cergatic guztioac gueran anaiac, Aita ceruetaco baten semeac ta gure arteco iñor ere, naiz izan aberatsa, naiz pobrea, arrotasunez bete ezdedin edo lagun progimoa pobrea dalaco desprecia ezdezan, cergatic Jesu Cristo gure Jaunagan ta Jaincoaren aurrean ezdan diferenciaric morroi ta nagusiaren artean, pobre ta aberatsaren artean. Bada, Jaincoac desberdintasunarequin ematen baditu ere gorputzeco doaiac ta munduco ondasunac, berdintasunarequin ematen die guciai gracia ta ceruco doaietaraco escubidea ta derechoa, ta orregatic lagundu bear diogu barac besteari

(3) Jatorrizko testuan ezabaturik dator aditz amaiera; halere, tesuinguruak nahiz beste atalburuetako bukaerek garbi erakusten digute “-tzen” dela aditzaren azken silaba.

(1) Egileak horixe idatzi du “esclabotzat” jarri nahian.

anaia eguiatzacoac becela, escatzen degula guztioac guztientzat ta guztioac bacoitzarentzat, cergatic Jaincoari besteentzat oracio eguiten diona beretzat aprobechatzen dan —dio San Gregorio— ta beretzat oracio eguiten duanean, ambat lasterrago izango da enzuna, cembat devocio gueiagorequin besteentzat erregutzen duan.

Esaten degu "ceruetan zaudena", cergatic doctrinan esaten degun becela Jaincoa lecu guztian badago ere, gauza guztiai izatea emanaz, gauza guztia gorde ta zaituaz, gauza guztia gogoan ta beguien aurrean iduquiaz ta guztia eguin ta deseguin al dezaqueala, gauza guztien Jaun ta Jabeac becela orretatic² esaten degu "ceruetan zaudena", cergatic Jaincoa or aguertzen dan becela ta or icusi, gozatu ta alabutzen duen aingueru ta santu guztia. Azque-nic, guc lurretic esanaz *ceruetan zaudena* aitortzen degu ceruco erri dichosotic, noraco eguinac izan guñan, desterratuac bici guerala ta bicitza doacabe onetan gure suspirio guztia izan bear duela ceruraco.

Aditzera eman ditugun itz oec, *Aita gurea, ceruetan zaudena*, dira oracioric onenaren asiera ta diosala, cefiarequin ematen diogun Jaincoari onra, doai esqueña ta erreberencia; dira itzastea ta prestaera berari escatzeco eman deigun bear deguna. Baña, o lastima! Cristau ascoc esaten dirue itz oec aifi atencio ta erreberencia guchirequin, non dirudien itzeguiten duela egurrezco jainco batequin, ta ez Jainco cerua ta lurra ta orietan dauden gauza guztia eguin cituanarequin. Bildur izan zaitezte bada ta bildur izan gaitecen guztioac, bada baldin aingue-ruac ceruan bildurrac ta icaraz itzeguiten badioe Jaincoari, arrazoi gueiagorequin guc icaratu bear degu ta caso eguin norequin itzeguiten degun *Aita gurea, ceruetan zaudena* esaten degu-nean.

Eguiaz, eguia au ez consideratzetic datoz, ez bacarric Jaincoac gure erreguac ez aditzea, baicic baita ere guizonac bere gusto ta pasioen ondoren arrastaturic, ardura bague ta noiz nai Jaincoa ofenditzea. Eguia au consideratu baguez erori ciran pecatuan Susanaren castidadea manchatu nai zuen zarrac ta Susana apartatu zan pecatutic Jaincoaren aurrean cegoan oroipenarequin, bada erabaqui zuan lenago bicitza galtzea Jaincoaren aurrean pecatu eguin baño. Eta obeto aditu dezazuen, esan ezazue: atrebituco litzaque mirabe bat nagusiari ecer ostutzen bera beguira dagoala? Atrebituco litzaque alaba bat bere onorea saltzen bere gura-soaren aurrean? Ez, duda gabe baña eguiten balue, ezlitzaque izango ausardia ta lortsagabeta-sun andia? Bada ausardia ta lortsagabetasun andiagoa da pecatariarena, cergatic atrebitzen dan Jaincoa ofenditzen arpeguiz arpegui, bere aurrean ta beguira dagoquiola. Baña onela eguiten da egun oro cristauen artean ere, cergatic ezduen consideratzen Jaincoac icusten dituana ta presente dagoana. Bada, cristaua, considera ezazu zure itz ta obra guztietan Jaincoaren aurrean zaudela ta arc icusten zaituala; ta nic esaten dizut profetarequin, Jaincoaren mandamen-tu guztia gorde ta virtute guciac irichico dituzula.

Aitorturic cristauac atencio ta umiltasun andiarequin gure Aita Jaincoa cerueran dagoala, Jesucristoc eracusten digu Aitagurearen zazpi escari bacarretan Jaincoari aren onra ta doaies-queñiraco ta gure oneraco ta probechuraco escatu al deiqueeogun guztia; eta escari orietan escatzen degu guretzat on guztien ugaritasuna ta gaitz guztien erremedioa. Baña nola beti gure pretensio guztietan Jaincoaren onra ta servicioari dagozcan gauzac escatu bear ditugun gure probechuraco dirac³ baño lenago, orregatic lenengo iru escariac dagozca Jaincoaren onrari ta ondorengo laurac gure ta gure lagun progimoaren onari, ta San Agustinec esaten digu etzagula guelditzen escubideric beste moduz ta beste ordenatan Aita gurea esateco ta orrec dacartzian escariac eguiteco.

Aita gurearen lenengo escaria da: "santificatua izan bedi zure icena". Cer escatzen dezu escari orretan? Jaincoaren icena izan dedilla ezagutua ta onratua mundu guztian, "au da,

(2) "orregatic" ipini beharko luke.

(3) Badirudi "diranac" ezarri asmoz, huts egin duela bi hizki janez.

—dio David erregue santuac— munduco gende guciac ezagutu dezatela gure Jaincoa, aren icen santua alabatu dezatela ta guztia Jainco ori adonatu dezatela, cergatic Jaincoaren semeac izateco dicha duenac lenengo deseatu ta beren itz ta obraquin procuratu bear duena da beren Aita onaren gloria ta onra zabaltzea, guztia ezaguturic aren ontasuna, liberaltasuna ta beste doay onac amatu ta errespetu dezaten ta obedecitu deguioen". Esan det bear degula deseatu, nai izan ta procuratu gure itzaquin ta obraquin, cergatic bata ta bestea bear diran, apostoluac eracutsi ta eguin zuen becela Espiritu Santuz beteric juduen ta gentillen aurean Jaincoaren icena y glorificatu, predicatu ta santificatzen zuenean, sufritzen cituela tormentu izugarriac ta martirioa.

Orobat eracusten digue ta eguin due gure eliza santuan izan diran ta diran santu ta santa guztia eguin dituen ta eguiten dituen oracio, egercicio ta mortificacio guztietan, bada beti deseatu due Jaincoaren onra ta ezaguera duen guztia beren eguille ta erredentorea alabatu ta servitza; "ta au da eguiac —dio San Pedro— Jaincoaren icena santu eguitea"; "au da —dio San Mateo— gure Aita ceruetacoa gloriaz betetzea"; ta au da Jaincoac agindu ta ordenatzen duana, dio bada: "gorde itzatzue nere mandamentuac ta eguin ezazue orieci esaten duenai ezdezazuela nere icen santua manchatu, baña eguin ezazue aleguiña mundu guciac icen santu ori santificatu dezan".

Eta galdetzen det: eguiten degu guc esan ta escatzen degun becela? Deseatzen degu ezaguera duen guztia Jainco ezagutzea, erreverenciatzea ta servitza? Deritzat guztioi erantzungo degula baietz, baña eguiten degu aleguiña gauza guztia baño lenago Jaincoaren icena santificatze, gure biotzac ari oso emateco, gure obra guztia Jaincoari esquetze, argatic obra orieci guztia eguiteco, Jainco gauza guztien gañean erreberenciatu ta amatze ta bera ecertan ere ez ofenditze. Billatzen degu gure nai, deseo ta obra guztietan Jaincoaren gloriari andiena edo gure eraac, erregaloac ta estimacioac? Lotsa baguera eguia erantzuten, San Pablo erantzuten du gugatic: "guztia —dio apostoluac— billatzen ditue beren eraac edo convenienciac ta ez Jesucristorenac; norc bere eraac billatzen ditu Jainco baño lenago, lenago billatzen ditugu gure atseguñac gure Aita cerucoaren gloriari andiena baño". O guizonen ichutasuna! Bada esaten dioe Jaincoari "santificatu izan bedi zure icena" ta eguiten due esaten duenaz bestera. Penaz ta naigabez igartu ta legortu bear guenduque icustean Jainco aibeste eratan ta modutan ofenditua.

Aita gurearen bigarren escaria da: *beto gugana zure erreinua*. Escritura sagraduac eracusten digu Jaincoaren erreinua dala iru modutacoa: erreinu izatezcoa edo naturalezacoa, erreinu graciacoa ta erreinu gloriacoa. "Erreinu izatezcoa edo naturalezacoa da ura, norequin Jaincoac gobernatzen dituan cristauac gauza guztien jabe bacarrac becela" —dio David erregue santuac—. Bigarren erreinua da graciacoa ta da ura, norequin Jaincoac gobernatzen dituan cristau onen animac, ematen dioztela laguntasunac, socorruac ta gracia bera ezagutze, servitze ta gauza guztien gañean amatze. Irugarren erreinua da betico gloriacoa, ceña daucan Jaincoac prestatuac —San Mateo evangelistac dion becela— bera bicitza onetan amatu ta servitzen duenentzat.

Au ezarriric galdetzen det: cer escatzen diozu Jaincoari esaten dezunean *beto gugana zure erreinua*? Erreina dezala Jaincoac gure animetan emen lurrean graciarequin ta guero eman deigula ceruco gloria. Jaincoari escatzen dioguna da, bada, eman deigula graciaco erreinua, norequin, San Lucasec dion becela, erreinatzen duan Jaincoac anima justuetan, ta gracia orretan edo estadu graciacoan egoteco dicha badegu, escatzen diogu gracia ori pecatuarequin galdu bague iduqui ta gorde gaitzala, ematen dizquigula bere laguntasun ta socorruac, ifiolaz ere gaitzakeriac gure biotzetan erreinatu ezdezan; baita ere escatzen diogu beti iraun bear duan gloriaco coroa, bada nola Jaincoac eguin guinduan erri zorionez bete orretaraco, ta erreguturic gudan egon dedilla graciarequin, escatzen diogu eraman gaitzala bere gloriara, non gure pasio ta pecaturaco griña guztietatic libratuac, santificatu bear degun aren icen

santua, bana ezdiogu escatzen erreinu izatezcoa edo naturalezacoa, cergatic au Jaincoari bacarric tocatzen zaion, gauza guztien jabeari becela.

Gure nai, deseo ta ansia guztiac bear luquee izan ceruraco ta esan bear guenduque sarri Kempis devotoarequin: "o ceruco egontegui zorioneco! O eternidadeco egun argui ta eder gauac bein ere illundu ecin lezaqueana ta Jaincoaren arguiz beteric dagoana! Egun beti alegueria, beti bildur baguea ta beti estradu ta sasoi batean irauten duana! O mundu au bucatuic ta egun ori guretzat arguituric balego! Noiz icusico degu gaitz oen guztien acabe-ra? Noiz, o nere Jaincoa, asico guera zugar bacarric pensatzen? Consola gaitzatu, Jauna, destierro onetan ta gure nequeac arindu itzatu, gure biotzac graziaz bete itzatu ta zure amorioan iracequi gaitzatu, mundu onetan zu bacarric amatu ta servituric, izan dezagun ceruco glorian zu icusten ta zutzaz gozatzen beticotasun gucian egoteco dicha. Amen."

Doctrina 2ª del Padre nuestro. Sobre la tercera y cuarta petición.

(3)

"Eguin bedi zure vorondatea nola ceruan ala lurrean" da Aita gurearen irugarren escaria. Cer escatzen dezu escari orretan? Eguin dezagula Jaincoaren vorondatea lurrean gaudenoc, zorionecoac ceruan eguiten duen becela. Guztiz arritzeco da guc escari au eguita, cergatic David erregueren bidez Espiritu Santuac eracusten digun Jaincoac toqui guztietan nai duana eguiten duala, ta aurrera orobat eguingo duala; "baña escatzen degu orrela —dio San Juan Crisostomoc— Jaincoac bere graciarequin lagundu deigun ta, gure escucotasuna edo libertadearen vorondatearequin bat eguñic, gauza guztietan eguin dezagun lurrean arc nai duana, santuac ta aingueruac ceruan eguiten duen becela". Bate re nai-ecic bague eguiten due aingueru ta santuac ceruan Jaincoaren vorondatea, ta orobat eguin bear degu guc emen lurrean, on ta gaitz guztietan bat eguin ta conformatzen guerala Jaincoaren vorondate santuarequin, cergatic quejatzen baguera ondasunac galdu ditugulaco edo sentitzen badegu premia, pobreza, eritasuna, nequea, persecucia edo beste onelacoren bat ta ezpaditugu mandamentuac gordetzen, ezdegu ifiolaz ere eguiten escari onetan escatzen deguna edo ezguera Jaincoaren vorondatearequin conformatzen.

Cerutarrac eguiten due Jaincoaren vorondatea gauza guztietan ta atseguin andiarequin; orobat bear diogu guc eman Jaincoari gure biotz guztia atseguin andiarequin ta partiquetan ibilli bague; baita ere eguin aren vorondatea gauza guztietan ta ez contentatu gauza batzuetan eguñiarequin. Jesu Cristo gure maisuac eracutsi cigun eguia au, bada etorri zan cerutic lurrera ta eguin zuan beti bere Aita Jaincoaren vorondatea, ta eguin zuan ez egun bat edo bian, baicic bere bici guztian ta gurutzeco eriotza sufritu arteraño. "Nere aita ce ruetan dagoanaren vorondatea eguiten duana sartuco da ceruetaco erreinoan" esaten digu Jesu Christoc berac San Mateoren evangelioan. Beraz, Jesu Cristori jarraitzen ezdiona ta Jaincoaren vorondatea eguiten ezduana ezda ceruan sartuco. Eguin dezagun, bada, gauza guztietan Jaincoaren vorondatea, merecitzeco gracia ta ceruco gloria.

"Egun iguzu gure egun oroco oguia". Cer escatzen dezu escari orretan? Eman deigula Jaincoac gorputzari dagocan mantenua ta animarentzat graciaren mantenu espirituala ta sacramentuac. San Lucasen evangelioan esaten da guizon batec iduqui ecic cerequin maia ipiniric icustera etorri citzaion adisquide bati, joan zala bere beste adisquide bategana ta erregutu ciola iru ogui ema teco. Eta au da guc escari onetan Jaincoari eguiten diogun erregua, bada escatzen diogu gorputzeraco premia deguna, animarentzat gracia ta ogui ceruco sacramentuetan ta batez ere aldareco sacramentu santuan artzen deguna. Lenengo escatzen diogu Jaincoari bicitza gordetzeco bear degun guztia, ta orretaraco bear degu jana, sofiecoa ta bicilecua. Gaitz bagueco egonzan edo Adanen pecatua baño len ezguenduan gauza orien bearic; edo gauza orietacoren batzuen bear baguñian, lurrac seguru ta neque andi bague ematen cituan, ta guizonac estradu orretan bearra eguin bear bazuan ere, beti eguingo zuan neque bague ta poz ta atseguin andiarequin. Baña pecatuarequin galdu guinduan gauza orie-

guztiac. Lenago lurrac neque andi bague ta seguru ematen zuan bici izateco bear zan guztia; baña pecatuaren ondoren, Jaincoac madaricatu zuan lur ori ta ecin lur orretatic atera liteque janaria necatu bague. Madaricacio orren ondoren, lurrac eman cituan aranza ta larrac ta guizona izan zan condenatua bere becoquico izardiarequin oguia jatera. Pecatu orrec berac eguin zuan gure larrugorritasuna lotsagarri ta beartu guinduan soñecoac billatzera, ta ori bague ezguenduan izango soñeco bearric. Azquenic, desterratu guinduan lurreco paradisutic, non etzan beñiere sentitzen eritasun ta beste gaitzic.

Premia oriec ezaguturic Jaincoaganarzen guera ta esaten diogu: "egun iguzu gure egun oroco oguia". Ortic ezagutzen degu guztioac Jaunaren bear guerala: *dioi guztioac, cergatic Erreguec ere escatu bear dion Jaincoari egun oroco oguia, eta ematen ezpalio ezluque batere izango*. Esamiña ditzagun Jaincoari eguiten diogun escarico itz guztia. Lenengo escatzen diogu oguia, ta orrec aditzera ematen du gauza bearrac ta premiazcoac bacarric escatu bear ditugula, ta ez gueieguiac; "jateco ta jancitzeco bear deguna izan ezqueroz, contentu bear degu" —dio San Pabloc—. *Habentes alimenta et quibus tegamur, his contenti simus*. Jaincoac ezdigu aguintzen escatu deguiozcagula acienda andiac, aberastasun asco ta soñeco ederrac, baña bacarric oguia. Bigarrego, esaten degu gure oguia, eracusteco lenengo ezdegula jan bear besteren oguia, ezpada gurea, cergatic oguiac izan bear duan gure neque ta bicimoduarequin irabaci, ta ez bide gaiztoz biribillatuac. Bigarrego, ogui ori jan bear degula gure lagun progimoarequin, au da, gure aleguñan ta aldegunean limosna eguin bear diegula pobreak. Irugarrego esaten degu egun oroco oguia, cergatic egun oro gauden premian ta orregatic egun oro bear degun escatu. Azquenic esaten degu egun iguzu, au da, ezdala aleguñan bidegabecoric eguin bear gauza asco juntatzeco, ezda ere contu gueieguiric iduqui urrengo eguneco janariaz. Jaincoac gaurcoa eman du ta orobat biarcoa emango du.

Arturic premia ta bear deguna, baliatu bear degu ondasun orietzaz Jaincoari gloria emateco, ta ez gastatu bera ofenditzen; baldin emazte bat senarrac eguin diozcan gala ta soñecoaz baliatuco balitz beste bati gusto emateco, izango litzaque ichustasun ta gaiztaqueria andia; bada, duda gabe, ascoz andiagoo da cristauac Jaincoac emandaco ondasunaquin bera ofendituaz eguiten duan ichustasun, gaiztaqueria ta pecatua.

Janari, janci ta echelegorraz gañera, ceñac bear ditugun gure gorputza gordetzeco, bear degu gure animac mantentzeco ogui espirituala, ta ori da Jaincoaren itz santua. Jaincoac aditzera ematen digu itz santu ori batzuetan gure biotzetan berac itzeguinaz, besteetan liburu onetan abisoac emanaz ta azquenic, besteetan sermonarien aotic itzeguñaz. Nola gure gorputzetan dago an su bat barrumbe guztia erreco liqueguna, baldin janariarequin berrituco ezpalitz, orobat pecaturaco grña gaiztoen suac erre ta deseguingo luque anima, baldin Jaincoaren itzaren prescatzen ezpaliz, bada itz santu ori da gure grña gaizto guztien berotasunac escuratzen dituan janaria. Eguiaz, janari ori bague ecin bici liteque anima, ecin aci liteque ta ecin fruturic eman lezaque. Au ezagutzen du David erregue santuac esanaz baldin Jaincoaren legue santuan sarri pensatu ezpalu, dembora ascoz lenago bere umillacioan galduco zala, au da, baldin Jaincoaren itzac consolatu, poztu, janaritu ta gorde ezpalu, azturic egongo zala.

Gure animac ogui orren daucan premiatic jaiotzen da Jaincoari itz santu ori escartzeco obligacioa. Jesu Cristo gure Salvadoreac berac deitzen dño itz santu orri oguia esaten duanean guizona ezdala lurreco oguiarequin bacarric bici, baicic Jaincoaren aotic datorren itz guztiaquin ta ori dala animaren ogui eguiazcoa. Ogui ori da eguiaz gurea ta guri bacarric dagoquiguna. Gorputzac bear duan oguia edo janaria degu ganaduaquin naasia edo ganadua ta guc bear deguna; baña ogui espiritual ori da gurea bacarric, ceren dan Jaincoaren ezaguera duenentzat. Egun oro guera ogui orren bear, cergatic pecaturaco grña gaiztoen suac beti ta instante edo une guztietan gure anima aoltzen duan, baldin janari ceruco orrequin aren berotasun ta garrac prescatzen ezpaditugu. Itz santu ori, bada, bear degu deseatu, baita ere

aldegun guztian aditu ta igandean sermoian edo doctrinan aditu deguna pensatu ta gure biotzean gorde.

Bi ogui oriez gafiara, bada irugarren bat lengo biac baño ascoz obeagoa ta baliosoagoa, ta ori da Eucaristiaico oguia edo sacramentu santu aldarecoa. Lenengo, ogui au da guretzat lenagoco biac becin bearra edo premiazcoa, bada ori bague gure anima ecin iñolaz ere bici liteque. "Baldin jaten ezpadezue guizonaren semearen araguaia ta edaten ezpadezue aren odola, ezdezue zuetan bicitzaric izango" esaten digu Jesu Cristoc berac. Premia ori icusiric, elizac deseatzten du animaren janari ceruticaco ori sarri ta bear becela cristau guztiaic errecibitzea ta aguintzen ere die guchienez urtean bein Pazcoaco demboran ta eriotzaco orduan errecibitzeco.

Bigarren, Jaincoari escatu bear zaio ogui Jesu Cristoc bere araguaia dala ta munduaren salvacioagatic emango duala esaten duan ori. "Zure gorputzaren bicitza gordetzeco oguia edo janaria billatzten dezu; —dio San Agustinec— billa ezazu orobat Jaincoa zure anima bici izan dedin. Ogui ori da berariaz gurerzat eguiña ta emana. Nobis datus, nobis datus". Ondo izango litzaque sacramentu ori egun oro errecibitzeco estaduan egotea eta Trentoco Concilioac deseatzten du meza gucietan cristauac comulgatzea, baña ori ecin baditeque sacramentua errecibituaz, comulgatu bear degu guchienez desearequin meza enzuten degun guztian, deseatzten duela estadu graciacoan daudenac Jaun cerucoa errecibitzea, esanaz: "*zu cera, Erredentore maitea, munduaren pecatuac quentzen dituzuna. Zu cera animari eguiatzco paquea ematen diozuna. O cein dicha andicoa ta zorionecoa izango nintzaquean egun oro zu errecibitzeco bear dan animaren garbitasuna banueca! Cer dicha neretzat zure onequiñetan parte eguiña izatez ta zu nere biotzean iduqui ta gordetzea! Baña ezagutzen det ezdedala mercei zu errecibitzea. Garbitu ezazu, bada, nere biotza, gogoz bada ere errecibitu zaitzadan ta fede, confianza ta caridadearequin zurequin juntatu nadin. Ab! Oraindic etzaitut bear becela amatzten! Indazu gracia gueiago amatzeco. Bat eguin nazazu zurequin gueiago bici ez nadin ni, ezpada zu bacarric bici zaitzean nigan". Pecatu mortalean daudenac, sacerdotea comulgatzen dan demboran deseatu bear due pecatuco estadutic irtetea ta orretaraco eguin acto contriciozcoac, Jaincoari misericordia ta gracia escuruaz¹.*

San Ambrosioco esplicatzean Aita gurearen itz oec, "egun iguzu gure egun oroco oguia", esaten du cristauaren bicitzac bear duala izan comunio santuraco prestatze seguitu batec, ta urtean bein baicic comulgatuco ezipalu ere, igaro edo pasatu bear dituala egun guztiaic egun oro comulgatu bear balu becela, ta ezduala mercei urtearen azquenean comulgatzea, urte gucian bici izan ezpada egun oro comulgatzeco estaduan. *Sic vive, ut quotidie merearis accipere, qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere.*

Sarri errecibitu bear da aldareco sacramentu santua ta errecibitu ondo prestatutic; orretaraco bear da pecatua gorrotatu, bicitza ona eguin ta umiltasun ta amorio andi batequin mai santura joan. Ezda bicitzaco ogui orrequin eriotzaco oguia eguin bear. *Mors est malis, vita bonis.*

Ezagutu ditzagun, bada, gure premiac Jaincoaren autrean, batez ere gure animaren premia espiritualac, ta escatu deguiogun orien erremedioa ta arintasuna. Gauza espiritualac escatzen diozquenai Jaunac emango dizte munduco gauzac ere, baldin salvacioraco conveni bazaizte. Baña barez ere ondo baliatu gaitecen Jaincoaren doayaz. Ezditzagun orieci galdut, ezda ere menospreciatu. Iguzu, bada, Jauna, ogui on ta balioso egun oro emateci aguianduric daducazun ori. Gure gaitz guztiaic medicuac becela senda itzatzu, gure animai graciaco bicitza eman eguiezu, zure adisquide ta zurequin bat eguin itzatzu, beti zurequin bici gaitean ta illtzen gueranean ceruan zure arpegui ederra icusten egoteco dicha ta zoriona izan dezagun beticorasun guztian. *Amen.*

(1) Idazleak "escatuaz" ipini nahi zuen, antza.

Doctrina 3ª del Padre nuestro. Sobre la quinta petición.

(4)

Barca zaizquigutzu gure zorrac guc gueren zordunai barcatzen dieztegun becela. Cer escatzen dezu escari orretan? Barca deguizquigula Jaincoac gure pecatuac guc barcatzen diegun becela agraviatu gaituenai ta gaizqui eguin diguenai. Iru gauzagatic pecatuai deitzen zaie zorrac: lenengo, cergatic pecatu eguiten duanac ofenditzen duan Jaincoa, ta orregatic guelditzen da eguin dion bidebagueagatic satisfacioa edo ordafia emateco zorrarequin, bigarrena cergatic pecatu eguiten duanac Jaincoaren leguea ausetzen¹ duan, ta nola legue santu orrec aguintzen dion saria ori gordetzen duanari ta pena edo castigua gordetzen ezduanari, orregatic legue ori ausetzen duana guelditzen da pena edo castigu ori pagatzeco zorrarequin; irugarrena, nola guztioac gauden obligatuac gure animac virtuteaquin apaindu ta betetzera ta obra onen frutua Jaincoari ematera, ta ala, obra onac eguiten ezdituana, ta are gueiago, obra onen lecuan obra gaiztoac edo pecatuac eguiten dituana guelditzen da zorretan Jaincoarequin. Nola bada guztioac faltratzen degun Jaincoaren leguean, dala eguin bear ezguenduqueana eguiñaz, dala eguin bear guenduqueana eguin baguez, orregatic umiltasun andiarequin Jaincoari erregutu bear diogu barca deguizquigula gure zorrac.

Emen sartzen guera oracio genero berrian, bada lenagoco lau escarietan Jaincoari escatu diozcagu ez bacarric ondasun beticoac ta animacoac, baicic baita ere gure gorputzeraco bear ditugun gauzac; baña orain erregutzen diogu aparta ditzala gugandic gorputzeco ta animaco gaitzac bicitza onetan ta bestean.

Guztioc daucagu escari onen bearra edo premia, cergatic guztioac gueran pecatariac, Jaincoac escritura sagraduan esaten digun becela, dio bada: "ezda lurrean guizon justuric, ona eguiten duanic ta pecatu eguiten ezduanic. Norc esan aldezaque -dio beste toqui batean- "nere biotza garbia dago ta ezdaucat pecaturic"? "Baldin esaten badegu —dio San Juanec— ezdaucagula pecaturic, engañatzen ditugu gure buruac ta ezdago guban eguiaric". Eta Jere-miasen liburuan esaten digu: "esan dezu 'pecatu bague ta inocentea nago ta orregatic apartatu cenduan zure colera nigandic'. Ni sartuco naiz zurequin juicioan, cergatic esan dezun ezdezu-la pecaturic eguin". Itz oec guztia ontzat ematen ditu Jesu Cristoc aguintzen digunean esateco: "barca zaizquigutzu gure zorrac guc gueren zordunai barcatzen dieztegun becela". Eta pensatzea edo esatea ezdegula eguin pecaturic dauca condenaturic Milevaco Concilioac itz oetan: nai izan zuan concilioac, baldin norbaitec pensatzen badu edo uste badu santuac Aita gureco itz oec esaten dituenan, *barca zaizquigutzu gure zorrac*, esaten dicuela umiltasunez, ta ez eguiaz, gueldi dedin escomulgatua. Bada, norc sufrituco luque Jaincoari berari guezurra esanaz oracio eguiten duana, esanaz ezpanaquin barcatzea nai duala ta biorzarequin ezdaucala zorric barcatua izateco? Eguia da, beraz, pecatariac guerala ta Trentoco Concilioac dion becela, justuac ere egun oro pecatu chiqui edo venialetan erorten dirala ta oriee ere eguiare-quin esaten duela "barca zaizquigutzu gure zorrac".

Emen escatzen diogu Jaincoari barca deguizquigula ez bacarric pecatu chiqui edo venia-lac, baicic baita ere pecatu andiac edo mortalac ta pecatuac gatic mundu onetan edo bestean pagatu bear ditugun penac; baña pecatu mortalac barcatzeco ezda asco oracio au esatea, baicic bear degu errecibitu sacramentu penitenciacoa confesio on bat eguiten degula edo, guchie-nez, confesio on ori eguiteco asmoa contricioco damuarequin ta gueiago pecaturic ez eguiteco asmo sendoarequin.

Esaten degu gure pecatuac, cergatic gure culpaz bacarric pecatu eguiten degun. Eta onela, gaizqui eguin deguna ezagaturic, escatzen degu Jaincoaren misericordia pecatu orien manchaetic libratzeco. Eta emen ezditugu escusatzen gure pecatuac, ezda ere besteri culpa-ric egotzi gure lenengo guraso Adan ta Evac eguin zuen becela, baicic gueroac gueren buruac

(1) Nahiz orri honeran "ausetzen" bi aldiz erabili, gehienetan "ausi"z baliatzen da Otaegui.

juzgatzen ditugu, esanaz Davidequin: “ezdezazula permititu, Jauna, nic nere biotza itz maliciaz beteetara ceartzea nere pecatuac escusatzezo”.

Esaten degu barca zaizquitzu, ta ez barca iztatzu, cergatic guizon guztiac alcarrequin juntatu ta bat eguiten gaituan caridadeac escatzen digu bacoitzari lagun progimoaren salvacioaz contua iduquitzea ta oriec gatic ere oracio eguita gugatic eguiten degunean. Lagun progimoagatic oracio eguiteco iduqui bear degun deseo au eracusten ciguen Moises ta San Pablo; lenengoac Jaincoari erregutzen cion onela: “edo barca eguezu pecatu au, edo barcatzen ezipadieu, borra nazazu zure liburutic”; eta bigarrenac: “deseatzen nuan Jesu Cristo gandic uste ditudan ondasunac dembora pusca bateco galtzea, nere lagun progimoaren amorioagatic”.

Guc gueren zordunai barcatzen dieztegun becela. Jaincoa guri gure pecatuac barcatzera obligatzeagatic esaten diogu guc ere barcatuco diegula agravia tu yaituenai ta yaizqui eguin diguenai. San Pablo esaten digu “barca itzgatzeu batac besteari eguindaco bidebagueac, Jaincoac barcatu dizquitzen becela”. Bidebagueac barcatzen artu bear degun modeloa da gure Salvadorea ta orregatic ezdegu lotsatu bear jarraitzen. Jesu Cristoc, gu bera ofenditzen ibilli arren, ematen digu gracia, billatzen gaitu ta beste on asco eguiten digu; beti barcatzen digu ta barcatzen dizquigu pecatu genero guztiac. Orobat eguin bear degu, bada, guc ere gure etsaiaquin. “Baldin zure lagun progimoac ofenditzen bazaitu, —esaten digu Jesu Cristoc— cenzatu edo corregitu ezazu ta zu ofenditua damu badu, barca eguiozu, ta egunean zazpi bider ofenditzen bazaitu ta zazpiretan zugana etortzen bada barcacio esque, barca eguiozu”. Jaincoac nai duan ezqueroz gure erfuquitasuna izan dedin orren andia, cer pensatu bear degu aren goganaco² misericordiaz? Ezgaitecen, bada, bein ere aspertu barcatzeaz.

Mandamentu onec aguintzen duana eguita baño gauza andiago ta obeagoric ezda Jaincoaren ta cristau onen iritzian. Bere burua garaitzen duana ohea da erriac artzen dituan generala baño. *Melior est qui dominatur animo suo expugnatore urbi.* Jesu Cristo etzan contentatu etsaiac amatzezo ta aei barcatzezo aguinduarquin, baicic eman cigun berac egemploa. Gurutzeco tormentuan illtzen ceuquenac gatic bere Aita beticoari esan cion: “barca eguezu, ezdaquie cer eguiten duen”. Cer caridadea! Bere puebloari eren Jaincoa illerazoaz eguiten duen pecatua barcatzezo, esqueintzen diozca Aitari eguiten diozquen burlac ta isuri erazotzen dioen odola; illtzen da azquenic aegatic ta gugatic. Ah! Jainco guztiz aldun batec aguintzea asco ezipada zure biotza bidebagueac barcatzera muguitzezo, muguitu bedi guchienez Salvadoreac gurutzean eman cizun egemploarequin! Mendi santu artan isuri zuan odolac etsaiai barcatzea escatzen dizu. *Sanguis Christi clamat reconciliationem.*

Jacob-en semeac ciran beren anaia Joseran etsaiac, aita au aec baño maiteago zualaco. Artzen due au illtzezo asmoa ta ezdira asmo orretatic apartatzen leice batean goseac illeraztezo ezipada, ta ezdue ortic ateratzen federic ezduenai saltzezo baicic. Orregatic Josec aetatic venganza artu cezaqueanean barcatzen die, amatzen ditu ta gosetean mantentzen ditu. Anaia icusi ta Josec negar eguiten du, isurtzen dituan malcoquin aen gorroto ta envidiaren manchac garbitu nai balitu becela.

Orobat David Erreguec barcatu ciozten bidebagueac Sauli, Absalon bere semeari ta Semei gaiztoari. San Pablaren atseguinic andiena da maldicioac bedeincacioquin ta charqueriac oneguinaquin pagatzea. San Estevanec bere perseguitzalleac gatic bere odola esqueintzen cion Jaincoari. “Jauna, —esaten dio— ezdeguiezula egotzi ni illtzean eguiten duen pecatua”. Evangelioac ala barzen du Jericoco bidean erituric cegoan guizon baten contua artu zuan sama ritanoa. Jesu Cristoc berac aguintzen digu samaritano onen egemploa seguitzezo, esanaz: “zoaz ta eguizu orobat”.

(2) “guganaco” izan bide da.

Vengantza artzea beti izan da debecatua particularentzat ta ezda ocasioric venganza ori cillegui danic. Aditu ezazue Jaincoa bera: “ezdezazula —dio— venganzaric artu ta ezdezazula zure biotzean gorde lagun progimoac eguin dizun gaitzaren oroipena”. “Baldin bidebagueac bidebaguearequin pagatzen badet, —esaten du erregue profetac— arrazoi andiarequin izango naiz nere etsaien escuetan entregatua, bada Jaincoari bacarric dagoquiu venganza artzea”.

Jaincoac ezdigu barcatuco guc ere barcatzen ezipadegu ta tratuco³ gaitu misericordia gabe guc gure progimoac tratatzen baditugu erruqui bague. Guc vengantza artzen badegu, Jaincoa ere vengatuco da ta gurequin eguingo du guc progimoarequin eguiten deguna bera. “Baldin guizonai barcatzen badiozcatzue eguindaco bidebagueac, —dio Jesu Cristoc— zuen Aita ceruetacoac barcatuco dizquitzue zuen pecatuac”. Cer due cer icusi zuri eguin dizquitzen bidebagueac Jaincoaren contra eguin dituzun pecatuaquin,edo cer comparacio arquitzen da orien artean? Cer eguin bear ezdezu Jaincoaren adisquidetasunera biurtzeco? Itzali itatzu zure sentimentuac ta orrequin itzalico dituzu Jaincoac zu re contra daduzcanac. Sosega ezazu zure colera ta orrequin sosegatuco dezu Jaincoarena. Ama ezazu zure etsaia ta Jaincoac amatuco zaitu. Zuc gaizqui eguin dizunari barcatzen badiozu, Jaincoac ere barcatuco dizu.

Emen norbaitec esango du: “badaquit progimoari barcatu bear diodala eguin diran bidebaguea ta nere biotzaren erditic barcatzen diot, baña ura icusten dedanean burura etortzen zat eguin ciran bidebaguea, baita ere vengatzeco de sea”. Jaquizu gure araguaia dala macurtua gaitzeraco ta venganzaraco, ta espiritua beti dago jarria oneguitera ta barcatzera, ta emendic dator orien arteco betico guerra; orregatic, vengatzeco pensamentu ta deseo oriec burura etorri arren, ezdezu pecaturic eguiten, aleguina eguiten badezu oriec burutic quentzeco ta zure progimoa amatu ta eguin dizun bidebaguea barcatzeco.

Galdetuco dezu gorrotoan dagoanac esan dezaquean *barca zairquigutzu gure zorrac, gu gueren zordunai barcatzen dieztegun becela*. Bai; cergatic oracio ori eguiten degun eliza guztiaeren edo cristau fiel guztien icenean, ta elizan badira cristau on asco beren zordunai emen esaten diran zorrac barcatu dioztrecenac. Gañera, itz oec esatean Jaincoari escatzen diogu escari au bear becela eguiteco gracia; escatzen diogu pecatuen barcacioa, penitenciac doaya; escatzen diogu damutasun eguiatzco ta pecatuac ondo confesatzeco gracia. Nola bada gauza bearra ta precisoa dan guretzat agraviatu gaituenai barcatzea, orregatic barcacioa escatzen diogunean Jaincoari escatzen diogu gure etsyai barcatzeco ta aequin adisquidetasunera biurtzeco bear degun gracia. Orregatic, bada, esan dezagun sarri Aita gurea ta Jaincoari escatu deguiogun gracia ofenditu gaituenai barcatzeco ta gure etsai guztiaic Jaincoagatic amatzeco.

Baña escari au probchuarequin eguin nai duanac, pensatu ta gogora ecarri bear du oracic au eguirean Jaincoaren aurrean dagoala, barcacio esque dagoala ta erzaiola ematen barcacio ori damu duanari baicic; ta orregatic bear ditu bere pecatuac beguien aurrean ipini ta oriequin Jaincoa ofenditu dualaco damu ta sentimentuz negar eguin. Bear du aurrera apartatu lenago pecatu eguin ta Jaincoa ofenditu duan bideetatic. Au eguiten zuan David erreguec, esaten zuanean: “nere pecatua beti nere beguien aurrean dago”. Jaincoari escatu deguiogun, bada, gure pecatuen barcacioa ta misericordia; eta misericordia ori irichitzeco barca deguiogun gure ondasuneran, onran edo personan agraviatu gaituen guztiai. Pensa dezagun eriotzaco orduan gaudela, bada ordu ori etorrico da batzuentzat lenago ta besteentzat gueruago; pensa dezagun azqueneco ordu orretan santo cristo bat escuan degula Jaincoari misericordia esque gaudela ta besteaquin erruquitsuac ezipaguera, agraviatu gaituenai biotzetic barcatzen ezipadiegu, Jesu Cristoc esango digula: “misericordia gabeco juicioa, misericordiariac izan ezduan ta biotzetic agraviacoac barcatu ezdituan onequinn Cer esango dezu orduan? Esango dezu, orain esaten dezun becela, zu cinala agraviatua ta besteac barcacio escatu bear cizula; baña Jesu Cristoc esango dizu: “nic agravio andiagoac errecibitu nituan zugandic, orregatic ere aurre a artu

(3) Oker idatzia dago aditz hau, bigarren silabarik gabe, alegia. Zuzen jarririk: “tratatuco”.

nizun ta nere gracia emanaz billatu cinduztan; ezdezu bada beste aimbeste eguin nai izan zure lagun progimoarequin, misericordia bagueco juicioa, misericordiari izan ezduanarequin". Esango dezu, orain becela, etziñacala batere bideric eman agraviatu cinduanari, bafia Jesu Cristoc esango dizu: "eznizun nic ere bideric eman ni ofenditzeco, bafia ofenditu ninduzun; ezditutzu bada nic aguindu becela agraviac barcatu, misericordia bagueco juicioa, misericordiari izan ezduanarequin!". Esango dezu, orain esaten dezun becela, etzenduala beste gauzaric nai ura bere echean ta zu cerean egotea baicic; ta Jesu Cristoc esango dizu: "nic ere ezdet gueiagio nai zu, zure pecatu ta gogortasunarequin irabaciric daucazun infernuco eche orretan beti egotea baicic". Apartatzeco, bada, gure gañetic erorteco zorian dauden Jaincoaren castigu gogorrac, barcatu deguiegun biotzetic agraviatu gaituen guztiai, ama ditzagun guztia Jaincoagatic ta ama dezagun Jaincoa biotz quztitic. Esca deguiogun Jaunari misericordia ta gracia, guero irichitzeco ceruan betico gloria. Amen.

Doctrina 4ª del Padre nuestro. Sobre la sexta petición.

(5)

Ezgaitatzula utzi tentacioan erorten. Au da Aita gurearen zazpi escarrietan seigarrena ta Jaincoari escatzen dioguna da ezdeigula utzi ez erorten, ta ez lecu ematen pensamentu ta tentacio gaiztoetan; da Jaincoari esaten baguiñaca becela bere graciarequin lagundu deigula tentacioan arkitzen gueranean ta pecatuan erorten utzi ezdeigula. Eta ala, ezdiogu escatzen tentacioac quendu deizquigula, baicic ezdeigula utzi orietan erorten ta atseguin artzen, cergatic tentatua izatea ezda gauza gaiztoa, bada Tobias, Job, San Pablo ta beste santu asco justuac cirala izan ciran tentatuac, ta oraindic gueiagio, Jesu Cristo gure Jauna berroguet egunean desiertoan edo eremuan barautu ta bereala izan zan deabruaren aldetic iru aldiz tentatua, guri eracusteagatic tentacio garaituac asco servitzen duela ta dirala ain mercedimentu andico ac, non Espiritu Santuac Santiago apostoluaren bidez esaten digun: *zorionecoa guizon tentacioa sufitzen duana, ceren probatua izaten danean artuco duan bicitzaco coroa*.

Tentacioa dator batzuetan demonioagandic, sarritan gueurgandic ta beste batzuetan Jaincoagandic. Demonioac tentatzen gaitu gaitzera arrastatzeco; gure araguiac tentatzen gaitu ta demonioa servitzen da aragui orretzaz gu arrastatzeco cillegui ezdiran gauza ta atseguinen ondoren; azquenic, Jaincoac tentatu edo, obeto esateco, probatzen gaitu ceruco ta salvacioco bidean sendo ta irmo paratzeco.

Mundu onetan bici gueran artean bi tentacio genetoc paratzen gaitue gure animac galtzeco peligroan. Batzuec dira gustozcoac ta besteac gogoaren contracoac: tentacio gustozcoac edo gogozcoac dira gueurc naidegula edo gure falta ta culpaz etorten zaizquigunac; tentacio gogoaren contracoac dira gure izateac ta argaltasunac nai ezdegula ecartzen dizquigunac. Orra gure desdicha guztien sustraia ta asiera, ta, fede pisca bat baguendu, negarra pranco eraguin bear liqueguna. Orregatic doctrina onetan eracutsico dizuet Jaincoac deitzen ezgaituan tentacioetan bear degula igues eguin, baldin nai badegu tentacioa garaitu, eta Jaincoac deitzen gaituan tentacioetan bear degula peleatu, ceren peleatzen duanac etsaia garaitzen edo gallentzen duan.

Ezda tentacioric Jaincoaren graciarequin garaitu ecin litequeanic, berac ipintzen duan toquian tentacioan arkitzen danarentzat. Onela, graciac gorde cituan beren animac manchatu bague Abraan guezurrezco jaincoac adoratzan cituenen artean, Jacob gaiztoen artean, Moyses Igiton, Lot Sodomán, Daniel ta Ester corteco gendeen artean, ceren Jaincoaren aguintez arkitzen ciran pecatari ta gaiztoen artean. Orra, bada, tentacioan graciarequin conta dezaqueenac, ta dira Jaincoaren vorondatez ta Jaincoaren legue santuari obedecitzeagatic tentacioan arkitzen diranac.

Eguia au izanic ciertoa ta guc eguiten deguna eguiñic, nola echon ta espera dezaquegu Jaincoaren gracia? Cer, Jaincoaren ordenaz joaten guera pecatuarequin anima manchatzen degun lecu orietara? Jaincoari obedecitzeagatic ta aren amorioagatic gordetzen degu adisqui-

detasun gaizto ori? Jaincoari atseguin emateagatic eguiten ditugu aleguiñac gazte ori engañatze? Ez, ezguera Jaincoaren ordenaz sartzen santuric andiena erorico litzaquean tentacio orietan. Esaten degu Jaincoaren graciac amparatuco gaituala. Cer, uste degu gracia ori gure pecatuetan gurequin parte izango dala? San Antonio, San Ilario ta San Pabloc gracia ori penitenciaric andienen artean segurutzat etzeuquen, ta guc uste degu seguru topatuco degula pecatuco ocasioric andienetan?

Contrara, chit bildur izateco da ceññ Jaincoac, norc eguin guinduan bera amatze? ta servitze, gure pecatuen ta gure lotsagabetasunaren penan, beste edoceññ baño lenago bere gracia ucatu degu. Jaincoac maitatu gaitu, pareric ezduan gracia batequin bere ezaguera-ra deitu gaitu, bere semetzat bataioan artu gaitu, aimbeste graciarequin aberastu gaitu eta guc, izanic gueran becela aren semeac, guc bera ofenditzea, guc bera despreciatzea ta gu aren contra jaiquitzea da mundu onetan eguin al guentzaquean ichustasunic andiena.

Alde gucieratic pecatuco peligroz beteric gaude ta gure griña ta gaitzeraco macurtasunac ere pecatura arrastatu nai gaitue; orregatic, bada, bear degu apartatu pecaturaco ocasio ta bide guztietatic contu andi batequin. Gaitz edo eritasun ichascor batec bildurtzen gaitu ta bacoitzac al duan moduan apartatzera eguiten du. Cergatic bada animaren osasuna galdu dezaquean tentacio ta ocasioetatic apartatu ta alde eguiteco aleguiña eguingo ezdegu? Menturaz animac gorputzac adimbat balio ezdu? Ezagutzen degu bada Jaincoac deitzen ezgaituan tentacioetan bear degula igues eguin ta ori ez eguitea dala gure animac pecatuarequin mancharzea. Icusí dezagun orain nola Jaincoac deitzen gaituan tentacioetan bear degun peleatu ta jardun etsaia garaitzen.

Tentacioen contra peleatu edo guerra eguiteco bideac juntatzen ditut irutara: lenengo, bear degu esnaiac izan ta contuan egon; bigarren, bear degu oracio eguin; irugarren, bear degu araguaia illerazo edo mortificatu. Iru gauza oec eguiten baditugu, bear becela garaitu, gallendu, azpiratu ta escuratuco dirugu izaten ditugun tentacio guztiac.

Cristauaren conturic andienac ta lenengoac bear du izan etsaiac bialtzen diozcan tentacioen contra guerra eguiteco prestatzea. "Nere semea —dio Espiritu Santuac— zure anima presta ezazu tentacioen contra guerra eguiteco". "Artuzazue —dio San Pabloc— fede bici bat ta orrequin Jaincoaren armaquin becela defendituco cerate etsaien contra". "Contuz bici izan zaitetze ta beti etsaien contra peleatzeco prest egon zaitetze" dio San Pedro.

Contuan egon bear degu, esaten digu erreligio santuac, gure etsai gucien contra guerra eguiteco. Etsai oriec guztiz dira andiac ta aleguiña eguiten due gu galtze. Gure araguiac beste etsaiquin alcar artzen du ta casi gu acordatu gabe irikitzen dizte gure biotze atec, contuz eragozten ezipadio gu; munduac enganarzen gaitu; azquenic, demonioa dabill gu nondic galduco gaituan. Eguin dezagun, bada, gure animac salbatze, gure etsaiac oriec galtze eguiten duen adimbat aleguiña.

Ezda gauza gueiagotan encargaturic esnaitasun ta contu ori baño; "esnai ta contuan egon zaitetze ta oracio eguitze guelditu gabe —dio Jesu Cristo berac—; pensa ezazue beti zuen inguruan daudela zuec galtzeo dabiltzan etsaiac edo Jaincoac zuen fieltasuna probatu nai duala; contuan egon zaitetze, bada ezdaquize noiz etorrico dan edo izango dan, gabeen edo goicean. Contuan egon zaitetze, esaten dizuet berriz". Orra nola Jesu Cristoc itzeguiten duan, ta eciñ obeto aditzera eman cezaquean gure obligacioa.

Bigarren, bear degu oracio eguin: oracioac ecartzen dizquigu gure etsaien contra guerra eguiteco bear diran graciac, ta contuz bici izateac ipintzen gaitu gracia oriez baliatzeco estadian. Cristauaren bicitza mundu onetan da tentacio seguitu bat; orregatic, oracioac ta contuz bici izateac bear due izan egun oroco lanac. Elizaren asieraco cristauac guc baño obeto ezagutu zuen obligacio au. Btzuen guc baño tentacio gueiagoren contra peleatuquizunac ta orregatic beti ceuden oracioan; oriec bici ciran munduagandic aparte ta gu bici guera munduaren erdian, peligroen artean, ta orregatic bici guera ardura gabe, etsairic ezipaguendu

becela ta tentacioac gurequin eguitecoric ezpalue becela Oracioac ere ezdu ecer servitzen ocaseotic igues eguiten ezduanarentzat, ta au eracusten digu San Pedroren erorte ta pecatuac. Iru bider esan zuan etzuala bere maisua ucatuco ta argatic illtzera ere prest cegoala; oracioco gracia etzitzaion faltatu, Jesusec ere esan cion aren fedecac faltatu etzezan oracio eguin zuala. Orregatic Pedro bere gogoz ta bere indarretan confianza ipiniric, bere argaldasuna esamifiatu bague ta dijoan lecura Jaincoaren espirituac daraman edo ez beguiratu bague, itz batean faltaturic contu ta esnaitasun ecer irriescatzea eragotzico cionari, jartzen da ocasioan ta erorten da pecatuan. Egemplo oneratic icasi bear degu bein ere tentacioen bilia ez ibiltzen, baita ere gure buruan confianzaric ez iduquitzen.

Baia tentacioac seguru garaitu, gallendu edo azpiratzeco, contuz bici ta oracio eguiteaz gahera, bear degu gure araguaia mortificatu edo illerazo. Eguia da, graciac escuratu ta garaitu bear ditu tentacio oriec, baia alperric graciagan esperanza edo ustea iduquico degu, baldin ezipadegu araguaia ecitzen Jaquin naico dezue certan dagoan araguiaren ecitze edo illerazte ori. San Pabloc esaten digu Jesu Cristorena izateco ta oni leialtasun oso bat gorderzeco bear degula crucificatu gure araguaia, orren gustoac utzi ta orren cuticia gaiztoac ill. Ezda, bada, bicimoduric guizonen artean araguiaren ecitze ta illerazte ori premiazcoa ezdanic, ceren ezdan estaduric tentacioac izateco peligroan arquitzen ezdanic; cembat bada persona bat dan tentatuagoa, ambar dauca obligacio estuagoa araguaia ecitzeco. Jaquin dezagun, bada, araguiari obedecitzen diogun artean ta orren cuticia gaiztoac seguitzen ditugun artean ezdegula tentacioa garaituco.

Jaincoac bialtzen dizquigun tentacioac gogo onarequin artu bear baditugu ere, aren naiaren contra joateco bildur gabe erregutu deiqueogu tentacio batzuetatic libra gaitzala. Tentacio oriec dira araco tentacio gogor ta andi gogoaren contra becela arrastatzen gaituen aec; dira tentacio andi ta bildurgarri colpea gu acordatu becin laster eguiten duen aec; dira tentacio ichusi etortzen diran gucian pecatuan amiltzen gaituen aec. Nola orregatic beri Jaincoac nai duana eguin bear degun ta menturaz combeni zagun orrelaco tentacioaquin perseguituac izatea edo gure pecatuac gatic edo gure aurrerapenagatic, ara cer eguin bear degun tentacio modu orietan.

Contu andia iduqui, oracio gogotic eguin ta araguaia eci ta mortificatu arren, tentacioa gugana etortzen bada, artu dezagun Jaincoagatic, baia gogor eguin deguigun gure aleguiña ta al guciarequin; tentacio ori datorrenean bear degu acordatu Jaincoac bialtzen digun castigu bat dala ta adoraratu aren escua; bear degu acordatu dala su bat gu garbitzeco servitzen duana ta guciac eman Jaunari gure animaren aurrerapen ta onagatic daucan contuagatic; baia bear diogu gogor contra eguin tentacioari ta ezdiogu utzi bear gure buruac garaitu ta azpiratzen, soldadu etsaia icusi orduco armac bota ta iguesi dijoacenac becela.

Azquenic, tentacio asco padecitza ta tentacioac sarri izatea ezda siñale gaiztoa, baicic ona. Bai, sarri tentatuac izatea da siñale ona; da siñale bat Jaincoarenac guerala esan nai duana, bestela, cergatic etsaia gu galtzeco orrembeste saiaticu litzaque? Ezditu bein ere demonioac tentatzen bere mendean daduzcanac; baia gu consolatu ta poztu bear gaituana deabruac tentatzen bagaitu, perseguitzen bagaitu ta gu pecatuan botatzeco aleguiña eguiten badu, da gudan auqueratuen ta ceruraco daudenen sinaleac sentitzen ditualaco Ah, nere cristau maireac! Jaincoaren misericordiac entrañacgatic erregutzen dizuet egun onetan, gorde ditzagun gure biotzetan salvacioco siñaleac; ezditugu siñale oriec galdu bear, tentacioan atseguin ta gusto artu ta ezdio gu gure anima demonioari eman ta entregatu bear. Artu ditzagun gure molde ta modelotzat santu Jaincoaren icenean itzeguin duenac. "Badaquigu —dio Santiago apostoluac— deitzen dirugula zorionecoac guizon azqueneraño tentacioan iraun duenac. Badaquigu tentacioric andien ta gogorrenetan ceifi lazqui peleatu zuan ta ceifi guerra andia eguin zuan Job santuac ta nola tentacio guciac garaitu ta escura cituan. Badaquigu oraiñdic nola Jesu Cristo gure Salvadoreac guerra eguin duan demonioaren contra, nola tentacioac garaitu dituan ta nola gurutze batean ill zan". Jarraitu deguigun, bada, santuai ta

eguin dezagun oriec eguin duena tentacioac escura nai baditugu. Eta zuc, nere Jaincoa, Jainco nere biotzeco, gure argaldasunaz erruquituric, esan eguezu gure animai: "zuen salvacioa ni naiz". Jainco amorioz betea, baldin dicha on ori izaten badegu, gure animac contentuz beneric egongo dira zu alabatzen. Egun guztia ta gure bicitza guztia pasatuko ditugu zu bedeincatzen, azqueneraño peleatzen duenai aguinduric daucazun coroa izateagatic. Jaincoac bere amorezco ontasun guztiaz digula guztioi beti betico ceruco coroa ori. Amen.

Doctrina 5ª del Padre nuestro. Sobre la séptima petición.

(6)

"Baicic libra gaitzatzu gaitzetic". Au da Aita gurean Jaincoari eguiten diogun azqueneco escaria, ta da beste escari guztien bilera edo len esan dan guztia itz guchira biurtzea becela. Cer escatzen dezu escari orretan? Libra gaitzala Jainco gure Jaunac animaco ta gorputzeco gaitz ta peligro guztietatic. Gaitz genero asco dira gu mundu onetan bucatu ta gaitzeco perillean ipintzen gaituenac. Lenengo demonioa, nori deitzen zaion gaiztoa guizonen pe catuaren eraguillea dalaco; dabill gu bere mendeen paratzeco. Gañera, demonioari deitzen zaio gaiztoa, cergatic beti dagoan gurequin guerran ta perseguitzen gaituan eriotzaco gorroto batequin, guc ari dañuric ta calteric eguin ez arren. Eta fedearquin armaturic ta graciarequin defendituric topatzen gaituanean guri calteric eguiteco escubideric ezpadauca ere, orregatic beti dabill gu tentatzen ta guri cerua galerazteco aleguñac eguiten, ta orregatic esaten diogu Jaincoari: "libra gaitzatzu gaitzetic".

Bigarrego, escatzen degu culparen gaitzetic libratzea, au da, pecaturic, ceña dan gaitzic andiena edo, obeto esateco, mundu onetan dan gaitz bacarra. Baña nola lenagoco escari bietan Jainoari¹ escatu diogun gure pecatuen barcacioa ta tentacioetan ta pensamentu gaiztoetan atseguñic ez artzeco bear degun laguntasuna ta gracia, emen escatzen deguna da gure salvacioa galdu erazo leiqueguen animaco ta gorputzeco gaitz ta perilletaric libratzea.

Bicitza au guztia dago miseriaz beneric, Job santuac esan zuen becela. "Emacumeagandic jaiotzen dan guizona —dio— bici da dembora guchian ta betetzen da neque, pena ta miseria". San Gregorio Aita Santuac aditzera ematen ditu Adanegandic datocenen neque ta penac, ta esaten du ongui beguiratzen bada mundu onetan igarotzen dana, ezdegula arquiruco pena ta neque beneric. Gure gorputz illcorrac gordetzen daucagun contua dago pena, naigabe ta miseriaz beneric. Jaiotzen guera negarrez ta bici guera naigabez beneric: orain gaude eri edo gaiso, ta bereala sendoac ta sano; batean guera contentu ta bestean descontentu; orain gaude triste, ta bereala aleguere; batean gaude confianzaz beteac, ta bestean bildurrac ta negarrez; itz batean, ezdegu egunic milla aldetara ichuli ta iraultzen ezgueranac. Pasatuac edo igaroac pena ematen digu ta etorquizunac quezcas betetzen gaitu. Guizonaren deseo ta nairic andiena da zartzea, ta edade orretan arquitzen da premiaric andianean ta iñoiz ezda guchiago lagundua. Zarra larga ta desamparatzen du munduac, uzten due bere seme-alaba ta aydeac ta largatzen due bere gorputzaren parte edo miembro ta sentiduac; edade orretan bere arrazoia ere alde eguiten dio ta guelditzen zaizca bacarric eciñeguña ta eritasunac. Gure bicitza guztiraco da laburra ta penatzeco bacarric lucea. Gauza oec ondo beguiratzen ta pen satzen baguindu, beti ibillico guñaque negarrez, cergatic gauden condenaturic onembeste pena, naigabe ta neque sufriztera.

Gure bicitzaco egunac gastatzen ditugu armiarmac becela, bada nola armiarmac jarduren duan gau ta egun euliac achitzeco sareac eguiten, ala guc jarduten degu gau ta egun euliac achitzen, au da, bici guera beti munduan bear baguendu becela ta gure animaren onaz azturic ta ceruraco jaioac ezipaguña becela.

Bada, pena ta miseria oriec dira lau eratacoac: espiritucoac, gorputzecoac, demborazcoac

(1) Hitz honi "c" kontsonantea falta zaio: "Jaincoari".

ta beticoac, ta guztietatic libre izatea escatzen degu. Lenengo, gaitz espiritucoac dira animaren gaitzac, ceñec padecitzen dituan milla argaldade bere almen gucietan. Memoriai nequez icasi ta laster aztutzen ditu salvacioraco bearrac ta precisoac diran gauzac; contrara, erraz icasi ta gogoan iduquitzen ditu bear ezdiran gauzac, nola diran ipui, contu ichusi ta beste era onetacoac. Entendimentua ichuturic dabill munduco gauzen ondoren. Gogoa dago ascoz ma curtuagoa gaitzeraco ta bere buruaren amorioraco, gauza onetaraco ta Jaincoa amatzeco baño.

Campo aldeco sentiduac dira orobat guztiz desordenatuac. Bista ascoz atseguin guciagorequin macurtzen da gauza gaiztoetara, onetara baño. Aditzen ditugu gogo obearequin itz gaiztoac, murmuracioac, itz desonestoac, canta loiac ta besteren faltac, itz onac ta ceruraco bear diran gauzac baño. Gure gaitzeraco grina char oriec guztia ezaguturic, esaten zuan San Pablo apostoluac: "Norc libratuco nau gorputz illcor onetatic?". Eta eranzuten du: "Jaincoaren graciac, Jesu Cristoren bitartez". Gracia ori escatzen diogu, bada, guc ere Jaincoari esaten degunean: "libra gaitzatzu gaitzetic".

Bigarren, escatzen diogu Jaincoari gorputzeco gaitzetatic libratzea, gosea, egarria, otza ta bero gucieguia gugandic apartatzea, uragandic, suagandic ta trumoietic seguru egotea, arriac soroetan calteric ez egutea, guerra ta alborotic ez izatea; escatzen diogu Jaincoari aparta ditzala gugandic eritasunac ta izurria, libra gaitzala carcela, destierro ta beste onelaco desdicha guztietatic; ta azquenic, desterra ditzala gugandic urrutic pecatuac ta pecatuan bota guintzaquen gauza guztia. Gañera escatzen diogu libra gaitzala bat batetaco eriotzatic ta gure gaiztaqueriaquin Jaincoaren colera ta aserretasuna gure gañera biribillatetic. Gorputzeco gauzac escatu bear ditugu, baldin salvacioraco conbeni bazaizquigu, cergatic etzagun beti conveni gaitz orietatic guztietatic libratuac izatea. Eta Jaincoac gaitz orietacoren batequin edo gueiagorequin castigatzen gaituanean, acordatu gaitecen bialtzen dizquigula gure virtutea probatzeco ta pecatutic apartatzeco, edo Jesu Cristoren sufriquizunetan parte eguiñac izateco ta gure pecatuac castigatzeco, ta bear becelaco pacienciarequin eramaten baditugu, izango dirala guretzat probechu andicoac.

Ondasun demborazcoetan edo munduco ondasunetan arkitzen dira gaitz asco, bada quezca ta neque asco bear dira oriec biribillatzeco, ardura ta contu asco oriec gordetzeco, ta sentitu oi dira naigabe ta pena andiac oriec galtzen diranean. Eta esaten degunean "libra gaitzatzu gaitzetic" escatzen diogu Jaincoari libra gaitzala gaitz orietatic guztietatic. Gure onorean degu orobat cer sufritu asco: batean aditzen dira gure contra murmuracioac, bestean guezurrezco esamesac ta bestean bidebagueco quejac. Escatu bear diogu, bada, Jaincoari libra gaitzala gaitz orietatic, ez gure onagatic, bana bai pecaturic ez eguiteagatic edo gure contra esaten diran gauza oriequin pecaturen batean ez erorteagatic.

Baña gueiena escatu bear deguna da beste munduco gaitzetic libratuac izatea, au da, libra gaitzala purgatorioco penaetic ta batez ere infernuetic, ceñec diran gaitz guztietan andienac ta bildurgarrienac. Gaitz genero orietatic guztietatic libratuac izateco eguin bear degu oracio asco, bada oracioac Jaincoaren aserretasuna biguntzen du. Oracioarequin peleatu bear de gu gure etsairic gogorrenen contra ta oracioarequin garbitu bear guera gure pecatuen mancha gucietatic. Azquenic, bear degu bicitza ona eguin ta cristau eguiacoac becelac bici izan, ta ori izango da bideric onena gaitz guztietatic libratzeco.

Guizonac oracio eguitean itzeguiten du Jaincoarequin ta oracio eguiten duanagana arimatzen da Jaincoa ecin aditzera eman litequean modu batequin ta betetzen du doai ta edertasunez, alaco moduz non Jaincoari bear becelac oracio eguiten diona da moduren batez surtara arrimatzen danaren antzeco: surtara arrimatzen dana, otzac badago, berotzen da ta beroac badago, quiscaltzen da; orobat, bada, oracioarequin Jaincoagana urreratzen dana irteren da berotu ta ceruco suz beteric bere fede ta devocioari dagocan aimbatean; aren biotza su tutzen da Jaincoaren gloriaren deseoa ta azquenic guelditzen da ceruco doaez beteric. Gauza oec guztia ezaguturic, ipintzen du bere confianza guztia Jaincoagan, munduan cerequin pasatu ta guero cerua emango diolaco esperanza osoarequin; ta orregatic ematen diozca Jaincoari bere biotzac pefisatu ta aoac esan al ditzan gracia ta esquerrie andienac.

Amen azquenean diozun itz arc cer esan nai du? Ala izan dedilla. Esan nai du erregutzen degula gauza orieci guertarzea ta ontzat ematen ditugula Aitagureco zazpi escariac. Da Jaincoari esaten baguiñaca becela: "O Jainco amori oz bete! Zugandic bacarric esperatzen ta echoten degu Aita gurean escatu degun guztia; enzun gaitzatzu, bada, ta socorri gaitzatzu. Demonioac sarri libratzen dizquigun tentacio andiac ta ematen dizquigun eraso portitzac desea erazo deiguela gure libertadea, ta tentadorea bere gaiztaqueriaquin betico infernuan sartu ta ondatu dedilla".

Cembar bider oraindario esan degu Aita gurea cer esaten degun ta norequin itz-eguiten degun pensatu bague? Cembar bider esan diogu oracio ori Jaincoari ezañaquin bacarric, biotza beste gauzatan pensatzen ocupaturic daucagula? "Guc ezdegu enzuten gure oracioa; -dio San Crisostomoc- nola nai degu bada Jaincoac oracio ori aditzea? Esan dezagun, bada, emendic aurrera atencio ta devocio gueiagorequin ta acorda gaitecen ori esatean Jaincoarequin itzeguiten degula ta ari mesedeac escatzen diozcagula. Esan dezagun sarri, cergatic Jaincoaren semeac berac eracutsi digun; bicitza eman ta beste mesederic asco eguin digunac berac eracutsi digu nola oracio eguin bear degun. Semeac eracutsi digun oracioaz balia gaitecen Aitari itzeguiteco ta Aitac errazago emango digu escatzen deguna. Eta eguiatz, cer oracio ederragoric Jaincoari eguingo diogu ta cer modu oberequin itzeguingo diogu Jesu Cristoc berac eracutsi dizquigun itzaquin baño? Oracio eguiten degunean Aitac ezagutu ditzala, bada, semearen itzac; gure biotzetan bici dana bera egon dedilla gure ezañaetan; ta Jaincoaren aldean guri pecatuac barcatzeco bitarteco dago an ezqueroz, pecatuen barcacioa irichitzeco erregutzen degunean balia gaitecen Jesu Cristoc berac eracutsi cizquigun itzaquin. Berac esan cigun Aitac emango digula aren icenean escatzen degun guztia; cembat errazago emango digu, bada, escatzen badiogu ez bacarric Jesu Cristoren icenean, baicic Jesu Cristoc berac eracutsi cizquigun itzaquin? Aleguiña eguin dezagun, bada, oracio orrez probechuarequin servitzero, bicitza onetan bear ditugun gauzac irichitzeco, bafia oraindic gueiago irichitzeco ondasun cerucoac, cefiac diran ondasun bacar ta eguiatzcoac.

"Presta zaitez, Jauna, presta zaitez nere otsa aditzeco ta enzun itzatzu nere erreguac" esaten cion David erregue santuac Jaincoari, ta orobat esan bear diogu guc ere: "Baldin nere erregue bacera, baldin nere Jaincoa bacera, badaquit orobat nere Aita cerana. Icen bigun ta eder orieci adituric, nere esperanza acitzen da. Fede bici batequin animatu ta sendoturic, zugana biurten ditut nere suspirio guztia; nere itza goiz oro zugana joango da; nere biotza eguna baño len zu alabatzen asico da ta nere mia lenago igartuco da zure alabanzac cantatu bague utzico dituan baño. Arren, nere erreguac aditu itzatzu, Jauna. Gauza bat bacarra escatzen dizut, nere Jauna ta Jaincoa; ori bacarric nere bici guztian deseatu ta billatuco det; eta deseatzan dedan gauza bacar ori da beti ceruco zure eche santuan egotea, eche santu orretan zu alabatzea, adoratzeta, bedeincatzeta ta zu icusi ta galtzeco bildur bague zutzaz gozatzen egotea. Amen".

Doctrina sobre la oración del Ave María.

(7)

Cer oracio batez ere esaten diozcatzu gure señora Maria Virgiñari? Ave Ma ria ta Salvea. Norc esan zuan Ave Maria? Aingueru San Grabelec Ama Virginari agur eguitera etorri zanean. Norc esan zuan Salvea? Ama eliza santac dauca artua. Certaraco? Mesedeac escatzeco aingueruen Erreguiña Maria guciñ santari. Ave Maria edo Salvea esaten dezunean norequin itz eguiten dezu? Gure señora Maria Virgiñarequin. Nor da gure señora Maria Virgiña? Da señora bat virtutez ta merecimentuz bete, cefia dan Jaincoaren Ama ta dagoana ceruan. Eta alderean dagoana nor da? Da ceruan dagoanaren imagiña ta antz bat. Cerraraco dago an? Alderean dagoana icusi, ta acorda gaitecen ceran¹ dagoanaz eta onen imagiña dalaco erreverencia dezagun.

(1) "ceruan" aditzera eman nahian, hitza "u" bokalik gabe idatzi du.

Nola cristau guztiac Ama Virgifiaren devotoac izatea deseaten dedan, gaur aditzera emango det Ave Maria, cefia eusqueraz esaten dan onela: Agur Maria, graziaz betea; Jauna da zurequin; bedeincatua cera zu andre guztien artean; eta bedeincatua da zure sabeleco frutua Jesu. Santa Maria Jaincoaren Ama, erregu ezazu gu pecatarioc gatic orain ta gure eriotzaco orduan. Amen. Cergatic Aita gurearen ondoren gueienez esaten degu Ave Maria? Cergatic ezdaucagun Jesu Cristorentzaco letradu ta bitarteco oberic bere Ama baño, ta orregatic Jesu Cristoc berac eracutsitaco oracioa esan degunean, biurtzen guera Ama virgifiagana bere Semearequin daucan escu edo baliamentu andiarequin lagundu deigun Aita Gurea esatean escatu deguna irichitzeco.

Ave Mariaren lenengo itz oec: Agur Maria, graziaz betea; Jauna da zurequin: Bedeincatua cera zu andre gucien artean: esan cituan Aingueru San Grabelec Jaincoaren ordenaz Ama Virgifiari agur eguitera etorri zanean: ondorengo itz oec, eta badeincatua da zure sabeleco frutua: esan cituan Cerutic eracutsiric Santa Isabelec Maria Virgifiã bere lengusua icustera joan zitzaionean. Ondorengo itzac, cefiac diran: Santa Maria, Jaincoaren Ama, erregutu ezazu gu pecatarioc gatic orain, ta gure eriotzaco orduan, Amen: esan cituan gure Ama Eliza Santuac Efesoco Concilioan Nemorio erregearen contra erabaqui zuanean Maria Virgifiã zala, ta deitu bear zala Jaincoaren Ama; orregatic esan dezaquegu, Aita gureaz batera, cefia Jesu Cristoc berac esan zuan, ta eracutsi cigun, Ave Maria dala orazioric onena, ceren Jaincoaren ordenaz, ta aren partetic beraren servitziariac esan ta eracutsi ciguen.

Lenengo, Aingueruac Ceruco Erreguifiari esan cion: Agur Maria; esan balio becela, poztu zaitez cergatic Jaincoa zure umiltasunari begiraturic auqueratu zaituan zure sabel garbian Jaincoaren Semea guizon eguiteco, orregatic aguindu zuan zuri Maria icen ipintzeco, cefiac esan nai duan, San Ambrosioc dionez, Jaincoa da nere Semea, Jaincoa da nere arraza, edo etorquia: aidetasun onetatic datorquigu Jesu Cristo ta gu ama-aldetic anaiac izateco dicha, ceren gu guztioc gueran Ama Virgifiaren semeac amorioz Jesu Cristoc berac gurutzetic San Juan aditzera eman cion becela. San Metodioc itz eguiten dio onela Maria chit Santari: poztu zaitez orren icen Jaincozcoaz, bada gu guztioc izanic gueran becela Jaincoaren zordunac, ceren zor diogun gure izate guztia, zure icenac aditzera ematen du, Jaincoa dezula zure zorduna, bada esan diteque Jaincoac zor digula izatea, ceren Jaincoa zure etorquia dan aifi aidetasun andiarequin non Jaincoa guizona danez dan zure Semea.

Bigarren Aingueruac esan cion Maria Virgifiari: *Graciaz betea*: eta sortu zan unetic egon zan aifi betea graziaz, non Maria bete ta gafeztu zan gracia asco zan mundu guztia aberasteco. San Gregorio Neocesarecoac dio, arrazoi andiarequin Aingueruac Mariari deitu ciola *graciaz betea*; ceren berac daucan gracia Jaincoaren anditasun gucia, eta bera da beste munduco criatura guciac baña garbiagoa ta graziaz beteagoa. San Geronimoc dio, besteai ematen zaiela gracia pusca-bana, baña Mariari betetasun guztiarequin. San Ambrosioc² dio, ondo ta arrazoiarequin deitzen da Maria bacarric *graciaz betea*; ceren berac irichi zuan, beste criatura utsec irichi ezduan graziaren betetasuna. Maria chit santac munduan eguin dituan obrac izan dira aifi merecimentu andicoac ta aifi ederrac Jaincoaren aurrean, non irichi duan anima ta gorputz aingueru guztiac baño altuago ceruan jartzea. Guc ere erregutu deguiogun, bada, Virgifiã Mariari sobratu zaizcan graciatic bete gaitzala ta eman deizquigula premia ditugunac.

Jauna da zurequin izan zan irugarren Aingueruac Mariari esan ciona, eta itz oec aditzera ematen ditu San Bernardoc modu onetan: “ezdago bacarric zurequin Seme Jaincoa, nor jancitzen dezun zure araguiarequin, baicic baita ere Espiritu Santua, noren eguitez dezun Seme ori, eta Aita Jaincoa, norc sortu zuan Seme ori, alaco moduz, —dio santuac— ecc Aita dago zurequin bere Semea zure Seme eguiten duala, Semea dago zurequin zure araguiarequin bat eguiten duala ta zure doncellatasuna gordetzen duala, eta Espiritu Santua dago zurequin, Aita ta Semearequin zure virgifiã sabela santu eguiten duala. Beraz, irutasun santu edo

(2) Lehen silaban “m” kontsonantea falta da: “Ambrosioc”.

trinidad e guztia dago zurequin". Bada, San Bernardoc onela itzeguiten badu Mariaren anditasunac aditzera eman nai dituanean, nic ecin-nezaque besteric nere jaquiñeza aitortu ta eliza guciarequin esan baicic: "Virgindade santu ta guciz garbia: ezdaquit zu nola alabatu, ceren ceruac cabitu ecin zuana zure sabelean cabiru cenduan".

Bedeincatua cera zu andre gucien artean da Aingueruac Mariari eman cion azqueneco alabanza, eta da aditzera ematea Maria dagoala beteric ez bacarric virgiña bati conveni zaizquion gracia guciaquin, baicic baita ere ezcondu bati conveni zaizquionaquin; eta orregatic Maria da bedeincatua beste andre gucien artean ta gañean, bada beste andre guciac izan ciran madaricatuac Evagan eta Maria bacarric madaricacio orretatic libratu zan, sortzen zala pecatuaren mancha gabe, ta izan zuan bere sabelean Jaincoa guizon eguitemo dicha andia. Andre ezconduen bedeincacioa da semeac izatea eta au etzitzaion falta tu Maria Virgiñari, bada izan zuan seme bat munduco criatura guciac baño gueiagio balio duana. Gañera, esan diteque Ama Virgiña seme ascoren ama dala, ceren cristau on guciac diran Jesu Cristoren anaiac, ta orregatic, Ama Virgiñaren semeac, ez jaiotzez, bada modu orretan Jesu Cristo bacarric da aren Semea, baña bai amorio ta ama baten ondonaiarequin, cefiarequin guzriac errecibitzen dituan ta orregatic esaten da arrazoiarequin "bedeincatua cera zu andre gucien artean", ceren besteac dauquen virgindadearen lorea ondorengo bague edo ezconduen bendicioa virgindade bague, eta Maria Virgiñac bacarric juntatu ditu virgindade osoa ta garbia ezconduen bedeincacio edo semea izatearequin.

Eta bedeincatua da zure sabeleco frutua Jesus. Jesu Cristo bedeincatu due profeta guciac araguitu edo guizon eguin baño lenago, aingueruac jaiotzan, Simeon eta Anac temploan ta juduen aurrac Jerusalemen sartu zanean; azquenic, San Pabloc dion becela, Jesu Cristo bedeincatua da lurrean ta ceruan. Zorionecoac, bada, frutu bedeincatu ori erabili zuan sabela ta zorionecoac orri titia eman cioen bularrac. Zugandic, Virgiña santa, Jaincoac eman digu Seme ori, zu cera bicitzaco arbola frutu bedeincatu ori erabilli dezuna; zure bitartez, bada, ori gozatu bear degu ceruan.

Santa Maria Jaincoaren Ama. Maria da santa ta orregatic Jainco santuaren gogocoa; aif andia da orren santutasuna, non iduqui bear dan criatura utsen artean dan santuenetzat. San Bfrenec dio Mariaren santutasuna cerutar guciena baño andiagoa dala eta oriec baño gloria gueiagoz janciric arkitzen dala. Basilio Seleuciacoac dio eguzquiarequin izarren artean topatzen dan diferencia edo banatasuna arkitzen dala Maria ta beste santuen artean. Onez gañera, Maria Virgiñac bere sabelean sortu ta arguitara eman zualaco Jesu Cristo Jainco ta guizon eguiatzaco dator dala onen Ama, ez bacarric guizona denez, baita Jaincoa denez ere, eta beragatic deitu bear zaiola Jaincoaren Ama, cergatic eguiatzaco Jaincoa ta eguiatzaco guizona dan persona Jaincozco ura bere errai garbietan errecibitu, bederatzi illabeteen ecarri eta gure on beteraco arguitara eman zuan; da, bada, Jaincoaren Ama ta beragatic guizonen Ama. O Jaincoaren Ama! Mereci ezdet, baña acorda zaitzez zure semea naizana eta ezdezazula larga galtzen zure Seme Jesusec bere eriotzarequin erosi duana. O bicitzaren emalle ta salvacioaren Ama zorionecoac! Eraman gaitzatzu zure Semeagana, zure escutic artu gaitzan zugandic eman ciczagunac.

Erregutu ezazu gu pecatarioc gatic. Gaiztaqueriaz beteric gaude, baña zugana gatoz, zu cera gure Ama, gure Erreguiña, gure bitartecoac, gure amparoa, edocein gauza al dezaquezu zure Semearequin; Seme orrequin adisquidetu gaitzatzu bada. Eguia da pecatariac guerana, baña pecatari bague etziñaque izango Jaincoaren Ama; artu itzatzu, bada, zure mantupean zure Semeac maitatu ta bere odolaren costuz erosi dituanac. Zu cera Ama graziaz betea, Ama mi sericordiaz beteai erregutu ezazu, bada, gu pecatarioc gatic.

Orain ta gure eriotzaco ordnan. Ezdegu bein ere, Virgiña santa, orain baño laguntasunaren premia guiago³ izan, ichuturic ta peligroz beteric pecatuan erorteco zorian gabilta; iguzu,

(3) Zuzen jarriko bagenu, "gueiagio" izango litzateke.

bada, zure laguntasuna orain, baña batez ere gure eriotzaco ordu bildurgarri artan, ceña izango dan gure ezqueneco⁴ ordua; eta orregatic ordu ura ezquero ecin ecer eguingo degu ceruraco ta ordu orretan izango dira gure tentacioac andiagoac ordu orretan, bada, o Virgíña santa, amparatu bear gaitutzu gure etsaien tentacio ta eraso gucietatic Cergatic jotzen dira goicean arguiezquilla edo matutia, eguerdian amabietacoa ta illuntzean Ave Maria? Jotzen dira guri aditzera emateco gaudela beartuac ta obligatuac sarri Jaincoaren ta santuen amparo ta laguntasuna escatzera, ta nola gauden inguratuac etsai icusten diran ta icusten ezdiranez, ezdegula contentatu bear gure lanac asirzean oracio eguitearequin, baicic orobat eguin bear degula gure lanen erdian ta bucaeran. Gañera, iru aldiz Ave Mariac jotze onetan eliza ama santac aditzera ematen dizquigu gure erredencioco edo erospeneco iru misterio, ta dira Jesu Cristoren encarnacioa edo guizarasuna artzea, pasioa ta piztea; ta orregatic nai du Maria Virgíñari erregutu deguigun goicean Jesu Cristoren piztearen oroipen edo memorian, eguerdian Jesu Cristoren pasioaren oroipenean ta illuncean Jesu Cristoren araguitze edo encarnacioaren oroipen edo momorian⁵.

Arguiezquilla edo matutia, amabietacoa ta Ave Mariac jotzean, pecatuen damutasun eguiazcoarequin *Angelus* deitzen diogun Ama Virgíñaren oracioa iru Ave Mariarequin erre-zatzen dan aldi bacoitzean irabazten dira Aita Santu Benedicto amairugarrenac (1729) libratu cituan eun eguneco barcacio edo indulgenciac, baña orretaraco esan bear da oracio ori belau-nico jarriric, baña larumbat arratsetic igande arratseraño eta Pazcoa-larumbat eguneco vezperetatic trinidad eguneraño zutic. Pazcoaco demboran daquianac errezatu bear du *Regi-na Coeli*. Oracio ori egunean bein guchienez illabetea errezatu ta illeco nai duan egunean confesatu, comulgatu ta oracio eguiten duanac Principe Catolicoen arteco paqueagatic, here-gia deseguin eta eliza ama santaren onra ta gloria ugaritu dedin, irabaci dezaque barcacio edo indulgencia osoa.

Eliza ama santac pranqueatu ta ematen dizquigu indulgencia ta barcacioac guc gure pecatuen zorrac mundu onetan pagatzeagatic ta Maria chit santaren devotoac izateagatic, baña Mariaren devotoa izan ta indulgenciac irabaci nai dituanac bear du pecatutic apartatu ta Jaincoaren legue santua gorde. "Nere Aita ceruetan dagoanaren vorondatea eguiten duana, —esaten digu Jesu Cristoc— da nere anaia, nere arreba ta nere ama". Lenengo, ondo gorde ditzagun, bada, mandamentu santuac ta guero confianza iduqui dezagun Ama misericordiaz-co orrengan; gure peligro, estutasun ta eguinquizon guztietan Mariagan pensa dezagun ta Mariari erregutu deguigun; gure aoan ta gure biotzean Maria iduqui bear degu. Maria chit santaren virtuteac imitatzen badiugu ta berari jarraitzen badiogu, ezdegutu utseguiteric eguingo; erregutzen badiogu, gure confianza izango da bear becelacoa; argan pensatzen badegu, zucen ibillico guera; Mariac laguntzen badiugu, ez degu cer bildur izan; Mariac guiyatzen bagaitu, ibillico guera neque bague; gure alde badegu, joango guera ceruco portu-ra. Ampara gaitzatzu, bada, Virgíña santa, zure estalpearequin; gure erreguac igo bitez zure escutic Jesu Cristo gure Jaunaren jarlecuraño onen graciac gugana ecartzeco; azquenic, segui-tu eguiguzu zure amparo ta estalpearequin bici gueran arte gucian, guero zurequin batean beti beti Jaincoa bedeincatu, bera amatu ta beraz gozatzen egoteco dicha ta zoriona izan dezagun ceruco glorian. Amen.

Doctrina 2ª del Credo. Sobre el segundo artículo.

(8)

Et in Jesum Christum Filium eius unicum Dominum nostrum. Credoco bigarren articu-luan diogu: *eta aren Seme bazar Jesu Cristo gure Jaunagan*. Articulu onetan sinistu eta confesatu bear degu irutasuneco edo trinidadeco iru personetatic bigarrena dala Semea, au da, Aita

(4) Hitz haserako bokala oker idatzia dago: "azqueneco".

(5) "memorian" ipini behatzen, beste hori ezarri du eskuidaztian nahasketaren ondorioz.

beticoac daucala Seme benetaco bat, cein sortu zuan bere entendimentutic. Seme au aifñ da andi, aifñ Jainco, aifñ anchifñaco ta beticoa, cein da Aita bera. Ez da erraz adierazotzea nola, izanic Aita benetacoa, norgandic datorren Seme benetacoa, Seme au izan litequean aifñ anchifñaco, cein da Aita; baña au gaitz eguiten bazagu, da mundu onetan icusten degulaco aitac nai ta ez zarrago izan bear duala beragandic jayotaco semeac baño; baña au ez da ala Jaincoagan. Aita beti dirauena beti beti izan da Aita eta ecin izan liteque Aita beti beti Semea iduqui bague. Guizon bat ecin izan liteque aita semeric ecpadauca eta ala ezda beti aita, semea daucanetic baño. Orregatic, izanic Aita beticoa, beti Ai ta izateco, beti iduqui bear zuan Semea; eta orra cergatic dan Semea aifñ anchifñaco, cein da Aita. Iduri batequin au cerbait azaldu edo aditzera emango dizuet. Ispillu garbi eta argui baten aurrean jartzen bacera, bertatic aguertzen da bertan zure iduri benetacoa, ceñec, ez bacarric bete betean zu cerori dirudian, baña eguiten ere du zuc eguiten dezun guztia: besoa jasotzen badezu, berac ere jasotzen du; burua badarabiltzu, darabill berac ere; gueldiric bazaude, gueldi dago; bazabil-tza, dabill, alaco moduz, non ecin eguin centzaquean zure iduri orrec ezdaguiquean gauzaric. Eta cembat demboran iraungo du zure iduri orrec? Zu ispillu orren aurrean zauden guztia, alaco moduz, non baceunda mundua asi zanetic eta bera acabatu arte guztian, anche egongo litzaque zure iduria. Oraindic gueiago: ispillu ori arquitu albaliteque Jaincoa Jainco danetic eta zu egon bere aurrean, orduticanche icusico litzateque zure iduri ori.

Modu onetanche esan guentzaque edo adierazo guentzaque datorrela Seme Jaincoa bere Aita beticoagandic, eta ala ere aifñ dala anchifñaco, cein da Aita bera. Jaincotasunari deitzen dio Espiritu Santuac mancha bagueco ispillu garbi eta arguia. Jaincoaren centzua edo entendimentua beti beti dago ispillu oni beguira eta beguiratze onetatic irteten du Aitaren iduri, antz edo imagiñac, eta iduri edo antz au da Jaincoaren Semea edo irutasuneco edo trinidadeco bigarren persona; eta ala San Pabloc deitzen dio Aitaren iduria edo antza. Aitaren centzun edo entendimentuac bere izate edo Jaincotasuna ezagutuaz Semeac irteten dualaco diogu Semea datorrela Aitaren centzun edo entendimentutic. Izen ascorequin deitzen zaio Jaincoaren Seme betico oni, bada diogu dala Jaincoaren itza, Aitaren jaquinduria, Aitaren edo Aitagandic sortu bacarra.

Esaten degu Jesu Cristo dala gure Jauna, cergatic berac bere Aitarequin batean eguin guinduan eta batez ere cergatic berac bere odol preciotsuarequin erosi guinduan eta cergatic bere Aitac gauza guztiac bere escuetan utzi ciozcan, guztien herederu eguiten zuala. Jesu Cristo da gure Jauna eta gu bere servitziariac; orregatic bear degu onratu ta bere mandamentu santuac gorde.

Jesusec artu zuan icen santu au gu pecatutic libratzeagatic. Pecatua da esatea, eguita edo nai izatea cerbait Jaincoaren leguearen contra edo Jaincoac aguintzen duanaren contra. Da bi modutacoa: bara da jatorrizcoa edo originala; bestea, bacoitzac bere vorondatez eguiña. Jatorrizcoa edo originala da gure lenengo guraso Adanec bere borondatez eguin zuana, norgandic datorquigon guizon guztioi eta ceñequin sortu ta jaiotzen gueran. Ara au nola izan zan. Eguin zuan Jaincoac Adan lurretic eta, emanic anima bat bere antz edo idurira, ipini zuan Paradisuco gozodasunen artean guizon guztien buru eta nagusi. Aguindu cion etzetzala jan Paradisuaren erdian cegoan arbolaco fruta, esaten ciola jaten bazuan bertatic illoco zala, alaco moduz, non gordetzen bazuan eman cion aguindua, zorionecoa izango zala lurrean eta, bici izanic munduan neque, lan eta gaitz bague, igaroco zala ill bague ceruco gozodasun ta atseguifñetara beti betico, baña jaten bazuan, gueldituco zala eriotzara condenaturic, cerutic erbesteturic edo desterraturic eta bicico zala neque, gatz¹ eta lampean. Ipinic cituan Jaunac gure vorondateac Adanegan eta nai izan zuan opa izan edo aguindu ciozcan zorionac eta amenazatutaco gaitz, neque eta azquenic eriotza izan citezen, ez bacarric beretzat, ezpada

(1) "gaitz" jarri beharko zukeelako ustean gaude.

beragandic etorricio ciran guizon ta andreentzat ere, alaco moduz, non jaten expazuan, guztioz izango guñian zorionecoac eta igaroco guñian cerura ill bague, baña jaten bazuan, bera eta gu guztioz gueratuco guñian eriotzara eta gueurgan icusten ditugun gaitzetara condenaturic. Ausi zuan gure lenengo gurasoac Jaunaren aguindua, jan zuan eragotzitaco fruta eta orra non galdu zuan, ez bacarric beretzat, baita bere seme guztientzat ere gracia eta ceruraco ceucan escubidea edo derechoa eta ondatu guinduan inguraturic gaduzquen zorigaitz, naigabe, suspirio eta negarretara. Adanegandic gugana datorren pecatu au da jatorrizcoa edo originala eta onequin guztioz sortu ta jaiotzen guera.

Eguia bada ere eta fedecac eracusten duana Adanegandic datorquigula pecatu jatorrizco edo originala, ezda aif erraz jaquitea nola datorren. Ala ere, ipinico det irudi bat, cerbait ezagutuerezotzeco. Daguigun contu erregue barec eguiten duala norbait bere urrengo guizon eta bere erreinuco andi. Ematen diozca ondasun ugariac, hacienda zabalac eta erri ta provincietaco nagusitasuna, esanaz: "ara, nere aguindura egoten bacera eta nere esana eguiten badezu, beti izango cera eman dizquitzudan anditasun, ondasun, erri eta provincien jabe, eta ez zuc bacarric izango dituzu gauza oec guztia, baicic baita zure seme, zure semen seme eta ondorengo guztia beti betico; baña nere aguindutic irreten badezu, nere esana eguiten expadezu edo niri salduqueriaric eguiten badidazu, quenduco dizquitzut eman dizquitzudan guztia eta izango cera esclavo edo mendeco eta billau eta berdin guertatuco zaie zugandic jaioco diran seme, semen seme eta zure casta guztia". Orain bada, jaiquitzen da guizon au ambar mesede eguin diozcan Erregueren contra, ezdio obedecitu nai eta eguiten dio salduqueriaric icaragarriena. Cer guertatuco litzaque? Galduco luque guizon onec erreinuco andi izatea, gueratuco litzateque ondasun, diru ta hacienda bague eta izango litzaque billaua eta mendeco; eta ez bacarric berari, baita bere seme, semen seme eta ondorengoai jarraituco lioquee gaitz ta zorigaizto oec, eta sortu eta jaioco lirateque billau eta mendeco, ez berac eguin duen pecatu edo salduqueriaren bategatic, expada beren anchifacio edo asaba arc eguin zuanagatic; eta ala, aren pecatuari modu ren batean deitu leiqueo pecatu jatorrizcoa edo originala. Au bera guertatu zan gure lenengo gurasoarequin ere eta orregatic dacargu beragandic pecatu jatorrizcoa edo originala, gueurc gure vorondatez eguin expaguan ere.

Pecatu bacoitzarena da nor berac bere vorondatez edo berac nai duala eguiten duana. Da bi modutacoa: mortala ta veniala. Mortala da esatea, eguitea edo nai izatea cerbait Jaincoaren legue edo aguinduaren contra gauza pisuan. Mortala berdin da nola iltzalea edo iltzen duana eta deitzen zaio icen onequin iltzen dualaco bera eguiten duanaren anima. Ara au nola dan: animac gorputzari bicitza ematen dion becela, ala gracia animari ematen dio bicitza; eta gorputza anima bague illic dagoan becela dago illic anima gracia bague; eta pecatu mortalac animari gracia quentzen diolaco deitzen zaio mortala edo iltzen duana. Pecatu veniala da esatea, eguitea edo nai izatea cerbait Jaincoaren legue edo aguinduen contra gauza chiquian. Venialac esan nai du barcagarria eta deitzen zaio icen onequin erraz guizona pecatu onetan erorten dalaco eta erraz barcatu leiquiolaco. Pecatu venialac ezdu anima iltzen, mortalac becela, baña zauritzen eta manchatzen du, baita ere erquitu eta gaitzez bete. Orregatic, chiquia bada ere pecatu venialac animari eguiten dion caltea pecatu mortalac eguiten dionaren aldean, ezda chiquia berez.

Gu pecatu oen guztien mendetic ateratzegatic Jesu Cristo gure Jaunac artu zuan Jesusen edo Salvadorearen icena. Icen orrec bacarric mundua salvatu dezaque, orrec bacarric salvatu bear gaitu eta nai ditu guztia salvatu. Icen ori da salvacioco icena gu betetzen gaituan virtutearequin. Icen maitagarri ori da olio zabaldua becela, ceñac biotzera isurtzen duan gozodasuna ta atseguiña. San Bernardoc dion becela, icen maitagarri ori da esaten duan miarenzat canta eder baten ots biguiña becela eta maitatzen duan biotzarentzat atseguiñ ta poz garbia. "Salvacioco icena" dio oraindic San Bernardoc bicitzan betetzen gaituan atseguiñac gatic. Batzuetan gaude triste, naigabearequin, negarrez ta suspirioz; pasa bedi, bada, dembora orretan Jesusen icena gure biotzetic aora era laster guera tristura ta neque gabe. Icen

ori da salvacioco icena ematen digun confianzagatic; nola bicitzan dan gure esperanza, orobat gure eriotzaco trancean izango da gure confianza. Eternidadeco edo bericorasuneco bidean sartzeco gauden demboran icen ori acorda-erazoco digue, berriz ta berriz esango digue; baldin guc bear becela esaten badegu, amparatuco gaitu gure etsaien contra, animatuco gaitu ta salvatuco gaitu.

Icen santu ta adoragarri ori esan edo aditzen degunean egon bear degu Salvadore divinoarentzat errespeto ta amorioz beteric. Aren personaren diñatasunac ta aren guganaco amorioaren anditasunac mereci du gure errespeto guztia. Jainco baten icen ceruac adoratzten duenac, lurrac erreverenciatzen duenac ta demonioac icaratzten dituanac eguin bear du mugimentu andi bat gure biotzetan. Berequin daduzca icen orrec pensatu ta izan al ditezquean anditasun guztiac eta aditzera ematen du guc gueiena maitatu bear deguna, au da, Jaincoaren dignidadea ta aren mugabagueco caridadea.

Icen santu ori onratu nai badegu dagocan becela, aduratu dezagun gure biotzen erditic icen santu ori guizonen artean cebillenean erabili zuan persona divina, bada orretaraco eman cion icen ori bere Aitac. Orren anditasunac celebratzten ditue aingueruac ceruan; santuac alcar arturic ezagutzen due ongui mereci izan duala icen ori; gure elicetaco pareteac atzera ichultzen due icen eder orren otsa ta icen ori esatean Jaincoaren ministroac bonetea quendu, burua macurtu edo belauna lurrera eramaten due. San Pablo apostoluac esaten du Jesusen icen santua bear becela esateco bear dala Espiritu Santuaren laguntasuna eta Jaincoac berac eragotzen du aren izen santua alperric aotan artzea.

Gure Jesusen icen santuaganaco devocio eguiatzcoa da gure Salvadorea maitatzea ta errespetatzea icen santu orretan dauden edertasun andiacgatic, bada beregan dauzca:

1. Jaincoaren jaquinduria, ontasuna, santutasuna, indarra, misericordia ta amorioa, bada oriec bague ecin salvatu guintzaquean.

2. Beregan dauzca gracia guztiac, virtuteac ta Espiritu Santuaren doai gure anima santu eguiteco servitzen duenac; eta oriec guciac artu bear ditugu Jesu Cristogandic iturri agortu ecin litequean bateti becela.

3. Icen santu orrec adiratzten ditu Jaincoaren Semeari Salvadorea dan aldetic dagozan edertasunac, ta orregatic da gure maisua, gure medicua, gure aita, gure jueza, gure letradua, gure artzaia ta gure amparatzallea.

4. Icen orrec adiratzten ditu Salvadoreac guizonai eguin dizten mesede guztiac, nola diran pecatuen barcacioa, tentacioac gallentzea, ocasio gaiztoetatic libratzea, gracion irautea ta ceruco gloria iristea.

5. Azquenic, icen orrec aditzera ematen ditu Jesusen bere amorio paregabearequin gugatic ta gu salbatzeagatic eraman dituan pena, neque ta tormentu gogorrac.

Jesusen icen santua onratzeco moduric onena da aren deseo adoraragari ai eranzutea; salvatu nai gaitu ta eguiten badegu gure aleguñia salbatzeco, eranzuten diegu aren deseoai ta gure partetic eguiten degu ari gloriaric andiena ematen diona. Berac gure gaitz guciac sendatu ditu, pecaturaco grñia guztien contra erremedio onac eman dizquigu, Satanasen mendetic libratu gaitu, bere Aitarequin adisquidetu gaitu, gure zorrac pagatu ditu, gure salvacioco embarazo guztiac quendu ditu eta guizon guztiac cien amorioagatic nai izan du bere odol guztia isuri bere Aitaren justiciari ordafia edo satisfaccio osoa emateagatic.

Adura dezagun Jesusen icena egunaren ordu guztietan, asi ditzagun gure lan guztiac icen santu ori deituric ta eguin ditzagun guztiac Jesu Cristoren gloriaric andienagatic; servi gaitezen sentimentu edo afecto esatera noanaquin gure biotzac Jesu Cristoren amorioan iracequitzeco.

O izar ederra! O Jesusen icen santua! O izar zorioneco! Eguiatz sinisten det izar orretan dagoala nere desoen, nere eriotzaren ta niri dagoquidan guztiaren zoriona. Emendic aurrera

eguiten dedan guztia eguingo det zure amparoarequin ta zugatic. Esnai banago, Jesus egongo da beti nere beguien aurrean; lo banago, ezdet nere loan iduquico Jesusen pensamentua baicic; bidean banabill, ibilico naiz Jesus lagun dedala; eserita banago, Jesus egongo da nere aldamenen; lanean badiardut, Jesusec erabilico ditu nere escuac; icasten banago, Jesus izango da nere maisua; escribitzen ari banaiz, Jesusec erabillico du nere escua, Jesusec escribiturco du "Jesus"; oracioan banago, Jesusec zucendu ta ugarituco ditu nere erreguac; necatua bana-
go, Jesus izango da nere atsedena ta descansua; gose banaiz, Jesusec mantenduco nau; egarri banaiz, emango dit edaten; eri banago, Jesus izango da nere medicua; iltzen banaiz, illico naiz Jesusen pechuan, bada ori da nere bicitza. *Jesus izango da nere sepultura ta aren icena nere sepulturaco arriaren letreoa.* O Jesus! Cembat eraman ta sufritu dezu nigatic ta cembat costa zatzu nere Salvadorea izatea! Jesus izan bedi, bada, nere pensamentua lurrean bici naizan artean, guero izan dedin nere saria ceruan beticotasun guztian. Amen.

Doctrina 3ª del Credo. Sobre el tercer artículo.

(9)

Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.

Credoaren irugarren articulan diogu: *nor sortu zan Espiritu Santuagandic, jaio zan Maria Virgiñagandic.* Itz oetan sinistu bear degu lenengo, irutasuneco bigarren persona, ceña dan Semea, eguin zala guizon Ama Virgiñaren errai garbietan Espiritu Santuaren obrax eta graciaz. Etzan Aita guizon eguin, ez Espiritu Santua, ezpada Semea bacar bacarric. Jesu Cristo gure Jauna etzan sortu bere amaren sabelean, beste guizonac becela, bada sortze onetan ez zuan guizonac parteric iduqui; guztia izan zan mirari arrigarritz bete eta Espiritu Santuac iñoiz eguin duan obraric andiena ta jaincozcoena. Misterio au cerbait ezagutu dezazuen esango dizuet nola guertatu zan.

Araco eldu zanean Jaincoac bere Seme bacarra guizon eguiñic mundura bidal tzeco icendatu edo sifalaturic ceucan dembora, agiundu cion San Gabriel aingueruari jaitsi cedilla cerutic Maria ceritzon virgiñagana eta esan ceguiola beragan sortu eta beragandic jaio nai zuala Jaincoaren Semeac. Virgiñac galdetu cion aingueruari: "nola au guerra liteque, beti doncella garbi izateco itza Jaunari emanic badaucat?". Branzun cion aingueruac: "Espiritu Santua etorric da zugana eta zure doncellarasuna galdu bague zugar sortu eta zugandic jaioco da Jaincoaren Semea". Au adituric virgiña garbiac esan cion aingueruari: "ara emen Jaunaren mendecoa eta eguin bedi nigan zuc diozuna". Ama Virgiñaren bai onequin, Espiritu Santuac Ama Virgiñaren odol garbiarequin eguin zuan gorputz bat, ecer ecetic eguin zuan anima bat, gorputza ta anima batu cituan alcarrequin eta onela eguin zan Jesu Cristoren guizatasuna; guizatasun au artu zuan beregan irutasuneco edo trinidadeco bigarren personac eta guertatu zan len Jainco baño etzana Jainco ta guizon benetaco.

Izanic Jesu Cristo gure Jauna Jainco benetaco eta guizon benetaco, daduzca izate edo naturaleza bi: bata jaincotasuna ta bestea guizatasuna. Jaincotasuna daduca Aita beticoagandic, norgandic artu zuan ama gabe; guizatasuna, berriz, amagandic aita bague; orregatic Jaincoac danez, dauca aita ama bague eta, guizona danez, dauca ama aita bague. Jaincoac danez, da Aita beticoarequin berdin berdiña jaquinduria, escubide, beticotasun eta beste gauza guzti etan, baña guizona danez, da Aita baño chiquiago. Daduzca Jesu Cristoc centzun edo entendimentu bi: bata Jaincoac danez eta bestea guizona danez; vorondate bi: bata Jaincoac danez ta bestea guizona danez; ordea, ezdauc memoria bat baño, eta au guizona danez, bada izanic memoria igaroco gauzaz acordatze, ezdu bear Jaincoac, norentzat ezdagoan igaroco edo etorteco dan gauzaric, bada izanic bere jaquinduria neurri baguea, guztia daduca beti bere aurrean.

Jesu Cristoc ezdaduca persona bat baño edo Jesu Cristogan ezdago persona bat baño, eta au da Jaincoac danez eta trinidadeco bigarrena berbera, bada guizona danez, ezdauc persona-
ric. Orregatic, Jesu Cristo Jainco eguiaczco eta guizon eguiaczco bada ere, ezda bi Cristo, baicic

bat bacarra, bada jaincotasun au ta guizatasun au ezdira persona bat baño. Ara irudi edo comparacio bat, obeto aditu dezazuen. Zuc gorputza ta anima dauzcatzu; gorputza ezda anima, ezda anima ere gorputza; animac bere izate edo naturaleza dauca eta gorputzac berea; eta ala, zure anima ta gorputza gauza bi dira. Orregatic ere zu etzera guizon bi, baicic bat bacarra, cergatic ezdaucazun persona bat baño. Onela bada, Jesu Cristo ere, Jainco ta guizon izan arren, ezda bi, baicic bat bacarra, persona jaincozco bat baño ezdaucalaco.

Jesu Cristo gure Jaunac persona bat baño ezdaucalaco eta jaincotasuna eta guizatasuna persona onetan bat eguiñic edo unituric daudelaco, Maria guztiz santa da Jaincoaren Ama benetacoa. Ezcion jaincotasunari izateric eman, ezcion ecer gueitu, bada ceru lurren Jauna beti beti izan da; ecin iñorgandic ecer artu lezaque, aiiñ andi, aiiñ aberats, aiiñ guztiz altsu edo poderoso izan zan guizona eguin baño lenago, cein da guizona eguin ezquero; baña benetan eman cion izatea guizatasunari, bada bere odolarequin bere erraietan eguin zan Jaunaren gorputza Espiritu Santuaren obrax eta graciaz. Guizatasun au, persona bat baño ezdaucalaco jaincotasunarequin, bat bacarric da jaincotasunarequin, au da, oec bioc Jesu Cristo bat bacarric dira eta, izanic Ama Virgiiña Jesu Cristoren ama benetacoa bere guizatasunari izatea eman ciolaco, da bere Jaincoaren ama benetacoa, jaincotasuna guizatasunarequin, biac persona batengan bat eguinic edo unituric daudelaco. Ezcutua da eta gure centzun edo entendimentuen gañeticacoa misterio andi au; orregatic bear degu fedeco arguitasuna ta sendotasuna bera sinisteco, baña gaitz bada ere nola dan adierazotzea, ipinico dizuet iduri bat cerbait aditu deguizuen. Aur bat sortutzen da emacume baren erraietan eta jaiotzen da beragandic. Emacume au bene benetan eta eguiña guztiarequin da aur aren ama; ala ere, emacume onec ezdio izatea eman aur ari guztiari: gorputza bacarric sortu zan beragandic, ez anima, bada au Jaincoac bacarric eguin zuan ecer ecetic. Orregatic ere, aur guztia, gorputz eta anima da emacume aren seme. Eta cergatic? Bere erraietan sortutaco gorputz eta Jaincoac ecer ecetic eguindaco animac persona bat baño ezdaucalaco. Orobat, Jaincotasunac etzuan artu izatea Ama Virgiiñagandic, baña arturic guizatasunac, onec persona bat baño ezdaucalaco edo persona bat dalaco jaincotasunarequin da Maria chit santa Jaincoaren Ama benetacoa. Emenche ezagutuco dezue Jesu Cristogan ezdaudela semetasun bi, bata ceñiarequin dan Aita beticoaren Seme eta bestea ceñiarequin dan Ama Virgiiñarena, edo bata Jaincoac danez eta bestea guizona danez, ezpada bat bacarric; eta ala, Aita beticoaren Semea berbera da Virgiiñarena ere, mundu onetan aitat eta amac seme bat bacarric dauquen becala.

Badiogu ere Jesu Cristo sortu zala Espiritu Santuaren obrax eta graciaz, etzuan berac bacarric eguin misterio arrigarri au, ezpada irutasuneco iru personac; eta esatea sortu zala Espiritu Santuagandic da adierazotzeco sortutze au datorrela Jaunac digun amoriotic; eta amorioaren obrac dagozquo Espiritu Santuari, Aitari escubidea eta Semeari jaquinduria becala. Iru personac eguin bazuen ere encarnacioco misterioa, etziran irurac guizon eguin, ezpada Semea; eta ala, etzan Aita guizon eguin, ezda Espiritu Santua ere, bada oequin etzan bat eguin guizatasuna, Semearen personarequin bat eguin zan becala. Contu eguizue jostun batec eguin nai duala soñeco bat beretzar; onetaraco deitzen die beste biri eta iruren artean eguiten due jazcaia. Eguiñic dagoanean jazten du, beste biac jazten laguntzen diola¹. Irurac eguin arten soñecoa eta irurac jantzi etrazo arren, ezdira irurac janciric guelditzen, ezpada bacarric jazcaia bere soñean artu duana. Au bera guertatu zan, bada, encarnacioan ere: iru personac eguin zuen guizatasuna, irurac unitu edo batu zuen Jaincotasuna guizatasunarequin, baña, bigarrenac baici janci etzualaco guizatasuna, bera bacarric guertatu zan guizon eguiñic. Jesu Cristo sortu bazan ere Espiritu Santuagandic, ezda orregatic bere Aita, bada onetaraco ezda asco cerbait eguita, bear ere da beragandic irtetea edo berac bere izatetic izatea ematea seme danari; eta ala, guizon batec eguiten badu aulqui, mai, cucha edo beste

(1) "diola" ipini beharko litzateke, sujetua plurala bait da.

gauzaren bat, ezda orregatic beren aita, beragandic orien izateac irteten ezdualaco. Orobat, ecin Jesu Cristori deitu leiqueo Espiritu Santuaren Semea, baña bai Aita beticoarena, beragandic irteten dualaco edo beragandic datorquiolaco bere izatea. Obeto aditu dezazuen misterio andi au, encarnacioac esan nai du eusqueraz araguitzea edo aragui eguitea; au da esatea irutasuneco edo trinidadeco bigarren persona aragui eguin zala, eta au eguia guztiarequin, bada esaten digu San Juan evangelistrac "Jaincoaren itza edo verboa, ceña dan Semea, aragui eguin zan", baña ez "aragui biurtu zan", bada gueratu zan oso osoric, len zan becela Jainco ecer aldatu bague era eguin zan len etzan aragui edo guizon.

Jaio zan Maria Virginiagandic. Jesu Cristo gure Jauna guizon eguin ezquero, egon zan bere Amaren sabelean bederatzi illabeteen beste aurrac egon oi diran moduan, bere gorputza acitzen zala beste gorputzac aci oi diran becela beren amaen erraietan, baña etzan berdin izan bere animarequin. Beste aurren animac ezdaunquee arguituric arrazoa edo ezdaunquee arrazoiaren usoric beren amaen sabelean dauden artean; eta ala, ezdue nequeric artzen ango illuntasun ta esturaz; baña Jesu Cristo gure Jaunaren anima, izatea artu zuanetic egon zan centzun edo entendimentu argituarequin, ordu artatic iduqui zuan guizon ta aingueru guztia baño jaquinduria gueiago eta orregatic sentitzen cituan erraietaco illuntasun ta beste nequeac; eta ordutic zan becela gure bitarteco, guztia escaintzen ciozcan Aitari gure pecatuen zorra pagatzeco. "Mundu onetan sartu zanetic, asi zan gugatic erreguz bere Aitari —dio San Pabloc— eta onetan pasatu cituan bere amaren errai garbietan igaro cituan bederatzi illabeteac".

Bederatzi illabete oec igaro ciranean irten zuan bere Amaren sabeletic, baña nolaco mirari arrigarritz beteia izan zan jaiotza jaincozco au? Etzituan urratu, eta idiqui ere Amaren erraiac, eretatic mundu onetara irteteco. Añi osoric gueratu citan jaiotzen zanean eta jaio ezquero, cein da jaio eta sortu baño lenago, bada Jesu Cristoren gorputzac igaro zuan bere amaren aragua eguzquiace vidriera bat igaro oi duan becela. Sarri icusten dezue nola eguzquiace jotzen duan vidriera batean. Eguzquiaren arguiace igarotzen du vidrigua ausi bague, idiqui bague, erdiratu bague; eta ez bacarric oso osoric gueratzan da, baita ere len baño arguiago eta ederrago. Orobat, bada, Jesu Cristoc ere igaro zuan bere Ama guztiz doatsuaren erraietaco aragua, ez bacarric urratu edo idiqui bague, bere osotasuna galdu bague, ezpada garbiago, ederrago eta miragarriago largatzen zuala. Orregatic diogu Maria Jaincoaren Ama beti beti izan zala virgini, Jesus beragandic jaio baño lenago, jaiotzean eta jaio ezquero, iñoiz ere galdu bague bere osotasun edo doncellatasun miragarria. Etzituan iduqui Jaincoaren Amac bere Semearen jaiotzan beste emacumeac beren arguiteetan iduqui oi dituen miñ, ofiace eta nequeac. Eta cergatic? Beste emacumeac iduqui oi baditue añi somiñ andiac edo arguiteco ofiace gogorrac da Jaincoac lenengo amari pecatu eguin zuanean bota ciolaco maldicioa, miñ gogorren artean bere aurrac eguingo cituala; eta emacume guztia berequin daccarde maldicio au eta orregatic dauzquee añi somiñ, ofiace ta neque gogorrac beren arguiteetan. Baña ceruco Erreguiña onec etzuan berequin ecarri lenengo gurasoen pecatua eta orregatic ezda beragan arquitzen lenengo ama Evari botataco maldicioa; orregatic, ez bacarric etzuan iduqui bere Seme bedecatuaren jaiotzan somiñ, ofiace ta nequeric, ezpada poz, atseguin eta ceruco alegueretasunen artean eman cion munduari bere erre medioraco Jaincoaren Semea.

Certara datorrela deritzazue Jainco baten Semea cerutic lurrera? Certaraco artu nai du gure aragua? Emenche bai arritu eta mututuric gueratu bear guerala, icusiric Jainco baten guizonaganaco amorio eta ondonai paregabea. Gu pecatutic ateraric, bere seme eguiteco deseo edo naiac daccar mundu onetara. Eguin guinduan Jaun onec bere antz edo idurira, eguin guinduan bere ordeco lurrean, ipini cituan gure aguindura bere escuetatic irtendaco gauza guztia eta nai izan zuan mundu onetan gozodasunen artean bici izan ezquero, igaro guindean cerura beti betico atseguin artean egotera. Zorion au guztia galdu guenduan lenengo guraso Adanen pecatuarequin eta guelditu guifiñ eriotzara condenaturic, demonioaren mendeco, cerutic erbestetu edo desterraturic, Jaincoaren etsai eta gueurgan daduzcagun gaitz

bildurgarriz inguraturic. Añi izan zan andia, añi gogorra erorte au, añi guelditu guñan argal, añi aol, añi almen gabe, non ezguenducan iñondic ere indarric lengo anditasunera biurtzeco. Añi beera erori guñan, añi urruti gueunden Jaincoagandic, non ecin iñondic ere beragana arrimatu al guindezquean. Etzegoan ez lurrean, ez ceruan gure catea sendo oec urratu al citzaquean indarric, alperric batuco ciran munduco santu guztiac, alperric aleguiña eguingo zuen aingueruac, etziran asco izango gu ateratzeco guenducan egoera negargarritic. Cer eguiten du, bada, gure Jainco andiac gu betico galduric guelditu ezgaitean? Guc beragana igo eciñ degulaco, bera jachitzen da gugana. Guc pecatuaren cateac urratu ecin ditugulaco, berac artzen ditu pecatuaren gaitzac bere gaitz cate gogor oec urratzeco. Guc presondegui edo carcela illun eta usteletic irten ecin degulaco eta bertaco ateac iriqui ecin ditugulaco, ceruco erregue bera jachitzen da lecu onetara gu libre ipintzera.

Eta nolaco mirariac eguiten ezditu guri parebagueco mesede au eguiteaqatic? Norc sinist lezaque, fedecac esango ezpalu? Araco ceru zabalac estu ditu an anditasun guztia ichi ta estututzen da ozta ozta icusi al leitequean gorputz chiqui betean². Araco Jainco cerulur eta beretan dagoan guztia ecer ecetic eguin zuana, dago doncella baten sabelean ichiric ta ezcutaturic. Araco Jainco ceru, eguzqui, illargui eta izarrac arguiz eta edertasunez janci cituana, dago araguiz estaliric. Araco Jaun beti beti izan dana, cerua ta lurra baño anchinagocoa, iñoiz izaten asi ezdana, dago aur sortu berri eguiñic. Eta certaco beeratu da aimbesteraño Jainco añi andi ta añi al andicoa? Gu lecuric garaitu edo altuenera jasotzeco. Gu izanic Adanen seme, Jaincoaren seme izan gaitean Jaincoaren Semea eguiten da Adanen seme. Gu araguzco izanic, jaincozco izan gaitean Jaincoa eguiten da aragui. Gu lurrezco izanic, ceruco izan gaitean ceruen jabea eguiten da lurrezco. Gu illcorrac izanic, ez-illcorrac izatera igaro gaitean illezcor edo ill ecin litequeana eguiten da illcor. Gu Jaunaren anaie izan gaitean, Jauna eguiten da gure anaia.

O Jainco benetaco baten humiltasun paregabea! O guizonaren honra neurri baguea! "Bere humiltasunarequin eman cigun Jaincoaren seme eguiteco escubidea, —dio San Juan evangelistac— bada bera gure anaia nagusi eguiñic eguin guinduan bere anaia eta bere Aita beticoaren seme, jasotzen guinduala aingueruac baño dignidade andiagora". Bai, ezdio oraindic Jesu Cristoc aingueruri deitu anaiaren icen gozoarequin, guri becela. Ezdio aingueruri esan iñoiz: "zu cera nere semea", guri gure anaia nagusi Jesu Cristogan becela. Ecin aingueruac esan leguioque Jaincoari guizonac becela "zu cera nere aita" edo "ni naiz zure semea"; baño guri guizonoi ez bacarric ematen digu escubidea, ezpada aguintzen digu esan deguiogula ao betean: "Aita gurea, ceruetan zaudena". Eta cergatic? "Etzualaco iñoiz artu aingueruen izatea, ezpada guizonena, au da, etzalaco Jaincoa iñoiz aingueru eguin guizon eguin zan becela" —dio San Pablo apostoluac—. Beguira, beguira guizona nolaco honra, nolaco anditasun eta nolaco dignidadean ipini zaituan Jaunac bere araguitze edo encarnacioarequin. Jesu Cristoren anaia cera eta Jaincoaren seme. Lotsa izan zaitte, bada, berriz pecatuaren bitartez demonioaren mendera biurtutzen; bildur izan zaitetz zure anaia nagusi Jesu Cristoc zuretzat gorderic daduzcan ondasun ugariac gaitzen; eguizu aleguiña Jainco baten semeari dagoquion moduan bici izateco; orrela iritsico dezu eriotza ona eta guero ceruan betico gloria. Amen.

Doctrina 4ª del Credo. Sobre la vida de Jesu Cristo hasta su pasión.

(10)

Credoac ezdigu ecer esaten Jesu Cristoren bicitzaren gañean jaio zanetic bere pasioraño, baño guztiz dagoquio ondo cristauari jaquitea cer bici modu iduqui zuan bere Jaincoac; eta ala, esango dizuet egun onetan Jesu Cristoren bicitza, laburrean baño ezpada ere. Jaio eta zortzigarren egunean circuntzidatu zuen, au da, ebaqui cioen guizon zana ezagutzen zan

(2) Egileak "batean" idatzi nahi ote zuen?

lecuan aragui zari bat eta ordutisez asi zan bere odola gugatic ematen. Circuncicio au zan oraiñ bataioa becela eta orduan ipintzen citzacan aurrari icena. Ipiní cioen icena izan zan Jesus. Etzan icen au guizon edo aingueruren batec auqueratua; Jaincoac berac deitu cion icen onequin. Aingueruac esan cion Ama Virginiari eta guero San Joseperi: "Jesus izango da bere icena".

Andic egun guchi barru etorri ciran iru Erregue Magoac, cefiac icusiric izar berri bat eta ezaguturic oneratic erregue andi eta alsuren bat jaio zala, etorri ciran Jerusalem eta, igaroric andic Belena, anche igarri zuen jaio berri abereche edo portale zatar artan aifí pobre cegoana guizona eta Jaincoa zana; eta aintzacotzat ezaguturic, aduratu zuen eta esqueñi cizozquen urrea, incensoa eta mirra, onequin airtortzen zuela zala Jaincoa, guizona eta Erregue.

Jaio ta berroguéigarren egunean eraman zuen Maria ta Josepec aur Jaincoa Jerusalem eta ango temploan ofrecitu edo esqueñi cioen Jaunari bere Seme bacar guizon eguiña. Anche artu zuan Simeon guraso santuac aurra bere basarte¹ eta eman cizozcan Jaunari esquer andiac bere Seme bacarra mundua pecatupetic ateratzera bidaldu zualaco.

Ondoren, aguertu citzaion ainguerua San Joseperi eta esan cion Herodes ibillico zala aur aren billa bicitza quentzeco, eta ala, artu citzala aurra eta aurraren ama eta igues eguin cezala beraquin Egitara eta egon cedilla anche berac esan artean. Bertatic eguin zuan San Josepec aingueruaren esana eta arturic aurra eta bere ama joan zan aimbeste legoa bidean ondarza legor arteric, basamortu icaragarrietatic Egitara. Anche egon ciran erbestetu edo desterraturic Herodes ill artean. Erregue au ill zanean, aguertu citzaion berriro ainguerua San Joseperi eta esan cion biurtu cedilla Israelgo lurrera ama semeaquin, bada ill cirala mutilcho aren bicitza galdu nai zuenac; baña enzunic Herodesen semea erregue sartu zala bere aitaren orde z Judeaco errietan, bildur izan zan ara joaten eta igaro zan Nazaretco ertira, non bici izan zan Jesu Cristo amabigarren urtera eldu artean. Orduan joan ciran Jesus, Maria eta Josepe Jerusalem Pazcoetan, urte guztietan joan oi ciran becela. Echera biurtzen cirala, ezcutu citzaion Jesus. Araco icusi zuenean etzala aguiti aide ta ezagunen artean, biurtu ciran Jerusalem eta ibilli ciran iru egunean bere billa. Irugarrenean aurquitu zuen temploan jaquintsuen artean, enzuten cegoala cer cioen eta erai galdeac eguiten citzela. Guztic ceuden arrituric aifí jaquinduria andia icusiric ematen cituan eranzute edo errespostaetan. Bere Amac esan cion: "nere Seme maitea, cergatic modu orretan ezcutu zaitzagu? Zure aitac eta nic atsacabe andiarequin billatu zaitugu". Jesusec eranzun cion: "certaco ibilli cerate nere ondoren? Etziñaquizen nere Aitaren cereguifietan ibilli bear dedana?". Au esanic, arrimatu zan beretara. Joan zan Nazaret-era beraquin eta bici izan zan beren escupe eta aguindura.

Emendic aurrera, Jesu Cristo oguei ta amargarren urtera eldu artean evangelioac ezdigu esaten beragatic beste gauzatic, ezpada cijoala aciaz ala urteetan, nola jaquindurian Jainco ta guizonen beguietan. Eldu edo allegatu zanean oguei ta amar urtera guchi gora bera, joan zan Jordango ibaira, non cegoan San Juan Bautista pecatariac bataiatzen eta, oen arteco bat baliz becela, escatu cion San Juani bataia cezala. Lenengoan guztiz atzera egon zan San Juan pecatuen contraco erremedio au emateco berez santua zanari, baña jaquifñic au zala utsic eguin ecin lezaqueanaren vorondatea, bataiatu zuan. Etzan sari bague guelditu Jaincoaren Semearen umiltasun paregabe au, bada bataio ondoan oracioan cegoala, idiqui zan cerua bere parea, jarri zan Espiritu Santua usoaren idurian bere gañean eta enzun zan Aita beticoac cioala cerutic: "au da nere Seme maitea eta onegan daducat nere poza ta atseguifña". Jordango ibai aldetic joan zan basamortu edo desierto batera, non egon zan berroguéi egunean ecercho ere jan bague, eche bague, fur gogorra baño beste oe bague eta abereric izuenac baño beste lagun bague. Nai izan zuan iru aldiz tentatu cezan deabruac, berac venzuturic gure etsai au eta argalduric bere indarrac, guc ere errazago azpiratu guentzan gure tentatzalle au.

(1) "besarte" edo "beso artean" adierazi nahiko luke.

Bucaturic garizuma gogor au, irten zuan gure Salvatزالleac eremu artatic guizonen beguetara eguzqui eder bat becela mundua arguitzera bere sermoiaquin ta bicitzarequin. Asi zan guztiai eracusten cerutic cecarren legue berria. Lan onetan norc lagundu iduquitzeo, arru cituan icasle edo discipuluac. Oetatic lenen edo principalenac izan ciran amabi, cefiai deitu cien apostoluen icenarequin edo ipini cien apostoluen icena eta bidaldu cituan errietara ceruco erreinoa predicatzera. Obeto bete cezen beren oficioa, eman cien escubidea demonioac gorputzetatic botatzeco eta eriac sendatzeco. Oec cebiltzan erriric erri ceruco maisuac eracutsi cien icasbidea predicatzen. Baña icusiric amabi oec etzirala asco lecu guztietan ceruco acia ereiteco, auqueratu cituan beste iruroguei ta amabi eta agundu cien cijoacela biñan biñan bere aurretic bera guero joango zan erri ta lecueta. Beraquin batera cebillen guizonen maisu jaincozco au eracusten guztiai cer eguin bear zuen ceruco erreinura eta betico gloriara allegatzeco.

Sinistu erazotzeo munduari bera zala Mesias eguiatzcoa, guizonen Salvadorea eta Jaincoaren Semea, mirari andiaquin laguntzen zuan bere predicacioa. Itsuac icusten due, elbarriac ibilbidea artzen due, sarnatsuac garbitzen dira, gorrac enzuten due, illac piztutzen dira, demonioac irtetzen due gorputzetatic eta ezdago berac eguiten ezduan mirariric. Acabatzen bada ardoa eztaietan, berac biurtzen du ura ardo gozo. Ichasoa aserre badago, bere itz bat asco da ecaitzic gogorrena guelditzeo. Joan nai badu ichasorearen erdian dagoan chalupara, uren gañetic ematen ditu pausoac lur gogorrean baliz becela, ondatu ta busti bague. Ezpadauque guizonac cer jan ermuac edo basamortuan eta goseac illic badaude, bost ogui eta arraicho birequin asetzen ditu bost milla guizon. Baña norc esan al litzaque Jesus onac eguindaco mirari guztia? Zan mundu guztiaeren jabe, gauza guztiaac ceduzcan bere aguindura eta ala, cerua, lurra, guizon eta aingueruac, abere ta arraiac, osasuna ta eritasuna, bicitza eta eriotza eguzquia eta illarguia eta izatea dauquen gauza guztiaac ceuden bere aguindura eta berac cerbait nai izatea zan asco bere vorondatea bertatic eguiteco. Mirari arrigarri oequin ezagutu erazotzen cien guizonai Jaincoac biraldia zana, bada ecin ifiorc gauza aec eguin citzaquean Jauna berarequin ezegotera.

Baña Jesu Cristoren mirari guztien artean andiena izan zan bere santutasuna eta bici modua. Predicazten bacienc guizonai bici citezela ongui ta zucen eta ibilli citezela virtutezco bidetic, bera cijoan aurretic bere ejemploarequin. Esaten badu berari jarraitu nai dionac larga bear duala daducana, ain pobre eguiten da, izanic guztien Jauna, non munduan jaioco bada, ezdauc beste echeric abereche edo portale zar, erdi erori eta zatar bat baño. Ceruco Erregue onen lenengo seasca izan zan asca bat, lasto utsac bere lenengo oea. Mundu onetan bici izan zan oguei ta amairu urtetan etzuan iduqui bere echecho bat non etzin bere burua; etzuan iduqui ez diruric, ez ondasunic, ez sororic, ez beste mundu onetaco gauzaric. Predicatzten badu umiltasuna eta paciencia, nor bera baño humillagoric ta paciencia andiagoric? Bere erritarrac amildu edo aitz batetic bera bota nai due; escriba ta fariseoac aldituen asmo guztiaac artzen baditue bera galtzeo edo guchienez onorea quentzeo; deitzen dioe ordia, Jaincoaren etsaia, echizeroa, sorguifia, biraoguillea, blasfemoa eta aora datorquien guztia; batzuetan ezdue artu nai errietan; beste batzuetan arrica eman nai dioe eta sarri ill nai due. Eguiten dituan mirariric andienetan dauque cer esan. Ucatu al baditue, ucatzen dirue eta ecin baditue, dioe demonioa daducala eta onen bitartez eguiten dituala mirari orie, bada bestela bera becelaco guizon pecatari Jaincoaren leguea gorderzen ezduanac ecin onelaco mirariac eguin litzaqueala. Au guztia etzan asco izan bere mansotasuna eta paciencia galdu erazotzeo. Etzuan ifiorc aserraturic icusi, etzion ifiorc itz garratz ta gogorric enzun; cembat eta pisua-goac ta astunagoac ciran esaten ciozcaten arrazoiac, ambat eta sutsuagoa ta iracequiagoa zan beracganaco eracusten zuan amorioa; cembat eta citalagoac ciran eguiten ciozcaten chatarquiaric, ambat eta aleguina gueiago eguiten zuan berac ceruco bidetic zucen eramateco. Esaten badu eci bear dala aragua penitenciarequin, norc eraman du berac baño bici necatuagoric? *Abereche* batean jaio zanetic eta gurutze batean ill zaneraño, guztia izan zan nequea, lana, go

sea, egarria eta pobreza. Cebillen erriric erri araguaia estaltzeko bear zuan soñecea baño beste bague; beti oñez, lecuric eta bideric latz eta garratzena izan arren; gueiencan egarriz itrotzen eta goseac illic; batzuetan beroac erreric, icerdia ceriola; beste batzuetan otzac illic; egunac bearrean, gauac oracioan lurra baño beste oe bague; lo pusca bat eguingo bazuan, beti suspirio artean, sarri negarretan urturic, Aitari erreguz gure pecatuac garic, iñoiz ere atseguin-ñic artu bague.

Orra, nere cristauac, cer bici-modu iduqui zuan Jainco batec mundu onetan. Orra nolaco bidetic joan zan gloriara. Berez santua zan, pecatu baguea zan, berea zuan cerua eta bertara sartzeko etzeducan necatu bearric, baña nai izan zuan neque, lan eta gaitz andi artean bici guri eracusteco nolaco bidetic ibilli bear guenduan nai baguenduan eldu betico gloriaco atseguifietara. Bacequian gaitz, pisu ta asrun eguingo citzaiola gure araguiari nequepean beti ibiltzea; orregatic, capitan sendo eta ona becela, joan nai izan zuan gure aurretic, guc ere bere ejemploarequin piztu ta azcarturic poz pozic jarraitu deguiogun berari. Onetara deitzen digu esaten digunean: "nigana etorri nai duanac artu bear du bere gurutzea, larga bere nai galduac ta jarraitu niri; bestela ecin izan liteque nere diña edo digno". Au bera esaten digu San Pabio apostoluac: "ipini itatzue zuen beguiac Jesu Cristogan, norc iduqui bague aimbeste gaitz igarotzeko premiaric eta poz ta atseguin artean egon citequeala, igaro zuan gurutzea eta guchitzat iduqui zuan ain lotsa andian egotea". Gogora ecarri dezagun eta ezdezagun iñoiz aztu nolaco gaitzac igaro erazo ciozquen pecatariac era au asco izango da ez aricatzuzco ta necatzeco izaten ditugun naigabe ta eramanquizunaquin.

Eta ala ere, cein arzera, cein nagui Salvadoreac eracutsitaco bide onetan sartzeko! Cein otz Jainco bati jarraituzco! Non da gure fedea? Non da gure arrazoa? Jainco ceru lurren jabea ain pobre eguiten da guizonagatic, non ez dauca ondasunic, ez diruric, ez echeric; ozta ozta dauca bici izateco bear duan janaria; eta atsqueria baño ezdan guizona dabill arrastaca, nondic nora batuco dituan diru ta ondasunac dan moduan dala, beguiratu ere bague bide onecoa ala oquerrecoa dan bere irabacia. Jainco bat dago negarrez iñoren pecatuacgatic; orien barcacioagatic dijoa ermu eta mendietara, non igarotzen dituan egunac eta gauac oracioan, gose egarritan eta gau logalduen artean, bere Aitari escatzen diola barcatu deguiztela guizonai beren pecatu guztia; eta guizon pecatuz beteac ezdu ecer eguin nai bere pecatuac barcatu deguiozcan, beti bici nai du bere nasaitasun eta pozen artean, gogor eguiten zaio penitencia, ecin igaro du baraua, gaueco lo galtzea, gosea, egarria, oracioa eta pecatuac barcatu daquizquion eguin bear duana. Ceru, lur, guizon ta aingueruen onragarria desonratu nai due pecatariac; dioe beragatic bere aurrean demonioa daducala, Jaincoaren etsaia dala, ezduala gordetzen Jaincoaren leguea eta aora datorquien edocein lotsabaguequeria; eta berac ez bacarric enzuten ditu pacienciaric andienarequin bere etsaiac esaten dituen itz gaizto eta garratzena, ez bacarric dago mansotasunic gueldien ta ederrenarequin enzuten dituan guezur ta falso testimonioric icaragarrienen erdian, ezpada orduanche eracusten die amorioric andiena, esaten dizte itzic gozoeñac eta eguiten ditu berac ceruraco irabazteco aleguiñic andienac; baña pecatari ichuac itz gogor bat esaten badioe, arrazoi char bat adi tzen badu, ezdu ecerere barcatu nai, bertatic aserratzen da, coleran sartzen da eta ezdu paciencian eraman nai beragatic aimbeste paciencia iduqui duan Jaincoagatic.

Eta ala ere, uste du guizon ichuac nai duan guztia eguiñic, nai duan moduan bici izanic, nequeric igaro bague, paciencia bague, poz, parre, algara eta solas gaiztoetan dembora pasaric, zucen zucen sartuco dala ceruco glorian. Baña engañaturic dago au uste duan cristaua. Ezdago ceruraco beste bideric Jesu Cristoc erabilli eta berac eracursi zuana baño. Bera dagoquigu esaten "bedeincatuac pobreac, bedeincatuac neque artean bici diranac, bedeincatuac negar eguiten duenac, bedeincatuac gose ta egarri diranac, onelacoentzat izango dalaco ceruetaco gloria"; baña ezdu esaten "bedeincatuac aberatsac, bedeincatuac parre eguiten duenac, atseguin andian eta jan edanetan dabiltzanac, orientzat izango dalaco ceruco erreino". Ez, ez, ezdu esaten orrelacoric, baicic onelacoagatic dioana da: "zuen dicha-bagueac aberatsac, bada artu dezue zuen poza; zuen dicha-bagueac aseric zaudetenac, bada egongo cera

re goseac illic; zuen zori gaiztocoac parre eguiten dezuena, bada negar eguingo dezue". Jesu Cristo ibilli dan bidea eta berac eracutsi duana da ceruraco bide bacarra. Alperric ibillico guera beste bideren baten billa Jesu Cristogana joateco. Ezdu ceruan dagoanec ara igo neque, lan eta gaitzen bidetic baño. Ortic ibilli dira ceruan dauden santuac. Ezdezagun uste izan oraindic icusi ezdan bide berriren bat idiquico dala gu ara necatu bague, aricatu bague igo gaitzen. Ezdu gurequin eguingo bere Seme maitearequin, bere servitzari eta adisquideric andienakin eguin ezduana. Nere cristauac, betico galdu nai ezipadegu, larga dezagun infernura daraman bide nasai eta atseguintsua, sartu gaitean ceruco bide estu eta garratzetic eta bide onec eramango gaitu betico atseguifietara eta betico gloriara. Amen.

Doctrina 10ª del Credo. Sobre el artículo sexto.

(11)

Ascendit ad celos; sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

Igo zan ceruetara; an dago eseriric Jainco Aita guciz aldunaren alde escuytic da Credoaren seigarren articulu. Emen sinistu ta aitortzen degu Jesu Cristo gure erospeneco obra bucatu-ric, igo zala, guizona danez, anima ta gorputz ceruetara, non beti egon zan, Jaincoa danez, ceren bere jaincotasunarequin lecu gucietan arkitzen dan, ta igo zala berez edo bere indar ta escubidez ta ez besteren laguntasunarequin. Eguia da mirari ori etzala eguin guizonaren indar izatezcoquin, baña nola Jesu Cristoren anima izan zan beti zorioneco ta arintasuneco doayez betea, bere gorputza nora nai erabili al izan du ta gañera nola aren gorputza zan doatsua, obedecitzen cien animaren borondetai, eta ortic dator guc sinistea igo zala ceruetara berez edo bere indar ta escubidez.

Munduaren Salvadoreari dagozquion beste misterioac gogora ecartzen digue bere umiltasuna ta beeratzepen andiac. Bada ecin pensatu ere liteque umiltasun andiagoco gauzaric Jaincoaren Semeac gure izatea ta eritasunac artzea ta gugatic sufritu ta illtzea bano; baña esaten degunean piztu zala ta cerura igo zala ta bere Aitaren alde escuytic eseriric dagoala, ecin esan liteque gauza andiago ta miragarriagoric aren gloria Jaincozcoa guri aditzera emateco.

Elizaco jaquintsuac eracusten digue Jesu Cristo cerura igotzea zala gauza bearra; lenengo, ceren eder zan aren gorputz piztean gloria ta illezquitzunez betea egon cedin ceru altu ta gloriacz betean; bigarren, bere odolarequin irichi zuan gloria ta erreinoaz goza cezan; irugarren, bere egonlecu ceruan ipiniaz probatzeco bere erreinoa etzala mundu onetacoa; laugarren, bere ceruetara igorzeac gudan iracequi cezan seguitzeco gogoa ta deseo; bostgarren, aguindu cigun becala guri ceruan lecu prestatzeco; seigarren, guri ceruco sarrera idiquitzeco, ceña cegoan ichiric Adanen pecatua ezquero.

Ceruetara igotzeco misterioa ezdagoquo egoqui itzeguiten dala ez Jaincotasunari ta ez guizatasunari, banaca artzen dirala, bada criadorea ecin igo diteque, ceren anditasunaren altutasunic andienan arkitzen dan, ta criatura ecin jetsi liteque, ceren ecereztasunic andienan arkitzen dan; ta nola ezdan ecer ere izate asieraric ezduana baño gorago, ala ezda ecer ere izate asiera duana baño berago, ecerezaz oster. Anditasunic goienac ta beetitasunic andienac bear zuen, bada, juntatu alcarrequin persona batean igo ta jechitzeco; ta ori ezda arkitzen Jesu Cristoren persona bacarrean baño.

Nora nai nere beguiac ichuli ta icusten det gauza guciac Jesu Cristoren ceruetara igoztean parte artzen duela. Beguiratzen badiot ceruari, gucia dago mirariz betea icuscaric eder onetan; icusten ditut aingueruac tropelean ceruco argui ta distiacioz beteric jachitzen ta beren musica ederrarequin garaitzallearen irabaciac cantatzen; jachitzen banaiz infernura, icusten ditut illuntasuneco espiritu oriec beren aguintea galduric ta loturic. Salvadorearen inguruan ezagutzen ditut legue zarreco patriarcac beren libratzalleari milla esker ta gracia ematen; aren ofetan icusten ditut apostoluac ta disci puluac cerura beguira ta biotzarequin ta deseoquin seguitzen beren maisu odei eder batec artu ta azquenic aen beguietatic ezcutatzen duanari.

Salvadoreac ceruan sartu ta bere Aitari bere misioaz contu emateco dirudi esaten diozcala berriro bere pasioco demboran esan ciozcan itz oec: "Aita nerea, eguin det aleguiña guizon guztiac lurtean zu aduratu zaitzen ta zu amatzen jardun direcen; zure onrari beguiratu diot, nere onra ta bicitzaren costuan. Acabatu det eman cifiudan obra, demonioa arquitzen da loturic, pecatua ecerezuric; emendic aurrera guizonac zure graciarequin gallenduco due demonioa, escuratuco due araguaia ta jardungo dira zure legue santua gordetzen".

David erregue santuac utzi cizquigun salmoac iracurtzen baditugu, alde gucietan eidoco ditugu Jesu Cristoren ceruetara igotzeari dagozquion eguiac: *Jaincoa igo da atseguñez ta pozez betetaco oiuen artean eta Jauna trompetaren soñuan. Cantazazue gure Jaincoaren gloria, canta eguiozue gure Erregeri. Eta beste lecu batean: Jainac esan cion nere Jaunari: eseri zaitetz nere esuico aldetic zure etsaiac zure oiñazpico izatera beartu ditzadan artean.*

Jesu Cristo igotzen da cerura berez ta bere escubidez, berez piztu zan becela, au da, bere Jaincotasunaren ta bere guizatasunaren birtutez. Aren gorputz gloriac beteac obedecitzen dio aifi ondo animari, non berealaco batean arquitzen dan nai duan lecuac, eta orregatic esanic dago Jesu Cristo gatic: O Jauna ta Jaincoa, alcharu ta goratu zaitetz ceru gucien gañera ta zure gloriac mundu gucian distia-beza!

Ezdue, beraz, aingueruac jaso cerura, ezdue eguin onen garaitondoa jarraitzea ta onen ceruraco sarrera onratzea baño. Alchatu ta igo da, bada, berez eta igoerazo ditu berequin aren etorreraren zai ceuden anima justuac; ta au da aren al andiaren siñaleric onena.

Escritura sagraduac esaten digunean Jesu Cristo bere Aitaren alde escuitic eseriric dagoala, ezdegu pensatu bear Jesu Cristo degoala¹ eguiac gu eseriric gaudenean egoten gueran posturan. Jaincoa da espiritu utsa ta escritura sagraduac itz oequin aditzera ematen digu Jesu Cristo arquitzen dala zori ontasun oso batean, ceñean erreinatzen duan justiciac, atseguina-sunac ta paqueac. Dio, bada, *dagoala jarri*² guri aditzera emateco guztiz bere erara dagoala atseguin contentu ta atsedete oso bete batequin eta aingueruen ta guizonen Erregue eguiac-coa ta juecic altuena danac becela, baduala ceruan ta lurtean nai duan gucia eguitemeco escua ta ala. Jaquintsu ascoren iritizian, Espiritu Santua servitzen da itz oriez guri aditzera emateco Jesu Cristo, Jaincoa danez, dala bere Aita Jaincoarequin berdin berdiña eta, guizona danez, arquitzen dala jasoric beste criatura guciac baño gorago. Ara nola dioqun doctrinan: cer da egotea eseriric Aita Jaincoaren alde escuitic? Izatea Jesu Cristoc Aitac aimbat gloria Jaincoa dan ambatean eta, guizona dan ambatean, beste criatura guztiac baño gueyago.

Nola ceruetara igotzea dan garaipeneco ta gloriaco misterioa Jesu Cristorentzat, da lotsa ta umillacioco eguna Satanasentzat. Cembat Jesu Cristo dan goratua ta gloriac beteac lan orretan, ambat demonioa da beeratua ta umillatua icustean guizatasun santu ori, ceñean mastricatu zuan Jaincoaren imagiña ta ceñi bota zuan bere anditasun ta escubideetatic, ipiniric bere lengo escubideetan ta berriz ezarriric distiatio ta gloria lenagocoa baño ascoz andiangoan. Bada, naturaleza edo izate ori, nori beste dembora batean esan citzayon "autsa cera ta auts biurtuco cera" izan da Cristoren igoeran ceruan errecibitua. Emen cumplitzen da oso Miqueasen profecia: *bidea idiqui bear diena joango da orien aurrean; tropelean pasatuco dira ateac ta sartuco dira; orien Erregue pasatuco da orien icusten duela ta Jauna joango da orien artean lenena.*

Salvadorearen ceruetara igotzea da arentzat gloria andicoa ta guretzat probechu pareba-gueac dacarciana, bada igotzen da cerura gure Erregue becela, gure Salvadore becela, gure libratzalle becela, coroatzeco bere ceruan sartzearequin munduaren, infernuaren ta pecatuaren contra irabaci duan garaipena ta seguru ipintzeco bere etsaiari quendu diozcan justuen anima santuac. Dijoa gure aita becela, prestatzera bere semeentzat gurutzeco eriotzarequin merecitu

(1) "dagoala" jarri asmoz, egileak oker idatzi du hitza.

(2) Hala dio, "jarri" ipini nahian, agian.

dien egonlecua; dijoa gure aurrera bialdua becela, bere arrastoaquin guri bidea eracusteco ta sarrera guri idiquitzeco; igotzen da gure burua becela, ceruetaco erreinoaren posesio artzeco beretzat ta bere odolarequin bereru dituanentzat; igotzen da ceruan defenditzeco bere odolarequin irabaci dizquigun derechoac; ceruan eguiten da gure bitarteco gu bere Aitari presentatzeco, guri argana arrimatzeco lecu eguiteco ta gu Jaincoarequin adisquiderzeco; eguiten du bere sarrera ceruco apaiz nagusiac becela, bere ofrendaren odola emateco, ceña ezdan bera baño, ta or esqueintzeco bere Aitari gure salvacioaren precioa; azquenic, erretiratzan da ceruan bere elizaren ipintzalle edo fundadorea becela, ortic eliza orren cimenduc lurrean botatzeco, formatuaz bere fedea, esperanza ta caridadea bialdu nai dion Espiritu Santuaren bidez.

Jesu Cristoren ceruetara igotzea da guc egun batean ceruan sartzeko daucagun esperanzaren cimendua, bada Salvadore orrec aguindu digu berarequin beti beti erreinatuco degula. San Pedroc au adierazo digu itz oetan: "Jaincoac eman dio gloria Jesu Cristori zuen fedea ta esperanza egon dedin Jaincoagan". Jesu Cristo piztu da illen artetic guc gure fedea ipini dezagun Jaincoagan, ceren Salvadorearen piztea dan, San Agustinec dion becela, gure fedea-
ren cimendua; eta izan da gloriáz gañezterañ jancia cerura igotzean, guc gure esperanza argan ipini dezagun, ceren Salvadorearen ceruetara igotzea dan Jaincoac aguindu dizquigun ondasunac emango dizquigun esperanzaren sustraia.

San Bernardoc dio Jesu Cristoc igo bear zuala cerura guri eracusteco ara igotzen. Jaso ditzagun, bada, gure biotzac ta escuac ceruta. Aleguifia eguin dezagun Jaunari cerura seguitzeco fede ta piedadeco pausoaquin.

Nai badegu cerura igo Jesu Cristorequin, bear degu gucia menospreciatu, gure biotzac oso ascatu bear ditugu onra, estimacio, gusto, atseguin ta beste gauza gucietatic; ocasio oneran beste edoceñetan baño obeto josi bear degu gure biotzetan San Juan apostoluaren esan au: *ezdezazuela mundua amatu, ezda ere munduco gauzac*. Eta beste profeta Erregueren esan au: "guizonen semeac noiz artean amatuco dezue vanidadea?". San Leonec dio: "gure beguiac beti jasoric iduqui ditzagun Jesu Cristo dagoan lecu altu orretara, ezdezagun sufritu munduco gaucen deseoc gure biotzac macurtu ta menderatzea, acorda gaitecen ceruraco eguiñac guerana, ta erdoiñac ta demborac jaten dituan gauzac menospreciatuco ditugu; gure egunac igaro ditzagun alaco eran, non ezgueran beñi ere aztutzen lurraren gañean gauden artean destierroan gaudela ta gure deseoc joan bear duela ceruronz, noraco eguiñac guerán".

Jesu Cristoren ceruetara igotzea onratu nai badegu, bear degu ecarri gure biotzean deseo bici bat beste bicitzaco gauzetaraco, bear ditugu billatu ceruco gauzac, non Jesu Cristo dagoan bere Aitaren alde escutic eseriric. "Gure deseoac —dio San Agustinec— izan bear due bacarric ceruraco ta beticotasuneco bicitzaraco". Ah! Gure biotzac bere suspirioaquin deseatzan balu zorioneco gloria ori! Ah! Sentitzen baguendu bear becela gure destierroa! Ah! Negar eguiten baguendu gure erbestetasunagatic! Ezguenduque gueiago arquituco gustoric munduco gauzetan.

San Pablo apostolua ta onen ondoren elizaco santuac ezdira contentatzen gu lurrean gaudela Jesu Cristorequin cerura igotzearequin; nai due oraifidic gu ceruan egotea espirituarequin ta or bici izatea. "Gu —dio San Pabloc— munduan gaudela bici guera ceruan, orco erritarrac becela, ta ortic echoten ere degu gure Salvadore Jesu Cristo". "Cer parte izan al dezaquet Jesu Cristoren cerura igotzean, -dio San Bernardoc- baldin lurreco gauzetan bacarric pensatzen badet?". Orregatic Jesu Cristo cerura igo zan egunean elizac eguiten dio Jaincoari oracio eder au, ece nola sinisten degun Jesu Cristo igo zala ceruetara, gu ere bici izan gaitela biotzarequin ta espirituarequin ceruan. "Jesu Cristo —dio San Agustinec— da emen lurrean gure esperanza, baña an goien izango da gure on beticoa".

Ezda asco cristau batenzat pizturic ta ceruan balego becela bici izatea; gañera bear du orren bicitzac izan espiritualac ta santuac. Bada Jesu Cristoren ceruetara igotzeac obligatzen gaituan spirituco ta ceruco bicitza da fedea-
ren bicitza, ceña dan justuen bicitza, San Pabloc

dionez. Bicitza ori dago fedear aguintzen duan becela icustean, fedear aguintzen duan becela bildur izatean, fedear eracusten duan becela igues-eguitean, fedear dion becela obratzean; azquenic, bere pensamentu ta lan guciac argui orrequin, ta ez munduco argui ta iritziaquin, moldatu ta adrezatzean. Bada, fedearen eguitecoa da gure esperanza mantencea ta guri icusten ezditugun gauzac eracustea. Orregatic apostoluac dio fedea dala esperatzen diran gauzen arguia, sustraia ta cimendua, ceñac consideraerazo ta beguira erazotzen duan ez icusten dana, baicic icusten ezdana.

Mortificacioa edo araguaia illeraztea, umillacioac ta sufriquizunac larga ta beste bide bateric cerura joatea uste duana engafiato litzaque chit ichusqui; ezdira bi bide cerura allegatzeco, bat Jesu Cristorentzat ta beste bat gureztat; ezda bide bat baicic, eta San Pabloc eracusten digu Jesu Cristoc eracutsi digula bide ori bere araguiaren estalquierequin, au da, bere aragui illcorrean eraman duan bicitzarequin. Bide ori da sufriquizunen ta umillacioen bidea ta ezda beste bideric; onela, nai badegu Jesu Cristoren zoriontasunean parte izan, bear degu emen lurrean gauden artean premia parte izan aren sufriquizunetan; baldin nai badegu arequin andiac izan ceruan, bear degu arequin umillatu ta ecereztu lurrean.

Emen lurrean umillatu ta ecerezteco obligacioa guero Jesu Cristorequin jasoac ta alchatuac izateco dago siñalaturic ta aguinduric escritura santuan. Jesu Cristoc berac bere apostoluai esaten die: "eguiac esaten dizuet, ezipacerate aur chiquien antzecoac biurtzen, etzerate ceruco erreinoan sartuco". "Jesu Cristo —dio San Agustinec— arquitzen da orain ceruan goraturic; nai dezue izan goitituac ura alchaturic dagoan lecura? Beera zaitezte ura beeratu dan lecu. Ibili zaitezte, bada, umiltasunean allega zaitezten zorioneco beticotasunera. Bafia, norc eracutsi aldeiequgu ori bear becela eguiteco modua, munduan umillatu ta cerura igo dan Jesu Cristoc baicic? Bada,—dio berac— arrotzen dana, lurreratua izango da eta lurreratu edo ecerezten dana, alchatua ta goititua izango da".

Sufri dezagun Jesu Cristorequin, piztu gaitecen berarequin, igo gaitecen cerura bere laguntasunarequin. Ill gaitecen bici izateco, —dio San Agustinec— enterratu gaitecen piztutzeco, bada enterratu ta pizten gueranean izango guera ceruan goitituac. Anima gaitecen, bada, betico gloria irichitzera. Ezditzagun gueiago beguiac cerura alchatu gueren buruai esan gabe: "orra gure betico egonlecu; or gure gaitz guciac acabatuco dira ta gure zoriona asico da Ceruan Jesu Cristoc coratuco gaitu ta bicico guera Jesu Cristorequin. Ceruan beti beti Jaincoa bedecatu, Jaincoari gracia eman, bera amatu ta beraz gozatzen egoteco dicha ta zoriona izango degu. Amen".

Doctrina 11ª del Credo. 1ª sobre el 7º artículo.

(12)

Inde venturus est judicare vivos et mortuos.

Del juicio particular.

Andic etorrico da biciac eta illac juzgatzera da Credoaren zazpigarren articulua. Eguia fedecoa da guizon guztiac aguertu bear duela Jesu Cristoren tribunalean, bacoitzac mundu onetan bici zan artean eguin zuan on edo gaitzaren contua ematera ta obra onai dagoquien saria edo obra gaiztoai dagoquien castigua artzera, bada Jaincoa da aifi justua, non ezduan utzico virtuteric chiquiena sari gabe, ezda ere pecaturic ariñena castigu gabe. Berretan bear degu izan juzgatuac: lenengo, illtzen gueranean-bereala ta bigarren, azquen juicioan mundu guciaren aurrean. Egun onetan itzeguingo det lenengoaren gafean.

Nola eguia fedecoa dan guztioac ill bear degula, ala orobat eguia fedecoa da gucioc ill da bereala juzgatuac izan bear degula. Contu eguizu, bada, cristaua, zure anima gorputzetic irteten dan une artan arquitzen cerala. Instante edo une onetan aingueruac eramango due zure anima Jesu Cristoren tribunalera; une onetan acabatzen da juicio guztia, nola dan contua artzea, sentencia ematea ta bertati cumplitzea. An egongo cera escuac eta ofñac loturic, ceren ezdezun izango gueiago obra onac eguiteco demboraric. An egongo cera zure pecatuen bistan, bada orieac dira beticotasunean erretzeco juntatu dituzun egurrac. An icusico dezu aimbeste

bider merrecitu dezun infernucio sua. An icusico dezu azquenic zure gañean Jaincoaren justiciaco ezpara zu castigarzeco. Orduan norc defendituco zaitu Jainco aserrez berearen aurean? Cein amparo gana ichulico dituzu zure beguiac? Guzria izango da susto ta bildurra, ceren ezdan orduan izango inor zu defenditzeco ta amparatzeco, bana bai izango dira asco zu acusatzeo, ta lenengo, demonioa, zure etsairic andiena becela, salatzen asico da: ori izango da lembicico acusatzailea ta suz ta garrez, gorrotoz ta aserrez iracequia ta guztiz ichusi ta izugarria aguertuco da. Arrabiaz beteric bereala asico da; "Jauna, —esango du— au da urliaren anima, zuc aimbeste estimatu cenduana, bada ceruraco eguin cenduan ta pecatuz galdu ta gure mendea cegoala, infernutic ta gure atzaparretatic libratzeagatic guizon eguin ciñan; aiiñ garesti costaric, zure odol ta eriotzarequin erosi cenduan; arrezquero aimbeste on eguite ta gracia zure amoriozco sacramentuetan eguin diozcatzu ta beste milla modutan. Baña orra zure amorio guciari bere bici moduan nola eranzun dion, orra cer esquerrac ta cer pagua eman dizun. Gaztetan icasi zan pecatuac eguiten ta beti jarraitu dio bide orri guc nai guenduan erara. Beguira onelaco personarequin cer pecatuac obratz, itzez, gogoz, onelaco egun, ordu ta lecutan, onelaco ta alaco bazterretan, cer gauzac, cer pecatu loi ichusi eciñ esan ditezqueanac ta ecin contatu ala, bere naye, beste gabe, zure leguea urratu ta eguin dituan. Etzuan gure bearric; bera ta berez begui bietaraño pecatuan ta ocasioetan sartzen zan. Aingueru santuai ta zure mandamentuai ez jarraitu ta guc nai guenduana eguiten zuan. Guri jarraitzen cigun, gure banderapean beti ibili da, guri nayago cigun zuri baño, gure lagun ta adisquide beti izan da. Gurea izan da bicitzan, gure izan bear du eriotzan. Betor, —esango due infernucio demonio guciac alcar arturic— betor gure atzaparretara, betor oraiñ betico gurequin bere saria artzera. An daucagu infernuan onen toquia, beronec bere obraquin eguin duana. Betor, guc emango diogu merreci duan pagua, betor betico infernura".

"Justicia, Jauna, pecatari galdu onen contra; justicia, juez justua, zure etsairic andien onen contra. Beronec eguin du, beronec paga dezala; beronec nai izan du, beronec ardezala. Betor, bada, onen gañera zure betico aserrea; betor zure madaricacio ta condenacioa. Betor, Jauna, demonio guciaquin infernura".

Ay cristau aditzen zaudena! Ay! Zure anima tristeac cer eguin, cer esan ta cer pensatuco du orduan? Nora beguiratu, norgana biurtuco da orduan? Ay! Cer penac, cer larriac emango dioen trance izugarri arran! Ah! Cer juicio eguingo dezu orduan oraiñ aiiñ erraz ta aleguere galtzen dituzun egun onaz, aimbeste era ta ordu dichosoz, nola oraiñ Jaincoac ematen dizquitzun? Juicio onetan ezdira etsaiac bacarric salatzaile izango ta demonioa isilic balego ere, izango da norc itzeguin ta norc acusatatu. Eta nor? Ay! Zure aingueru goardacoa edo zaitzailea.

Bai, zure aingueru goardacoa, zure adisquideric andiena, jayo ciñanetic juicioo puntu artaraño betico zure lagun, aldeco, zure zai bein ere utzi gabe, zure pauso gucietan beguizco ta icusisco¹ testigu fiela abiatuco da zu acusatzen; eta baldin zure bicitza gaiztoa izan bada, cer esan dezaque lagun onec?

"Ah Jauna! —esango du aingueru santuac— au da urliaren anima gordetzeco niri zuc emana. Nic, daquizun becela, contu artu ta eguin diot; nic gau ta egun beguiratu, nic onembeste urtean gorde det; bere animaco ta gorputzeco gaitz ta perill gucietatic libratu det. Nic ceruco bidean ibili cedin zure mandat gozo ta aviso santuac eman diozcat.

Baña, Jauna, chiquitanic oquerzen asi zan; zure leguetic aldeeguin ta bere burua onelaco ta alaco gaiztaqueriai eman cien. Nic deituagatic, gueruago ta gaiztoago, ta zure dezentzat gortu ta sortu zan ta ichutu ta begui bietaraño culpa ta pecatuetan sartu zan; ta eman cion zure legue santua ausi ta urratzeari: or mandamentu bat, emen bestea; gaur bat, biar bestea, ta egun oro ta gueiago. Deabruaren mendeco billau naiago zuan bici gure adisquide baño. Azquenic, Jauna, orra nola dagoan".

(1) Halaxe dio. Ikus antzekoak 75 eta 84. orrietan.

Puntu artan zure aingueru santu orrec aguertuco ditu beraren begui argui ta garbien aurrean oraiñ zuc aiñ erraz, aiñ errespeto ta lotsa guchirequin eguiten dituzun Jaincoaren ofensac, pecaturic loyen, itsusien ta lotsagarrienac. Beguira ondo cer larriac, cer ansiac emango dizuen. Munduan cenduan lagunic santuen ta adisquideric maiteena zure contra onela biurturic icusi ta cer eguiñ, cer esan ta cer pensatuco dezu? Nora biurtuco cera? Aingueru eguiati baten cargu oei ta onelaco beste asco ta andiagoei cer descargu emango diezu? Ay! Cer damu samia, cer pena garratza berari ez jarraituaz iduquico dezun!

Zure animaren auzi andi onetan aingueru ta deabruac isilic baleude ere, norc itzeguin izango da, testigu fiel ta, echeco lapurraren guisa, guciaren berri oso daquiana. Au da zure conciencia bera. O juicio icaragarria! Eta cere burua zuc salatu bearra! Orain colcoan ezcutuan estaliric dauzcarzun culpac nola aguertuco dituan? Zure bicitzaco pauso oquer chiqui ta andiac nola diranac esango dituan orduan? Cer deadar icaragarriac emango ditu conciencia orrec gorderic ta bear bada lotsaz, bildurrez, maliciaz ondo confesatu gabe or barruan dauzcan culpac tribunal artan plazara becela ateratzeco?

"Ni naiz -esango du- ni naiz urlia zori gaiztocoaren anima billau, falsiaz betea, Jaincoaren ta aingueruen beguietan nazcagarria ta betico galdu bearra. Lotsa ta desbentura au ta andiagoei ondo mereci ditut, bada ordu onetan cer igaroco citzadan nequiela, orregatic ere eguin nituan onelaco era alaco pecatu ta gaiztaqueria, onela ta ala Jaincoaren leguea ausi ta nere Jainco eta Aita amoroso onena aimbete bider ofenditu nuan.

Ay zori gaiztoco egun, ordu ta lecu, ceñean urlia icusi ta condenatzeco ezagutu nuan! Ay pensamentu madaricatuac, ceñequin deabruari ta pecatuari nere biotzean ostatic eman nien! Ay ill banintz milla bidar² lenago, nere Jainco ofenditu baño!"

Dembora onetan Jesu Cristo asico da itzeguiten ta esango dizu: "anima galdu, deabruaren servitziari billau zori gaiztoco, cristau fede gabe ta legue gabeco, eguin dezu nai dezuna, sufritu zaitut ta oraĩdaño isilic egon naiz Baña orain da ta artu det dembora zure contra itzeguiteco. Izan cindezquean ta nic nere amorioz nere alaba ta biotzeco esosa maite nai cindudan eguin, betico glorian ceruco erreguiña izateco. Nere esana eguin, nere leguea gorde ta aiñ erraz ori zure escuan ceneucala, nitzaz aztu, ni utzi ta deabru zure etsaien bandoco eguin ta nere contra biurtu ta zure indar ta aleguiña guciaquin oriei jarraitu diezu. Nic ecer ecetic eguin cindudan, ez deabruac; nic aimbete urtean bicitza ta anima ta gorputzean bear cenduna eman dizut, ez arc; nic gurutzean ill ta erosi cindudan, ez arc; nic aimbete bider infernucic, nola sacramentuetan pecatutic libratu zaitut, ez arc; nic aimbete mirari zugatic eguin ditut, ez arc.

Cer gueiagoei zu salbatzeagatic eguin nezaquean? Ta cer pagu orien ondoren ta oriec gatic eman didazu zuc? Cer aserrea bada juez justu onena izango da ta cer lotsagueriac emango dizquitzu, berririo esatean: "nere seme edo alaba maitea becela aimbete costurequin aci cindudan nere doctrina, egemplo, milagro ta sacramentuaquin; zu lurreco ar ecer ez bat ciñala, alchatu ta ceruco gauzetara igo cindudan?"

"Orrebeste onguite, gracia ta amorioagatic cer pagu eman didazu? Eta esquerren lecu, ondo ceneritzan eta etzan besteric ni utzi ta oiñpean erabiltzea baicic? Eta cergatic guero ori guztia ta aimbete bider? O ceruac! O lurra! Etzan cergatic, ezipada ceren ala nai cenduan, ala gogoac eman cizun; zure ta nere etsairic andienaz bat eguin ta aec servitu, aen ondoren ta nere contra ibili nai cenduan. Ah zori gaiztoco deabruen servitziari lotsagarria!

Bada, orain nic ere zure bicitza arguitara atera eta zure culpen nazcagarri betico guciac emango dizut beguietan". Ay! Cer gauzac plazara irtengo diran ordu onetan, ceñean Jaunac berac dio bere jaquintasun arguiac pecaturic ezcutatu ta gordeenac billatu ta aguertuco

(2) "bider" beharko luke.

ditualal Ay cer lotsa paregabea Cristoren orduco aserrea icustea! Argatic santuac dioe infernua bere su ta garraquin ta ango tormentuac baño infernu ta tormentu andiagoea dala, nolaere bait, juicio onetan Jesusen arpegui eder gozoa bere ira justu guciarequin aín aserre ta gogor icustea.

Esan diran gauza edo carguac igaro ta pensa ezazu nola zure anima triste bacarra bere sentenciaren beguira egongo dan. Au, gure esaeran, mundu onetaco auci batean oi dan becela izango da. Importancia andico auci batean, hacienda edo ondasun ascoren, onra, bicitzaren edo eriotzaren gañean sententia eman bear danean, cer quezca, cer ansia, cer bildurra dauca auciliarac? Cer ay biotzecoac? Ez jan al ta ez lo eguin al du.

Alasse bada, puntu artan zure anima egongo da. "Ay, —esango du— ay! Cer sententia izango det auci onetan, ceñean dijoaquit ez guchiago, ezpada ceruco ondasunac edo infernucoko beste pobrez? Ay! Cer sententia izango det auci onetan, ceñean dijoaquit edo Jaincoaren Semearen onra ceruan, edo Satanasen mendeco billaiz izan infernuan? Ay! Ta cer sententia emango ote zat auci onetan, ceñean dijoaquit edo betico bicitza ceruco glorian, edo betico eriotza infernu gorian?" Igarrico du bereala, baña contu eguizu onela dagoala dudan.

Gauza oec laster igaroco dira an eta zure salvacioco edo condenacioco sententia juez justuac bereala emango du. Baldin condenaciocoea bada, ay cer desdicha ta calte beticoa! Ezdue balioco an ez Jesusen odol zugatic isuriac, ez Ama Virginiaren, ez San Joseren ta ez beste santuen erreguac. Condenacioco sententia bada, puntu artan Jaincoac largaco zaitu zure etsai deabru gucien presa eta orieci atzapar gori aequin zure animari itsatsico dioe burlaz, arra biaz, deadarrez ta algaraz esaten dioela:

"Ator ona, infernucoko alaja; demonio gucien lagun aiz; ator ona, zori gaiztoea. Orain ire saria artu ta alde batera gucia pagatuco dec". Jaincoaren doay guciac erancico diozcate ta crisma santua edo cristauaren siñalea, lotsa ta tormentu gueyagoraco urzico dioe ta puntu artan infernucoko leice zulo cabu gabe aetan betico berequin ondatuco due. Ay anima seculaco galdua!

Baña salvacioco sententia badezu, cer aingueruen poz aldia! Cer onguietorri, cer lastanac emango dizquitue! Jesu Cristoc bere arpegui chit gozoaz beguiratu ta esango dizu: "atoz, atoz nere servitzari leiala, nere vorondatea beti eguin nai cenduana; atoz, anima justu nere biotzeco esposa maitea, ceruco coroa artzera; atoz nigana, seculaco lastan gozo bat indazu; sar zaitetz betico nere gloria bician".

O anima doatsua! O espiritu dichosoa! Eten ta urratu dira deabruaren lazoac, araguiaren griñac ta munduaren cate guciac. "Atoz, atoz anima bedecatua, gure lagun cera, —esango dizue aingueruac— ceruco erreguiña izan bear dezu. Atoz cerura, goacen gloriara".

Beguira oraiñ ondo bataren dicha ta zoriona ta bestearen desdicha ta zori gaiztoa. Beguira ondo ta erremedio gabe suerte bata edo bestea izango dezula. Beguira, contu, cein izango dan zurea. O perill! O quezca! O bildurra! Bata edo bestea bear ta ez jaquin cein izango dan zurea. Beguira ondo emen bici ceran artean nola goyen cerua ta beyan daucazun infernua. Zure atzeneco pausoac auci au, duda au ebaqui ta betico erabaquico du. Ezdaquizu pauso ori noiz, non ta nola emango dezun. Ezdaquizu cein izango dan zure azqueneco pausoa. "O salto izugarri! O pauso icargarria! O puntu! O instante! O momentu gucien peligrosoena, ceñari nere beticotasuna dichecan! Eta ez jaquin nitzaz cer izango dan!", Naidezu, bada, cristaua, naidezu jaquin? Orra bada zure bicitzac esango du. Beguira zure obraquin noronz zoacen, ceruronz ala infernuronz. Noronz beguira zauden, aronz joango cera. Arbola bat ebaquitzean, edo escutara edo ezquerretara erori bear du; bequira cein aldetara ceartzen dan ta ara erorico da. Ala zure anima ere. Ezquerretara ceartua badago, seguru zoaz betico infernura. Jaincoac dio bacoitza joango dala bere beticotasuneco edo eternidadeco echera. Zure pensamentu, itz ta obraquin eche au eguiten beti ari cera. Cer eguiten dezu? Noraco ari cera, ceruraco ala infernuraco? Ceren beguira zaude?

O gure Jesus maitea, illtzen gueranean gure juez guciz aserrea ta orain amoriozco Aita paquetsua! Gure auqueran, gure escuan, gure vorondatean utzi diguzu zuc gure salvacioa edo condenacioa. O ontasun ta beraatasun paregabea! Zuc, Jauna, naidezu gucioc salvatzea, baña bacoitzari bere vorondate librea nai diozu gorde: salvatzezo, salbatu nai badu ta condenatzezo, bere vorondatez condenatu nai badu. Cer gueiago zure jaquintasun ta amorio neurri ta cabu gabeac gure oneraco eguin al cezaquean gu salvatzezo? Zure partetic seguru gaude: zuc beti nai dezu, beti zaude prest, beti zure escua, zure arguia, zure gracia ematen dezu gu salvatzezo, guc nai badegu. Orrela, gure aldetic dago peligro ta bildur gucia. Eta gauza au onela ta fedeco eguia izanic, izango da ni edo besteric bere escuan salvacioa ta ceruco gloria daucala condenatu nai duanic?

Ez, ez, nere Salvadorea, ez nic ta ez eliza onetan dagoanec secular orrelaco lanic. Naiago degu bicitza, lurreco ecer ezqueria guciac galdu ta milla bicitza bacoitzac baguindu guciac eman lenago, pecatuarequin zu ofenditu ta galdu baño. Ez, ez, Jauna, pecaturic gueiago; sobra ta gueyequi dira oraifdañooc; orien damua daucagu ta iduquico degu beti. Penitencia eguiatzcoo eguin nai degu, ez gogo erdi edo nai erdi orzatequin oraifdaño becela, ezpada biotz oso gucitic.

O nere Jesus maitea! Juicioco puntuan aserre egongo cera ta arrazoyarequin pecatuaren contra, oraif amorio ta piedadez beteric. Oraif, bada, zure Ama maiteac ta ceruco santu guciac erregutzen dizue gugatic; bitarteco oriec gatic, arren, iguzu zure gracia bicitza berri bat eguiteco! Orretaraco, gure culpa ta zure contra eguin ditugun ofensa andi ichusi guciakin gure arpeguiari, diran becela, iguzu lotsatu ta umillatu gaiten ta gucien penitencia eguiatzcoaequin ta zure tribunaleco juicio estu artan gucioc ta bacoitza ondo irten gaiten ta ondoren beti zu alabatzen egoteco dicha ta zori ona izan dezagun ceruco glorian. *Amen.*

Doctrina 12ª del Credo. 2ª sobre el 7º artículo.

(13)

Inde venturus est judicare vivos et mortuos.

Necesidad del juicio universal y señales que le han de preceder.

"Andic etorrico da biciaç eta illac juzgatzera". Aurreco doctrinan aditzera eman nizuen nola fedeaç eracusten digun guizon guciac aguertu bear duela Jesu Cristoren tribunalean, bacoitzac mundu onerari bici zan artean eguin zuan on edo gaitzaren contua ematera eta obra onai dagoquien saria edo obra gaiztoai dagoquien castigua eramatera. Aditzera eman ere nizuen berretan bear degula izan juzgatuac: lenengo, illtzen gueranean bereala ta bigarrenago, azquen juicioan; eta orduan aditzera emanic lenengoan igaroco dana, gaur noaquizue aditzera ematera cergatic Jaunac azquen juicioco egun au eguin nai duan ta orduco munduaren cabuan izango diran sinaleac.

Cergatic Jaincoac eguin nai du juicioco egun andi au, egun icaragarri besteric ezbecealaco au? Fedeaç dio gauza asco gatic eta causa asco dituala Jaincoac juicio ori eguiteco, berac daquizquianac, baña guretzat jaquinac dira iru.

Lenengoa da ceren bere Seme maitearen gloria gatic Aita Jaincoac mundu guciaren aurrean biurtu nai duan. Evangelioac eracusten digu *Jaincoac bere Semea bialdu zuala mundura mundua. edo anima salvatzezo*. Baña mundua aif zoroa, ain juicio gabea cegoan, non ezagutu nai izan etzuan bere on gucia, bere Salvadorea. "Etorri zan —dio San Juanec— bereen artera, jayo ta aguertu zan bere aideen erdian ta berac erzuen artu".

Eta badaquizue cergatic? Ceren umiltasunaren maisua becela, janciera edo traje umillean Jesus etorri zan eta mundu ero itsuac umiltasunaren balio ta edertasuna ezagutzen ezduan. Orregatic nai zuen erara erabili zuen: Pilatos egandic Herodesegana, tribunaletic tribunalerari, Anas, Caifas ta besteen aurre ta ta Jesusen personaz naizuen eguiten; ta azquenic condenatu ta gurutzetan ill zuen.

"Cer, bada, —dio Aita Jaincoac— bialdu nic ta ez guchiago ta ez besteric ezipada nere Seme bazar maitea gucien maisu izan cedin, ceruco bidea eracusteco, egemploa emateco ta animac salbatzeco, ta mundua aĩñ zoroa, aĩñ juicio gabea ta ari pagu ori eman? Bada, nic juicioco egun arrigarri bat eguingo det; orduan gucia aguertuco da ta mundu ichuac icusico du norequin¹ zuan ta borrero gogor ta besteac norgan beren escuac ipini cituen, nor oiñpean erabili, nor azotatu, aranzaz coroatu ta nor ill zuen".

Lenengo Jaincoaren Semea gure araguij janciric lurrean aguertu zanean, gugatic traje umill orretan etorri zan munduaren juicioac igaro ta munduan juzgatua izatera; argatic munduco itsuac etzuen ezagutu. Baña bigarren aldian gloriar ta anditasun guciar beteric etorrico da mundura munduco guciar juzgatzera ta munduari emango dio juicioa ta orduan beren damu gaiztoz icusi ta ezagutuco due guciac.

Ay cer juicio triste! Ay cer munduaren trucada ta suertea! Cer esango due orduan Anas ta Cayfas batec? Cer Judas saldu zuanac? Cer lotsa onena ta Judasen azpian egon diran cristau pecatu bacoitzaz Cristo gure Jauna aĩñ merque saldu zuenena! Cer araco gaizqui comulgatu ta Judasen guisa falsiazco laztanarequin Jesus arc baño ere merqueago saldu zuenena? Cer esango due orduan cristau galduac? Eta orra cergatic ta cer arrazoi andiarequin juicioco egun andi au Jaunac eguin nai duan bere Semearen onra ta gloriagatic.

Bigarren juicio ori eguitico causa da ceren Jaunac bere justuen onragatic mundu guciaren aurrean biurtu nai duan. Mundu eroa bere juicioetan nai duan becela ta chit oquer dabill; argatic onari gaiztoa deitzen dio, arguari illuna. Beren modura munducoac oraĩ gauzai deitzen dioce. Onen gañean dira aimbeste ay triste ta madericacio profeta santuen aoran ta Jesu Cristoc bere evangelioan orobat dio juicio oquer ta gaiztoen gañean.

Munduan asco dira Jaincoa eguiatz billatu ta biotz gucitic servitzen duenac ta oec icusten dira nequez ta penaz beteric. Beste asco dira Jaincoaren etsai eguiñic, pecatuaren beguietaraño sarturic bici diranac ta oec nai duen guciarequin irrteten dira. Persona bear asco dira Jaincoaren leguea fede andi batequin artzen duenac. Gordetzen ditue mandamentu guciac ta oec beti nequepean. Eta bitartean beste cembat bici dira aberen guisa legue bague, ausitzen dituela mandamentu guciac edo gueienac eta orregatic oec nai duena eguiten due.

Ay Jauna! Cer da au? Nola dijoaz gauza oec? Justua cera zu nic zurequin itzeguiteco; ala ere zurequin jardun bear det. Nola, Jauna, zure etsai gaiztoac ta zu ofenditzen zaituenac beren erara bici dira eta justuac, zure adisquide maiteac nequez ta dolorez? Ori ta orrelaco asco dacutsula, nola zaude orren isilic? Echeac, ondasunac ta erregaloac norentzat eguin cinduan? Cer da au?

"Oriec gucioc —dio Jaincoac— nic eguin nituan nere servitzari ta adisquide nere legue ta amorioan bici ciranentzat". Nola, bada, zure etsai ta munduco andiac guciar jaso dira? "Ea, zaude paquean, —dio Jaunac— mundua eroa ta ichua dago; nori berea emateco, juicio zucenic ezdu orain. Juicioco egun bat eguingo det ta bacoitzari dagoquiona emango dior". O nere Jainco guciac justua! O juicio estua!

Cer izango da orduan icustea emen gaizqui tratatu ta umillaturicaco pobre asco an Jaunaren escuietic apostolu ta aingueruen artean? Eta emen len ayen aguintari andi justicia ta arrazoiaren contra pobren icerdi ta odola aĩñ aisa chupatzen cituenac deabru gucien azpian suz ta garrez inguraturic betico condenaturic icustea? Cer orien arrabia amorrutua, beste justu oiñpean aimbeste bider erabili cituenac alaco glorian icusi ta beren buruac alaco lotsa ta infernu bician icustea?

Eta justuac orduan cer esango due goy artatic? Ah, ceĩñ poz andiarequin cantatuco duen: "Ay Jauna! Ceĩñ eguia andia zan dembora batean an bean predicadore ta confesoreac esaten

(1) "nor" eta "equin" banaturik idatzi beharko lituzke, biak batera ipintzeak esaldiaren esanahia iluntzen bait du.

ciguena, Jaincoaren escutic becela lurreco gaitz, premia, bear ta nequeac artzeco, laster igaroco cirala, oguei edo berroquei urteco edo guchiagoco pena ta doloreac izango cirala, zuc, Jauna, andiagoac gugatic artu cinduala, zuri beguiratu ta paciencia iduqui guenzala, ango gaitzac igaro ta emen ceruan descansu osoa, atseguin betea ta betico gloria bicia guenduala Ay, Jauna, cer eguia ta cer saria orain! Ara bean munduco gure aguintari gogorrac cer lotsan ta tormentuan dauden orain! Justua cera, Jauna, ta zucena da zure juicioa mundu eroaren ganean". Onela justuac esango due ta onela orien onra ta gloriagatic Jaincoa biurtuco da.

Irugarren juicio au eguiteco causa da ceren Jaincoac bere justiciagatic biurtu nai duan. Emen fede biciaz gogora ecarri dezagun lurrean bein ere eciñ ondo barrendu ta aditu oi dan eguia andi au ta Jaincoa ceñi zucen bere juicio ta gaucetan dabilien. Gure fede illarequin sator itsuac becela guerata argatic illunpean beatz topa, utseguiten ta cenzu gabe gabiltza; dacusgunaz pagatzen guera, irudiaz, ta ez eguiatz. Baña Jaincoac ez orrela: bacoitzaren biotza dacus ta barrendic, dan becela, juzgatzen du. Argatic juicio andi onetan arguiro ta garbiro nor ta cer dan bacoitza icusico da, nor ta nolacoa izan zan lurrean bici zanean.

Ay! Ta cer gauzac arguituco diran arguizco ta eguiatzco juicio onetan! Cer falsiac, nolaco traicioac, cer intencio ta asmo dollorrac, cer choraqueriac, cer venganza billau, cer pecatu itsusi loiac, cer gauza lotsagarriac, pensamentu ta gusto aberen guisaco atseguin atsac ta beste onelaco eciñ esan ditezquean gaiztaqueriac.

Cer bada? Etzan besteric; fede ta Jaunaren bildur gabe, aisa cere burua pecatuari eman, gurari infernucoai lecu eman edo gogoac emana, iñorc jaquingo etzualaco, ezcutuan eguin! Bada zuc ezcutuan eguin cinduan lotsagarri oriec Jaun justuac aguirian ateraco ditu gucien aurrean juicioco egunean.

Cembat dira munduan cristau onzat ascoren beguietan daudenac, baña ez Jaincoaren aurrean? Cembat cristauaren icena duenac, baña gentil edo Jaincoa ucatzen denac becela bici diranac? Campotic erreligio edo piedadearen capa, baña barrendic biotzean Jaincoac daquian becela. Bada, cer? Oriec orrela igaro bear due? "Ez ori, —dio Jaunac— nic plazara ateraco dirut, mundu guciac jaquin bear du nor ta nolacoa zan bacoitza".

Ah! Munduaren juicioac ceñi itsu bidegabeac diran! Ascotan beste guizon edo andrea, ceren ondasunac dituan, orri agur andiac; ta guizon edo andre ori bere desdichaz pecatuan dago, orren anima demonioac bere cateaquin loturic dauca. Anima ori demonio guciac baño beltzago ta itsusiago dago. Aingueruac orren iguesi dijoaz ta deabruac orren beguira, noiz baño noiz Jaincoac orren bicitzaren ari meea eten edo ebaquico duan infernura eramateco.

Bitartean pobre bat gure ondoric igarotzen da ta, ceren arlotea datorren, orri ez casoric; eta orren anima Jaincoaren gracion dagoque. Ala badago, da Jaincoaren jarlecuric ederrena, ceru bici bat ta ceruac baño ederrago, Jaunaren ispillu garbia, Jesu Cristoren esposa, ceruco erreguiña-gaia, aingueruac beti lagun dituala. Eta anima justu orren balioa ezagutu gabez, orren estimacio guchi! O Jaun santu dana dan becela bacoitzean icusi ta bere neurri ta pisuan estimatu ta gucia juzgatzen dezuna!

Eta emendic, nere Jainco guciac justua, cer atera bear degu guc, ezpada bildur santu bat, baña ez mundu zoroaren esamesena, baicic zure equiazco juicioena? Cer atera bear degu guc, ezpada zure ofensa gucien damua? Cer, ezpada biciera berria, biotz argui ta garbiaz zure aurrean daudenac becela beti bicitzeco?

Jesu Cristoc berac predicatu zuan fedeco eguia da azquen juicioraco mundua deseguin baño len izango dirala alde gucietatic siñale icaragarriac. Siñaleac ceruan, bada eguzquia illundu, illarguia odoldu ta izarrac puscatuco dira. Siñaleac, bada ceru gucia nastu ta odei illunez bete ta demboral izugarrienac icusico dira: chimista, trumoi ta ofiartzarriac, erriac ta errietacoac ondarzen dituela. Siñaleac, ceren oriequin naste, aice arrigarriac izango diran, munduac bere ustez betico jaso cituan torre, palacio ta echeac lurpean sartzeco. Siñaleac

lurrean, cergatic lur gucia, ichaso ta criatura guciac pecatarien contra aserratu, jaiqui ta beren modura armatuco diran Jaunaren etsai buru-jaucien venganzara ta oriei guerra bicia ematera.

Orduan lurrac bere gañean pecatariac icusi ecin edo ecin sufrituric, balanza ta icara guciac portitzac emanic, idiqui ta tragatuco ditu. Orduan ichaso zabal ori, orroa chit andiac ateratzen dituala, beregandic irten ta sartuco da leorrear, erriac eta gendeac ondatuaz. Orduan guizon ta andreac arritu ta, Jesu Cristoc dionez, corde gabe igartuco dira soñu izugarriaz ta eriotzaco ansia ta larriaz. Orduan gendeac ibilico dira arazo andian, zoratuac becela, gora bera, cer eguin ezdaquiela ta eriotzaren azqueneco gaitzarequin etsiric burruca becela.

Orduan abereac ere arazotuco dira ta basotiac ta larre abere suminduac ta pistia guciac aldarte ta azqueneco gaitza sentitu ta beren zuloetatic irtego dira ta eriotzaco orroa ta inciriauquin izugarritzco moduan errietara, auzoetara, gendetarera etorrico dira. O egunic illunenac! O gauric triseenac! O culpen ondorengo dembora! O munduaren galdu bearra!

Azquenec, beguira, ondo gogoan sartu dezagun munduaren acabilla ta suz ta garrezco eriotza portitza. Jaunaren aserre justuac agundu ta munduaren lau aldeetatic beifigoan, bat batetan susco² lau ibai andi bialduco ditu: oriec era batera sutu, erre, quiscaldu, deseguin ta auts biurtuco ditu echeac, erriac ta biciric arkitzen diran gende guciac; ta orra mundu zoroa galdu ta acabatu. Ay cer buca!

Atozte orain, atozte nerequin munduco eroac! Atozte, juicioan ta contuan sar gaiten Atozte atseguin ta eder zaleac, atozte icustera dembora bateco zuen biotzen zoragarri ciran edertasun ta beste gauzac non diran edo cer eguin diran! Ay pecatarien juicio gabeac! Beguira zuec, nere cristauac, fedeco arguiarequin munduaren cabu ta buca oni! Non dira orain eche aibeste pecaturequin ta aibeste lapurretarequin jaso ta aberastuac? Non dira ondasunac? Non dira galac? Non dira edertasunac ta beste atseguinac? Autsa ta que utsa icusten da. O cer icusgarri illun tristea! O munduco falsia ta guezurra! Onela gucia igarotzen da; onela mundu gucia acabatzen da.

Cer eguiten degu bada guc seguru jaquiñic mundua acabatu ta bereala juzgatuac izan bear deguna? Non dira gure pecatuac borrarren dituen negarrac? Non dira dolore ta sentimientuz betericaco confesio onac? Non da munduaren pompa ta vanidaden desprecioa? Ea cristauac, orain eguin dezagun gure animen onagatic orduan eguiñic iduqui naico deguna. Orduan, o cer suspirioac! Orduan, o cer deseo ederrac! Cergatic, bada, oraiñ orobat eguiten ezdegu? Menturaz ezda Jaincoa gure jabe bacarra ta gure suertea bere escuan daucana? Menturaz ezda Jaincoa gutaco bacoitzaren bicitzari mugac ipini diozcana? Norc daqui bada egun onetan bere aurrera bicitzari mugac ipini diozcana? Norc daqui bada egun onetan bere aurreradeituco dion edo ez? Menturaz bat batetaco eriotzatic libre gaude? Ceri echo ten diogu, bada, au guertatu ditekueala jaquiñic? Nor ezda bertatic prestatzen bereala illtzezo balego becela? Norc bere culpa ta pecatuaz negar eguiten ezdu biotzeric?

Ea, pecatariac, oraiñ da dembora barcacioa ta misericordia alcanzatzeco; goacen, bada, bertatic Jesu Cristoren ofetara ta esan deguiogun: "Ay gure Salvadore ta erremedio bacarra! Juicio artan ez zure neque, icerdi ta negarr ac ta zure odola ta eriotza baliatuco zagu, baña oraiñ bai, pecaruetatic libratu ta zure escuiean gu orduan ipintzezo. Ona bada, Jauna, ona non dituzun pecatari andiac; ona non zure piedadea eracutsi ta nori barcatu; ona gure biotzetaco miserien gañean zure misericordiaren jarlecuric onena. Gure caltea ta desdicha erremediatzen dago, Jauna, zure biotz amoriosuaren deseo gucienc cumpligarri betea. Esan dezaquegu zure gloriaraco, zure piedade gozoarentzat lecu obeago ta egoquiagoric ezdala arkituco gure anima triste galduac baño.

Ea bada, Jauna, barcacioa, misericordia ta zure paquea betoz guretzar. Zure odol tanto

(2) Hala dio. Ikus antzeko adibideak 67 eta 84. orrietan.

bat, zure negar malco bat asco degu, zure biotzeko asnase bat asco da. Ea, beñi edo beñi acababite gure gaitzac ta orrequin zure aserreac; betor zure salvacioaren alegria. Orretaraco, zure borondatea bada, betoz orañi, Jauna, betoz lenago emen zure aserre justuaren castiguac, betoz ordu onean zure misericordiazco azote, neque ta gurutzac zuc bici gueran artean bi altzen dituzunac, betoz, Jauna, diranac dirala, zure escutic datocenac guretzat onac izango dira ta guc besoac zabaldu ta pocic artuco ditugu. Zuc nai dezuna guc nai degu pocic, guero gure buruac zure escuian icusteagatic. Gure pecatuen damu ta gorrotoz beteric egongo guera emen lurtean bici gueran artean, guero eriotza on banaren bidez zu icusten ta zutzaz gozacen egoteco dicha izan dezagun ceruco glorian. *Amen.*

Doctrina 13ª del Credo. 3ª sobre el 7 artículo.

(14)

Inde venturus est judicare vivos et mortuos.

Del juicio universal y sentencia.

“Andic etorrico da bicia eta illac juzgarzera”. Mundu gucia dihoa lasterca Jaincoac egun gucien azqueneco eguntzat siñalaturic daucan egun batean acabatzera: au da egun bat ain blldurgarria, non onetzaz itzeguitean Joel profeta guelditu zan motelduric ta cer esan etzequiela¹; “izango da —dio— egun andia, egun guciz bildurgarria”. “Egun au izango da —dio Malaquias profetac— labe bat becela iracequia”. “Egun au izango da —dio Sofonias profetac— aserretasuneco eguna, naigabeco eguna, ansiaco eguna, desdicha ta illun tasuneco eguna ta aice bumbadaz betericaco eguna”. “Izango da —dio Isaias profetac— egun aserre, colera ta becaitez bete”.

Au da azquen juicioeco eguna: egun onen bildurrac bete du eliza santuz ta egun onetzaz aztutzeac bete du mundua pecatuz ta infernua condenatuz; au da egun ura, ceñean Jesu Cristo Jainco ta guizon eguiazcoa illen ta bicien juez justua becela etorrico dan Adanen ondorengo guciai pensamenturic chiquien ta ezcutenetarañoco gucien contu estua artzera; au da egun bat evangelioac gogoratzen diguna, penitencia eguiazcoaren bidez gure buruac egun orretaraco prestatzeagatic; au da, azquenic, egun ura, ceñean mundua acabaturic, adituco dan munduaren lau parteetan juicioeco trompetaren ots guciz andia ta aingueru batec agiinduco du: “illac piztu zaitezte ta atozte juiciora!

O ots eguiaz izugarria! Ots oni obedecituco dioe ceruac, infernuac, purgatorioac ta limboac eta emango ditue orietan arkitzen diran anima guciac. Orobat ichasoac, lurrac ta sepulturac biurtuco ditue dauzquen gorputz guciac; gucien gorputzac guertuco dira oso ta bici beren animaqin; onela, gorputza ta anima alcarrequin juntatuco dira, gorputz obra on edo gaiztoetan parte izan zana orobat izan dedin animarequin sarian edo castiguan.

Gucion piztea acabatu ta bereala joango guera Josafateco celaiera ta an aguertuco da Jesu Cristo Jainco ta guizon eguiazcoa aingueruz inguraturic eta gucien gañean jarlecu eder batean jarrico da.

Juntaturic guciac biltzqui orretara, Jesu Cristoc agiinduco die bere aingueruai justuen artetic atera edo aparta ditzatela condenatu guciac. Orain daude munduan gaiztoac ta onac alcarrequin nasturic, baña egun izugarri orretan on guciac guertuco dira Jesusen escuico aldean ta aingueruac botaco dirue gaiztoac ezquerrera infernuc egur sorta illun iracequia becela. Cer izango da icustea apartatzen obispoa obispoagandic, sacerdotea sacerdoteagandic? Alde escuira joango da gure Aita San Pedro ta ezquerrera Judas. Cer izango da icustea apartatzen Erregue Erreguegandic? Escuira joango da David ta ezquerrera Saul. Cer izango da icustea apartatzen emaztea senarragandic? Alde escuira joango da Ester ta ezquerrera Asuero.

(1) Otaegui “etzequiela” ia beri sujeru plurala adierazteko badarabil ere (= ez zekitela), oraingo honetan singularra aditzera ematen du (= ez zek elá).

Cer izango da icustea apartatzen aita semeagandic? Alde escura joango da Abraham ta ezquerrerd Tare. Cer izango da icustea apartatzen anaia anaiaagandic? Escura joango da Abel ta ezquerrera Cain. Cer esango due orduan condenatuac?

"Ah! Gure zoro itsuac —esango due— uste guenduan cerbait guifñala munduan, ceren nai guenduana eguiten bicitu guifñan. Ay gure zori gaiztocoac! Ay gure desdichadu eroac! Eguin zan ta galdu degu gucia!. Onela egongo dira deadarrez condenatuac ta venturaz orain ni adirzen daudenetatic bat baño gueiago, baldin bicitza obeitu ta penitencia eguiatzcoa eguiten eypadue.

Baña contrara, nolacoa izango da apartatze ori icustean justuac artuco duen arseguifña? Cer poza iduquico ezdue icustean aingueruen escuz Jaincoaren alde escutic ipiniac dirala? Orduan bai beteco dala David erregue santuac esan zuana: erreguiña egon zan zure escutic urrezco soñeco eder bat janciric. O cein gloria andian egongo diran orduan justu talde ura, bere esposoaren erreinora pasatu bear duan erreguiña becela, bere virtuteen sarian bere maitearen escutic dagoalaco atseguifñez beteric! Bicitza onetan egon zan desprecioen artean ta orain icusico da bat batetan onra ta gloriatz beteric; orduan esango du Jesu Cristoc orain evangelioan esaten diguna: "adisquidea, igo zaitez gorago, bada bereala igo bear dezu nerequin ceruco jarlecuric altuenera". Eguiatz, arrituric guelditzen naiz pensatzean dirala personac onelaco gozodasun ta dicha galtzeco irriscuarequin, beren pasio ta pecaturaco grinac escuratzeaz casoric eguiten ezduenac.

Gauza guciac prestatutic ta nor bere toquian jarriric iracurtico dira Adanegandic asi ta munduaren azquen eguneraño izango diran persona gucien bicitzac. "Idiucico dira —dio San Juanec— concienciaco liburu bicitzaco demboran itsiric egon ziranac"; "au da, -dio Santo Tomasec- Jaincoaren argui golpe andi batequin diran guciac eta bacoitzac chit arguiro ta batean icusico ditu mundu gucian eguin izan diran pensamentu, itz ta obra onac eta gaiztoac. An icusico dira justuen deseo ta obra on umiltasunez ezcutatatu cituenac; an icusico dira orien penitencia, barau, limosna ta beste obra on guciac; an Jaincoac ateraco ditu arguitara bere auqueratuen obraric ezcutatuenac mundu guc aren aurrean oriec onraz beretzeco". O nolacoa izango dan orien atseguifña! O cer consueloa! O cer poza! "Bedeincatuac izan ditezela —esango due— gure penitenciatic! Bedeincatuac gure limosnac! Bedeincatuac gure barauac ta bedeincatuac gure obra on guciac!"

Baña, cer deshonra, cer naigabea ta cer lotsa izango da gaiztoena orien pensamentu, itz ta obra guciac aguertzen diranean? An aguertuco dira gurasoac beren seme-alabac lagun, eche ta lan gaiztoetatic apartatu gabez eguindaco pecatuac. An arguituco dira biotz barruan estaltzen diran aserre, gorroto ta besteren ona ecin icusiatic. An arguituco dira pensamentu loi acordatzeac berac ecin eraman alaco icara ta lotsa ematen duenac. An arguituco dira culpa loi gaizto ezcutuac eguiñac. An arguituco dira bazterretan bacarric eguindaco aitatu ecin litezquean pecatu nazcagarriac. An arguituco dira Jesu Cris toc bere odolarequin erosi cituan animetan aimbeste calte eguin zuen itz, canra, contu, ibillera, queñada ta aimbeste infernura dituen egemplo gaiztoac. An arguituco dira confesioan lotsaz, bildurrez edo gaiztaqueriaz gorde ciran pecatuac. O nola naico luquen orduan pecatariac lurrac tragatzea beren buruac orren estutasun andian ez icusteagatic! "Añ andia izango da orien lotsa, —dio San Basilioc— non infernua ascoz ohea iduritico zaen pecatuac modu orretan aguertzea baño"; eta eguiatz, baldin instante onetan aguertuco balira gure arteco baten pecatu guciac, ori bacarric asco izango litzaque ill otza erorteco, bada cer izango da gauza oriec aingueru ta guizon gucien aurrean aguertzea? Nic ezdaquit nola mundu onetan inor fiarzen dan ezcutuaz pecatu eguiteco, jaquiñic orren pecatuac mundu guciaren aurrean aguertu bear duela; nic ezdaquit nola arkitzen diran personac beren pecatuac, naiz dan itsusienac izan, confesioan lotsaz utzi edo estaltzen dituenac, jaquiñic seguru, bear becela confesarzen eypaditue, egun artan orien lotsa gorrian aguertuco dirala.

O trance eguiatz bildurgarria! Nor suerte triste onetatic igueseguiteagatic ezda bertatic

asitzen pecatuaz negar eguiten? Norc nai du bere burua arriescatu pecatuac Jaincoaren ta santuen aserre ta bere buruaren lotsarequin aditzeco estutasunera? Bada batere onelacoric eliza onetan? Jaincoari nai ezdaquiola.

Conciencia gucietaco gauzac gucien aurrean ipiniric ta bacoitzac bicitza onetan eguin cituan obra onac edo gaiztoac arguitara ateraric, igaroco da gure Salvadorea bacoitzari dago-can sententia ematera. O nere Jaincoa, ta cer pausoa au! Nola egongo dira orduan pecatari desdichaduac sententia zorrotz, zucen, argui ta beticoaren zai? O cein pensamentu samifiac iduquico dituen emen icustean juezac ezdituala ichultzen beguiac bere odolaren baliora misericordia izateco, ezpada baliatzen dala odol orrez pecatarien contra guíago² aserratzeco! Ecin izan liteque au baño gauza bildurgarriagoric, baño dudagabe guertatu bear du ta gure Salvadoreac erremedio-gabeco sententia emango du.

Orretaraco, Jesu Cristo ceruco Erreguea bere arpegui chit bigunarequin bere justuetara biurtuco da ta esango die: *"venite benedicti Patris mei: atozte nere Aitaren bedeincatuac, atozte munduaren asieratic zuenzat dagoan ceruco erreinoa artzera! Atozte zuen barau, limosna ta penitencien frutua artzera! Atozte naigabetic descansura, nequeetatic coroara, negarretatic betico poz ta atseguifetara! Atozte, bada acabaru ciran zuenzat nequea, dolorea, desprecioa ta pecatuarequin ni galtzeco bildurra! Atozte, nere Aitaren bedeincatuac, atozte! O sententia edocein neque ta penitencia mercei duana! Norc sententia ori aditzeco dicha izateagatic ezditu despreciatzen mundu onetaco gusto guciac? Norc bere araguaia mortificatu ta gorputza menderatzen ezdu? Milla bicitza baguindu ere, eman bear guinduzque sententia gozo ori Jesu Cristoren aotic aditzeagatic. O cein canta ederrac adituco diran sententia ezitsu onen ondoren justuen egonteguien! An gozatuco dira beren betico suerte onaz, an atseguiftez beretaco dira beren Jaincoagatic sufritu cituen nequeaz acordatzen diran gucian, an ezagutuco due orien saria dalá cerua ta beticotasuneco gloria.*

Baña, o pecatarien dicha gaiztoa! Enzun ezazue, penarequin bada ere, orien desdicha. Condenatu zori gaiztocoac beren tormentu andiagoraco justuen sententia aditu ta mundu onetaco gusto laburracgatic cer dicha galdu duen ezagutu ondoan, biurtuco da Jesu Cristo gure Jauna orietara arpegui colera ta aserrez bete batequin ta bein ere aditu ezdan moduco otsarequin esango die: *"discedite a me, maledicti, in ignem eternum: zoazte, madaricatuac, zoazte betico nere beguietatic, zoazte infernuco su, gar ta tormentuetara, zoazte betico deabru guciaquin, bada nere misericordiaz etzerate baliatu! Aparta zaitezte nigandic gueiaco nitzaz ez gozatzeco, aparta zaitezte nigandic gueiaco zuen azquen fiña ez alcanzatzeco, aparta zaitezte nere adisquidetasunetic, nere amparotic, nere erregaloetatic ta nere atseguin ugarietatic, aparta zaitezte nigandic, madaricatuac, bada etzenduen nai izan nere bedeincacioa! Madaricatuac izan zaitezte anima, madaricatuac gorputzean, madaricatuac egon bear dezuen lecuan, madaricatuac iraun bear dezuen beticotasunean ta madaricatuac iduqui bear dituzuen lagunetan! Zoazte, madaricatuac, baño nora? —Emen illeac iscurzen dira— Betico surtara!" Betico esaten du, esaten balu becela ez milla ta milla milloi urteco, baicic betico, eternidade fiñic izango ezduan bateco. O pena, pena gucien azgarria!*

O nere Jaincoa! Ta nola erituco dituan pecatari desdichaduac sententia urraezgarri onen oñazcarrac! O cer deadar tristeac eguingo dituen ori aditzean! O cer doloreac beteco dituan orien biotzac! O pena, pena guciai gañez eraguiten diena! Betico madaricatu! Betico surtan! Beti penatzen! O desesperacioa! O arrabia! An egongo dira beren buruen contra maldicioca; an egongo dira beren gurasoen contra maldicioca; an egongo dira beren gustoen contra maldicioca; an egongo dira Maria santisimaten contra maldicioca; an azquenic maldicio izugarritz beteco due betico condenatu cituan Jaincoa.

(2) "gueiaco", alegia.

O pecatari desdichadua! Orain ecin aditu badezu icara gabe sententia bildurgarri au, cer eguingo dezu eguiatz zure contra ematen danean? Emen mingañac itzeguiten accertatzen ezdu, bada ezda posible pena au bear becela aditzera ematea eta, condenatu bat etorrico baliz ere infernutic nere lecura, ezluque bear becela aditzera emango.

Esan eguidazu, bada, oraiñ cristaua, sinisten dituzu oraiñ aditu dituzun eguia bildurgarriac? Sinisten dezu fede osoarequin Jesu Cristoc gucion aurre an esamñiatuco dituala juicioco egunean zure pensamentu, itz ta obra guciac? Sinisten dezu zure burua juicio onetan icusi bear dezula? Sinisten dezu zuretzat dagoala edo justuen gozodasuna edo pecatarien pena? Bitati bat, peccataria, edo egun ori izango da zuretzat egun alegueria, edo izango da tormentu ta dolorez beteaz; edo piztu bear dezu gloriatz beteric, edo pena ta naigabez josiric; edo arguitu bear dezu Jesu Cristoren aurrean atseguñiez beteric, edo naigabe izugarrietz beteric; edo aditu bear dezu bedeincañioco sententia contentu ta poz andiarequin, edo beti betico condenacioco sententia sentimen tu andiarequin; gauza gogorra da, baña ezda beste bide, noralde ta erremedioric. Bada, izanic au zure fedea, izanic au zuc sinisten dezuna, nola bici cera azote bildurgarri onez azturic? Zure zorigaiztocoa beguiac idiquitzen ezipadituzu escarmentuac idiquitzen dizquitzun baño lenago! Zure zori gaiztocoa ta erruquiena, bada ezdezu betico condenatzea baño beste erremedioric izango! Noiz artean iraun bear du bada zure esqurgabetasunac? Noiz artean Jaincoaren abisoai belarria itsi bear diezue? Posible da onembesteco gauzac adituondoan zure biotza arria baño gogorrigo egotea? Posible da betibetico bedeincañioco edo betibetico madaricacioc zure biotza ez muguitzea? Nor ezda arritu ta icaraz betetzen adituarequin bacarric?

Nere cristau maiteac, cer da au? Onelaco trancaac gugana etorri bear du! Norc bada emengo gusto, atseguin ta zoraqueriac utzitzen ezditu? Nola gure beguiac negarrezco iturri biurtzen ezdira? Ea, Jesu Cristoren piedadeco entrañacgatic esnatu gaitecen aspaldian sarturic gauden peccatuco lo pisutic; mercei ditugu ez infernu bat, baña bai milla balira ere; baña oraiñ badaucagu juicioco egunean izango ezdegun erremedioa; orduan ematen dan sentenciatic ecin apelatuco degu, baña oraiñ apela dezaquegu Jaincoaren misericordiara, orain gure alde daucagu santuen ampara; Jesu Cristoc ere bere misericordiarequin convidatzen gaitu; ezdezagun, bada, ocasio eder au galdu ta gure billa datorren ezquero, goacen beragana. Oraiñ da barcañioco dembora; orain eguin dezagun, bada, penitencia eguiatzcoa eta orrequin guero gure eriotza izango da ona ta joango guera cerura Jaincoa icusi ta beraz gozatzen beticotasun gucian egotera. *Amen.*

Doctrina 14ª del Credo. Sobre el artículo octavo.

(15)

Credo in Spiritum Sanctum.

Credoaren zortzigarren articulan esaten degu: sinisten det Espiritu Santuagan. Itz oetan sinistu eta aitortu bear degu dagoala Espiritu Santua eta dala irutasuneco edo trinidadeco irugarren persona. Da Jainco eguiatzcoa, Aita eta Semea becela eta bat bacarric beraquin. Da Aita eta Semea becela eguille edo criadore, neurribaguecoa, azquenbaguecoa eta guztia daquiqueana. Dauca izatea edo dator Aita eta Semeagandic eta, ala ere, ezda chiquiago, ez gueroaigo, ez gazteago berac baño; gauza guztietan da berdin berdiña beraquin Au nola dan aditu dezazun, al dedan moduan azaldu edo esplicatuco dizut nola izan litequean. Aita Jaincoa beti beti eternidadetic izan da Jaincoa ta Aita Aita izateco orduticanche iduqui bear zuan Semea, bada ecin izan liteque Aita Semic ezdaucana. Izanic, bada, beti beti eternidade bateric Aita eta Semea, orduticanche maitatu edo amatu zuan Aitac Semea eta Semeac Aita. Izanic, bada, Espiritu Santua Aitac eta Semeac alcarri dioen amorioa, ain anchiñaco izan bear du amorio onec edo Espiritu Santuac, cein da diran Aita eta Semea. Orra cergatic diogun Espiritu Santua datorrela Aita eta Semeaandic. Au beragatic diogu Espiritu Santua datorrela Aitaren eta Semearen borondatetic, esaten degun becela Semea datorrela Aitaren cenzu, adin edo

entendimentutic, bada izanic amorioa, irten bear du borondatetic, gure amorioa gure borondatetic irtetten dan becela.

Irutasuneco edo trinidadeco irugarren personari deitzen zaio Espiritu Santua, beste ascori conbeni bazaio ere icen au, bada Aita eternoa edo beticoa da espiritua eta da santua, Semea da espiritua eta da santua, aingueruac dira espirituac eta dira santuac, ceruan dauden animac dira espirituac eta dira santuac; eta ala, icen au ez bacarric dagoquo irutasuneco edo trinidadeco irugarren personari, baita ere beste ascori. Orregatic ere, icen onequin deitzen zaio irutasuneco irugarren personari, beste biacgandic berezcatu, distinguitu edo bat besteaquin ez eguiteco, eta ala, diogunean Espiritu Santua adierazo nai degu irutasuneco edo trinidadeco irugarren persona au.

Espiritu Santua pintatu oi da uso baten idurian, ez alacoa dalaco, bada izanic espiritu utsa edo purua, ezdauca gorputzic. Ipintzen da irudi onetan ala aguertu zalaco Jordango ibaian Jesu Cristoren gañean; baita ere aditzera emateco animetan eguiten dituan mirarizco eguite edo lanac, bada izanic usoa tolesgabea, garbia, celotsua eta ugaria, pintatuarequin Espiritu Santua usoaren idurian, adi erazotzen da birtute oriequin apaintzen dituala bera artzen duenen animac. Ipintzen ere da apostoluen gañean susco¹ mien idurian, ala aguertu zalaco beren gañera etorri zanean Pazcoa maiatzecoetan. Ezda onelacoa ere, bafia onetan ezagutu erazotzen da bete cituala caridade, jaquinduria, gracia eta evangelioa mundu guztitic zabaltzeco bear zuen guztiaquin, eracusten ciela mundu guztico erreinu eta gendeen izcuntza genero guztia. Irudi onetan esan nai ere da Espiritu Santuac eguiten duala bera artzen duenetan suac eguiten duana. Suac garbitzen du urrea, cillarra eta beste edocein metal; orobat Espiritu Santuac ere garbirzen du bera daducana. Suac berotu ta erretzen du; Espiritu Santuac ere berotu eta erretzen du bera daducanaren biotza. Suac argui eguiten du; berdin Espiritu Santuac ere arguitzen du bera artzen duana. Orra cergatic pintatzen dan susco mien irudian.

Espiritu Santua etortzen da gure animetara guri gure Jaincoa benetan ta zucen amarzen eracustera. Jaincoa benetan amarzea da mundu onetan arkitzen gueranon eguitecoa. Eguiteco au guri eracusteagatic Jaincoac eman cigun bere legue santua. Eguiteco au bear becela eguiten due, ecertan usteguin² bague, Jaincoaren legueac aguintzen dituan gauza guztia eguiten dituenac. Zori onecoac era onetan gauza guztia eguiten dituenac, bada egunen batean joan bearrac dira arseguin contentuz beteric arkitzen dan Jaincoaren palaciora ta ceruco zori oneco guztien artera beti Jaincoari beguira egotera. Orretaraco gauza bearrac dira pecatuaren loiric bagueco anima, oroipen onez betetaco entendimentua eta deseo onac ta asmo zucenac dituan biotza.

Lenengo bear da anima garbi pecatu baguecoa. Bada garbirc ezdagoan animac ezdu amarzen bere Jainco maitagarria. Animaren garbiera onec ifiorc uste duan baño arazo, neque ta eguiteco gueiago dacar, bada gure anima tristeac Adanec ordu gaiztoan eguin zuan pecatuarequin guelditu ciran guztiz loituac eta pecatu gaiztoen locatzara ta bide lizunetara guztiz macurtuac.

Gure animen macurera au acitzen da guc gueren naiez ta borondatez eguiten ditugun pecatu berriaquin eta cembat eta gueiago ta andiangoac diran eguiten ditugun pecatuac, ambat andiangoa da gure animen gaitzeraco macurtasuna ta ambat errazago sartzen zaizte anima tristeai pensamentu gaiztoac, gogoeta charrac ta deseo galgarriac; eta oriec guciac berengandic quentzea ta aienatzeta eta animac beren macurerac zucenduaz ibiltzea ta garbiac bici-izatea, asco neque, arazo ta eguiteco dacarren lan andia edo gurutzea da. Bere betico garbiera irichitzen du animac beguiratze arifietatic, aditze eroetatic, iz quera lizunetatic eta lagun galgarrietatic igueseguñaz eta bere pauso ta eguiteco guztietan esnai ta contuz ibiliaz.

(1) Hala dio. Ikus antzeko adibideak 67 eta 75. orrietan.

(2) "utseguin" (pini asmoz, atzekoz aurrera idatzi ditu existukariaren bi hizkiak.

Bigarrenago, gure entendimentua bete bear degu Jaincoaganaco deseo ta pensamentu onez; deseo onac alabaña ta pensamentu bear becelacoac dira gure biotzai amatu bear dituen gauzac aguertzen diozcaten izarrac ta arguiac, ibilli ditezen zucen zucen ta batere utsic eguiten ezduela. Acorda gaitezen, bada, noicean bein etorquizun bildurgarriaz eta pensa dezagun asmo galdu galgarriari, gogoeta ciquiñari ta edocein lan char lizun loiri dagocan saria dala infernuan erretzea eta icusico degu nola bildur orrec quentzen dizquigun pensa mentu ta gogoracio char orietaraco naia ta gogoa.

Beste batzuetan gogora ecarri ditzagun ongui bici diran anima garbien ondasun andiac eta Jaincoac oriei ematen dizten virtute, irabazbide ta atseguin garbiac; eta ori guztia guc ongui icusi ezquero, saiaticu guera gueregandic quentzera edocein pensamentu loi, naiz dala dan chiquiena. Onen ondoren acorda gaitecen anima garbi on birtutetsuac baicic ecin sartu ditezqueala aingueruen artera, ceruco gloriara ta Jaunari an atseguin ta contentuz beteric beguira egotera, eta icusico degu nola era orietaco pensamentu garbietatic datozquigun ongui ta zucen bici izateco ta bicitza garbi batec escatzen dituan lan guciac zucen eguiteco gogoac.

Beste aldi batzuetan acordatu bear degu gure Jaincoari zor diogun amorio andiaz; acordatu bear degu Jainco beraren maitagarritasunaz; acordatu bear degu gugatic eguin dituan aimbeste ondasunez, gauzac ta mesedez; eta sarti izaten baditugu era onetaco pensamentuac, egongo da Espiritu Santua gurequin eta gure entendimentua beteco du pensamentu ta oroipen onaquin.

Irugarrenago, deseo onac eta asmo zucenac bete bear due gure biotza maitatzeco bene benetan gure Jaincoa eta maitatzeco, Jainco berari atseguin emateagatic, gure lagun progimoac ere oriec gu maitatzea nai degun eran. Icusten degu cembat eguiteco dacarren ta cein gurutze ona daraman bere bicitza guztian bi gauza oec bear becela eguiten dituan animac; eguiten ditu alabaña bi gauza oriec eguiteagatic bere Jaincoaren legueac aguintzen diozcan lan guciac eta guci guciac eguiten ditu bere Jaincoari atseguin ta gusto emateagatic ta bere progimoari aserre-erazo deiqueon gauzaric ez eguiteagatic.

Ennai ibilli bearco degu, bada, eta contuz goicetic arratseraño au guztia utseguin bague ta zucen zucen eguiteco. Au eguiteco gure arteco edoceñec billatu bearco ditu anima garbi pecaturic bagueco bat, oroipen onez ta pensamentu santuz apainduricaco entendimentua eta biotz gaitzeraco macurtasunac utziric edocein gauza on eguiteco ta bere Jauna benetan maitatzeco ederqui prestatu bar. Emen bici gueran dembora gucian gauza oec onela eguiten baditugu, izango guera zorionecoac.

Au gucia eguiñagatic, ezdegu bein ere eguingo Jesus onac itzez ez-ecic obraz edo eguitez ere eracutsi bagueco gauzaric; Bada Jaun onec bicitu zan dembora gucian beti iduqui zuan garbia bere biotz amoriotua; etzuan alabaña eguin bein ere uts andi edo chiquiric batere eta ecin eguin ere cezaquean. Eta orra non bere obraquin eracutsi cigun guc eguin bear deguna.

Jesusec etzituan iñoiz quendu bere animaco beguiac bere Aitagandic. Orain daducan becin gogoan ta bistan iduqui zuan beti bere Aita beticoa. Icusten cituan Jesusec lurreco gendeac, baita berac eguiten cituen ta besteai eraguiten ciozquen gauzac ere, baña bere beguiac beñiere quendu bague bere Jaincoagandic; eta guertatzen citzaion Jesus onari mariñel on bati bere oncian dabillen demboran guertatu oi zaiona. Badabill mariñela bein socaetara, bein maira, bein onera, ta bein alde artara: baña, edo dabillega batetic bestera oncian, edo egon dedilla gueldiric, era nai duan becela, bein ere guelditu bague dabill onciac daraman bide gucian. Era onetan bada, baña milla, ta milloi bidez ederquiago ibilli zan Jesus emen bicitu zan egun guztietan, bada beti beti bere Aita gana cijoan beste edocein gauzatan ari zanean ere ibillera au icasi ta eguiten badegu acertatuco degu guc ere.

Gañera eracusten digu Jesus onac biotz garbi ta zuzen batequin, gauza guztia eguiten; bada berac eguin cituan bere bicitza guztian ecin zucenago, ecin ederquiago, ta ecin obeto

bere gauza guztiac. Aisa icasi dezaquegu guc ere nola ta nondic ibilli Jesusen ondoren. Ezdegu orretaraco sarritan berari beguiratzea baicic; bera beti da bar; beti dabill bide batez; ta beti dabill ecin zucenago. Oraindano gu ibilli guera itsuac becela, ta Jesusen bicitza ta eriotzaz azturic. Ala atera dira ordu onetarañoco gure ibillerac. Urte ascoren buruan, bataiatu ondoan baño, aguitz urrutiaگو gueunden nai guenduquean zure ceruric; eta gueunden gueren culpaz eta gueren pecatuac gatic infernuco atarian, ta surtan erretzen daudenen artera erortzeco puntuan; eta ara erori baguiña izango guñan betico galduac.

Jesus onari esquerrac aspaldi infernuan ezgaudelaco. Eta berari ezquerrac gueroz gurequin eguin duanagatic ere, bada erruquiric gutzaz idiqui erazo dizquigu gure beguiac, non guenbiltzan icusteco, ta cembat amilteguiren, ta galtzeco perillen artean, aiequin izuturic artu guentzan gure pecatuen damutasun eguiazcoa, ta aurrera bicitza justua ta ona eguiteco gogoa.

¿Nor ote da gure Jaincoaren mendira joateco pista arkitzen dan zorioneco? ¿Nor ote da Jainco beraren toqui eder Ceru garbi garbian beti egon bearra? ¿Nor beticotasun, edo eternidade guztian Aingeru gucien lagun izateco dagoana? ¿Nor Ceruco Santuaquin batean gure Jainco onari beguira-beguira, ta gloriáz beteric egon direqueana? Escuz eta biotzez garbico dabillen guizona, dio Davidec. Baña ¿nor ote da guizon escu garbi ta biotz oneco au? Au da iñori ere bere gauzaric quentzen ezdiona. Au da bereac, eta bestearen gauza guztiac bear dan eran zucentzen dituana; edo berari ezdagocanic artzen ezduana, ezda ucatzen ere besteri dagocanic. Au da goicetic arratserañoco bere gauzac, baita bizitza guzticoac ere alic ondona eguin oi dituana eta utsen bar cerbaitetan eguin orduco, damu ta naigabez beteric zucendu oi duana. Au da utseguiteco bideric iñori ere eman nai ezliqueona; au, guztiai al duan on guztia eguiten diena; au, norinai bide zucenetan edo gauza onac zucen eguiten laguntzeco prest dagoana.

Ceruraco dagoan au da escuz becin garbiro ta zucen biotzez dabillen guizona. Au da gogo onarequin Jaunaren amore bazter baguecoari eranzun oi diona; au da gogoeta ta asmo gaiztoac lembaitlen beregandic quendu oi dituan guizona; eta au da gorputzez lurrean egonagatic, bere gogoz, biotzez eta naiez beti edo beintzar ascotan ceruan sarturic arkitzen dana; eta au, ceruraco ustean bere gauza guztiac bear dan eran eguiten, eraguiten eta zucentzen dituana. Orra nolacoa dan ceruraco dagoan persona.

Era onetacoac ote guera gu? Persona orienac becin zucenac eta garbiac ote dira gure asmoac, gure itzac, gure lanac ta beste gure eguiteco ta neque guztiac? Ez, emengo gogoetac ta asmo galduac arrastatu gaitue ta eraguin dizquigute lan gaiztoac, culpac ta pecatuac. Eta ezdaquigu urratu ote ditugun bear dan eran beintzat, damuz, naigabez, orien cate astun pisu arrigarriac. Ezdaquigu barcatu ote dizquigun gutzaz erruquituric gure Jainco onac beraren contra guc eguindaco utsac, pecatuac eta culpa guztiac. Eta arc oriec guti barcatu badizquigu ere, ezdaquigu nola bicico gueran datozen demboretan eta iraungo degun gure asmo onetan.

Baña, cer eguin uste degu guc orain orain becela? Orain eguin uste deguna da benetaco damuz ta Jainco berac escarzen duan erruquiz gure lenagoco pecatuac confesatzea, orien zorrac pagatzea ta emendic aurrera aldegun bicitzaric onena eguita, orretaraco bear degun gracia sarri Espiritu Santuari escatuaz. Zori onecoac izango guera au eguiten badegu orain uste degun eran ta irauten badegu azqueneco arnasaraño oraingo gure asmoan, cerren orrequin irichico degun beti beti iraungo duan ceruco gloria. Amen.

Doctrina 15ª del Credo. Sobre el artículo nono.

(16)

Sanctam Ecclesiam catholicam, sanctorum communionem.

Eliza da fededun edo sinisle gucien batzarrea edo batasuna, da Jainco eguiazcoa, beraren legue eguiazcoac eracusten duan becela, servitzen duen fededunen bilera, junta edo congregacioa. Da asco alcargana buru baten azpian ongui ta bear dan becela baturtza eta da, azquenic,

Jesu Cristo buru dan gorputz bat. Ecin, beraz, eliza egonditeque zatitua, puscaturia edo erdiratua. Orain diogun eliza au ezda arrizco eliza, baicic Jaincoaren sinismena duenez eguiten dana. Fede-ausleac edo heregeac dira elizac sinisten duanaz beste gauzaric eracusten duenac. Cismaticoac dira Erromaco Aita Santua elizaren burua dala ucatzen duenac edo aparteco eliza bat asmatzen ta eguiten duenac.

Lau dira elizaren ezagungarri edo siñaleac eta orietan ezagutzen da bera bacarric dala benetaco eliza eta dira izatea bat, santua, catolicoa ta apostolicoa. Lenengo, eliza ezda bat bacarric baño, bat dalaco bere ipintzalle Jesu Cristo ta berau bere buru icusten ezdana, bat buru icusten dana, cein dan Erromaco Aita Santua, bat daducan fedea, bat bertan sartzeaco atea, ceña dan bataioa eta bat adoratzan duan Jaincoa; eta ala, munduco cristau guztioac eliza bat guera. Iduri batequin ezaguru erazotzen digu eguia au San Pablo: zuc gorputz bat bacarric daucazu; gorputz orrec alde edo parte asco daduzca: escuac, besoac, ofiac, zancoac, beguiac, belarriac era beste asco; baño oec guztioac gorputz bat bacarric baño ezdira eta zu bat bacarric cera, buru baten mendean daudelaco ta anima bat baño ezdaugelaco zure alde edo parte guzti oriec. Ala bada, guizon guztia ere, bein bataioa artu eta Aita Santuaren mendean egon ezquero, eliza bat bacarric eguiten due.

Bigarren elizaren ezagungarri edo siñalea da izatea santua. Da santua bere ipintzalle Jesu Cristo dalaco ez bacarric santua, baita ere santutasun guztiaren sustraia ta iturburua; santua adoratzan duan Jaincoa; santua bere sacramentuac; santua bere legueac; santua bere fedea; guizonac santu eguiteco ipinia izan da; Espiritu Santua da bera zaitu eta gobernatzen duana; santu asco arquiteu dira bertan, arquiteu dira eta arquiteu dira; orain elizan onac eta gaiztoac alcarrequin nastuac bici dira, baño azquen juicioco egunean alcargandic apartatuco dira eta onac alde batera ta gaiztoac bestera ipiniac izango dira.

Elizaren irugarren ezagungarri edo siñalea da izatea catolicoa edo guztientzacoa ta gucieracoa. Lenengo da guztientzacoa, nai duan guztia bere seme edo parte izan ditequealaco, naiz izan guizonic gaizto ta galduea; bere atea beti beti daude zabalic bertan sartu nai duen guztientzat. Bigarren, da mundu guzticoa, guztitic dago zabalduac eta non dauden cristauac, an dago eliza. Irugarren, da dembora gucietacoa, bada Adan eta Evagandic asi zan izaten eta iraungo du munduac dirauen artean. Eliza luzatzen ta zabaltzen da munduaren lecu gucietaraño ta gucietan aitortzen du fede ber-bera ta ditu sacramentu berac. Ezda santuric eliza ama santaren batasunean baicic ta elizatic campoan bici diranentzat ezdago ceruric.

Elizaren laugarren ezagungarri edo siñalea da izatea apostolicoa, apostoluac izan ciralaco bere lenengo arriac; orien gañean irmo ipini edo fundatu zuan Jesu Cristoc; berac zabaldu zuen mundu guztitic eta berac eracutsi cioen elizaren semeai Salvadoreagandic artu zuen icasbide edo doctrina. Oranche¹ daduzcagun Aita Santu Erromacoa, obispo, abade, apaiz edo sacerdoteac aposto luen ondorengoac dira eta oen bitartez icasten degu Jesu Cristo eta apostoluac eracutsitaco icasbide edo doctrina. Elizac ezdu iñoiz eguin, ezda eguingo ere fedean utseguiteric Jesu Cristoc onela agiundu ciolaco, bada esan zuan ceruac ta lurac lenago faltatuco duela bere aguinteac faltaruco duen baño.

Elizac daduzca iru egoera edo estadu. Barari deritzo garailea edo benzutzallea. Emen daude ceruco santuac, ceñac benzutu ezqueroz beren etsaiac, daude poz eta atseguin artean. Besteari deritzo guerralariena. Egoera edo estadu au daucagu munduan gaudenoc, bada gaude guerra bician gure etsaiaquin. Irugarrena, garbitegui edo purgatorioan daudenena; emen daude araco gracion ill arren, oso garbituric etzeudenac mancharen arrasto gabe guertzen diranean cerura joateco. Iru estadu oec ezdira eliza bat baño; eta ala, ceruan, lurrean eta purgatorioan gauden guztioac guera eliza bat bacarric.

(1) "oranche" jarri nahi bide zuen.

Sinistu dezagun, bada, batere duda gabe eliza ama santac eracusten diguna, bada ori da Jaincoaren cucha ta ortic irteten due fedeco eguia utsic ta gaberac ezduenac. Nola iturri on batetic irteten diran ur garbiac, ala ortic irteten dira doctrina santu ta garbiac: ori da Jesu Cristoc emandaco escubidearequin doctrina gaiztoac ta oriec eracusten dituenac condenatzen dituana; eta elizatic campora ezdago santuen comunioric.

Diogunean eliza santuan dagoala *santuen comunioa* esan nai degu cristau fededunac dauquela parte beste cristauac eguiten dituen obra on guztietan alaco moduz, non cristau batec eguiten dituan oracio, barau, penitencia, mortificacio eta beste obra onac ezdira bere oneraco bacarric, ezpada cristau guztienaraco; ezdira beraquin aberasten eguin dituenac bacarric, baita besteac ere, guztiac gorputz bat diralaco. Gure gorputzaren iduriarequin azaldu edo esplicatzen du San Pabloc cer dan ta nola dan santuen comunioa. "Bacoitzac daucagu —dio— gorputz bat; gorputz onec daduzca alde edo parte asco; oec ezdauque eguiteco bat, ezpada bacoitzac berea, baña parte bacoitzac eguiten duana ezda beretzat bacarric, da beste alde edo parte guztien oneraco ere. Jaten du aoac, artzen du janaria estomagoac edo egostoquiatic, baña ez beretzat bacarric, ezpada gorputz guzti eta gorputzeco alde bacoitzarentzat, bada guztiac bici, aci eta sendotzen dira berac artutaco janariarequin. Oñac dabilta, baña ezdira berac bacarric aldatzen, ezpada gorputz guztia. Beguiatic icusten due gauza eder bat, baña ezdira berac bacarric poztutzen, ezpada gorputz guztia. Au bera guertatzen da santuen comunioarequin ere —dio apostolu andiac—. Gorputz bat da eliza; gorputz onec alde edo parte asco daduzca: batzuec dira obispo, besteac apaiz, oec doncella, aec ezcondu; oec eguiten dituen obra onac gorputz onen alde guztien oneraco dira ta gucietara zabaltzen dira".

Santuen comunio au ezda bacarric arkitzen lurrean bici diran cristauen artean; dauque ere ceruan eta garbitegui edo purgatorioan daudenac, bada gorputz bat compontzen edo eguiten duen becela, ala dauque beraquin comunioa; eta ala, batzuec besteai lagundu guñiaiqueo. Lurrean gaudenoc lagundu guñiaiqueo garbitegui edo purgatorioan daudenai andic irten ta cerura joaten, Jaunari esqueñi ta ofrecituaz beracgatic gure erregu, oracio, barau, limosna, meza eta beste obra onac. Ceruan daudenac erregutzen dioe Jaincoari mundu onetan gaudenoc gatic eta orien bitartez datozquigu gracia, mesede eta beste animaco ondasun ugariac. Santuen comunio au ez bacarric dauque gracion daudenac, baita ere pecatuan dauden cristauac. Eguia da erzaiela gueitzen besten obra onakin gracia, ez merecimenturic, bada onetataraco bear da gracion egotea eta gorputz onen alde edo parte bicia izatea eta pecatuan dagoana ezda alde edo parte bicia, ezpada illa. Orregatic ere, elizac beti beguiratzen die eta daduzca bere zati, pusca edo partetzat, erregutzen dio Jaunari berac gatic eta eguiten du aleguiña graciara eta Jaincoaren adisquidetasunera biurtu ditezten.

Escomulgatuac dira santuen comunioan zati edo parteric ezduenac, federic edo sinismenic ezduenac baño gueiago, beragandic edo elizagandic ebaquiric edo apartaturic daudelaco. Oec dira adar ebaquiatic. Arbola bati ebaquitzen badioc adar bat, ezdu onec artzen sustraitic ez indar, ez zumu ta ez ezetasunic; orregatic ecin eman lezaque arbola arc ematen duan frutaric. Berdin guertatzen da escomulgatuquin ere, diralaco elizagandic ebaquitaco adarrac.

Esan det besten lan ta obra onakin etzaiela gueitzen gracia, ez ugaritu merecimenturic ceruraco pecatu mortalean daudenai. Bada nola escu perlesiac baldatu edo beste edocein gaitzequin illdaco batec, estadu orretan dagoan artean gorputzari erantsiric egon arren, ezduan orregandic artzen beste gorputzaren parteac artzen duen probechu ta onic, ala pecatu mortalean daudenac estadu gaizto orretan dauden artean ezdue ateratzen besten obra ta lan onetatic cerua mereci duan gracia ta irabaciric. Baldin pecatariac sarri esango balio bere buruari "ezdet nic batere ceruric irabazten, ezda ere irabaciric ateratzen besten obra ta lan onetatic; elizan egunoro partitzen diran aimbeste frutu ta ondasunetan etzat niri ecer ere tocatzen; eta cergatic ori? Ceren pecatu mortalean nagoan ta pecatu orietatic nere anima garbitzen ezdedan; eta Jaincoac besteai bere seme ta adisquideai becela beguiratzen dien artean, niri beguiratzen dit bere etsairic andienari becela", baldin, diot, pecatariac gauza oec

esaten baliozka bere buruari eta ondo pensatzen balitu, ezlitzaque ez sosegatuco confesio on baten bidez pecatutic irten artean.

Esan ere det ceruan daudenac erregutzen dioela Jaincoari munduan gaudenoc gatic eta orien bitartez datozquigula gracia, mesede ta animaco ondasun ugariac. Emen bai idiquitzen zagula atseguin ta poz andico iturri bat, jaquitean ceruan arquitzen diran santuen oracioetan parte guerala, jaquitean eguiten gaituela parte beren irabaci ta merecimentuetan, oriec gure oneraco beren ta gure Jaincoari esquenia, jaquitean orietara arrima gaitzequeala gure premia, neque ta estutasunetan adituac izateco uste ta esperanza osoarequin, baldin salbatzeco bear diran gauzac escatzen badituqu. Eta eguiaz, baldin, San Geronimoc dion becela, santuac lurrian bici ciran artean ta beren salvacioa seguru etzeuquela besteac gatic oracio eguiten bazuen, orain ceruan gloriac janciric arquitzen diranean, nola egongo liraque munduan daudenac gatic erregutu bague?

Guc escatu ere gabe ascotan santuac bitartetzen dira Jaincoarequin gugatic, Espiritu Santuac Macabeoen bigarren liburuan aditzera ematen digun becela. Judas Macabeo bere gendearequin Nicanor erregue poderosoaren contra batalla emateco cegoan demboran, arguitu citzaizcan Onias apaiza ta Jeremias profeta defuntuac cerura escuac jaso ta Jaincoari erregutuaz ta, Jeremias eracutsiaz, Oniasec esan cion Judas Macabeori: "au da Israelgo gendearen amparatzallea, au da zugatic ta zure gendeagatic erregu andiac eguiten dituana". Guero, Jeremiasec eman cion Judasi urrezco ezpata bat esanaz: "artu ezazu Jaincoac bidaltzen dizun ezpata au ta onequin Israelen etsai guciac ill itzatzu". Judasec ez Onias ta ez Jeremias etzien erreguric eguin eta, orregatic ere, bitartetu ciran orren alde. Bada, guc escatu ere gabe santuac orrela gugatic erregutzen badioe Jaincoari, pensa ezazue cembat obeto eguingo duen guc confianza, umiltasun ta iraupenarequin escatzen diegunean.

Eta baldin santuac, *escritura sagraduco itzaquin eracutsi dedan becela*, saiatzen badira guri gorputzeco ondasunac iristeco eta gugandic gaitzaren perillac apartatzeco, cembat obeto saiatuco dira animaren oneraco ta ceruraco bear ditugun ondasunac iristeco? Munduco ondasunac etzaizquigu beti conbeni eta orregatic ezdizquigue irichitzen escatzen ditugun gucian; baña santuai biortzetic ta benetan erregutzen diegunean iristeco edo alcazatzeco Jaincoaren gracia, pecatutic irteteco laguntasuna, tentacioac gallentzeco indarra eta beste onelaco gauza onac, nola gauza oriec guciac diran Jaincoaren gloria andicoac ta animaren probechucoac, saiatzen ta empeñatzen dira gusto, atseguin ta poz andiarequin.

Ascoc erregutzen dioe santuai munduco ondasunac Jaincoagandic iristeco eta chit guchi animaraco bear dituen gauzac iristeco; eta ala icusten da batec escatzen diela auci bat irabaztea, besteac eritasun batetic sendatzea, onec laboreac ondo echeratzea, arc bere ganaduac eritasun gabe izatea, besteac onelaco edo alaco gauza iristea, baña guztiac munduco gauzac; eguia da gauza oec iristeco santuac bitarteco ipintzea chit dala gauza ona, baña santuac ezdira gauza orietan empeñatzen animaren oneraco ezpadira. Baña, norc escatzen die Jaincoagandic iristeco indarra ta gracia araco adisquidetasun gaizto ura largatzeco, aimbeste bider erorten dan pecatu artatic apartatzeco, perseguitzen duen tentacio gaiztoac benzutzeco, premia duan birtutea iristeco, bere estaduco obligacioaquin cumplitzeco, itz batean, cristau onari dagocan eran bici izateco? Justuac onelaco gauzac munducoac baño lenago escatu oi ditue, baña pecatarien artean cembat dira gauza oec gauzaric bearrenac becela escatzen diruenac? Chit guchi. Au da orregatic santuac gugandic nai duena eta benetan ta biortzetic bitarteco ipintzen ditugunean alcazatzeten diguena.

Aprobechatu gairezen, bada, cerutarrac Jaincoari eguiten diozquen esque, oracio ta erre-guetan degun parte ta probechutic eta goacen orietara confianza osoarequin edocein premia-tan, baña batez ere gure animaco premietan Jaincoaren gracia galdu ezdezagun; eta baldin gure desgracia ta ezbearrez gracia ori galdu badegu, lembait len atzera gure animetara ecartzeco aleguiña eguin dezagun. Gaude pobre, larrugorrian, goseac eta zor andiac diozcagu Jaunari; elizac escaintzen dizquigu zor orien paguraco Jesu Cristo, bere Ama ta santuen

merecimentuac. Erregutu deguiegun, bada, santuai lagundu deiguen gure animaco ta gorputzeko premia, neque ta estutasun guztietan, ampara gaitzen gure etsai gucien contra, libra gaitzen pecatuco perill gucietatic, socorritu gaitzen gure bicitzan, egon ditezen gure inguruan gure eriotzaco orduan ta izan dezagun oriequin batean beticotasun guztian ceruan egoteco dicha ta zoriona. Amen.

Doctrina 16ª del Credo. Sobre el artículo décimo.

(17)

Remissionem peccatorum.

Ecín izan ditekue pecatarienzat consuelo, atseguin ta poz andiagoric jaquitea baño elizan badala pecatuac barcatzeko escubidea. Eliz barrumbean bacarric, bada, ta ez iñon ere bestetan, arkitzen dira pecataria justu eguin ta Jaincoaren adisquiderasunera biurtzeko bideac. Jesu Cristoc bere misericordia andiarequin utzi ciozcan elizari erremedio onac pecatuen eriotzaco zauriac sendatzeko eta pecatu eguin da ondoren ere misericordiac bide oez baliatu nai zuen anima guztiac salbatzeko.

Bide ta erremedio oec dira zazpi sacramentuac, ceñac ipini cituan Jesu Cristo gure Jaunac pecatuac barcatzeko ta gracia emateco. Jesu Cristo da Jainco ta guizon eguiatzcoa ta Jaincoa dan ambatean, du pecatuac barcatzeko escua ta ala. Cerura igotzeko aurrean escu au utzi cien berequin bere escolan edo icasteguietan aci cituan icasle edo discipuluai, esaten ciela: *"artu ezazue Espiritu Santua; nori ere barcatzen badiozcatzue pecatuac, ta aei barcatuco zaizte ta nori ere ezbadiozcatzue barcatzen, ta aei etzaizte barcatuco*. Pecatuac barcatzeko al ta escubidea apostoluetatic igaro zan erac ordendu cituen meza-emalle edo sacerdote-etara, oetatic urrengoetara ta orrela gu gandaño.

Ezda pecaturic, naiz dan andiena izan, Jaincoac barcatu ecín lezaqueanic ta Jesu Cristoc bere sacerdoteai barcatzeko escubidea eman ezdienic. Jesu Cristoc pecatuac barcatzeko paratu cituan sacramentuan artean dira bi anima infernuco etsaiaren mendetic ateratzen duenac ta pecataria Jaincoaren seme ta adisquide eguiten duenac. Bataioa da lenena pecatuac barcatzen dituana, naiz dala gure lenengo guraso Adanegandic datorquigun pecatu jatorrizcoa edo originala, naiz dirala batek bere vorondatez eguin dituanac. Bataiatu ezqueroz eguin diran pecatuac barcatzeko bada beste sendagai edo erremedio bat eta da penitenciaco edo confesioco sacramentua, pecatu larriac edo mortalach barcatzeko nai ta nai ez bear dana eta ariñac edo venialac barcatzeko chit ona dana. Demboraric ezdanean bataioco sacramentua errecibitzeko edo bataiatu ezqueroz aozco confesio oso bat eguiteco, asco da pecataria Jaincoaren graciara ta adisquiderasunera biurtzeko contricio eguiatzcoa confesio eguiatzco bat eguiteco asmo sendoa-requin.

Eta onela sinistu ta aitortu bear degu Credoaren itz oetan: *sinisten det pecatuen barcacioa*, ain al andicoac edo poderosoac dirala bide oec pecataria santu eguiteco ta pecatuen barcacioa iristeco, non bear becela ta bear diran prestaeraquin errecibitzen diranean, pecatu guciac barcatuac guelditzen diran; bada pecatuac ichasoco ondarra edo area baño gueiag balira ere eta Jesu Cristo milla bider berriz crucificatzea becin ichusi ac balira ere, bada elizan escubidea pecatu orieac barcatzeko eta guci guciac gueldituco dira barcatuac pecatariac damutasun eguiatzcoarequin ta propositu sendoa-requin penitenciaco sacramentua errecibitzen duan instante ta une artan bertan. San Pedro galdetu cion Jesu Cristori cemar bider pecatariari pecatuac barcatu bear ciozcan eta zazpi bider barcatzea ascoco zan. Eta gure Salvadore amorio-tsuac eranzun cion: *"ez bacarric esaten dizut zazpi bider barcatzeko, ezpada iruroguei ta amar bider zazpitan"*. Esan balio becela elizaco maisu ta jaquintsuen iritzian, pecataria damu ta dolore eguiatzcoarequin ta propositu firmearequin confesatzen dan guztian bear diozcala confesoreac Jaincoaren icenean pecatuac barcatu ta bear duala barcacio orren bidez infernuaren mendetic libratu.

Beraz, elizan bada pecatu gucien barcacioa, baña barcacio ori da bacarric bear becela

prestaturic dijoacen pecatarienzat. Bada, San Fulgencioc dion becela, Jaincoac esaten dio pecatariari: "baldin eguiten badezu esaten dizudana, emango dizut escatzen dezuna; nic aguintzen dizut nigana biurtzeko ta zuc escatzen dirazu zure animaren salvacioa; eguizu, bada, aguintzen dizudana eta emango dizut escatzen dezuna. Bear dezu, bada, biotzetic nigana biurtu eta ez eguin, oracioco demboran negar eguin arren, pecatua largatzen ezduen batzuec becela, ceñac aitortzen dituen Jaincoaren aurrean beren pecatuac, baña pecatu orieci berac gueitzen ditue pecatu berriakin". Negarraquin escatzen duen barcacioa, quentzen dioce beren animai ondorengo lan itsusi ta gaztoaquin¹ Erregutzen dioe medicuari senda ditzan, baña beren caltean acitzen due gaitza, eta onela alperric eren itzaquin bigundu nai due beren obra gaiztoaquin aserreago ipintzen duen jueza. Onelacoac ezdue bein ere borratu-co pecatua, cergatic negar eguiñagatic ezdiran apartatzen pecatuco ocase ta bideetatic. Diot, bada, berriz badala elizan, Jesu Cristori esquerrac, pecatuac barcatzeko ala, escua edo podorea, baña pecatari bear diran prestaeraquin pecatuac confesatzen dituenenzat.

Jaquitean ongui prestaturic sacramentuac errecibitzen dituanari pecatu guciac barcatzen zaizcala eta au fedeco eguia dala, consideratu, ongui pensatu ta miretsi bear degu gure Jainco onaren ontasun ta misericordia andia, norc nai izan zuan Jesu Cristo bere Semearen mercedimentuac gatic izan guentzan elizan erremedio au gure animen oneraco. Baña misericordia ori aldegun ondoena aditu dezagun, pensatu bear degu nola mundu gucian ta gende gucien artean batec bere Erregueri coroa quendu nai izatea eta ill nai izatea dan gaiztaqueria bat eriotza mercei duana ta Erreguec berac baño barcatu ecin lezaqueana eta guchitan edo bein ere barcatu oi ez dana. Eta baldin Erreguec bicitza quendu nai izan dion orri bein bacarric barcatuco balio, ori contatuco litzaque guizonen artean gauza arrigarritzat, eta oraindic gueiago Erreguec bigarren ta irugarren aldian barcatuco balio. Baña ezda arquituco munduan erregueric ez bigarren ta irugarren aldian ez-ecic, lenengoan ere bere eralleari barcatuco dionic eta gauza jaquifia da Erregueri traicio eguin dionac erremedio gabe ill bear duana.

Ah! Nere cristauac, orain nainuque nic San Juan Crisostomoren itzeguiteco modua, zuei Jaincoaren ontasun ta misericordia andia beguien aurrean ipintzeko. Bera bacarric da criatura orien Jaincoa, eguillea, gordetzallea, asiera ta buca edo fiña, eta orrequin comparaturic, beste erregueac ecer ezdira; berac daduca galdu ecin lezaquean escubidea ezagutua, obedecitua, servitua ta gauza gucien gañean amatua izateco; bera da infernura bota dezaqueana ta mundu gucia ecer ecera biurtu dezaqueana, ecer ecetic eguin zuan becela; bera da pecatu mortalac izatea quendu nai diona; bera da guc ain obligacio andiac diozcaguna, non bein ere ecin pagatuco diozcagun; eta ala, bera servitzen, berari obedecitzen eta bera amatzen deseguindu-arren, ezdegu bein ere gure obligacioaren parte chiqui bar baño cumplituco. Orregatic ere, berac ipini zuan legue bat, ez pecatu mortallarequin ofenditu duana bereala ill dedin, mercei duan becela, ezpada legue bati ceñean aguintzen duan bera ofenditu duan pecataria argana damutasun eguiatzcoarequin biurtzen bada, barcutuco² diozcala bere pecatuac eta, ori asco ezpaliz becela, aguintzen dio bere adisquidetzat ta bere semerzat artuco duala. O misericordia ta ontasun parebaguea! Oraindic gueiago: Jaun andi onec misericordiac legue au ezdu muga tu edo limitatu bat, bi ta iru alditara, baicic nai du pecatariari pecatuac barcatzea beragana eguiatz ta benetan biurtzen dan guztian. Cer esaten dezue, nere cristauac, cer esaten dezue gure Jaincoaren misericordia ta ontasun parabaue³ onegatic? Lurreco erreque batec bicitza quendu nai izan dionari barcatzea casi bein ere icusi ezdan gauza da, baña guc seguru daquigu gure Erregue ta Jaincoa beti prest dagoala beraren contra eguindaco edocein pecatu barcatzeko, pecatariac ura ofenditua biotz osotic damu badu. Nere Jainco maitea, guc aitortu

(1) "gaiztoaquin", alegia.

(2) Oker idatzia dago: "barcatuco".

(3) "parebague" jarri nahian egindako hutsegitea.

ta confesatzen degu fedeco eguia au, cergatic, zuc aditzera emanic, eliza ama santac onela eracusten digun.

Onez gañera, egunetic egunera gueiago arritu bear guenduque consideratzean cer dan gugandic escatzen duana pecatuen barcacio deseatu ori irichitzeco, bada beti izango zan guretzat misericordia andia baldin, cerura joateco ain bearra ta premiazcoa dan barcacio au irichitzeco, escatu balitu neque ta eramanquízunic andienac, baldin escatu balitu urte ascoco barauac, Erromara, Jerusalem ta urrutiagoetaraco erromeriac, lur utsaren gañean urte osoetan lo eguitea ta beste era oneraco penitencia andi gure pecatu gucien sustraia ta iturburua dan araguaia escuratu ta gorputza menderatzen duenac. Bada, nola gure artean iduquitco⁴ litzaquean zoriñecortzat mereci duan urcabiatic Erreguec libratuco luquean bat, ala edocein nequeren costuz guri Jaincoac pecatuac barcatzea izango litzaque misericordia andia.

Baña cer escatzen du? O Jainco ontasunez bete! Ezdu escatzen bera ofenditutaco damutasun eguiatzorequin ta gueiago pecatura ez biurtzeco asmo sendoarequin pecatu oriec confesore bati esatea baicic, oni ipiniric obligacio ain estua, non bein ere aditu ezpalitu baño gueiago pecatu orienic ecin esan lezaquean ta bicitza ere lenago galdu bear duan confesioan aditutaco pecatu bat esan baño. Cer guchiago escatu al deiquegu ain ichusqui ofenditu degun Jainco andiac? Venturaz gure bear baliz, guchiago escatuco liquegu? Arritu gaitecen, bada, cergatic izanic gu aren bear, onen gauza guchi escatzen digun.

Baña oraindic gueiago esan bear dizuet. "Cer gueiago esan alditeque?" eranzungo dezue. Contuan egon citezte ta ondo enzun ezazue. Contentatzen da orren gauza guchirequin guri gure pecatuac barcatzeco, bere jaquinduria andiarequin lendanic icusiric, jaquitean pecatua erraz barcatzen dala, asco ardurabague ta gaitz andiric eguiten ezpalue becela, pecatuan erorico cirala eta erabaqui balu pecatu mortala eguiten zuana une ta instante artan bertan illic erortea ta infernuan sartzea, chit guchi atrebituco cirala pecatu mortalorequin beren animac manchatzen. Lendanic icuste au ta aren ontasun ta misericordiaz cristauac pecaturaco baliatze au, Jaincoac berac aditzera ematen digu escritura sagraduan, esanaz: "cergatic pecatariac pecatu eguiten duan unean edo instantean sufritzen ezduan aren contra ematen dan condenacioco sententia, orregatic guizonac ardurabague erorten dira pecatuan. *Quia non profertur cito contra malos sententia, absque ullo timore filii hominum perpetrant mala*". Eta Jaincoaren paciencia ta echedeteaz gaizqui baliatzen diran pecatarien castigua luzatze onec, gure iritzian, Jaincoa orren erraz pecatuac barcatzetic atzeratu bear balu ere, nai du orregatic orren erraz ta orren merque pecataria argana biurtzen dan guztian pecatuen barcacio osoa orri ematea. Alabatu ta bedincatzen zaitut, o nere Jaincoa! Eta deseatzan det criatura guciac mesede parebague au ezagutzea ta zuri onegatic graciac ta esquerrac ematea.

Au fedeco eguia da eta, ala ere, badira cristau batzuec ainitsuac, non demonioac engañaturic urte ascoan confesio gaiztoac eguiten dituen, cerren confesoreari concienciaren bazter guciac eracusten ta pecatu guztia oso orri esaten lotsatzen diran. Ah! Baldin onelacorembat eliza onetan arquitzen baliz, erriertan ta lotsaguerian eman ordez, contentatuco ninzaiteque Naaman sorayo edo leprosoari bere morroiac esan ciozquen itz amoriotuac esatearequin. Naaman au joan zan Eliseo profetaren echera lepra edo leguenac sendatzera eta Eliseoc, icusi ere gabe, abisatu cion zazpi bider Jordango ibaian garbitzeco ta sendatuco zala; errespuesta onequin aserraturic, Naaman biurtzen zan bere echera, baño bere morroiac asi citzaizcan itzeguiten eta cariño andiarequin esan cioen: "jauna, baldin Jaincoaren guizon santu orrec gauza gaiztoago ta necagarriago bat aguindu balizu ere, duda gabe eguin bear cenduan zure osasuna iristeagatic; bada, nola eguingo ezdezu zazpi bider ibai batean garbitzea baño costu gueiago ezduan erremedioa eman dizunean?". Conseju onez baliatu zan Naaman ta Eliseoc aguindua eguin zuanean, guelditu zan sendaturic. Orobat esango niqueo, bada, nic deabruac

(4) "r" kontsonantea soberan dagoela dirudi.

engañaturic daducan anima triste orri: baldin, cristaua, Jaincoac zure anima garbitzeko ta pecatuac barcatzeko escatu balizu gauza costu andico ta necoso bat, preciso eguin bear cenduan betico ez condenatzeagatic; nola eguingo ezdezu bada orain zure pecatuen barcacioa irichitzeko oriec damutasun eguiazcoarequin ta berriz ez eguiteco asmo sendo batequin, zu becela peccataria dan guizon confesore bati esatea baño aguintzen ezdizunean? Larga ezazu, bada, bein betico lorsa ta bildur gaizto ori, confesatu itzatzu zure pecatu guztia, eguin itzatzu paqueac aimbeste urte onetan ichedoten dizun Jaincoarequin ta irichico dezu zure pecatu guztien barcacioa. Baliatu zaitez orretaraco Jesu Cristoc zugatic isuri zuan odolaz. Bici izan zaitez aurrera oraindaño ez becela ta bicitza berri justu barequin. Onela eguiten badezu, zure eriotza izango da doatsua ta zorionecoa ta eriotza onaren sarian emango dizue ceruan betico gloria. *Amen*.

Doctrina 17ª del Credo. Sobre el artículo undécimo.

(18)

Carnis resurrectionem.

Credoaren amaicagarren articulan aitortu ta confesatzen degu Jaincoac bere gucialarequin piztuko dituala azquen juicioco egunean ill guztia. Eta lenengo, Jaincoac chit erraz illac piztu ditzaqueala, ezdegu inñolaz ere obeto adituco gauza guciac ecerecetic eguitetic baño, bada Jaincoac munduaren asieran ecerecetic gauza guciac eguin bacituan, ascoz errazago bilduco ditu gorputzaren auts zabalduac, ecer ecetic atera cituan baño; gafiera, fedecac eracusten digu escritura sagraduco luburu¹ ascotan illac piztu izan dirala. Elias profetac bere oracioaquin piztu zuan Sareptaco andre alargunaren semea; Eliseo profetac piztu zuan Sunatararen semea era beste bat piztu zan Eliseo bera enterraturic cegoan sepulturara bota, eta gueiagoco gabe. Jesu Cristoc piztu cituan Jairoren alava, Naingo alargunaren semea eta Lazaro lau egun artan enterraturic cegoana. San Pedroc piztu zuan Dorcas, San Pabloc Eutico, echearen irugarren soladuco leiotic bera erori ta ill zana. Jesu Cristoren eriotzan piztu ciran ill asco ta aguertu ciran Jerusalem. Santu ascoc beren oracioaquin piztu izan ditue ecin contratu al persona; bada, persona asco modu onetan piztu badira, orobat Jaincoac bere gucialarequin guztia piztuko ditu munduaren acaberaco egunean.

Elizac dembora guztietan aitortu ta confesatu du fedeco eguia au. Job santuac esaten du: “badaquit nere Erredentorea bici dana ta juicioco egunean piztuko naizana, badaquit nere araguiñ ta orain daduzcaden beguiaquin nere Jaincoa icusico dedana”. Daniel profetac esaten digu lurreco autsean lo daudeneratic batzuec piztuko dirala beti zorionecoa izateco, ta besteac beti zorigaiztocoac izateco. Jesu Cristoc berac Evangelioan esaten digu onac ceruraco ta gaiztoac infernuraco piztuko dirala. San Pabloc esaten digu juicioco egunean bacoitza bere len izan zuan gorputzean biciric jaiquico dala eta beste toqui batean esaten digu Jesu Cristo piztu zan becela ill guciac piztuko dirala.

Esaren degu articulu onetan sinisten degula *araquiaren piztutzea*, aditzera emateco gu illtzen gueranean edo gure gorputza illtzen danean, ezdala illtzen gure anima. Eta eguia au guri aditzera emateco esaren digu Espíritu Santuac Samuel profetaren anima arguitu citzaiola Saul Erregueri, cer guertatuco citzaion ta nola illo zan esatera. Judas Macabeori aguertu citzaizcan Onias Pontifice ta Jeremias profetaren animac esatera beren oracioaquin laguntzen cioela eta Israelarren etsaiac venzutzeko ezpata bat entregatzera. Nola bada beti iraun bear duan anima, dan guizonaren zati ta alderic lenena, dago beti gorputzaganaco grinarequin eta onic izango ezluque bein ere orrequin bildu edo juntatu bear ezpalu, orregatic gauza justua da anima gorputz oriec bein edo bein alcarganatzea. Eriotzan anima gorputzeric apartatu

(1) “liburu” idatzi asmoz, oker ipini du lehen silabaren bokala.

arren, ezda mudatzen eta maitatzen du alcarrequin ceuden artean amatzen zuan gorputza, ta orregatic juntatu bear du gorputz orrequin.

Gañera, Jesu Cristoc bere pasio santuco merecimentuaquin eguin zuan guizona zori oneco. Jaun onec bere neque ta penaquin irichi cion zori on ori ez bacarric animari, baicic baita ere gorputzari; etzan contentatu guizonaren parte bat doatsu ta zorioneco eguitearequin, baicic nai izan zuan gucia izan cedin doatsua ta zorioneco; eta nola au ecin guertatu litequean gorputza piztu bague, bear degu aitortu ta confesatu onec piztu bear duala. Arrazoi onegatic esan cien San Pabloc Corintioco fielai: "baldin bicitza onetan bacarric ichedoten badegu Jesu Cristogan, guera guizon gucietan errucarrienac ta zorigaiztocoenac". Esan balie becela: "baldin Jaincoaren leguea gordetzea gatic gorputz au menderatu ta gusto ta atseguiñac quendu bear badiozcagu, baldin ceruac ta munduac bialtzen dizquigun gaitz ta atsecabe guciac eramatera prestatuic iduqui bear badegu, itz batean, gorputz au prestatuic iduqui bear badegu persecucioac ta eriotza sufritzeco, baldin au gucia baliz mundu onetan zorionecoac izateagatic, beste munduraco esperanza bague, gorputz au izango litzaque mundu onetan beren araguiaren gustoac eguiten baicic pensatzen ezduenen gorputzac baño desdichaduagoo ta zoriongabeagoo". Orregatic dio Tertulianoc gorputzac bear duala piztu ta animarequin juntatu.

Gueiago, nola gorputza dan animaren lagun Jaincoa servitzen edo bera ofen ditzen, gauza justua ta arrazoizcoa da gorputz orrec izan dezan bere partea, edo ceruco glorian, edo infernuc naigabeetan. Ecin, bada, gorputzac artu lezaque saria edo castigua piztu gabe. Ecin gaiztoaren gorputzac artuco ditu mundu onetaco atseguintasun gaiztoac gatic meredi dituan penac, pizten ezpada. Justuaren gorputzac ere ecin artuco ditu Jaincoagatic ta Jaincoaren legue santua gordetzeagatic artu cituan naigabe, neque ta samintasunen saria eta pagua, piztu gabe. Orregatic, gaiztoen gorputzac meredi duen castigua ta onen gorputzac meredi duen saria artzeco bear due guztiac piztu.

Nere cristau maiteac, gure gorputza animaren contra jaiquitzen danean ta bere griña ta cuticia gaiztoaquin gauza debecatuetara eraman nai gaituanean, menderatu ta escura dezagun ta ucatu deguiogun deseatzan duan guztia, aparta ditzagun beguiac castidadearen contraco gauzaetatic, gorde ditzagun belarriac deseo loiac esnatzen dituen cantaetatic, castidadea puzuniaz beretzen duen itz desonestoetatic eta murmuracio justiciaren contra diran edo caridadea ausi ta urratzen dueneratic; itz batean, iduqui dezagun bere mugaetan aimbeste pecatu eraguin nai digun ta demonioarequin ta munduarequin alcar arturic gure animaren etsairic andiena dan ta araguiaren icen lortsagarriarequin aditzera ematen dan gorputza², eta esan deguiogun ori guztia eguiten degula orren onagatic ta azquen juicioco egun artan ceruco gloriaraco piztu dedin, animatzen degula gustoarequin eramatera Jaincoac bialtzen diozcan desgracia, naigabe, eritasun ta beste eramankizun guztiac.

Guztioc, beraz, esango dizuet San Pablo apostoluarequin, guztioc piztuko guera, guztioc, onac eta gaiztoac; orain daduzcagun gorputz oec piztuko dira, naiz egon pusca bat emen ta bestea munduaren beste bazter batean. Guztioc piztuko guera, baña guztioc ideac becela, Jesu Cristoren urte edo oguei ta amairu urtecoen guisa. Onela eracusten digue elizaco santu ta jaquintsuac.

"Ezdegu orregatic sinistu bear —dio San Agustinec— gorputza piztuko dala ill zanean cituan racha, falta ta utsaquin; eta ala, ezda an izango ez errenic, ez beguibacoitzic, ez mainguric, ez itsuric, ez gorric". Jaincoac egun artan erremediatuco ditu falta guztiac bere gucialarequin, ecer ecetic gauza guztiac eguin cituan becela. Bada gauza oec onela guertarzen ezipalira, ezliraque animac contentu gueldituco eta egun artan gorputzaren faltagatic ezda cer esanic izango. Gañera, gauza jaquina da piztea dala Jaincoaren lan edo obraric andienetatic bat, gauzac ecer ecetic eguitea becela, eta nola Jaincoac ecer ecetic gauza guztiac eguin

(2) Horixe jatti du "gorputza" ezatti beharrean.

cituanean falta edo gaberik baguecoac eguin cituan, ala guztien piztu ordua datorrenean piztuko dira gorputzac batere falta, tacha edo uts gabe.

"Condenatuen gorputzac ere piztuko dira --dio San Agustinec-- guztiac oso ta batere faltagabe, naiz izan pecatuen penan ebaquiac, naiz beste edocein moduz galduac, bada cembat zati gueiagio, ambat tormentu andiagoac sufrituco ditue; eta ala, gorputzaren parte guztiac oso biltzea ezda izango condenatuen probechuan, baicic orien calte gorri gogorrean. Bada condenatuetan ezda arquiteco ofñacea bicitasun guztiarequin sentitzea eragozten duan gauzaric, eta nola gorputzaren parte bat falta izateac eragotzico luquean ofñacea gucira zabaltzea, orregatic condenatuen gorputzac piztuko dira batere faltaric gabe".

Orain pensa dezagun cein iritzi desberdinaquin auqueratuen ta condenatuen animac beren gorputzetara biurtuko diran. Gueldi gaitezen lenengo condenatuen juntaeraren gañean ta considera dezagun cer gogoarequin sartzen diran anima oriec beren gorputzetan; eta icusico degu zorionecoen animac juntatuco badira pozcontentu ta atseguñiez beteric, gaiztoenac juntatuco dirala aserre, gorroto, naigabe ta atsecabez beteric, bada beguiratuco dioe beren gorputzari beren condenacioaren asipen ta sustraiari becela, noren gustoac eguiteaga tic, desdichadu zorigaiztoac, penitenciaric eguiteco demboraric izan bague edo, dembora izan bazuen, vorondaten faltaz, arquitezen diran infernuaren erdian; eta orien gorroto, desesperacio ta negar samiañac ezdue bein ere izango finic, baicic iraungo due infernuac dirauen artean ta Jaincoa Jainco dan artean.

Anima tristeac orrembeste gorroto dion ta orren gorputz izugarriari betico juntaturic egon bearrarequin artuco duan pena nola ere bait enzun dezagun, consideratu bear degu Magencio cristauen perseguitzalleac oriei Jesu Cristo ucatu-erazotzeagatic, oriec luzaroago ta gaizquiago ofñacez beterzeco asmatu zuan tormentua. Guizon gogor onec aguindu zuan martirioa eman nai cion persona arpeguiz arpegui beste persona ill baten gañean lotutzeco, alaco moduz, non persona biciaren parte bacoitzac egon bear zuan juntaturic illaren partearequin, au da, aurrez aurre, aoa aoarequin, ta onela gorputzaren beste zati ta pusca guztiac, modu onetan loturic cegoala illcedin piscabana illaren usai, quirets, nazcarequin eta goseac. O cer eriotza gogorra! Norc pensatu al dezaque onen eriotza desdichadua tocatuco litzaqueon guizon biciaren nazca, naigabea ta pena? Bada, esaten dizuet eguiatz onelaco martirioa da ramatenen nazca, pena, naigabe ta gorrotoac ezduala cer icusiric anima condenatuac bere gorputz madaricatuarequin juntatu ta biltzean sentituco duan nazca, gorroto ta saminta sunarequin; biltzean diot beticotasun guztiraco bere gorputzarequin, ceña batere duda bague egongo dan mundu onetan dan gorputz illic nazcagarriena baño nazcagarriagoa. Orregatic Jaincoaren ta zorionecoen contra daducan gorrotoaz gañera, iduquico du orduan eriotzaco gorroto bat bere gorputzaren contra, cergatic beguiratuco dion secula guciecaco tormentu aetan bota zuan etsai madaricatuari becela. Ah! Baldin gure gorputzari gusto ta atseguin devecatuac ematea pensatzen degunean oartzen baguendu orri bere esque galduac ucatuarequin prestatzen diogula betico zoriona eta orri gusto ta atseguin gaiztoac ematen diozcagunean prestatzen diogula betico zorigaiztoa ta eternidade bateco gorrotoa, cembat errazago, Jaincoaren graciarequin batean, venzutuco liraque aragui galdu onen tentacioac! Eguin dezagun, bada, onela emendic aurrera.

Contrara, ceruraco auqueratuen animac beguiratuco dioce beren gorputzai atseguin andiarequin betico salvacioa irihitzen lagundu ciocelaco. Martiriac icusico ditue beren araguan errecibitu cituen zauriac eguzquiace berac baño arguiago eguiten. Bataioan artu zuen gracia galdu bague bici izan ciran animac beguiratuco dioce beren gorputzai lagun on beti contuan bici izan ciranai becela, sufritzen zuela sentidu gucien illeraztea ta sugetatzen cirala, bestela bataioco gracia gordetzen erraz ezdan, oracio ta penitenciaetara. Penitencia eguiatzcoa eguin zuenen animac beguiratuco dioe beren gorputzari lenago bere pecaturaco griña ta macurtasunai gusto emateagatic salvacioa galdu bazuan, guero pecatuagatic zor ciran penac pagatzera sugetatu zuanari becela, eci ta menderatzen zuala gorputz ori Jaincoaren justiciari zor citzaiona pagatzera.

Aditzera eman ecin guentzaquean atseguin batequin laztan eguingo dio justuaren animac bere gorputzari eta juntatuco da orrequin bein ere ez apartatzeco ta orrequin Jaincoa Jainco dan artean ceruco gloriáz gozatzeco. Orduan Jesu Cristoc gure gorputz ustelcor au libratuco du betico usteldasuneric ta mundu onetan sufrirzen ditugun beste gaitz, neque ta ezbearretaric, eguiten duala bere gorputz glorioso edo doatsuaren antzeco. O gloria, o dicha ta o zorion beticoa!

Azquenic, San Pablo apostoluac esaten digu ezdegula gueiegui tristetu bear gure adisquiden eriotzan. Contrara, iduqui bear degula uste osoa oriec icusteco ta orien lagun beticorasun zorioneco batean izateco. Orien lagun izango guera lenengo gure animac oriequin ceruan juntatzen diranean eta guero juicioco egunean, gorputzac eta animac alcarganatu ta betico anima ta gorputz ceruan sartzen gueranean. Orregatic esaten digu San Pablo: "ezdet nai illen gañean ezjaquiñean egon zaitezten atseguintasunez bete bear zaituena, gueiegu³ tristetu erzaitetzen piztutzea ta salvacioa echoten ta sinisten ezduenac becela, bada sinisten badegu Jesu Cristo ill ta piztu zala, orobat Jaincoac eramango ditu Jesu Cristoren fede ta caridadean ill ciranac berequin gloriara beti Jesu Cristorequin egotera; eta ala, eguia onequin batac bestea alaitu ta consola ezazue. Aide bat edo adisquide laztan bat illtzen zagunean, ori laster ceruan icusteco uste ta esperanza osoarequin consola gaitezen; diot laster, cerren bicitza dijoan quera bague, eta alaco moduz alcar icusico degu, non beti oriequin ta Jesu Cristorequin egongo guer; consola gaitezen, bada, iñor illtzen zagunean ceruan ori icusico degun esperanzarequin.

Sarri pensa dezagun, bada, piztuko guerana eta ceruan gure adisquideaquin ta orain daduzcagun gorputzaquin Jaincoaz gozatzen egoteco esperanzarequin, eraman ditzagun gogo onetic mundu onetaco neque, pena, naigabe, samintasun ta ezbear guciac. Artu ditzagun eramanquizon oriec gure pecatuen zorrac paga tzeco bideric onenac becela. Sarri gogora ecarri dezagun Jesu Cristoren bicitza eta pensa dezagun gure animac beretzat izateagatic gurutze batean ill zana eta eguin ditzagun gure lan guztia Jesu Cristoren eracoac izateagatic ta beraren amorioagatic. Onela eguiten badegu, eguingo degu Jaincoac nai duana, gure bicitza izango da justua ta guero eriotza on baten bidez joango quera betico cerura. *Amen.*

Doctrina 18ª del credo. Sobre el artículo duodécimo.

(19)

Vitam eternam. Amen.

Araguiaren piztearen ondoren sinisten ta aitortzen degu Credoan bicitza beticoa, cerren gucien pizteari jarraitzen dion, edo betico zorionac, edo betico zorigaiztoac. Articulu onetan sinisten degu badala bicitza onen ondoren beste bicitza bat beti iraun bear duana; eta nola iraun bear duan beti ez bacarric auqueratuen bicitza zori onecoac, baicic baita ere condenatuen bicitza zorigaiztocoac, orregatic sinisten ta aitortzen ditugu bi bicitza desberdin oec. Gaur aditzera emango ditut cerutarren atseguin, dicha ta zorionac eta oriec irichitzeco cer guin bear degun.

Negarrezco ibar edo lecu onetan beti beguien aurrean iduqui bear guenduquean gauza da bicitza beticoa edo ceruco gloria, cerren ori bacarric asco litzaquean emen eraman bear ditugun neque, pena ta naigabe guciac pocic artzera animatzeco. Cerua da cristau eguiazcoen saria, da egonlecu santu bat, da erri andi santuz bete bat; ceruan ezda izango barere pecaturic, ezda ere pecatuari dagoquion penaric eta virtuteari aguinduric dauden sariac ezdue izango ondoric edo azquenic. Pecatua berez da gaitz andi bat, berez da on andi bat pecaturic ceruan ez arquitzea; pecatua da beste gaitz gucien sustraia ta iturburua; orrec ceruan sartreraric ezduan ezquero, beste gaitz guztia ere ezdue izango; pecatuac ipintzen diozca mugac Jain-

(3) Hitz honi amaierako bokala falta zaio: "gueiegui".

coaren emanaitasunari eta pecatua ceruan arkitu ecin ditequean ezquero, Jaincoaren emanaitasuna edo liberaltasuna egongo da or batere mugaarriric bague. Batere pecaturic ez, batere pecatuari dagoquion penaric ez eta virtuteari aguinduric dauden sariac caburic ez; orra ceruco dicha.

Ezda gauza ceruaren gusto gueiago eman leiquegunic, or pecaturic bague bici bear degula jaquitea baño. Gogora ecarri ditzagun cristau eguiazcoen animac sentitzen diruen gozodasun maitagarriac, ceñac bicitza onetaco gaitz gucietatic ezdituan izutzen pecatuac baicic; eta ecin izan dezaquee atseguin andiagoric ceruan pecaturic izango ezdala jaquitea baño. “Jerusalen cerucoa ta zuec, cerutar zorionecoac, zuen suerte onaz poztu zaitezte. Artu itzatzue —dio profetac— zuen galaco ta gloriaco soñecoac, bada Jaincoac ezdu bein ere utzico manchadunic zuen artean sartzen! Ezda zuen artean arkituco pecaturic ta pecatuaren irudiric; ezda zuen artean icusico bataioco gracia galdubagueac eta eguiazco penitencia eguin duenac baicic; or arkitzen diranac egongo dira virtutez beteric, pecatuetatic garbituric, arguiz beteric ta caridadez janciric; gloriaric gueiena duenac izango dira umillenac; or guztioac izango degu bitorz bat ta espiritu bar. Mesede andia da, beraz, cerutarrecoa izatea, ortic pecatua erbesteturic dagoalaco. Gañera, ceruan ezda sufrutuco pecatuari dagoan penaric”.

Au da zorionecoac ceruan gozatzen duen dicharen parte bat ta guc erraz enzun dezaqueguna. Ezdegu emen lutrean santuac ceruan gozatzen duen dicha aditzera ematen laguntzen digun gauzaric, ta orregatic San Pabloc esan zuan beguiac ezduala ifioiz icusi, belarriac ezduala bein ere aditu ta espirituac pensatu cein andiac diran Jaincoac bera amatten duenai prestatu ditzten ondasunac, baña cer gaitzetatic libratu dituan ezagutzen degu probatuaz. Miñac, eritasunac ta eriotza dira pecatuac ecarri dizquigun gaitzac. Pecaturic ezda izango ceruan, ezda ere orri dagoquion penaric. Onela, ceruco zoriona aditzeco, pensa dezagun ezdala an emengo zorigaiztoric: tristura, eritasunac, bildurtasunac, quezcac, naigabeac, ori gucia dago zorioneco lecu orretatic urruti. Or arkitzen da on gucien ugaritasuna ta gaitz gucien deserria, bicitza soseguzco bar eriotzaren bildurgabe, ecin esan litezquean atseguintasunac, tristuraren arrasto gabe, osasuna mudatzen ezdana, batere eritasun gabe ta argui garbi bat, batere illuntasun gabe. Ezda an bein ere adituco queja ta susprioric ta ezda icusico bildurtasun ta premiariac; gucia bucatu zan cerutarrentzat ta guelditzen zaie bein ere fiñic edo mugaric izango ezduan atseguiaña. O ventaja ederrac, ceñen precioa ezagutzen duen zorionecoac! Bracondenatu desdichaduac pasatuaz edo igaroaz amorrazioz beteric dauden artean, presentean icusten duena madaricatzen duen artean eta etorquizuna gorrotoarequin icusten duen artean, zori gaiztoco oriec beguien ichi-idiqui batean iga ro citzaizten atseguin gaiztoac buruan darabiltzen artean, santuac atseguintasun jaincozco batequin acordatuco dira oñace ta nequepean igaro cituen urteaz, ezaguruco due mundu onetaraco gaizto dana, dala chit ona beste munduraco.

Poztu zaitezte, bada, zuec, munduac menospreciatzen zaituenac, iduqui ezazue paciencia pusca bat, ceruan gauzac trucatuco dira, zuen pobrezagatic ezdizue ceruan arpegui gaiztoric ipinico eta emen menospreciatzen zaituenac ez due izango zuec becelaco gloriaric! Ezdezue an sufrutuco ez goseric, ez egarriric ta ez beste nequeric: otza, beroa ta pobreza ezdira an icusico. Ezdezue an izango eceren faltaric ta zuen atseguina ezda galduco etorquizunaren bildurrarequin. “Siongo erri santua, —deadar eguiten du David erreque santua— zure Jaincoa bedeinea ezazu, cerren ezdan contentatu zure ateac guiltza sarrallaquin itsitzearequin, baicic zure inguruac ere paquez bere ditu ta ceruco atseguin andiaquin gañettu zaitu”.

Esan oi da, ta peligroaren antzera guero probatzen degu, pobreena ere eriotzac bildurtzen duala, eta au onela izanic, cembat bildur eman bear ezdie eriotzac mundu onetan nai dituen gusto guciaquin ta pecatuan bici diranai? Bein ere ez illtzea deritzot izango litzaquea-la orien deseoa. Bada ceruan izango degu osotoro ill-ez-bear ori. Zorioneco egonlecu orretan bigarren aldian gaitetuco guera ta berriz gaitetze ori ezda bein ere igaroco; zorioneco beticotasun orretan gure osasuna izango da bein ere mudatzen ezdana; ezda or gueiago adituco eritasun, oñaze, zartze ta eriotzaren icenic.

Jaincoac zorionecoai emango dien saria izango da ugaria ta caburic baguea. "Poztu zaitez-te, —esaten cien Jesu Cristoc bere icasleai— bada zuentzar prestaturic dagoan saria da guztiz ugaria. Sari ori dator Jaincoagandic, da Jaincoari dagoquiona eta Jaincoa bera". Sari ori izango da caburic baguea, bada iraungo du ceruan izar diran adimbat urte, ta ascoz gueiago, iraungo du ichasoa urtando dan adimbat urte, ta oraindic ascoz gueiago. Iraungo du, azquenic, Jaincoa Jainco dan artean, cerren esribituric dagoan: "Jaincoac erreinatuco du beti". Eta beste lecu batean: "zure erreinoa da secula guztietacoa ta zure aguintea da guizaaldiric guizaaldira". Baña ceruco sari ugari ta fiñic izango ezduenac animatu ta indartu bear gaitu ori irabazteco aleguñac eguitera. Cristau guztiaac esperatzen due ceruco gloria, baña cerura joateco bear da sarri gloria irabazten pensatu, bear da gloria ori deseatu ta bear dira eguin aleguñac gloria ori alcanzatzeco edo iristeco. Iru zubenbide oetatic atera dezagun contua cer escubide daucagun gloria orretaraco ta icusi dezagun gueurc gueren buruai ceruraco esperanza quentzen ote diegun. Ezda mundu onetaco sufriquizunac gogo onetic eramatera animatzeco pensamentu oberic zorioneco beticotasunaren pensamentua baño. Beticotasuneco pensamentuarequin beteric dagoanac mundu onetaco desgracietan ezdu icusten cerua baicic; beste edocein arseguintasun da otza orren pensamentu santuarequin artzen danaren aldean, eta mundu onetan sufritzen ditugun desgraciac ecin beste gauzac maitagarri eguin litzaque beste bicitzaco zorionaren pensamentuac baicic. Beticotasunaren gañean sarri pensatzetic datoz justuac orienzat prestaturic dagoan gloriara lembait len joateco daduzquen pensamentuac; etorquizon zorioneco orren pensamentutic cetozen San Pablora deseo santu oec: "ezdet ecer ere gueiago deseaten eriotza baño, Jesucristorequin beti egoteagatic". Onelacoac bear luquee izan cristau eguiazco baten pensamentuac; eta fedea arguiarequin gobernatzen dan cristauac bici bear du lurrean, lurrean ezpalego becela: orren espirituac ezdu jardun bear gauza espiritualetan baño; orren muguimentu guztiaac joan bear due Jaincoagana; orren pensamentuac izan bear due beste bicitzaraco; orren aberastasunac daude beticotasunean ta orren biotzac egon bear du orren aberastasunac dauden lecuac; bere zori oneco erri ori deseaten epadu, ezdu mercei or sartzea; bere destierroari gusto artzen badio, ezda orrenzat prestaturic cegoan ceruco gloriaren diña; bere Jaincoagana jasotzen duen pensamentuetan dago orren atseguin guztia; zorionaren pensamentuarequin bear ditu bere quezcac itzali ta orren consolacioa bear due izan bere Jaincoaren mandamentuac.

Eguiaz, ezda gauza arrazoizcoagoric ta justuagoric ceruaz sarri acordatzea baño. Aitortu bear degu orregatic guchi dirala gure artean ceruco pensamentuac cer eguin andia ematen dienac; ordea, ecin dateque ceruaz acordutu¹ ere gabe or sartzea. Israeldarren egemploac lotsatu bear gaitu, bada Babiloniaco jostaqueta ta atseguñen artean, guc echoten degun ceruaren irudia edo antza baño etzan erri baten oroipena galtzea iduritzen citzaizen gaiztaqueria andia; desterraturic ceuden lecuac beren jaieterriaz aztu orde, aditzen citzaizten beren buruen contraco birauac, orretzaz aztu citezqueala esan ezquero. "Zutzaz aztutzen banaiz, Jerusalem, —esaten zuen— nere escu escuia aztua izan dedilla. Galdezadala itza ta nere mingaña aosapaiari itsatsiric guelditu dedilla, zutzaz acordatzen ezpanaiz". Onen gañean neurri bear degu gure sentimentu eguiazcoac ezagutzeco; onela lurreco gauzen artean gure buruan iduqui bear degu Jerusalem cerucoa noicean bein orretzaz acordatzeco; itz batean, lurrean bici guera artean ceruaz oroitu bear degu, or sartzeco escubidea izan dezagun. "Ori da —dio santu batec— cristau eguiazcoac eguiten dituana".

Ezda asco ceruaz acordatzea, bear degu gañera deseatu; eta o cein dichosoa dan cerua biotzetic deseaten duan cristaua! Deseo orrequin beroturic, esperanza orrequin animaturic, contentu da bicitza onetaco guertaera gucietan; nola beticotasunean daduzcan bere pensamentu guztiaac, erzaio gustatzen, ezdu estimatzen, ezdu amatzen ta ezdu deseaten gauza

(1) "acordatu" ipini nahi bide zuen egileak.

beticoac baicic, ta orrequin dabill ceruan ta itzeguiten du ceruan: lurrac ezdu orren beguietan ecer balio, gucia iduritzen zaio ecerezqueria; deseo santu orrequin bearra eguiten du santuac becela, bici da santua becela ta illtzen da santua becela; lurrac ezdu orrequin cer icusiric ta lan guztiac eguiten ditu ceruraco.

Onela elizaren asieraco cristauac cerua deseatzzen zuen ta saiatzen ciran ori irabaztera betico ondasunen esperanzarequin. Lenbait len Jesucristo icusteco deseoarequin, atseguin artzen zuen orien salvacioa urreratu zalaco. O cein negargarria dan gure itsutasuna, aguintzen digue eternidade bateco zoriona eta, betico zorion ori deseatu orde, orretzaz azturic gabiltza! Illezquizon preciotsu orrec ta gure obra onen saria izan bear duan egontegui maitagarri ta atseguifnez bete orrec bear luque asco izan gu obligatzeco munduari gure destierroari, ta ceruari gure beticorasuneco bicilecuari becela beguiratzera.

Cerua beste gauza guztiac baño gueiago deseatu bear degu ta orregatic, baldin contentu baguera lurreco destierro onetzaz, baldin au cerua baño gueiago estimatzen badegu, baldin cerutic urrutic egoteac poztutzen bagaitu eta lurragatic San Pedro Taborco gloriagatic ciona esaten badegu ("Jauna, gauza ona da gu emen egotea, ta eguin ditzagun bertan betico bicilecuac") ezdago an goien guretzat egonlecuric, ezdegu bein ere izango cerutarren artean egoteco dicharic. Azquenic, ezda asco ceruco gloria deseatzera, gañera bear dira obra onac.

Ceruco gloria da convite bat, ceñera guztiac deituac diran, baña bear da gucia utzi convite orretara joateco ta ez da escusatu bear lan, eguiteco ta gustoquin. Da guerra bat irabacico degun ezdaquiguna; bear degu, beraz, pelearaco prestatu ta etsaia venzutzeco aleguiña eguin gloria orregatic. Da eche berri asco costatzen dana; bear dirugu esaminatu gure alac asitzeraco ta ez bucatu bague utzi costa dedifña costa dedilla. Da Jesu Cristo cimenduco arria dan palacio bat, eta palacio ori eguiteco bear diran arri guztiac bear due izan landuac ta ondo apainduac. Da masti bat, ta familiaco gurasoac ezdu nai or languille alperric. Ceruco gloria da arri baliotsu bat, bacarric asco dana guizona aberasteco, baña saldu bear dira beste gauza guztiac ori eroteco. Da seniparte bat Jesu Cristoc bere auqueratuai ematen diena, baña seniparte orretan sartu bear degu Jesu Cristo sartu zan becela, au da, neque, pena ta sufriquizunaquin. Da Jesu Cristo bere Aita beticoaren alde escutic eseriric dagoan egonlecu bat, baña orrera igotzeko bear da edan Jesu Cristoc edan duan caliza. Da azquenic, Jaincoa servitzen duenai ematen zaien sari bat ta azqueneraño pelearzen duenentzat dagoan coroe bat. Cerura nai duanac bear du, beraz, ori irabazteco aleguiña eguin eta gauza onac eguiten eriotzaraño iraun.

Eta ezdegu uste izan bear ori guztia cerua irabazteco gueiegui dala, bada mundu onetaco pena ta neque guztiac ezdue cer icusiric zorionecoac ceruan gozatzen duen gloriarequin. Mundu onetaco sufriquizunac, penac ta nequeac dira, bada, ariñac, eztiac eta gozoac, cerren oriec ecarri bear diguen betico gloria. Mundu onetaco ondasunac ematen dituen atseguifñac dira alperrac ta iraupenic ezduenac, baña cerucoac iraupentsuac; orregatic esan zuan Jesu Cristoc "aleguera zaitezte zuen icenac ceruan escribituric daudelaco ta pozaren pozac salto eguizue zuentzat prestaturic dagoan sariaz acordatzean".

Beraz, esango dizuet San Agustinequin, baldin ceruco gloria aguintzen bazagu saltzen dan gauza becela, bear degu erosi gure obra onaquin ta merecimentuaquin. Naiz izan pobreac, naiz bici premian ta estutasunean, beti degu cerequin gloria ori erosi; balio du guerán guztia ta ezdu guchiago balio; ezdezagun bada ecer munduarenzat guelditu baldin nai badegu gloria ori irichi, ta ezdegu esan bear ezdegula gauza onic, cerren pecatariac guerán; gloria orregatic guerén buruac emanic etorric guera onac izatera; precio orrequin santuac erosi due gloria ori, beren buruac eman ditue gloria orregatic ta argatic orain gozatzen due. Santuac eguin duena guc ere eguin dezaquegu ta eguin ere bear degu, baldin betico bicitza nai badegu; ezgaitezen bada engañatu eta ceruan batere pecaturic arquiteco ecin dan ezquero, gure conturic andiena ipini dezagun pecatutic alde-eguiten ta ordu onetaraño eguin ditugun guztien zorrac pagatzen.

Anima gaitezen bada guztioac betico gloria ori irichitzera. Illezquizon zori onecoa, zuri nai dizugu beguiratu emendic aurrera ta gure deseo guztiac zugana joango dira; ezditugu gueiako beguiac alchatuco cerura, gueren buruai esan gabe: "orra gure jayeterria, orra gure betico egon-lecua"; or noizpait ipinico degu gure bici lecua, or ezdegu pecatuaren ta onen calteen bildurric iduquico, or acabatuco dira gure gaitz guztiac ta gure zori ona asico da, or poztuco guera San Pabloren itz oequin: "batac bestea consola dezagun, cerren beti Jesu Cristo gure Jaunarequin egongo gueran. Ceruan Jesu Cristoc coroatuco gaitu ta bicico guera Jesu-cristorequin. Bai, ichedon dezagun gloria ori, baña ichedon dezagun Jesu Cristogan ta, Jesu Cristogatic, espera dezagun egun batean joango guerala aren jar lecuen aurrera ta gozatuco degula beraz beticotasun guztian".

O nere Jaun ta Jabe bacarra! O Aita misericordiaz betea! Zure erruquitasun ta piedadeco entrañac gatic erregutzen dizut biotzaren erditic ezdedilla guretzat galdu gure animac onelaco gloria ta zorionean icusteco dicha. Nere Jainco ona, zure imagiñac guera ta zutzaz gozatze-co eguin guinduzun; zabaldu itzatzu bada ta zure amorioz iracequi itzatzu zutzaz gozatze-co eguin cinduan biotz oec. Gure egonlecua izan bedi cerutarren artean; ezdeiguzula, Jauna, eman mundu onetan atsedon edo descansuric ta gustoric; guztia gorde eguiguzu ceruraco. Gauza bat bacarra escatzen dizugu, Jauna, eta au bacarric beti billatuco degu, eta da bericotasun guztian ceruco glorian zu icusi, zu amatu ta zutzaz gozatzen egoteco dicha ta zoriona. *Amen*.

Doctrina 19ª del Credo. Sobre el artículo duodécimo.

De la pena perdurable.

(20)

Vitam eternam. Amen.

Araguiaren piztearen ondoren sinisten ta aitortzen degu Credoan bicitza beticoa, ceren gucien pizteari jarraitzen dion, edo betico zorionac, edo betico zorigaiztoac. Articulu onetan sinisten degu badala bicitza onen ondoren beste bicitza bat beti iraun bear duana; eta nola iraun bear duan beti ez bacarric auqueratuen bicitza zorionecoac, baicic baita ere condenatuen bicitza zorigaiztoacoac, orregatic sinisten ta aitortzen ditugu bi bicitza desberdin oec. Aurreco doctrinan aditzera eman nituan cerutarren atseguin, dicha ta zorionac ta orieci irichitzeco cer eguin bear degun. Gaur aditzera emango dirut condenatuen naigabe ta penac ta orietatic aldeguiteco cer eguin bear degun.

Infernua da lecu guciz icaragarri bat, ceñean ezdagoan beste gauzaric, ezpada sua, garra ta quea: su ori Jaun guciz aserratu justuaren aiceric portitzenac era batera beti iracequitzen du. Su au beti batean dago, beti gartua, beti tormentatzen dagoana ta beñ ere illtzen ezduana. Infernua da carcela guciz izugarri bat loiez, atsez ta quiratsez betea. Infernua da ciega ciquintasun guciz bete bat. Bein an sartu ezquero, secula gucietan irretetic, igues eguiteric ezdago. An gauza onic, ez onaren cutsu edo arrastoric ezdago. An gaitz gucien lecuac becela, gaitzic batere Jaunaren aserreac aguintzen du pecatu zale, nabarben, dollor orrentzat. *Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum*. Ay munduco atseguin loien zaleac, nola an aspertuco ceraten, ta betico damu erremedio gabearequin!

Sar gaitecen, arren, pauso onetan gure barrenen ta gure buruai galde deguiegun: baldin ernengo gaitzetan ta edocein gauza gure nai edo gustoaren contracoetan añi senticor baguera eta baldin ustegabeco edocein neque, pena edo lurreco atsecabe edo bestec ematen digun nai gabe chiqui ecer ez bat asco bada gueregandic atera ta loa galerazotze-co, ta dan arrotuena euli char edo pistia citat batec batzuetan ala erretzen badu, ura quendu artean gogo onic ezdu ala, cer izango da gaitzondo, pena ta tormentu gucien berico lecu artan?

Emen aguiñetaco oñace bici bat da asco loa ta paquea quendu ta burua galerazteco; atera bada contua cer izango litzaquean oguei edo berroguai urtean, gau ta egun, aguiñetaco miñic andiena eraman bearra. Esateac berac, beste gabe, icaratzen du. Cer izango da bada gorputz guztico miñac ta oñace amorratuac alcarrequin batean ta betico condenatu bacoitza alde

gucietatic artzea? An izango dira buruco miñ arrigarriac, beguietaco ta belarrietaco, aoco, escu, oiñ, sayets, biotzeco min amorratu eta beste gaitz genero guciac.

Cer miña, eriotza guciac baño gogor ta portitzago izango litzaque lurpeco zulo batean sugue, zapo ta pistia puzoniazcoen artean biciric Santa Tecla becela bat sartzea? Falarisen metalezco cecen goriaren barrenen ill bearra?

Ay nere cristauac! Au gucia utsa da. Pena oriec ta beste emen asma al ditezquean guciac ecer ezdira infernucoen aldean. An condenatu bacoitzac bere burua ta besteac icusico ditu orrelaco pena genero gucietan betico. An deabruac burutic eta beguietatic sartuco diozcate burni gorizco lanzac eta zacur amorratuen guisa ozca eguingo dioe belarrietatic, aotic ta gorputz gucitic, ceren burua zoratu ta pensamentuz, beguiaquin ta orrela Jaincoa ofenditu zuan. An galdá beticoaquin iraquingo dioe buruco muñac pensamentu gaiztoaquin Jesu Cristori arantzazco coroa ipini ciolaco. An erre ta egosico diozcate beti erraiac, biotza eta gorputz gucia, ceren araguiaren gustoaquin Jesu Cristori azoteac culpa bacoitzean aiñ aisa federequin ori cequiala, bere naiez eman ciozcan. Ay pecatari itsu galdua! Eta zure bici modu orrequin nora zoaz? Infer nucu tormentuetara. Cer erremedio bada? Confesio ona, penitencia, biciera berria, bicitza santua.

Cembat dijoan gorputzetic animara, ambar dijoa aren penaetic onen tormentuetara. Animarenac beti meago, andiago ta miñago dira. Nola ciran emengo pecatuac, ala izango dira angó betico castiguac. An animaren iduripen eroa tormentatuco due beti autrean idurituco zaizcan icuscariric tristenac ta beiñ ere icusico ezdu gusto ta atseguifnezco gauzaric, eta ori, ceren emengo zoraquerietan eroturic nola nai, Jaincoa ofenditzen egon zan. An gogoa deseguingo da betico gustoan lecuac, penac, naigabeac, antsiac eta infernucu eriotza baicic izango ezduala icustean, ta ori, ceren Jaunaren bildur gabe pecatuetan bere erara ibilli zan. Memoriac izango du an bere pena guciz andia, beti gogoratuaz, beiñ ere aztu gabe Jaincoaren gracia ta mesede guciac, ceren oriez azturic bici izan zan; bici gucico pecatuac beti beguien aurrean iduquico ditu, ceren orien penitencia eguin etzuan. Azquenic, borondatea amorraturic, arrabiaz, gorrotoz, penaz beteric, era gucietara, eta ceren lurrean Jaincoaren borondate santua eguin bearrean, gaitzeraco berea eguin zuan, bera izango da bere borrero bere buruaren contra.

Baña ay! Oraíñdaño esan diran pena oriec ecer ezdira esanquizunaren aldean Pena gucien pena, tormentu gucien tormentua, infernu guciaren infernua, ta gucien andiena da Jaincoaren gloria ta arpegui ederra ez icustea. Oni animaren betico caltea deritza. Carcela onetatic gure anima edo espiritua libratzean, bereala zucen zucen igo bear luque bere toquirá, gloria bici artara, ceña dan Jaincoa bera beti icusi ta gozatzera. Contu atera dezagun bada, cer pena, cer calte, cer tormentua izango dan gure Jaincoagandic betico quendu ta apartatzea gure anima, Jabe maite orrec beretzat ta bere gai eguin zuana. Anima ori ecerc ere munduan eciñ oso beteco du, Jaincoac bacarric ase dezaque eta onen falta ecin bereco da. Argatic pena au gucien andiena da, onec neurriric ta caburic ezdu, ceren Jainco beti beticoan galtzen danac ezduan. Ezda itzic pena au dan becela esateco, bururic ezda au dan becela iñorc emen barrentzeco. Ara nola bati gure besoco ezur bat ausi edo bere lecutic ateratzen bazagu, cer oñace, cer arrabiac dira gureac orduan? Munduco ondasun, edertasun ta atseguin guciac guri emanagatic, paque ta gozo onic ez guenduque izango. Eta cergatic? Ceren ezur bacar bat bere lecutic ateraric daucagun. Bada, gure anima Jaincoaren espiritu eder, santua ta atseguin gucien toquia icusteco ta gozatzeco eguiña bere lecu orretatic beti betico ateratzea, cer tormentu, cer infernua izango da?

Ceruco gloria ta atseguifñac alde onetatic nola diran, ala dira infernucu pena ta atsecabeac neurri orretan bertan. Eta nola neurri ta caburic ezduen cerutarren contentuac, ala condenatuen tormentuac ere ezdue. Nola Jaincoa ontasuna bera dan ta Espiritu edo Izate bat on gucien onena ta on guciz garbia, nas gabe ta cabu gabea, ala on ori galtzea da gucia batean galtzea ta gaitz ta calte neurri gabea, eta argatic, beticoa.

Calte onetan sartzen dira beste calte guciac, ta seculan ez icusi bearra, Jesus ta Ama Virgíña guciiz doatsua ta orien arpegui eder gloriaz beteac, ta ez santuen lagun, ezpada deabruarena beti izan bearra.

Norc bada esan al edo pensa aldezaque pena au dan becela ta nola pecatuagatic aiiñ aisa batec bere anima condenatzen duan betico ez icustera bere Erregue, santu gucien gloriaemallae ta gloria ori bera ta bere Aita ta Jabe guciiz maitagarria?

Araco azquen juicioco egunean, nola ere bait, condenatuac icusten duenean Jesu Cristoren, Ama Virgíñaren ta santuen gloria, coroac, doaiac, edertasunac ta atseguíñac, ortic ateraco due cer dan galdu zuen gloria ta orrec emango die miñic garratzena ta damuric amorratuena, aiiñ erraz salva citezqueala ta, beste doatsuac becela, penitenciarequin ta bicitza santuarequin cerua irabaci ta goza citezqueala, ori gucia aiiñ aisa ecer ezagatic betico galduduelaco.

Esan diran pena izugarriaz gañera, condenatuac badue beste pena ta tormentu bat, Jesu Cristoc Evangelioan aditzera ematen diguna: *vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur*. Aen arra illtzen ezdala ta aen sua itzaltzen ezdala. Ar onec, beiiñ ere utzi gabe, deseguingo ditu beti. Ah! Aiiñ erraz salva nindequean ta aiiñ aisa condenatu naiz! Ay! Pecatutic, beste asco becela, libra nindequean eta nere naiez peccatuco bide ta echean sartu nintzan, an sartzea infernuan sartzea zala jaquíñic! Ay! Besteac becela, gucia confesio on barequin erremedia nezaquean ta ori eguin nezaqueala, eguin eznuan! Ay onelaco urte ta ay onelaco dembora, ceñan¹ Jaincoac aimbete abiso ta mandatu gozo nere biotzean eman cizquidan beragana biurtzeco ta nic casoric eguin ezñion! Ay, orduan cembat pecatutic irten ta ceruco bidean sartu ciran, ta ni betico galdu naiz! Au ta onela izango da ar bat bein ere illtzen ezdana ta condenatu aren barrena beti orchicatzen ta chiquitzen duan tormentua.

Azquenic, beguirra ta pisa ondó nola pena ta tormentu oec ta esan al guciac baño andiagoc diran ta izango diran beti betico. Demagun condenatu bati Jaincoac esaten diola, azquen juicioa igaro, ta utzico duala emen chori bat, ta onec milla urtetec milla urtera ur tanto bat ichasotac ateraco duala ta ichaso gucia choriac orrela agortzean, condenatua pena aetatic libratuco dala.

Bertan edo puntu artan aren tormenturic andiena uste orrequin acabatuco litzaque. Baña ay! Ezdu ta izango ecin du orrelaco uste edo esperanzaric. Eta ala igaroco dira milla urte ta beste milla ta milla bider milla, ta orregatic egun bat igaro ezpalitz becela ta lendabicico puntuan beceela aren betico tormentuac izango dira. O tormentuac! O infernua! O gaitz beticoa! Eta nola da cristauric pecatuarequin Jaincoa aiiñ erraz galdu ta betico condenatu nai duanic?

Nere cristauac, cer da au? O gure fedearen otza edo guciiz illa! Laster gugana biurtugaitecen. O cein gauza latza ta garratza dan Jainco aserratu baten escuetan erortzea! Baña gure Jabe on ta Salvadore maitea, zure aserre bici gucia pecatariaren contra pecatuagatic da! Ori bada, gure Jesus ona, ori bera gugandic betico quendu nai degu ta sustraletatic betico atera, ceren pecatuac bacarric zu ofenditzen zaituan. Orren contra guc ere aserratu nai de gu ta gure biotzean aldegun gorrotoric andiena artu. Ez, ez, nere cristauac, gure Jaincoa aiiñ erraz ta ecer ezegatic, oraíñdaño becela, gueiagoc aserratu ta galdu. Gure Jaun ta Jabe bacar gozoa ofenditu ta galdu, ta non dago gurezat erremedio ta gozo onic? Ifion ere ez. Eta cer? Pecatu batequin Jaincoa galdezaquegu betico? Ay! Cer bildurra! Ay, cer quezca! Eta cer? Gure animaren caltean deabruari aimbete atseguin nai diogu eman? Peligro onetan gaude, gure culpaz betico condenagaitzque ta Jaincoa galdu dezaquegu. Ez, ez, Jauna, ez, arren, gu pecatuan ta orregatic infernuan erortzen utzi! Ill, Jauna, lenago: milla bicitza baguindu, lenago guciac galdu zu ofenditu ta galdu baño. Zure pena ta tormentu guciac gatic, Jesus ona, zure azote,

(1) Eskuarki "ceñean" erabili ohi du.

arantza ta zure negarrac gatic, zure odolezco bost iturri gure salvacioraco idiqui ta eman cinduanacgatic escatzen dizugu barcacioa ta paquea. Zure negar malco bat, odol tanto bar asco degu, Jauna, gure culpa gucien manchac quendu ta gure animac garbitzeco. Zure odolaz baliatu nai degu penitencia ta biciera berria eguiteco. Lagun zaguzu, arren, pecarutic iriteten, gure bicitza zucentzen, zu bacarric billartzeco ta servitzeco mundu onetan, guero izan dezagun beti zu alabatzten egoteco dicha ceruco glorian. *Amen.*

Doctrina 1ª sobre las ocho bienaventuranzas.

(21)

Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. Matth. Cap. 5. Ver. 3.

Doatsuac eta zorionecoac dira gogozco pobreac, bada oriena da ceruco gloria. Bidez dabilztan guizonac ezdabilztza guciac era batean. Batzuec besteac baño ariñago dabilztza ta quezca ta neque guchiagorequin; ta neque ta naigabe guchiago duenac ta ariñago dabilztan guizonac dira bidezcoric onenac. Berebat guertatzen zaie gure legue santuan dabilztanai. Orietatic batzuec arin ta aisa dabilztza edo erraz daramazte gure legueco neque guciac, baña ezdira gueienac orren aisa dabilztanac; gueienac dira legue bereco bidean asco aldiz beintzat erorca ta pecatuz pecatu dabilztanac. Era onetan dabilztanac ezdue ateratzen lenengoac adiña ondasun ta irabaci beren legueco nequeetatic eta, ondo dabilztanean ere, ezdira oriec becin zorionecoac; oriec dira alabaña barrenena sartu oi diranac mendico bere sermoian Jesusec auqueratu cituan zorionecoan artean.

Jesu Cristoc berac esaten digu: "zorionecoac gogoz pobre bici diranac! Zorioneco doatsuac manso asaldatzen ezdiranac! Zorionecoac bear dan eraco negartiac! Zorionecoac zuentasunaren edo justiciaren gose ta egarri diranac! Zorionecoac premian daudenaz erruquitzen diranac! Zorionecoac biotz garbiac dituenac! Zorionecoac paquean bici diranac! Eta zorionecoac beren bicitza zuten onagatic nequetan bici diranac!".

Orra cein diran zorioneco doatsu beren legueco nequeac bear dan eran daramaztela ondasun asco ceruraco biltzen dituenac. Orietatic izan gaitecen gu ere, icusi dezagun zortzi doctrinatzen zorioneco doatsu bacoitzac eguiten duana edo icusi bear degu ori oriei eraguiteco Jesu Cristoc eguin izandu zuana; ta gaur itzeguingo degu Jaunaren amotezco pobrezaren gafean, bada dio Jesu Cristoc zorionecoac dirala gogozco pobreac, bada oriena da ceruetaco gloria.

Jesusen ondoren dabilztan zorioneco pobre oriec dira beren premia ta gabe gucia Jaincoaren icenean paciencian daramatenac. Zorioneco doatsuac dira aberasteco deseoric ezduenac, bide gaiztoz beintzat, eta cillegui ezdiran irabaciaquin, eta ezagutu ezquero beren oneraco ezdagozquiela lurreco ondasunac, ondasun gabe ta beartsu bici nai duenac, eta nai duenac au beren Jaincoari atseguin eguiteagatic ta ceruan sartu naiez. Onelaco bearsuac dira gogozco beartsuac, Jesusen ondoren dabilztanac ta zorionecoac.

Zorioneco pobre orietatic ote guera gu? Gure gabearequin, gure premiarequin ondo arquitzen ote guera Jaincoac bidaltzen dizquigun aldietan? Gure Jaincoac betico guri emanagatic premia au edo besteren bat, artuco ote guenduque bere escuan apa ta muñ gure Jainco orien emalleari eguiten diogula? Baldin ala bada, Jesusen ondoren dabilztan zorioneco pobreetatic guera eta guc orretan irautera, gurea da era orretaco pobreentzat Jaincoac daducan betico atseguin-contentua ta ceruco gloria. Baña pobrezan, gabez beteric eta arrastacan becela bici izanagatic, ala arquitzen gueran demboran atsecabetan becela bagabilztza edo bagabilztza gure Jaincoaz acordatu ere gabe edo Jaincoaren icenean artzen ezditugula gure neque ta gurutzac, gogoaren contraco beartsuac guera, ez zorionecoac. Beguira dezagun bada; orrela bagabilztza, guztiz gaizqui gabiltza; eta necatzen gueran ezquero, arren, necagaitecen gure oneraco eta zorioneco pobreen doatasunac irichitzen ditugula eta gure Jaincoaren icenean gure neque ta naigabe guciac artuaz, ceruco atseguin contentu andiac irabazten ditugula.

Baña ondasundunac, aberatsac, bear dan guciarequin ta bear dan baño gueiagorequin

arquitzen diranac ibili ote ditezque Jesusen ondoren ta gogozco pobre zorionecoen artean? Nai badue bai, ta arin ala ere. Nola ori? Batzuetan prestatuz dituen ondasunetatic escatzen diztecnai ta bear danean falta duanari emanaz, onen bearrac eta premiac ori escatzen due-nean; eta gañeracoan eguiten duela duenarequin bear dan gastua bai, baña ez gueiagi; eta beren ondasun gucien artean arquitzen dirala ondasun bat ezipalue becela, biotz garbi sose guzcoarequin ta, Jaincoac ala nai duala, duen gucia edo gucitic edocein zati uzteco asmoan.

Baña erraz ote da ondasundunac gauza au eguitea? Ecetz dio Jesu Cristoc, bada dio: "Ay aberatsac! eguingo luqueenac. Era onetaco aberatsac dira ondasunen lazo galgarrietan erortzen ezdiranac, bada izatez ta ondasunez ondo diranac izan arren, naiez ta gogoz beartsu utsen eran dira; ta orregatic dira cerua irabazten duen gogozco beartsuac ta Jesusen ondoren dabilztan pobre doatsu zorionecoac.

Icusi dezagun orain nola ibilli izandu ote zan gure Jesus ona gogozco beartsu ondasundunai ta gañeraco guciai zorioneco beartasun onetaraco bidea agurtu cienean. Ibilli zan Jesus munduan izan zan beartsuric bearrena baño aguitz bearrago eta ala ibilli zan berac berariaz arturicaco beartasunarequin; bacituquean alabaña Jesus maitagarriac, nai izatera, nai adifia ondasun ta gauza, ta guciac nai becelacoac, baña guciac utziric, artu izandu cituan artu citzaquean charrenac eta beartasunez beteac, bada artu cituan, daquigun becela, ama aberats baten lecuac, ama guztiz pobre bat. Eta era berecoac izan ciran Jesusen echea, Jesusen jayotegua ta Jesusec jayo berrian artu izan cituan gauza guciac. Jesusec bere gatzetasunean ta oguei ta amar urtetarañoco demboran jan-edan izan zuan bere escuz, bere nequez ta icerdiz irabazten zuana. Predicatzan ibilli zan guerozco iru urteetan artu oi zuan ondonaiez ematen oena ta gañeracoan, garagar ogua zan Jesusen janaria.

Dembora onetan erzuan Jesus onac nora bildu lo eguitera ta choriac eta azariac ere baño guchiago zuala bicitu zan munduco bere demboran; ta gurutze batean josiric utzi zuenean judu gogorrac, etzioen soñeco pits bat ere utzi gure Jesus onari. Eta ori zan Jesusec beretzat beti nai izan zuana, bada bere naiez ta gogoz lendabicitic utziac ceduzcan Jesusec bere soñecoac ez-ecic, munduan arquitzen ciran ta Jainco berac ceguizqueen gañeraco gauza guciac ere; ta premiac artu erazo ciozcan gauza charrac ere artu cituan ecin bestez ta dembo ra berean guri eracustegatic nola artu, artu bear ditugun gueren bearrac, gabeac ta premiac.

Orain badaquigu bai, gure Jesus ona, nola dabilztan zure ondoren dabilztan beartsu doatsuac, naiz aberatsac izan ta naiz ondasun gabeac. Guciac dabilzta alabaña zure beguira ta, gogoz beintzat, uzten dituela zure legueco bidea galerazten duen lurreco gauzac. Ezdue nai oriec bein ere zurequin ibiltzeco ongui dagoquiena ta zuc cerorrec nai dezuna bai, ta besteric bat ere, ta dituen ondasunac edo gauza charrac ditue zuc nai dezuna zuden eguiteco. Orretaritzen diran lurreco guciac, munduan naiz beartsu utsac izan, naiz aberatsac, doatsuac dira ta zorionecoac, bada berequin due, San Pabloc dionez, beren Jaunaren erreinua edo zuentasuna, paquea ta Espiritu Santuaren atseguin garbia ¡baita ceruco gloriaren ustea ta escua ere, edo derecha.

Nere Jesus amoriotsua, ez ote naiz sayatuco ni ere, au gucia daquidan ezquero, zorioneco doatsu oriequin batean zure ondoren ibiltzera? Nere gogoan orañdañoco demboran becin sartuac egon bear ote due zure legueac debecatzen dituan atseguin loiac, emengo irabaci charrac eta gañeraco lurrean arquitzen diran gauza galgarriac? Ez, arren, Jesus maitagarria, ez. Gabetu ta ustu nai det, eta bertatic ala ere, nere biotz char au era orretaco ecer-ez edo gauza galgarti gucietatic, zure amorez dana beteric guero uzteco. Ori da, bai, orain ta beti niri dagoquidana.

"Beartsu bici naiz ni, daquizun becela" esaten dio Jesusec bere Aitari; eta esaten dio, guri eracutsi naiez nola itzeguin Aita berari gu beartsu ta gabe arquitzen gueren aldietan: "beartsu bici naiz, nere Aita maitea, ta nequepe gogorretan jayo nintzan ezquero. Jainco-guizona naiz, daquizun becela, ta zuc guztiz maite nauzun zure Seme bacarra ta, ala ere, ona non arquitzen

naizan nequez ta bearez ongüi urratu-macurtua ta erdi-auts egüña! Ezpanequi daquidan becin ongüi cein maite nauzun ta ezpanequi nor ceran, usteco nuque beguitan arturic naucazula ta arquitzen cerala niganaco iraz ta suz betea ta asmatzen bide zaudela nondic obeto ta gogorquiago galdu dezaquezun nere bicitza. Baña badaquit, bai, Aita nerea, badaquit nondic datorren au gucia edo badaquit gucia datorrela didazun ongüi nayetic; eta orregatic artzen det zure icenean nai osoarequin zuri atseguin egüitea gatic, ta berebat eguingo nuque gaurdandic asi, ta nere azquen orduraño, dana baño andiagoo ta andiagoo baliz ere zuc ematen didazun nequezo ta bearezco nere gurutze au”.

Orra Jesusec aldi onetan esaten edo adirazten duana ta orra guc ere gure neque ta bearreran gure Jaincoari esan deguioqueguna. Guc ori benetan gure Jaincoari esaten badiogu, seguru maitatuco gaitu Jainco berac ta maitatuco gaitu guc uste ez adiña, lagunduco digu dembora berean indar andiarequin ta bertatic izango guera Jesus onaren zorioneco lagun, beartsu doatsu batzuec.

Batec gogo onez eta bere Jaincoaren icenean daraman bearrasuna da virtute gucien ama ta sustraia. Bacenequian au zuc, beartsu gaisoa, nequepean ta icerdia ceriezula bici ciñanean ta, ala ere, cere burua ta familia mantentzeko diña ecin bilduz cembiltzanean? Zuc au jaquitera ta artara zu oartu izan bacña, etzinituan eguingo ez, eguin dituzun utsac; eta necatu ondoan, billatzen cenduan gauza gabe ta beartsu arquitzen ciñanean, eguingo cenduan Job santuac eguin oi zuana. Aberats onra andico bar izan zan bere demboran Job guizon santua, baña guchien uste zuanean, gabe guelditu zan ta edocein beartsu becin beartsu. Orduan betazal bat cimurtu gabe ta belaunico jarriric agur andi bat bere Jainco ari eguiten ciola, esan zuan: “len Jaincoac emanac ciran, orain Jainco berac quendu dizquidan nere seme-alaba ta ondasun guciac. Cezaqueanac becela eguin du nerequin gaur eguin duana ta eguin du gogo zuana, bai, baña dembora berean niri orain ondoen dagoquidana; bedeinca daquiola bada bere icena nerequin eguin duanagatic!”. Orra Job santuac cituan gauza guciac galduac icustean esan zuana eta orra zorioneco beartsu guciac era bereco aldietan, gogoz bada ere, esan bear duena.

Emengo gauza char guciac emen aitu bearrac dira ta lenic guc oriec gure gogotic ez uztera, ustelduco digue gure biotz au ta galduco gaitue secula gucietaraco. Bijoaz bada ta bijoaz lembair len nai duen lecura! Ezdiegu guc, ez, gaurguero gure gogoan toquiric eman nai. Zuc izan bear dezu, bai, gaurtic aurrera, zuc, ez bestec, gure Jesus amorioitsua, gure biotz oen ta gure nai gucien Jaun ta Jabe uts bacar bacarra. Zu bazaitugu, bici gueran demboran erzagu ecer¹, ez, mundu gucico bearra ta gabe gucia gure gain edocein orduz etorriagatic. Zuc laguntzen diguzula, ta lagunduco diguzu guc zuri benetan escatu ezguero, pocic eramango degu ori gucia, baita gueiagoo ta gueiagoo baliz ere; ta cembat ere gogozagoo ori guc daramagun, ambat doatsuagoo, ambat zori obecoac ta egunen batean atseguin contentu gueiagooz beteac izango guera gu. Iguzu, bada, iguzu zuc, Jesus ona, onembat doatasuneraco bear degun gabea, bidea ta zure laguntza. Iguzu emen lurrean zu bacarric amatzeko gracia, guero eriotza on baten bidez izan dezagun ceruan zutzaz gozatzen egoteco dicha ta zoriona. *Amen*

Doctrina 2ª sobre las ocho bienaventuranzas.

(22)

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Matth. Cap. 5. Ver. 4.

Zorionecoac eta doatsuac asaldatzen ez diran mansoac, oriec dira alabaña lurraren jaunac ta jabeac.

Bigarren zoriontasun au guri galerazteco eta Jesusen ondoren ez gabiltzan gure dembora gucian gogortzen digu gueren etsaiac eta astuntzen edo pisutzen digu al duan eran ta bere indar modu guciaquin gure legueco nequeac errazten diguen gueren gurutzea. Billatzen ditu,

(1) “Ez zaigu ezer axola” esango genuke gaur gehienek, baina gaur egun ere zen bait tokitan erabiltzen da esapide hori aditz nagusia isildurik. Azpeitian, esate baterako, “Nei ze zatak (= zirek) ba?” moduko esaldiak entzun daitezke.

bere lan gaizto au lasterrago eragin naiez, al dituan tentatzalleac eta oriequin bera bat eguiñic, ematen digu norc daqui cembat aldetatic sua ta garra; ta cembaiten itzez batzuetan, besteetan beste cembaiten charqueriaz ta al duan gucian al duan eran asaldatzen ta gueregan-dic ateratzen gaitu galgarri gaiztoac, bein gañez eraguiteagatic gure animaco pacienciari, guero guc arditzagun uzteco obeac diran lurreco asmoac, cembait aldiz guri erasateagatic norc daqui cembat charqueria ta lan gaizto, culpa ta pecatu.

Baia eraguiten ote digu etsai madaricatuac bere tenta aldi oriequin berac nai duana? Ascotan beintzat bai, ta gure desdicha andiarequin ala ere, bada asco dira aldi orietan itzez, asmoz edo nolaerebait asaldatzen diranac eta etsai gaiztoac nai duana eguiten duenac.

Eta ez ote naiz ni ere orietatic bat? Nai eznuquean gauzaren bat aditu edo icusi orduco, ez ote naiz asaldatzen ta aserratzen noiz edo noiz? Ez ote naiz ni aldi orietan cembait erretzen? Ez ote ditut nic asmatzen noizbait cembait gogoeta lizun, naicunde macur ta deseo gaizto? Ez ote zat cembat aldarte esker gabeco eran berotzen niri nere mingain galdu au, alditudan charqueriac edo alditudanetic cembait bada ere norbait esateco? Contentu guelditu ote naiz onembesterequin edo cembait gogoracio uts edo itzqueta charrequin? Ez ote diot nic nere etsai galgarriaren tentacio aldi gaiztoetan gaizquiric eguin oni, ari edo besteren bati? Ez ote diot ucatu ifiori escatzen ciran¹ gauza edo zor nion agur ta itzqueta gure leguecoa?

Eta cer ote da au gucia? Cer, baicic Jesusen ondoren dabiltzan doatsu mansoen bidetic atera ondoan, aldebat botatzea nere legueco gurutze ona ta nere etsai galgarri gaiztoac nai dituan gauzac eguitea? Cer, baicic Cain gogor ta Lamec vengativo gaiztoen lagun eguiñic ni gueroztic guelditza, oriequin len eguin zuana daguan egunen batean nerequin ere nere Jainco zucenac eta orien eran galdu nazan ni ere beti ta betiraco? Ori da alabaña ni becelaco doacabeen ibillerari dagocan bucaera.

Orren bucaera gaiztotic gu ta munduco beste guciac atera naiez, deitzen digu gure Jesus onac zoriontasun garbia dacarren bere seme umill mansoen bidera, ta bide onetan gure Maisu eguiñic, eracusten digu guc gueren etsaiaren ta lagun gaiztoen tenta-aldietan eguin bear deguna. Cer eracuste ote da gure Jesusen eracuste onen eder ondasundun au? Au da paquean gu, ta alcar onesten degula, emen paciencian bicitzea. Ala bicitu zan Jesus jayo zan egunetic illarteco bere dembora gucian. Bere tentatzalleac eta etsai gaiztoac guchitan utzi cioen gueldiric eta paquean gure Jesus onari, baña orien ibillerac, orien arazo ta tentacio guciac etzuen asaldatu bein ere gure Jesusen mansotasuna, paquea ta aldarte bear becelacoa. Garrochaz minduricaco cecenac becela inguratzen zuen Jesus bere etsai amorratu gaiztoac eta, ala ere, illtzera daramaten ardi bat becin isill, mutu ta manso cegoan Jesus ona orien deadar, atzapar, orroa ta izurri gucien artean. Aserraturic bazter guciac ondatu naiez dabillen ichasoaren ubeldeac edo bagac becin gaci andiac ciran bere etsai galgarrien ta nori nai al duen ona eguiten dioela, irabazten ditue gañeraco gucien biotzac eta vorondateac. "Bai, —dio Espiritu Santuac— bai, Jesusen escolan umiltasuna icasi duen biotzac ezdue culparic batere, ez eta charqueriaric ere, ta beren ibillera zucenarequin eguiten due nai duena ganeracoen vorondateaz, ta orien ta beren biotzaz jabeturic guelditzen dira, ta dembora berean jabetzeco daude ceruco gloriac ere, bada Jaincoa bici da manso umillen biotzetan ta oriec dira Jaincoac cerura daramatzianac eta beti ondasunez beteac daduzcanac".

Zori onean jayoac gu, aratzen baguera gu ere araco gure dembora datorquigunetic eta aratzen baguera irabaci onez ta Jaincoaren ondasunez ongui apaindu beteac! Bada gu aratzen gueranetic atzenduco dira emengo gure nequeac, emen guc culparic bague icusten ditugun bidegabeac eta charqueria guciac, ezda alabaña atseguin ta contentua besteric arquitzen an.

(1) "cidan" da, noski, baina behin baino gehiagotan ikusi dugunez, "r" leuna eta "d" leherkaria nahasian darabiltza Oraeguik.

An, ara ezquero, guciac dira bat edo guciac dira alcarren adisquide ta maitatzalle onac. Aratzen diran doatsu guciac artzeco daude emengo beren nequeen ta Jaunaren icenean umiltasunarequin eraman cituen bidegabe gucien irabacia edo pagu ederra ta atseguin gloria ecin eztsitsua.

An ezda, ez, emengo negarren damuric batere. Emengo gure gurutzeac, emengo gure negarrac, emengo gure icerdi ta nequeac izango dira an poz andiz gure biotzac beteco dituen gauzac edo betegaiac. Eta emen bertan ere ecin arkitu dezaquegu era orretaco gauzac bear becela ta gure Jaunaren icenean umill artzea becelaco gauzaric bat ere, bada oriec orrela artzeac artzalle berac betetzen ditu bere Jaun maitagarriaren amore onez ta ceruco graciaz, ta dembora berean eguiten ditu beren buruen Jaun ta lagunen biotzen Jabe.

Aleguera zaitezte, bada, zuec, munduac menospreciatzen zaituenac, iduquizazue paciencia piscabat, ceruan gauzac trucatuco dira: zuen pobrezagatic ezdzue ceruan arpegui gaiztoric ipinico eta emen menospreciatzen zaituenac ezdue zuec becelaco gloriaric izango. Ezdezue an sufrituco ez goseric, ez egarriric ta ez beste nequeric; otza, beroa ta pobreza ezdira an icusico. Ezdezue an izango eceren faltaric ta zuen atseguña ezda galduco etorquizunaren bildurra requin. "Siongo erri santua, —dio David profeta santuac— zure Jaincoa bedeinca ezazu, ceren ezdan contentatu zure atearic gultza sarrallaquin ichitzearequin, baicic zure inguruac paquez bete ditu ta ceruco atseguin andiaquin gañeztu zaitu".

Jaincoac zori onecoai emango dien saria izango da ugaria ta cabugabea. "Aleguera zaitezte, —esaten cien Jesu Cristoc bere discipuluai— bada zuentzat prestaturic dagoan saria da guztiz ugaria. Sari au dator Jaincoagandic, da Jaincoari dagoquiona ta Jaincoa bera. Sari ori izango da cabugabea, bada iraungo du ceruan izar diran aibat urte ta ascoz gueiako. Iraungo du Jaincoa Jainco dan artean, au da, mendez mende, ceren escripturic dagoan. Jaincoac erreinatuco du beri ta oraindic gueiako". Eta beste lecu batean: "zure erreinoa da secula gucietacoa ta zure aguintea da guizaaldiric guizaaldira".

Au bada, au bera da vengativo char asalatuac ta erreac beren naiez galtzen duena, bada gure Jainco paquezco mansoac ezdu nai bici amorez ta graciaz orienac arkitzen diran becin biotz erre, iracequi ta sutuetan; ta Jaincoaren amorexic ta graciatic bagueco biotzac dira biotz ta lur ciquin galduac, ceruraco onac diran ondasunic ez dacarden biotz-lurrac dira, ta ondasun orien lecuac, gaiztaqueria andiac eta desdicha gaiztoac edo pecatu ta culpac dacaz- ten biotz-lurrac dira.

Era onetaco biotzac dituen galduai cer modutan ta nola beguiratzen ote die gure Jainco zucenac? Eta cer ote da oriei eguin oi diena? Beguiratze amoriozcoric ez dagote era orretacoai eta, ala ere, oriez erruquituric, cenza-araci naiez dabill gure Jainco ona ta deitzen die, beñ gogoac arguituaz, bein sermoiaquin, bein quezcac, bein alde batetic, bein bestetic; bafia ala ere centzatzen ecpadira, deitzen ditu bere tribunalera, artzen ditu an ecin gogorquiago ta andic azquenean botatzen ditu infernuco etsai erre arrituen artera, an su ta gar eguiñic lertzen egotera Jaincoa bera Jainco dan artean edo secula guci gucian. Bicitzaren gaiztoa! Bucaeraren charra! Egoeraren arrigarria!

Ez, Jesus ona, ez, gure Salvadorea, ez arren guretzat, ez bein ere orrelacoric! Gure buru ta gure biotzaz jabeturic eta ondasun andiac irabazten ditu gula ibilli nai degu guc bici gueran dembora gucian. Ill gaitecen artean ongui ta amorioz nai degu guc etorri lagun guciaquin. Pacienciarequin artuco ditugu ta zuc cerorrec nai dezun eran emendic aurrera gure nequeac, naigabeac ta munduco gucien bidegabeac, artan zuc, gure Jainco ona, guri laguntzen digu-zula.

Oraindañocoan beti au ez eguinaz degu damu, ta benetan ala ere, bada ceren au bear becela eguiten ezguenduan, galtzeaz guinduan gure biotzaren paque ta ondasunaquin batean, zure emengo laguntza ta gure seculaco gloria. Orain zuc emanic degun asmoan buca dirzagu-

la gure egunac, orien ondoren guero sartzeco zure gurutzearen maitatzalle manso zorioneco doatsuen artean ta atseguin contentuz beteric dagoan zure ceruan. *Amen.*

Doctrina 3ª de las ocho bienaventuranzas.

(23)

Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Matth. Cap. 5. Ver. 5.

Zorionecoac negarrez daudenac, bada oriec izango ditue atseguin andiac.

Cer negarti ote dira Jesus onac gaur aguertzen dizquigun zorioneco negarti oriec? Bear dan bidez dabilztan penatuac eta ceruco beren gurutzepean negar eguiten duenac. Era orretan negar eguiten ote due beren deshonoraz, beren calteren batez eta beren premiaz edo gabeaz negar eguiten duenac? Ez, oriec beguiratzen ezipadue orretara baicic. Cergatic ez? Ceren orien negar oriec lurreco negarrac diran ta gure Jaincoa erruqui-erazten ez duen negarrac. Atseguin andiac irabazten dituen negarrac eta negarti berac zorioneratzen dituen negarrac dira gure Jaun maitagarriari beguira dauden negarrac; oriec dira alabaña Jesusen ondoren dabilztanen gurutzepeco negarrac.

Bide onetzaz ta ceruco gurutzepean dabilztan gucien negarrac ote dira bide batezcoac eta era bereco negarrac? Ez, iru bidezco ta eraco negarrac dira aldi onetaco doatsu zorionecoen negarrac eta orietatic ere, barzuec besteac baño berez gueiago balio duen negarrac dira. Baña cer bide modu dira zorioneco negar orien bideac? Oriece dira *damua, erruquitasuna ta onguinaia edo morea*. Irurac dira ceruraco bide onac eta iruretatic edoceñez dabilllenaren negarrac zorioneco negarrac dira, atseguin-contentu on garbiac irabazten dituen negarrac dira ta jornadarac galdu gabe, bein bata ta bein bestea artu ditezquean negarrac. Orietatic batez edo bestez gabiltzan beti, ta zucen ibiltzeco goacen guciac banaca icustera, ta icusi dezagun bein zorioneco negar bide *damuzco* edo cein ote diran ortic dabilztan zorioneco negarti doatsuac.

Zorioneco negarti damuz negar eguiten duenac dira beren culpac beguitan ongui ta benetan artzen dituenac ta beren calteen gain negar garbiro eguiten duenac. Oriece dira ongui damuturic icusten duenac beren culpaz galdu duela beren Jaincoac emanic zuen ceruco gracia ta graciaren edertasuna, ta biauquin batean galdu dituela Jainco beraren amorioa, ceruraco escua ta derecha ta beticotasuneco gloria, ta dembora berean icusten duenac guztiz aserratu duela beren Jainco onguille maitagarria ta irabaci duela beti ta beti infernuan galduric eta nequetan erre ta lerturic egoteco gaia, eta gai au ez urratzera edo bere gain ez artzera gure pecatarion ta gure aserraturic daucagun bere Aita beticoaren arteco paqueac ez eguitera Jainco-guizon Jesus gure Salvadoreac, galduac guerala edo cerutic betico erbestetuac ta infernuan beti erretzen egon bearrac. Onembat beren calte ta Jesusen neque icusiondoan, negarrez daudenac dira, bada, zorioneco damuz negar eguiten duen negarti doatsuac eta dembora berean dira gueroraco atseguin andiac irabazten dituen lenbico negartiac.

Zorioneco atseguin orien zale baguera, eguin dazagun¹ gure ere negar ta negar biotzez bada ere, oraifidañoco gure pecatuaz edo gure gure pecatu oriequin gure Jainco onari eguin diogun atsecabeagatic eta pecatu beraquin gure animari artu erazo diogun calte arrigarriagatic, baña eguin dezagun negar, negar demboran artzen degula pecatu berriac mundu onetan arquitzen gueran demboran ez eguiterico asmoa, baita ere pecatu berriren batera macur guintzaquen sartuatera, itzqueta, jostatze edo era orretaco beste edocein gauza-etatic igues eguiterico gogo ona. Ah! Gure Jesus ona! Pocic eguingo degu gure aleguiña damuzco negar ondasun oriecen len-bait-len irichitzeagatic eta negar oriecen escatzen dituen asmoac orain bertan artzeagatic. Lenagotic orretan ez asiaz degu damu, ta benetan ala ere, bada au lenagotic gure eguitera, lenago utzico guinduan gueroztic eguin ditugun pecatuac.

Gure urra albaguintza oraindañoco gure demboran eguin izan ditugun pecatu guciac eta

(1) "dezagun" jarri beharko luke, beste guztietan hala agertzen bait da.

urra al baguintza negarrez edo odolez bada ere! Odola bear baliz orretaraco, bertatic emango guenduque gure zañetan arquitzen dan guci au, zuc ala nai izatera. Baña obea da onetaraco, Jesus ona, zuc isuri cenduana ta orrequin garbitu bear dituzu gure animac oraindañocoan guc eguin ditugun culpa gucien loi galdutic; eta berriz loitara ezgaitecen, eman bear diguzu zure escua ta laguntasuna eta eraman bear gaituzu damuzco bide negarti on eder onetatic. Ezdegu guchiago uste zure piedadetic.

“Zorigaiztoan jayoc —dio Jesu Cristoc— emen lurrean parrez ta contentuz bici diranac, bada negar ta negar egon bearrac dira beticotasun gucico demboran Orien emengo parreac, orien emengo atseguin char gaizto galduac, quezcac ta naigabeac emen bertan ere nastu oi zaizten gauzac dira; eta ala nastuac ez izan arren, orien azquen atseguinari darraico betico dolorea, betico negarra ta tormentua. Gaiztoen emengo parreac aguer-erazten ditu orien ortzac eta orien ortz oriec berac carrascadaca ta alcarren etsai eguñic egon bearrac dira infernuco pena gogorretan. Emen atseguin adifia, ta ascoz eta ascoz neque ta negar gueiagi eraman bearrac dira infernuan. Beren gogora ta parre-atseguin ascoren artean bici uste zuen oriec dembora lucean, baña uste ezduen egun batean artuco ditu beren eriotzac eta artuco ditue oni darraizcon seculaco goseac, seculaco negarrac ta seculaco suac, eta artuco ditue berriz ez uzteco beren atzapar gaiztoen artetic”.

Egun beltz illun, egun arrigarria, onembat negar-penazco eguna! Etzaitzala ez, arren, icusi ez egun ta ez seculan gure beguiac! Zu ez icusteagatic pocic egongo guñiaque gure culpen damuz bereric gure dembora gucian. Datorquigula emen edocein gurutze ta neque gogor, ta gurutze ta neque guciaquin pocic ibillico guera Jesusen ondoren gaurdanic asi, ta gure azquen orduraño, ala bada ere gure Jainco onac eman deigun gañeraco orretan dabilztanai eman oi dien gloria ta zoriona.

Era onetaco damuac ateratzen dituan negarrac dira negar onac, icusi degun becela, baña obeac dira errucarrizco bigarren negarrac. Beren pecatuac damuzco negarrequin ongui quen-duagatic, ezdira cembait persona on negarrez asetzen; negar ta negar daude gueroz, ta gueroz ere, ta beren bicitza gucian. Cergatic ote dira orien quezca ta negarrac? Negar oriec dira gañeraco pecatari gaisoac beren culpaz dituen dañu ta calte arrigarriac gatic eta ceren pecatari berac beren pecatuaquin naigabetzen duen beren Jainco guci ona. Eta orregatic dira erru-quitasuneco negarrac.

Beren Jainco ona biotz osotic amatzen duenac ezluquee nai iñorc eguin lequion berari bidegaberice batere, ez eta bere gaiztaqueria ta bidegabeac gatic iñor galdu ledin ere. Eta icusten duenean galduac arquitzen dirala pecatupean arquitzen diran guciac eta beren pecatuac gatic aguitz aserratua dauquela beren Jainco zucena, beren cargape gaiztotic atera nairic pecatari gaisoac eta dembora berean orien Jainco aserratua palagatu ta gozatzeagatic, asitzen dira negar ta negar, ez beguiquin, baña bai biotzarequin, ta escatzen dioe beren Jainco gaiztoen pecatuaquin aserratuari ez duala bere aserretzalleai cer beguiratu, beguira deguiola bere prestutasunari ta icusiric, icusten duan becela, bere gaitzguillen ecereza, eracutsi deguiola beren pecatu beltz arrigarrien ichustasuna, uquitu ditzala graciaz beren biotzetan damu daquien gaizqui eguñaz ta escatu ta irichi dezaten beren ordurañoco gaiztaquerien barca cioa ta gaizqui ibilliz galdu cituen Jainco beraren gracia ta beren ceruraco bidea.

Onetan ari diranen negarrac, lagunurcoai edo progimoai ongui naiez isurtzen diran negarrac dira ta negar pecatuen damuzco negarraquin garbituac arquitzen diran beguietatic datocenac edo ongui-naiezco negarrac, eta damuzco negarren gaiñ, on asco dacarten negarrac.

Zorionecoac negar eguiten badegu guc ere, gureacgatic ez ecic, besteren pecatuac gatic ere edo beste pecatariac Jaincoari eguiten dioen atsecabeen alde, bada era orretaco gure negarrac urrutiratuco gaitue pecatu berrietatic, arinduco gaitue gure ceruco bidean ta ecarri-co dizquigue atseguin contentu garbiac eta gloria zati berriac.

“Etzuan gure Jesus onac parreric eguin bein ere, guc daquigunez, —dio San Basilioc— baña badaquigu eguin zuala negar ascotan ta, bein beintzat, erruquiz Jerusalem beguira cegoala ta dembora berean esaten zuala: ‘Ay, nere erri maitea, ta ay! Ezagutzen bacendu zuc araguij janciric emen orain aguertzen zaitzun cere Jainco au, etzenduque zuc onequin eguingo eguin uste dezun bidegabe ta lan gogorra. Ichutu cera cerez edo cerorrec nai dezula, ni becin argui eder au ez icusteco ta ezdituzu cere beguiac idiquico Erromaco gendeac etorri ditecen artean zure murallac, zure torreac eta zure echeac ta bazterrac inguratzer, estutzer ta urratzer. Bai, urratuco dizquitzue diran guciac eta urratuco dizquitzue arri bat arri gain uzten ezdizuela, ta era orretan oriec orrela urratu orduco, illtco dizquitzue millaca ta eun millaca ere or orduan arquituco diran zure seme-alaba ta gendeac”. Orra Jesusen orduco itzac ta erruquizco negarrac.

Baña norgatic edo noren gaiñ ote ciran Jesusen orduco negarrac ta itzac? Ez ote ciran gugatic edo gure gaiñ ere? Ez ote guera gu gure Jesusaz azturic bicitu dan Jerusalem bar edo animac? Eta nola bici ote guera gu egungo egunean ere? Aisa, quezcaric gabe ta etorquizunaren bildurric ez degula. Eta onetan gu gaudela, guganatzan badira gure eriotza, gure etsaiac eta gure contu galgarriac, certan edo non guelditu bearrac ote guera gu? Cer guerta ere, goa cen Jesusi escumuñ bear becelacoac ta agur andiac eguitera. Bai, gure Jesus ona, bai, ta pocic ere. Atseguin degu zu orrela orain icustez. Negarrez zaude, gure Jesus ona, negarrez zaude ta dembora berean zaude guri beguira. Eguizu negar, bai, badezu cergatic, bada cere gain artuac dauzcatzu gure pecatu guciac eta pecatu oriec escatzen ditue zureac becelaco negar eder batzuec. Eguizu negar, gure Jesus ona, oraindañoco gure eraqueriaz ta gure pecatuaz. Zu negarrez icustez bigunduco ditu gure biotz arria baño gogorrago oec ta artu erazoco die orien bear becelaco damu-erruquia.

Damuzco ta erruquizco negarrac baño ere aguitz obeac dira irugarren negarti doatsu ceruco bidean dabiltzanen negarrac; dira alabaña gueiago ta gueiago gure Jaincoa amatu naiezco negarrac edo dira amoriozco negarrac, eta Jaincoaren amorioa da virtute gucien artean oberena. Icusiric bada anima garbi virtutezcoac emen bici diran artean beren loac, beren nequeac, beren lana eguin bearrac ta beren beste gauza ascoc quentzen diela bear becela beren Jauna amatzea eta ezaguturic amatze era-onetacoaren ondasuna ta balioa, asitzen dira negar ta negar emendic atera naiez ta escatzen dioe bein, berriz ta ascotan ere beren Jaincoari urra ditzala lembaitlen emengo orien bicitza charraren cateac ta eraman ditzala amatze utsaren toquira edo bere cerura, amatu nai duela Jaun bera gau ta egun ta beticotasun gucian ere ta amatu nai duela beren amatzetic bein ere guelditu gabe, ecin daguiqueela au, nai becela beintzat, usteldu bearra dan beren gorputzetic atera artean, ra atera ditzala lembaitlen ta luzatu gabe. Eta au irichi artean gucia da negar, deseo ta suspirio orien biotza. Ah! Cer negarrac lan onetan ari diranen negarrac! Ah! Cein pauso ariñ luceac Jesusen ondoren era onetan dabiltzanen pausoac! Cein ederqui daramaten beren negarrezco nequeen gurutzea era onetaco asmoetan dabiltzan animac! Cein atseguin gozoac noicean bein beren biotzetan Jesusec oriei sartzen dizten atseguifiac!

Noiz izan bear ote ditugu gure gure negar era berecoac? Baña izango ote ditugu oriec bein ere? Ez, ezditugu izango bein ere, oraindañocoan baño gogoticago maitatzen ezipaditugu gure atsecabeac, gure deshonorac, gure ildurac ta nequeac. Beñ ere uzten ezipaditugu lurreco gure asmoac, lurreco gure itzqueta macurrac, jostatze lizunac, erortoquiac eta pecatuac. Oraindañocoan becela utsez-uts gabilitzan bitartean quezca utsac eta naigabeac arquituco ditugu gure biotz char galgarri onetan. Eta zorionecoac gu, gure neque ta naigabe oriec idiqui-erazten baditue gure beguiac, icusiric guc orduan bada ere oraindañoco gure ibillera gaiztoac, atera gaitecen gure contraco bideetatic eta sartu gaitecen bein gure pecatuen damuzco bide zucenean, guero erruquitasuneco obean ta azquenean gure Jaunaren amoriozco on onean. Jaun berac digula artaraco bear degun bere arguia, indarra ta laguntasuna, baita ere gure egunac bucaru ondoan ceruan bera icusi ta gozatzeco dicha ta zoriona. Amen.

Doctrina 4^a

(24)

¹ lagun progimoari dagocan eguitecoa. Zorioneco orietatic izango cera zu ere, cere Jaunaren gauzaetan ta lagun guciaquin zucen bazabiltza edo zuc ere zucen eguiten badituzu cere Jaunaren gauzac, baita gañeracoac ere. Eta ala eguiten badituzu zuc oriec, emango dizquitzu bai, cere Jainco onac, zure gose-egarri onac escatzen dituen ondasunac eta aseco cera zu ere ceruco justiciaren edo zuentasunaren goseti onac ase oi diran becela.

Bigarren, goseti on ase orietatic beretatic dira egunez egun edo arzo baño gaur obeto beren gauzac eguin naiez arkitzen diranac eta, ala ere, bildur diranac ondoen ondoena beren ustez eguiten dituenac ere, utsez beteac arkitzen dirala edo ez beintzat bear dan eran eguiñac. Icusi zazu orain onembar conturequin ta onen zucen eguiten dituzun cere gauzac eta, ala ere, iduritzen zatzun ezdezula bar bacarra eguiten ondo, zucen ta bear dan eran ta orregatic egun oro arkitzen cerala virtute ta zuentasun aguitz guchiagorequin. Orretan bazaude ta lenagoco cere utsac atera naiez, zorioneco bigarren goseti ta egarriti-etatic cera ta beren gurutze onarequin Jesusen ondoren zucen da biltzanetatic.

Irugarren, gose-egarriti zorionecoetatic dira nai luqueenac berac ez-ecic, gañeraco guciac ere leguiqueen beti ta beñi ere utseguiten ezduela beren Jaunaren legueac aguintzen ta aguertzen diena. Orietic cera zu ere, itzez, eracutsiz, emanaz, egemploz ta aldezun aldetic laguntzen badiezu ori bera eguiten zurequin dabilztzanai ta icusten zaituenai; ta zuc au eguiten badezu, etzera sartuco an, ez, bacarric eta lagunic bague cere ceruan sartzen ceranean ta an sartu ondoan, esquer onac artuco dituzu, bai, cere lan on ta irabaci andiac gatic ez-ecic, zuc ondu cenituenen edo zugatic ondu ciran lagunac gatic ere.

Laugarren, gose-egarriti doatsu on-etatic dira Jaincoac escatzen diena baño guciago ta gueiago ere eguin nai duenac edo aste-eguneran ere al dituen mezac enzuten ari diranac, sarri eta contuz confesarzen diranac, garbiro, ederqui ta umiltasunez beteric aldareco Jaun andia artzen duenac eta egun orietan ta al duen beste gucietan ere elizara Jaun au icustera, agur andiac an oni eguitera urreratzen diranac eta era bereco edo beste devociozco gauzaetatic eguin bague bat ere al duqueela largatzen ez duenac. Eguiten dezu zuc ere au gucia? Eguiten dezu eguiteco onen laurdenic ere? Ez. Zure galgarri alper naguia! Egunen batean damutuco zatzu garai onez zu ez artaratzera edo zuc, ori gucia ezpada ere, ceruraco bear dan adifia ez eguitera.

Badira gose onez ta egartiz beteac dauden beste cembait ere. Oriec dira lurra bere gauzaquin beren oiñ-pera ecarri duenac. Oriec dira lembaitlen Jaincoaren ceruco maira edo ango atseguin contentuetara joan nai luqueenac eta beren araco joate au irichi naiez ta bertatic eta beri beren Jainco berari atseguin eguiteagatic, egun oro beren gauzac obeto eguiten dituenac.

Zorioneco gose-egarric dira icusi ditugun bost gende modu oriec dituenac. Naita-ez neque andiac dacazte eta orietan dabilztan gedeen² gose-egarric, baña dacazte neque Jesus onac aguitz arintzen dituanac. Nola arintzen dituala deritzatzu gure Jesus onac zorioneco gose-egarri oriec dacazten nequeac?

Arintzen ditu beñic bein arguiro eracutsiaz nola artu ditezquean, artu edo eraman bearrac diran aldietan. Arintzen diru, bai, justiciaren gose-egarrizco neque onac Jesusen berac eracusten digunarequin, bada arintzen dira nequeac oriec nola eraman norbait eracusten ari danean; ta bere lan edo eracuste on onetan jardun zan Jesus jayo zan ordutic azqueneco bere asnaserafioco demboran, bada bere dembora gucian eguin cituan Jesusen bere gauzac, naiz errazac izan ta naiz necosoac, ecertan ere utseguiten etzuala ta dembora berean eraman cituan

(1) Ez dugu doktrina honen haserarik topatu. Badirudi aureko orriaren eta beste honen artean orriren bat falta dela.

(2) "gendeen" idazteko asmoa zuela deritzogu.

paciencia andiarequin berac baicic ecin eraman citzaquean nequeac eta penac; eta au gucia zan guri eracustea nola guc eraman era bereco gueren nequeac.

Bai, gure eracusle eder Jesus amoriotsua jayo zan, daquizon becela, otzez, icaraz, bere biotzeco naigabez ta premiaz betea. Odoldu zuen andic laster edo zortzigarren eguneco bere circuncisioco canibitarequin. Eraman zuen negu-erdian mendiz mendi Igitora. Andic ichuli orduco edo bere aur demboran Jerusalem ibilli zan cembait egunez, galduaren eran, ta bere predicuco azquen urteetaraño neque ta icerdi bicitu zan beti Jesus ona.

Bere predicuco demboran aguertu zuan Jesusec bicitza on bat eraguiteco guztiz ederra dan legue berri bat, baña legue escribac ta fariseoac ecin icusi zuena; ta orregatic artu zuen beguitan Jesus guizon oriec, asmatu cituen Jesus galerazteco norc daqui cembait guezur ta gauza ta milla burla, parre, tormentu ta nequeren buruan, eman cioen Jesusi gurutzeco eriotza guztiz arrigarri bat.

Orra bada cembait dan gure Jesusec bere Aita Jaincoac nai duana zuden egui teagatic izandu zuan gose-egarria ta gurutze necagarria eta orra dembora berean guri Jesus berac eracusten diguna beraren iceneco gose-egarriac, gurutze pisuac ta neque aldiac aguertzen diran orduetaraco. Zorionean jayoac gu, guc ordu orietan eguitera Jesusen eracuste eder oni ta guri gueroi dagoquiguna! Aisago guri gueren lan au eraguin naiez, nola eguiten dan eracutsi ez-ecic, eguite berean ere laguntzen digu guri gure Jesus onac eta laguntzen digu idiac idiari uztarran adiña ta aguitz guciago; "ta orregatic uztarri leuna da —dio berac— eta neque ariña nere ondoren dabilztan gose-egarritiac artzen duen neque-uztarria".

Ote daquizu zuc nola leuntzen ta arintzen digun guri gure Jesusec gueren legueco uztarri edo neque au? Leuntzen ta arintzen digu beñic bein gradiaren indar andiac ematen dizquigula, indar oriequin batean guc erraz ta aisa eraman dezagun, aur batec eraman oi duan becela aurrari dagocan edocein gauza, gauza au daramanean ez bacarric, baicic guizon indartsuren batequin batean.

Bigarren lecuan leuntzen ta arintzen digu guri gure Jesus onac gueren legueco neque-uztarri au ceruco ondasunez, irabaciz ta mercedimentuz betetzen gaituala gueren animetan.

Irugarren lecuan leuntzen ta arintzen digu uztarri bera animaco poz ederrac eta atseguin andiac noicean bein ematen dizquigula.

Laugarrego lecuan leuntzen digu deitzen gaituala bere comunioco maira, an emateco guri guc artu al adiña gracia, contentu ta gusto. Eta aldi orietan ta beste cembatez³ ere, adirazten die Jesusec beraren itz dulcea aditu nai duenai bere ceruraco daduzcatziala gloriiaz aseric ta nequeric bague an, beticotasunean edo secula gucietan iduquitze, era orretan edo Jesus beraren eran emen oriec bicitzera beren dembora gucian.

Ezdezu icusten cein ederqui aseac uzten dituan gure Jesusec beren gurutzearequin ta ceruco justiciaren gose-egarriaquin aren ondoren dabilztanac? Ezdue ez era orretaco asetzeric emengo beren nagusietatic ichasoan dabilztan mariñalac, lurreco soldaduac, eche-etaco necazariac, languilleac eta besteren mendean dabilztan gañeraco guizon-emacumeac, bada andiena duanac ere, bici dan demboracoa du ta lurrecoa emengo bere ase-era edo asetzea ta orregatic du atsecabez ta quezcas betericaco asetzea, baña Jesusec bereai ematen dien ase-era edo asetzea da garbia, naigaberico bagueco asetzea da ta beti ta betico asetzea.

Ote cenequian zu⁴ au oraindañoco cere demboretan? Ongui beintzar ez, seguru, bada zuc au lenagotic ongui jaquitera, equin izandu dezunetic beste bicitzaric eguingo cenduan, bai, ibilli ceranetic beste moduz ibillico ciñan, ibillico ciñan alabaña cere gogoa gueroico gauzetan ondo sartua cenerabilela ta bere gogoa ala daducanac equin oi dituan eran cere gauzac eguiten cinduala.

(3) "cembatez" eta "cembaitetz", bitara azaltzen zaigu eskuizkribuetan zehar.

(4) "zuc" behar du izan, horixe baita "cenequian" aditzaren sujetu ergatiboa.

Orain bada ere, idiqui itzartzu cere beguiac. Beguira eguiozu bere gurutzearequin aurrean dijoaquizun cere Jesus onari ta icusico dezu bere Altaren gauzac ongui eguin naiez ta munduco guciac zucen-erazteagatic dabillega goseac, egarriz ta neque gogorrez bete.

Jesusen eran necatzen danac noicean bein bada ere, baditu, bai, bere animaco atseguin andiac eta oriec baño ere andiagoac dira gueroraco berac uste dituanac, bada gueroco justiciazco gose-egarriti onaren atseguin oriec iraun bear due beti ta beti, baña ez orain oriec dituen aren nequeac eta gose-egarriac, emengo gose-egarri ta neque guciac laster bucatu bearrac dira alabafia, bada luceenaz ere bucatuco dira emengo gure bicitzarequin batean.

Bere burua ondu naiez dabillen anima Jesus maiteari beguira dagocan anima da edo nequez beteric eta bere gurutzepean Jesus icusten duan anima ta era onetan dabillen anima nola nai izutzen ezdan anima da, icusten du alabafia onelaco animac nor dan Jesus necatua ta norgatic dan Jesusen ibillera edo icusten du Jesus maitagarria dala Jainco guizon ecin andiagoa ta Jainco-guizon gure anima gaisoen amorioz milla nequetan sarturic arkitzen dana; ta bere Jainco-guizona era onetan icusi ezquero, cer anima ezda sayatuco al duan eran eranzutera onen amorio ecin andiagoari ta Jainco-guizon berac daraman bidez berari jarraitzera, naiz dala dan gogorrera Jainco-guizonac daraman bidea? Orregatic dio Espiritu Santuac ondu naiez ta bere Jaunaren ondoren dabillen animac ezdu ala miñ-tasunic arkitzen gauzaric mifien-etan ere edo eguiten duala laster ta guelditu gabe edocein gauza, naiz dala dan gogorrera, bere Jaunac nai duala au ezagutu ezquero.

Eguin dezagun, bada, guc ere emendic aurrera aldi onetan guri gure Jesus amorioitsuac eracusten diguna. Gabiltzan beti gure buruac ontzen ta ontzen ta lan orretan lagun deguiegun al-degun lagun progimo guciai, baldin nai badegu eman daquigun emen atseguin andi garbi eder bat eta guero bein ere bucatzen ezdan ta aguitz andi ederragoa dan ceruco gloria. Amen.

Doctrina 5ª sobre los ocho bienaventuranzas

(25)

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Matth. Cap. 5. Ver. 7.

Zorionecoac erruquitsuac, bada oriei erruquituco zaie beren Jainco ona.

Erruquitasuna da lagun progimoari beguira dagocan gauza ta virtutea. Gauza edo virtute onec bi aldetatic beguiratzen dio lagun progimoari, bada beguiratzen dio al duan on gucia eguin naiez ta ta¹ ongui eguin daguioque lagun progimoari bi aldetara. Bi alde oriec dira anima ta gorputza. Gorputzaren aldetic alabafia edo animaren aldetic dira lagun progimoaren bearrac eta premia guciac eta nor nai oriec dituanaz erruquitzeco asco da bearrean edo premian dagoan lagun progimoari bere bi alde orietatic beguiratzea. Asi gaitecen gorputz al deco beguiratzetic.

Gorputzaren aldetic progimoari datozquion premiac eta bearrac dira, edo beraren bicitza-coac, edo berari bere ill-ondoan darraizconac. Lagun progimoaren ill-ondoco gorputzeco bearrac ezdira ez bear andiac, bada illaren gorputza obiratu edo enterratu ezquero, bucatu dira onec bear dituan gauza guciac eta ill bat enterratzea da orrembat arazo ta neque ezdaccaren eta nori bereac eguin oi dioen gauza edo eguitecoa.

Gorputzaren bicitzaco bearrac ta premiac andiagoac dira, bada dira gose-egarriac, sofieco gabea, eche gabea edo bear dan beste cembair gauzaren bearra ta gabea, ta gauza orien bearra edo gabea duanari cerbait ematea da al duenac eguin bear duena, baldin nai badue guerta daquien zorioneco erruquitsu emalle onetatic izatea.

Baña zorioneco emalle on-etatic izateco ezda asco nola nai batec beartsu gaisoari bear

(1) Bi aldiz agertzen den "ta" horietako bat soberan dago.

duan gauza ematea, eman bear dio ematen diona, Tobias zarrac bere seme Tobiasi adiraci cion eran. "Adizazu, —esan cion bein Tobiasec bere semeari— adizazu nere semea, orain esan nai dizudan gauza bat. Iltzen gueranean, enterratu bear dituzu nere gorputz au ta nere emazte ta zure ama maitearena. Bici zaitetz gure ordu au etorri artean, bai ta guero ta guero ere utsic bein ere eguiten ezdezula ta cere Jainco amoriotsuaren leguea zucen gordetzen dezula. Bai, nere seme maitea, bai, bi gauza oriec zucen eguitera beartua zau de, ceren ceran gure semea ta ceren ceran Jainco amoriotsuaren legue zucenean ongui acia.

Oriez ez-ecic, eguin-itatzu, nere semea, lagun progimoarequin erruquitasuneco al dituzun gauza guciac ere eta besteen artean emaezu bearrean arkitzen diran gaisoai eman dezaquezuna, ta emaezu orietatic bat ere bague uzten ezdezula, ta eman aldian emazu ascorequin arkitzen ceranean asco eta guchirequin arkitzen bacera aldi artan eman dezaquezuna, ta emazu beti ematen dezun gucia biotz osoz ta artzen duanaren premiaz erruquiric". Orra guizon santu arc bere semeari aldi artan esan izandu edo adiraci ciona ta orra zuri ere cere Jaincoac gaur Tobias beraren bidez adirazten dizun eguitecoa.

Baña ote daquizu cer esan nai duan Tobias zarraren itzcuntza eder onec? Esan nai ditu iru gauza. Lembicicoa da: cerbait ematera zoacen aldian, ezdezazula beguiratu adisquidea dan edo ez-adisquidea bearrean edo premian arkitzen dan lagun progimoa, beguira dezazula arindu nai dezun artzaille gaisoaren premiara ta eman dezazula eman bear dezunaren premia au arintzeagatic ta norena dan, etsaiaren premia danean ere, beguiratu gabe. Bigarrena da: ematen asi ezquero, eman dezazula cere escubiace ongui ongui zabalduric ta laburqueriaric bague. Tobiasen itzcuntza ederrac adirazten duan irugarren gauza da ematen asi ezquero, eguin dezazula cere ematea zure Jainco onac ontzat artuco dizun eran edo arpegui ta biotz on garbiarequin ta erruquitasuneco escuquin.

Iru gauza oriez eguiten dituenac cerbait ematen duen aldietan, izango due, bai, Tobias gazteari bere aitac an adiraci cion ondasuna edo izango ditue beren alde Jainco maitagarriaren amoriozco beguiac, baita Jainco beraren erruquitasuna, piedadea ta misericordia ere.

Ote cinaquizon zuc orain artean onelacoric? Zure oraindañoco ibillerac eta lan guciac ezetz dioe, bada premian arkitzen dan gaisoari ematen zaiona gauza galduren bat baliz becela itsi edo guiltzatu izandu ditutzu zure cuchac, zure faltriquerac eta zure escuac eta bere gabea edo bere premiarequin utzi izan dezu bearrean edo premian arkitzen zana, ori erzanean zure gogoracoa edo zure adisquidea. Eta cerbait eman badezu era orretaco aldiren batean edo bestean, eman izandu dezu ezdizca² becela edo aldian guchi, aldian berandu edo bein ta berriz ta gueiagotan ucatu ezquero, ta ez bein ere arpegui onarequin, nai onez ta amoriozco escuz.

Ah gogor charra! Eta naico cenduan zuc eguin cezaten zurequin besteac beste orrembeste, zu arkitzera oriez aldi orietan becin beartsu ta gabe? Ah cere galgarri galdua! Galdu dezu aldi orietan cere laburtasunarequin cere Jaincoaren erruquitasuna ta norc daqui combat Jainco beraren ondasun, laguntza ta gracia. Etzan ez orrela caltear guelditu Tobias gaztea era bereco ezdun beartsu gaisoquin ciarduquen aldietan. Esquerrac arc orduan ez eguifari zuc eguin oi dituzun laburtasunetatic batere!

Erruquitasuna gogoan bere aita Tobiasec sartu cionean, premia ta bear andi an arkitzen ciran aita-semeac eta echeco guciac, jaten zuen ogui zatia ere icerdiz ta beren nequearequin irabazten zuela, baño gueroz beren erruquitasuneco lan onac gatic izandu cituen bazter ta ondasun andiac. Tobias aitac icusi zuan echeco laugarren guiza-aldia eta semeac bostgarrena eta berac, beren seme-alabac, ondorengoac eta aide guciac bicitu ciran santuac becela, Jaincoac escatzen zuan eran ta ezagutzen cituen guciac gogora. Ala dio escritura santac. Orra

(2) "z" ezarri du "r"ren lekuan: "erdizca".

gorputz aldetic dan besteren gabeaz bear dan eran erruquitzen diranen emengo ona ta ondasuna.

Gucientzaco zabaltzen du gure Jainco maitagarriac bere escua, escua zabaltzen asi ezque-ro. Goseac eta egarriac arquitzen diranac Jainco onaren seme-alabac dira, zu ta ni becela, ta orregatic alcarren senideac edo aurrideac guera Aita cerucoaren seme-alaba gucioc; eta icusten dezu gure Jainco amoriotsuac becin Aita edo Guraso onac ezduala ontzat artuco secular senideen alcarren arteco gogortasuna edo senide ondasun dunac ezduen gaisoai eman gabez oriec goseac, egarriac ta premian illtzen uztea. Beguitan artu etzaitzan, bada, zure Jainco Aita onac eta galduric utzi etzaitzan beticotasun edo eternidade guciraco oriequico cere gogortasu-nac, emazu dezunetic aldezu ta arindu ezazu cere aurrideen ta Jainco beraren seme-alabaen premia, bearra ta gabea. Orra bein Tobias santuac bere semeari adiraci izandu ciona. Eta orra izandun edo duen guciaquin itz eguiten duan gauza. Beren buruac, beren aurrac, beren zorrac estaltzeco diña ezduenac ortzac icara ibilli oi dira ta edocein soñeco zacar, erdi urratu edo zarturen billa becela. Duenen escuetatic uste due cerbait orrelaco gaisoac. Badezu zuc oriei emateco, cerori gabe guelditzen etzerala era, ala ere, ezicusi eguiten diezue beartsu gaisoai.

“Aldatuco dira egunen batean —dio Jesusec— zuen aldiac”. Graciazco ta virtutezco soñecoric bague ta goseac ta egarriac egongo cera zu emendic atera ondoan. Orduan arquituco dezu zuc Jesus bere beartsu onac escui aldetic daduzcala ta zu an icustean begui zorrotzez beguiratzen dizula esango dizu: “onaco nere beartsu onen goseaz, egarriaz ta gabeaz etzifian erruquitu batere ta beartsu gaisoaz erruquitzen ezdiranac ezdira nere seme-alaba onac, ezdira nere ezagunac, ezdira nere cerucoac. Zoaz, zoaz ortic cere toquir, zoaz gogor galduen artera! Zoaz premiaz, nequez, suz ta quez heteric beti ta beti bicitzera!”. Au da zuc Jesusen aotic aditu bearra, au zuri len edo guero ta aguitz luzatu bague guertatuco zatzun damugarria, premian, gabe ta bearrean daudenai gaurguero zuc ez laguntzera, oraindafiocoan ez becela.

Zorioneco erruquitsuac erruquitzen dira lagun progimoaren animaco premiaz ere. Ani-maren premiac gorputzaren premiac baño aguitz andiagoac dira, ta dira animaco ichutasune-tic edo animac jaquin bear dituan gauzac ez ezagutzetic, gaitzeraco bere macurtasunetic, aditze ta icuste gaiztoetic eta etsai gaiztoac billatzen diozcan asco aldetatic datocen pecatu-raco bideac eta perillac; eta perill edo bide orietatic edoceñetan arquitzen dan animaz erru-quitzea da anima bera bere perill edo peligro ta bide gaizto orietatic ateratzea, orietatic urrutiratzea ta ceruraco bidean zuten ta biciro erabil-eraztea edo bide orretan ibiltzen laguntzea. Ori eguiten due Tobias berac bere semeari ta onen ondorengoai aguintu ciena eguiten duenac.

“Adi zazue, —esaten die Tobiasec, zartu ta beste munduraco abian cegoala— adi zazue, nere semeac, ceren aitac zuei ongui naiez orain esaten dizuen: servi zazue ceroc zucen ta benetan ceren Jainco maitagarria. Egon zaitezte beti alic esnaiena Jainco berac adiraci nai dizuen gucia zucen aditzeco ta eguizue bertatic eta luzatu gabe adirazten dizuen beraren gogocoac eta onac zuet izateco. Bafia beguira, ezda asco, ez, zuet onac izatea edo zuet ori gucia zucen eguitea; eguineraci bear diezue ori bera zuen seme-alaba ta ondorengoai ere, aguintu bear diezue dabiltzala esnai ta zucen ceruco beren bidean ta Jaunaren gauzaetan ta bideac dacarrean eguin dezatela oriec ere al duen on gucia. Aguintu bear diezue ezdezatela bein ere larga beren gogotic beren Jainco maitagarria, acorda ditezela beti oni zor dioenaz ta acordatze onet beartu ditzan beti edo ascotan beitzat³, biotzez bada ere, Jainco berari agurrac eguitera ta berai dagozten gauza onetara, era onetaco beren bicitzarequin ta birrutez birtute dabiltzala eguin ditzaten irabaci andiac eta oriequin joan ditenen bere demboran beren cerura. Orretaraco, nere seme-alabac, atera bear diezue zuet lembaitlen Ninive deritzan erri gaizto onetatic, emen galdu etzaitzeten galtzeco dauden emengo erritar gaizto galgarri gucia-quin batean”.

(3) Hitz erdian “n” kontsonantea ipintzea ahaztu zaio: “beintzat”.

Orra erioa bere beguien aurrean ceducala eta eguiac esateko dan orduric on enean Tobias zar onac bere ondorengoai adiraci ciena ta orra besteren animac erruqui dituen cristau onac eguin bear duena anima oriec premian arkitzen diran aldietan: toqui gaiztoetatic lembaitlen orrelacoac quentzea ta quen-eraztea, beguiz ta gogoz lurlean sarturic dabilztanean artueraztea beren Jainco maitagarriaren ontasuna ta oni zor dioen mesede ta laguntasun gucia, ongui ongui ezaguturic beren zor andi au, eranzun deguioen oni al duen eran ta alic ere ondoen ondoena.

Au ez-ecic erruquitsu onac eguin bear due gueiaco ere anima beartsu gaisoaquin, bada dembora berean oriei aguertu bear dioce beren Jaincoaren zorrotzatasuna ta indarra edo gaiztoac galduric uzteco ta infernuan erretzen ta urratzen beti ta beti oriec iduquitzeco gure Jaincoac duan ecin besteco escua; onac escuratzen ezpadiu orien gaiztaqueriac, escura ditzan onembat neque gogorren bildurrac eta, nola ere bait, muguitu ditecen gaiztoac beren oneraco eguin bear duena eguitera.

Orretan jardun ote guera gu gure echecoquin, gure auzoaquin, gure contura ceuden guciaquin ta zucendu quintzaqueen gañeraco animaquin? Cein guchi! Ez naiz arritzen orretaz, ez, bada guc gure animaz ere izan degu daquigun becin contu laburra ta ecereza ta ascotan beintzat ibilli guera bide macurretan gaizquiz gaizqui ta pecatuz pecatu. Eta certan ote gabiltza gaur ere? Nola arkitzen ote guera gu gaur ta cer eratan? Cer contuac emango guñiozque guc orain bertatic guri gure Jaincoac deitzera bere tribunalera?

Erruquitu gaitecen, bada, orain bada ere, gure buru gaisoaz. Zucen ditzagun gueiaco luzatu gabe ta bertan gaurdandic Jainco berari emateco gauden gure contuac. Artu dezagun artu bear degun gure ceruco bide zucena. Gabiltzan gueroz ibilli bear degun eran ta gueroz ondu ondoan, erruquituco guera gañeracoen animaz ere eta ezquera ceruan bacarric sartuco. Ala guerra daquigula, gure Jainco erruquitsu onaren amorioz ta beragandic uste degun laguntasunaz ta graciaz baliatzen guerala, ta izan dezagula betico glorian sartu ta or gure Jaincoa icusi, amatu ta beraz gozatzeco dicha ta zoriona. *Amen.*

Doctrina 6ª de las ocho bienaventuranzas.

(26)

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Matth. Cap. 5. Ver. 8.

Zorionecoac biotz garbicoac, bada oriec dira Jaincoa icusi bear duenac.

Certaraco eguiñac ote guera gu edo certaco jayoac mundu onetan arkitzen gueranoc? Gueren Jainco ecin ohea benetan ta zucen amatzeco. Au da orain mundu onetan arkitzen gueranon eguitecoa ta eguiteco berera etorric dira jayotzeco dauden ta gure ondoren mundura etortzeco dauden andi ta chiqui guciac. Eguiteco zucen onesgarri au guri gucioi eraguin naiez da gure Jainco berac gu ri emanicoac legue guci gucia.

Baña cein ote dira gure gucien artean eguiteco eder amoriozco au ondo ta zucen edo bear dan eran eguiten duenac? Oriece dira batean ere utseguin bague eguiten dituenac gure Jaincoaren legueac aguintzen dizquigun gauza andi ta chiqui guciac. Zorioneco eguille zucenac.era orretan gauza oriec eguiten dituen gendeac, bada egunen batean oriec mundu galgarri au emen uzten duela, joan bearrac dira atseguin contentuz beteric arkitzen dan Jainco gurearen jaureguira ta ceruco zorioneco gucien artera ta, orien eran, an Jainco berari arpeguiz arpegui beguira egotera. Ori da, bai, guri gure Jesus onac seigarren zorientasuna aguertu cigunean agiundu cigun ondasuna. Zorientasun maitagarri onec escarzen ditu, beste cembaiten artean, iru gauza. Lembicicoa da pecatuaren loiric bagueco anima bat, bigarrenra pensamentu edo oroitzapen onez betericaco entendimentua ta irugarrena deseo onac eta asmo zucenac dituan biotza.

Bai, lembicico lecuan zorientasun onec escatzen duan gauza da anima garbi pecatu gabeco bat. Bada garbiric arkitzen ezdan animac ezdu amatzen bere Jainco maitagarria. Eta aisa ta

erraz irichitzen dan gauza ote da animaren garbiera au? Ez, ascoc uste duen baño neque ta arazo edo eguiteco gueiago dacarren lana da zorioneco doatasun onec escatzen duan garbiera. Cergatic uste dezu? Ceren gure anima gaisoac Adanec ordu gaiztoan eguindaco pecatuarequin guelditu ciran guztiz loituac eta dembora berean pecatu gaiztoen locatzetara ta bide lizunetara guztiz macurtuac.

Gure anima gaisoen macur-era au acitzen da guc gueren naiez eguiten ditugun pecatu berriakin, eta cembat eta gueiago ta andiagoac guerratzen diran gure pecatu gaiztoac, ambat andiagoo da gure animen gaitzeraco macur-era ta ambat errazago sartzen zaizte anima gaisoai pensamentu lizunac, gogoeta charrac eta deseo galgarri loituac; eta oriec guciac berengandic apartatzea ta ayenatzea eta anima berac beren macur-erac zucenduaz ibiltzea ta garbiac beti bicitzea, asco neque ta eguiteco dacarren lan andia edo gurutzea da, ayenarze ori alabaña ta bere betico garbi-era irichitzen du anima gaisoac iguesca ta iguesca dabillega beguiratze arifietatic, aditze eroetatic, izqueta lizunetatic eta lagun galgarri gaizto guciatic, eta dembora berean ongui oartua, esnai ta contuz dabillega bere pauso ta eguiteco gucietan. Eta au gucia guc ongui icustera, icusico degu andia dan edo ez anima gaisoac beren biotzac ongui garbi rzea ta garbiro beti ta beren Jaincoa benetan amatzeko bear dan eran beti bi citzea. Zorionecoac gu, onembat nequerequin bada ere, garbiera eder au guc noizbait irichitzera!

Zoriontasun onec escatzen duan bigarren gauza da anima garbiac bere entendimentua deseo onez ta bere Jaincoagana zucenduco dituen pensamentuz beteric iduquitzea, deseo onac alabaña ta pensamentu edo gogoracio bear becelacoac dira gure biotzari amatu bear dituan gauzac aguertzen dizten izarac edo Jaincoaren arguiac, ibilli dedin, amorioz dabillean, zucen zucen ta batere utseguiten ezduala.

Acorda zaitez, bada, cristaua, noicean bein bada ere, bildurtezco cembait etorquizez, ta besteen artean, acorda zaitez batzuetan asmo galdu galgarriari, gogoeta ciquifiari ta edocein lan char lizun loiri dagocan gauza dala infernuco erretzea ta lertze arrigarria ta icusico dezu era orretaco etorquizeunaren bildurrac cein aisa quentzen dizquitzun pensamentu ta gogoracio char orietaraco naia ta gogoa.

Acorda zaitez beste batzuetan beste bidezco etorquizeunaz ere edo acorda zaitez ongui bici diran anima garbien ondasun andiaz edo beren Jainco onac oriei ematen dizten birtuteaz, irabaciaz ta atseguin garbiaz, ta ori gucia contuz icusi ezquero, saiatuco cera laster-asco quentzera ceregandic edoceln pensamentu loi, naiz dala dan chiquiena. Acorda zaitez orren ondoren anima garbi onac baicic ecin sartu ditezqueala aingueruen artera, ceruco gloriara ta Jaincoari an atseguin ta contentuz beteric beguira beti beticotasun guci gucian egotera, ta icusico dezu nola era orietaco pensamentu garbietatic datorquizeun ongui ta zucen bicitzeko ta bicitza garbi on barec escatzen dituan gauza guciac zucen eguiteco gogoa.

Beste cembait aldiz acorda zaitezque zuc cere Jainco maitagarriari zor diozun bazterbagueco amorioz, acorda zaitezque Jainco beraren maitagarritasunaz, acorda zaitezque Jainco berac zugatic eguin izandu dituan ondasunaz, gauzaz ta ontartez; eta zuc sarritan izaten badituzu era orietaco pensamentu onac, izango dezu zorioneco Jaincoaren icusle garbiac bear duen bigarren gauza edo oropen, pensamentu ta gogoracio bear becelacoz apainduricaco entendimentua. Ala gueldi dedilla nere au ere, nic guero noizbait arquitzeco zorioneco Jaincoaren icusle garbi orien artean nere lecu.

Zorioneco icusle orien doatsutasunac escatzen duan irugarren gauza da tolesturacic ezduan biotz on zucen bere Jaincoaren maitatzalle bat, ama dezan sarri ta bene benetan bere Jainco ona eta ama ditzan bere Jainco berari atseguin eguiteagatic bere lagun progimoac ere ta ama ditzan aec bera amatzea naico luquean bidez ta eran.

Icusten dezu cembat eguiteco dacarren ta cein gurutze ona bicitza gucian daraman bere bi gauza modu oriec eguiten dituan edocein animac, eguiten ditu alabaña bi gauza oriec eguiteagatic bere Jaincoaren legue guciac aguintzen diozcan eguiteco ta lan guciac, eta guci

guciac eguiten ditu bere Jainco berari atseguin ta gusto eguiteagatic ta bere lagun progimoiari beguitan eman dezoqueen gauzaric chiquiena ere eguiten ezduala.

Esnai ibilli bearco degu, bada, ta contuz goicetic arratseraño au gucia utseguin bague ta zucen zucen eguiteco. Au eguiteco lendanic billatu bearco ditu gure arteco edoceñec anima garbi pecaturic bagueco bat, oroipen on zucen ez ta pensamentu santuz apañduricaco entendimentua ta biotz gaitzeraco macurtasunac urziric edocein gauza on eguiteco ta bere Jauna benetan amatzeco ederqui prestaturicaco bat. Iru gauza oriec billaturic, icusi ditugun beste biac zucen eguiten dituanac, eguiten du icusten ari gueran zoriontasunac escatzen duan gucia. Zorionecoac gu, era orretan oriec eguitera emen bici gueran dembora gucian, bada ala guc oriec eguitera, icusico ta amatuco degu beti beti zorioneco biotz garbidun gucien arretic gure Jainco icuscari ecin maitagarriagoa.

Au gucia guc eguiñagatic, ezdegu bein ere eguingo guri gure Jesus onac itz ez ez-ecic eguitez ere eracutsi bagueco gauzaric batere. Bada Jesus gure Salvadoreac bicitu zan dembora gucian beti beti iduqui izandu zuan ecin garbiroago bere biotz ederra, etzuan alabaña eguin bein ere uts andi edo chiquiric batere ta ecin eguin ere cezaquean. Eta orra non bere eguitez guri gure Jesusec eracutsi izandu cigun zoriontasun onec escatzen duan lembicico gauza.

Era berean eracutsi cigun bigarrena, bada etztuan Jesusec quendu bein ere bere Aitagandic bere animaco beguiac. Orain daducan becin gogoan ta bistan iduqui zuan beti bere Aita beticoa. Icusten cituan Jesusec lurreco gendeac, baita berac eguiten cituen ta besteai eraguiten ciozquen gauzac ere, baña bere beguiac beinere quendu bague bere Aita Jaincoagandic, eta guertatzen citzaion Jesus onari mariñel on bati bere oncian dabilen demboran guertatu oi zayona. Badabill mariñela bein socaetara, bein maira, bein onara¹ ta bein alde artara, baña edo dabillega batetic bestera bere oncian, edo egon dedilla gueldiric eta nai duan becela, beinere guelditu bague dabill onciac daraman bide gucian. Era onetan bada, baña milla bider ederquiago ibilli zan Jesus emen bicitu zan egun gucietan, bada puntu ta puntu oro ta beti ta beti bere Aitagana cijoan Jesus beste edocein gauzatan ari zan demboran ere.

Eracustearen ederra, aldi onetaco Jesusen eracustea! Icasten badegu guc ere ta icasten degun au emen eguitera, zorioneco icasle onen bidea daramagu ta Jesusen ondoren dabilztanetatic guera. Au da, au, guc icasi bear degun ibillera ta au guri guztiz ongui dagoquigun gauza.

Au ta lenago icusi degun gauza ez-ecic, eracusten digu gure Jesus eracusle onac bide onetan dabilztanac eguiten duen irugarren gauza ere, bada eracusten digu Jaincoagana beguira dagoan biotz garbi zucen batequin gauza guciac eguitea, ceren Jesusec eguin izandu cituan bere bicitza guci gucian ecin zucenago, ecin ederquiago ta ecin obeto bere gauza guciac, bere gauza gucietan billatu izandu zuan bere Aita Jaincoari atseguin eguitea ta eguin ere cion bein ere utsic eguin bague, ta bere gauza gucietan Jesusec billatu zuan bere Aitaren honra ta gure ona ta billatu zuan Jainco guizonac becela ta billa citequean ederquiena.

Ah, eracusle ta eguille Maisu eder Jesus ona! Ta cein aisa icas dezaquegun gueroc nai degula nola ta nondic ibilli zucen ibiltzeco zure ondoren! Ezdegu orretaraco zuri bein ta berriz ta sarritan beguiratzea baicic, bada zu bat cera beti, zu beti zabiltza bide batez ta beti zabiltza ecin zucenago. Ichuac becela ibilli guera gu oraindañooco gueren demboran ta guchitan ibilli guera zuri beguiratzen guenizula. Ala atera dira orain arteco gure ibillerac. Urte ascoren buruan, bataiatu ondoan baño aguitz ta aguitz urrutiago gueunden nai guenduqueen zure cerutic ta gueunden gueren culpaz edo gueren pecatu ciquiñac gatic infernuco atarian ta surtan erretzen dauden artera erorteco puntuan eta ara erori baguiña, galduac gu beticorasun guciraco.

Esquerrac zuri, Jesus ona, gu an aspaldian ez eroriaz. Eta esquerrac zuri gurequin gueroz

(1) "onera" jartzeko asmoa zuen, apika.

eguin dezunaz ere, bada erruquituric gu becin beartsu galdu errebesaz, idiqui eraci dizquitzu gueren beguiac icusi guentzan non guenbiltzan ta cembat amilteguiren ta galtzeco perillen artean, perill edo peligro oriec izutzen guinduztela bazan ere, artu guenezan gueren gaizquien damu andia ta gaurguero zure ondoren zucen ta biciro ibiltzeco gogoa, pocic artu degun becela.

"Nor ote da gure Jaunaren mendira joateco prest arquitzen dan zorionecoa? Nor ote da Jainco beraren toqui eder ceru garbi garbian beti egon bearra? Nor, beticotasun gucian aingueru gucien lagun izateco dagoana? Nor, ceruco santuaquin batean gure Jainco onari beguira ta gloriáz beteric egon ditequeana? Nor, baicic escuz ta biotzez garbiro dabillen guizona?" —dio David santuac—. Baña nor ote da guizon garbi biotz onezco au? Au da ifñori ere bere gauzaric quentzen ezdiona. Au da bereac ta besteren gauza guciac bear dan eran zucentzen dituana edo berari ezdagocanic artzen ezduana, ez eta ucatzen ere besteri dagocanic batere. Au da goicetic arratserañoco bere gauzac, baita bicitza guciocoac ere alic ondoena eguin oi dituana ta utsen bat cerbaitetan eguin orduco, damuz ta naigabez ta aldatuaz zucendu oi duana. Au da utseguiteco bideric batiere eman nai ezliqueona, au, al duan ona edoceñi eguiten diona, au, nori nai bide zucenetan edo gauza onac zucen eguiten laguntzeco prest dagoana.

Ceruraco dagoan au da escuz becin garbiro ta zucen biotzez dabillen guizona. Au da bere amore onez Jaunaren amorio bazter baguecoari eranzun oi diona, au da gogoeta ta asmo char zucen ezdabiltzanac lembaitlen beregandic quendu oi dituan guizona eta au da bera gorputzez lurtean egonagatic, bere gogoz, biotzez ta naiez beti edo ascotan beintzat ceruan sarturic arquitzen dana, ta au, araco ustean bere gauza guciac bear dan eran eguiten, eraguiten ta zucentzen dituana. Orra nolacoa dan ceruraco dagoan persona.

Era orretacoac ote guera gu? Persona orienac becin zucenac eta garbiac ote dira gure asmoac, gure itzac, gure lanac eta beste gure eguiteco ta neque guciac? Ez, emengo gogoetac eta asmo char arin galduac arrastatu gaitue ta eraguin dizquie lan gaiztoac, culpac ta pecatuac. Eta cer daquigu urratu ote ditugun, bear dan eran beintzat, damuz, naigabez ta benetaco penaz orien catea astun pisu arrigarriac? Edo cer daquigu barcatu ote dizquigun gutzaz erruquituric gure Jainco onac beraren contra guc eguindaco utsac, pecatuac eta culpa guciac? Eta arc oriec guri barcatu badizquigu ere, cer daquigu cer eran ta nola bicico gueran datocen demboretan?

Baña cer eguin uste degu guc orain orain becela? Guc orain eguin uste deguna da benetaco damuz ta Jainco berac escatzen duan eran gure lenagoco zor guciac pagatzea ta emendic aurrera aldegun bicitzaric onena eguitea. Eta zori onecoac gu, guc au eguitera orain uste degun eran ta irauten badegu oraingo gure asmoan ill arte gucian, ceren orrequin irichico degun beti betico ceruco gloria. *Amen.*

Doctrina 7ª sobre las ocho bienaventuranzas.

(27)

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Matth. Cap. 5. Ver. 9.

Doatsuac eta zorionecoac paqueosoac, bada oriei emango zaie Jaincoaren semeen icena.

Jaincoaren semeen icena icen andia da, asco balio duan icena da ta neque andiaquin irabazten danean ere, aisa ta merque asco irabazten dan icena. Ala irabazten due Jaunaren aguinteac zucen zucen ta bear dan eran eguiten dituenac ta, besteen artean, paqueosoac. Aur bataiatu berriac ere badue Jaincoaren semeen icena, baña orien icen ori Jainco berac doaric ematen dien icena da ta ez icen oriec berac irabacia. Guc orain billatzen degun ta icustera goacen Jaincoaren semeen icen au adiñ-ctara edo uso-arrazoizcora diran bataiatuen icena da ta icen oriec beren lan onaquin irabacia.

Jaincoaren semeen icen au irabacico duenac garaitu bearco ditue beren etsaiac, guerra da

alabaña, Job santuac dionez, lurreco gure gucien bicitza, ta apostoluac dio guerra onetan garaitzen ezpaditue edo galduac ezpadarabiltze ta azpian becela beren etsaiac, ezduela iñola ere irabacico guizonac Jaincoaren seme ceruaren irabazleen icen au ta icen onen ondoren datorren ceruco gloria.

Irabaci ditzagun, bada, icen on eder au ta icen berari darraicon betico ceruco gloria, saia gaitecen icen onec escatzen dituan gauzac eguitera ta guerra bicira eta icusi dezagun cer guerra dan guerra modu au ta nola eguiten diran guerra onetan etsaiac garaituric icen andi au irabazteco eguiten diran eguitecoac.

Lau etsai aldia dira Jaincoaren semeen icena irichico duenac garaitu bearco dituen etsaiac, berequicoac batzuec, edo beti beti berequin dituenac, eta gañeraco guciac campocoac.

Anima bacoitzac berequin dituan etsaiac dira bere gorputza beñic bein edo bere zain, ezur, aragui pecatu etorquitic edo originaletic dana nastua, ta aragui beraren nasietatic datozen gaitzeraco macurtasuna ta griña gaiztoa. Anima beraren berequico etsaiac dira griña gaiztoz suturicaco pasioetatic datocen oiturac. Etsai oriec dira animac beren gorputzetan arquitzen diran demboran, batbatetan ez izan arren, guchica guchica bada ere garaitu ta escura ecarri bear dituen etsaiac, eraquiten¹ diela iñola ere berac nai ezluqueena, baña buru onezco icuste garbiac aguertzen diena ta gure Jainco onac bere legue ecin zucenagoan aguintzen diena. Ori oriei eraquiten dienac (naiz eraguin daquiela² beren gogo gaiztoaren edo macurraren contra) eguiten due alde onetatic eguin bear duena, garaitzen ditue beren lembicico etsaiac ta Jaincoaren seme paqueosoen icenaren ondoren ongui ta zucen dabilztanetatic dira.

Icen au irabaci naiez dabilztan animen bigarren etsaiac dira beren lagun artetic etortzen zaizten edo letozquien naigabeac eta charqueriac. Badaquizue cer eguin etsai-era oriec aisa garaitzeco? Bai, San Pabloc gucioi arguiro asco adirazten diguna. Baña cer adirazten digu gueren apostoluac etsai oriec guc aisa gaitzeco?³ Aserre gaudenean paqueac eguitea, paquean arquitzen gueran demboran batiere erriertaraco bideric ez ematea, naigaberaco bideric ez oni, ez ari ta ez besteri ezartzea, norbaitec guri ematen digunean ezdagoquigun bazterren batetic eta uste ezguenduan charqueriarequin, ezpaliz baño guciago orri ez beguiratzea, guertatzen zaizquigun besteren utseguite ta bidegabe guciac gueren Jaunaren icenean ta gure oneraco datocen ondasunac becela pocic artzea, oriec eguiten dizquiguenai ta nori ere nai begui onez beguiratzea ta eguin al ditzaquegun on guciac guciai eguitea. Au eguiten duenac aisa garaitzen ditue beren bigarren etsaiac ta Jaincoaren paquezco semeen icen ederrac irabazten dabilta. Ala ote zabilta zu ere? Bai. Bada ezda cer guelditu, ta irabacico dezu Jaincoaren seme paqueosoaren icen billagarria.

Icen ori galerazo nai diguen irugarren etsaiac ere gueren lagun aldetic datozquigunac dira, bada dira lagun erriertac, lagun aserrealdiac, lagun alcar ecin icusi, lagun venganzac, lagun charqueriac, oriec ematen dituen esan-bideac ta orien beren ibillera macurrac. Orie guciac ta era bereco beste gaiztaqueriac ere gure etsaiac dira, ceren quendu oi duen lagun progimoen arteco paquea ta gracia ta ceren guri ere beren aleguiñan quentzen dizquiguen ceruco bideco gure lagunac eta Jesusen bidetic ateraric, eraman nai guinduzqueen infernuco gaiztoen bide zabal galgarria.

Cer eguin ote guentzaque guc etsai galgarri oriec garaitzeco ta gueren senide edo gueren bideco lagun ceruco bidera zucenerazteco ta Jesusen aldera eracartzeco? Orici berai, alcar ondo artzen ezduenean, non dabilztan ta nora dijoacen arguiro ta zucen adiraztea ta dembora

(1) "qu" jarri du "gu"ren lekuan: "eraquiten".

(2) Aurrekoaren antzekoa dugu hau ere: "daguicela".

(3) Tarteon "-ra-" ipintzea ahaztu zaio: "garaitzeco".

berean adiraztea galduac dirala beren Jaunaren amorioagatic eta Jesusec eguin zuana eguin naiez, alcarri barcatzen ezpadioe alcatrí eguiten dioen edocein uts, charqueria, bidegabe ta gaitz, ta au adirazten diegun dembora berean, guc oriei berai adiraztea orain adiraci zaien ori eguiten duenean barcatzen dieztela Jesusec beren culpac, beren gaiztaqueriac ta beren pecatu guciac, ori oriec eguiten badue Jesus beraren amorio onez ta alcarri ere Jainco beragatic ongui naiez, ta adiraztea oriec guciac barcatu ondoan, Jainco berac emango diela ceruco bere gracia ta andic aurrera berac zucen ibiltzera, ceru bereco bere gloria.

Au gucia guc oriei adirazten diegula ta gure palaguz edo nola ere bait alcarganutzen baditugu gure lagun progimoac edo len aserre cebiltzanac, garaituco ditugu gure irugarren etsaiac, eta berebar eguiten degula azqueneco gure etsaiquin ere, anima paqueosoetatic guera edo Jaincoaren zorioneco seme paquetien icenecoetatic. Ez ore degu izan nai orietatic? Saia gaitecen bada, len aguertu ditugunaquin batean, etsai char oriec ere lembaitlen lerturic uztera.

Gure laugarren ta azqueneco etsai char oriec dira anima gaiztoen charqueriac eta gure Jaincoa guztiz aserritzen duen orien pecatuac, eta oriec dira gure etsairic gaiztoenac, dira alabaña guc gueren buruac eta mundu gucia baño gueiago amatu bear degun gure Jaincoaren contra beren naiez edo anima berac nai duela dabiltzan etsaiac.

Nola garaitzen dira gure etsai orren galgarriac? Garaitzen dira pecatariai berai guc lagun-duaz beren culpen barcacioa irabazten orren aserratua daduquen bere Jaincoagandic. Baña nola laguntzen zaie orretan oriei? Laguntzen zaie escatuaz ta eracutsiaz. Escatuaz Jaincoari erruquiru daquiela pecatari gaisoi, cein ere diran beraren etsai gaiztoac, ematen diela beren gaizqui gucien benetaco damutasuna ta ordu beretic ontzeco gogoa. Lan berean laguntzen zaie pecatari berai eracutsiaz ere edo aguertuaz pecatuen ichustasuna ta oriei dagoten beti betico infernua, guero pecatu berac quentzen diocen Jaincoaren graciaren edertasuna ta ceruco gloria, dembora berean eracusten zaiela beren pecatupe loi galdutic beren buruac ateratzeco ta Jaincoaren gracia eder au irabazteco eguin bear duena, baita berriz pecatura ez biurtzeco eguin bear duena ere, ta irabazbide garbi zucenez dabiltzala ceruco merecimentu andiac eguiteco eguin bear duena.

Au eguiten duenac edo era onetan pecatari gaisoi aguertzen diocenac oriec icasi edo jaquin bear dituen gauzac, zori oneco paqueosoac dira ta Jaincoaren semeen icen ederra irabaci duenac, eguiten due alabaña gure Jesus onac aguindu cien guerra ta etsai-pelea, baita gure Jesus berac ori nola eguiten dan guri eracusteagatic bere bicitza gucian eguin izandu zuana ere.

Cer lan modu ote zan Jesusec bere bicitza gucian eguin izandu zuan lan eracusle zucen ori? Lanmodu ori izandu zan beinic bein Jesusec ez eguita bein ere bere Aita Jainco maitagarriac nai cituan gauzac baicic, eta eguin ta era man izandu cituan orretaraco bere gorputz mímbera ona asco aldiz ta ondo necatu cioenac.

Lan modu berean aritu zan dembora berean gure Jesus ona munduan zani bide gaberic eguiten etziola ta dembora berean eguin izandu cituan mundu beraren edo munduco gucien oneraco círan gauza guciac. Lan-modu berean aritu zan Jesus ona vengantzaz becela cerutic sua ecar-eraciric, bazterrac erre nai cituen apostoluac palagutzen jardun zuanean, baita munduco gucien artean paquea sar-erazteco bideac itzez ta lanez eguiten jardun zanean ere ta orretan jardun zan bere bicitza guci gucian. Lan-modu berean jardun zan Jesus munduco pecatu guciac urratu naiez ta munduco guciac bere Aitaren adisquidetasunera ta bere cerura zucenrteagatic eraman cituanean ere milla neque ta pena ta gurutze batean iltzez josiric eman zuanean bere bicitza ta bere zañetan arquitzen citzaion odol guci-gucia. Orra Jesusec guri gueren etsaiac garaitzeco, paquean gu beti bicitzeco ta Jaincoaren seme onen icena guc irabazteco itzez, lanez ta nequez eguin izandu cigan eracustea.

Baña eguin izandu det nic oraindañoco nere demboran Jesusec bere bicitzan aguertu

cidan lan eder au? Eguin izandu det bein ere uts bat eguiten eznuala? Ez ote det eguin bein ere nere aragui gaiztoac nai cituan bidegabetatic bat ere? Escura ote det beti beti, ito ta garaitu ote ditut aldi guci gucietan nere aragui sutuac izan oi cituan nai gaizto eta gogoeta lizun guciac? Ez ote naiz ni aserratu bein ere nornaic niri edocein charqueria eguiñagatic? Eguin ote diet nic nerequin cebiltzan guciai al nuan on ta mesede gucia ta bati ere bidegaberic eguiten ezniola?

Alcarren escura ote ditut len alcar ecin icusi zuenac? Zucendu ote ditut gaizqui ta macur cebiltzanac? Urratu ote ditut orien pecaturaco bideac? Palagatu ote det nere aleguiñan aserre cegoan nere Jaincoa? Eta ongui ta zucen ote nabill nere Jaunaren leguean ta munduco gucien beguieran? Zorioneco paque oso doatsua ni, ala izatera, ta Jaincoaren semeen icen onesgarria duenetatic bat.

Ah! Baña ez izandu ni oraindañoco nere bicitzan era orretan beren lanac edo guerrac eguin izandu diruenetatic bat! Nic ascotan ta ascotan urseguin izandu nere lanic chiquienetan ere! Nic nere etsaiac garaitu bearrean, oriec ni ascotan beintzat garaitu!

Zorioneco paquean bici diran Jesusen seme doatsuac ongui artuac dauzquee beren neurri guciac eta eguiten ditue beren gauzac gure Jaincoari dagozcan becela ta guiza-artean ere ongui idurituco duen becela. Paquoso berac ongui datoz beti beren lagun guciaquin eta oriec icusi orduco beren lagunen artean naigaberen bat edo beste edo ezdabaidaren batzuec, aingueren eran dabilta paquea sortu eracinaiez orien artean ta au oriec alcanzatzen ezpadue, ez onic izaten due ta ez ondasunic beren biotzetan. Ambat nai dioe zorioneco paquoso ac beren lagun progimoari! Añi ongui deritzoe oriec gure legue garbian bici diranen paqueari ta oriec alcar ongui icusinaiaari!

Onela ote deritzat nic ere orri berari? Aldi ascotan lagundu ote diet paque on au billarzen paque ori galdu zuenai? Eta ori eguin lecuac, ez ote diet cembaiti beintzat galeraci len berac zuen paquea, orretaraco aguertzen nioztela gaiztaqueriaz batzuen utsac besteai edo cembaiti esaten niela oriec jaquin ere bear etzuquen cer edo cer? Ah! Paquearen galtzalle char dollorra ni, era orretaco gauzaric eguin izan badet beñi ere! Etsai galgarriaren mendecoa ni, nere lagun progimoac modu orretaco itz gaiztoaquin ceruco bidetic apartatu baditut! Eta gaur ere nola arkitzen ote naiz ni? Etsai gaiztoen mendean, orien escupean edo nola ote?

Ah, nere Jesus ona! Lagun zaquizquit, arren, oriec garaitzen gaur ta beti! Eguin uste det nic ere lan orretan al dezaquedan guci gucia. Ori lenago ez eguiñaz ta zure seme onaren icena irabaci gabeaz det orain damu, ta benetan ala ere. Indazu, arren, damu onetan ta nere pelean nere azquen asnaserañi irauteco gracia, guero izan dezadan ceruan zu icusi ta zutzaz gozatzen beticotasunean egoteco zoriona. *Amen.*

Doctrina 8ª sobre las ocho bienaventuranzas.

(28)

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum. Matth. Cap. 5. Ver. 10.

Zorionecoac bide onezco nequetan dabilztanac, bada oriema da ceruco gloria Ezdira bide onezco nequeac lurreco neque guciac, pecatuz pecatu dabilztanac ere baditue lurrean bici diran artean beren nequeac, bada nequez irabazten ta alcanzatzen ditue, ascotan beintzat, lapurrac berac ere besteren diruac edo ostrutzen dituen beste gauzac, neque ascoren ondoren ta dituen diruetatic cerbait zati galtzen duela izan oi ditue araguiuco loiquerietan dabilztan ci quiañac beren atseguin lizunac eta, gañeraco gaiztaquerian dabilztanac ere, edo beren gaiztaqueriac eguin baño len, edo orien eguite berean, edo gaiztaqueriac eguin ezquero, izaten ditue beren naigabeac ta cembait aldiz asco neque gogor ta pena, baña orien naigabeac ta orien neque ta penac ez dira, ez, orain icusten gabiltzan zorioneco naigabe, neque ta penac.

Badira, bai, gure mundu necadi galdu onetan beste neque moduac ere eta orietatic

cembait berez onac. Orietatic dira beren pecatuac gatic len gaizqui bicitu diranai etortzen zaiztenac, baldin oriec pecatu beren alde ongui ta garbiro artzen baditue, baña neque oriec ere neque onac ta neque ceruaren irabazleac izan arren, ezdira, ez, bidegabeco nequeac, ez eta oraingo aldian guc billarzen ditugun zorioneco doatsu onen bide onezco nequeac ere, bada guc orain billarzen ditugun nequeac dira ongui bici diranen nequeac eta neque justuac orietaraco bideric ematen ezduela izaten dituenac ta paciencian eraman oi dituenac. *Si benefactientes patienter sustinetis, hec est gratia apud Deum.*

Zorioneco neque oriec ezdira guciac bide batecoac, izaten dira iru bidetatic batez datocen nequeac, bada etortzen dira ontzat artzen dituan zorioneco doatsuagana, edo ceren au dabilen bere legueco gauza guciac batean ere utseguiten ezduala ta bear dan eran eguin naiez, edo ceren dabilen zuceneraci naiez gaizqui ta oquer ibiltzen diranac, edo ceren eguin nai dituan bere legueco gauzaquin batean beste asco ere ta eguin nai duan ori gucia ona baño obea izateagatic edo Jesusen ondoren ta eran ibilli naiez.

Zuri bacan edo sarri etortzen zaizquitzun nequeac etortzen bazaizquitzu era oneraco gauzac gatic, bide onez datozquitzun nequeac dituzu eta zuc ongui oriec eta bear dan eran artzera, zorioneco doatsu necatua cera ta doatsu necati cere onezco nequeaquin erreinu bat irabazten dezuna, ta ori irabazten dezuna gure Jesusen nai duan bidez ta eran, ori da alabafia justiciazco bidez edo bide zucen zucenez ta onezco neque garbiaquin gure Jaunaren ceruco erreinua zuc irabaztea, ta erreinu ori bera bide berez ta era berean irabaci izandu zuan gure Jesus onac ere.

"Ori da, bai, —dio San Pabloc— ori da, ori, ez besteric, ongui bici nai duenac eraman bear duen bidea ta ibillera. *Omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur*". Zaude, bada, zaude beti orretan ta eguizu cere eguitecoa jaquiteco eder au daquizunac becela edo bici zaitez bati ere gaitzic eguiten ezdizozula, charqueriaz beretzen bazaitue ere zurequin bici diranac. Ezda cer zu aserratu zure etsaiac edo pareteac urratu ta besteren ganaduac zure soroan, zure labaquian edo zure barrutian sartzen diranean, ez eta zure echean, zure ganaduetan edo beste zure gauzaren batean bidegaberan bat icusten dezunean ere.

Guezurrez, ostuz edo nola nai cere gauzaren bat quentzen dizuenean edo zuri cere gauzac galeraci naiez dabilatzala oartzen ceran aldietan gora zazu cere burua cere Jaincoagana ta ezaguturic, orduan ezagutuco dezun becela, nequetan bici bearrac dirala ongui ta zucen bici nai duenac eta ala bicitu izan zala gure Jesus ere, esazu itzez nai badezu edo biotzez bada ere, aldi orietaraco Job santuac era bereco aldi batean eracutsi izandu ciguna edo esazu: "nere Jainco onguilleac emana da edocein gauza ta nic dedan gucia ta ecin niri iñorc quenduco dit dan zatiric chiquienic ere nere Jainco berac artaraco escuric ematen ezdiola edo ari ori eguiten ez uztera. Quentzen badirate bada noizbait niri cerbait edo galtzen baditut nic gauzaren batzuec, quentze ta galtze oriec izango dira aldi artan niri dagozquidan gauzac; guerta dedilla, bada, nere oneraco dala nere Jaincoac daquian¹ gucia". Au esan ondoan eguiten badezu dagoquizuna edo eguiten badituzu cere gauzac bide onez ta aserratzen etzerala, izango cera bide onezco nequetan dabiltzan zorioneco ceruaren irabazle-etatic bat.

icusten badezu noizbait zu gueldi-gueldi egonagatic eta bati ere gaitzic eguin gabe ezdaudela gueldiric zurequin jardui nai duenac, icusten badezu esqueca dagozquizula emendic bata ta andic bestea, bati ere zuc ecer zor ez izan arren, icusten badezu guizon batec batetic ta besteac besteric ematen dizquitzuela naigabe, neque ta pena asco ta gucien artean laburtzen duela zure osasuna, baita ondasunac ere, sarzaitz naiez ta gogoz cere biotzeraño ta an ezaguturic beguira dagoquizula zuri cere Jainco icuslea, esazu alic pacienciaric andienarequin: "ah Jauna! Cer daquit nic cer dan niri aldi onetan onguien dagoquidana? Ni aisa bicitzera ta naigaberico batere bague, menturaz galdua ninzaque! Zuc icusten dezu orain nic

(1) Badirudi "daquian" beharko lukeela izan.

daramadan gurutze, neque ta quezca gucia. Zuc ala nai ez izatera, eznuque era onetaco nequeric orain eramango, baña zuc, nere Jaincoa, ala nai dezun ezquero, nai det nic neronec ere ta eraman dezadan au zuc nai dezun eran, escatzen dizut orretaraco bearco dedan laguntasuna ta gracia”.

Zuc au eguin ondoan asitzen badira (iñori ere zuc artaraco bideric eman gabe) bata zuri beguitan ematen eguin ezditutzun charqueriaquin, bestea zuri asmatzen bein ere gogora etzaizquitzun eraqueriac, au esaten zu cerala ceran ez becelacoa, ura ezdaquizula zuc non dezun cere burua ta beste gogo gaiztoac eman al adifia asmacio ta guezur. Onela edo beste edocein bidez urratzen dizuenean zuri cere icen ona ta onorea, esazu pacienciarequin ceregan ta cere Jainco onaz oroitzen cerala: “ezdet nic oraindañoocan era orretaco gauzaric eguin, baña nori esquerrac? Eguin eznitzaque oriec guciac baño aguitz gaiztoagoac ere? Eta nerez eznago beti edo gueienean beintzat artaraco prest ta prestegui ere? Certaraco ote da bada nic oriec neurc eguintzat aditzea? Bein ere eguin ezditzadan, ta ez eguitaco presta nadin, emen bertatic nere Jaincoari bere gracia ta laguntasunac escatzen diozcadala. Escatzen dizquitut, bai, nere Jainco ona, ta escatzen dizquitut bene benetan. Ezdezdala nic, nere Jainco ona, orrelaco gauzaric beñi ere eguin ta darausala mundu eroac nai duana”.

Ah, cein itzcuntza ederra era onetan itzeguiten duenen itzcuntza! Au ote da nic nere oraindañooco demboran erabilli izan dedan itzcuntza? Au ala dala, justiciazco zuentasunezco edo bide on onezco nequeac daramazten zorioneco doatsuetatic, beren gurutze onarequin Jesusen ondoren dabilztanetatic eta cerua ederqui ta ondasun ascorequin irabazten duenetic bat izan naiz ni ta era bereco nequeac datocen aldietan au berau nic eguiten dedala, irabazten det beti betico nere Jaunaren ceru bera ta irabazten det au nere Jesus onac irabaci izandu zuan era berean, bada Jesusec au irabaci izan zuan asco neque modu ar-erazten ciozcatela, ez ceren eguin cituan gaitz edo gaizquiren batzuec, baicic bere bicitza zucenagatic eta ceren eguin zuan beraren Aita beticoac nai zuana ta, ala ere, berac artzen cituala guciac paciencia ecin obean.

Badaqui au gucia onela dala daquianac cer eran arquitu oi zan gure Jesus emen munduan bicitu zan demboran eta daquianac Jesuses² emen icusi, aditu ta eraman zuana bere erritar esquergabetatic, fariseo gaizto ta judu gogorretatic eta beste gende modu gucietic Pilatosen ordenaz gurutze batean josiric utzi zuen artean.

Baña gure Jesusen eran ta adiraci dirugun becela, artu ote dituzu beti cere onezco edo justiciazco neque guciac? Ez ote diezu gaitzic eguin bein ere, ez ote diezu eranzun cerbait gaizquiren bat eguin izandu dizuenai? Ontzat beti artu ote dituzu ta cere Jaun onaren icenean munduocac zuri eguin dizquitzen charqueria guciac? Gaizto gucien bidegabeai beguiratu ote diezu beti cere Jaunaren escutic cetoquizun irabazbideai becela? Esquerrac beti eman ote ceniozcan cere Jaincoari era onetaco bere irabazbide guciacgatic?

Ez, ez, nere Jainco ona, ez ascotan beintzat, bada aguitz minduric uzten ninduen, cembait aldiz beintzat, noicean bein izan oi nituan nere era orretaco nequeac eta aldi orietan ibilli oi nintzan tiratu dioen arriaren ondoren ortza dabillen zacur aserratua becela ta dembora berean esaten nuala necatu ninduanagatic norc daqui cer, oroitu bearrean nere nequeac niri nere oneraco bidaltzen cizquidan nere Jainco onaz.

Ah, nere eroegua! Ah, ta cein andiac ciran aldi orietatic edocenetan galdu izan ditudan ondasunac! Baldin baneuzca orain nic oriec guciac, cein aberatsa ni gaur ta cein zorioneco neque-eramallea! Orain nic daguquedana da lenagoco utsaz damuturic, uts berriric ez eguitaco asmo on bat artzea. Artzen det bada, bai, gaur bertatic, eta pocic ala ere, ta lenago au ez artuaz ondo damuturic arquitzen naiz gaur.

(2) Oker idatzia dago azken kontsonantea: “Jesusec”.

Ecin ceruraco dira garbi garbiac arkitzen ezdiran animac. An sartuco diranac, ara baño len larga bear dirue beren pecatupitsac eta loiqueriaric chiquienac ere. Pecatu loi-pits oriec ezartzen ditue anima ez garbiac quezcaen, naigabeen, tentacioen ta era bereco neque ascoren arritarlean, bada San Pedroc dionez, animac garbitzen dira urrearen eran ta urrea ezda garbitzen surtan urtuaz ta urtuaz baicic.

Eta nic culpa chiquien pitsac ez-ecic, pecatu andien loiqueriac ere nere animan sartu ditudanac, nic, culpaz culpa ta pecatuz pecatu nembillela oitura gaiztoen locarriz nere anima loituric daducadanac, cembat nequeren egur ta cembat naigaberen ta damuren ur bearco det nere au ondo garbitzeco? Au norc adiraci! Gogoratzeac berac icara utzi lezaque ni becin centzu guchicoa ezdan edocein anima.

Baña asco icaratu ote naute oraindañocoan nere anima gaiso onetaco ciquintasunac? Zorionecoa ni orrelaco cerbait icara sartu balitzat nere lenengo pecatura nintzanean! Eznuan benturaz pecatu herriric egingo onec bein bildurtu ezquero ta gaurgueiako nere animatic quenduac ceuden nere pecatu char onen zorrac eta loi-pits guciac, eta gueroz nic artuco nituan nequeac izango ciran justiciazco, bide onezco ta irabaci andiaquico nequeac. Baña eznaiz icaratu ori icustez ez-ecic pecatu berriac eta berriac eguiñagatic ere ta arkitzen naiz gaur culpaz, zorrez ta loiez ondo betea.

Guc guerez ta gure Jaunac laguntzen ezdigula ecin daguiquegu gauza onic batere, baña guri ere Jaunac lagundu ezquero, badaguiquegu edocein gauza ta gueurc nai degun guci gucia, bada indar guchicoa izanagatic gure besoa, indar guciac dituana da gure Jaincoarena ta onequin alcar arturic, badegu edocein gauzataraco bear dan guci gucia. Gabiltzan, bada, beti bat eguiñic gure Jaincoarequin ta acico dira gure indarrac edocein gauza on eguiteco ta Jaincoaren legue onac ecarri oi dituan neque guciac eramateco, ta oriec guc ontzat artzera, gure Jaun beraren indarrac baliatzen guerala, egingo ditugu emen bici gueran demboran ceruraco irabaci asco ta aguitz andiac ta alcanzatuco ditugu guero ceru berean atseguin andiac ta Jainco beraren gloria. *Amen.*

Doctrina ur bedeincatu, candela ta ezquilla edo campae gañean.

(29)

Eliza ama santac gu gure salvacioaz ardura andia iduquitzera, ceruco bidean aurrerapenac eguitera ta gure bicitza gordetzeco premia deguna alcanzarzen aleguiña eguitera obligatzeagatic ematen dizquigu ur bedeincatua, candela bedeincatuac ta ezquillac edo campae bedeincatuac, ta oen gañean izango da gaurco nere itzaldia.

Certaraco bedeincatzen da ura? Elizac bedeincatzeco demboran esaten dituan itzen bitartez infernuco etsaiac escubideric iduqui ezdezan orrec uquitzen dituenetan, baicic Espiritu Santua egon dedin orietan bere graciarequin. Cergatic iganderaco bedeincatzen da ura? Egun orretan elizara datocenac beren echeetara eraman dezaten. Cergatic meza nagusia asitzeracoan sacerdoteac aldare aurreari egozten dio ur bedeincatua? Jaungoicoari erregutzeco infernuco etsaiac ezditetzela urreratu aldare orretara ta ez deguiela eragorzi Jaungoicoaren ministroai beren eguitecoac ongui eguitea, baicic Espiritu Santua egon dedilla bertan cristauen ofrendac ta erreguac errecibitzeco ta bedeincatzeco. Cergatic aldare aurrera ur bedeincatua ezarri, ta ondoren sacerdoteac egozten die elizan daudenai ur bedeincatua? Jaungoicoagandic iristeco ur bedeincatu orren bidez orien animac garbitu ditzan ta demonioac mezataco demboran mezari dagozquion pensamentu onetatic aldendu eta apartatu ezditzan, baicic Espiritu Santuac lagundu deguien. Certaraco ipintzen da ur bedeincatua elizaren sarreran? Elizan sartzen diranac ori artuaz escatu deguioen Jaungoicoari beren pecatuetatic garbitu ditzala beren oracio ta erreguac obeto ta garbitasun gueiagorequin eguiteco. Noiz artu bear degu ur bedeincatua? Gauza ona da ori artzea goicean oetic jaiquitzean, gabeen lotaracoan, elizan sartzean ta irtetean, trumoi, chimista ta dembora chit gaiztoa icustean. Cergatic abereai, soroai ta campoco gauzai botatzen diegu ur bedeincatua? Lenengo, ceren ur bedeincatuaren

bitartez sendatzen diran personen, aberen ta beste edocein gauzaren soiltasuna ta ematen dien gauza guztiai ugaritasuna. Bigarren, ceren ur bedeincatuarequin galdu, quendu, aldendu ta illtzen diran soroetaco, baratzetaco ta echeetaco ar, piztia ta beste dañuguille guciac ori gure animen oneraco conveni danean. Cergatic egozten degu ur bedeincatua illen gorputzen ta sepulturen gañean? Elizac ur ori bedeincatzean eguin cituan oracioen bidez Jaungoicoagandic alcanzatzeco illen animac garbitu, orien penac arindu ta len bait len betico gloriara eraman dirzala.

Cer asmo, espiritu ta gogorequin artu bear degu ur bedeincatua? Fede sendo ta gaitzeguiñen damutasun andi batequin. Fede sendoarequin, cergatic fede gabe edo siniste on gabe ezdegun alcanzatuco ur orrequin elizac guri deseatzzen digun onic. Gaitzeguiñen edo pecatuen damutasun andiarequin, cergatic ur bedeincatuarequin gure pecatuen barcacioa iristeco edo alcanzatzeco bear dan oequin Jaungoicoa ofenditutaco damutasuna, bada damutasun gabe ezdu Jaungoicoac pecatua barcatzen.

Candelac.

Cergatic meza esateco demboran ta beste elizaco eguitecoetan iracequitzen dira arguiac? Lenengo, aditzera emateco Jesu Cristo dala munduaren argui eguiaczoa, bada berac dio: "*Ego sum lux mundi*". Bigarren, mezatara ta beste elizaco eguitecoetara biltzen diranen poza, contentua ta atseguña aditzera emateco. Irugarren, cristauen fedea aguertzeco, ceren arguiac diran fedearen siñalea, figura ta iduria ta fedea da gu arguitu, guiyatu ta bide zucenetac erabiltzen gaituana. Cergatic eramaten dira ofrendara oguiarequin batean candela iracequiac? Aditzera emateco candela oriec Jaungoicoaren atseguñean ta bere ministroen oncan erre bear duen becela, oriec daramaztenac nailuqueela erre ta beren dembora pisca bucatu Jaungoicoa servitzen eta oriec artzen dituen ministroac obligatzeco illacgatic Jaungoicoari erregutzera len bait len bere ceruco argui ederrera anima oriec eramán dirzan. Cergatic iracequitzen dira argui asco entierro ta beste illacgatic eguiten diran proguetan? Aditzera emateco bici ciran demhoran fedea argui eguin cien becela, uste degula fede orregatic Jesu Cristoren merecimentuac gatic ta gure argui oriecgatic Jaungoicoac emango diela ceruan bere arguia ta betico gloria. Cergatic elizan sacramentu santuaren aurrean iduquitzen da gau ta egun beti lampara iracequia? Jaungoicoac aguindu zuan legue zarrean bere orduco elizan iduquitzeo Jaungoicozco sua bein ere itzali gabe; orregatic elizac ere aguintzen du ta beti iduquitzen da sacramentu santuaren aurrean lampara iracequia.

Ezquillac edo campaeac.

Certaraco dira ezquillac edo campaeac? Ecaitz caltegarriac aditzera emateco, eliz guizonac elizara biribillatzeco, cristauac orrera Jaungoicoa alabatzera batutzeco, festa egunac onratzeco, illacgatic erregutzeco, cristauai beren cembait eguinbide eracusteco ta beste era oneraco gauza gueiagotaraco.

Lenengo, elizac ezquillac edo campaeac bedeincatzean erregutzen dio Jaungoicoari orien otsari eman deguiola indarra infernuco etsaiac gugandic apartatzeco, gure ondasunac, gorputzac ta animac gordetzeco eta oñazcar, arri edo ecaitz gaiztoac diranean gu Jaungoicoari erregutzera muguitzeco. Orregatic ezquillac edo campaeac aditzera ematen digunean trumoiac, arri bildurra edo ecaitz andiaren siñaleac dirala, bear diogu gucioc Jaungoicoari erregutu gutzaz erruquitu dedin, ampala gaitzan ta gu ta gure gauza guztia gorde ditzan, apartatzen dituala gugandic ta bidaltzen dituala arria ta cascarabarra calteric guchiena eguingo duen mendi ta basoetara.

Bigarren, jotzen dira ezquillac edo campaeac elizaco eguitecoac edo lanac eguin bear dituen ministroac orrera biribillatzeco. Irugarren, jotzen dira mezataraco, noiz etorri aditzera emateco etorri al ditezquean cristauai eta etorri ecin ditezqueanai, dala echean, soroan

edo beste edocein lecutan ocupatuac daudelaco, elizan eguiten diran gauzaen pensamentu onac emateco. Bada campae edo ezquillen otsarequin aditzera ematen zaie Jaungoicoari erregutzeco biotzez edo aoz esanaz: "Jauna, orain meza esatera dijoan sacerdoteari eman zaiozu gracia ori ongui esateco, biciac ta illacgatic erregutzeco ta eguin nazazu ni ere parte meza santu orren probechuetan. Onegatic elizaco gurasoac deitzen dioe ezquilla edo campaei siñale santuac, cergatic beren otsarequin aditzera ematen duen noiz sacerdoteac ta beste ministroac elizaco eguitecoetara ta cristauac Jaungoicoa alabatzera bildu bear duen. Igande ta beste jaietan jotzen dira ezquilla-soñu aleguereac festa eguna aditzera emateco ta ceruan izango degun atseguintasun andiaren iritzi bat guri emateco.

Certaraco jotzen da ezquilla edo campaea meza ezdicoan¹? Mezaerdico ezquilla edo campaea aditzean elizara belaunico jarriric Aita gure bat ta Ave Maria bat debocioarequin erreztazen dituenac irabaci ditzaten Aita Santu Gregorio amairugarrenac libratu cituan urte beteco indulgenciac. Año 1585.

Jotzen da ezquilla edo campaea norbait elizacoac eraman bear zaizcanean alduenac etorri ditecen Jaunari laguneguitera. Aita Santu Gregorio amairugarrenac berac eman ta utzi cituan berreun eguneco indulgenciac elizacoac eriai eramaten zaiztenean sacramentu santuarequin candela iracequiaquin joaten diranenzat eta eun egunecoac candela gabe dijoacenezat. Orobat eman cituan eun eguneco indulgenciac sacramentu santuarequin joateco demboraric edo betaric ezduenezat, baldin chincharriaren otsa aditzean belaunico jarriric erreztazen badue Aita gure bat ta erigatic Jaungoicoari erregutzen badioe.

El ritual romano en el apéndice.

Norbait illtzen danean jotzen dira ezquillac edo campaeac illaren animagatic erruquitu gaitecen ta anima orregatic Jaungoicoari erregutu deguiogun Aita gure bat ta Ave Maria bat erreztatuaz ta irabaci ditzagun gureztat edo nai badegu ill danaren animarenzat berrogei ta amar eguneco indulgenciac.

Baita ere jotzen da ilcampaea guri aditzera emateco gure azquena edo buca, esaten balitzagu becela: "acordazaitz eriotzaz, acordazaitz zure azquenaz, bada gaur illdanari guertatu zaiona demboraz zuri ere guertatuco zatzu". Pensamentu au guztiz da ona gu pecatutic apartatzeco. Certaraco jotzen da ostirale arratsaldetaco iruretan Jesu Cristoren agoniaco campaea edo ezquilla? Gu Jesu Cristoren agoniaco ta pasioco nequeaz oroitzera muguitzeco ta ori aditzean belaunico jarri ta bost Aita gure ta bost Ave Maria erreztatuaz irabaci ditzagun Aita Santu Benedicto amalaugarrenac utzi cituan eun eguneco barcacio edo indulgenciac. 1790. 13 de diciembre.

Certaraco jotzen da arratsoro *queda* edo animen ezquilla? Ori aditzen duenac belaunico jarriric *De profundis* asitzen dan salmoa eta ori ezdaquienac Aita gurea ta Ave Maria ta azquenean *Jauna, anima fiellai eman equiezu betico descansua ta betico. arguiac argui eguin deguiela. Paquean atsedeen dezatela. Amen.* erreztatuaz irabaci ditzaten Aita Santu Clemente amabigarrenac libratu cituan eun eguneco indulgenciac, eta urte gucian egun oro erreztatu ezquero, berac nai duen egunean confesatu, comulgatu ta oracio eguiten badue Principe Catolicoen arteco paqueagatic, heregia deseguin eta eliza ama santaren onra eta gloria ugaritu dedin, irabaci dezaqueee barcacio edo indulgencia osoa. Año 1736.

Cergatic jotzen dira goicean arguiezezquilla edo matutia, eguerdian amabieta coa ta illuncean Ave Maria? Jotzen dira guri aditzera emateco gaudela beartuac ta obligatuac sarri Jaungoicoaren ta santuen amparo ta laguntasuna escatzera ta nola gauden inguratuac etsai icusten diran ta icusten ezdiranez, ezdegula contentatu bear gure lanac asitzean oracio egui-

(1) "erdicoan" jarri nahi zuen, noski.

tearequin, baicic orobar eguin bear degula gure lanen erdian ta bucaeran. Gañera, iru aldiz Ave Mariac jotze onetan eliza ama santac aditzera ematen dizquigu gure erredencioco edo erospeneco iru misterio ta dira Jesu Cristoren encarnacioa edo guizatasuna artzea, pasioa ta piztea; ta orregatic nai du Maria Virginiari erregutu deguiogun goicean Jesu Cristoren piztearen oroipen edo memorian, eguerdian Jesu Cristoren pasioaren oroipenean ta illuncean Jesu Cristoren araguitze edo encarnacioaren oroipen edo memorian.

Arguezquilla edo matutia, amabietacoa ta Ave Mariac jotzen diran demboran pecatuen damutasun eguiazcoarequin *Angelus* deitzen diogun Ama Virginiaren oracioa iru Ave Mariarequin errezatzen dan aldi bacoitzean irabazten dira Aita Santu Benedito amairugarrenac (1729) libratu cituan eun eguneco barcacio edo indulgenciac, baña orretaraco esan bear da oracio ori belauñico jarritic, baña larumbar arratsetic igande-arratseraño eta Pazcoa-larumbar eguneco vezperetatic Trinitade eguneraño zutic. Pazcoaco demboran daquianac errezatu bear du *Regina coeli*. Oracio ori egunean bein guchienez illabeteac errezatu ta illeco nai duan egunean confesatu, comulgatu ta oracio eguiten duanac Pricipe Catolicoen arteco paqueagatic, heregia deseguin eta eliza ama santaren onra ta gloria ugaritu dedin, irabaci dezaque barcacio edo indulgencia osoa.

Eliza ama santac pranqueatu ta ematen dizquigu indulgencia ta barcacioac guc gure pecatuen zorrac mundu onetan pagatzeagatic ta Maria chit santaren devotoac izateagatic, baña Mariaren devotoa izan ta indulgenciac irabaci nai dituanac bear du pecatutic apartatu ta Jaungoicoaren legue santua gorde. "Nere Aita ceruetan dagoanaren vorondatea eguiten duana —esaten digu Jesu Cristoc— da nere anaia, nere arreba ta nere ama". Lenengo, ondo gorde ditzagun, bada, mandamentu santuac ta guero confianza iduqui dezagun Ama misericordiazco orrengan; gure peligro, estutasun ta eguinquizon guztietan Mariagan pensa dezagun ta Mariari erregutu deguiogun: gure aoan ta gure biotzean Maria iduqui bear degu. Baldin Maria chit santaren virtuteac imitatzen baditugu ta berari jarraitzen badiogu, ezdegu utseguiteric eguingo; baldin erregutzen badiogu, gure confianza izango da bearbecelacoa; baldin argan pensatzen badegu, zuden ibilico guera; baldin Mariac laguntzen badigu, ez degu cer bildur izan; Mariac guiyatzen bagaitu, ibilico guera neque bague; gure alde badegu, joango guera ceruco portura. Ampara gaitzatzu, bada, Virgini santa, zure estalpearequin; gure erreguac igo bitez zure escutic Jesu Cristo gure Jaunaren jarlecuraño onen graciac gugana ecartzeco; azquenic, seguitu eguiguzu zure amparo ta estalpearequin bici gueran arte gucian, guero zurequin batean beri beti Jaungoicoa bedeincatu, bera amatu ta beraz gozatzen ego reco dicha ta zoriona izan dezagun ceruco glorian. *Amen*.

ERANSKINAK

Juan Pizarro
Jegramo
es de la provincia

1519

CARTON 437 - No 31

BEIZAMA = Pectoria vac.

[illegible][illegible]

From page in due day ^{forth} up against fence place fence of 2
by my hands & going to ^{the} M of my friends to place the fence
against this place perhaps the beginning from being a distance
from perhaps the day. yesterday dinner badly. Described in
affairs a great a multitude of his this date the night early
every party by my hands & from the night early in the day & other
nothing & represents what words or phrase the perhaps the
at every party ~~was~~ mark & the absence long. The low & high
managing the date perhaps the place one which the date the
accepts above by a new & the low & high

...phre f...
...h...
...y...
...de hymne...
...and...
...is...

...phre f...
...h...
...y...
...de hymne...
...and...
...is...

...h...
...y...
...de hymne...
...and...
...is...

...h...
...y...
...de hymne...
...and...
...is...

...phre f...
...h...
...y...
...de hymne...
...and...
...is...

...phre f...
...h...
...y...
...de hymne...
...and...
...is...

...phre f...
...h...
...y...
...de hymne...
...and...
...is...

...phre f...
...h...
...y...
...de hymne...
...and...
...is...

[illegible]

Muy Reverendo Señor

Nos el concejo, jurado e omes hijosdalgo de la tierra de Veyçama / de la Noble e Leal Provincia de Guipúzcoa, vesamos las manos / de Vuestra Merçed. Hallará Vuestra Merçed asy como por los portadores será / ynformado y le es notorio estamos sin pastor e serviçio de tiempo / acá y de veynte días acá se han muerto algunas personas / sin tomar el Sacramento Sancto pidiendo sin lo tomar / por falta e defecto de no aver quien lo dar e por non tener / vezes suyas del rector, e otras muchas cosas que a Vuestra Merçed / no son de escribir, y el rector anda ausentado de la rrierra / e aun de la Provincia en sus pleitos e negoçios e su yglesia / está syn dueño. Y esto cremos lo causa los muchos / ynsultos que hasta oy en día ha acoimetido contra la dicha / yglesia e nuestra libertad. Humildemente suplicamos a Vuestra Merçed / por serviçio de su mano en defecto del dicho rector de persona / ydónea e suficiente, segund que de su cresçida virtud espera / mos. Nuestra Señor la vida e estado de Vuestra Merçed acreçiente. / La presente enbiamos fyrmada de Juan López de Ydoyaga, / escrivano de Sus Altezas, nuestro hermano. De Veyçama, a XX IIII.º / de henero de I.U.D. XX.

Por mandado del dicho concejo e vezinos, a serviçio de Vuestra Merçed, Ydoyaga (rubricado) //.

(ESPALDAS:) Al Muy Reverendo Señor el señor Bachiller don Joan de Santamaría, canónigo e offiçial de Pamplona. En Pamplona.

+
 Al muy Reverendo señor el
 señor bachiller don Joan de
 Santamaría canónigo
 e offiçial de Pamplona
 En Pamplona

Anno domini millesimo quingentesimo primo nono die vno quinta mensis
 July In iudicio pamp. venit viri dñs petrus de legorari leg. Betoig
 ead. universitatis de veyrama lras elato et accusato super dñs

Et primo interrogato super prima positione et contentis iura dñs
 q. non redi contenta iudata positione fore vera

Interrogatus super 2 positione et contentis iura dñs q. non redi contenta
 iudata positione fore vera et recte se fore Betoig dñs ead. de veyrama
 hys duobus dñs ex tota mente pamp. plus minus

Interrogatus super 3 positione et contentis iura dñs q. non redi contenta iudata
 positione fore vera et modo pamp. q. ex pamp. Salus

regi. Iste elato q. quing. ann. possunt et pamp. pamp. minus
 giste accusato pro dñs pamp. ex lras veyramide dñs de

veyrama lras fabray et propria iustitia pamp. dñs dñs
 iudata positione iudata et pamp. pamp. pamp. pamp. pamp.

Iste Betoig de veyrama de veyrama de veyrama de veyrama de veyrama
 dñs ead. ex operario dñs ex pamp. dñs pamp. dñs pamp.

rahen sup. pamp. pamp. dñs martini de veyrama pamp. a lras
 pamp. dñs pamp. pamp. pamp. pamp. pamp. pamp. pamp.

Interrogatus super 4 positione et contentis iura dñs q. non redi contenta iudata
 positione fore vera

Interrogatus super 5 positione et contentis iura dñs q. non redi contenta iudata
 positione fore vera

Interrogatus super 6 positione et contentis iura dñs q. non redi contenta iudata
 positione fore vera

Interrogatus super 7 positione et contentis iura dñs q. non redi contenta iudata
 positione fore vera

Anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo decimo nono die vero quinta mensis / julii in civitate Pampilone venerabilis viri dominus Petrus de Legarregui rector principalis / ecclesie universsitis de Veycama reus delatus et acusatus in presenti causa./

Et primo interrogatus super prima positione et contentis in ea dixit / quod credit contenta in dicta positione fore vera./

Interrogatus super II positione et contentis in ea dixit quod non credit contenta / in dicta positione fore vera licet credat se fore rectorem dicte ecclesiae de Veycama / hiis decem et octo annis parum plus minus./

Interrogatus super 3 positione et contentis in ea dixit quod non credit contenta in dicta / positione fore vera eo modo quo proponuntur salvo / credit iste delatus quod quinque anni possunt esse / parum plus vel minus / quod iste accusatus pro anima patris sui et Lupus de Oyarbide vicinus de / Veycama fecerunt fabricari ex propria sustancia ipsorum dictum calicem / in dicta positione nominatum et positus iste deponens in neccesitate super lite / dicte rectorie de Veycama de consilio et assensu venefficiatorum / dicte ecclesie et operariorum et parochianorum eiusdem posunt dictum / calicem in pignus in posse domini Martini de Urdapilleta, presbitero et habitante / in loco de Albiztur pro suma et quantitate viginti ducatorum / nec credit propter hoc incurrisse in crimine sacrileggi./

Interrogatus super 4 positione et contentis in ea / dixit quod non credit contenta in dicta / positione fore vera./

Interrogatus super V positione et contentis in ea / dixit quod non credit in dicta positione / contenta vera./

Interrogatus super VI positione et contentis in ea dixit quod non credit contenta / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super VII positione et contentis in ea dixit quod no credit contenta / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super VIII positione et contentis in ea dixit quod no credit con (tenta) / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super IX positione et contentis in ea dixit quod no credit content (a in) / dicta positione fore vera./

Interrogatus super X positione et contentis in ea dixit quod no credit conten (ta) / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super XI positione et contentis in ea dixit quod no credit content (a) / in dicta positione fore vera eo modo quo proponiuntur./

Interrogatus super XII positione et contentis in ea dixit quod no credit conten (ta) / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super XIII positione et contentis in ea dixit quod no credit contenta / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super XIII positione et contentis in ea dixit quod no credit contenta / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super XV positione et contentis in ea dixit quod no credit contenta / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super XVI positione et contentis in ea dixit quod no credit contenta / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super XVII positione et contentis in ea dixit quod no credit contenta / in dicta positione fore vera./

Interrogatus super finali positione quod per eum superius dicta sunt vera et quod ad / alia quod non credit fore vera contenta in dicta positione./

Vidit S^a Ynanyes de Casteda comissarius prefactus./
Abad de Beycama (rubricado).

En el año de la natiuidad del Señor de mil quinientos diez y nueve, en el día cinco del mes de julio en la ciudad de Pamplona, el venerable señor Pedro de Legarregui, rector de la iglesia principal de la comunidad de Beizama fue denunciado y acusado como reo en la presente causa.

Y en primer lugar, interrogado sobre la primera cuestión y las cosas contenidas en ella dijo que cree que las cosas contenidas en dicha cuestión son verdaderas.

Interrogado sobre la segunda cuestión y las cosas contenidas en ella dijo que no cree que las cosas contenidas en dicha cuestión son verdaderas, aunque cree que él es rector de dicha iglesia de Beizama en estos diez y ocho años poco más o menos.

Interrogado sobre la tercera cuestión y las cosas contenidas en ella dijo que no cree que las cosas contenidas en dicha cuestión son verdaderas en el sentido en que se proponen. Sin embargo cree este denunciado que hace poco más o menos cinco años que este acusado, por el alma de su padre, y Lupo de Oyarbide (y también por el alma de su padre ?), vecino de Beizama fabricaron con su propio dinero el cáliz mencionado en dicha cuestión; y que al verse este declarante en necesidad a propósito de un litigio de dicha rectoría de Beizama, con el consejo y el asentimiento de los beneficiados de dicha iglesia y de los trabajadores vecinos (quizás y de los trabajadores y de los vecinos; me inclino por lo primero) y de los parroquianos de la misma, pignoraron dicho cáliz en manos de (= en la posesión o dominio de) el señor Martín de Albistur, por la suma y cantidad de veinte ducados; y que no cree que por esto ha incurrido en un crimen de sacrilegio.

(Último párrafo) Interrogado sobre la última cuestión, que son verdaderas las cosas que ha dicho antes, y respecto a los demás, que no cree que son verdaderas las cosas contenidas en dicha cuestión.

Lo ha visto S^a Ynanyes de Casteda, comisario prefecto.

1519

Proceso del fiscal contra Pedro de Legarregui, rector de Beizama (Archivo Diocesano de Pamplona, Cartón 437, n.º 31).

Orden material o externo.

- 1) Articulado acusatorio, ff. 1, 3-4 (sin fecha).
- 2) Citación de varios testigos (f. 2) (8 julio 1519).
- 3) Fol 5, en blanco..
- 4) El concejo y vecinos de Beizama piden se les provea de pastor (f. 6) (24 enero 1520).
- 5) Excomunión por no haber comparecido los testigos citados al n.º 2 (f.7) (16 jul. 1519).
- 6) Reflexiones que deben tener presentes los testigos que declaren (f. 8).
- 7) Declaraciones de Pedro de Legarregui, rechazando las acusaciones (f. 9) (5 jul. 1519).
- 8) Declaraciones de los testigos de cargo (20 julio 1519) (ff. 10- 24v).
- 9) Folios 25-30, en blanco.
- 10) Juan Pablo Oliverio, vicario general del card. Amaneo de Labrit, excomulga a Pedro de Larritzegui (sic), rector de Beizama, a instancia del fiscal, por no haber comparecido a declarar (13 enero 1518).
- 11) Articulado del fiscal rechazando algunos testigos como favorables, amigos y parciales del rector de Beizama (ff. 32 r.- 33 v.)..
- 12) Declaraciones de tres testigos que abonan este articulado (ff. 34 r.-36 r.) (6 nov. 1519) (fin). El pleito quedó pendiente por haber apelado el acusado.

Articulado acusatorio presentado por el fiscal

(ff. 1, 3-4)

Pedro de Abaurtea, bachiller en Decretos y procurador fiscal del obispo de Pamplona en

la curia diocesana, presenta contra Pedro de Legarregui, presbítero y rector de la iglesia de San Pedro de Beizama, provincia de Guipúzcoa y diócesis de Pamplona, ante Juan de Santa María, bachiller en ambos Derechos, canónigos y chantre de la catedral de Pamplona y oficial general de toda la diócesis y obispado de Pamplona, los siguientes artículos:

I. In primis ponit et dicit dictus procurator, et si negatum fuerit probare intendit quod (así suelen comenzar los artículos de cargo) don Pedro de Legarregui fue y es presbítero y rector de la iglesia parroquial de Beizama, de la diócesis y obispado de Pamplona y por tal es tenido y reputado, y al presente debe ser tenido y reputado y esto es verdadero y notorio.

II. Hace unos 12 años el acusado enajenó, llevó y entregó una cruz de plata de la iglesia parroquial valorada en 30 ducados para sus necesidades personales.

III. Hace año y medio empeñó un cáliz de plata de la iglesia parroquial de Beizama para su beneficio personal sin licencia de su superior ni de los vecinos y parroquianos del lugar, valorado en 12 ducados viejos, cometiendo sacrilegio e incurriendo en las penas señaladas en el Derecho y en las Constituciones sinodales de la diócesis de Pamplona.

IV. Desde hace unos seis o siete años no designa un mayordomo eclesiástico que junto con el mayordomo laico, puesto por el pueblo, administre las primicias, legados y demás ingresos de la iglesia parroquial, sino que él interviene directamente, invirtiéndolos en su provecho personal.

V. No contento con lo dicho, en el tiempo referido, con sus criados ha hecho a la iglesia parroquial un daño y perjuicio de al menos 40 ducados viejos en los libros de dicha iglesia, maltratándolos y dejándolos hechos una pena. El acusado es culpable y está obligado a restituir, dar y pagar a la iglesia lo que los manobreros le pidan.

VI. El rector de Beizama fue excomulgado por el arcipreste de Guipúzcoa por la no paga del subsidio al obispo de Pamplona y, estando excomulgado, celebró misa varias veces, incurriendo en irregularidad.

VII. El acusado, estando excomulgado agravado por parte (es decir, a instancia) del honorable Pedro de Ondárroa, vecino del lugar de Azpeitia, celebró varias misas en la iglesia de Beizama y en otras iglesias.

VIII. Hace unos doce años el reo fue un día con el sacramento de la Eucaristía al lugar llamado Nuarbe donde tenía su ferrería, lo dejó en una habitación de la ferrería y durante dos o tres horas anduvo trabajando en la ferrería, cargando y descargando los jumentos (zorochos) que traían y llevaban carbón y hierro, hasta la noche (sic), incurriendo en penas y censuras. (Los testigos explican mejor este artículo).

IX. El acusado en tiempos pasados durante diez años fue arrendador de una ferrería en la provincia de Guipúzcoa.

X. Se dijo que el acusado era incestuoso, porque procreó una hija de Catalina de Legarregui, consanguínea suya, y por tal es tenido y reputado en Beizama.

XI. Tuvo otra hija de Maria de Lere, residente en Beizama, consobrina suya.

XII. Verdulería inverosímil que sonroja reproducir y hasta resumir.

XIII. En estos seis o siete años el rector administra los ingresos sin otro eclesiástico, invirtiéndolos en usos propios. (Es casi una repetición del IV).

XIV. En estos últimos tres meses ha estado excomulgado agravado y reagravado a instancia de Juan Ochoa de Bizaguirre, vecino de Azpeitia, por deudas en virtud de sentencias emanadas del vicario general del obispo de Pamplona, cuyos nombres omite.

XV. Pública y abiertamente, secreta y ocultamente el reo dijo a los testigos que habían venido a esta ciudad, que declarasen en contra y en sentido opuesto.

XVI. El reo, a instancia del procurador fiscal, es usurero y ha prestado varias cosas, cobrándolas con usura.

XVII. Finalmente, son verdaderos todos los delitos de que se le acusa: usurero, adúltero,

incestuoso, sacrilego, concubino, enajenador. Por eso han incurrido en todas las penas previstas en el Derecho y en las Constituciones sinodales. Por las mismas sentencias deber ser privado y depuesto del oficio de la rectoría que tiene de la iglesia parroquial de Beizama y desterrado del todo el obispado de Pamplona.

2) *Citación de varios testigos*

(8 julio 1519) (f. 2)

El oficial de Pamplona manda a los rectores, vicarios y presbítero de toda la diócesis de Pamplona, a los que lleguen las letras presentes, que citen perentoriamente en presencia de testigos a Juan de Zabala, rector de la iglesia parroquial de Vidania, Pedro de Amezuabar, Martín de Urdapilleta, Martín de la Vaca, clérigos; a Esteban alias Escíbariz de Amezuabar (o Ameznabar), Juan de Areizaga, María de Sarasola, monja, Juan de Urdapilleta, Martín de Velamendía, Juan de Elustondo menor de días, y Miguel de Areizaga, residentes (*morantes*) en el lugar de Beizama, para que el próximo viernes comparezcan personalmente en su presencia en Pamplona, con el objeto de dar testimonio de la verdad en la causa que se ventila entre Miguel de Abaurrea, bachiller en Decretos, rector de la iglesia parroquial de Villanueva de Aézcoa, procurador fiscal del obispo de Pamplona, actor, delator y acusador, de una parte, y de otra, Pedro de Legarrieta (sic), rector de la iglesia parroquial del lugar de Beizama, reo, delatado y acusado, sobre lo contenido en los artículos de dicho procurador fiscal presentados ante el oficial general. Pamplona, 8 de julio de 1519. Juan de Cascante, notario. Original.

Al dorso: Benigno de Zabala comunica al juez que el 13 de julio de 1519 ejecutó el mandato suyo contenido dentro

(Debajo del mandato) El viernes, 15 de julio prestaron el juramento los dichos Juan de Zabala, rector de Vidania, y Pedro de Ameznabar, presbíteros, y Juan de Elustondo, junior (et contra alios fuit decreta commissio) y contra los otros fue decretada una comisión. Fue designado comisario para recibir el examen de los dichos testigos el bachiller de Cáseda. El procurador de la parte contraria, Miguel de Beruete, dijo que no consentía y protestó que contradiciera.

3) *El pueblo de Beizama pide un pastor al oficial de Pamplona*

(24 enero 1520) (f. 6)

(Al dorso) Al bachiller Juan de Santa María, canónigo y oficial de Pamplona en Pamplona.

El Concejo jurado e hijosdalgo de la tierra de Veizama de la provincia de Guipúzcoa le notifican que están sin pastor desde hace más de veinte días y que se han muerto algunas personas sin recibir el viático. El rector no ha dejado sustituto y anda ausente de su iglesia y aun de la provincia en sus pleitos y negocios. La parroquia está sin dueño. De ahí los muchos insultos (o atentados) que se han cometido contra la iglesia y nuestra libertad. Le piden que les envíe una persona idónea y suficiente. Firma esta carta Juan López de Idoyaga. Beizama, a 24 de enero de 1520.

4) *Excomunión por no haber comparecido los testigos citados al n.º 2*

(16 julio 1519) (f. 7)

El oficial de Pamplona manda a los rectores, vicarios y sacerdotes de toda la diócesis de Pamplona que anuncien por excomulgados a Martín de Urdapilleta y a Martín de la Vaca, presbíteros; Esteban de Ameznabar, Juan de Areizaga, María de Sarasola monja, Juan de Urdapilleta, Martín Velamendía, Juan de Enlostondo (sic), menor de días, y Miguel de Areizaga, residentes en el lugar de Beizama, porque citados a comparecer ante él en Pamplona a instancia del procurador fiscal para cierto día ya pasado, no lo hicieron. Esta vez el notario Cascante ha escrito correctamente el nombre del rector de Beizama, Pedro de Legarregui. Pamplona, 16 julio 1519. Redde. (Quiere decir: devuelve esta carta).

(Al dorso:) Martín de Zabala, presbítero, comunica al juez que ha notificado estas letras a Martín de Urdapilleta y a de la Vaca, el 19 julio 1519.

5) *Reflexiones que deben tener presentes los testigos que declaren*
(sin fecha) (f. 8)

Los interrogatorios infraescritos y todo lo contenido en ellos exhibe y presenta Miguel de Beruete, procurador de Pedro de Legarregui, rector de Beizama en la provincia de Guipúzcoa, diócesis de Pamplona ante Juan de Santa María, bachiller en ambos Derechos, canónigo y chantre de la catedral de Pamplona, y oficial general de todo el obispado, y pide sean examinados sobre todos y cada uno de ellos los testigos presentados por el procurador fiscal y que una vez examinados, sean diligentemente interrogados por testimoios de presente si algo de los interrogatorios es omitido.

I. Ante todo hagase presente a cada uno de los dichos: ¿Traéis el juramento de los testigos que prestaron de decir la verdad, pospuestos el amor, favor, ira y envidia? Avísese cuál y cuánta es la religión del juramento y como el falso testigo está obligado a restituir el perjuicio causado.

II. Avísese que su declaración sera publicada y se verá si ha dicho la verdad o la mentira. Si testificase en falso, le remordera la conciencia perpetuamente.

III. Después se le traiga de nuevo antes de que sea examinado sobre ciertos artículos del procurador fiscal, a saber, de decir toda la verdad y preguntésele si ha sido coaccionado. El que miente, es hijo del diablo.

IV. Pregúntesele de nuevo si alguna vez ha declarado falsamente bajo juramento por alguna causa. Si dice que no, merece en esto alabanza. Deponer en falso y cometer perjurio, le puede causar remordimiento a la hora de la muerte. Entonces querrá restituir y quizá no podrá.

V. Pregúntesele si ha sido solicitador o solicitante avisado o intruido por alguien, qué, cuándo y sobre qué cosas testificar en esta causa y quien le solicitó, enseñó e instruyó, qué le dieron o prometieron, quién le dio o prometió.

VI. Cada testigo sea interrogado sobre el segundo y quinto artículos; si dijeron que saben algo de oídas, digan a quiénes oyeron, en qué tiempo y hora y dónde.

NB: Es de suponer que el procurador de Pedro de Legarregui no se limitaría a puntualizar las declaraciones de los testigos presentados por el fiscal, sino que propondría su propio articulado en defensa de su cliente. Si así lo hizo, este articulado no se ha conservado en el proceso tal como ha llegado a nosotros.

7) *Declaraciones de Pedro de Legarregui, rechazando las acusaciones*
(5 julio 1519) (f. 9)

En la ciudad de Pamplona a 5 de julio de 1519, Pedro de Legarregui, rector de la iglesia parroquial de la universidad de Beizama, reo, acusado y delatado en la presente causa.

I. Preguntado sobre la primera posición y lo contenido en ella, dijo que cree que las cosas contenidas en la primera posición son verdaderas (Véase la hoja 2).

III. A la tercera, no la cree verdadera, al menos en la forma propuesta. Cree más bien que hace unos cinco años, este acusado, por el alma de su padre, y Lope de Oyarbide, vecino de Beizama, con sus propios bienes hicieron fabricar el cáliz mencionado en dicha posición. Y puesto que este declarante en necesidad sobre el pleito de dicha rectoría, con el consejo y asentamiento de los beneficiados, mayordomos, vecinos y parroquianos de dicha iglesia, puso dicho cáliz en prenda en poder de Martín de Urdapilleta, presbítero, habitante en el lugar de Albístur, por la cantida de 20 ducados, y no cree haber incurrido por eso en el crimen de sacrilegio.

IV. A la cuarta, no la cree verdadera.

V. A la quinta tampoco.

VI, VII, VIII, IX y X, tampoco.

XI. A la 11, tampoco en el modo propuesto.

XII, XIII, XIV, XV, XVI y XVII, no las cree verdaderas.

Preguntado sobre la posición último, dijo que son verdaderas las cosas que ha dicho antes, y en cuanto a las demás, no las cree verdaderas.

Firman: Sancius Yvanyes de Casseda
Comissarius prefatus

P. abad de
Beyçama.

8) *Declaraciones de los testigos de cargo*
(20 julio 1519) (ff. 10-24v)

Primer testigo: Pedro de Amezuábar (o Ameznabar) (f. 10- 13r.)

En Pamplona, 20 de julio de 1519 Pedro de Amezuabar (o Ameznabar), presbítero, residente (morans) en el lugar de Beizama, testigo presentado, citado, jurado e interrogado por dicho señor comisario.

En primer lugar, interrogado sobre los artículos I, II, III, IV y V, declara no haber sido sobornado ni corrompido, sino que viene a decir toda la verdad. Preguntado si por la privación de Pedro de Legarregui de su rectoría, espera alguna ventaja (commodum) o utilidad en la eventualidad de la vacante, dijo que, aunque es hijo de dicho lugar de Beizama y tenga allí parientes y muchos amigos, y espere y quizá abrigue alguna esperanza a la rectoría, sin embargo, como esto no sea en realidad un auténtico derecho, no dirá nada falso ni contrario a la verdad. (En este preambulo parece recogerse las peticiones del procurador de Pedro de Legarregui. Cf. doc. n.º 6).

I. Al primer artículo responde que conoce a Pedro de Legarregui, presbítero, desde hace unos 30 años y en estos 27 años es rector de la iglesia parroquial de San Pedro de Beizama, presbítero de la diócesis de Pamplona y por tal ha sido tenido hasta el presente por rector de dicha parroquia. Sin embargo, según se dice, ha resignado dicha rectoría en favor de Martín de Mendizabal, presbítero, residente en la curia romana. Y no sabe otra cosa de este artículo.

II. Al 2.º, puede hacer 17 años que los vecinos y parroquianos de Beizama hicieron construir una cruz, que, a juicio de éste, era de valor de 30 ducados viejos. Cinco años después, hace unos doce años, se perdió la cruz. El rector, Pedro de Legarregui, solía (10 v.) llevarla a su casa para su custodia. En la fecha indicada fue robada de la casa de Legarregui y por más diligencias que hizo el rector y algunos vecinos, y de que se promulgasen censuras, no obtuvieron noticia alguna, salvo que hace unos siete años dijo el rector públicamente durante el ofertorio de la misma de un domingo que, aunque hasta ahora no hemos podido tener noticia de la cruz, con gran trabajo creo que no la hemos perdido y, si bien ahora no tenemos dinero, la recuperaremos. El declarante y la mayor parte del pueblo decían, por esta confesión, que el rector había enajenado la cruz para sus necesidades a favor de una ferrería que estaba fabricando en el tiempo en que se perdió la cruz. Y no se sabe otra cosa de este artículo.

III. Hace años (falta la cifra) y medio Lope de Oyarbide, vecino de Beizama, y el dicho rector, por los legados para causas pías de sus padres, fabricaron un cáliz, de unos 12 ducados de valor. Hace unos 14 meses Pedro el rector lo empeñó a un tal Pedro, alias Peruatoa, vecino de Albístur o a un vecino de Azpeitia, sin permiso de su superior ni el consentimiento de los vecinos de Beizama.

IV. Es costumbre del lugar y de la iglesia de Beizama que se nombren cada año dos mayordomos o manobreros: un presbítero por parte del rector y un laico parroquiano por parte del pueblo, y que los dos tengan como carga recibir las primicias, legados y todos los demas / derechos pertenecientes a dicha iglesia. Sin embargo, el rector, violando esta costumbre, se entromete en el oficio de los mayordomos, cobrando las primicias y recibiendo los legados, fideicomisos y todos los derechos dejados y pertenecientes a la dicha iglesia, sin hacer

mención del manuopperario laico posito pro populo y sin dar cuenta de su administración en estos siete años, como es costumbre. (No dice que el rector haya invertido lo recibido, en provecho propio).

(f. 11r.-v-12r.)

Al V, sabe que en la igl. parroquial de S. Pedro de Beizama hay cinco volúmenes de libros de pergamino para el servicio de la misma iglesia, a saber, dos Salterios, un Evangelistero, un Santoral y un Breviario de papel papiro, los cuales están muy estropeados, rotos, y partidos y borrados, porque el rector tiene cinco criados y consobrinos a su servicio los cuales en estos cinco años suelen leer en los mismos libros tanto en la iglesia como fuera de ella al sol necnon y en la casa de dicho rector y a causa de la continua lectura y maltratamiento, están muy destruidos. Ignora sin embargo el valor y estimación del daño de dichos libros.

Al VI, dice que en el tiempo contenido en el artículo, Juan de Mendivil y Juan de Echave, arcipreste de la prov. de Guipúzcoa, receptores de los derechos del obispo de Pamplona, enviaron un mensajero llamado Pedro de Ezcamendi al dicho rector y beneficiados de d.igle. de Beizama para que pagaran los derechos episcopales o el subsidio pertenecientes a dicho obispo y como se negasen a pagar el subsidio, Juan de Mendivil lanzó el entredicho contra la iglesia de Beizama. Entonces el rector, aunque otros presteros rehusasen celebrar los divinos oficios dentro de la iglesia, se ingessit in divinis celebrando misa para los que querían oír la y tenían bulas, excluídos los que no tenían bula.// 11 v.

Ala VII, puede hacer tres años que Pedro de Ondarra, vecino de Azpeitia, presentó a este testigo una sentencia de excomunión emanada de Juan de Santa María, oficial de Pamplona, a instancia del mismo Pedro de Ondarra, para que este declarante las ejecutase contra la persona el d. rector de Beizama por no haber comparecido dicho rector ante el referido oficial sobre la petición de ciertas cantidades de dinero que debía a Pedro de Ondarra. Dijo también que, como este deponente, por una causa legítima que entonces tenía hacia dicho rector, rogó a dicho Pedro de Ondarra que presentase la d. sentencia de excomunión a ciertos sacerdotes llamados Martín de la Vaca, y Martín de Zabala, a los cuales comunicaría la sentencia, en presencia de este testigo, uno de los dichos presbíteros, presentó dichas letras excomunicatorias y las llevó a ejecución declarando en virtud de las mismas, excomulgado a dicho rector y continuaría por la no comparación ante su juez. Dijo, sin embargo, que no se acordaba cuál de los dos sacerdotes ejecutó las letras. Y así, estando excomulgado hasta ser absuelto, este deponente lo vio varias veces celebrar misas o misas y se entrometio en los divinos oficios.

A la VIII, pueden hacer 12 años, en un día no festivo sino laboral, fue desde esta iglesia de Beizama al lugar o casa de Orbegozo alias Anchicarri, sita en los términos de Azpeitia, adonde llevó el cuerpo del Señor o Sacramento de la Eucaristía para dministrarlo a una mujer que estaba enferma en aquella casa, como así lo hizo. Despues, cuando el rector regresaba a la iglesia de Beizama, se detuvo en una casa de venta de vino para los transeuntes llamada de Loarbe y puso el sacramento en el arca la (theca) de una habitación cercana a la puerta de entrada y allí lo dejó por espacio de dos o tres horas. Entretanto el rector estuvo en la ferrería suministrando las cosas necesarias a sus criados, sobre todo cargando y descargando hierro que lo llevaban //(12.r) los jumentos del rector, carbón y otras cosas necesarias para utilidad del rector y de su ferrería. Terminada esta operación, el rector tomó el sacramento y lo llevó a la iglesia de Beizama y lo puso en su sitio acostumbrado, a la vista y presencia del declarante.

Al IX, en estos últimos diez años, dicho rector fue arrendador de una ferrería llamada Ubisuchaga, la cual es de Martín García de Loyola, señor de Loyola.

A la X, conoce a dicho rector y a Catalina de Legarregui y tiene de ellos una noticia real y verdadera, porque ahora pueden hacer ocho años, este deponente vivía a servicio de dicho rector y en su casa como comensal continuo. Al mismo le servía como criada la dicha

Catalina, consanguínea en segundo grado, del rector y vivía en su casa, y fue encontrada embarazada, sabiéndolo el rector y teniéndola en su casa y entonces era pública voz y fama en d. lugar de Beizama y en otros lugares circunvecinos que dicho rector retenía a dicha Catalina embarazada, y esto llegó a noticia de Martín de Esaberri, su marido, con la cual pendía un pleito sobre dicho matrimonio ante el oficial de Pamplona, por lo cual varios consanguíneos de D. Martín fueron al lugar de Beizaman, para cogerla (capiendi) y llevarla al alcalde ordinario del lugar de Vidania. Y como este deponente y otros amigos de d. rector, ausente él, fueron avisados de cómo querían cogerla, llevaron a la misma Catalina a la iglesia de Beizama por temor de que fuera cogida presa por los consanguíneos de d. Martín su marido. Y aunque Catalina estuvo varios días dentro de la dicha iglesia, después la condujeron y llevaron al lugar llamado Ubissuchaga clandestinamente y de noche. Y de allí algunos amigos del rector la acompañaron al lugar de Segura donde en casa de un platero, según oyó este testigo, dio a luz la dicha hija nombrada en el artículo. Y algunos días después dicha Catalina fue acusada de adulterio y de incesto ante el alcalde ordinario de Vidania, en cuyo poder estuvo presa por tiempo de unos tres meses. Dijo además este declarante que como el platero al que le encomendó la prole el rector, y su mujer y la nodriza fuesen muchas veces a casa del rector para recuperar los gastos tenidos en la crianza de la prole, oyó este declarante al platero, a su mujer y a la nodriza que en mala hora habían asumido la carga de dicha prole y también de dicha Catalina cuando la recibieron en su casa, porque habían gastado muchos bienes de su propiedad, y se quejaban de d. rector porque no les quería pagar (mercedem laboris dicte prolis), la recompensa de su trabajo. Después dijo este deponente que como este y dicha Catalina estaban continuamente en casa del rector, hablando entre sí, que el diablo la había encadenado, porque antes de que entrase en casa de d. rector permanecía bien, honrada y honestamente y entonces estaba en máxima ansiedad porque el rector la había embarazado y ella no sabía qué hacer, y no sabe más de este artículo.

Artículo 11, dijo que tiene verdadera noticia de María de Lete, hija de Juan de Lete, cual Juan era consanguíneo en segundo grado con d. rector de Beizama y por consiguiente dicha María es consanguínea de d. rector y unida en tercer grado de consanguinidad con d. rector y por tal sobrina suya es tenida y reputada tanto por este deponente como por otros que tienen noticia de ellos. Dijo también que d. rector puede hacer 18 años procreó un hijo llamado Pedro de dicha María de Lete. Y dijo también que puede hacer nueve años procreó una hija llamada María de dicha María de Lete. Ambas proles fueron bautizadas en nombre de dicho rector y concretamente María sacada de pila por cierta María de Legarregui, hermana difunta de d. rector y la misma María intervino en el bautismo como comadre o madre espiritual de dicha María, hija de dicho rector y como consanguínea y próxima del dicho rector y el rector tiene dichas proles en su casa como próximas ? y por tales proles de dicho rector son habidas, tenidas y reputadas por este deponente y otros vecinos de Beizama //(13 r.)

Al artículo 12, verdulería.

Al art.13, se remite a lo dicho antes sobre el art. cuarto

Al 14, dijo que este deponente a instancia y requisición de Juan Ochoa de Eizaguirre, vecino de Azpeitia, ejecutó dos sentencias de excomunión emanadas del Oficial Principal contra dicho rector.

Al 15, nada sabe.

Al 16 tampoco

Al 17, hace diez años más o menos prestó a tres vecinos de Also, de la prov. de Guipúzcoa, en nombre de todos los vecinos, 30 ducados viejos para cierto pleito que tenían contra dicho Martín de Ichassaga y el señor de la casa y palacio de Ollazábal en presencia del vicario general de la diócesis de Pamplona y como no le pagaron en el término convenido, dicho rector tomó cierras cargas (pondera) de hierro hasta la equivalencia de los 30 ducados y no pagaron, dicho rector tomó de ellos por los 30 ducados que le debían, 48 ducados nuevos de este reino de Navarra.

Al último artículo, dijo que era verdad todo lo que había declarado.

Firma sólo Sancius Yuanyes de Caseda, comisarius.

Segundo testigo: Juan de Zabala (ff. 13v.-16r.)

(f. 13v, 14r.-v.).

Juan de Zabala (Çavalla), presbitero, rector de la iglesia parroquial de Vidania, 57 años poco más o menos.

Enterado del contenido de los cinco primeros artículos, declara no haber sido sobornado... Aunque es hijo natural y oriundo del lugar de Beizama... (repite lo dicho por el primer testigo).

Al primer artículo, dijo que conoce a Pedro de Legarregui como rector de Beizama desde hace unos 30 años, y no sabe más de este artículo.

Al II, puede hacer 18 años que la cruz contenida en este artículo fue enajenada del poder del rector de Beizama, sin que dicho rector tuviera noticia de dicha enajenación, porque dicho rector, terminados los divinos oficios en los días festivos solía llevar la cruz a su casa y guardarla en su habitación y en el arca (theca) del mismo rector, donde el rector tenía sus dineros, y si alguno le robase la cruz, le robaría los dineros //(14 r.) en los cuales abundaba entonces de una manera sorprendente también y en tiempo de la pérdida de la cruz no oyó al rector quejarse de la sustracción y pérdida de sus dineros, sino solo de la pérdida de dicha cruz, y nada más sabe de este artículo.

Al III, dijo que en dicha iglesia de Beizama solía haber tres calices para el servicio de la misma: dos viejos y uno nuevo. Este declarante vio que en estos 15 meses los dos calices viejos están en servicio de la iglesia, el tercero, es decir, el cáliz nuevo no está en dicha iglesia parroquial, de suerte que en dicho tiempo no pudo verlo, y hay pública voz y fama en el d. lugar de Beizama, que dicho rector lo había entregado en prenda para socorrerse en sus propias necesidades. Dijo además que oyó decir, que varios parroquianos le requirieron se dignase traer dicho cáliz para el servicio de la d. iglesia, a los que el d. rector respondió que no les interesaba a ellos, porque él lo traería a su debido tiempo. Y no sabe más de dicho artículo.

Al VI, coincide con la declaración del primer testigo //(14 v.)

Al V, este declarante siempre ha conocido en dicha iglesia parroquial de Beizama varios volúmenes de libros de pergamino, que ascendían a la suma de 50 ducados viejos, los cuales volúmenes están ahora perdidos, rotos y deteriorados y con letras borradas por culpa de dicho rector, que, en lugar de ponerlos a buena custodia, como debía, permitió que ciertos criados y consobrinos suyos que estaban en su servicio, aprendiesen a leer en ellos teniéndolos abiertos al sol y al aire fuera de la iglesia llevándolos a casa del dicho rector, por cuya lectura y malos tratos de dichos criados, los libros están tan destruidos que ahora nadie daría un ducado por ellos, y que no sabe más de dicho artículo.

Al VI, dice que oyó decir a Pedro de Ezcamendi, presbítero, cómo él, por mandato de Juan de Echave, arcipreste de la provincia de Guipúzcoa, puso entredicho en la iglesia parroquial de Beizama, porque dicho rector rehusó pagar la sustancia o los derechos episcopales al Sr. Obispo de Pamplona y después, permaneciendo dicha iglesia entredicha, el referido rector celebró los divinos oficios dentro de dicha iglesia una vez, lo cual vio este deponente. Y en cuanto a las otras cosas contenidas en dicho artículo, dijo que se remitía al derecho y al juez.

(14v.-15r.-16r.)

Al VII, dijo que en el tiempo contenido en el artículo Pedro de Amezuavar, presbítero de la provincia de Guipúzcoa, por la autoridad del oficial, ejecutó una letra de excomunión a instancia de Pedro de Ondarroa, vecino de Azpeitia, contra la persona del rector de Beizama, viéndolo y oyéndolo este declarante. Después de la ejecución, este deponente vio al rector de Beizama celebrando los divinos oficios. Y que no sabe otra cosa del artículo.

Al VIII, dijo que en tiempo nombrado en el artículo, este declarante y don Martin de Urdapilleta, presbítero, un día viniendo de Azpeitia al lugar de Beizama, entraron a beber en una casa llamada de Noarbe, donde se vendía vino a los transeuntes y queriendo éste sentarse sobre un arca (theca) //(15r.) de la casa, la señora de la casa dijo a este deponente: Cuidado no se siente en esa theca, porque ahí está el Cuerpo del Señor, que lo ha puesto el rector de Beizama. Al oír esto, no creyendo ser verdad lo que la mujer le había dicho, abrió dicha teca y encontró un cáliz cubierto con un paño de lino. Descubrió el cáliz y hecha la reverencia, vio la hostia sagrada o sacramento de la eucaristía puesto dentro de dicho caliz. Y con gran reverencia de nuevo cubrió el cáliz con dicho paño y cerró la theca, y salió de dicha habitación no queriendo beber en ella. Dijo además que después que este deponente salió de la casa con su compañero, encontraron al rector de Beizama en una ferrería suya, cargando y descargando los jumentos que depositaban el hierro y los carbones de los bosques y de las minas, y el rector se ejercitó todo el día hasta la noche en dicho oficio dejando el Cuerpo del Señor en la referida casa. En lo demás se remite al derecho y al juez, y no sabe más del artículo.

Al IX, dijo que dicho rector durante varios años tuvo en arriendo la ferrería del señor de Loyola, de la provincia de Guipuzcoa, y nada mas sabe de dicho artículo.

Al X, coincide con el primer testigo en afirmar lo del embarazo de Catalina, de Legarregui, sobrina del rector en segundo grado de consanguinidad, lo de la fuga al lugar de Segura ante el temor de ser presa, parto de una niña en el hospital de Santa María Magdalena, la cual casa es de leprosos. Después de algunos días volvió a Beizama y fue presa. La niña fue alimentada por una nodriza. Se remite, como anteriormente, y no sabe otra cosa.

Al XI, dijo que no sabía nada, salvo que conoce a Maria de Lete, hija de Juan de Lete, difunto, y de Martina de Lete. Juan era consanguíneo en 2.º grado de consanguinidad con el rector de Beizama, e igualmente Maria es consobrina de dicho rector y conjunta en tercer grado de consanguinidad //(16 r.) con el rector de Beizama. Dijo además que hace unos 18 años hubo fama en el lugar de Beizama y en otros lugares circunvecinos, que dicho rector procreó un hijo llamado Pedro, alias Perucho. Declaró también que hace unos nueve años dicho rector procreó otra hija, llamada María de Lete y ésta es reputada hija de dicho rector y de Maria de Lete, su consobrina. Y no sabe más.

Al XII, no sabe nada, sino de oídas.

Al XIII, se refiere a lo declarado en el art. IV.

Al XIV y XV, no sabe nada.

(16r.-17r.)

Al XVI, se remite a las generales ya dichas y no sabe más.

Al XVII, dijo que hace unos nueve años este declarante tenía un deudor que le debía 20 ducados viejos, y puesto en necesidad, rogó al rector de Beizama que le prestase 18 ducados viejos y que él daría 20 ducados viejos que estaba obligado a pagarle Juan López de Idoyaga, notario, vecino de Beizama. El rector accedió y así recibió 20 ducados por el préstamo de 18 ducados viejos.

Al artículo final declaró que todas las cosas dichas por él son verdaderas, públicas y notorias.

Preguntado sobre parentesco, instrumento corrompido y soborno, dijo que no. Firman

Ut supra Yvanes de Casseda, commissarius prefatus Johannes de Çabala //(16 r.)

Tercer testigo: Juan de Lustondo (f. 16v.-17v.)

Juan de Lustondo, vecino de Beizama, de unos 30 años, testigo presentado por dicho comisario.

Interrogado sobre los cinco primeros artículos que le fueron leídos, dijo que no venía sobornado ni corrompido, sino que dirá la verdad sobre ello.

Al I artículo dijo que conoce a don Pedro de Legarregui en toda la memoria de su vida y que es presbítero, rector de la iglesia parroquial de Beizama, de esta diócesis de Pamplona, y que no sabe más.

Al II, dijo que hace unos doce años la cruz fue perdida y llevada de la iglesia de Beizama y, según es pública voz, fue robada de la casa y poder de dicho rector y, aunque antes de dicho tiempo este declarante vio la cruz tanto en las letanías como en los días festivos, después de los dichos 12 años no la ha visto más, y no sabe más.

Al III, dijo que en estos cuatro años pasados este declarante conoció tres cálices: dos viejos y uno nuevo. Y ahora el cáliz nuevo no aparece, y según éste oyó, el rector de Beizama lo empeñó a algún amigo suyo para sus propias necesidades, y no sabe más.

Al IV, dijo que no sabe nada, salvo que un vecino y parroquiano del lugar y de la iglesia de Beizama suele ser mayordomo de dicha iglesia y recibe las primicias y otros derechos pertenecientes a dicha iglesia. //(17 r.).

Al V, dijo que no sabía nada, salvo que alguna vez vio a los consobrinos de dicho rector leer en dichos libros y llevarlos de la iglesia a la casa del rector y al revés, y, según oyó este declarante, los consobrinos destruyeron y rompieron los libros.

Al VI, dijo que este año presente estando entredicha la iglesia de Beizama por el arcipreste de Guipúzcoa por el impago de los derechos al obispo de Pamplona, dicho rector se entrometió en las cosas divinas, de suerte que cerradas las puertas y expulsados este declarante y otros, celebró misa durante cuatro o cinco días.

Al VII, dijo que no sabía nada.

Al VIII, dijo que dicho rector de Beizama tuvo arrendada la ferrería del señor de Loyola durante algunos años ya pasados.

Al IX, dijo que conoció al padre de dicho rector y a la madre de dicha Catalina de Legarregui y también a dicha Catalina. El padre de dicho rector y la madre de Catalina eran hermanos carnales. Añadió que oyó a muchas personas del lugar de Beizama, que el rector procreó una prole de dicha Catalina, su consanguínea, y que no sabe más.

Al X, dijo que conoció a María de Lete, que es consanguínea en tercer grado de consanguinidad con dicho rector, en la cual procreó un hijo y una hija, a los que tenía en su casa propia, y que no sabe más. //(17 v.).

Al XI, dijo que no sabe nada, sino de oídas.

Al XII, responde lo mismo.

Al XIII, dijo que no sabe nada.

Al XIV, dijo lo mismo.

Al XV, dijo que no sabe nada.

Al XVI, dijo que no sabe nada sino de oídas.

Al XVII, que todo lo declarado por él es verdadero, público y notorio.

Interrogado de parentesco, instrumento corrompido y soborno, dijo que no.

Firma solo Sancius Yvanyes commissarius.

Cuarto testigo: Martín de la Vaca (17v.-19r.)

El venerable varón don MARTÍN DE LA VACA, presbítero, habitante en el lugar de Valiarrain, unos 33 años, testigo presentado por el dicho comisario.

Sobre los cinco primeros artículos dice que dirá la verdad y que no ha sido sobornado y que aunque es hijo de Vidania y tiene parientes y amigos en Beizama, no dirá nada falso. (Usa la misma fórmula que los anteriores) //(18 r.).

Al I, conoce a Pedro de Legarregui y sabe que es sacerdote y rector de la iglesia parroquial en estos veinte años últimos, de la diócesis de Pamplona.

Al II, dijo que no sabe nada sino de oídas.

Al III, dijo que en estos tres últimos años ha celebrado muchas veces misa en la iglesia de Beizama y vio tres cálices para servicio de la Iglesia: dos viejos y uno nuevo. Este último no lo ve desde hace un año poco más o menos, y que ha oído a muchos vecinos que el rector lo empeña a algún amigo, y no sabe más.

Al IV, dijo que es costumbre en el lugar de Beizama, que se nombren y pongan dos manobreros (mayordomos): uno por el pueblo y otro por el rector. Pero este deponente nunca ha visto más que un laico en nombre de todo el pueblo, que suele administrar los frutos, primicias y otros derechos de la iglesia, distribuyéndolos en las necesidades de dicha iglesia. Dijo además que había oído a los vecinos de Beizama que el rector suele recibir legados testamentarios e invertirlos en usos particulares sin dar cuenta a nadie.//(18 v.)

Al V, dijo que no sabe nada, salvo que este deponente en estos cinco años ha visto a los consobrinos y criados del rector tratar y leer en dichos libros de la dicha iglesia y tratarlos algún tanto mal algunos libros viejos de poca utilidad, en los cuales por su vetustez y malos tratos de los consobrinos no pudieron estropearse y causar mucho perjuicio a la iglesia.

(18v.-20r.)

Al VI, dijo que no sabía nada.

Al VII, dijo que no sabía nada, salvo que en el tiempo mencionado en el artículo dicho rector fue excomulgado por la autoridad del vicario general o del oficial a instancia de Pedro de Ondarra, vecino de Azpeitia, presente y viéndolo el declarante la ejecución de dicha excomunión realizada por Pedro de Amezuavar.

Al VIII, no sabe nada sino de oídas.

Al IX, dijo que en los tiempos presentes el rector fue arrendador de una ferrería llamada Ubisuchaga, que es del señor de Loyola.

Al X, dijo que conoce a dicho Pedro de Legarregui y a Catalina, que son tenidos por consanguíneos en 2.º grado de consanguinidad. Dicho rector confesó a este declarante que durmió una noche con ella.//(19 r.) dió el declarante que varias veces vio venir a una nodriza a casa del rector a cobrar los alimentos de la prole.

Al XI, que oyó decir públicamente en Beizama que el rector tuvo dos proles de María de Lete, su consobrina, y que el rector las tiene como hijos naturales suyos.

Al XII, no sabe nada sino de oídas.

Al XIII, se remite a lo declarado en el art. V.

A los artículos XIV, XV, XVI y XVII, que nada sabe.

Al artículo final, que todo lo que ha dicho es verdad.

Preguntado de parentesco, dijo que es consanguíneo en tercer grado. No ha sido sobornado ni corrompido. Firman Martinus de la Baca y Sancius Yvanyes commissarius.//(19v.)

Quinto testigo: Martín de Urdapilleta (f. 19v.-22v.)

Martin de URDAPILLETa, presbítero, beneficiado de la iglesia de Aibístur, 39 años. Es hijo de Beizama, pero dira la verdad. La fórmula habitual.

I. Pedro de Legarregui es rector de Beizama desde hace 28 años. Ahora se dice que ha resignado la rectoría en Roma en manos del papa en favor de Martín de Mendizábal.

II. Hace 16 años que la iglesia, beneficiados, vecinos y parroquianos de Beizama, con el consentimiento de todos, hicieron fabricar una cruz por 28 ducados. El rector la tenía en custodia. Terminado el oficio divino, solía llevarla a su casa y esto duró por espacio de cuatro o cinco años.//(f. 20r.). Hace 12 años fue sacada del poder del rector y aunque en tiempo de la pérdida el rector difamó a un tal Domingo de Aguirre, escolar, oriundo de Beizama acusándole de haberla robado, éste le amenazó con matarlo dondequiera que le encontrase. Aunque en el tiempo de la pérdida de la cruz no había ninguna presunción contra el rector, porque

entonces abundaba en riquezas, atendiendo a que después cayó en la pobreza y en otros crímenes y excesos, dijo a los inquisidores que a juicio de este declarante, dicha cruz fue llevada con dolo y a sabiendas del rector, a cuyo pago, al parecer del deponente, esta obligado el rector, y no sabe más.

III. Hace año y medio el rector envió a Juan de Aitagui (generum suum), su cuñado, a este declarante, con dos tazas de plata y el cáliz mencionado, para que le prestase 20 ducados viejos sobre dichas prendas y, como el declarante vacilase en recibir en prenda un cáliz consagrado, el rector le dijo que no estaba consagrado. Entonces lo tomó junto con las otras piezas y dio al rector los 20 ducados. Unos días después el rector le rogó que le prestase seis ducados viejos, como así lo hizo. Dijo también que otra vez el rector pidió al deponente cuatro ducados viejos y, como entonces no los tenía a mano, le ofreció una de las tazas, con la cual podría encontrar los cuatro ducados y así lo hizo. De modo que el rector le debe actualmente 26 ducados sobre dicho cáliz y una taza. //(20 v.)

IV. En estos últimos siete años el rector no suele nombrar manobrero a un sacerdote, sino que él mismo administra las primicias y demás derechos junto con el manobrero puesto por el pueblo.

V. En la iglesia de Beizama hay seis volúmenes de libros de pergamino, a saber, dos salterios, uno de oficios, un santoral, un dominical y un capitular. Los consobrinos del rector suelen leer en ellos y cantar tanto en la iglesia como fuera de ella, al sol y al aire y lluvias y en la casa del rector. A causa de los malos tratos han roto, partido y borrado los libros, de tal forma que la iglesia ha experimentado un daño de más de 30 ducados.

VI. Sabe que Pedro de Ezcamendi en el tiempo mencionado en el artículo fue a casa del declarante y le dijo que iba a poner entredicho en la iglesia de Beizama porque el rector y los beneficiados de dicha iglesia rehusaban pagar al obispo el subsidio y los derechos de visita. Por eso de mandato de Juan de Echave y de Juan de Mendivil, colectores de dichos derechos, puso el citado entredicho. Después el dicho Pedro de Ezcamendi dijo al declarante que, aunque dicho rector de Beizama //(21 r.) estaba dispuesto a pagar el subsidio, como no quería pagar los gastos, lanzó dicho entredicho. Tres días después el rector de Beizama enterró un párvulo, hijo de Miguel de Idoyaga y de Magdalena de Saizábal (o Faizábal) cónyuges, vecinos de Beizama. Después el rector celebró dos veces misa y los divinos oficios en los diez días siguientes.

VII. Nada sabe sino de oídas.

VIII. Coincide con la declaración de Zabala.

IX. El rector de Beizama fue en los tiempos pasados arrendador de una ferrería del señor de Loyola y por la no paga del arriendo fue excomulgado este presente año a instancia del señor de Loyola.

X. Conoce a Catalina de Legarregui, consanguinea del rector de Beizama en 2.º grado. Catalina se puso a servicio del rector hace diez años. Dos años después se corrió el rumor de que la había embarazado. El alcalde ordinario de Vidania quiso detenerla. Ella huyó a Segura donde dio a luz una niña. Ante los repetidos edictos del alcalde de Vidania, compareció ante él, y quedó detenida en una casa. Por consejo del declarante, se escapó de Vidania y se puso bajo la jurisdicción del corregidor de Guipúzcoa. Un día vio en casa del rector a una mujer que decían era la nodriza de la hija del rector y de Catalina, que reclamaba los alimentos de la prole.

XI. De María de Lete, consanguinea en tercer grado, el rector tuvo un hijo y una hija que tenían en su casa como tales. Hace unos 17 años, este deponente quiso ir a Santa María de Guadalupe en Castilla. Un día antes de la partida, la dicha María le dijo que sentía que se marchara, porque estaba embarazada del rector y quería que el declarante fuese padrino de la futura prole y la sacase de pila, y aquella vez dio a luz un hijo llamado Pedro. Nada más se sabe.

XII. Nada sabe sino de oídas.

XIII. Vio tres cartas excomunicatorias a instancia de Juan de Aguirre (?), las cuales fueron ejecutadas por Pedro de Amezuábar contra el rector de Beizama y en este tiempo so pretexto

de apelación, el rector se entrometió en los divinos oficios y dijo diversas misas en la iglesia de Beizama y en otras iglesias de la Provincia, y no sabe otra cosa. Está borroso y no se ve el motivo de la excomunión).

//(f. 22v.). XIV. No sabe nada.

XVII. Fue excomulgado de nuevo a instancia del procurador fiscal por Juan de Oliver, vicario general de Pamplona, y de nuevo celebro muchas misas. No sabe más.

XVIII. No sabe nada sino de oídas.

XV. No sabe nada sino de oídas.

XVI. Nada sabe sino de oídas.

Artículo final. Lo dicho por el declarante es verdadero, público y notorio.

Preguntado sobre parentesco, instrumento corrupto y soborno, dijo que no.

Firman Martinus de Urdapilleta y Sancius Yvanyes, comissarius.

Sexto testigo: Martín de Zabala (ff. 22v.-24v.)

Martín de Zabala, prebistero, habitante de Beizama, 26 años.

Sobre los cinco primeros artículos, dijo que dirá verdad // 23 r. Se declara hijo del lugar.

I. Conoce a Pedro de Legarregui desde hace unos 20 años como rector, de la dióc. de Pamplona.

II. Siendo niño, tuvo noticia de la cruz, que fue perdida, enajenada y sacada del poder de dicho rector, y no sabe otra cosa.

III. Celebró varias veces misa con el cáliz nuevo, que falta desde hace año y medio y ahora tiene que hacer cola porque no hay más que dos cálices y muchos (plures) prebisteros en Beizama y cuando el rector o su teniente celebra la misa mayor, no queda disponible más que un cáliz. Se dice públicamente que el cáliz nuevo lo empeñó el rector para sus necesidades //(23 v.).

IV. El último manobrero sacerdote puesto por el rector fue Pedro de Amezuábar. Desde hace siete años el rector interviene directamente en la administración junto con el manobrero laico puesto por el pueblo.

V. Hay en la parroquia cinco volúmenes de libros de pergamino: un santoral, uno de oficios, dos salterios y un evangelistero. En ellos los consobrinos y otros familiares del rector suelen cantar y leer, tanto fuera de la iglesia al sol, agua y aire, como dentro de la misma, maltratándolos, rompiéndolos, partiéndolos y borrándolos, de suerte que son ya casi inservibles, con lo que la iglesia ha experimentado 20 ducados de daño.

VI. Entredicho por no pagar los derechos episcopales. El rector, no obstante, celebró dos misas a la vista del declarante. En cuanto a la irregularidad, se remite al derecho y al juez. //(24 r.).

VII y VIII. Nada sabe sino de oídas.

IX. En tiempos pasados el rector de Beizama fue arrendador de una ferrería del señor de Loyola, llamada Ubisuchaga, y no sabe más.

X. No sabe otra cosa, sino que conoce a Catalina de Legarregui y al rector, que son consanguíneos en 2.º grado. Añadió que hay pública fama en Beizama y pueblos circunvecinos de que el rector procreó una hija de Catalina.

XI. Conoce a María de Lete, consobrina del rector en 2.º grado, de la cual tuvo dos proles el rector, y María y el rector los tienen en su casa como hijos suyos y los crían. Y no sabe otra cosa.

XII. Verdulería.

XIII. Se remite a lo dicho en el art. V.

XIV. Desde hace tres meses el rector está excomulgado agravado por tres letras de excomunión, emanadas de don Remiro de Goñi, vicario general a instancia de Juan de

Eizaguirre, vicario de Azpeitia. Sin embargo, el rector celebró los divinos oficios y misas y no deja de celebrar so pretexto de que ha apelado.

XV. No sabe nada sino de oídas.

XVI. A instancia del procurador fiscal, fue el rector excomulgado de nuevo. Sin embargo, ha celebrado los divinos oficios, y no sabe más.

XVII. No sabe nada.

XVIII. Sobre el último artículo, dijo que todo lo dicho es verdadero, público y notorio.

Interrogado de parentesco...dijo que no.

Firman Martinus de Çabala y Sancius Yvanyes, commissarius. // 31r.

10) Excomunión contra el rector de Beizama (13 enero 1518)

Juan Paulo Oliverio, vicario general en lo espiritual y temporal por el card. Amaneo, llamado vulgarmente de Albret, administrador perpetuo de la iglesia de Pamplona residente en lugares remotos, manda a los rectores, vicarios y presbíteros de toda la diócesis, que con su autoridad (se refiere a la del vicario general), excomulguen y anuncien como excomulgado a Pedro de *Larriztegui* (sic), rector de la iglesia parroquial de Beizama, por cuanto habiendo sido citado a instancia del procurador fiscal, no ha comparecido ante el citado vicario general. Pamplona, 13 enero 1518// (31 v.).

Domingo de Elustondo declara que ejecutó el mandato contenido dentro.

11) Articulado del fiscal rechazando algunos testigos favorables al acusado (6 nov. 1519 (ff. 32r.-33v.))

Ante Juan de Santa María, bachiller en ambos Derechos, canónigo y chantre en la iglesia catedral de Pamplona, y oficial general de toda la diócesis y obispado de Pamplona, Miguel de Abaurrea, bachiller en Decretos y procurador fiscal del obispo de Pamplona, rechaza las declaraciones de Juan de Leycara, presbítero y beneficiado en la iglesia parroquial de Vidania, provincia de Guipúzcoa; de Martín de Irurita, presbítero y beneficiado en la iglesia parroquial de Albístur, de la misma provincia; de Lope de Echenagusia, Juan de Ayerca y Juan de Noarbe, vecinos del lugar de Beizama, testigos presentados en favor de Pedro de Lecarregui, rector de Beizama, reo y acusado. No merecen fe alguna sus testificaciones, porque se contradicen. Ellos son perjurios y mienten, hablan de oídas más que de ciencia cierta, fueron y son públicos concubenarios, testigos inhábiles, insuficientes, ilegítimos y menos idóneos, y fueron presentados después de pasado el plazo asignado.// 32v.-33r.

I. Ante todo arremete contra Juan de Leicara, presbítero y beneficiado en la iglesia parroquial de Vidania. El procurador fiscal dice que no se debe prestar fe alguna a su deposición, porque antes, durante y después de su declaración, es público concubinario. Entre otras cosas, sacó a María Pérez de Lecarregui, hija del rector de Beizama, de la casa de su padre contra la voluntad de su marido y contra la de su padre. Además es jugador y blasfemo. (f. 33r.).

II. Lindezas idénticas atribuye a Martín de Iriarte, presbítero y beneficiado de la iglesia parroquial de Albístur.// (f. 33v.).

III. Lope de Echenagusia, Juan de Ayerca y Juan de Noarbe, vecinos de Beizama, tampoco merecen crédito, porque todos están infamados y han sido corrompidos y sobornados por el rector de Beizama para que testificaran en su favor.

IV. En cambio Juan de Zabala, rector de Vidania, Martín de Urdapilleta, Pedro de Amezuábar, presbíteros, Martín de Zabala, residente en Beizama, Martín de la Vaca, Juan de Lustondo, vecino de Beizama, testigos presentados a favor del procurador fiscal, todos y cada uno son de buena vida, fama y laudable conversación, pacíficos, quiros, pruedentes, honestos y enmendados y por tales son tenidos y reputados.

El 21 de octubre de 1519 el procurador fiscal presentó esta cédula en juicio ante el oficial

general y Miguel de Beruete procurador del rector de Beizama, pidió copia de la misma, que le fue otorgada, como lo testifica el notario Cascante al margen del fol. 33v.

(Es una pena que no se conserve la defensa del rector de Beizama y las declaraciones de sus amigos. El pobre rector no iba a llamar a sus enemigos a que declarasen en su favor).

12) *Declaraciones de tres testigos en favor del articulado del fiscal* (f. 34r.-36r.)

(6 nov. 1519)

En Pamplona, viernes, 6 de noviembre de 1519, Estíbariz de Amezuábar (o Ameznabar), vecinos de Beizama, 40 años, testigo citado, jurado e interrogado por el comisario Sancho Yvanyes de Cáseda, bachiller en decretos, declaró como sigue:

Juan de Eleizarán es concubinario, jugador y blasfemo. Con María de la Vaca, habitante de Vidania, su consanguínea en tercer grado, procreó dos proles. El marido de María, al enterarse del adulterio e incesto cometido por su mujer, se fue de la provincia de Guipúzcoa y se marchó a tierras extrañas y lejanas. El referido Juan tuvo otra prole de Domenja de Errementioia, morante en Vidania. Desde hace quince años, tiene por concubina a Catalina de Miranda, de la cual procreó dos proles, una de ellas tiene en su casa. A María de Lecarregui sacó de su casa contra la voluntad de su padre y de su marido.

II. Cuenta historietas parecidas de Martín de Iriarte para desacreditar su testimonio. Era presbítero y beneficiado de la iglesia parroquial de Albístur (f. 34 v.).

III. Lope de Echenagusia, Juan de Oyerga y Juan de Noarbe, vecinos del lugar de Beizama, son testigos parciales y favorables al rector de Beizama en la presente causa. Contra el pueblo de Beizama favorecen a dicho rector en derogación de sus libertades y ordenanzas (ordinaciones) y por tales parciales y favorables son tenidos y reputados por este declarante y por otros vecinos de dicho lugar.

IV. Artículo final: Juan de Zabala, rector de Vidania, Martín de Urdapilleta, Pedro de Amezuábar, presbíteros; Martín de Zabala, residente en Beizama, Martín de la Vaca, Juan de Lustondo, vecino de Beizama, testigos presentados en favor del procurador fiscal, todos son de buena vida y fama y de laudable conversación, pacíficos, quietos, prudentes y honestos. Firma sólo Sancius Yvannes (f. 34 v.).

Segundo testigo: Pedro Zabala, vecino de Beizama, 34 años // (f. 35 r.).

I. Repite lo dicho por el primer testigo y sólo añade que Juan de Leizarán sacó a Catalina Pérez de Lagarregui de casa de su padre con ciertos dineros.

II. Respecto del II artículo sólo sabe que Martín de Iriarte es jugador y suele jugar en Albístur y Beizama.

III. Repite lo dicho por el primer testigo.

IV. Repite el panegírico del primer testigo sobre los testigos favorables al fiscal. (Jugamos a buenos y a malos) (f. 35 r.- v.).

Tercer testigo: Martín alias Machín de Urdapilleta, vecino de Beizama, 25 años

No añade nada nuevo respecto de los cuatro puntos (35 r./ 35 v. Firma sólo Sancius Yvanyes. Lo único que precisa es la cantidad que pagó para sacar a María de la casa de su padre el rector: cien ducados viejos (art. I) (36 r.) y añade que en tiempo del rapto de María estaba casada con Juan López de Dongada.

En el II artículo puntualiza que los tres amigos del rector suelen favorecerle en Consejo (Consilio) del lugar contra la opinión de los otros vecinos de Beizama y contra la libertad de dicho lugar. (El Concejo funcionaba con una oposición organizada, pero esta diversidad de pareceres era mal vista por los mangoneadores de turno).

Al dorso del pleito (f. 37 v.): *In causa fiscali de Beizama*.

HUTSEN ZUZENKETA

Orria	Lerroa	Dio	Behar du
7	3	zeutan	zeutzan
8	10	aere perennius	«aere perennius»
15	37	obeki	hobeki
19	23	hartzen	sartzen
63	17	et hamarrekin	eta hamarrenekin
63	30	tamiak	tazmiak
118	9. oharra	<i>lâme</i>	<i>l'âme</i>
118	11. oharra	<i>l'histoire</i>	<i>l'histoire</i>
134	1. laukia	HURA-GURI Zagu	HURA-GURI Zacu
145	2. laukia	HARK-HURA Lezaqu	HARK-HURA Lezaque
147	1. laukia	HARK-HARI Daquioque	HARK-HARI Daguioque
158	28	ZUEI-HURA Noaquizue	ZUEI-NI Noaquizue
205	29	Pedro Yrizarrek	Pedro Yrizarrek ⁴¹ (ikus. 190. orr.)
208	27	LAKARRA, Josba	LAKARRA, Joseba
297	10	erreme dioarequin	erremedioarequin
321	11	garai tzallea, oneqatic	garaitzallea, onegatic
340	34	enganatzen	engañatzen
344	25	irichitzeco	irichitze-co
396	28	dacarden	dacazten
398	40	barca cioa	barcacioa
434	27	luga	lugar

190. orrialdean 41' oharra falta da:

(41') Goenaga, Pacxi: *Gramatika bideetan*, 374 orr.